Kálvin János

János apostol evangéliumának magyarázata

Tartalomjegyzék

A szerző levele a genfi szindikátus és tanács igazán tiszteletreméltó és nagyhírű uraihoz.....3
János evangéliumának rövid tartalma.....6
János Jézus Krisztusról szóló szent evangéliumának kommentárja.....8
1. fejezet.....8
2. fejezet.....39
3. fejezet.....51
4. fejezet.....73
5. fejezet.....96
6. fejezet.....119
7. fejezet.....150
8. fejezet.....171
9. fejezet.....197
10. fejezet.....214
11. fejezet.....231
12. fejezet.....250
13. fejezet.....275
14. fejezet.....290
15. fejezet.....305
16. fejezet.....320
17. fejezet.....337
18. fejezet.....352
19. fejezet.....366
20. fejezet.....385
21. fejezet.....404

A szerző levele a genfi szindikátus és tanács igazán tiszteletreméltó és nagyhírű uraihoz

Kálvin János

KÖNYÖRGÉS AZ ÚRHOZ A BÖLCSESSÉG, SZILÁRDSÁG ÉS GYÜMÖLCSÖZŐ GONDOSKODÁS LELKÉÉRT

Soha nem idézem emlékezetembe Krisztusnak azt a mondását, mellyel oly magasra értékeli az idegenek kedvességgel történő befogadásának kötelességét, mint Neki Magának a befogadását anélkül, hogy egyidejűleg ne gondolnék arra a rendkívüli megtiszteltetésre is, amit tetszett Neki önöknek adományozni azáltal, hogy a városukat nemcsak néhány egyén, de egészében véve az Ő Egyházának tartózkodási helyévé tette. A pogány országok között a vendégszeretet mindig is dicséretes volt, s mindig is az egyik legfőbb erénynek tekintették, s mikor valamely népet a legalacsonyabb rendű barbároknak és vadaknak akartak nevezni, az ἀξένους névvel illették őket, vagy – ami ugyanazt jelenti – a *nem vendégszerető*-vel. De sokkal nagyobb dicséret illeti önöket azért, hogy ezekben a nehéz és boldogtalan időkben az Úr önöket jelölte ki azokká, akiktől a segítségét kell kérniük ama istenes és ártalmatlan embereknek, akiket az Antikrisztus bűnös és durva zsarnoksága űzött el a hazájukból. S nemcsak ezt, hanem még szentelt is egy lakóhelyet a nevének önök között, ahol az ő imádata tisztán fenntartható.

Bárki, aki a legcsekélyebb mértékben megkísérli nyíltan bitorolni, vagy titokban elvenni önöktől ezt a két előnyt, nemcsak a városukat igyekszik megfosztani a legszebb két díszétől, de irigykedő szemmel nézi létezését és biztonságát. Mert bár a kegyes hivatalok, melyeket itt Krisztus és szétszórt tagjai érdekében ellátnak, önök elleni ugatása ösztönzi a gonosz embereket, mégis úgy tekintsenek önmagukra, hogy bőségesen kárpótolva vannak azzal a jutalommal, hogy az angyalok a mennyekből, Isten gyermekei pedig a világ minden szegletéből áldják önöket. Ezért bátran megvethetik ama emberek bolond rágalmazását, akik vagy a lelkiismereti kételyből, vagy szégyenből nem vonakodnak gyalázatosabb támadásokat indítani Maga Isten, mint önök ellen – sőt, mikor önöket akarják rágalmazni, istenkáromlással kezdik. Jóllehet pont ez a helyzet[1] lobbantja lángra sok ember önökkel szembeni haragját, önöknek mégsincs okuk félni semmiféle ebből fakadó veszedelemtől mindaddig, amíg dühüket az Ő kezének védelme semlegesíti, Aki megígérte, hogy hűséges Őrizője lesz mindazon városoknak, melyben az Ő evangéliumának tanítása fennmarad, s melyben az istenfélő embereknek, akiket a világ nem képes elviselni, megengedik a lakozást. Nem mondok semmit annak szükségtelenségéről, hogy kényelmetlenséget okozzanak maguknak az ellenfelek eme fajtájának kiengesztelése kapcsán, mert nincs az evangélium miatt önökkel szemben ellenséges ember, aki ne arra vágyna, hogy önöket romokban heverve, vagy száműzetésbe kergetve lássa. De tegyük fel, hogy nincs más ok, amiért az igaz tanítás nyílt ellenségei önöket gyűlölik, mint az, hogy önöket az evangélium védelmezőinek tekintik, mégis, hadicseleiket és fenyegetéseiket figyelmen kívül hagyván, önöknek határozottan védeniük kell a két bevehetetlen védőbástyát: az istentisztelet tisztaságát és ama egyház fenntartásának istenfélő buzgalmát, amit Krisztus helyezett az önök védőszárnyai alá. Ami pedig azokat a rágalmakat illeti, amit a pápa által felbérelt civakodók zúdítottak ránk – hogy mi hitehagyottan elhagytuk az egyházat, mert kivontuk magunkat a Szentszék alávetettsége alól, – kívánom, hogy ugyanúgy a hatalmunkban álljon ugyanazzal a rendíthetetlen meggyőződéssel ünnepélyesen kijelenteni Isten és az angyalai előtt, hogy mi a lehető

[1] "Ascavoir que l'Evangile, et ceux qui y veulent adherer, ont yei leur retraitte," – nevezetesen, hogy az evangélium, valamint azok, akik ragaszkodni akarnak hozzá, itt menedékre lelnek

legnagyobb távolságra vagyunk ettől a mocskos pocsolyától, mint amilyen könnyen és azonnal tudunk védekezni azzal a vádaskodással szemben, amit ők megszokásból hoznak fel ellenünk. Ők valójában a katolikus egyház névvel dicsekednek, jóllehet a törvény és az evangélium tanításának egyetlen részét sem hagyták meg szégyenteljes korrupció nélkül, s jóllehet Isten egész tiszteletét megszentségtelenítették a babonáik szennyével, s nem átallották aggodalom nélkül megrontani Isten minden rendelését. Sőt, mi több, olyan *katolikus* – olyan egyetemes – a vétkek száma, melyekkel az egész vallást felforgatták, hogy százszorosan is elég lenne az egyház megsemmisítéséhez és elnyeléséhez. Mi ezért soha nem leszünk képesek a dolog érdemének megfelelő magasztossággal dicsőíteni Isten határtalan jóságát, mely által csodálatos módon kimenekültünk abból a megsemmisítő örvényből és megvethettük hitünk horgonyát Isten szilárd és örökkévaló igazságában.[2] S valóban, maga ez a kommentár is, bízom benne, elégséges bizonyíték lesz arra nézve, hogy a pápaság nem más, mint a Sátán megszámlálhatatlan csalásai által formált szörnyeteg, s hogy amit ők egyháznak neveznek, az zűrzavarosabb, mint Babilon.

Nyíltan elismerem azonban, – ami ténylegesen igaz, – hogy mi nem vagyunk elég messze ettől a mocskos gödörtől, melyből a fertőzés túl szélesen árad szerteszét. Az Antikrisztus arról panaszkodik, hogy mi elszakadtunk tőle, mi[3] azonban nyögni kényszerülünk azért, hogy túl sok mocska, mellyel beszennyezte az egész világot, még mindig megtalálható közöttünk. Isten kegyelmesen helyreállította a számunkra[4] a tanítás romlatlan tisztaságát, a vallást az őseredeti állapotában, a hamisítatlan istentiszteletet és a sákramentumok hűséges kiszolgálását, amiképpen azokat Krisztus adta nekünk. Ám a fő ok, ami meggátol minket abban, hogy elérjük viselkedésünk és életünk ama megreformálását, melynek szükséges léteznie, az, hogy sokak, akik emlékeznek arra a féktelen bujaságra, melyben a pápisták Isten parancsa ellenére belemerülnek, nem szoktathatók hozzá Krisztus igájához. Ennek megfelelően, mikor ellenségeink annak érdekében, hogy alaptalan ellenszenvet szítsanak ellenünk a tudatlanok között, mérgesen kiáltoznak, hogy mi megszegtünk minden fegyelmet, rágalmukat bőségesen cáfolja (még ha csendben is kell maradnunk) az az egyetlen megfontolás, hogy odahaza nincsenek komolyabb vitáink, – legalábbis, sok ember így véli, – mint amelyek a túlzott szigorúságunkkal kapcsolatosak. Mivel azonban önök a legilletékesebb tanúk számomra és a kollégáim számára annak tekintetében, hogy nem vagyunk rugalmatlanabbak és szigorúbbak, mint azt a kötelesség megkívánja, sőt kényszerít is rá, mivelhogy szabadon alávetjük magunkat az önök lelkiismerete ránk vonatkozó döntésének, így viszont önök is könnyen észreveszik egy pillanat alatt ellenfeleink nevetséges arcátlanságának példátlanságát ebben a dologban.

Most szólok pár szót magamról, mint egyénről. Bár hiszem, hogy számos írásom elégséges bizonyíték lesz a világ számára arról, hogy mi módon tanítottam én ezt az egyházat, mégis megtanultam, hogy nagyon fontos lesz megfogalmaznom ezzel kapcsolatosan egy, az önök nevével fémjelzett speciális tanúsítványt, mivel rendkívül szükséges, hogy az önök által elfogadott tanítást, amit nekem tanítanom kell, mindenkinek bemutassuk.[5] S bár az eddig általam kiadott összes könyvben arra törekedtem, hogy önök és az önök irányítása alatt álló emberek még a halálom után is hasznot húzzanak belőlük, s bár nagyon illetlen volna, hogy az önök városából a külföldi nemzetekhez kiáradó és ott bőségesen gyümölcsöző tanításra pont a szülőhelyén ne figyeljenek, mégis hiszem, hogy ez a kommentár, melyet különösen önöknek

[2] A francia változat hozzáteszi: "a ce qu'elle ne flottast plus parmi les traditions des hommes" — "hogy többé már ne hánykolódjon összevissza az emberek hagyományai között."
[3] Nous qui taschons de remettre l'estat de l'Eglise a son entier;" — "mi, akik törekszünk az egyházat helyreállítani az eredeti állapotára."
[4] "Dieu par sa grace nous a restitue."
[5] A francia változat hozzáteszi: "afin qu'on n'en juge point a l'aventure, ni a, credit;" — "hogy ne találomra, vagy hiedelem alapján ítélkezzenek"

ajánlok, szilárdan rögződik a memóriájukban. Emiatt imádkozom Istenhez, hogy írja be a szíveikbe a saját ujjával oly mélyen, hogy a Sátán semmiféle furfangja se törölhesse azt ki, mert Arra tartozik, hogy sikerrel koronázza a munkálkodásomat, Aki mindezidáig arra buzdított, hogy semmire se vágyjak jobban, mint a valamennyiük biztonságára való ügyelésre. S bár készségesen elismerem a világ előtt, hogy nagyon távol állok a gondos szorgalomtól, és a többi erénytől, amiket a hivatal nagysága és kiválósága megkövetel a jó pásztorban, s folyamatosan búslakodom Isten előtt azért a sok bűnért, melyek gátolják előre haladásomat, mégis bátorkodom kijelenteni, hogy nem nélkülözöm a kötelességem ellátására irányuló őszinte és komoly vágyat. Ha közben a gonosz emberek nem is szűnnek meg engem bosszantani, mivel a kötelességem – jócselekedetekkel – cáfolni a rágalmaikat, önökre tartozik eme rágalmak feltartóztatása annak a szent tekintélynek a gyakorlásával, mellyel felruháztattak. Annakokáért tiszteletre méltó és nagyhírű uraim, a mi jó Istenünk védelme végett javaslom, könyörögjenek neki, hogy mindig a megfontoltság lelkét és a helyes kormányzás erényét adja önöknek, s tegye igazgatásukat gyümölcsözővé, hogy így az Ő neve dicsőíttethessék, s ennek eredménye örömteli lehessen az önök és az önökéi számára.[6]

Genf, 1553. január 1.

[6] A zárómondatban a francia változat kibővítettebb formáját követtük – *a szerk.*

János evangéliumának rövid tartalma

A görög εὐαγγέλιον (evangélium) szó jelentése jól ismert.[7] A Szentírásban kiváltképpen (κατ' ἐξοχην) a Krisztusban számunkra megnyilvánuló kegyelem boldog és örömteli üzenetét jelenti avégett, hogy arra oktasson minket: megvetvén a világot és annak múló gazdagságát, egész szívünkkel vágyakozzunk erre a felbecsülhetetlen áldásra, és fogadjuk el, mikor nekünk felkínáltatik. A viselkedés, amit a vallás nélküli emberekben megfigyelünk, akik túlzó élvezeteket lelnek a világ üres örömeiben, miközben csak kevéssé, vagy egyáltalán sehogyan sem szeretik a lelki áldásokat, mindannyiunk számára természetes. Ennek a hibának a kijavítása végett Isten kifejezetten az evangélium nevet adja annak az üzenetnek, amit Krisztussal kapcsolatosan hirdetni rendel, mert így emlékeztet minket arra, hogy az igazi és szilárd boldogság sehol máshol nem található meg, s csak Benne van meg mindenünk a boldog élet tökéletesítéséhez.

Egyesek úgy tekintik az evangélium szót, mint ami kiterjed Isten minden kegyelmes ígéretére, ami szét van szórva még a Törvényben és a Prófétáknál is. S az sem tagadható, hogy valahányszor csak kijelenti Isten, hogy kibékül az emberekkel és megbocsátja bűneiket, egyidejűleg Krisztust is bemutatja, Akinek különleges hivatala, hogy bárhol is ragyog, mindenhol a boldogság sugarait szórja szét. Elismerem tehát, hogy az egyházatyák ugyanannak az evangéliumnak voltak a részesei, mint mi magunk, ami az ingyenes üdvösségbe vetett hitet illeti. Mivel azonban az a Szentlélek közönséges kijelentése a Szentírásban, hogy az evangéliumot először akkor hirdették, mikor Krisztus eljött, ragaszkodjunk ehhez a kifejezésmódhoz is, s valljuk, hogy az evangélium általam adott meghatározása alapján az Isten Krisztusban megnyilvánuló kegyelmének ünnepélyes közzététele is. Ennek alapján az evangéliumot Isten hatalmának nevezik minden hívő üdvösségére (Rm1:16), mivel benne Isten az igazságosságát mutatja meg. Nevezik követségnek is, ami által Isten megbékíti az embereket Önmagával (2Kor5:20), s mivel Krisztus Isten könyörületének és az irántunk érzett atyai szeretetének záloga, így sajátos módon Ő az evangélium alanya is. Ebből ered, hogy a történetek, melyek arról szólnak, hogy Krisztus megjelent testben és meghalt, feltámadt a halálból, majd végül felvitetett a mennybe, sajátságosan az evangélium nevet kapták. Mert a már említett ok miatt ez a szó az Újszövetséget jelenti, mégis, a név, mely az egészet jelöli, az általános gyakorlatban azt a részét kezdte jelenteni, hogy Krisztus kijelentetett nekünk testben, meghalt, majd feltámadt a halálból. Mivel azonban a puszta történet nem volna elegendő, s valóban, semmi előnnyel sem járna az üdvösség számára, az evangélisták nemcsak azt beszélik el, hogy Krisztus megszületett, majd meghalt, s legyőzte a halált, hanem azt is elmagyarázzák, hogy mi célból született, halt meg és támadt fel, s nekünk mi előnyünk származik ezekből az eseményekből. Mégis van azonban az evangéliumok között különbség annyiban, hogy a másik három bőségesebb Krisztus élete és halála történetének vonatkozásában, János azonban hosszasabban beszél arról a tanításról, mely által Krisztus hivatala, együtt az ő halálának és feltámadásának erejével, feltárul. Valójában a másik három sem mulasztja el megjegyezni, hogy Krisztus üdvösséget jött hozni a világnak, s engesztelést a világ bűneiért a halálának áldozata által, valamint hogy elvégezzen minden dolgot, ami a Közbenjárótól megköveteltetett (hisz munkájának egy részét János is a történelmi részleteknek szenteli), ám a tanítást, mely megmutatja nekünk Krisztus eljövetelének erejét és előnyét, sokkal világosabban tárja elénk, mint a másik három. S mivel mindegyik ugyanazt a célt tartotta szem előtt, mármint hogy Krisztusra mutasson, az első három a testét mutatja be, ha

[7] "On scait assez que le mot, d'Evangile signifie entre les Grees toutes bonnes nouvelles." — "jól ismert, hogy az *evangélium* szó a görögben mindenféle jó hírt jelent."

használhatjuk ezt a kifejezést, míg János a lelkét. Ennek alapján szoktam azt mondani, hogy ez az evangélium a kulcs a többi megértése ajtajának megnyitásához, mert bárki, aki megérti Krisztus hatalmát, ami oly szembeötlően van itt bemutatva, utána előnnyel olvassa majd, amit a többiek írnak a megtestesült Megváltóról.

János a hiedelmek szerint főleg Krisztus istensége fenntartásának érdekében írt Ebion és Cerinthus bűnös istenkáromlásaival szemben, s ezt erősíti meg Eusebius és Jeromos, a régiek általános véleményével egyetemben. De bármi is legyen az ő indítéka az írásra abban az időben, kétség sem férhet hozzá, hogy Isten egy sokkal nagyobb jótéteményt szánt az ő egyházának. Ezért oly módon diktálta le a négy evangélistának, amit írniuk kellett, hogy miközben mindegyiküknek megvolt a maga része, az egész összegyűjthető egyetlen testté, s a mi dolgunk most kölcsönös kapcsolatba hozni mind a négyet, hogy azok úgy taníthassanak minket, mintha egyetlen szájból hangzanának el. János sorrendben a negyediknek tétetett meg a megírás ideje sorrendjének alapján, de előnyösebb más sorrendben olvasni az evangéliumokat, azaz mikor Máténál és a többinél arról akarunk olvasni, hogy Krisztust nekünk az Atya adta, először meg kell tanulnunk Jánostól a célt, amiért Ő kijelentetett.

János Jézus Krisztusról szóló szent evangéliumának kommentárja

1. fejezet

1. Kezdetben vala az Íge, és az Íge vala az Istennél, és Isten vala az Íge.
2. Ez kezdetben az Istennél vala.
3. Minden ő általa lett és nála nélkül semmi sem lett, a mi lett.
4. Ő benne vala az élet, és az élet vala az emberek világossága;
5. És a világosság a sötétségben fénylik, de a sötétség nem fogadta be azt.

1. *Kezdetben vala az Íge*. Bevezetőjében kijelenti Krisztus örökkévaló istenségét avégett, hogy tájékoztasson minket róla, hogy ő az örök Isten, Aki *megjelent testben* (1Tim3:16). Ennek a célja annak bemutatása, hogy szükségessé vált, hogy az emberiség helyreállítását Isten Fia végezze el, mert az Ő hatalma által teremtettek mindenek, s mivel egyedül Ő lehel minden teremtménybe életet és energiát, hogy azok megmaradjanak a saját állapotukban, s mivel magában az emberben szembeszökő módon mutatta be mind hatalmát, mind kegyelmét, sőt még az ember bukása után sem szűnt meg nagylelkűséget és jóindulatot mutatni utódai iránt. S ezt a tantételt rendkívül fontos ismerni, mivelhogy Istentől külön nem szabad életet és üdvösséget keresnünk, így hogyan nyugodhatna meg a hitünk Krisztuson, ha nem ismernénk biztonsággal azt, amit itt tanít? Ezekkel a szavakkal tehát az evangélista arról biztosít minket, hogy vonulunk félre az egy és örök Istentől, mikor Krisztusban hiszünk, s hasonlóképpen, hogy most az élet helyreáll a halottak számára az Ő jóságán keresztül, Aki az élet forrása és oka volt már akkor, amikor az ember természete még nem romlott meg.

Annak, hogy az evangélista Isten Fiát *az* Ígének nevezi, annak egyszerű oka szerintem abban rejlik, hogy először is Ő Isten örökkévaló bölcsessége és akarata, másodszor Ő az eleven képmása az Ő céljának, mert ahogyan az Ígét az elme képmásának nevezik az emberek között, úgy nem helytelen dolog ezt Istenre alkalmazni, s azt mondani, hogy Ő az Ő Ígéje által jelenti ki magát nekünk. A görög λόγος (Logosz) szó többi jelentése nem illik ide ilyen jól. Ez a szó kétségtelenül jelent *meghatározást*, *gondolkodást*, és *számítást*, de nem akarom a filozófia homályosságát a hitemen túl vinni. S észrevesszük, hogy Isten Lelke oly távol áll az efféle elmésségek elfogadásától, hogy velünk beszélgetve pont a hallgatása által kiabálja hangosan, hogy miféle józansággal kell kezelnünk ezeket a magasztos titkokat.

S mivel Isten a világ teremtésében ezzel az Ígével jelentette ki magát, tehát előzőleg rejtőzködött, így kettős viszony áll fenn: az előző Istennel, az utóbbi az emberekkel. Servetus, a spanyol nemzethez tartozó dölyfös gazember azt a kijelentést agyalja ki, hogy ez az Íge abban az időben kezdett létezni, mikor a világ teremtésében megjelent, mintha nem létezett volna már azelőtt, hogy hatalma ismertté vált a külső működés kapcsán. Nagyon mást tanít az evangélista ebben az igeszakaszban, mert nem tulajdonítja az Ígének az idők kezdetét, hanem azt mondja, hogy *kezdetben vala*, így felülemelkedik minden korok fölé. Jól ismerem, hogyan ugat ez a kutya minket, s hogy miféle gáncsoskodásokat fogalmaztak meg korábban az ariánusok, nevezetesen, hogy *Kezdetben teremté Isten az eget és a földet*, (1Móz1:1), melyek mindazonáltal nem örökkévalók, mert a *kezdetben* szó itt a sorrendre utal, nem pedig az örökkévalóságot jelöli. Az evangélista azonban szembeszáll ezzel a rágalommal, mikor kimondja, hogy,

és az Íge vala az Istennél. Ha az Íge az időben valamikor kezdett el létezni, akkor találniuk kell valamiféle időbeni sorrendiséget Istenben, s kétségtelen, hogy ezzel a kikötéssel akarta János megkülönböztetni Őt minden teremtett dologtól. Mert sok kérdés merülhet fel:

Hol volt ez az Íge? Miképpen gyakorolta a hatalmát? Hogyan tudhatunk róla? Az evangélista tehát azt jelenti ki, hogy nem szabad a nézeteinket a világra és a teremtett dolgokra korlátozni, mivel az Íge mindig is egy volt az Istennel, még mielőtt a világ létezett volna. S mikor az emberek *a kezdetet* a menny és föld kezdetétől fogva számítják, vajon nem egyszerűsítik le Krisztust a világ szokásos rendjére, amiből ez az igeszakasz kifejezetten kizárja Őt? Ezzel az eljárással nemcsak Isten Fiát sértik minden elképzelést felülmúló módon, hanem az Ő örökkévaló Atyját is, akit megfosztanak a bölcsességétől. Ha nekünk nem szabad Istent az ő bölcsessége nélkül elképzelnünk, akkor el kell ismerni, hogy nem kereshetjük az Íge eredetét sehol máshol, mint Isten örökkévaló bölcsességében.

Servetus azt veti ellen, hogy az Íge nem tekinthető létezőnek semmivel korábban, mint mikor Mózes bemutatja Istent, mint beszélőt. Mintha azért nem állott volna fenn Istenben, mert nem volt közismertté téve: azaz, mintha nem létezett volna *belül* addig, amíg nem kezdett volna el megjelenni *nélküle*. Ám e leírás borzalmasan abszurd képzelgéseinek minden hivalkodását lenyisszantja az evangélista, mikor megkötés nélkül kijelenti, hogy *az Íge vala az Istennél*, mert ezzel kifejezetten elvon minket minden időpillanattól. Azok, akik az itt használt ige történeti múlt idejéből[8] arra következtetnek, hogy folytatólagos létezést jelent, csekély erővel bíró érvekkel tudják ezt alátámasztani. A *vala*, mondják, alkalmasabb a megszakítás nélküli létezés kifejezésére, mintha János azt mondta volna, hogy *lett*. Ám az ennyire súlyos dolgok vonatkozásában nekünk szilárdabb érveket kell alkalmaznunk, s valóban, az általam felhozott érvet elégségesnek kell tekintenünk, nevezetesen hogy az evangélista Isten örökkévaló titkaihoz irányít minket, hogy megtanulhassuk: az Íge létezett, jóllehet elrejtve, már azelőtt, hogy a világ külső szerkezetében kijelentette volna Magát. Jogosan jegyzi meg tehát Ágoston, hogy ez a *kezdet*, mely itt említtetik, nem rendelkezik *kezdettel*, mert bár a természet rendjénél fogva az Atya megelőzi a saját bölcsességét, mégis azok, akik az idő valamely pillanataként fogják fel azt, mikor Ő megelőzte a saját bölcsességét, megfosztják Őt a dicsőségétől. S ez az az örökkévaló generáció, mely a világ teremtése előtti végtelen kiterjedésű periódusban rejtve volt Istenben, úgymond – ami az évek hosszú során el volt takarva a törvény alatt élő atyák számára, s végül teljesebben megjelent testben.

Kíváncsi vagyok, mi indította a latinokat arra, hogy az „ό λόγος"-t Verbum-nak (az Ígének) fordítsák, mert az inkább a τό ρημα fordítása lenne. De feltéve, hogy volt rá valami elfogadható okuk, mégsem tagadható, hogy a *Sermo* (beszéd) szó sokkal alkalmasabb lenne. Ezért nyilvánvaló, hogy micsoda barbár zsarnokságot gyakoroltak a Sorbonne teológusai,[9] akik azért szekálták és támadták Erasmust mivel egyetlen szót egy jobbra változtatott.

És az Íge vala Istennél. Már láttuk, hogy Isten Fia helyeztetik így a világ és minden teremtmény fölé és kijelentetik róla, hogy minden korok előtt létezett. Ez a kifejezésmód azonban egyidejűleg egy, az Atyától különálló személyiséget is tulajdonít neki, no meg abszurdum volna az evangélistának azt mondani, hogy *az Íge* mindig *Istennél volt*, ha nem rendelkezett volna valamiféle sajátságos szubszisztenciával önmagát illetően Istenben. Ez az igeszakasz tehát Sabellius hibájának cáfolatára szolgál, mert megmutatja, hogy a Fiú megkülönböztethető az Atyától. Már megjegyeztem, hogy józanoknak kell lennünk a gondolkodásban és mérsékeltek a beszédben az efféle magasztos titkok vonatkozásában. Mégis megbocsáthatunk az egyház ókori íróinak, akik, érezvén, hogy semmi más módon nem képesek fenntartani az igaz és tiszta tanítást az eretnekek kusza és kétértelmű frazeológiájával szemben, kénytelenek voltak alkalmazni bizonyos szavakat, melyeknek végül nem volt más jelentése, mint amit a Szentírás tanít. Azt mondták, hogy létezik három személyiség, vagy szubszisztencia, vagy személy Isten egyetlen és egyszerű lényegében. Az ύπόστασις (hypostasis) szó ebben az értelemben szerepel a Zsid13-ban, aminek a latin *Substaatia*

[8] Pource qu'il est dit Estoit, et non pas N'este;" — "Mivel itt a *vala* szerepel, s nem a *lett*".
[9] „Les Theologiens Sorbonnees."

(szubsztancia) szó felel meg, amiképpen azt Hilary alkalmazza. A személyeket (τά πρόσωπα) külön természeteknek nevezték Istenben, akik lelki szemeink előtt jelennek meg, ahogyan Naziánzi Gergely mondja: „Nem vagyok képes az Egyre (Istenre) úgy gondolni, hogy a Három (Személy) ne ragyogna körülöttem".[10]

És Isten vala az Íge. S hogy ne lehessen semmiféle maradéka sem a kételkedésnek Krisztus isteni lényegét illetően, az evangélista kifejezetten kijelenti, hogy *Ő Isten*. S mivel csak egy Isten van, ebből következik, hogy Krisztus egylényegű az Atyával, s mégis, bizonyos vonatkozásban különbözik az Atyától. A második állításról azonban már beszéltünk. Ami az isteni lényeg egységét illeti, Arius elképesztő bűnösséget mutatott, mikor azért, hogy elkerülje Krisztus örökkévaló istensége elismerésének kényszerét, nem is tudom, miféle képzeletbeli istenségről csacsogott,[11] de ami minket illet, mikor azt olvassuk, hogy *és Isten vala az Íge*, miféle jogunk van még megkérdőjelezni az Ő örökkévaló lényegét?

2. *Ez kezdetben az Istennél vala.* S hogy még mélyebben belevésse elméinkbe az eddig elhangzottakat, az evangélista egyetlen rövid mondatba foglalja össze az előző két állítást, miszerint *az Íge* mindig *vala*, s hogy *az Íge vala Istennél*, így megérthető, hogy *a kezdet* minden időknek előtte volt.

3. *Minden ő általa lett*. Megerősítvén, hogy az Íge Isten, s kijelentvén az Ő örökkévaló lényegét, most a cselekedeteiből bizonyítja az istenségét. S ez a gyakorlati tudás az, amelyhez főleg hozzá kell szoknunk, mert a puszta Isten név Krisztusra való alkalmazása csak kevéssé befolyásol bennünket, ha hitünk a tapasztalat alapján nem érzi azt, hogy így van. Az Isten Fiára utalva olyan kijelentést tesz, ami szigorúan és tulajdonképpen az Ő személyére vonatkozik. Igaz, néha Pál egy szerűen azt jelenti ki, hogy *Isten által vannak mindenek* (Rm11:36), de bármikor, ha Fiú az Atyához hasonlíttatik, rendszerint ezzel a jellel különböztetik meg tőle. Ennek megfelelően az a szokásos kifejezésmód szerepel itt, hogy az Atya a Fiú *által alkotott minden dolgot*, s hogy minden dolog Isten által lett a Fiún keresztül. S az evangélista célja, mint már mondottam, annak megmutatása, hogy nem hamarabb lett a világ megteremtve, mint ahogyan Isten Ígéje külső működésbe lépett, mert előzőleg felfoghatatlan lévén a lényegében, most általánosan ismertté vált erejének hatása alapján. Valóban vannak néhányan még a filozófusok között is, akik Istent teszik meg a világ építőmesterének oly módon, hogy értelmet tulajdonítanak neki ennek a munkának az alakításában. Eddig a helyes úton járnak, mert egyeznek a Szentírással, de mivel azonnal felületes spekulációkba kapnak, nincs okunk rá, amiért esengve kellene vágynunk a bizonyságaikra, hanem éppen ellenkezőleg, meg kell elégednünk ezzel az ihletett kijelentéssel, jól tudván, hogy sokkal messzebbre megy, mint amennyire a mi elméink elhatni képesek lennének.

És nála nélkül semmi sem lett, a mi lett. Jóllehet ennek az igeszakasznak nagyszámú olvasata létezik, ami engem illet, én nem vonakodom folyamatosnak venni ekképpen: *egy dolog sem alkottatott, ami alkottatott*, s ebben a legtöbb görög kézirat, vagy legalábbis a legelfogadottabbak egyetérteni látszanak, amellett az értelem is ezt követeli. Azok, akik elválasztják a *semmi sem lett* szavakat az előző kijelentéstől, hogy összekapcsolják az utána következővel, erőltetett értelmezést használnak: *ami lett, benne élet volt*, azaz élt, vagy életben tartatott.[12] Ám soha nem fogják kimutatni, hogy ez a kifejezésmód bármilyen esetben

[10] Az olvasó a szerzőnek a Szentháromságról alkotott nézeteit nagyon bőségesen magyarázva az *Institúció* 1. könyve 13. fejezetében találja meg, s nem tudja majd eldönteni, hogy a csodálatos éleselméjűséget, vagy az ítélkezés józanságát csodálja, mely a teljes elemzést átjárja – *a szerk.*

[11] "Que c'estoit je ne scay quel Dieu qui avoit este cree, et eu commencement;"— "Hogy volt nem is tudom milyen Isten, aki teremtetett, és akinek volt kezdete."

[12] Az olvasatbeli különbségek teljes mértékben az írásjelek használatában rejlik, s a vita tárgyát az képezi, hogy vajon az ó γέγονεν szavak a harmadik igevers végét, vagy a negyedik elejét alkotják. Kálvin a kéziratok ama többségével való egyetértését fejezi ki, melyek a kérdése szavakat a harmadik vershez kapcsolják az alábbi módon: και χωρις αυτου εγένετο ουδε εν γέγονεν, *és nélküle semmi dolog sem alkottatott* (vagy jobban szó

a teremtményekre vonatkozik. Ágostont, aki rendkívül ragaszkodott Platon filozófiájához, magával ragadta a szokásoknak megfelelően az a tanítás, hogy mielőtt Isten megalkotta volna a világot, az egész felépítményének formája benne volt az elméjében, így azoknak a dolgoknak az élete, melyek még nem léteztek, benne volt Krisztusban, mivel a világ teremtése ki volt Őbenne jelölve. Ám hogy ez mennyire nagyon különbözik az evangélista szándékától, azt azonnal látni fogjuk.

Visszatérek az előző állításra. Ez nem hibás feleslegesség (περιττολογία), aminek látszik, mert mivel a Sátán minden lehetséges módon törekszik bármit elvenni Krisztustól, az evangélista kifejezetten szándékozott azt kijelenteni, *hogy azon dolgok közül, melyek alkottattak,* nincs kivétel.

Ő benne vala az élet. Eddig arra tanított minket, hogy Isten *Ígéje* által *teremtetett minden*. Most hasonló módon neki tulajdonítja mindazon dolgok fenntartását, melyek teremtettek, mintha azt mondaná, hogy a világ teremtésében nemcsak az ő hatalma hirtelen gyakorlása mutatkozott meg, ami azután hamarosan el is múlt, hanem hogy ez megnyilvánult a természet szilárd és szabatos rendjében is, mivel megmondta, hogy *hatalma szavával*, vagy akaratával tart fenn mindeneket (Zsid1:3). Ez az *élet* kiterjeszthető akár a lélektelen teremtményekre (melyek a maguk módján élnek ugyan, de érzések nélkül), vagy magyarázható egyedül az *élő* teremtmények vonatkozásában. Kevéssé fontos, hogy melyiket választjuk, mert Isten Ígéje nemcsak forrása volt minden teremtmény életének, így azok nemcsak elkezdtek létezni, hanem ez az életadó hatalom okozza azt, hogy megmaradnak a saját állapotukban, mert ha ez a folyamatos inspiráció nem adna életerőt a világnak, minden, ami él, azonnal elkezdene romlani, vagy semmivé csökkenni. Egyszóval, amit Pál Istennek tulajdonít, mármint hogy *ő benne élünk, mozgunk és vagyunk* (Csel17:28), arról János kijelenti, hogy az Ige kegyelmes közreműködésével valósul meg, így Isten az, aki nekünk életet ad, de az örökkévaló Ige által.

Az élet vala az emberek világossága. A többi értelmezést, melyek nincsenek összhangban az evangélista szavainak jelentésével, szándékosan figyelem kívül hagyom. Véleményem szerint itt az élet arról a részéről beszél, melyben az emberek felülmúlják az állatokat, s arról tájékoztat minket, hogy az élet, mely az emberekre ruháztatott, nem valami közönséges fajta volt, hanem egyesíttetett az értelem világosságával. Elválasztja az embert a teremtmények többi fajtájától, mivel többet érzékelünk Isten hatalmából önmagunkban érzékelvén azt, mintsem távolról szemlélvén. Ezért szólít fel minket Pál arra, hogy ne távolról keressük az Istent, mert Ő önmagunkban érezhetővé teszi magát (Csel17:27). Miután általános bemutatását adta Krisztus jóindulatának annak érdekében, hogy rábírja az embereket, szemléljék azt meg közelebbről is, rámutat arra, ami sajátságos módon ruháztatott rájuk: nevezetesen, hogy nem úgy teremtettek, mint az állatok, hanem felruháztattak a gondolkodás képességével, s magasabb rangra tettek szert. S nem hiába ülteti be Isten a világosságát az elméikbe: ebből következik, hogy a cél, amire teremtettek nem más, mint hogy képesek legyenek felismerni Őt, aki egy ilyen kitűnő áldásnak a szerzője. S ezért ennek a világosságnak, melynek az Ige volt a forrása, s Tőle származott hozzánk, tükörként kell szolgálnia, melyben világosan szemlélhetjük az Ige isteni hatalmát.

5. *És a világosság a sötétségben fénylik.* Tiltakozhatunk, hogy a Szentírás oly sok helyen nevezi az embereket vakoknak, s hogy a vakság, melyért elítéltetnek, nagyon is jól ismert. Mert minden gondolkodási képességükben nyomorultul csődöt mondanak. Hogyan történik az, hogy a világban a tévelygés oly sok labirintusa létezik, de az emberek a saját

---

szerint és egyben hangsúlyosabban is) *és nélküle* EGYETLEN DOLOG SEM alkottatott, AMI ALKOTTATOTT. Más, természetesen nem nagy tekintélyű kéziratok a negyedik verssel kapcsolják össze: και χωρις αυτου εγένετο ουδε εν Ο γέγονεν εν αυτω ζωη εη, *és nélküle egyetlen dolog sem alkottatott.* AMI ALKOTTATOTT, *benne élet volt*. A szerző preferenciája olyan alapon nyugszik, mely aligha kérdőjelezhető meg. – *a szerk.*

irányításukkal csak a hiábavalósághoz és a hazugságokhoz jutnak? S ha nincs világosság az emberekben, Krisztus istenségének az a bizonysága, melyet az evangélista később említett, megsemmisült, mert az a harmadik lépés, amint mondtam, hogy az emberek életében van valami kiválóbb a mozgásnál és a légzésnél. Az evangélista előre érzi ezt a kérdést, így mindenekelőtt azt a figyelmeztetést fogalmazza meg, hogy a világosság, mely eredetileg ráruháztatott az emberekre, nem feltételezhető a jelenlegi állapotukban, mert ennek a romlott és züllött természetnek a következtében a világosság sötétségre fordult. S mégis azt állítja, hogy az értelem világossága nem teljesen aludt ki, mert az emberi elme sűrű sötétségében a világosság néhány megmaradt szikrája még mindig világít.

Az olvasóim most már megértik, hogy ez a mondat két állítást tartalmaz, mert egyrészt azt mondja, hogy az emberek most rendkívül távol állnak attól a tökéletesen szent természettől, mellyel eredetileg felruháztattak, mivel az értelmük, melynek fényt kellene sugároznia minden irányba, sötétségbe merült, s nyomorúságosan vak, valamint hogy Krisztus dicsősége mondhatni elsötétedett a természet eme megromlásának közepette. Másrészt viszont az evangélista azt is vallja, hogy a sötétség közepette még mindig van a fénynek némi maradványa, amely bizonyos mértékig Krisztus isteni hatalmát mutatja. Az evangélista tehát elismeri, hogy az ember elméje megvakíttatott, így jogosan nevezhető sötétségbe burkoltnak. Mert használhatott volna enyhébb kifejezést, s mondhatta volna, hogy a világosság sötét, vagy felhős, de úgy döntött, hogy határozottabban kimondja, milyen nyomorúságos a mi állapotunk. A kifejezés, miszerint *a világosság a sötétségben fénylik*, egyáltalában nem a megromlott természet beajánlására lett szánva, hanem inkább hogy elvegyen minden, a tudatlanság miatti mentséget.

De a sötétség nem fogadta be azt. Jóllehet a világosság bennünk még mindig megmaradt csekély maradványa által az Isten Fia mindig is hívogatta magához az embereket, az evangélista azt mondja, hogy ez nem volt hasznukra, mert *látván nem látnak* (Mt13:13). Mert mióta az ember elveszítette Isten kegyét, azóta az elméjét annyira leuralta a tudatlanság rabszolgasága, hogy bármekkora mennyiségű világosság is maradt benne, az el van fojtva és haszontalan. Ezt a tapasztalat naponta bizonyítja, mert mindazok, akik nem születtek újjá Isten Lelke által, rendelkeznek valamekkora értelemmel, s ez tagadhatatlan bizonyítéka annak, hogy az ember nemcsak arra teremtetett, hogy lélegezzen, de arra is, hogy legyen értelme. A gondolkodásnak ama vezetésével azonban nem jönnek Istenhez, sőt még csak nem is közelednek hozzá, így egész értelmük nem más, mint merő hiábavalóság. Ebből következik, hogy nincs reményük az üdvösségre, hacsak Isten nem ad újabb segítséget, mert bár az Isten Fia megvilágítja őket a fényével, ők olyan ostobák, hogy nem fogják fel, honnan jön ez a fény, hanem elragadtatnak az abszolút őrület ostoba és bűnös képzelgései által.

A világosság, mely még mindig benne lakozik a romlott természetben, főleg két részből áll, mert először is minden emberben megvan a vallásnak valamiféle magva, s másodszor, a jó és a rossz közötti megkülönböztetés bele van vésve a lelkiismeretükbe. De ebből végül milyen gyümölcsök sarjadnak, ha a vallás a babona ezer szörnyetegévé silányul és a lelkiismeret elferdít minden döntést, s összekeveri a vétket az erénnyel? Röviden, a természetes gondolkodás soha nem fogja az embereket Krisztushoz irányítani, s bár a lényük meg van áldva okossággal az életük irányításához, illetve a szabad művészetek és a tudomány művelésére született, mindez anélkül múlik el, hogy bármiféle előnnyel járna. Meg kell érteni, hogy az evangélista csak a természeti ajándékokról beszél, s egyelőre még semmit sem mond az újjászületés kegyelméről. Mert két különböző erő van az Isten Fiában, az első az, amelyik a világ szerkezetében és a természet rendjében nyilvánul meg, a másik pedig az, amelyik által megújítja és helyreállítja a bukott természetet. S mivel Ő az Isten örökkévaló Ígéje, általa alkottatott a világ, az ő hatalma által tartják meg a dolgok továbbra is azt az életet, amit egykoron kaptak. Az ember különösen megáldatott az értelem rendkívüli ajándékával, s bár lázadása folytán elvesztette az értelem világosságát, mégis lát és ért, tehát amit természetes

módon kapott Isten Fiának kegyelméből, az nem semmisült meg teljesen. Bolondsága és romlottsága folytán azonban elsötétíti a még mindig benne élő világosságot, így nem marad más hátra, minthogy Isten Fia új hivatalt vállaljon, mégpedig a Közbenjáró hivatalát, hogy az újjászületés Lelke által megújítsa a romba dőlt embert. Azok a személyek tehát abszurd és nem meggyőző módon gondolkodnak, akik az evangélista által említett eme fényt az evangéliumra és az üdvösség tantételére vonatkoztatják.

6. Vala egy Istentől küldött ember, kinek neve János.

7. Ez jött tanúbizonyságul,[13] hogy bizonyságot tegyen a világosságról, hogy mindenki higyjen ő általa.

8. Nem ő vala a világosság, hanem jött, hogy bizonyságot tegyen a világosságról.

9. Az igazi világosság eljött volt már a világba, a mely megvilágosít minden embert.

10. A világban volt és a világ általa lett, de a világ nem ismerte meg őt.

11. Az övéi közé jöve, és az övéi nem fogadák be őt.

12. Valakik pedig befogadák őt, hatalmat ada azoknak, hogy Isten fiaivá legyenek, azoknak, a kik az ő nevében hisznek;

13. A kik nem vérből,[14] sem a testnek akaratából, sem a férfiúnak indulatjából, hanem Istentől születtek.

6. *Vala… egy ember*. Az evangélista most elkezdi annak a módját tárgyalni, ahogyan Isten Fia megjelent testben, és hogy senki sem kételkedjen abban, hogy Krisztus Isten örökkévaló Fia, elbeszéli, hogy Krisztust Keresztelő János, az ő hírnöke jelentette be. Mert Krisztus nemcsak úgy mutatkozott meg, hogy láthatóvá váljon az emberek számára, de úgy is döntött, hogy János bizonyságtétele és tanítása által is ismertessék meg, vagy inkább Isten az Atya elküldte a tanúját az ő Krisztusa előtt, hogy az emberek készségesebben elfogadják az általa kínált üdvösséget.

Első pillantásra nevetségesnek tűnhet, hogy Krisztusnak tanúbizonyságot kell kapnia másvalakitől, mintha szüksége lenne rá, mert máshol kijelenti, hogy *nem embertől nyeri a bizonyságtételt* (Jn5:34). A válasz könnyű és nyilvánvaló, miszerint ez a tanúbizonyság nem Krisztus kedvéért, hanem a mi kedvünkért jelöltetett ki. Ha valaki azt vetné ennek ellene, hogy az ember bizonyságtétele túl gyenge annak bebizonyításához Krisztusról, hogy Ő az Isten Fia, ezt is könnyű megválaszolni azzal, hogy a Keresztelő nem magántanúként lépett fel, hanem olyasvalakiként, aki a tekintélyét Istentől kapta és inkább egy angyal, mintsem egy ember jellemét mutatta. Ennek megfelelően ajánlását nem a maga érdemeiért kapja, hanem azon egyszerű okból, hogy ő Isten követe volt. S nincs ez azzal sem ellentétben, hogy az evangélium prédikálása Krisztusra bízatott, hogy Önmaga tanúbizonysága legyen, mert a János prédikálásával elérni kívánt cél az volt, hogy az emberek foglalkozzanak Krisztus tanításával és csodáival.

Istentől küldött. Ezt nem azért mondja, hogy megerősítse János keresztségét, hanem csak futólag említi. Ez a körülmény nem elégséges ahhoz, hogy bizonyosságot adjon, mivel sokan lépnek fel önszántukból, dicsekedvén azzal, hogy Isten küldte őket, de az evangélista, aki később többet akar mondani erről a tanúbizonyságról, elégségesnek tartotta pillanatnyilag egy szóval kimondani azt, hogy János nem másra, mint Isten parancsára jött el. Később majd látjuk, hogy ő maga is miképpen erősítgeti, hogy küldetésének Szerzője az Isten. Most csak meg kell emlékeznünk arról, – amit már előzőleg megjegyeztem, – hogy ami Jánosról itt megmondatott, az megköveteltetik az egyház minden tanítójától, nevezetesen hogy Istentől elhívottak legyenek, így a tanítás tekintélye senki máson nem alapulhat, mint Istenen.

[13] „Pour (porter) tesmoignage – hordozni a bizonyságot”.
[14] „Nais de sangs, *ou, de sang* – vérekből, *vagy vérből*”.

Kinek neve János. Kijelenti a nevét, de nemcsak amiatt, hogy rámutasson a konkrét emberre, hanem azért, mert ezt a nevet azzal összhangban kapta, ami valójában volt. Kétség sem férhet hozzá, hogy az Úr arra a hivatalra utalt, amire kijelölte Jánost, mikor az angyal által megparancsolta, hogy így kell őt hívni, azaz ennek eszközével mindenki felismerheti, hogy ő az isteni kegyelem hírnöke.[15] Mert bár a יחוחנן (Jehohannan) név[16] vehető passzív jelentésben, s így tehát személyre utalónak, jelezvén, hogy János elfogadható volt Isten számára, mégis, a magam részéről szándékosan arra az előnyre terjesztem ki, amit másoknak kell belőle húzniuk.[17]

7. *Ez jött tanúbizonyságul*. Röviden megemlíti ennek az elhívásnak a végét, mely nem volt más, mint egy egyház előkészítése Krisztus eljövetelére, azaz azzal, hogy mindenkit Krisztushoz hív, elég világosan megmutatja, hogy nem saját magától jött.

8. *Nem ő vala a világosság*. Oly messze állt János attól, hogy ajánlásra legyen szüksége, hogy az evangélista ezt a figyelmeztetést adja, nehogy az ő rendkívüli fényessége elhomályosítsa Krisztus dicsőségét. Voltak ugyanis néhányan, akik oly szenvedélyesen figyeltek rá, hogy úgy figyelmen kívül hagyták Krisztust, mintha valakit annyira elragadna a hajnal szemlélése, hogy méltóságán alulinak tartaná a szeneit a Nap felé fordítani. S hogy milyen értelemben használja az evangélista a világosság szót, azt azonnal látni fogjuk. Minden istenfélő ugyanis világosság az Úrban (Ef5:8), mivel annak következtében, hogy megvilágosíttattak az Ő Lelke által, nem csak saját maguknak látnak, hanem hasonlóképpen másokat is az ő példájuk szerint az üdvösség útjára irányítanak. Az apostolok hasonlóképen neveztetnek sajátságosan világosságnak (Mt5.14), mivel az evangélium lámpását tartván elöl mennek a világ sötétségének oszlatására. Itt azonban az evangélista arról beszél, Aki a világosság egyetlen és örökkévaló forrása, amint azt azonnal világosabban is megmutatja.

9. *Az igazi világosság eljött volt már a világba*. Az evangélista nem az igazi világosságot akarta szembeállítani a hamissal, hanem Krisztust akarta megkülönböztetni mindenki mástól, hogy senki se képzelhesse, hogy ami világosságnak neveztetik, az vele együtt az angyalokhoz és az emberekhez is tartozik. A megkülönböztetés az, hogy bármi, ami égen és földön fénylik, a ragyogását valamely más tárgytól kapja, de Krisztus maga a világosság, Aki önmagából és önmaga által fénylik, s sugárzásával megvilágítja az egész világot, így sehol nem található a ragyogásnak semmi más forrása, vagy oka. Annak adta tehát az igazi világosság nevet, Akinek a természeténél fogva megvan a hatalma arra, hogy világosságot adjon.

A mely megvilágosít minden embert. Az evangélista főleg azért ragaszkodik ehhez a ponthoz, hogy megmutassa abból a hatásból, amit mindegyikünk észrevesz benne, hogy Krisztus a világosság. Leleményesebben is érvelhetett volna, hogy Krisztusnak, az örökkévaló világosságnak, van egy ragyogása, mely természetes, és nem más helyről származik, de ahelyett, hogy ezt tenné, visszaküld minket ahhoz a tapasztalathoz, mellyel mindannyian rendelkezünk. Mert ahogyan Krisztus részeseivé tesz valamennyiünket az ő fényességének, el kell ismerni, hogy szigorúan egyedül övé a megtiszteltetés, hogy világosságnak neveztessen.

Ezt az igeszakaszt két módon magyarázzák. Egyesek a „minden embert” kifejezést azokra korlátozzák, akik, megújíttatván Isten Lelke által, részeseivé váltak az életadó világosságnak. Ágoston az iskolamester hasonlatát használja, aki, ha ő lenne az egyetlen személy, akinek iskolája van a városban, mindenki tanítójának neveztetne, jóllehet sokan lennének olyanok, akik nem járnak az iskolájába. Ezért ők összehasonlító értelemben értik a kifejezést, miszerint mindenki Krisztus által világosíttatik meg, mert egyetlen emberfia sem dicsekedhet azzal, hogy bármi más jutott volna az élte világosságához, mint az Ő kegyelem

[15] „Heraut et ambassade de la grace de Dieu;” — “Isten kegyelmének hírnöke és követe.”
[16] „Le nom de *Jean*, qui signifie Grace;” — “A János név, mely a kegyelmet jelenti.”
[17] A héber Jehohannan névből származó János név jelentésével kapcsolatban az olvasó tanulmányozhatja a szerző *A három evangélista harmóniájának kommentárja* című művét, 1. kötet, 15. oldal – *a szerk.*

által. Mivel az azonban az evangélista az *A mely megvilágosít minden embert* általános kifejezést használja, én inkább a másik értelmezés elfogadására hajlok, mely szerint ebből a világosságból szóródnak szét a sugarak az egész emberiségre, amint azt már említettem. Tudjuk ugyanis, hogy az emberek rendelkeznek azzal a sajátos kiválósággal, ami az állatok fölé emeli őket, hogy fel vannak ruházva gondolkodással és értelemmel, s hogy a jó és a rossz közötti megkülönböztetés bele van vésve a lelkiismeretükbe. Nincs ember tehát, aki az örökkévaló világosságot valamelyest ne érzékelné. Mivel azonban vannak fanatikusok, akik elhamarkodottan eltorzítják és megkínozzák ezt az igeverset, s arra következtetnek belőle, hogy a megvilágosítás kegyelem mindenkinek egyformán felkínáltatik, emlékezzünk meg róla, hogy az itt tárgyalt egyetlen téma a természet közös fénye, ami messze alá van rendelve a hitnek, mert egyetlen ember sem fog soha a saját elméjének élességével és okosságával behatolni Isten országába. Isten Lelke az egyetlen, Aki megnyitja a mennyek kapuját a választottak előtt. S emlékezzünk meg arról is, hogy a gondolkodás világosságát, amit Isten ültetett az emberekbe, a bűn olyannyira elhomályosította, hogy a sűrű sötétségben, megrázó tudatlanságban és a tévedések feneketlen szakadékában alig néhány világító szikra maradt, melyek nem aludtak ki végleg.

10. *A világban volt*. A hálátlanságukért vádolja az embereket, mert mondhatni önszántukból oly vakok voltak, hogy az általuk élvezett világosság oka ismeretlen volt a számukra. Ez a világ minden egyes korszakára vonatkozik, mert mielőtt Krisztus megjelent volna testben, hatalma már mindenütt megmutatkozott, s az ebből eredő napi behatásoknak korrigálniuk kellett volna az emberek ostobaságát. Mi volna ésszerűtlenebb, mint vizet meríteni a vízfolyásból, de sohasem gondolni a forrásra, melyből ez a víz folyik? Ebből következik, hogy nem található megfelelő mentség a világ tudatlanságára, amiért nem ismerte Krisztust még mielőtt testben megjelent, az ugyanis azok hanyagságából és vétkes ostobaságából származott, akiknek megvolt a lehetőségük arra, hogy lássák Őt, mint mindig jelenlevőt a hatalma által. Az egész dolog összefoglalható annak kimondásával, hogy Krisztus soha nem hiányzott így a világból, de az embereknek, akiket a sugarai felébresztettek, a szemüket Rá kellett volna emelniük. Ezért ebből következik, hogy önmagukat kell vádolniuk.

11. *Az övéi közé jöve.* Itt van bemutatva az emberek abszolút gonosz mivolta és rosszindulata, s itt van bemutatva förtelmes istentelenségük, hogy mikor az Isten Fia testben jelent meg a zsidóknak, akiket Isten kiválasztott Magának a többi nép közül, hogy az Ő öröksége legyenek, Őt nem *ismerték el*, illetve nem *fogadták be*. Ennek az igeversnek is van több magyarázata. Egyesek ugyanis úgy gondolják, hogy az evangélista az egész világról beszél válogatás nélkül, s természetesen nincs a világnak oly része, amit Isten Fia ne követelhetne Magának joggal a saját tulajdonaként. Ezért szerintük az igevers jelentése ez: „Mikor Krisztus a világba jött, Ő nem lépett másvalakinek a területére, mert az egész emberi faj az Ő saját öröksége volt". Én azonban többre tartom azok véleményét, akik ezt csak a zsidókra vonatkoztatják, mert van itt egy hallgatólagos összehasonlítás, mellyel az evangélista az emberek szörnyű hálátlanságát mutatja be. Isten Fia egy lakóhelyet kért magának az egyik nemzetben, de mikor ott megjelent elutasították, s ez világosan megmutatja az emberek borzasztóan bűnös vakságát. Mikor ezt a kijelentést teszi, az evangélista egyetlen céljának annak a sértésnek az eltávolítása, amelyet sokaknak el kellene szenvedniük a zsidók hitetlenségének következtében. Mert ha az a nemzet vetette meg és utasította el, melynek kifejezetten megígértetett, ezek után ki vélné Őt az egész világ Megváltójának? Látjuk, hogy Pál micsoda rendkívüli fájdalommal kezeli ezt a témát.

Itt mind az ige, mind a főnév rendkívül hangsúlyos. *Ő jöve*. Az evangélista azt mondja, hogy Isten Fia arra a helyre jött, hol előzőleg volt, s ezalatt a kifejezés alatt a jelenlét ama új és rendkívüli formáját kell értenie, mely által Isten Fia úgy jelentetett ki, hogy az emberek közelebbről is megszemlélhessék. *Az övéi közé.* Ezzel a kifejezéssel az evangélista a zsidókat a többi nemzettel hasonlítja össze, mivel rendkívüli kiváltsággal ők befogadtattak

Isten családjába. Krisztus tehát először úgy lett nekik felkínálva, mint a saját háznépének, s mint azoknak, akik sajátos jogon tartoznak az Ő birodalmához. Ugyanezen okból panaszkodik Isten Ézsaiásnál: „Az ökör ismeri gazdáját, és a szamár az ő urának jászlát; Izráel nem ismeri, az én népem nem figyel reá!" (Ézs1:3), mert jóllehet uralma az egész világra kiterjed, mégis úgy mutatkozik be, mint aki különleges módon annak az Izraelnek az Ura, akiket mondhatni szent nyájjá gyűjtött össze.

12. *Valakik pedig befogadák őt*. S hogy senkit se tartson vissza az a buktató, hogy a zsidók megvetették és elutasították Krisztust, az evangélista az égig dicséri a kegyeseket, akik hittek Benne, mert azt mondja, hogy hit által abban a dicsőségben részesülnek, hogy *Isten fiainak* számláltatnak. Az egyetemes kifejezés, a *valakik* egy hallgatólagos ellentétet tartalmaz, mert a zsidókat elvonta a vak hencegés,[18] mintha kizárólagosan magukhoz kötötték volna Istent. Az evangélista kijelenti, hogy állapotuk megváltozott, mert a zsidók elvettettek, s az üresen maradt helyüket ők foglalták el, mert ez olyan, mintha átadta volna az örökbefogadás jogát idegeneknek. Azért mondja Pál, hogy az egy nemzet romlása az egész világ életévé vált (Rm11:12), mert az evangélium, amit, mondhatni, száműztek, elkezdett széltében hosszában terjedni az egész világon. Így tehát megfosztattak attól a kiváltságtól, amit másokkal szemben élveztek. Istentelenségük azonban nem jelentett akadályt Krisztusnak, mert máshol állította fel az Ő királyságának trónját és kivétel nélkül minden olyan nemzetet elhívott az üdvösség reménységére, melyeket korábban Isten látszólag elvetett.

Hatalmat ada azoknak. Az εξουσία szó számomra úgy tűnik, itt jogot, vagy követelést jelent, s jobb is lesz így fordítani annak érdekében, hogy cáfoljuk a pápisták hamis véleményeit, mert ők gonoszul kiforgatják ezt az igeverset és úgy értelmezik, hogy azt jelenti, választási lehetőséget kapunk, ha úgy véljük, hogy hasznunkra van ez a kiváltság. Ezzel a módszerrel vonnak ki szabad akaratot ebből a kifejezésből, de ugyanígy megpróbálhatnak tüzet is kivonni a vízből. Első ránézésre van benne némi megtévesztő, mert az evangélista nem azt mondja, hogy Krisztus az Isten fiaivá teszi őket, hanem azt, hogy hatalmat ad nekik rá, hogy azok lehessenek. Ezért arra következtetnek, hogy itt csak a kegyelem kínáltatik fel, s elfogadásának, vagy elutasításának szabadsága teljességgel nekünk adatik. Ám ezt az egyetlen szóba való kapaszkodásra irányuló léha próbálkozást félreállítja az, ami azonnal ezután következik, mert az evangélista azt teszi hozzá, hogy Isten fiaivá *nem a testhez tartozó akarat által válnak,* hanem mikor Istentől születnek. Mikor azonban a hit újjászül minket, Isten fiai vagyunk, s mikor Isten a mennyből hitet lehel belénk, akkor világosan meglátszik, hogy nemcsak lehetségesen, de ténylegesen meglátszik, hogy – amint mondjuk – ez az örökbefogadás kegyelme, melyet Krisztus kínál nekünk. S valóban, a görög εξουσία szó időnként az άξίωσις (követelés) helyett szerepel, melynek jelentése bámulatosan összecseng ezzel az igeszakasszal.

A körülírás, amit az evangélista alkalmazott, hajlamos rá, hogy még jobban kiemelje a kegyelem kitűnőségét, mintha csak egy szóval mondta volna, hogy mindazok, akik hisznek Krisztusban, Általa Isten fiaivá lesznek. Itt ugyanis a tisztátalanokról és pogányokról beszél, akik örök gyalázatra, a halál sötétségében való fekvésre ítéltettek. Krisztus bámulatos példáját mutatta az Ő kegyelmének azzal, hogy ilyeneknek adta az Ő kegyelmét, hogy azonnal elkezdhessenek Isten fiai lenni, s ennek a kiváltságnak a nagyságát joggal magasztalja az evangélista, de Pál is, mikor Istennek tulajdonítja, Aki „gazdag lévén irgalmasságban, az Ő nagy szerelméből, mellyel minket szeretett" (Ef2:4). De ha bárki a *hatalom* szót a szokásos jelentésével akarná venni, nos az evangélista nem ért alatta semmiféle közbenső képességet, vagy olyat, ami nem tartalmazza a teljes és befejezett eredményt, hanem éppen ellenkezőleg,

[18] D'une vanterie aveuglee; c est a dire, n'entendans pas ce qu'ils disoyent;" — "a vak hencegés, azaz nem fogván fel, hogy mit mondanak."

azt jelenti, hogy Krisztus azt adta a tisztátalanoknak és pogányoknak, ami lehetetlennek látszott, mert hihetetlen változás ment végbe, mikor Krisztus a kövekből támasztott fiakat Istennek (lásd Mt3:9). A *hatalom* tehát az az alkalmasság (ικανότης), amit Pál említ, mikor hálát ad Istennek, hogy alkalmasakká tett minket a szentek örökségében való részvételre (Kol1:12).

A kik az ő nevében hisznek. Röviden kifejezi, hogyan lehet Krisztust venni, s ez nem más, mint hinni Benne. Hit által beültetvén Krisztusba, megkapjuk az örökbefogadás jogát, azaz hogy Isten fiaivá lehessünk. S valóban, mivel Ő Isten egyszülött Fia, ez a tisztesség csak annyiban vonatkozik ránk, amennyire az Ő tagjai vagyunk. Itt ismét megcáfoltatik a pápistáknak a hatalomról alkotott fogalma.[19] Az evangélista kijelenti, hogy a hatalom azoknak adatik, akik már hisznek. Nos, az biztos, hogy ezek a személyek ténylegesen Isten fiai. Túl sokat vonnak el a hit értékéből azok, akik azt állítják, hogy hit által az ember semmi többet sem kap, mint azt, hogy Isten gyermekévé *lehet*, ha úgy dönt, mert a tényleges hatás helyett olyan hatalmat feltételeznek, ami bizonytalanságban és kétségben tart. Az ellentmondás még világosabban megmutatkozik abból, ami rögtön ezután következik. Az evangélista azt mondja, hogy akik hisznek, azok *már* Istentől születtek. Tehát nem pusztán a választás szabadsága az, ami itt felkínáltatik, mivel ők magát a kérdéses kiváltságot szerzik meg. Jóllehet a héber שם (név) szó néha a hatalom megjelölésére használatos, itt mégis az evangélium tanításával való viszonyt jelöli, mert mikor Krisztus prédikáltatik nekünk, akkor van, hogy hiszünk benne. Arról a közönséges módszerről beszélek, mellyel az Úr hitre vezet minket, s ezt gondosan észre kell vennünk, mert sokan vannak, akik ostoba módon zűrzavaros hitet agyalnak ki maguknak a tanítás legcsekélyebb megértése nélkül, amiképpen semmi sem megszokottabb a pápisták között, mint az, hogy az evangélium hallásából nem tesznek szert semmiféle Krisztus-ismeretre. Krisztus tehát az evangélium által kínálja fel Magát nekünk, s mi hit által vesszük Őt.

13. *A kik nem vérből születtek.*[20] Egyesek úgy vélik, hogy itt közvetett utalással van dolgunk a zsidók ostoba meggyőződésére, s én szívesen elfogadom ezt a véleményt. Állandóan hangoztatják a származásuk nemes mivoltát, mintha mivel szent törzsből származnak, természetesen szentek volnának. S jogosan dicsekedhetnének az Ábrahámtól való származásukkal, ha törvényes fiak lennének, s nem elsatnyult gyermekek, de a hit ragyogása egyáltalában semmit nem tulajdonít a testi nemzésnek, hanem egyedül Isten kegyelme iránt viseltetik lekötelezettséggel mindenért, ami jó. János tehát azt mondja, hogy azok, akik a korábban tisztátalan pogányok között hisznek Krisztusban, nem az anyaméhtől fogva születtek Isten gyermekeiként, hanem Isten újította meg őket, hogy elkezdhessenek az ő fiai lenni. Az ok, ami miatt a vér kifejezést többes számban használja, látszólag az, hogy teljesebben kifejezze a származás hosszú vonalát, mert ez részét képezte a zsidók dicsekvésének, hogy folyamatosan vonallal vissza tudták vezetni a származásukat a pátriárkákig.

A testnek akarata, és a férfiúnak indulatja számomra ugyanazt látszik jelenteni, mert nem látom be, hogy a testnek miért kellene az asszonyt jelenteni, amiképpen Ágoston és sokan mások magyarázzák. Éppen ellenkezőleg, az evangélista ugyanazt ismétli különböző szavakkal annak érdekében, hogy teljesebben megmagyarázza, s mélyebben belevésse az emberek elméibe. Bár a zsidókra utal, akik testben dicsekedtek, ebből az igeversből mégis

[19] "Et par ceci derechef est refutee l'imagination des Papistes de laquelle j'ai parle, a scavoir que Dieu donne aux hommes une possibilite, seulement d'estre faits enfans siens;" —, "s itt ismét megcáfoltatik a pápisták ama fogalma, melyről beszéltem, nevezetesen hogy Isten az embereknek csak az Ő gyermekeivé válás puszta lehetőségét adja".

[20] Itt a szerzőnk, vagy szándékosan, vagy figyelmetlenségből elfogadta a *vérből* kifejezést ahelyett, amit követett a saját szövegváltozatában (*vérekből*) – a szó szerinti, noha nem köznyelvi fordítását az εξ αιμάτων kifejezésnek, ami önmagában is ritkán fordul elő – *a szerk.*

kiemelhető egy általános tantétel: az, hogy mi Isten fiainak számíttatunk, nem a mi természetünknek köszönhető, s nem tőlünk származik, hanem mivel Isten akarata szült minket (Jak1:18), így a meg nem érdemelt szeretet érdeme. Ebből következik, először is, hogy a hit nem tőlünk magunktól származik, hanem a lelki újjászületés gyümölcse, mert az evangélista azt állítja, hogy egyetlen ember sem képes hinni, míg újjá nem születik Istentől, így a hit mennyei ajándék. Másodszor pedig az következik belőle, hogy a hit nem puszta, vagy hideg ismeret, mivel egyetlen ember sem képes hinni, akit Isten lelke nem újított meg.

Vélhető, hogy az evangélista megfordítja a természetes sorrendet azáltal, hogy az újjászületést a hitet megelőzővé teszi, miközben az éppen ellenkezőleg, a hit következménye, így későbbre kell tenni. Erre azt válaszolom, hogy a két kifejezés teljes összhangban van, mert hit által kapjuk azt a romolhatatlan magot (1Pt1:23), mely által újjászületünk az új és isteni életre. Mégis, maga a hit is a Szentlélek munkája, Aki senki másban nem lakozik, csak Isten gyermekeiben. Így tehát a hit több vonatkozásban is része a mi újjászületésünknek, s Isten országába való belépésünknek, hogy Ő a gyermekei közé sorolhasson. Elméinknek a Szentlélek általi megvilágosítása hozzátartozik a megújításunkhoz, s így a hit az újjászületésből, mint forrásból ered, de mivel ugyanezzel a hittel fogadjuk be Krisztust, Aki az Ő Lelke által szentel meg minket, ezen az alapon nevezhető az örökbefogadásunk kezdetének.

Másik, még világosabb és könnyebb válasz is adható: mert mikor az Úr hitet lehel belénk, újjászül minket egy számunkra rejtett és ismeretlen módszerrel, de miután megkaptuk a hitet, a lelkiismeret élő érzésével nemcsak az örökbefogadás kegyelmét vesszük észre, hanem az élet új mivoltát és a Szentlélek egyéb ajándékait is. Mert mivel a hit, amint mondottuk veszi Krisztust, így az is adja a birtokunkba, úgymond, az Ő összes áldását is. Azaz, ami az érzékelésünket illeti, csak miután már hiszünk, akkor kezdünk el Isten gyermekeivé válni. Mivel azonban az örök élet öröklése az örökbefogadás gyümölcse, látjuk, hogy az evangélista miképpen tulajdonítja üdvösségünk egészét egyedül Krisztus kegyelmének, s valóban, bármilyen mélyen is vizsgálják az emberek önmagukat, semmit sem fognak találni, ami méltó volna Isten gyermekeihez azon kívül, amit Krisztus ruházott rájuk.

14. És az Ige testté lett és lakozék mi közöttünk (és láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttjének dicsőségét), a ki teljes vala kegyelemmel és igazsággal.

14. *És az Ige testté lett*. Az evangélista megmutatja, hogy mi volt Krisztus ama eljövetele, amit említett, nevezetesen, hogy a mi testünket öltötte fel, és nyíltan megmutatta Magát a világnak. Jóllehet az evangélista futólag érinti azt a kimondhatatlan titkot, hogy Isten Fia emberi természetet öltött fel, ez a rövidség azonban mégis csodálatosan könnyen érthető. Itt némely őrültek az alábbi fajta bolond és elcsépelt elmésségekkel tévesztik meg magukat: hogy az Ige testté változott, mert az Atya az Ő elméjében alkotott elképzelésnek megfelelően küldte a Fiút a világba, mintha az Ige nem is tudom milyen árnyékkép lenne. Megmutattuk azonban, hogy a szó valódi hipposztázist, vagy szubszisztenciát jelent Isten lényegében.

A *test* szó erőteljesebben kifejezi az evangélista mondandóját, mintha azt mondta volna, hogy *emberré lett*. Ő azt akarta kifejezni, hogy milyen alávaló és megvetésre méltó állapotba ereszkedett le Isten Fia érettünk az Ő mennyei dicsőségéből. Mikor a Szentírás megvetően beszél az emberről, akkor nevezi testnek. S bár oly hatalmas a távolság Isten Ígéjének lelki dicsősége és a mi testünk förtelmes szennye között, Isten Fia mégis oly mértékben lealacsonyodott, hogy magára vette azt a testet, mely oly sok nyomorúságnak van kitéve. A test szó itt nem a romlott természetet jelenti, (ahogyan Pál használja gyakorta), hanem a halandó embert, bár megvetően megjelöli törékeny és pusztuló természetét, mint az alábbi, és más igeversekben: „Azért eszébe vevé, hogy test ők, és olyanok, mint az ellebbenő szél” (Zsolt78:39), „Minden test fű” (Ézs40:6). Ugyanakkor azt is észre kell vennünk, hogy ez

a beszédmód az, melyben a részt egésznek tekintik, mert az alacsonyabbrendű rész magában foglalja az egész embert.[21] Ezért nagyon nagy ostobaság volt Apollinaristól azt gondolni, hogy Krisztus pusztán emberi testet öltött Magára lélek nélkül, mert számtalan igehellyel könnyen bebizonyíthatjuk, hogy ugyanúgy volt lelke is, mint teste, s mikor a Szentírás az embereket testnek nevezi, azzal nem fosztja meg őket a lélektől. A világos jelentés tehát az, hogy az Isten által minden korokat megelőzően nemzett Ige, Aki mindig az Atyával együtt lakozott, *emberré lett***.** Ebben az igeversben két dolgot kell főképpen észrevenni. Az első az, hogy a két természet oly módon egyesült Krisztus egyetlen Személyében, hogy ugyanaz a Krisztus valódi Isten és valódi ember. A második az, hogy a személyiség egyetlensége nem gátolja meg a két természetet abban, hogy különállóak maradjanak, így az Ő istensége megtart mindent, ami a sajátosságai közé tartozik, s ember mivolta is megtartja külön mindazt, ami hozzá tartozik. S mivel a Sátán különféle ostoba kísérleteket tett arra, hogy az igaz tantételt eretnekséggel forgassa fel, mindig az alábbi két hiba egyikét hozta elő: vagy azt, hogy Ő olyan kusza módon volt Isten Fia és Emberfia, hogy sem istensége nem maradt teljesen egészben, sem az ember valódi természetét sem hordozta, vagy azt, hogy felöltötte a teste, azaz mintha megkettőződött volna, s két különálló személlyel rendelkezett volna. Így Nesztorius világosan elfogadta a két természetet, de két Krisztust képzelt el, az egyik Isten volt, a másik ember. Eutyches viszont, noha elfogadta, hogy az egy Krisztus Isten Fia és Emberfia, nem hagyta meg neki egyik természetet sem, hanem úgy képzelte, hogy ezek összekeveredtek. Napjainkban pedig Servetus és az anabaptisták agyalnak ki olyan Krisztust, aki zűrzavaros módon két természetből áll, mintha istenember lenne. Egyszóval elfogadja, hogy Krisztus Isten, de ha utat engedünk őrült képzelgéseinek, az istenség egy időben emberi természetté változik, majd máskor az emberi természetet nyeli el az istenség. Az evangélista azt mondja, ami nagyon is alkalmas mindkét istenkáromlás megcáfolására. Mikor azt mondja nekünk, hogy az Ige testté lett, ebből világosan következtetünk a Személyének az egyetlenségére, mert lehetetlenség, hogy az, Aki most ember, más legyen, mint ami mindig is volt, az igaz Isten, mert az van megírva, hogy az Isten lett emberré. Másrészt, mivel megkülönböztetetten az Ige nevet adja az ember Krisztusnak, ebből következik, hogy Krisztus, mikor emberré lett, nem szűnt meg az lenni, ami előbb volt, s nem ment végbe változás Isten örökkévaló lényegében, ami testet öltött magára. Röviden, Isten Fia oly módon kezdett el ember lenni, hogy továbbra is megmaradt annak az örökkévaló Ígének, Akinek nem volt időbeli kezdete.

És lakozék. Azok, akik úgy magyarázzák, hogy a test, mondhatni, Krisztus lakóhelyéül szolgált, nem értik az evangélista mondanivalóját, mert Ő nem állandó lakóhelyet tulajdonít közöttünk Krisztusnak, hanem azt mondja, hogy vendégként maradt itt egy rövid időre. Mert a szó, amit használ (εσκήνωσεν), a *sátorból* származik.[22] Nem mást ért alatta, mint hogy Krisztus teljesítette a földön azt a hivatalt, melyre kijelöltetett, vagy hogy nemcsak megjelent egy pillanatra, de érintkezett is az emberekkel, míg be nem teljesítette hivatalát.

Közöttünk. Kérdéses, hogy itt vajon egyetemesen beszél-e az emberekről, vagy csak magáról és a többi tanítványról, akik szemtanúi voltak annak, amiről beszél. Részemről inkább a második nézetet vallom, mivel az evangélista ezután rögtön hozzáteszi:

És láttuk az ő dicsőségét. Jóllehet minden ember láthatta Krisztus dicsőségét, mégis a legtöbbjük számára ismeretlen volt a vakságuk következtében. Csak néhányan voltak,. Akiknek a Szentlélek megnyitotta a szemeit, s látták ennek a dicsőségnek a megnyilvánulását. Egyszóval, Krisztus oly módon volt emberként ismeretes, hogy Személyében valami sokkal nemesebbet és kiválóbbat mutatott be. Ebből következik, hogy Isten fensége nem semmisült

[21] Car sous la chair et la partie inferieure tout l'homme est comprins;" "mert a test és az alacsonyabbrendű rész alatt az egész embert értik."

[22] „Est deduit d'un mot qui signifie Tabernacles, c'est a dire, tentes et avillons;" — "abból a szóból származik, ami a Sátrat jelenti, azaz sátrakat és pavilonokat."

meg, s bár körülvette a test, valójában úgy rejtetett a test alacsony állapota alá, hogy csillogása meglátsszék.

Mint az Atya egyszülöttjének dicsőségét. A *mint* szó ebben az igeversben nem egy oda nem illő összehasonlítást jelent, hanem inkább egy igazi és szíves elfogadást jelent, mint mikor Pál azt mondja, hogy *mint világosságnak fiai, úgy járjatok*, s ezzel valójában arra szólít fel, hogy cselekedeteinkkel mutassuk be, hogy a világosság fiai vagyunk. Az evangélista tehát azt mondja, hogy Krisztusban meglátszott az a dicsőség, mely Isten Fiához méltó volt, és ami biztos bizonyítéka volt az Ő istenségének. *Egyszülöttnek* nevezi, mivel természeténél fogva egyedül Ő Isten Fia, s ezzel mintegy az emberek és az angyalok fölé helyezi Őt, s egyedül Neki tulajdonítja azt, ami egyetlen teremtményre sem vonatkozik.

Teljes vala kegyelemmel. Valóban voltak más dolgok is, melyekben Krisztus fensége megnyilvánult, de az evangélista másokkal szemben ezt a példát vette azért, hogy inkább a spekulatív, mintsem a gyakorlati ismeretére tanítson minket, s erre gondosan ügyelnünk kell. Természetesen, mikor Krisztus száraz lábbal járt a vízen (Mt14:26, Mk6:48, Jn6:19), mikor démonokat űzött ki, s mikor más csodákban mutatta meg a hatalmát, arról meg lehetett ismerni Őt, mint Isten egyszülött Fiát, de az evangélista a jóváhagyásnak az a részét emeli ki, melyből a hit örömteli előnyhöz jut. Krisztus ugyanis bemutatta, hogy valóban Ő a kegyelem és az igazság kimeríthetetlen forrása. Istvánról is olvassuk, hogy *teljes vala kegyelemmel*,[23] de más értelemben, mivel a kegyelem teljessége Krisztusban az a forrás, amiből valamennyiünknek meríteni kell, amint ezt később majd lehetőségünk lesz bővebben is megmagyarázni.

Kegyelem és igazság. Ez, mivel az igazi kegyelem, vagy az utána következő kifejezés lehet magyarázó, a beszédmód által vehető így: Ő teljes volt kegyelemmel, ami az *igazság*, vagy tökéletesség, de amint majd látjuk, ezután azonnal megismétli ugyanezt a kifejezésmódot. Azt hiszem, mindkét igeversben ugyanazt jelenti. Ezt a *kegyelmet és igazságot* később szembeállítja a törvénnyel, aminek okából én úgy értelmezem, hogy azt jelenti, az apostolok elfogadták Krisztust az Isten Fiának, mivel Benne beteljesedtek azok a dolgok, amelyek Isten lelki országához tartoznak, s röviden, mindenben a Megváltónak és a Messiásnak mutatta Magát, ami a legszembetűnőbb jel, ami által mindenki mástól meg kell Őt különböztetni.

15. János bizonyságot tett ő róla,[24] és kiáltott, mondván: Ez vala, a kiről mondám: A ki utánam jő, előttem lett, mert előbb volt nálamnál.[25]

16. És az ő teljességéből vettünk mindnyájan kegyelmet is kegyelemért.

17. Mert a törvény Mózes által adatott, a kegyelem pedig és az igazság Jézus Krisztus által lett.

18. Az Istent soha senki nem látta; az egyszülött Fiú, a ki az Atya kebelében van, az jelentette ki őt.

15. *János bizonyságot tett*. Most azt mondja el, amit János prédikált. A *bizonyságot tett* (μαρτυρει) ige használatával jelen időben[26] egy folytatólagos cselekvést ír le, s természetes, hogy ennek a tanításnak állandóan ereje teljében kell lennie, mintha csak János hangja állandóan visszhangozna az emberek füleiben. Hasonlóan használja azután a kiáltó

[23] Ez valószínűleg emlékezetkihagyás a szerző részéről, mert az Istvánnal kapcsolatos kifejezések mások, bár párhuzamosak. Őt nevezi az Ige hittel és Szentlélekkel teljesnek (Csel6:5), hittel és erővel teljesnek (Csel6:8), és Szentlélekkel teljesnek (Csel7:55) – *a szerk.*

[24] „Jean rend (*ou*, *a rendu*) tesmoignage de luy." "János bizonyságot tesz (vagy tett) Róla."

[25] „Plus excellent que moy, *ou*, *premier que moy*;" — "nálamnál kiválóbb, vagy *előttem volt*."

[26] „En usant du verbe du temps present, a scavoir, *Rend* tesmoignage, et on pas, *Rendoit*;" — "az igét jelen időben használva bizonyság tétetett és nem tett egy bizonyságot".

szót annak jelzésére, hogy János tanítása a legkevésbé sem volt homályos, vagy kétértelmű, s nemcsak néhány ember között motyogott,[27] hanem nyíltan és hangos szóval hirdette a Krisztust. Az első mondat szándékozik közvetíteni azt az üzenetet, hogy ő Krisztus kedvéért küldetett, s ésszerűtlen lenne felmagasztaltatnia, miközben Krisztus alul marad.

Ez vala, a kiről mondám. Ezekkel a szavakkal azt jelzi, hogy kezdettől fogva Krisztus ismertté tétele állott a szándékában, s hogy ez volt a célja nyilvános beszélgetéseinek. S valóban, következtében nem volt más módja a hivatala betöltésének, mint a tanítványainak Krisztushoz hívásával.

A ki utánam jő. Jóllehet Keresztelő János pár hónappal idősebb volt Krisztusnál, itt mégsem az életkorról beszél, hanem mivel röviddel Krisztus nyilvános színrelépése előtt betöltötte a próféta hivatalát azelőtt, hogy, így az Ő előfutárának teszi meg magát az idő vonatkozásában. A nyilvános fellépést illetően tehát Krisztus Keresztelő János után jött el. A következő szavakat lehet szó szerint fordítani, miszerint *előttem alkottatott, mert előttem volt*, de ezek jelentése joggal részesíttetett előnyben Jánossal szemben, mivel kiválóbb volt nálánál. Így tehát átadja a hivatalát Krisztusnak, s – ahogy a közmondás mondja – „átadja Neki a gyeplőt", – vagyis utat enged Neki, mint utána következőnek. Mivel azonban időrendben később jelent meg, János emlékezteti a hallgatóit, hogy semmi ok nincs rá, amiért ne kellene Őt a rangja szerint becsülni. Azaz, mindazoknál, akik kiválóbbak másoknál, akár Isten ajándékainak, akár a kapott tisztelet bármely fokának vonatkozásában, meg kell maradniuk a saját rangjuknál, tehát Krisztus alatt.

16. *És az Ő teljességéből*. Most elkezd Krisztus ama hivataláról prédikálni, mely önmagában tartalmazza az összes áldás túláradó bőségét, így az üdvösség egyetlen részét sem szabad máshol keresni. Tényleg igaz, hogy az élet, az igazság, az erény és a bölcsesség forrása Istennél van, de ez a forrás számunkra rejtett és hozzáférhetetlen. Eme dolgok túláradó bősége mutattatik be azonban nekünk Krisztusban, hogy Hozzá folyamodhassunk, s Ő készen áll azokat ránk árasztani, feltéve, ha megnyitjuk az utat hit által. Általánosságban kijelenti, hogy semmi jót sem kellene Krisztuson kívül keresnünk, jóllehet ez a mondat több kikötést is tartalmaz. Először is megmutatja, hogy mi a végtelenségig megfosztottak és üresek vagyunk a lelki áldások vonatkozásában, mert a Krisztusban levő bőség arra szánt, hogy betöltse a mi hiányunkat, mérsékelje szegénységünket, s kielégítse éhségünket és szomjúságunkat. Másodszor, arra figyelmeztet minket, hogy amint eltávozunk Krisztustól, teljesen feleslegesen keressünk a boldogság egyetlen cseppjét is, mivel Isten úgy rendelte, hogy bármi jóról is legyen szó, az csakis Benne létezzen. Ennek megfelelően az angyalokat és embereket szárazaknak, a mennyet üresnek, a földet terméketlennek és minden dolgot értéktelennek fogunk találni, ha bármi más módon kívánunk Isten ajándékaiból részesülni, mint Krisztuson keresztül. Harmadszor, biztosít minket róla, hogy nincs okunk félni bárminek is a hiányától, amennyiben Krisztus teljességéből veszünk, ami minden vonatkozásában olyannyira teljes, hogy tényleg kimeríthetetlen forrásnak fogjuk megtapasztalni, s János a többiekhez sorolja magát, nem a szerénység kedvéért, hanem hogy még világosabbá tegye azt, amit soha senki sem várt. Valóban bizonytalan, hogy vajon az egész emberi fajról beszél-e általánosságban, vagy csak azokról, akik Krisztus megtestesülését követően teljesebb mértékben lettek az Ő áldásainak részeseivé. Nem kétséges, hogy a törvény alatt élő minden istenfélő ember ugyanebből a teljességből részesedett, de mivel János ezután azonnal különbséget tesz a különböző időszakok között, valószínűbb, hogy itt főleg az áldásoknak azt a túláradó bőségét ajánlja, amit Krisztus mutatott be az Ő eljövetelekor. Tudjuk ugyanis, hogy a törvény alatt Isten az ajándékait takarékosabban osztogatta, de mikor Krisztus megjelent testben, akkor ezeket, mondhatni, két kézzel szórta a jóllakottságig. Nem mintha közülünk bárki is nagyobb bőségét kapta volna a Lélek kegyelmének, mint Ábrahám, hanem én Isten közönséges

[27] „Qu'il n'a point parle entre ses dents, et communique la chose comme en secret a peu de gens;" — "hogy ő nem a fogai között suttogott, úgy mondván el a dolgot, mintha az titok lenne és csak néhány emberre tartozna."

adományairól beszélek, valamint az adományozás módjáról. Keresztelő János, hogy szabadabban hívhassa a tanítványait Krisztushoz, kijelenti, hogy Benne mindazon áldások túláradó bősége megvan, melyeknek szűkében vannak. S ha valaki mégis tovább akarja terjeszteni ennek a versnek a jelentését, abban semmi abszurditás sem lesz, sőt inkább még jól összhangban is áll a beszélgetés menetével, hogy az atyák a világ kezdete óta Krisztustól kapták mindazokat az ajándékokat, melyekkel rendelkeztek, mert bár *a törvény Mózes által adatott*, ő mégsem szerzett általa kegyelmet. Azonban már említettem azt a nézetet, mely szerintem előnyösebb, nevezetesen hogy János itt az atyákkal hasonlít össze minket, hogy ennek az összehasonlításnak az eszközével kinagyítsa azt, ami nekünk adatott.

S kegyelmet is kegyelemért. Közismert, hogy miképpen magyarázza Ágoston ezt az igeszakaszt – hogy mindazon áldások, melyeket Isten időről-időre, valamint az örökélet során ránk ruház, nem az érdemeink jutalmául adatnak, hanem pusztán abból a bőkezűségből származnak, amivel Isten az előzetes kegyelmet jutalmazza és saját ajándékait bennünk megkoronázza. Ez kegyesen és igazságosan hangzik, de semmi köze sincs a jelen igevershez. A jelentés egyszerűbb lesz, ha az *–ért* (αντι) ragot összehasonlításképpen vesszük, azaz abban az értelemben, hogy mindaz a kegyelem, amit az Isten nekünk ad, ugyanabból a forrásból származik. Vehető a végső oknak is, azazhogy most azért kapunk kegyelmet, hogy Isten egy napon bevégezhesse a mi üdvösségünk munkáját, ami a kegyelem beteljesedése is lesz. Ami engem illet, én azok véleményével értek egyet, akik azt mondják, hogy azzal a kegyelemmel itattattunk meg, ami Krisztusra töltetett ki, mert amit Krisztustól kapunk, azt nem Istenként ruházza ránk, hanem az Atya közölte Vele azt, ami csatornaként átfolyván Rajta, eljut hozzánk. Ez az a kenet, amellyel felkenettetett, hogy Önmagával együtt minket is felkenhessen. Ezért is neveztetik Krisztusnak (Felkentnek), s ezért neveztetünk mi krisztusiaknak (keresztyéneknek).

17. *Mert a törvény Mózes által adatott*. Ez egy előrelátás, mellyel meg kívánja válaszolni a várható ellenvetést, mert Mózest a zsidók oly nagyra értékelték, hogy aligha fogadtak volna el bármit, ami különbözik tőle. Az evangélista tehát megmutatja, hogy Mózes szolgálata mennyivel alacsonyabbrendű volt Krisztus hatalmánál. Ugyanakkor ez az összehasonlítás nem csorbítja Krisztus hatalmának hírnevét, mert miközben a zsidók a lehetséges legnagyobb tiszteletet adták Mózesnek, az evangélista emlékezteti őket arra, hogy amit ő hozott, az rendkívül csekély volt Krisztus kegyelméhez képest. Másként hatalmas akadály lett volna, hogy a törvénytől várták azt, amit csak Krisztuson keresztül lehet megszerezni.

Oda kell azonban figyelnünk az ellentétre, mikor szembeállítja a törvényt a kegyelemmel és igazsággal, mert ennek jelentése nem más, mint hogy a törvény mindkettőnek híján volt.[28] Az igazság szó véleményem szerint a dolgok fix és állandó állapotát jelenti. A kegyelem szó alatt én azoknak a dolgoknak a lelki beteljesülését értem, melyeknek a puszta betűje volt meg a törvényben. S erről a két szóról feltételezhetjük, hogy ugyanarra utalnak a beszéd jól ismert figurájával (hypallage, szerkezetkeverés), mintha azt mondanák, hogy a kegyelem, melyben benne foglaltatik a törvény igazsága, végül is Krisztusban mutattatott be. Ami a jelentést illeti, az semmilyen mértékben sem lesz befolyásolva: lényegtelen, hogy együtt, vagy külön-külön vesszük ezt a két dolgot. Az legalábbis bizonyos, hogy az evangélista úgy érti, hogy a törvényben nem volt több, mint a lelki áldások árnyképe, melyek ténylegesen Krisztusban találhatók meg, amiből következik, hogy ha elválasztjuk a törvényt Krisztustól, abban csak üres figurák maradnak. Ezért mondja Pál, hogy „Melyek csak árnyékai a következendő dolgoknak, de a valóság a Krisztusé” (Kol2:17).

[28] “Que la Loy n’a eu ne l’un ne l’autre;” — “hogy a törvényben sem ez, sem az nem volt meg..”

Mégsem szabad azonban feltételezni, hogy bármi, ami a törvényben szerepelt, bizonyos módon alkalmas a félrevezetésre, mert Krisztus a lélek, ami életet ad annak, ami másképpen a törvény alatt halott volna. Itt azonban egy teljesen más kérdéssel találjuk magunkat szembe, nevezetesen, hogy mit tudott tenni a törvény önmagában, Krisztus nélkül, s az evangélista azt vallja, hogy semmi értékeset sem találunk benne mindaddig, amíg Krisztushoz nem jövünk. Ez az igazság foglaltatik benne annak a kegyelemnek Krisztuson keresztül való megszerzésében, amit a törvény egyáltalában nem tudott megadni, s emiatt én a kegyelem szót általános értelemben veszem, mint ami jelenti mind a feltétel nélküli bűnbocsánatot, mind a szív megújítását. Miközben ugyanis az evangélista röviden rámutat az Ó-, és Újszövetség közötti különbségre,[29] (amit részletesebben leír a Jer31:31), ebben az igében belefoglal mindent, ami a lelki igazságossághoz tartozik. Ez az igazságosság két részből áll, először is Isten kiengesztelődött irántunk az ingyenes kegyelem által, nem tulajdonítván nekünk a bűneinket, másodszor bevéste a törvényét a szíveinkbe, s Lelke által újjászüli az embereket az annak való engedelmességre, s ebből nyilvánvaló, hogy a törvényt helytelenül és hamisan mutatjuk be, ha vannak, akiknek figyelme csak rá irányul, vagy akiket megakadályoz a Krisztushoz jövetelben.

18. *Az Istent soha senki nem látta*. Ezt az előző kijelentés megerősítése végett a leghelyesebben teszi hozzá, mert Isten ismerete az ajtó, melyen át belépünk az összes áldás élvezetébe, s egyedül Krisztus által teszi Magát ismertté számunkra Isten, s ebből az következik, hogy minden dolgot Krisztusban kell keresnünk. A tanításnak ezt a rendjét gondosan meg kell figyelnünk. Egyetlen megjegyzés sem tűnhet közönségesebbnek annál, hogy közülünk mindenki a hite értékének megfelelően kapja azt, amit Isten kínál nekünk, vannak azonban néhányan, akik azt hiszik, hogy nekünk kell hoznunk a hit és az istenismeret ama edényét, amellyel merítünk.

Mikor azt mondja, hogy senki sem látta az Istent, ezt nem a testi szem külső érzékelésére vonatkozónak kell tekintenünk, mert általánosságban érti ezalatt, hogy mivel Isten a hozzáférhetetlen világosságban lakozik (1Tim6:16), így csakis Krisztusban ismerhető meg, Aki az Ő élő képmása. Ezt az igeverset rendszerint úgy magyarázzák, hogy mivel Isten mezítelen fensége el van rejtve Önmagában, Ő sohasem fogható fel másképpen, csak amennyire kijelentette Magát Krisztusban, ezért az atyák számára Isten csak Krisztusban volt ismeretes. Én azonban inkább úgy gondolom, hogy az evangélista itt tartja magát a már kimondott összehasonlításhoz, nevezetesen hogy mennyivel jobb ami helyzetünk, mint az atyáké, mivel Isten, Aki korábban el volt rejtve titkos dicsőségébe, most, mondhatni, láthatóvá tette Magát, mert bizonyos, hogy mikor Krisztust az élő Isten valósága képmásának nevezték, (Zsid1:3), ez az Újszövetség sajátságos kiváltságára utal. S hasonlóképpen, az evangélista ebben az igeversben ír le valami újat és szokatlant, mikor azt mondja, hogy *az egyszülött Fiú, a ki az Atya kebelében van*, az jelentette ki nekünk Őt, aki korábban el volt rejtve. Itt tehát felnagyítja Isten megnyilvánulását, mely az evangélium által jutott el hozzánk, aminek során megkülönböztet bennünket az atyáktól, s megmutatja, hogy felettük állunk, amiképpen azt Pál is elmagyarázza részletesebben a második korinthusi levél harmadik és negyedik fejezeteiben. Ott ugyanis azt mondja Pál, hogy nincs több, a törvény alatt létezett lepel, hanem hogy Isten nyíltan meglátszik Krisztus arcában.

Ha ésszerűtlennek tűnik, hogy azok az atyák meg voltak fosztva Isten ismeretétől, akik előtt naponta mentek a próféták és vitték a fáklyát, erre azt válaszolom, hogy ami nekünk tulajdoníttatik, attól nem voltak egyszerűen, vagy abszolút megfosztva, hanem csak egy összehasonlítás tétetik a kisebb és a nagyobb között, mondhatjuk, mert az ő rendelkezésükre semmi több nem állt, mint annak az igazi világosságnak néhány szikrája, melynek teljes fénye most naponta körbevilágít bennünket. Ha azt vetik ennek ellene, hogy abban az időben is

[29] Az Ó-, és Újszövetség közötti egybeeséseket és eltéréseket bőségesen tárgyalja az Institúció, 2. könyv 10-11. fejezetek – *a szerk.*

látták Istent szemtől- szembe, (1Móz32:30, 5Móz34:10), én fenntartom, hogy az a átás egyáltalában nem hasonlítható össze a miénkkel, mivel azonban abban az időben Isten szokása az volt, hogy homályosan mutatja meg Magát, mondhatni, egy bizonyos távolságról, azok mondták, hogy szemtől-szembe látták, akiknek világosabban megjelent. Ezt a saját koruk vonatkozásában mondták, ám nem látták Istent másként, mint a figurák és ceremóniák sokrétűségébe csomagoltan.[30] Az a látomás, amit Mózes látott a hegyen figyelemreméltóbb és kiválóbb volt majdnem az összes többinél, ám Isten mégis határozottan kijelenti, hogy „hátulról meglátsz engemet, de orczámat nem láthatod", (2Móz33:23), mely metafora segítségével megmutatja, hogy a teljes és tiszta kijelentés ideje még nem jött el. Azt is észre kell venni, hogy mikor az atyák Istent akarták látni, mindig Krisztus felé fordultak. Ezalatt nemcsak azt értem, hogy Istent az Ő örökkévaló Ígéjében szemlélték, hanem hogy teljes elméjükkel és teljes szívükkel Krisztus megígért megjelenésére figyeltek. Ezen okból mondta később Krisztus, hogy Ábrahám látta az én napomat (Jn8:56), s hogy ami alárendelt, az nem ellentmondásos. Szilárd alapelv tehát, hogy a korábban láthatatlan Isten most láthatóvá tette Magát Krisztusban. Mikor azt mondja, hogy a Fiú az Atya kebelében volt, ezt a metaforát az emberektől kölcsönzi, akikről azt mondják, hogy a keblükre ölelik mindazokat, akikkel minden titkukat közölnek. A kebel a bölcsesség trónusa. Ezzel tehát azt mutatja meg, hogy a Fiú megismerte az Atya legbensőbb titkait annak érdekében, hogy tájékoztasson minket: Isten keble, mondhatni, nyitva áll előttünk az evangéliumban.

19. És ez[31] a János bizonyságtétele, a mikor a zsidók papokat és Lévitákat küldöttek Jeruzsálemből, hogy megkérdezzék őt: Kicsoda vagy te?

20. És megvallá és nem tagadá; és megvallá, hogy: Nem én vagyok a Krisztus.

21. És kérdezék őt: Kicsoda tehát? Illés vagy-é te? És monda: Nem vagyok. A próféta vagy-é te?[32] És ő felele: Nem.

22. Mondának azért néki: Kicsoda vagy? Hogy megfelelhessünk azoknak, a kik minket elküldöttek: Mit mondasz magad felől?

23. Monda: Én kiáltó szó vagyok a pusztában.[33] Egyengessétek az Úrnak útját, a mint megmondotta Ésaiás próféta.

19. *És ez a János bizonyságtétele*. Eddig az evangélista János prédikálását Krisztusra vonatkoztatta, most egy nevezetesebb bizonyságtételre tér rá, amit a papok küldötteinek mondott el, hogy azok továbbíthassák Jeruzsálembe. Azt mondja tehát, hogy János nyíltan megvallotta, mi célból küldte őt az Istent. Az első kérdés itt az, hogy mi célból tettek fel neki a papok kérdéseket. Általánosan hiszik, hogy a Krisztus iránti gyűlölet következtében Jánost olyan tiszteletben részesítették, melyet nem érdemelt meg, ez azonban nem lehetett az ok, mert Krisztust még ekkor nem ismerték. Mások azt mondják, hogy János jobban tetszett nekik, mivel ő papi rendből származott, én azonban ezt sem hiszem valószínűnek, mert mivel ők Krisztustól vártak minden gazdagságot, miért eszeltek volna ki szándékosan egy hamis Krisztust? Ezért úgy vélem, más ok vette őket erre rá. Már hosszú idő eltelt azóta, hogy prófétáik voltak, s János hirtelen, és a várakozásokkal ellentétesen jött el, mert mindenki elméje a Messiás eljövetelétől volt felkorbácsolva. Azonkívül, mindegyikük abban a hitben volt, hogy a Messiás eljövetele küszöbön áll.

S hogy nehogy kötelességmulasztóknak tűnjenek, ha elhanyagolnak, vagy eltitkolnak egy ennyire fontos dolgot, ezért megkérdezik Jánost: *Kicsoda vagy*? Először tehát nem rosszindulatból cselekedtek, sőt éppen ellenkezőleg, azt szerették volna tudni, hogy vajon

[30] „Enveloppements de figures et ceremonies."
[31] „C'est ici aussi (*ou*, *c'est done ci*) le tesmoignage;" — „s ez is (vagy, tehát ez) a bizonyságtétel."
[32] „Es-tu Prophete, ou, le Prophete?" — „Próféta vagy hát te, vagy, te vagy-e a Próféta?"
[33] "De celuy qui crie au desert."

János-e a Krisztus, mert elkezdte megváltoztatni azt a rendet, ami szokásos volt az egyházban. Én mégsem tagadom, hogy a becsvágy és a tekintélyük fenntartására irányuló vágy igenis gyakorolt rájuk némi hatást, de természetesen semmi sem állt tőlük távolabb, minthogy átadják Krisztus tiszteletét másnak. S a viselkedésük sincs kívül az összhangon ebben a dologban az általuk viselt hivatallal, mivel az Isten egyházának kormányzóiként kötelességük volt ügyelni arra, hogy senki se tolakodjon meggondolatlanul az előtérbe, ne emelkedjen fel új szektaalapító, a hit egysége ne törjön meg az egyházban, és senki ne vezessen be új és idegen ceremóniákat. Nyilvánvaló tehát, hogy a Jánosról szóló jelentés széles körben terjedt és mindenki elméjét felébresztette, s mindezt Isten csodálatos gondviselése rendezte így, hogy ez a bizonyságtétel még szembetűnőbben teljes legyen.

20. *És megvallá és nem tagadá*. Azaz, nyíltan, kétértelműség és képmutatás nélkül vallotta meg. A megvallás szó értelme általánosságban először is az, hogy úgy jelentette ki a tényt, ahogyan az valójában volt. Másodszor a megvallás formáját kifejezendő van megismételve. Határozottan kijelentette, hogy ő nem a Krisztus.

21. *Illés vagy-é te?* Miért Illést említik, és miért nem Mózest? Ez azért történt, mert a Malakiás 4:2, 5 jóslatából megtanulták, hogy mikor a Messiásnak, az Igazság Fia jönnie kell, Illés lesz az Ő közeledtét bejelentő hajnalcsillag. A kérdés azonban azon a hamis véleményen alapult, amit már régóta magukévá tettek, mert azt vallották, hogy az ember lelke elhagyja az egyik testet és átmegy a másikba, így mikor Malakiás próféta bejelentette, hogy Illés fog elküldetni, ők azt hitték, hogy ugyanaz az Illés jön majd el, aki Akháb király uralkodásának idején élt (1Kir17:1). Tehát jogos és igaz válasz, amit János ad, hogy ő nem Illés, mert ő annak a véleménynek megfelelően beszél, amit a szavakhoz fűztek, de Krisztus, helyesen értelmezvén a prófétát, ragaszkodik hozzá, hogy János az Illés (Mt11:14, Mk9:13).

A próféta vagy-é te? Erasmus eme szavak helytelen magyarázatát adja, mikor Krisztusra korlátozza őket, mert a névelő hozzáadása (ο προψήτης, a próféta) nem hoz magával hangsúlyt ebben az igeversben, s az utána következő hírnökök elég világosan kijelentik, hogy Krisztustól eltérő prófétára gondoltak, mert így foglalják össze: (25. vers) *te nem vagy a Krisztus, sem Illés, sem a próféta*. Látjuk tehát, hogy különböző személyekre akartak rámutatni. Mások úgy vélik, hogy azt firtatták, vajon ő nem egyike-e az ókori prófétáknak, de én ezt a magyarázatot sem fogadom el. Ők inkább János hivatalára mutattak rá, s azt kérdezték tőle, hogy vajon Isten jelölte-e ki őt prófétának. Mikor azt mondja, hogy Nem vagyok, akkor nem a szerénység kedvéért hazudik, hanem őszintén és komolyan választja el magát a próféták társaságától. De ez a válasz mégsem ütközik össze azzal a tiszteletre méltó tanúsítvánnyal, amit Krisztus állít ki róla. Krisztus Jánosra ruházza a próféta megnevezést sőt hozzáteszi, hogy ő több, mint próféta (Mt11:9), de ezekkel a szavakkal nem tesz többet, mint hitelt és tekintélyt követel az ő tanításának, egyidejűleg fennköltfogalmakkal írja le azt a hivatalt, amit ráruházott. Ebben az igeszakaszban azonban János szemei előtt más lebeg, s ez nem más, mint annak megmutatása, hogy neki nincs különleges üzenetet, mint rendszerint a prófétáknak, hanem pusztán csak Krisztus előhírnökének jelöltetett ki.

Ez még világosabbá válik egy összehasonlítás segítségével. Minden követ – még azok is, akik nem túl nagy fontosságú ügyekben küldetnek – megkapják a követ nevet és tekintélyt, mivel speciális küldetést teljesítenek. Ilyenek voltak a próféták valamennyien, akik miután parancsot kaptak bizonyos jövendölések közvetítésére, ellátták a prófétai hivatalt. Ám ha valami súlyos dolgot kellett lebonyolítani, s ha ketten küldettek követségbe, akkor közülük az egyik bejelenti a másik küszöbön álló eljövetelét, aki teljhatalommal rendelkezik az egész ügy lebonyolítására, s ha az utóbbi parancsot kapott a dolog véghezvitelére, vajon az első követség nem számíttatik majd az utóbbi, a fő követség részének és velejárójának? Ez volt a helyzet Keresztelő Jánossal, akinek Isten nem adott más parancsot, mint hogy készítse fel a zsidókat

Krisztus meghallgatására, s az Ő tanítványaivá válásra.[34] S hogy ez a jelentése, az még világosabban kiderül a szövegkörnyezetből, mert meg kell vizsgálnunk az azonnal utána következő ellentétes kijelentést. Nem én vagyok a próféta, mondja, hanem a kiáltó szó a pusztában. A különbség abban rejlik, hogy az Úr útjának elkészítésére felszólító kiáltó hang nem próféta, hanem úgymond pusztán alárendelt szolgáló, s ez a tanítás csak egyfajta felkészülés a másik Tanító hallgatására. Ily módon János, noha kiválóbb az összes prófétánál, mégsem próféta.

23. *Én kiáltó szó vagyok a pusztában*. Mivel hogy vádolható lenne az elhamarkodottsággal a tanítás hivatalának átvétele vonatozásában, ha nem kapott volna megbízást, megmutatja, hogy mi volt az ő kötelessége, amit el kellett látnia, s ezt egy Ézsaiás prófétától vett idézettel támasztja alá (60:3). Ezért ebből következik, hogy nem tesz semmit, csak amit Isten parancsolt neki. Ézsaiás itt valóban nemcsak Jánosról beszél, de megígérvén az egyház helyreállítását előre jelzi, hogy hallatszanak majd még örömteli hangok is, melyek elrendelik, hogy út készíttessék az Úrnak. Jóllehet Isten eljövetelére mutat, mikor visszahozta a népét a babiloni fogságból, mégis, a valódi beteljesülése ennek Krisztus testben való megjelenése volt. Azok között a hírnökök között, akik bejelentették, hogy az Úr eljövetele küszöbön áll, Jánosé volt a fő hely.

Elmés fejtegetésbe bocsátkozni a (kiáltó) szó jelentését illetően, mint tették azt egyesek, könnyelműség lenne. Jánost azért nevezik „szónak”, mert elő volt neki írva, hogy kiáltson. Kétségtelenül átvitt értelemben adja Ézsaiás a puszta nevet az egyház nyomorúságos sivárságának, ami látszólag megakadályozta az emberek visszatérését. Mintha azt mondta volna, hogy a foglyok számára valóban útnak kellett nyílnia, s az Úr utat talált azokon a területeken keresztül is, ahol nem volt út. Az a látható puszta azonban, melyben János prédikált, annak a borzasztó sivárságnak volt a képe, vagy jelképe, ami a szabadulás minden reményét elvette. Ha ezt az összehasonlítást figyelembe vesszük, akkor könnyen meglátható, hogy a próféta szavai semmiféle tortúrának sem voltak kitéve ebben a használatban, mert Isten rendezett el mindent akképpen, hogy az Ő jövendölésének tükrét tarthassa a saját balsorsával elfoglalt népe szemei elé.

24. És a küldöttek a farizeusok közül valók voltak:

25. És megkérdék őt és mondának néki: Miért keresztelsz tehát, ha te nem vagy a Krisztus, sem Illés, sem a próféta?

26. Felele nékik János, mondván: Én vízzel keresztelek; de köztetek van, a kit ti nem ismertek.

27. Ő az, a ki utánam jő, a ki előttem lett, a kinek én nem vagyok méltó, hogy saruja szíjját megoldjam.

28. Ezek Béthabarában lettek, a Jordánon túl, a hol János keresztel vala.

24. *A farizeusok közül valók voltak*. Azt mondja, hogy farizeusok voltak, akik abban az időben a legmagasabb rangra emelkedtek az egyházban, s ezt annak érdekében mondja nekünk, hogy tájékoztasson, ők nem valamiféle megvetésre méltó emberek voltak a léviták közül, hanem tekintéllyel felruházott személyek. Ez az oka annak, hogy a keresztelésével kapcsolatos kérdést feltették. A közönséges szolgálók bármiféle válasszal beérték volna, de ezek az emberek, mivel nem azt kapták Jánostól, amit szerettek volna, elhamarkodottsággal vádolták meg, hogy új vallásos szokást merészelt bevezetni.

25. *Miért keresztelsz tehát?* Lefektetvén ezt a három fokozatot, látszólag nagyon döntő érvet formáltak: *ha te nem vagy a Krisztus, sem Illés, sem a próféta*, mert nem tartozik bárkire a keresztelés gyakorlatának bevezetése. A Messiás volt az, aki minden tekintéllyel

[34] „Sinon de preparer les Juifs a donner audience a Christ, et estre ses disciples.”

rendelkezett. Illésről, akinek el kellett jönni, azt a véleményt alkották, hogy megkezdi mind a királyi, mind az egyházi tekintély helyreállítását. Isten prófétái, ismerték el azonnal, joggal töltik be a rájuk bízott hivatalt. Ezért tehát arra a következtetésre jutottak, hogy János számára a keresztelés törvénytelen újszerűség, mivel ő nem kapott Istentől semmiféle nyilvános hivatalt. Abban azonban tévedtek, hogy nem ismerték el annak az Illésnek, akit a Mal4:5 említ, jóllehet János tagadja, hogy ő volna az az Illés, akiről bolond módon álmodoztak.

26. *Én vízzel keresztelek*. Ennek bőségesen elégnek kellett volna lenni a hibájuk kijavításához, de az egyébként világos feddésnek nincs haszna a süketeknél, mert mikor Krisztushoz küldi őket és kijelenti, hogy Krisztus jelen van, ez világos bizonyítéka nemcsak annak, hogy ő isteni úton jelöltetett ki Krisztus szolgálójául, hanem annak is, hogy ő a valódi Illés, aki azért küldetett, hogy bizonyságot tegyen róla: eljött az egyház megújításának ideje.[35] Van itt egy nem teljesen kifejtett ellentmondás, mert Krisztus lelki keresztsége nincs kifejezetten szembeállítva János külső keresztségével, ám a lélek keresztségéről szóló utóbbi klauzula könnyen pótolható és az evangélista röviddel ezután mindkettőt leírja. Ez a válasz két fő részre bontható: az első, hogy János nem követel magának semmit, de van, amit joggal követelhet, mert Krisztus az ő keresztségének a Szerzője, s ebben foglaltatik a jel igazsága. Másodszor, hogy számára nincs más, mint a külső jel kiszolgáltatása, míg az egész hatalom és hathatósság egyedül Krisztus kezében van. Ezért annyiban védi a keresztségét, amennyiben annak igazsága valami mástól függ, de egyidejűleg azt is kijelenti, hogy neki nincs meg a Lélek hatalma, ezzel felmagasztalja Krisztus fenségét, hogy az emberek szemei egyedül Rá szegeződjenek. Ez a legmagasabb rendű és legjobban szabályozott önuralom, mikor a szolgáló Krisztustól oly módon kölcsönöz minden tekintélyt, amit magának követel, hogy Hozzá vezeti vissza, egyedül Neki tulajdonítván mindazt, amivel rendelkezik. Ostoba hiba azonban azt feltételezni, melybe néhányan beleestek, hogy János keresztsége eltért a miénktől, mert János itt nem a keresztségének előnyeiről és hasznosságáról érvel, hanem pusztán csak a saját személyét hasonlítja össze Krisztus személyével. Hasonlóképpen, ha azt vizsgálnánk napjaink vonatkozásában, hogy a keresztségben mekkora rész tartozik ránk és mekkora Krisztusra, el kell ismernünk, hogy egyedül Krisztus végzi el azt, amit a keresztség jelképesen képvisel, s nekünk semmink sincs a jel puszta kiszolgáltatásán túl. A Szentírás két módon beszél a sákramentumokról, mert néha azt mondja nekünk, hogy ezek az újjászületésnek fürdője (Tit3:5), hogy általuk elmosatnak a bűneink (1Pt3:21), hogy belevésettünk Krisztus testébe, hogy az óemberünk megfeszíttessék, s új életre támadjunk fel (Rm6:4-6). Ezekben az esetekben a Szentírás Krisztus hatalmát összekapcsolja az ember szolgálatával, s valóban, az ember nem más, mint Krisztus keze. Az efféle kifejezésmódok nem azt mutatják meg, hogy az ember önmagától mire képes, hanem hogy mit végez el Krisztus az ember által, valamint a jel által, ami az Ő eszköze. Mivel azonban erőteljes a hajlandóság a babonába esésre és mivel az emberek a számukra természetes büszkeségen át elveszik Istentől az Őt megillető tiszteletet, s aljas módon maguknak sajátítják ki azt, ezért a Szentírás, hogy visszatartsa ezt az istenkáromló arroganciát, néha megkülönbözteti a szolgálókat Krisztustól – mint ebben az igeversben is – annak érdekében, hogy megtanuljuk: a szolgálók semmik és semmire sem képesek.

De köztetek van. Közvetlenül ostobasággal vádolja őket, mert nem ismerték meg Krisztust, Akire az elméiket komolyan irányítani kellett volna, s ő mindig nyomatékosan ragaszkodik ezen a ponton ahhoz, hogy a szolgálatáról semmi sem tudható mindaddig, amíg az emberek el nem mennek ahhoz, Aki ennek a szolgálatnak a Szerzője. Mikor azt mondja, hogy Krisztus köztetek van, ezt azért teszi, hogy buzdítsa a megismerésére irányuló vágyaikat és erőfeszítéseiket. Amit mond, az nem más, minthogy a lehetséges legalacsonyabbra akarja helyezni magát, nehogy az iránta megnyilvánuló bármilyen fokú bármilyen fokú és

[35] „Que le temps estoit venu."

helytelenül rá ruházott tisztelet elhomályosítsa Krisztus kiválóságát. Valószínű, hogy ezeket a mondatokat gyakorta mondogatta, mikor látta magát mértéktelenül felmagasztaltatni az emberek romlott véleménye által.

27. *A ki utánam jő*. Itt két dolgot mond, először is hogy Krisztus időrendben utána következett, de másodszor, hogy messze megelőzte őt rangban és fenségben, mivel mindenkinél többre becsülte Őt. Hamarosan a harmadik kijelentést is hozzáteszi, miszerint Krisztust mindenki másnál többre becsülték, mert valójában minden másnál jobban felmagasztaltatott.

28. *Ezek Béthabarában lettek*. A helyet nemcsak a kerettörténet hitelesítése végett említi, hanem azért is, hogy tájékoztasson minket: ezt a válasz a nagy létszámban összegyűltek között adta, mert sokan voltak, akik összesereglettek János keresztségére, s ez volt az ő szokásos keresztelő helye. Egyesek hasonlóképpen azt is feltételezik, hogy létezett egy átjáró a Jordánon keresztül, s ebből a körülményből származtatják a nevet. Ők ugyanis az átkelés házaként értelmezik, míg mások talán azok véleményét részesítik előnyben, akik a nép emlékezetes átkelésére vonatkoztatják (Józs3:13), mikor Isten utat nyitott nekik a vízen keresztül Józsué vezetése alatt. Mások azt mondják, hogy inkább Betharabának kell olvasni. Bethabara helyett egyesek tévesen a Betánia nevet szúrták be ide, ez azonban hiba, mivel később majd látjuk, hogy Betánia milyen közel volt Jeruzsálemhez. Bethabara elhelyezkedése, amint azt az országot leírók említik, áll a legjobban összhangban az evangélista szavaival, jóllehet semmi vágyam sincs vitát nyitni a szó kiejtéséről.

29. Másnap látá János Jézust ő hozzá menni, és monda: Ímé az Istennek ama báránya, a ki elveszi a világ bűneit!

30. Ez az, a kiről én ezt mondám: Én utánam jő egy férfiú, a ki előttem lett, mert előbb volt nálamnál.

31. És én nem ismertem őt; de hogy megjelentessék Izráelnek, azért jöttem én, a ki vízzel keresztelek.

32. És bizonyságot tőn János, mondván: Láttam a Lelket leszállani az égből, mint egy galambot; és megnyugovék ő rajta.

33. És én nem ismertem őt; de a ki elkülde engem, hogy vízzel kereszteljek, az mondá nékem: A kire látod a Lelket leszállani és rajta megnyugodni, az az, a ki keresztel Szent Lélekkel.

34. És én láttam, és bizonyságot tettem, hogy ez az Isten Fia.

29. *Másnap*. Kétség sem férhet hozzá, hogy János már beszélt a Messiás megjelenéséről, de mikor Krisztus elkezdett nyilvánosan fellépni, azt akarta, hogy a Róla szóló bejelentése gyorsan váljon ismertté, s most küszöbön állt az idő, mikor Krisztus véget vet János szolgálatának, amiképpen mikor a Nap felkel, hirtelen eltűnik a hajnal. Miután bizonyságot tett a hozzá küldött papoknak arról, hogy Ő az, akinél a már fennálló keresztség igazságát és erejét keresniük kell, s az emberek között beszélgetett *másnap*, megmutatta Őt mindenkinek. Ennek a két, egymást szorosan követő cselekedetnek nagy hatást kellett gyakorolni az elméikre. Ez is oka annak, hogy Krisztus miért jelent meg János jelenlétében.

Ímé az Istennek ama Báránya. Röviden, de világosan kijelenti Krisztus fő feladatát, hogy Ő *elveszi a világ bűneit* az Ő halálának áldozatával és kibékíti Istent az emberekkel. Valóban vannak más javak is, melyeket Krisztus ránk ruház, de ez a fő ajándék, s a többi ettől függ, hogy Isten haragját kiengesztelvén szentnek és igaznak számítóvá tesz minket. Mert abból a forrásból folyik az összes áldásfolyam, hogy a bűneinket nem tulajdonítván nekünk, kegyeibe fogad minket. Ennek megfelelően János, hogy Krisztushoz vezessen minket, belekezd az ingyenes bűnbocsánat témájába, amit Rajta keresztül kapunk.

A Bárány szóval a Törvény ókori áldozataira utal. Neki a zsidókkal volt dolga, akik hozzá voltak szokva az áldozatokhoz, s nem lettek volna taníthatók a bűnért való engesztelésről más módon, mint az áldozatot eléjük tartva. S mivel az áldozatoknak különböző fajtáik voltak, ő egy szófordulattal eggyel helyettesíti az összest, s valószínűleg ezért emlegette fel János a páskabárányt. Általánosságban észre kell venni, hogy János azt a kifejezésmódot alkalmazta, mely alkalmasabb volt a zsidók tanítására, s nagyobb erővel bírt, ahogyan napjainkban, az általánosan gyakorolt keresztség következtében mi is jobban értjük, hogy mit jelent a bűnbocsánat Krisztus vérén át, mikor azt mondják nekünk, hogy általa megmosattunk és megtisztíttattunk a szennyeződéstől. Ugyanakkor, mivel a zsidók babonás fogalmakat alkottak az áldozatokról, futólag kijavítja őket, emlékeztetvén arra a tárgyra, melyre minden áldozat irányult. Rendkívül bűnös visszaélés volt az áldozat intézményével szemben, hogy bizalmukat a külső jelekbe vetették, ezért János, Krisztust felmutatva, bizonyságot tesz arról, hogy Ő az Isten Báránya, ami alatt azt érti, hogy semmilyen áldozat, melynek felajánlásához a zsidók hozzászoktak a Törvény alatt, nem rendelkezett semmiféle bűnmegbocsátó erővel, mert ezek csak jelképek voltak, melyeknek igazsága Magában Krisztusban nyilvánult meg.

A ki elveszi a világ bűneit. Itt a bűnt egyes számban használja [az eredetiben] mindenféle vétekre, mintha azt mondaná, hogy bármiféle gonoszságot, mely elidegeníti az embereket Istentől, Krisztus vesz el. S mikor azt mondja, hogy *a világ bűneit*, ezt a kegyet válogatás nélkül az egész emberi fajra kiterjeszti, hogy a zsidók ne gondolhassák, hogy Ő csak hozzájuk küldetett. Ebből azonban arra következtetünk, hogy az egész világ ugyanazon kárhoztatás alatt áll, s hogy minden ember kivétel nélkül bűnös Isten előtt a gonoszság miatt, így mindenkinek szüksége van az Istennel való kibékülésre. Keresztelő János tehát, általában beszélve a világ bűnéről, a saját nyomorúságunkról való meggyőződést szándékozta belénk vésni, s arra akart buzdítani, hogy keressük az erre való orvosságot. A mi kötelességünk tehát, hogy elfogadjuk a mindenkinek kínált jót, hogy közülünk mindenki meggyőződhet, hogy semmi akadály sem gátolja meg a kibéküléstől Krisztusban, amennyiben a hit vezetésének hatására jön Hozzá.

Emellett lefekteti a bűnök elvételének módját is. Tudjuk, hogy a világ kezdete óta, mikor a saját lelkiismeretük meggyőzte őket, az emberek buzgón munkálkodtak, hogy elnyerjék a bűnbocsánatot. Innen van a nagyszámú engesztelő áldozat, amiről hamisan azt képzelték, hogy lecsillapították Istent. Elismerem, hogy az összes engesztelő természetű hamis rítus létezése szent forrásból ered, ami nem más, mint az Isten által elrendelt áldozatok, melyek az embereket Krisztushoz vezették. Mégis, minden ember kialakította magának az Isten kiengesztelésére irányuló saját módszerét. János azonban visszavezet minket egyedül Krisztushoz, s arról tájékoztat, hogy nincs más módja Isten kiengesztelésének, csakis az Ő közreműködése, mert egyedül Ő veszi el a bűnöket. Nem hagy tehát más mentséget a bűnösök számára, mint a Krisztushoz való menekülést, ezzel aztán megdönt minden, az emberek által kidolgozott elégtételt, megtisztulást és megváltást, mert ezek valóban nem mások, mint a gonosz körmönfontsága által összeállított közönséges koholmányok. Az αϊρειν (elvenni) ige két módon magyarázható, vagy úgy, hogy Krisztus Magára vette a minket lenyomó terhet, amint meg van írva, hogy *a bűneinket maga vitte fel testében a fára* (1Pt2:24), s Ézsaiás azt mondja, hogy *békességünknek büntetése rajta van* (Ézs53:5), vagy hogy *eltörli bűneinket*. Az utóbbi kijelentés azonban az előbbitől függ. Én örömmel felkarolom mindkettőt, nevezetesen hogy Krisztus, a bűneinket elhordozván, azokat elveszi tőlünk. Jóllehet tehát a bűn folyamatosan bennünk él, ez mégis semmi az Isten ítéletében, mert mióta Krisztus kegyelme által eltöröltetett, nem tulajdoníttatik nekünk. S nem neheztelek Chrysostom megjegyzéséért sem, miszerint az ige jelen időben – ο αιρων, *aki elveszi* – egy folytatólagos cselekedetet jelöl, mert az elégtétel, amit Krisztus egyszer megadott, mindig teljes értékű. Azonban nem pusztán azt tanítja nekünk, hogy Krisztus elveszi a bűnöket, hanem a módszerre is rámutat,

nevezetesen hogy a halála által kiengesztelte az Atyát, ugyanis ezt érti a *Bárány* szó alatt. Tanuljuk hát meg, hogy Krisztus kegyelme által békültünk ki az Atyával, ha egyenese a halálához folyamodunk, s ha hisszük, hogy a keresztre szegezett az egyetlen engesztelő áldozat, ami által a bűneink eltöröltettek.

30. *Ez az, a kiről én ezt mondám*. Mindent pár szóban foglal össze, mikor kijelenti, hogy Krisztus az a személy, akit ő fölé kell emelni, mert ebből következik, hogy János nem több, mint Ő miatta küldött követ, s ebből is nyilvánvaló, hogy Krisztus a Messiás. Három dolgot jelent itt ki, mert mikor azt mondja, hogy őutána jött, ezzel azt állítja, hogy ő maga időben megelőzte, hogy utat készítsen Krisztusnak Malakiás bizonyságának megfelelően, Ímé, elküldöm én az én követemet (Mal3:1). Mikor azt mondja, hogy előbb volt nála, ezzel arra a dicsőségre utal, mellyel Isten felékesítette a Fiát, mikor a világba jött, hogy betöltse a Megváltó hivatalát. Végül hozzáteszi az okot, amiért Krisztus fennköltségben sokkal felette áll Keresztelő Jánosnak. A dicsőség, amit az Atya ráruházott, nem véletlen, hanem az Ő örökkévaló fenségének következménye volt. Erről a kifejezésről azonban, hogy *a ki előttem lett, mert előbb volt nálamnál*, már beszéltem.[36]

31. *És én nem ismertem őt*. S hogy nehogy azt feltételezzék a bizonyságáról, hogy az barátságból, vagy jóindulatból született, elébe vág az efféle kételyeknek, kijelentvén, hogy nem rendelkezett semmiféle más ismerettel Krisztusról, csak amit az isteni ihletésből kapott. Ennek jelentése tehát az alábbinak felel meg: János nem a saját maga indíttatásából, sem az illető iránti jóindulatból beszél, hanem a Lélek ihletésére és Isten parancsára. *Jöttem én, aki vízzel keresztelek*, azaz azért hívattam el és jelöltettem ki erre a hivatalra, hogy Ő *megjelentessék Izraelnek*. Ezt az evangélista később bővebben is megmagyarázza, s megerősíti, hogy mikor bemutatja Keresztelő Jánost, bizonyságot tévén arról, hogy nem ismerte Krisztust, csak a kapott jövendölésből, azaz az Istentől származó információból, vagy kijelentésből.[37] Ahelyett, amit itt olvasunk, hogy „keresztelni jöttem", ott konkrétan kijelenti (33. vers), hogy ő küldetett, mert csak Isten elhívása érvényesíti a szolgálókat, mivel mindenki, aki magától tolakszik előre, legyen bármilyen tanult, vagy ékesszóló, nem jogosult semmiféle tekintélyre, s ennek oka az, hogy Isten nem hitelesítette. Mivel szükséges volt, hogy Jánost Isten küldje avégett, hogy érvényesen keresztelhessen, hadd következtessünk ebből arra, hogy egyetlen embernek sincs a hatalmában semmiféle sákramentumot bevezetni, mert ez a jog csak és kizárólag Istené, amint Krisztus más esetben, János keresztelését alátámasztandó, megkérdi, hogy az a mennyből van, vagy az emberektől, (Mt21:25).

32. *Láttam a Lelket leszállani az égből, mint egy galambot*. Ez nem szó szerinti, hanem átvitt értelmű kifejezés, mert miféle szemekkel láthatta volna a Lelket? Galambként azonban ez a Lélek bizonyos és eltéveszthetetlen jele volt, s nem azért nevezi Léleknek egy szóképpel, melyben az egyik nevet a másikkal helyettesítik, mert a valóságban az a Lélek, hanem hogy felhívja rá a figyelmet, már amennyire az emberi felfogóképesség képes belátni. S ez a metaforikus nyelvezet gyakorta használatos a sákramentumoknál, mert hát mi másért hívja Krisztus a kenyeret az Ő testének, hacsak mert a dolog neve megfelelően tevődik át a jelre? S főként, ha a dolog egyidejűleg gaz és hatékony zálog is, mely által biztosak lehetünk abban, hogy a dolog, amit jelképez, ránk ruháztatik. Mégsem szabad ezt úgy értenünk, hogy a galamb tartalmazta a Lelket, Aki mennyet és földet betölti (Jer23:24), hanem hogy Ő erővel volt jelen, így János tudta hogy az efféle megnyilvánulás nem hiába tűnt fel a szemei előtt. Hasonlóképpen tudjuk, hogy Krisztus teste nincs összekapcsolva a kenyérrel, ám mégis részesülünk az Ő testéből.

Felmerül a kérdés, hogy abban a pillanatban a Lélek miért galamb formájában jelent meg? Mindig ahhoz kell tartanunk magunkat, hogy létezik megfeleltetés a jel és a valóság között. Mikor a Lélek az apostoloknak adatott, ők hasított lángnyelveket láttak (Csel2:3),

[36] Lásd 28. oldal

[37] „Par oracle; c'est a dire, advertissement ou revelation de Dieu."

mivel az evangéliumnak minden nyelvre el kellett terjednie a tűz erejével. Ebben az igeversben azonban Isten Krisztusnak azt a szelídségét akarta nyilvánosan bemutatni, amelyről Ézsaiás oly fennkölten szól: „Megrepedt nádat nem tör el, a pislogó gyertya belet nem oltja ki", (Ézs42:3).

Először történt, hogy a Lélek látható módon leszállt Rá, de nem azért, mert előzőleg meg lett volna tőle fosztva, hanem hogy, mondhatni, ünnepélyes aktussal szenteltessék fel. Tudjuk, hogy harminc éven át rejtve maradt, mint egy magánszemély, mivel a fellépésének ideje még nem jött el, de mikor meg akarta Magát ismertetni a világgal, a keresztségével kezdte. Akkor a Lelket nemcsak a saját maga, hanem a népe számára is megkapta, hogy mi tudhassuk: benne rejlenek nagy bőségben azok az ajándékok, melyeket nélkülözünk, s amelyektől megfosztattunk. Ezt könnyedén kikövetkeztethetjük Keresztelő János szavaiból, mert mikor azt mondja, hogy *A kire látod a Lelket leszállani és rajta megnyugodni, az az, a ki keresztel Szent Lélekkel*, ezalatt azt érti, hogy annak oka, hogy a Lélek látható formában jelent meg és Krisztusra szállt rá nem volt más, mint hogy kiáraszthassa az Ő teljességét az Ő népére. Mit jelent a Lélekkel való keresztelés, már pár szóban említettem, nevezetesen hogy Ő kölcsönzi hathatósságát a keresztségnek, hogy az ne legyen hiábavaló, vagy haszontalan, s ez az Ő Lelkének erejével teszi meg.

33. *A kire látod a Lelket leszállani*. Itt egy nehéz kérdés merül fel: ha János nem ismerte Krisztust, miért utasítja el, hogy megkeresztelje? Egy ismeretlennek nem mondta volna: Nékem kell általad megkeresztelkednem, (Mt3:14). Egyesek azzal válaszolnak, hogy annyira ismerte őt, hogy a megkülönböztetett prófétának kijáró tisztelettel kezelte, de annak nem volt tudatában, hogy Ő az Isten Fia. Ez azonban szegényes megoldása a problémának, mert minden embernek engedelmeskednie kellene Isten elhívásának a személyekre való tekintet nélkül. Az ember rangjának, vagy kiválóságának nem volna szabad minket visszatartani a kötelességünk ellátásától, így tehát János tiszteletlenséget mutatott volna Istennel és az ő keresztségével szemben, ha bárki mással is úgy beszélt volna, mint ahogyan Isten Fiával beszélt. Ebből következik, hogy előzőleg már ismernie kellett Krisztust. Először is észre kell venni, hogy az itt említett ismeret olyan, ami személyes és hosszú idejű ismeretségből származik. Jóllehet felismeri Krisztust, bármikor is látja, akkor sem szűnik meg igaznak lenni, hogy nem ismerték egymást az emberek közönséges szokása szerint, mert ennek az ismeretnek a kezdete Istentől származott. A kérdés azonban még nincs teljesen megválaszolva, mert azt mondja, hogy a Szentlélek látványa volt a jel, mely által meglátta. Ugyanakkor még nem látta a Lelket, mikor már Isten Fiának szólította Krisztust. Ami engem illet, én szándékosan azok véleményét támogatom, akik úgy vélik, hogy ez a jel megerősítésképpen adatott, s nem annyira János, hanem inkább a mi kedvünkért. János tényleg látta, de inkább másoknak szólt, semmint neki magának. Bucer helyesen idézi Mózesnek azt a mondását, miszerint *ez lesz a jele, hogy én küldöttelek téged, hogy mikor kihozod a népet Égyiptomból, ezen a hegyen fogtok szolgálni az Istennek*, (2Móz3:12). Kétségtelen, hogy mikor kijöttek, már tudták, hogy Isten irányítja és felügyeli a szabadulásukat, ez azonban egyfajta *a posteriori* megerősítés volt, mint maga a kifejezés, azaz az eseményből való, miután az lezajlott. Hasonlóképpen ez is a Jánosnak adott előző kijelentés egyik kiegészítésévé vált.

34. *És én láttam, és bizonyságot tettem*. Úgy érti, hogy amit kijelent, ahhoz kétség sem férhet, mert tetszett az Istennek őt teljességgel és alaposan megismertetni mindazon dolgokkal, melyekről bizonyságot kellett tennie a világnak, s érdemes megjegyezni, hogy arról tett bizonyságot, hogy Krisztus az Isten fia, mivel annak, aki a Szentlelket adja, a Krisztusnak kell lennie, hisz senki másra nem tartozik az embereknek az Istennel való összebékítésének megtiszteltetése és hivatala.

35. Másnap ismét ott állt vala János és kettő az ő tanítványai közül;

36. És ránézvén Jézusra, a mint ott jár vala, monda: Ímé az Isten Báránya!

37. És hallá őt a két tanítvány, a mint szól vala, és követék Jézust.

38. Jézus pedig hátrafordulván és látván, hogy követik azok, monda nékik:

39. Mit kerestek? Azok pedig mondának néki: Rabbi, (a mi megmagyarázva azt teszi: Mester) hol lakol?

40. Monda nékik: Jőjjetek és lássátok meg. Elmenének és megláták, hol lakik; és nála maradának azon a napon: vala pedig körülbelül tíz óra.

36. *Ímé az Isten Báránya!* Itt még világosabban kitűnik, amint már mondtam, hogy mikor János észrevette, hogy közeledik az útja végéhez, szakadatlanul munkálkodott, hogy átadja hivatalát Krisztusnak. Állhatatossága szintén nagyobb hitelt ad bizonyságtételének. De ezzel a Krisztus ajánlásához való komoly ragaszkodással oly sok napon át azt mutatja, hogy saját útja hamarosan véget ér. Itt látjuk azt is, hogy mily kicsiny és alacsonyrendű volt az egyház kezdete. János valójában Krisztusnak készített elő tanítványokat, de csak most kezdődött az egyház Krisztus által történő összegyűjtése. Nem volt több két alacsony rangú és ismeretlen embernél, de az csak hozzátesz az Ő dicsősége szemléltetéséhez, hogy viszonylag rövid időszak alatt, emberi segítség és erős kéz nélkül csodálatos és hihetetlen módon terjeszti el a királyságát. Azt is meg kell figyelnünk, hogy mi volt az a fő objektum, melyre János ráirányítja az emberek figyelmét: az, hogy Krisztusban bűnbocsánatot találnak. S mivel Krisztus azzal a kifejezett céllal mutatta meg Magát a tanítványoknak, hogy azok hozzá jöhessenek, nyájasan buzdítja és serkenti őket, nem akarván addig várni, míg azok szólítják Őt meg elsőként, hanem megkérdezi, *Mit kerestek?* Ez a kedves és szívélyes meghívás, mely egykor két emberhez szólt, most szól valamennyiünkhöz. Nem kell tehát attól félnünk, hogy Krisztus elvonul tőlünk, vagy megtagadja tőlünk a könnyű hozzáférést, feltéve, ha látja, hogy vágyakozunk Hozzá jönni. Éppen ellenkezőleg, ki fogja nyújtani a kezét a törekvéseinket segítendő. S hogyan is ne fogadná azokat, akik Hozzá jönnek, Aki már messziről keresi azokat, akik kóborolnak és eltévedtek, hogy visszavezethesse őket a helyes útra?

39. *Rabbi*. Ezt a nevet rendszerint magas rangú embereknek adták, vagy olyanoknak, akiket valamiféle tisztelet övezett. Az evangélista azonban itt egy másik fajta használatára mutat rá, mely a saját korának jellemzője volt: Isten Ígéjének tanítóit és magyarázóit illették ezzel a névvel. S bár a két tanítvány még nem tekinti Krisztust az egyház egyetlen Tanítójának, mégis, Keresztelő János ráruházott ajánlásától indíttatván prófétának és tanítónak tartják, ami az első lépés a tanítás átvétele irányában.

Hol lakol? Ebből a példából megtanuljuk, hogy az egyház legelső csíráitól fogva olyan kedvvel kell Krisztushoz viszonyulnunk, mely serkenti arra irányuló vágyunkat, hogy ebből hasznot húzzunk, továbbá hogy nem szabad megelégednünk pusztán egy futó pillantással, hanem keresnünk kell az Ő lakhelyét, hogy vendégként fogadhasson bennünket. Sokan vannak ugyanis, akik csak messziről szagolgatják az evangéliumot, megengedvén ezzel, hogy Krisztus hirtelen eltűnjön, s mindaz, amit Róla tanultak, elszálljon. S jóllehet ez a két személy nem egy időben váltak a közönséges tanítványaivá, mégsem férhet semmi kétség ahhoz, hogy azon az éjszakán bővebben tanította őket, hogy ezután hamarosan teljesen a rajongóivá váljanak.

40. *Vala pedig körülbelül tíz óra*, azaz, közeledett az este, mert naplementéig már nem volt több hátra két óránál. Abban az időben a napot tizenkét órás időtartamokra osztották, melyek nyaranta hosszabbak, telente rövidebbek voltak. Ebből azonban arra következtetünk, hogy a tanítványok annyira hőn vágytak meghallgatni Krisztust, s közelebbi ismereteket szerezni Róla, hogy nem foglalkoztak az éjszakai szállással. Mi viszont éppen ellenkezőleg, a legtöbbször egyáltalán nem hasonlítunk rájuk, hanem szüntelenül késlekedünk, mert nem kényelmes nekünk Krisztust követni.

41. A kettő közül, a kik Jánostól ezt hallották és őt követték vala, András volt az egyik, a Simon Péter testvére.

42. Találkozék ez először a maga testvérével, Simonnal, és monda néki: Megtaláltuk a Messiást (a mi megmagyarázva azt teszi: Krisztus);

43. És vezeté őt Jézushoz. Jézus pedig reá tekintvén, monda: Te Simon vagy, a Jóna fia; te Kéfásnak fogsz hivatni (a mi megmagyarázva: Kőszikla).

41.*András volt az egyik, a Simon Péter testvére*. Az evangélista célja egészen a fejezet végéig az, hogy arról tájékoztasson minket, miképpen jutottak el lépésről-lépésre a tanítványok Krisztushoz. Itt Péterről beszél, majd rátér Fülöpre és Nátánaelre. Az, hogy András állapota azonnal vonja a testvérét is, kifejezi a hit természetét: nem rejti el, vagy nem oltja ki a világosságot, hanem inkább minden irányban szétszórja. András kicsinyke szikrával bírt, mégis, ezzel megvilágította a testvérét. Jaj nekünk tehát a hanyagságunk miatt, ha miután teljességgel megvilágíttatunk, nem próbálunk meg másokat is ugyanannak a kegyelemnek a részeseivé tenni. Andrásnál megfigyelhetünk két dolgot, amit Ézsaiás megkövetel Isten gyermekeitől, nevezetesen, hogy mindegyiküknek oda kell mennie a szomszédjaihoz, és azt kell nekik mondania, hogy „Jertek menjünk fel az Úr hegyére, Jákób Istenének házához, hogy megtanítson minket az Ő útaira" (Ézs2:3).

Ami Andrást illeti, ő kinyújtja a kezét a testvére felé, de egyidejűleg az is célja, hogy ő maga is tanítvány-társsá válhasson vele együtt Krisztus iskolájában. Meg kell figyelnünk Isten célját is, ami elrendelte, hogy Péter, akinek sokkal kiválóbbnak kellett lennie, András közvetítésével és szolgálatával jusson el Krisztus ismeretére, azaz közülünk senki, legyen bármennyire kiváló is, soha ne utasítsa el az alacsonyabb rendű általi tanítást, mert az az ember komoly büntetést fog kapni a megátalkodottsága, vagy inkább büszkesége miatt, aki valaki lenézésének következtében nem méltóztatik Krisztushoz jönni.

42. *Megtaláltuk a Messiást*. Az evangélista a héber Messiás (Felkent) szót a görög Krisztus szóval fordította annak érdekében, hogy az egész világ számára bejelentse, amit a zsidók titokban ismertek. Ez volt a királyok szokásos kinevezése,[38] mert a felkenettetést ünnepélyes rítusként tartották meg. Azzal is tisztában voltak még azonban, hogy egy Királyt Isten fog felkenni, Aki alatt remélhetik a tökéletes és örök boldogság elnyerését, főleg azután, hogy rájöttek, Dávid földi királysága nem lesz örökkévaló. S mikor minél jobban felemelte Isten a különböző megpróbáltatások által elgyötört és lesújtott elméiket a Messiás várására, annál világosabban jelentette ki, hogy az Ő eljövetele küszöbön áll. Dániel jóslata az összes többinél erőteljesebb és világosabb a Krisztus név vonatkozásában, mert ő nem tulajdonítja ezt a nevet a többi prófétához hasonlóan királyoknak, hanem kizárólagosan a Megváltóra vonatkoztatja (Dán9:25-26). Ettől kezdve vált ez a kifejezésmód uralkodóvá, hogy mikor a Messiást, vagy a Krisztust emlegették, azalatt nem mást, mint a Megváltót értették. Ezért mondja a samáriai asszony, hogy eljön a Messiás (Jn4:25), s ami még csodálatosabbá teszi ezt, hogy az Akit, oly sokan buzgón vártak, s Akit állandóan emlegettek, Őt olyan keveseknek kell fogadniuk.

Te Simon vagy. Krisztus nem úgy ad nevet Simonnak, ahogyan az emberek azt rendszerint teszik, valamiféle múltbeli esemény után, van annak alapján, amit most látnak az illetőben, hanem úgy, hogy később Pétert)kősziklát) csinálhasson belőle. Először azt mondja neki: Te Simon vagy, a Jóna fia. Rövidített formában megismétli az apja nevét, mert a legutolsó fejezetből világosan ki fog derülni, hogy ő Johanna, vagy János fia. Mindez azonban csak arra vonatkozik, hogy ő nagyon más emberré lesz, mint amilyen ebben a pillanatban. Mert nem a tiszteletadás kedvéért említi az apját, hanem mivel alacsonyrendű családból származott és nem számított az emberek között, ezért Krisztus kijelenti, hogy ez nem gátolja

[38] Lásd *Harmony of the Three Evangelists*, 1. kötet, 92. oldal, és 142. oldal

majd meg Őt abban, hogy Simonból rendíthetetlen bátorságú embert faragjon. Az evangélista azt tehát jóslatként emlegeti, hogy Simon új nevet kapott. Erre én nemcsak azért tekintek úgy, mint jóslatra, mert Krisztus előre látta a Péterben levő hit állhatatosságát, hanem azért is, mert előre megmondta, mit fog neki adni. Most felnagyítja a kegyelmet, amit utólag szándékozott ráruházni, s ezért nem mondja neki, hogy most ez a neved, hanem késlelteti azt egy jövőbeli időpontig.

Te Kéfásnak fogsz hivatni. Minden istenfélő embert joggal nevezhetünk Péternek (kősziklának), akik Krisztusra alapozva alkalmasak Isten templomának a felépítésére, ám ő egyedül nevezhető így az egyszemélyi kiválósága alapján. A pápisták mégis nevetséges szerepjátékba fognak, mikor Krisztust helyettesítik vele, mint az egyház alapjával, mintha ő maga nem Krisztusra alapozott volna a többi tanítvánnyal egyetemben, s duplán nevetségesek, mikor a kősziklából fejjé teszik őt. Graciánus rapszódiái között létezik egy ostoba, Anacletus nevű kanonok, aki a héber szót göröggel helyettesíti és nem tesz különbséget a görög κεψαλη (kefale) és a héber Kéfás között, úgy gondolván hogy ezzel a névvel Péter az egyház fejének jelöltetett ki. A Kéfás azonban inkább káldeai, semmint héber szó, de ez volt a szokásos kiejtése a babiloni fogság után. Nincs tehát kétértelműség Krisztus szavaiban, mert azt ígéri meg, amit Péter egyáltalában nem várt, s úgy nagyítja fel a saját kegyelmét minden korra, hogy Péter előző állapota ne vezessen minket oda, hogy kevesebbre tartsuk őt, mivel ez a figyelemre méltó elnevezés arról tájékoztat minket, hogy ő új emberré lett.

44. A következő napon Galileába akart menni Jézus; és találkozék Fileppel, és monda néki: Kövess engem!

45. Filep pedig Bethsaidából, az András és Péter városából való volt.

46. Találkozék Filep Nátánaellel, és monda néki: A ki felől írt Mózes a törvényben, és a próféták, megtaláltuk a názáreti Jézust, Józsefnek fiát.

47. És monda néki Nátánael: Názáretből támadhat-é valami jó? Monda néki Filep: Jer és lásd meg!

43. *Kövess engem!* Abból, ahogyan Fülöp lángra lobbant ettől a Krisztus követésére felhívó egyetlen szótól, következtethetünk arra, hogy milyen rendkívül hathatós is Isten szava, ám ez nem vonatkozik válogatás nélkül mindenkire, mert Isten sokakat megszólít mindenféle haszon nélkül, mintha csak egy levegőben szertefoszló hang jutna el a fülükbe. Így az Ige külső prédikálása önmagában gyümölcstelen, kivéve, hogy halálos sebet üt az elvetetten, mert menthetetlenné teszi őt Isten előtt. Mikor azonban Isten titkos kegyelme megeleveníti őt, ennek minden érzékszervét úgy kell befolyásolnia, hogy az ember kész legyen követni, bárhol is hívja el őt Isten. Imádkoznunk kell tehát Krisztushoz, hogy bennünk is mutassa meg az evangélium ugyanezen hatalmát. Fülöp esetében kétségtelenül sajátos volt az ő Krisztus-követése, mert ő nem úgy kapta a parancsot a követésre, mint közülünk bárki, hanem mint hazai és ismerős társ. Mégis, valamennyiünk elhívását szemlélteti Fülöp elhívásának esete.

45. *Filep pedig Bethsaidából… való volt*. A város neve látszólag azzal a céllal említtetik, hogy Istennek a három apostol iránti jósága még szembetűnőbben megmutatkozzék. Tudjuk, hogy más esetekben Krisztus milyen komolyan fenyegette és átkozta meg azt a várost (Mt11:21, Lk10:13). Ennek megfelelően, mikor Isten kegyeibe fogadott egyeseket egy ennyire istentelen és bűnös nemzetségből, azt ugyanabban a fényben kell látnunk, mintha a pokol legmélyéről hozta volna ki őket. S mikor Krisztus, kivonván őket abból a mély szakadékból, azzal tiszteli meg, hogy apostolokká teszi valamennyit, ez megkülönböztetett kegy, amely méltó a feljegyzésre.

46. *Találkozék Filep Nátánaellel*. Jóllehet büszke emberek lenézik az egyház eme szerény kezdeteit, nekünk bennük mégis az isteni dicsőség fényesebb bemutatását kell észrevennünk, mintha Krisztus királysága minden vonatkozásban a kezdetektől fogva ragyogó

és pompás lett volna, mert tudjuk, hogy később ez a kis mag micsoda gazdag aratáshoz vezetett. S Fülöpben ugyanazt az építő vágyat látjuk, ami korábban Andrásban nyilvánult meg. Figyelemreméltóan szerény abban is, hogy csak arra vágyik, és azt keresi, hogy mások vele együtt attól tanulhassanak, Aki mindenki tanítója.

Megtaláltuk a názáreti Jézust. S hogy mily csekély volt Fülöp hitének a mértéke, az kiderül abból a körülményből, hogy nem képes pár szót szólni Krisztusról anélkül, hogy ezeket két nagy hibával össze ne keverné. József fiának nevezi Őt, és azt mondja, hogy Názáret volt a szülővárosa, de mindkét kijelentés hamis, ám mégis, mivel őszintén vágyik rá, hogy jót tegyen a testvérével, s megismertesse vele Krisztust, Isten elfogadja ezt a szorgalmat, sőt még szép sikerrel meg is koronázza azt. Kétségtelen, hogy mindegyikünknek meg kellene próbálni a saját korlátai között maradni, s az evangélista természetesen nem úgy említi az egészet, mint elítélendő dolgot Fülöpben, hogy kétszer szégyent hoz Krisztusra, hanem elmondja, hogy a tanítása, noha hibás és téves, de hasznos volt, mivel a célja nem volt más, minthogy Krisztust igazán megismertesse. Buta módon azt mondja, hogy Krisztus József fia és tudatlanul názáretinek nevezi, de Nátánaelt mégis nem máshoz, mint Isten Fiához vezeti, aki Betlehemben született (Mt2:1), s nem agyal ki hamis Krisztust, hanem csak azt szeretné, ha úgy ismernék meg Őt, ahogyan Mózes és a próféták mutatták be. Látjuk tehát, hogy a tanítás fő célja az, hogy akik hallanak minket, így, vagy úgy, de Krisztushoz jöjjenek. Sokan vannak, akik nehezen érthető fejtegetésekbe bocsátkoznak Krisztussal kapcsolatosan, akik olyan sötétséget és kuszaságot vonnak köré a körmönfontságukkal, hogy sohasem képesek Őt megtalálni. A pápisták például nem fogják azt mondani, hogy Krisztus József fia, mert pontosan tudják, mi az Ő neve, mégis megsemmisítik a hatalmát azzal, hogy egy fantomot tartanak Krisztus helyén. Nem jobb akkor Fülöphöz hasonlóan nevetségesen dadogni, de ragaszkodni az igazi Krisztushoz, mint ékesszóló és leleményes nyelvezettel egy hamis Krisztust bemutatni? Másrészt, napjainkban sok szerencsétlen tökfilkó van, akik bár tudatlanok és műveletlenek a nyelvhasználatot illetően, de mégis hűségesebben ismertetik meg Krisztust, mint a pápa összes teológusa a fennhéjázó spekulációikkal egyetemben. Ez az igevers tehát arra figyelmeztet minket, hogy ha bármiféle alkalmatlan nyelvezetet használtak is Krisztussal kapcsolatosan a tudatlan és tanulatlan emberek, nekünk nem szabad őket megvetéssel elutasítanunk, amennyiben Krisztushoz irányítanak bennünket, továbbá hogy nem szakadhatunk el Krisztustól az emberek hamis képzelgései által, s mindig tartsuk kéznél ezt az orvosságot: az ő tiszta ismeretét a törvényben és a prófétáknál keressük.

47. *Názáretből támadhat-é valami jó?* Nátánael először megbotránkozik és elveti Krisztus születési helyét (mármint amit Fülöp nevez meg). Azonban először is megtévesztik Fülöp meggondolatlan szavai, mert amit Fülöp ostobán hitt, azt Nátánael készpénznek vette. Aztán ehhez hozzájön egy ostoba ítélet, ami a hely gyűlöletéből, vagy lenézéséből fakad. Mindkét dolgot gondosan meg kell figyelnünk. Ez a szent ember nem állt messze attól, hogy elzárjon maga elől minden Krisztushoz vezető utat. Miért volt az így? Mert elhamarkodottan elhitte, amit Fülöp helytelenül mondott Krisztusról, továbbá azért, mert elméje annak az előítéletként kialakított véleménynek a hatása alatt állt, hogy Názáretből semmi jó sem származhat. Ha tehát mi nem ügyelünk gondosan magunkra, ugyanebbe a veszélybe kerülhetünk, mert a Sátán mindennap munkálkodik, hogy hasonló akadályokkal meggátoljon minket a Krisztushoz jövetelben, mert rendkívül ügyesen terjeszt nagyszámú hamisságot, melyek hajlamosak az evangéliummal szembeni gyűlöletünk, vagy gyanakvásunk felgerjesztésére, aminek következtében meg sem próbálunk belekóstolni. Aztán nem szűnik meg újabb módszert kipróbálni, nevezetesen hogy semmibevétellel nézzünk Krisztusra, mert látjuk, hogy milyen sokan vannak azok, akik megbotránkoznak a kereszt megaláztatásán, mely megnyilvánul mind Krisztusban, a Főben, mind az Ő tagjaiban. Mivel azonban aligha lehetünk olyan óvatosak, hogy ne kísértethetnénk meg a Sátán eme szemfényvesztései által, legalább erre a figyelmeztetésre emlékezzünk azonnal:

Jer és lásd meg! Nátánael megengedte, hogy kettős hibáját Fülöp ezzel a kijelentésével kijavítsa. Példáját követvén először mutassuk magunkat alázatosnak és engedelmesnek, majd ne hátráljunk meg a vizsgálattól, mikor Maga Krisztus áll készen arra, hogy eltávolítsa a minket gyötrő kételyeket. Azok, akik ezeket a szavakat nem kérdésként, hanem állításként olvassák, mármint hogy Valami jó származhat Názáretből, nagy hibát követnek el. Mert először is, mennyire közhelyszerű lenne ez a megfigyelés? S aztán tudjuk, hogy Názáret városát abban az időben nem tartották túl sokra, s Fülöp válasza elég világosan megmutatja, hogy a vonakodásnak és a bizalmatlanságnak adott hangot.

48. Látá Jézus Nátánaelt ő hozzá menni, és monda ő felőle: Ímé egy igazán Izráelita, a kiben hamisság nincsen.

49. Monda néki Nátánael: Honnan ismersz engem? Felele Jézus és monda néki: Mielőtt hítt téged Filep, láttalak téged, a mint a fügefa alatt voltál.[39]

50. Felele Nátánael és monda néki: Rabbi, te vagy az Isten Fia, te vagy az Izráel Királya!

51. Felele Jézus és monda néki: Hogy azt mondám néked: láttalak a fügefa alatt, hiszel? Nagyobbakat látsz majd ezeknél.

52. És monda néki: Bizony, bizony mondom néktek: Mostantól fogva meglátjátok a megnyilt eget, és az Isten angyalait, a mint felszállnak és leszállnak az ember Fiára.

48. *Ímé egy igazán Izráelita*. Nem Nátánael saját érdeme, hogy Krisztus ezt a dicséretet mondja rá, hanem az ő személyén keresztül ad el általános tanítást. Sokan ugyanis, akik azzal dicsekednek, hogy ők hívők, valójában nagyon messze állnak attól, hogy hívők volnának. Ezért rendkívül fontos, hogy valamiféle jelet találjunk, mellyel megkülönböztetjük az igazit és valódit a hamistól. Tudjuk, hogy a zsidók milyen dölyfösen dicsekedtek Ábrahámmal, az ő atyjukkal, s mégis, közöttük egy ha volt százból, aki nem korcsosult és idegenedett el a végsőkig az atyák hitétől. Emiatt Krisztus, hogy letépje a képmutatók álarcát, ad egy rövid tanítást a valódi izraelitáról, egyidejűleg eltávolítja a botránkozást, mely később a nemzet bűnös nyakasságából eredne. Mert azok, akik Ábrahám gyermekei és Isten szent népe közé akartak számláltatni, röviddel ezután az evangélium halálos ellenségeivé váltak. S hogy senki se csüggedjen el, vagy ijedjen meg a minden szinten megtapasztalható istentelenségtől, jól időzített figyelmeztetést ad arról, hogy akik az izraelita nevet feltételezik, azok között csak kevesen vannak a valódi izraeliták.

S, mivel ez az igeszakasz a keresztyénség meghatározását tartalmazza, nem mehetünk el mellette futólag. S hogy pár szóban összefoglaljuk, mire gondolt Krisztus, észre kell venni, hogy a hamisság az egyenességgel és őszinteséggel van szembeállítva,[40] hogy ravasznak[41] és csalónak nevezi azokat, akiket a Szentírásban máshol kettős szívűekként szerepelnek (Zsolt12:3). S csak a hatalmas képmutatás az, ami által azok, akik tudatában vannak a saját gonoszságuknak, jó embereknek állítják magukat, de az is egyfajta belső képmutatás, mikor az embereket annyira elvakítják a saját bűneik, hogy nemcsak másokat, de önmagukat is becsapják. Így tehát a szív Isten előtti épsége és az emberek előtti egyenesség az, ami keresztyénné tesz, Krisztus azonban főleg arra a hamisságra mutat rá, amit a Zsol32:2 említ. Ebben az igeversben az αληως (igazán) valamivel többet jelent, mint a bizonyosan. A görög szót kétségtelenül sokszor használják egyszerű megerősítésként is, mivel azonban itt egy ellentétet kell szolgáltatnunk a tény és a puszta név között, ezért Nátánael *igazán* izraelitának mondatik, aki *a valóságban* is az, aminek lennie kell.

[39] „Tu crois, *ou*, *crois-tu*?" — "Hiszel, vagy hiszed-e?"
[40] „Rondeur et syncerite."
[41] „Canteleux et frauduleux."

49. *Honnan ismersz engem?* Jóllehet Krisztus nem akarta hitegetni őt, mégis tőle akarta hallani, hogy új kérdést tehessen fel, melyre válaszolva bebizonyítaná, hogy Isten Fia. S arra is jó oka volt Nátánaelnek, hogy megkérdezze, Krisztus honnan ismeri őt, mert olyan egyenes emberrel találkozni, aki minden hamisságtól mentes, szokatlan dolog, s ismerni a szív ilyen fokú tisztaságát egyedül Istenre jellemző dolog. Krisztus válasza azonban látszólag nem megfelelő, mert bár látta Nátánaelt a fügefa alatt, ebből nem következik, hogy képes lett volna behatolni a szív mély titkaiba is. Van azonban egy másik ok is, mert ahogyan Istenre jellemző dolog tudni az emberekről, mikor nem látszanak, ugyanúgy jellemző Rá annak meglátása, ami a szemek számára láthatatlan. Mivel Nátánael tudta, hogy Krisztus nem az emberekhez hasonló módon látta őt, hanem valóban isteni tekintettel, ez vezethette őt arra a következtetésre, hogy Krisztus most nem emberként szólt. A bizonyíték tehát ugyanabból a fajtájú dolgokból származik, mert nem kevésbé jellemző Istenre annak meglátása, ami a látókörünkön kívül esik, mint a szív tisztaságának megítélése. Ebből az igeversből egy hasznos tanítást is össze kell szedegetnünk, hogy mikor nem gondolunk Krisztusra, Ő akkor is figyel minket, s szükséges is, hogy így legyen, hogy vissza tudjon minket fordítani, mikor elkóborolunk a helyes útról.

50. *Te vagy az Isten Fia.* Abban, hogy elismeri Őt Isten Fiának az Ő isteni hatalmából kiindulva, nincsen semmi csodálatos, de milyen alapon nevezi Izrael királyának? Mert a két dolog nem látszik szükségszerűen egymáshoz kapcsolódónak lenni. Nátánael azonban magasabbról nézi a dolgot. Már hallotta, hogy Ő a Messiás, s most ehhez a tanításhoz hozzáteszi azt a megerősítést, ami neki magának adatott. Azután vallja azt az alapelvet is, hogy Isten Fia nem jön úgy el, hogy ne gyakorolna a királyi tisztet Isten népe felett. S valóban, a hitnek nem szabad Krisztusnak egyedül a lényegére összpontosítani, úgymond, hanem figyelnie kell hatalmára és hivatalára is, mert kevés előny származna abból, ha tudnánk, kicsoda Krisztus, ha ezt a második pontot nem tennénk hozzá, hogy mi akar Ő lenni velünk kapcsolatban, s mi célból küldte Őt az Atya. Az ok, amiatt a pápistáknak csak Krisztus árnyéka van meg nem más, minthogy gondosan ügyeltek az Ő lényegére, de figyelmen kívül hagyták a királyi mivoltát, mely az üdvözíteni képesség hatalmában rejlik.

S mikor Nátánael Izrael királyának nevezi Őt, jóllehet az Ő királysága kiterjed a Föld végső határaiig, a megvallást a hit mértéke korlátozza. Ő ugyanis még nem jutott el addig, hogy Krisztus az egész világ Királyává jelöltetett ki, vagy inkább hogy Ábrahám gyermekei a világ minden részéből fognak összegyűjtetni, így az egész világ Isten Izraelje lesz. Nekünk, akiknek Krisztus királyságának széles kiterjedése kijelentettet, túl kell lépnünk ezeken a szűk korlátokon. Mégis, Nátánael példáját követve gyakoroljuk hitünket az Íge hallgatásában és erősödjünk meg abban a rendelkezésünkre álló minden eszközzel, s ne maradjunk elrejtőzködve, hanem törjünk ki hitvallásban.

51. *Felele Jézus*. Nem rótta meg Nátánaelt, mintha túl kicsinyhitű lett volna, hanem inkább elfogadta a hitét, megígérvén neki és másoknak, hogy meg fogja azt erősíteni erőteljesebb érvekkel. Emellett az egyetlen emberre vonatkozott, hogy Krisztus látta őt a fügefa alatt, mikor nem volt a helyszínen, hanem messze járt tőle, most azonban Krisztus olyan bizonyítékot hoz fel, mely mindannyiunk számára közös lesz, s így – mintha szakítana azzal, amit eredetileg tenni szándékozott – egy ember megszólítása helyett mindenkihez odafordul.

52. *Meglátjátok a megnyílt eget*. Véleményem szerint nagy hibát követnek el azok, akik buzgón kutatják a helyet, ahol, valamint az időt, amikor Nátánael és mások meglátták a megnyílt eget, mert Krisztus itt inkább valami állandó dologra mutat, melynek mindig is léteznie kell az Ő királyságában. Azt valóban elismerem, hogy a tanítványok időnként láttak angyalokat, akik manapság nem látszanak, s elismerem, hogy a mennyei dicsőség megnyilvánulása Krisztus mennybemenetelekor már volt, mint amit mi ma látunk. Ha azonban helyesen meggondoljuk, hogy ami abban az időben végbement, az örökkévaló

folytonosságú, mivel Isten országa, ami előzőleg zárva volt előttünk, most Krisztusban valóban megnyílt. Ennek látható példáját látta István (Csel7:55), a három tanítvány a hegyen (Mt17:5), valamint a többi tanítvány Krisztus mennybemenetelekor (Csel1:9). Mindezen jelek azonban, melyek által Isten megmutatja, hogy velünk van, ettől az ég-megnyílástól függenek, főként mikor Isten a mi életünkként közli Magát velünk.

Felszállnak és leszállnak az ember Fiára. Ez a második mellékmondat az angyalokra vonatkozik. Fel- és leszállnak, mint Isten irántunk való jóindulatának szolgái, így ez a kifejezésmód az Isten és ember között létező kölcsönös kapcsolatra mutat. Meg kell értenünk, hogy ez a jóindulat Krisztuson keresztül adatik, mert nélküle az angyalok inkább halálos ellenségeink lennének, semmint minket segítő baráti gondoskodók. Meg van írva, hogy az Emberfiára szállnak fel és le, de nem azért, mert neki szolgálnak, hanem – Őt illetően és az iránta való tiszteletből – az Egyház egész testére kiterjesztik jóságos gondoskodásukat. Afelől sincs kétségem, hogy Jézus itt arra a létrára hivatkozik, amit Jákób pátriárka látott álmában (1Móz28:12), mert ami abban a látomásban előre megmutattatott, az valójában Krisztusban teljesedett be. Röviden, ez az igevers arra tanít minket, hogy jóllehet az egész emberi faj kiűzetett Isten országából, a menny kapuja most mégis megnyílt előttünk, így a szentek polgártársai és az angyalok társasága vagyunk (Ef2:19), s hogy azok, a mi üdvösségünk őrzőivé kijelöltetvén alászállnak a mennyei dicsőség áldott nyugalmából,[42] hogy könnyítsenek a nyomorúságainkon.

[42] „De la glorie celeste."

2. fejezet

1. És harmadnapon[43] menyegző lőn a galileai Kánában; és ott volt a Jézus anyja;

2. És Jézus is meghivaték az ő tanítványaival együtt a menyegzőbe.

3. És elfogyván a bor, a Jézus anyja monda néki: Nincs boruk.

4. Monda néki Jézus: Mi közöm nékem te hozzád, oh asszony? Nem jött még el az én órám.

5. Mond az ő anyja a szolgáknak: Valamit mond néktek, megtegyétek.

6. Vala pedig ott hat kőveder elhelyezve a zsidók tisztálkodási módja szerint, melyek közül egybe-egybe két-három métréta fér vala.

7. Monda nékik Jézus: Töltsétek meg a vedreket vízzel. És megtölték azokat színig.

8. És monda nékik: Most merítsetek, és vigyetek a násznagynak. És vittek.

9. A mint pedig megízlelé a násznagy a borrá lett vizet, és nem tudja vala, honnét van, (de a szolgák tudták, a kik a vizet merítik vala), szólítá a násznagy a vőlegényt,

10. És monda néki: Minden ember a jó bort adja fel először, és mikor megittasodtak, akkor az alábbvalót: te a jó bort ekkorra tartottad.

11. Ezt az első jelt a galileai Kánában tevé Jézus, és megmutatá az ő dicsőségét; és hivének benne az ő tanítványai.

1. *Menyegző lőn a galileai Kánában*. Mivel ez a történet tartalmazza a Krisztus által bemutatott első csodát, helyes, ha már ezen az egyetlen alapon figyelmesen nézzük végig, bár – amint azt később majd látjuk – más okok is vannak, melyek a figyelmünkbe ajánlják. Miközben majd végigmegyünk rajta, a belőle származó különböző nyereségek világosabban meg fognak látszani. Az evangélista először a galileai Kánát említi, nem azt, amelyik Sarfát, vagy Sarepta felé esett Tírus és Sidon között (1Kir17:9, Abd20, Lk4:26), s amelyiket ezzel a Kánával összevetve nagyobbnak neveztek, melyet egyénként egyesek Zebulon, Mások Áser törzsének földjére helyeznek. Jeromos is arról biztosít minket, hogy létezett ebben az időben egy ilyen nevű kisváros. Van rá okunk azt feltételezni, hogy ez Názárethez közel volt, mert Jézus anyja is elment erre az esküvőre. A jelen evangélium negyedik fejezetéből kiderül, hogy ez nem volt messzebb egynapi utazásnál Kapernaumtól. S hogy Bethsaida városától sem esett messze, arra lehet következtetni abból a körülményből, hogy harmadnapra volt Krisztus azon a területen, ahol az esküvő végbement – mondja az evangélista – a galileai Kánában. Lehetett egy harmadik Kána is Jeruzsálemhez közel, de ezt eldöntetlennek hagyom, mert ezzel kapcsolatosan nincsenek ismereteim.

És ott volt a Jézus anyja. Valószínűleg Krisztus egyik közeli rokona lehetett, aki megnősült, mert Jézust itt úgy említi az Íge, hogy az anyja is elkísérte. S abból a tényből, hogy a tanítványai is hivatalosak voltak, következtethetünk rá, hogy milyen egyszerű és szerény volt az életmódja, mert együtt élt velük. Furcsának tűnhet azonban, hogy egy olyan ember, akinek nincs nagy gazdagsága, vagy jóléte (ami kiderül a bor hiányából), meghív négy, vagy öt embert Krisztus miatt. A szegények azonban készségesebbek és nyíltabbak a meghívásaikban, mivel ők nem félnek attól, amitől a gazdagok, hogy kegyvesztettek lesznek, ha nem fogadják a vendégeiket nagy pompával és csillogással, mert a szegények buzgóbban ragaszkodtak a kiterjedt ismerősi kapcsolatok ápolásának régi szokásához. Persze az udvariasság hiányának is vélhetjük azt, hogy a vőlegény megengedi az ünnepség közepén, hogy a vendégei bora elfogyjon, mert igen kevéssé előzékenynek tűnik az az ember, akinek nincs elegendő bora a vendégei számára. Erre azt válaszolom, hogy itt semmi sincs, ami

[43] "Tertio die;" — "trois jours apres."

gyakorta meg ne történnék, különösen ha az emberek nem szoktak hozzá a naponta történő boriváshoz. Emellett a szövegkörnyezetből az is kiderül, hogy a bankett vége felé fogyott el a bor, mikor a szokások alapján már feltételezhető, hogy eleget ittak, a násznagy ugyanis így beszél: *Minden ember a jó bort adja fel először, és mikor megittasodtak, akkor az alábbvalót: te a jó bort ekkorra tartottad*. Amellett kétség sem férhet hozzá, hogy mindezt Isten gondviselése irányította, hogy helyet készítsen a csoda számára.

3. *A Jézus anyja monda néki*. Megkérdőjelezhető, hogy várt-e, vagy kért-e bármiféle csodát a Fiától, mert eddig még egyetlen csodát sem tett, s lehet, hogy a probléma bármi efféle orvoslásának elvárása nélkül azt tanácsolta neki, hogy szóljon néhány kegyes buzdító szót, melyek meggátolják, hogy a vendégek kényelmetlenül érezzék magukat, egyidejűleg enyhítik a vőlegény szégyenét. Azt hiszem, szavai a legőszintébb együttérzést (συμπαθεία) fejezték ki, megértvén, hogy a meghívottak valószínűleg úgy érzik majd, hogy tiszteletlenül viselkedtek velük szemben, s ez így megzavarhatja az eseményt, s szerette volna, ha valamiféle csillapító módszert lehetett volna alkalmazni. Chrystosom azzal a gyanúperrel él, hogy őt a maga és a Fia számára mit tudom én milyen előny megszerzésére irányuló asszonyi érzelmek mozgatták, de ezt a feltételezést egyetlen érv sem támasztja alá.

4. *Mi közöm nékem te hozzád, oh asszony?* Miért utasítja vissza Krisztus oly nyersen? Erre azt válaszolom, hogy noha nem a becsvágy hajtotta, s nem is valamely testi gyengédség, mégis rosszat tett azzal, hogy átlépte a megfelelő határokat. Buzgósága a mások által eltűrt kényelmetlenséget illetően, valamint arra irányuló vágya, hogy ezt valamiképpen enyhítsék az emberiességéből fakadt, és ezt erénynek kellene tekinteni, mégis, azzal hogy előtérbe került, árnyékot vethetett volna Krisztus dicsőségére. Azt is észre kell venni azonban, hogy amit Krisztus mondott, az nem annyira az ő, mint a mások kedvéért hangzott el. Szerénysége és kegyessége túl nagyok voltak ahhoz, hogy ilyen súlyos büntetést érdemeltek volna. Amellett nem tudatosan és szándékosan sértette meg Krisztust, Aki csak azzal a veszéllyel szemben lép fel, hogy senki ne értse félre, amit az anyja mondott és ne gondolja, hogy az ő utasításának engedelmeskedve viszi végbe ezután a csodát.

A görög szavak (Τι εμοι και σοι) szó szerint ezt jelentik: *Mit nekem és neked*? A görög frazeológia azonban ugyanolyan értelmű, mint a latin *Quid tibi mecum? (Mi közöd hozzám?)* A régi fordító sokakat félrevezetett azt feltételezvén, hogy sem Ő, sem az anyja nem törődtek azzal, hogy elfogyott a bor. Ám a második mellékmondatból könnyen rájöhetünk, hogy milyen messze áll ez Krisztus szavainak a jelentésétől, mert azzal, hogy kimondja, *Nem jött még el az én órám***,** kijelenti, hogy igenis törődik vele és felvállalja az erről való gondoskodást. A kettőt együtt kell érteni, – hogy Krisztus megérti, mit szükséges tenni, ám mégsem az anyja javaslatára cselekszik ebben a helyzetben.

Ez természetesen figyelemre méltó igevers, mert miért tagadja meg abszolút módon az anyjától azt, amit utána szabadon megtesz sok esetben, mindenféle embernek? S miért nem elégszik meg a puszta elutasítással? S miért alacsonyítja le az egyszerű asszony szintjére azzal, hogy még anyjának sem méltóztatik nevezni őt? Krisztusnak ezek a szavai nyíltan és kimondottan figyelmeztetik az embereket, nehogy túl babonásan felmagasztalják az anya nevét Szűz Máriában,[44] s neki adják meg azt, ami kizárólagosan Istenre tartozik. Krisztus tehát azért szólítja így az anyját, hogy állandó és általános útmutatást adjon minden korra arról, hogy az Ő isteni dicsőségét nem szabad elhomályosítani az anyjának adott túlzott tisztelettel. S hogy mennyire szükségessé vált ez a figyelmeztetés a hatalmas és szégyenteljes babonák miatt, melyek később ütötték fel a fejüket, az közismert. Mert Mária vált az Ég, a Reménység, az Élet és a világ Üdvösségének Királynőjévé, egyszóval, őrjöngésük és őrültségük odáig fajult, hogy megfosztották Krisztust a hivatalaitól, s majdnem teljesen lemeztelenítették. S mikor mi elítéljük ezeket a borzalmas istenkáromlásokat Isten Fiával

[44] „En la vierge Marie."

szemben, a pápisták minket rosszindulatúnak és irigynek neveznek, s ami még rosszabb, gonoszul rágalmaznak minket, mint a szent Szűz tiszteletének halálos ellenségeit. Mintha nem kapta volna meg az őt megillető tiszteletet, amíg nem tették istennővé, vagy amíg nem illették és díszítették volna őt istenkáromló megnevezésekkel, s nem állították volna Krisztus helyére. A pápisták tehát gyalázatosan megsértik Máriát, mikor annak érdekében, hogy hamis dicséretekkel felékesítsék, elveszik Istentől azt, ami Őt illeti meg.

Nem jött még el az én órám. Ezalatt azt érti, hogy eddig nem gondatlanságból, vagy hanyagságból késlekedett, egyidejűleg közvetve azt is kimondja, hogy foglalkozik majd a dologgal, mikor eljön annak az ideje. Ahogyan egyrészről megrója az anyját a helytelen sietség miatt, úgy másrészről okot ad a csodavárásra. A szent Szűz mindkettőt elfogadja, mert egyrészt tartózkodik attól, hogy tovább is kérje, másrészt mikor azt mondja a szolgáknak, hogy tegyék meg, bármit is kér, ezzel kimutatja, hogy valaminek a bekövetkeztét várja. Az ebben rejlő tanítás még kiterjedtebb, és arra vonatkozik, hogy mikor az Úr bizonytalanságban tart minket és késlelteti a segítséget, akkor nem alszik, sőt ellenkezőleg, Ő minden munkáját úgy szabályozza, hogy mindent csak a megfelelő időben végez. Azok, akik ezt az igeszakaszt annak kimutatására használták, hogy az események sorrendjét a sors határozza meg, túlságosan nevetségesek ahhoz, hogy akár csak egy szót is vesztegetnék a megcáfolásukra. *Krisztus órája* néha *azt az órát* jelenti, amit az Atya jelölt ki a számára, az *Ő ideje* alatt azután azt érti, ami kellőnek és alkalmasnak tűnik az Ő Atyja parancsának a végrehajtására, de a maga helyén fenntartja a jogot arra, hogy megszabja és kiválassza az időt az Ő isteni hatalma gyakorlására és megmutatására.[45]

5. *Mond az ő anyja a szolgáknak*. Itt a szent Szűz példáját adja annak a valódi engedelmességnek, mellyel a Fiának tartozott,[46] mikor a kérdés nem az emberiség kötelezettségeire, hanem az ő isteni hatalmára vonatkozott. Szerényen egyetért tehát Krisztus válaszával, s hasonlóképpen másokat is arra buzdít, hogy engedelmeskedjenek a rendelkezéseinek. Tényleg elismerem, hogy a Szűz itt a konkrét helyzet vonatkozásában beszélt, ami megfelelt annak a kijelentésnek, hogy neki nincs tekintélye és Krisztus a saját jószántából azt fog tenni, amit csak jónak gondol. De ha jobban odafigyelünk a szándékára, az általa tett kijelentés még kiterjedtebb, mert először visszautasítja és félreteszi azt a hatalmat, amelyet látszólag jogtalanul bitorolt, majd ezután minden tekintélyt Krisztusnak tulajdonít, mikor azt mondja a szolgáknak, hogy *Valamit mond néktek, megtegyétek*. Ezek a szavak általánosságban arra tanítanak minket, hogy ha bármire vágyunk Krisztustól, nem kapjuk meg, míg nem egyedül Tőle függünk, s Rá nem tekintünk, egyszóval *míg meg nem tesszük mindazt, amit mond*. Másrészt, Ő nem az anyjához küld minket, hanem inkább Önmagához hív.

6. *Vala pedig ott hat kőveder*. Budaerus számításai alapján arra következtethetünk, hogy ezek igen nagy méretű vedrek voltak, mert egy métréta[47] (μετρητης) húsz *congi*-t tartalmaz, melyek mindegyike legalább ennek az országnak a *Sextier*-jével egyenlő.[48] Krisztus tehát bőségesen ellátta őket annyi borral, amennyi elegendő lett volna egy százötven fős banketthez is. Emellett a vedreknek mind a száma, mind a mérete a csoda valódiságának alátámasztására szolgált. Ha csak két, vagy három agyagkorsó lett volna ott, sokan arra gyanakodtak volna, hogy valahonnan máshonnan hozták azokat oda. Ha csak egy veder víz változott volna borrá, a csoda bizonyossága nem lett volna olyannyira nyilvánvaló, vagy

[45] "De bosongner et desployer sa virtue Divine."
[46] „a son Fils."
[47] A *firkin* pontos mérete nem könnyen határozható meg. Ha az evangélista által használt μετρητης áll itt tiszta görög szóként, akkor azt athéni mértékegységnek kell tekintenünk, ami nagyjából kilenc angol gallonnak felet meg (1 angol gallon = 4,55 liter). Ha a héber בת (bát) szó helyettesítőjének tekintjük, ahogyan a Septaguinta is tette a 2Krón4:5-ben, úgy valószínűleg hét és fél gallonnyit tesz ki – *a szerk.*
[48] "De ce pays de Savoye;" — „ennek az országnak, Savoynak."

olyan jól meghatározott. Nem minden jó ok nélkül említi tehát az evangélista a vedrek számát és jelenti ki azt, hogy mekkora volt az űrtartalmuk.

A babonából fakadt, hogy ilyen nagy számú és méretű vedret helyeztek ide. Megvoltak a mosakodási ceremóniáik, amelyeket valóban Isten Törvénye írt elő a számukra, de mivel a világ hajlamos a külső dolgokban kitűnni, a zsidók, mivel nem elégedtek meg az Istennek tetsző egyszerűséggel, a folytonos mosakodással szórakoztatták magukat, s mivel a babona becsvágyó, ez kétségtelenül a mutogatás célját szolgálta, ahogyan napjainkban a pápaságnál látjuk, ahol minden dolog, amit Isten imádatához tartozónak mondanak, a puszta mutogatás kedvéért van. Kettős hiba volt tehát ebben: egyrészt Isten parancsa nélkül fogtak bele saját maguk alkotta fölösleges ceremóniába, továbbá, a vallás látszata alatt a becsvágy uralkodott a bemutatottak között. Egyes pápista csirkefogók a bűnösség elképesztő méreteit mutatták, mikor arcátlanul azt állították, hogy a relikviáik között ott vannak azok a vedrek, melyekkel Krisztus a csodát tette Kánában, s néhányat bemutattak ezek közül,[49] ám ezek először is méretben kicsinyek, másodszor is nem egyformák voltak. S napjainkban, mikor az evangélium fénye oly fényesen ragyog körül minket, mégsem szégyellik ezeket a trükköket gyakorolni, hanem kigúnyolják az embereket, mintha vakok volnának, s a világot, mely nem veszi észre ezt a hatalmas csúfságot, nyilvánvalóan a Sátán babonázta meg.

7. *Töltsétek meg a vedreket vízzel*. A szolgák ezt az utasítást nyilvánvalóan abszurdumnak tekinthették, mert több, mint elegendő víz állt a rendelkezésükre. Ám ezen a módon az Úr gyakorta cselekszik velünk azért, hogy az Ő hatalma még szembetűnőbben megmutatkozhasson egy váratlan eredményen keresztül. S ez a körülmény a csodát nagyította fel, mert mikor a szolgák azokból a vedrekből merítettek bort, melyeket előzőleg színültig töltöttek, semmiféle gyanakvásra nem maradt ok.

8. *Vigyétek a násznagynak*. Ugyanabból az okból, mint az előbb, Krisztus azt akarta, hogy először a násznagy ízlelje meg a bort, mielőtt Ő, vagy bárki más a vendégek közül megkóstolhatná, s a készségesség, mellyel a szolgák engedelmeskedtek neki mindenben, mutatja a nagy tiszteletet és nagyrabecsülést, mellyel iránta viseltettek. Az evangélista nem azért adja a násznagy nevet annak, aki a bankett megszervezéséért és az asztalok elrendezéséért volt felelős, mert a bankett költséges és pompás volt, hanem mert a gazdagok luxusától és csillogásától kölcsönzött tiszteletreméltó elnevezéseket még a szegények házasságainál is alkalmazták. Csodálatos, hogy a nagy mennyiségű bor Krisztustól származik, Aki a józanság tanítója. Erre azt mondom, hogy mikor Isten naponta ad nekünk nagy mennyiségű bort, a mi hibánk, ha a kegyességét a fényűzésre való felbujtásnak tekintenénk, éppen ellenkezőleg, az a józanságunk próbája, ha a bőség közepette takarékosak és mértékletesek vagyunk, amiképpen Pál is dicsekszik azzal, hogy egyaránt megtanult jóllakni és éhezni (Fil4:12).

11. *Ezt az első jelt*. Ez azt jelenti, hogy ez volt Krisztus első csodája, mert mikor az angyalok bejelentették a pásztoroknak, hogy megszületett Betlehemben (Lk2:8), mikor a csillag megjelent a napkeleti bölcseknek (Mt2:2), vagy mikor a Szentlélek galamb formájában leszállt Rá (Mt3:16, Mk1:10, Jn1:32), ezek jóllehet csodák voltak, de szigorúan szólva mégsem Ő mutatta be ezeket. Az evangélista azonban itt azokról a csodákról szól, melyeknek Ő Maga a szerzője. Komolytalan és abszurd magyarázat az, melyet némelyek adnak, s mely szerint ez számít az elsőnek azok között, melyeket Krisztus a galileai Kánában mutatott be, mintha a helyet, melyről nem olvassuk, hogy kettőnél többször járt volna ott, a hatalmának bemutatására választotta volna ki. Az evangélista célja inkább annak az időrendnek a megjelölése volt, melyet Krisztus a hatalmának gyakorlása közben követett. Amíg harminc éves nem lett ugyanis, otthon maradt elrejtőzködve azokhoz hasonlóan, akik nem viseltek nyilvános hivatalt. Felszentelése után, a keresztségétől fogva, a hivatala ellátása közben

[49] „Qu'ils avoyent entre leurs reliques de ces cruches, esquelles Christ avoit fait ce miracle en Cana, et en monstroyent."

elkezdett nyilvánosan fellépni, s világos bizonyítékait mutatni annak, hogy mi célból küldte Őt el az Atya. Nem csoda tehát, ha egészen mostanáig késleltette istensége első bizonyítékát. Hatalmas megtiszteltetés ennek a házasságnak a számára, hogy Krisztus nemcsak ott méltóztatott lenni a menyegzői lakomán, de még első csodájával is megtisztelte. Egyes régi kánonok megtiltják a papságnak, hogy részt vegyenek a házasságkötéseken. Ennek a tiltásnak az volt az oka, hogy ezáltal a szemtanúivá váltak volna annak a gonoszságnak, ami rendszerint napvilágra került ezeken az alkalmakon, ezért bizonyos fokig úgy is tekinthették őket, hogy elfogadják azt. Sokkal jobb lenne azonban annyi komolyságot vinni ezekre a helyekre, ami visszatartana a féktelenségtől, amibe az erkölcstelen és féktelen emberek belemerülnek, mikor elvonulnak mások szemei elől. Épp ellenkezőleg, tekintsük Krisztus példáját szabálynak saját magunk számára, s ne gondoljuk, hogy bármi más, mint amiről olvassuk, hogy megtette, számunkra hasznos lenne.

És megmutatá az ő dicsőségét, azaz, szembeötlő és látványos bizonyítékot adott, mellyel bizonyította, hogy Ő Isten Fia, mert minden Általa végrehajtott csoda az Ő isteni hatalmának megannyi bemutatása volt. Most eljött az Ő dicsősége bemutatásának megfelelő ideje, mikor ismertté akarta tenni Magát az Atya parancsának megfelelően. Ebből értesülünk a csodák végéről is, mert ez a kifejezés megfelel annak a kijelentésnek, hogy Krisztus az Ő dicsőségének bizonyítása végett mutatott be csodát. Mit kell hát azokról a csodákról gondolnunk, melyek elhomályosítják Krisztus dicsőségét?

És hivének benne az ő tanítványai. Ha tanítványok voltak, már rendelkezniük kellett valamekkora hittel, de mivel mostanáig olyan hittel követték, mely nem volt megkülönböztetett és szilárd, ebben az időben kezdték teljes odaszánással követni, azaz Messiásként elfogadni, amit már bejelentett nekik. Krisztus türelme hatalmas abban, hogy ennyire kicsiny hitű embereket is a tanítványai közé számol. S ez a tanítás általánosan kiterjed mindannyiunkra, mert a most teljesen felnőtt hitnek is megvolt a csecsemőkora, s nem is oly tökéletes az bárkiben, hogy az embereknek mind egy szálig ne kellene fejlődniük a hitben. Azaz, akik most *hittek*, mondható, hogy valaha elkezdtek hinni, ami a hitük naponkénti továbbfejlődését illeti. Munkálkodjon a fejlődés végett mindenki, akiben megértek a hit első gyümölcsei. Ezek a szavak rámutatnak a csodák előnyeire is, mármint hogy ezek a hit megerősítése és fejlesztése végett adattak. Bárki, aki elferdíti azokat bármi más célra, megrontja és lealacsonyítja egész használatukat, például látjuk, hogy a pápisták nem másért, mint a hit eltemetése, és az emberek elméinek Krisztustól a teremtményekre való elfordítása végett dicsekednek színlelt csodáikkal.

12. Azután leméne Kapernaumba, ő és az ő anyja és a testvérei és tanítványai; és ott maradának néhány napig,

13. Mert közel vala a zsidók husvétja, és felméne Jézus Jeruzsálembe.

14. És ott találá a templomban az ökrök, juhok és galambok árúsait és a pénzváltókat, a mint ülnek vala:

15. És kötélből ostort csinálván, kiűzé mindnyájokat a templomból, az ökröket is a juhokat is; és a pénzváltók pénzét kitölté, az asztalokat pedig feldönté;

16. És a galambárúsoknak monda: Hordjátok el ezeket innen; ne tegyétek az én Atyámnak házát kalmárság házává.

17. Megemlékezének pedig az ő tanítványai, hogy meg van írva: A te házadhoz való féltő szeretet emészt engem.

12. *Azután leméne Kapernaumba*. Az evangélista másik történetre vált, mert miután elhatározta, hogy összeszed néhány említésre méltó dolgot, amit a többiek kihagytak, majd bejelenti az időt, amikor az általa említett események zajlottak. A másik három is elmondja, amit itt olvasunk arról, hogy mit tett Krisztus, de az idő különbözősége megmutatja, hogy az

hasonló esemény volt, de nem ugyanaz. Krisztus tehát két esetben tisztította meg a templomot a hitvány és közönséges sefteléstől, egyszer mikor elkezdte a küldetését, valamint más alkalommal (Mt21:12, Mk11:15, Lk19:45), mikor elhagyni készült a világot, hogy az Atyához menjen (Jn16:28). Hogy összképet kaphassunk erről az igeversről, szükséges röviden megmagyarázni a részleteket az előfordulásuk sorrendjében. Az, hogy ökröket, juhokat és galambokat árultak a templomban és hogy ott ültek a pénzváltók, arra volt valószínűsíthető mentség. Ők ugyanis mondhatták, hogy az ott folytatott kereskedelem nem volt vallásmentes, éppen ellenkezőleg, Isten szent imádatával volt kapcsolatos és azért tartották fenn, hogy minden ember nehézség nélkül megszerezhesse azt, amit az Úrnak áldozhat. S természetesen rendkívül kényelmes volt az istenfélő embereknek hogy a mindenféle áldoznivaló kéznél volt, mert így mentesültek attól, hogy innen-onnan kelljen beszerezni azt. Csodálkoznunk kellene tehát, hogy Krisztusnak miért volt annyira ellenszenves a dolog. Van azonban két ok, melyek megérdemlik a figyelmünket. Először is, mivel a papság ezt a kereskedést a maga javára és hasznára fordította, Isten eme kigúnyolását nem lehetett eltűrni. Másodszor, bármiféle mentséget is hozzanak fel az emberek, ha bármely csekély mértékben eltávolodnak Isten parancsától, rászolgálnak a feddésre, és helyesbítésre van szükségük. S ez volt a fő ok, amiért Krisztus felvállalta a templom megtisztítását, mert határozottan kijelenti, hogy Isten temploma nem a seftelés helye.

Megkérdezhető azonban: Miért nem inkább a tanítással kezdte? Látszólag ugyanis féktelen és helytelen módszernek tűnik kezet emelni a hibák kijavítása végett, mielőtt a tanítás orvosságát alkalmaznák. Krisztusnak azonban más cél lebegett a szeme előtt: mivel eljött az idő, mikor az Atya által ráruházott hivatalt nyilvánosan megkezdi, bizonyos módon birtokba akarta venni a templomot, s bizonyítékát akarta adni isteni tekintélyének. S minden figyelemfelkeltő a tanításhoz, szükséges volt valami újat és furcsát tenni, tunya és álmos elméiket felrázandó. A templom pedig a mennyei tanítás és az igaz vallás helyszíne volt. Mivel helyre akarta állítani a tanítás tisztaságát, nagyon fontos volt bizonyítania, hogy Ő a templom Ura. Mindamellett nem volt más mód az áldozatok és a többi vallási gyakorlat lelki céljuknak megfelelő helyreállítására, mint a visszaélésektől való megtisztítás. Amit ebben az időben tett tehát, az egyfajta előszó volt ahhoz a reformációhoz, aminek a végrehajtása végett küldte Őt az Atya. Egyszóval helyes volt a zsidókat felrázni ezzel a példával, hogy valami szokatlant és rendkívülit várjanak Krisztustól, s szükséges volt emlékeztetni is őket arra, hogy Isten imádása megrontatott és kiforgattatott avégett, hogy ne ellenezzék ezeknek a visszaéléseknek a megreformálását.

És a testvérei. Miért kísérték el Krisztust a testvérei, nem állapítható meg teljes bizonyossággal, hacsak talán azért nem, mert vele együtt ők is Jeruzsálembe akartak menni. A testvér szót, ez közismert, a héber nyelv az unokatestvérek és más rokonok megjelölésére használja.

13. *Mert közel vala a zsidók husvétja, és felméne Jézus Jeruzsálembe*. A görög και ανέβη szavak fordíthatók szó szerint: ÉS *felméne*, de az evangélista az összekötő ÉST használta a tehát helyett, mert azt értette alatta, hogy Krisztus abban az időben ment fel avégett, hogy Jeruzsálemben ünnepelje a húsvétot. Két oka volt annak, hogy így tett. Egyrészt Isten Fiaként érettünk alávettetett a törvénynek, s így, pontosan betartva a törvény minden előírását saját személyében akarta a teljes alávetettség és engedelmesség példáját mutatni. S mivel több jót tehetett ott, ahol nagyszámú sokaság volt jelen, majdnem mindig felhasználta ezeket az alkalmakat. Mikor tehát később azt fogjuk olvasni, hogy Krisztus felment Jeruzsálembe az ünnepre, az olvasó figyelje meg, hogy először is azért tette ezt, hogy másokkal egyetemben Ő is betartsa az Isten által előírt vallási gyakorlatokat, továbbá azért, hogy a tanítását az emberek nagyobb tömegei előtt hirdethesse.

16. *Ne tegyétek az én Atyámnak házát kalmárság házává*. Mikor második alkalommal űzte ki a kereskedőket a templomból, az evangélista elmondja, hogy élesebb és komolyabb

nyelvezetet használt, mert azt mondta, hogy Isten templomát a latrok barlangjává tették (Mt21:13), s ez helyénvaló is volt, mikor a szelídebb fenyítés nem hozott eredményt. Most azonban csak figyelmezteti őket, hogy ne szentségtelenítsék meg Isten templomát azzal, hogy helytelen célokra használják. A templomot azért nevezték Isten házának, mert Isten akarata volt az, hogy ott hívják Őt sajátosan segítségül, mert ott mutatta meg a hatalmát, és mert elkülönítette lelki és szent szolgálatokra.

Az én Atyám háza. Krisztus azért jelenti ki Magáról, hogy Ő Isten Fia, hogy megmutassa, van joga és tekintélye a templom megtisztításához. Mivel itt Krisztus okát adja annak, amit tett, ha bármiféle hasznot akarunk abból húzni, főleg erre a mondatra kell figyelmünk. Miért űzi ki tehát a vevőket és az eladókat a templomból? Azért, hogy visszaállíthassa Isten imádatának eredeti tisztaságát, amit az emberek bűnössége megrontott, ezáltal helyreállíthassa és fenntarthass a templom szentségét. S az a templom, amint tudjuk, azért építtetett, hogy árnyképe legyen mindazon dolgoknak, melyeknek élő képmása Krisztusban keresendő. Azaz, hogy továbbra is Istennek szentelt lehessen, szükséges volt, hogy kizárólagosan lelki célokra legyen használatos. Emiatt jelenti ki törvénytelennek, hogy piactérré alakítsák, mert kijelentését Isten parancsára alapozza, mit nekünk mindig be kell tartanunk. Bármiféle csalást is alkalmazzon a Sátán, tudjuk meg, hogy bármiféle eltávolodás – legyen bár nagyon csekély – Isten törvényétől bűnös dolog. Valószínűnek tűnő és elfogadható álruha volt az, hogy Isten imádatát segíti és támogatja, mikor a hívők által felkínálandó áldozatok kéznél voltak, mivel azonban Isten más célra jelölte ki a templomát, Krisztus figyelmen kívül hagyja azokat az ellenvetéseket, melyeket az Isten által megszabott renddel szemben hoznak fel.

Ugyanezek az érvek nem vonatkoznak manapság a nyilvános istentisztelet céljára szolgáló épületeinkre, hanem ami az ókori templomról elhangzott, az helyesen és szigorúan az egyházra vonatkozik, mert az képezi Isten mennyei szentélyét a Földön. Nekünk tehát mindig szem előtt kell tartanunk Isten fenségét, ami az egyházban lakozik, nehogy bármi beszennyezhesse, s az egyetlen módja a szentsége épen tartásának, hogy semmit ne fogadjunk el benne, ami eltér Isten Ígéjétől.

17. *Megemlékezének pedig az ő tanítványai*. Haszontalanul kutakodik néhány ember azután, hogy miképpen emlékeztek a tanítványai egy olyan igeversre, melynek a jelentését mindezidáig nem ismerték. Mert nem úgy kell értenünk, hogy a Szentírás eme verse akkor jutott az eszükbe, hanem később, mikor Isten által megtaníttatván azon elmélkedtek magukban, hogy mi volt Krisztus eme cselekedetének a jelentése, mikor a Szentlélek által vezettetvén a Szentírásnak ez a verse ötlött az eszükbe. S valóban nem mindig történik meg, hogy Isten cselekedetének az okát azonnal megfigyelhetjük, hanem csak később, az idő múlásával adja tudtunkra a szándékait. S ez a kantár rendkívül alkalmatos az előítéleteink megzabolázására, hogy ne morgolódjunk Isten ellen, ha megítélésünk nem mindig fogadja el teljességgel azt, amit Ő tesz. Egyidejűleg arra is emlékeztet minket, hogy mikor Isten mondhatni bizonytalanságban tart bennünket, az a kötelességünk, hogy várjunk a bővebb ismeretekre, s tartózkodjunk a szélsőséges sietségtől, ami számunkra természetes. Annak oka ugyanis, hogy Isten késlelteti a munkáinak teljes kijelentését az, hogy alázatban akar minket tartani.

A te házadhoz való féltő szeretet emészt engem. Ennek jelentése az, hogy a tanítványok végül rájöttek, hogy az Isten háza iránti féltő szeretet, mely Krisztusban izzott, indította Őt arra, hogy kiűzze belőle ezeket a megszentségtelenítéseket. Egy szóképpel, melyben a részt veszi egésznek, Dávid a templom nevét használja Isten egész imádatának megjelölésére, mert az egész igevers így szól: „Mivel a te házadhoz való féltő szeretet emészt engem, a te gyalázóidnak gyalázásai hullanak reám” (Zsolt69:10). A második mondat megfelel az elsőnek, vagy inkább nem más, mint az első ismétlése az elhangzottakat megmagyarázandó. Mindkét mondat jelentése ez: Dávidnak az Isten tiszteletének fenntartására irányuló

buzgósága oly nagy volt, hogy szívesen lehajtotta a fejét, és engedte, hogy rázúduljanak mindazon becsmérlések, melyeket a gonosz emberek zúdítottak Istenre, s oly féltő szeretettől égett, hogy ez az egyetlen érzés elnyelte az összes többit. Azt mondja nekünk, hogy neki magának voltak efféle érzései, de kétségtelen, hogy azt írta le a saját személyében, ami szigorúan szólva a Messiásra vonatkozott.

Ennek megfelelően, mondja az evangélista, ez volt ama jelek egyike, amiről a tanítványok tudták, hogy Jézus volt az, aki védte és helyreállította Isten országát. S figyeljük meg, hogyan követték a Szentírás vezetését avégett, hogy olyan véleményt alkossanak Krisztusról, amilyet alkotniuk kellett. Hisz valóban, soha senki nem fogja megtudni, kicsoda Krisztus, hacsak nem a Szentírás tanítja és vezeti. Minthogy valamennyien vágyni fogunk rá, hogy Krisztus ismeretében előre lépjünk, szükséges lesz, hogy a Szentírás legyen szorgalmas és állandó elmélkedésünk tárgya. Nem minden jó ok nélkül említi Dávid Isten házát, mikor az isteni dicsőségről van szó, mert jóllehet Isten Önmagában elégséges és nem szorul senki szolgálatára, mégis azt akarja, hogy az Ő dicsősége az egyházban mutatkozzék meg. Ezen a módon figyelemre méltó bizonyítékát adja az irántunk való szeretetének, mivelhogy összeköti az Ő dicsőségét – mondhatni elszakíthatatlan kötelékekkel – a mi üdvösségünkkel.

S amint Pál tájékoztat minket, hogy a fej példáján keresztül általános tanítás adatik itt az egész testnek (Rm15:3), közülünk mindenki ügyeljen Krisztus felhívására, hogy – amennyire a hatalmukban áll – ne engedjük semmi módon beszennyeződni Isten templomát. Egyidejűleg azonban ügyelnünk kell, nehogy valaki átlépje elhívása korlátait. Isten Fiával közösen valamennyiünknek rendelkeznünk kell a féltő szeretettel, de mindannyian nem kapjuk meg a szabadságot arra, hogy korbácsot ragadjunk, és saját kezűleg feddjük meg a vétkeket, mert nem kaptuk meg ugyanazt a hatalmat, s nem bízattunk meg ugyanazzal a küldetéssel.

18. Felelének azért a zsidók és mondának néki: Micsoda jelt[50] mutatsz nékünk, hogy ezeket cselekszed?

19. Felele Jézus és monda nékik: Rontsátok le a templomot, és három nap alatt megépítem azt.

20. Mondának azért a zsidók: Negyvenhat esztendeig épült ez a templom, és te három nap alatt megépíted azt?

21. Ő pedig az ő testének templomáról szól vala.

22. Mikor azért feltámadt a halálból, megemlékezének az ő tanítványai, hogy ezt mondta; és hivének az írásnak, és a beszédnek, a melyet Jézus mondott vala.

18. *Micsoda jelt mutatsz nékünk?* Mikor egy ekkora gyülekezetben senki sem vetette a kezét Krisztusra, és sem az állatkereskedők, sem a pénzváltók nem lökték vissza erőszakkal, ebből arra következtethetünk, hogy mindannyian kábák és levertek voltak az Isten keze által okozott csodálkozástól. S ha nem lettek volna a végtelenségig vakok, elegendően nyilvánvaló csoda lett volna, hogy egyetlen ember a nagy tömeg ellenében, egy fegyvertelen valaki az erősekkel szemben, egy ismeretlen az oly hatalmas vezetőkkel szemben elérte ezt a hatalmas eredményt. Hiszen sokkal erősebbek voltak, hát mi másért nem szálltak vele szembe, mint azért, mert karjaik ellazultak, és – mondhatni – eltörtek?

Mégis van némi alapunk arra, hogy feltegyük a kérdést, mert nem minden emberre jellemző, hogy hirtelen megváltozik, ha valami hibás, vagy neki nem tetsző dologgal találkozik Isten templomában. Valójában mindenkinek szabadsága van a romlás elítélésére, ám ha a magánember felemeli a kezét ennek kijavítására, elhamarkodottsággal fogják vádolni. Mivel a templomi kereskedés gyakorlata általánosan elfogadottá vált, Krisztus olyat tett, ami

[50] „Quel signe, ou miracle?" – „Miféle jelet, vagy Miféle csodát?"

új és szokatlan volt. Következésképpen joggal szólították fel arra, hogy bizonyítsa: Őt Isten küldte, mert érvelésüket arra az alapelvre alapozták, hogy a nyilvános szolgálatban nem törvényes dolog bármit megváltoztatni Isten kétségtelen elhívása és parancsa nélkül. Tévedtek azonban egy másik dologban, mégpedig abban, hogy Krisztus elhívását addig nem fogadták el, amíg csodát nem tett. Az ugyanis nem volt megváltoztathatatlan szabály, hogy a prófétáknak és Isten más szolgáinak csodákat kell tenniük, s Isten nem korlátozta Önmagát ennek szükségességére. Azzal tehát rosszat tettek, hogy törvény szabtak Istennek a jel megkövetelésével. Mikor az evangélista azt mondja, hogy a zsidók kérték meg Őt, ezzel a kifejezéssel kétségtelenül az ott álló tömegre utal, mondhatni az egész egyházra, mintha csak azt mondta volna, hogy ezek nem egy-két ember szavai voltak, hanem a népé.

19. *Rontsátok le a templomot*. Ez allegorikus kifejezésmód, s Krisztus szándékosan beszélt ennyire homályosan, mivel nem tartotta méltónak őket a közvetlen válaszra, mint ahogyan máshol elmondja róluk, hogy példázatokban beszél nekik (Mt13:13), mert képtelenek megérteni Isten országának titkait. Először azonban elutasítja a jelkívánásukat, vagy azért, mert ebből nem származna előny, vagy azért, mert tudta, hogy nincs itt az ideje. Néhány ésszerűtlen kérésüket időnként teljesítette, s erőteljes okának kell lennie a mostani elutasításnak. Ám hogy mégse kapaszkodhassanak ebbe bele ürügyként a mentségükre, kijelenti, hogy az Ő hatalmát nem közönséges jel fogja alátámasztani és megerősíteni, mert Krisztus isteni hatalmának nagyobb bizonyítéka nem kívánható a halálból való feltámadásánál. Ezt az információt azonban átvitt értelemben közli, mivel nem tartja őket méltónak a közvetlen ígéretre. Röviden, annak megfelelően bánik a hitetlenekkel, amire rászolgáltak, egyidejűleg megvédi Önmagát minden semmibevevéssel szemben. Ekkor még valóban nem vált nyilvánvalóvá, hogy csökönyösek, de Krisztus jól ismerte az érzelmeik állapotát.

Megkérdezhető azonban, hogy mivel oly sok csodát tett, miért nem említett csak egyet is? Erre azt válaszolom, hogy semmit sem mondott az összes többi csodáról. Először is, a feltámadása egyedül is elegendő ahhoz, hogy befogja a szájukat. Másodszor, nem akarta Isten hatalmát a gúnyolódásuk tárgyává tenni, mert még a feltámadásának dicsőségét illetően is átvitt értelemben beszélt. Harmadszor, én azt mondom, hogy a szóban forgó esetnek megfelelően járt el, mert ezekkel a szavakkal megmutatja, hogy a templom feletti tekintély az övé, mivel oly nagy a hatalma Isten valódi templomának felépítésében.

Ezt a templomot. Jóllehet a templom szót használja a szóban forgó eset vonatkozásában, Krisztus testét mégis joggal és helyesen nevezhetjük templomnak. Mindannyiunk testét azért nevezik sátornak (2Kor5:4, 1Pt1:13), mert a lélek lakozik benne, de Krisztus teste volt az Ő istenségének lakhelye. Tudjuk ugyanis, hogy Isten Fia a mi természetünket oly módon öltötte Magára, hogy Isten örökkévaló fensége lakozott abban a testben, amit szentélyként öltött Magára. Nestorius érve, aki helytelenül értelmezte ezt az igeverset, azt bizonyítandó, hogy nem egy és ugyanaz a Krisztus az, aki Isten és ember egyszerre, könnyedén megcáfolható. Ő így érvelt: Isten Fia testben, mint egy templomban lakozott, következésképpen a természetek különbözőek, ugyanaz a személy tehát nem volt Isten és ember. Ez az érvelés azonban emberekre is vonatkoztatható, mert az fog belőle következni, hogy nem egyetlen ember az, akinek a lelke a testében, mint sátorban lakozik. Így tehát ostobaság kifacsarni ezt a kifejezésmódot abból a célból, hogy elvegyük Krisztus személyiségének egységét. Meg kell figyelnünk, hogy a mi testeink is neveztetnek Isten templomának (1Kor3:16, 1Kor6:19, 2Kor6:16), de más értelemben, nevezetesen mivel Isten lakozik benne az Ő Lelkének hatalma és kegyelme által. Krisztusban azonban az Istenség teljessége lakozik testileg, Ő tehát valóban a testben megjelent Isten (1Tim3:16).

Megépítem azt. Itt Krisztus magának követeli a feltámadásának dicsőségét, bár a Szentírásban sok helyütt meg van írva, hogy az Istennek, az Atyának a munkája. Ez a két kijelenés azonban tökéletes összhangban állnak egymással, mivel azért, hogy Isten

hatalmának magasztos fogalmát adja nekünk, a Szentírás kifejezetten az Atyának tulajdonítja, hogy feltámasztotta a Fiát a halálból, itt azonban Krisztus speciális módon hangsúlyozza a saját istenségét. S Pál összeegyezteti a kettőt: „De ha Annak a Lelke lakik bennetek, a ki feltámasztotta Jézust a halálból, ugyanaz, a ki feltámasztotta Krisztus Jézust a halálból, megeleveníti a ti halandó testeiteket is az ő ti bennetek lakozó Lelke által", (Rm8:11). Miközben a Lelket teszi meg a feltámadás Szerzőjének, megkülönböztetés nélkül nevezi egyszer Krisztus Lelkének, máskor az Atya Lelkének.

20. *Negyvenhat esztendeig*. Dániel számításai egyeznek ezzel az igeszakasszal (Dán9:25), mert ő hét hetet számol, ami 49 évnek felel meg, de mielőtt az utolsó hét véget ért volna, a templom elkészült. Az Ezsdrás történetében szereplő idő sokkal rövidebb, s bár némileg ellentmondásosnak tűnik, egyáltalában nem tér el a Próféta szavaitól. Mikor ugyanis felépítették a szentélyt, még a templom épületének befejezése előtt, máris elkezdték az áldozatok bemutatását. A munka azután az emberek tunyasága miatt hosszú időre leállt, amint az nyilvánvalóan kiderül Aggeus próféta panaszaiból (Agg1:4). Ő ugyanis komolyan megrója a zsidókat amiatt, hogy túl serényen foglalkoztak a saját magánházaik építésével, miközben Isten templomát befejezetlen állapotban hagyták.

De miért említi azt a templomot, melyet mintegy négy évvel azelőtt Heródes lerombolt? Mert az a templomot, mely abban az időben állt, jóllehet hatalmas pompával és óriási költséggel, de Heródes építtette az emberek várakozásával ellentétben, amint arról Flavius Josephus is beszámol (Antiquites, 15. könyv, 11. fejezet). Úgy hiszem, valószínű, hogy a templomnak ezt az új épületét úgy tekintették, mintha az ókori templom mindig is megmaradt volna eredeti állapotában, hogy nagyobb tisztelettel szólhassanak róla, továbbá a szokásos és közönséges módon beszéltek, mikor azt mondták, hogy apáik nagy nehézségek árán 46 évig építették a templomot.

Ez a válasz világosan mutatja, hogy mi volt a céljuk a jelkívánással, mert ha készen álltak volna arra, hogy tisztelettel engedelmeskedjenek az Isten által küldött Prófétának, akkor nem utasították volna el oly megvetően azt, amit nekik mondott a hivatalának igazolására. Ők valamiféle bizonyságát akarják az isteni hatalomnak, de mégsem fogadnak el semmit, ami nem felel meg az ember szerény képességeinek. Így napjaink pápistái is csodákat követelnek, de nem azért, hogy utat adjanak Isten hatalmának (mert szilárd alapelvük, hogy az embereket részesítik előnyben Istennel szemben, s egy tapodtat sem mozdulnak el attól, amit szokásként és hagyományként elfogadtak), hanem azért, hogy ne tűnjenek ok nélkül lázadóknak Istennel szemben, így ezt a mentséget megátalkodottságuk köpönyegeként kezelik. Hasonlóképpen háborog a hitetlenek elméje bennük vak indulatossággal: vágynak arra, hogy Isten keze megmutatkozzék nekik, de mégsem akarják, hogy isteni legyen.

22. *Mikor azért feltámadt a halálból*. Ez a visszaemlékezés hasonló volt az előbbihez, amit az evangélista később megemlített (17. vers). Az evangélista nem értette Krisztust, mikor ezt kimondta, de a tanítás, mely akkor haszontalannak tűnt, s szertefoszlani látszott a levegőben, a maga idejében meghozta a gyümölcsét. S jóllehet a mi Urunk sok cselekedete és mondása homályos egy ideig, nem szabad ezeket kétségbeesve félredobnunk, illetve nem szabad megvetnünk azt, amit nem értünk meg azonnal.[51] Meg kell figyelnünk a szavak kapcsolatát, hogy *hivének az írásnak, és a beszédnek, a melyet Jézus mondott vala*, mert az evangélista úgy érti, hogy összevetvén a Szentírást Krisztus szavával, segítséget kaptak a hitbeli előrelépéshez.

23. A mint pedig Jeruzsálemben vala husvétkor az ünnepen, sokan hivének az ő nevében, látván az ő jeleit, a melyeket cselekszik vala.

[51] "I1 ne faut pas pourtant quitter la tout par desespoir, ne mespriser ce que nous n'entendons pas tout incontinent."

24. Maga azonban Jézus nem bízza vala magát reájok, a miatt, hogy ő ismeré mindnyájokat,[52]

25. És mivelhogy nem szorult rá, hogy valaki bizonyságot tegyen az emberről; mert magától is tudta, mi volt az emberben.

23. *Sokan hívének.* Az evangélista helyesen kapcsolja össze ezt a történetet az előzővel. Krisztus nem adott olyan jelet, amit a zsidók követeltek, s most, hogy semmiféle kedvező hatást sem gyakorolt rájuk az Általa tett sok csoda – azon kívül, hogy hideg hitet tápláltak, ami csak a hit árnyéka – ez a dolog elegendő mértékben igazolja, hogy nem érdemelték meg, hogy teljesítse a kívánságukat. Volt azonban a jeleknek bizonyos mennyiségű gyümölcse, mert sokan hittek Krisztusban és az Ő nevében, úgyhogy vallották, hogy követni szeretnék a tanítását, a név ugyanis itt a tekintély kedvéért szerepel. A hitnek ez a megnyilvánulása, mely mostanáig gyümölcstelen volt, végül átváltozhat valódi hitté, s lehet hasznos felkészülés Krisztus nevének magasztalására mások között, mégis, amit mondtunk, az igaz: messze álltak a helyes érzelmektől, hogy hasznot húzzanak Isten munkáiból, amint tenniük kellett volna.

Mégsem színlelt hit volt ez, mellyel hírnevet próbáltak szerezni a többi ember között, mert meg voltak győződve arról, hogy Krisztus valami nagy Próféta és talán még akként a Messiásként is tisztelték, akit abban az időben erősen és általánosan vártak. Mivel azonban nem értették a Messiás sajátságos hivatalát, így hitük abszurd volt, ugyanis csak a világra és a földi dolgokra irányult. Hideg hit is volt ez egyben, melyet nem kísértek a szív valódi érzelmei. A képmutatók ugyanis nem azért ismerik el az evangéliumot, mert odaszánják magukat a Krisztusnak való engedelmességre, vagy mert őszinte kegyességgel próbálják meg Krisztust követni, mikor elhívja őket, hanem mert nem merik teljességgel elvetni az általuk megismert igazságokat, s különösen akkor nem, mikor nem találnak okot arra, hogy szembeszálljanak vele. Mivel önként, vagy a saját szakállukra nem szállnak háborúba Istennel, így mikor felfedezik, hogy ez a tanítás ellentétes a természetükkel és romlott kívánságaikkal, azonnal megsértődnek, de legalábbis visszahúzódnak attól a hittől, ami egyszer már megragadtak.

Mikor tehát az evangélista azt mondja, hogy ezek az emberek hittek, ezalatt én nem azt értem, hogy utánoztak egy nem létező hitet, hanem hogy valamiképpen késztetést éreztek arra, hogy Krisztus követőinek szerepében tetszelegjenek, de mégis kiderül, hogy hitük nem volt igazi és őszinte, mert Krisztus kizárja őket azok közül, akik érzelmeibe bizalom vethető. Emellett ez a hit teljességgel a csodáktól függött, s nem volt gyökere az evangéliumban, így nem lehetett szilárd, vagy állandó. A csodák valóban segítik Isten gyermekeit az igazságra való eljutásban, de nem egyenértékűek a tényleges hittel azoknál, akik csak csodálják Isten hatalmát, úgymond elhiszik, hogy az igaz, de nem vetik magukat teljességgel alá. Következésképpen, mikor általánosságban beszélünk a hitről, tudjuk, hogy létezik egyfajta hit, mely csak a megértés által észlelhető, de azután hamarosan eltűnik, mert nem rögzült a szívben. S ezt a hitet nevezi Jakab halott hitnek, az igazi hit azonban mindig az újjászületés Lelkén alapszik (Jak2:17, 20, 26). Figyeljük meg, hogy nem mindenki húz egyforma hasznot Isten munkájából, mert egyesek általa Istenhez jutnak, míg másokat csak a vak impulzus vezérel, így noha valóban érzékelik Isten hatalmát, mégsem szűnnek meg a saját képzelgéseikben kóborolni.

24. *Maga azonban Jézus nem bízza vala magát reájok.* Azok, akik úgy magyarázzák ezt, hogy Krisztus óvatos volt velük szemben, mert tudta, hogy nem igazak és hívők, szerintem nem fejezik ki elégségesen az evangélista mondanivalóját. Még kevésbé értek egyet azzal, amit Ágoston mond az újabb keletű megtérésekről. Az evangélista véleményem szerint

[52] „Il les cognoissoient tous."

inkább azt akarja mondani, hogy Krisztus nem tekintette őket valódi tanítványoknak, hanem állhatatlanoknak és ingatagoknak becsülte. Ezt az igeverset gondosan meg kell figyelni: nem mindenkit, aki Krisztus követőjének mondja magát, tart Ő annak. De hozzá kell tennünk az okot is, ami máris következik:

Ő ismeré mindnyájokat. Semmi sem veszélyesebb a képmutatásnál, mert többek között ez a gondolkodásmód az, ami egy rendkívül szokásos hiba. Aligha van valaki, aki ne lenne elégedett önmagával, s miközben üres hízelgésekkel becsapjuk magunkat, azt hisszük, hogy Isten hozzánk hasonlóan vak. Itt azonban az Íge emlékeztet rá, hogy az Ő ítéletei mennyire eltérnek a miénktől, mert Ő világosan látja azokat a dolgokat, amiket mi nem vagyunk képesek észrevenni, ugyanis valami lepel borul rájuk. Ezeket a rejtett forrásuk alapján, azaz a szív legtitkosabb érzelmei alapján ítéli meg. Ezek azok a dolgok, melyek hamis csillogással káprázтatják el a szemeinket. Ezt mondja Salamon is: „ Az embernek minden úta igaz a maga szemei előtt; de a szívek vizsgálója az Úr”, (Péld21:2).

Emlékezzünk hát, hogy Krisztus igazi tanítványai nem mások, mint akiket Ő elfogad, mivel ebben a dologban Ő egyedül illetékes dönteni és megítélni.

Felmerül egy kérdés: Mikor az evangélista azt mondja, hogy Krisztus ismerte mindet, vajon ez csak azokra vonatkozik, akikről utóbb beszél, vagy az egész emberi fajra? Egyesek kiterjesztik az ember egyetemes természetére, és úgy vélik, hogy itt az egész világ megítéltetik a gonosz és álnok képmutatás miatt. S természetesen igaz az a kijelentés, hogy Krisztus nem talál okot az emberekben arra, amiért méltóztatna a tanítványainak sorába emelni őket, én azonban nem látom be, hogy ez összhangban állna a szövegkörnyezettel, ezért korlátozom a korábban említett személyekre.

25. *Magától is tudta, mi volt az emberben*. Mivel megkérdőjelezhető, honnan szerezte Krisztus ezeket az ismereteket, az evangélista előre érzi ezt a kérdést és azzal válaszol, hogy Krisztus észrevett mindent az emberekben, ami a szemeink előtt rejtve van, így a saját illetékességével tudott különbséget tenni az emberek között. Krisztusnak tehát, aki ismeri a szívet, nem volt senkire szüksége, hogy tájékoztassa, miféle emberek ők. Tudta, hogy milyen beállítottságúak és milyen érzelmeik vannak, így jogosan tekintette őket nem Hozzá tartozó személyeknek.

A némelyek által feltett kérdésnek, miszerint vajon fel vagyunk-e mi is hatalmazva Krisztus példájával, hogy gyanúsnak tartsunk olyan személyeket, akik nem adták a komolyságuk bizonyítékát – semmi köze sincs a jelen igevershez. Hatalmas ugyanis a különbség Közte és köztünk, mert Krisztus ismerte a fák gyökereit, mi viszont a külsőleg megjelenő gyümölcsök kivételével semmit sem tudunk felfedezni egyik fa természetéről sem. Emellett Pál azt mondja nekünk, hogy a szeretet nem gyanakvó (1Kor13:5), így nincs jogunk előnytelen gyanút táplálni a számunkra ismeretlenekkel szemben. De hogy ne mindig csapjanak be minket a képmutatók, és az egyház ne legyen túlságosan kitéve bűnös szélhámosságaiknak, Krisztusra tartozik, hogy megadja nekünk a megítélés Lelkét.

3. fejezet

1. Vala pedig a farizeusok közt egy ember, a neve Nikodémus, a zsidók főembere:

2. Ez jöve Jézushoz éjjel, és monda néki: Mester, tudjuk, hogy Istentől jöttél tanítóul; mert senki sem teheti e jeleket, a melyeket te teszel, hanem ha az Isten van vele.

3. Felele Jézus és monda néki: Bizony, bizony mondom néked: ha valaki újonnan nem születik, nem láthatja az Isten országát.

4. Monda néki Nikodémus: Mimódon születhetik az ember, ha vén? Vajjon bemehet-é az ő anyjának méhébe másodszor, és születhetik-é?

5. Felele Jézus: Bizony, bizony mondom néked: Ha valaki nem születik víztől és Lélektől, nem mehet be az Isten országába.

6. A mi testtől született, test az; és a mi Lélektől született, lélek az.

1. *Vala pedig a farizeusok között egy ember*. Nikodémus személyében az evangélista most azt mutatja be nekünk, hogy milyen hiábavaló és gyorsan elröppenő volt azoknak a hite, akik a csodák láttán felbuzdulva hirtelen Krisztus tanítványainak vallották magukat. Mivel ugyanis ez az ember a farizeusok rendjéből származott és uralkodói rangot viselt a népe között, ezért sokkal kiválóbbnak kellett lennie másoknál. A köznép legnagyobbrészt léha és ingatag, de ki ne gondolná azt, hogy a tanult és tapasztalt valaki egyben bölcs és megfontolt is? Krisztus válaszából azonban mégis nyilvánvaló, hogy semmi sem áll távolabb eljövetelének céljától, mint arra vágyni, hogy a vallás alapelveit tanítsa. Ha valaki, aki uralkodó a népe között, kevesebb, mint egy gyermek, mit kell gondolnunk a nagy tömegekről? Nos, jóllehet az evangélista célja annak bemutatása volt, mintegy tükörben, hogy milyen kevesen voltak Jeruzsálemben, akik megfelelő hajlandóságot mutattak az evangélium befogadására, ez a történet más szempontból is nagyon hasznos nekünk, s különösen azért, mert oktat minket az emberiség romlott természetéről, valamint arról, hogy mi a helyes belépés Krisztus iskolájába és minek kell lennie a felkészítésünk kezdetének annak érdekében, hogy fejlődhessünk a mennyei tanításban. Krisztus beszélgetésének lényege ugyanis az, hogy újjá kell születnünk avégett, hogy valódi tanítványai lehessünk. Mielőtt azonban továbblépnénk, meg kell állapítanunk, mik voltak azok az akadályok, melyek meggátolták Nikodémust abban, hogy fenntartás nélkül átadja magát Krisztusnak.

2. *A farizeusok között.* Ez a megjelölés kétségtelenül tiszteletreméltóságot kölcsönzött Nikodémusnak a honfitársai között, de nem a megtiszteltetés végett adta neki az evangélista, aki éppen ellenkezőleg úgy hívja fel erre a figyelmünket, mint valamire, ami megakadályozta őt abban, hogy szabadon és jókedvűen jöjjön Krisztushoz. Ezzel emlékezetünkbe idézi, hogy akik kiemelkedő helyzetben vannak a világban, azokra rendszerint rendkívül veszélyes csapdák leselkednek, sőt, közülük sokakat látunk oly erősen megkötözve, hogy egész életükben a legcsekélyebb akaratuk, vagy imájuk sem irányul a menny felé. S hogy miért nevezték őket farizeusoknak, máshol megmagyaráztuk,[53] mert azzal dicsekedtek, hogy ők a törvény egyedüli magyarázói, mintha csak a birtokában lettek volna a Szentírás lényegi és rejtett jelentésének, s ezen okból nevezték magukat פרושים (perusim) néven. Jóllehet az esszénusok szigorúbb életet éltek, aminek következtében nagyon szent emberek hírében álltak, mégis, mint a remeték, elhagyták az emberek szokásos életvitelét és szokásait, s a

[53] A szerző etimológiai nézetei teljes mértékben ki vannak fejtve a *Harmónia* 1. kötetében, de nem feltételezhető, hogy a János evangélium eme kommentárja, mely 1553-ban jelent meg, a *Harmóniára* utal, ami először 1555-ben látott napvilágot. A Filippibeliekhez írott levél kommentárja dátumának korábbisága (1548) természetesebb módon annak az igeversnek a vizsgálatára indít minket, melyben Pál kijelenti, hogy farizeus volt – *a szerk.*

farizeusok szektáját emiatt többre becsülték. Emellett az evangélista nemcsak azt említi meg, hogy Nikodémus a farizeusok rendjébe tartozott, de azt is, hogy egyike volt népe főembereinek.

2. *Ez jöve Jézushoz éjjel*. Abból a körülményből, hogy éjjel jött, arra következtethetünk, hogy túlságosan félénk volt, mert szemeit mondhatni elkápráztatta a saját nagyságának és hírnevének csillogása.[54] Talán a szégyenérzet is gátolta, mert a becsvágyó emberek azt hiszik, hogy hírnevük végleg a porba roskad, ha végül leereszkednek a tanítók fennköltségétől a tanuló szintjére, s ő kétségtelenül felfuvalkodott a tudásáról alkotott ostoba véleményével. Röviden, mivel nagyon nagyra tartotta magát, nem akarta elveszíteni fennköltségének egyetlen részét sem. Mégis megmutatkozik benne a kegyesség valamiféle magva, mert hallván, hogy megjelent Isten Prófétája, nem nézi le, vagy veti meg a mennyből hozott tanítást, hanem a megszerzésére irányuló bizonyos vágytól hajtva cselekszik – ez a vágy nem másból, mint az Isten iránti félelemből és tiszteletből. Sokakat izgat a hiábavaló kíváncsiság, hogy buzgón kérdezősködjenek bármi új felől, de itt nincs okunk abban kételkedni, hogy a vallásos eredet és a lelkiismeret érzése serkentette Nikodémusban a vágyat, hogy közelebbi ismereteket szerezzen Krisztus tanításáról. S jóllehet ez a mag sokáig rejtve és látszólag halott maradt, mégis, Krisztus halála után termett gyümölcsöt, mégpedig olyat, amire egyetlen ember sem számíthatott volna (Jn19:39).

Mester, tudjuk. Ezeknek a szavaknak a jelentése ez: „Mester, tudjuk, hogy tanítónak jöttél". Minthogy abban az időben a tanult embereket általában mesternek szólították, Nikodémus először a szokásnak megfelelően üdvözli Krisztust, s a közönséges Rabbi megnevezéssel illeti (ami Mestert jelent[55]), majd később kijelenti, hogy Őt Isten küldte a Mester hivatalának ellátására. S ezen az alapelven alapszik az egyház tanítóinak összes tekintélye, mert mivel csak Isten szavából szabad bölcsességet tanulnunk, nem figyelhetünk bárki másra, csak azokra, akik szája által Isten szól. S észre kell venni, hogy bár a vallás hatalmasan megromlott és majdnem megsemmisült a zsidók között, mégis tartották magukat ehhez az alapelvhez, hogy egyetlen ember sem lehet törvényes tanító, hacsak nem Isten küldte. De mivel nincs senki, aki fennhéjázóbban és vakmerőbben dicsekedne azzal, hogy Isten küldte, mint a hamis próféták, ebben az esetben szükségünk van a lelkek megkülönböztetésére. Ennek megfelelően teszi hozzá Nikodémus:

Mert senki sem teheti e jeleket, a melyeket te teszel, hanem ha az Isten van vele. Nyilvánvaló, mondja, hogy Krisztust az Isten küldte, mivel Isten oly szembetűnően mutatja be a hatalmát Benne, hogy nem tagadható, hogy Isten Vele van. Biztosra veszi, hogy Isten nem szokott másként munkálkodni, csak a szolgálóin keresztül, mintegy hitelesítve a hivatalt, amit rájuk bízott. S jó alapja volt, hogy így gondolkodott, mivel Isten a csodákat mindig a tanítása hitelesítésének szánta. Joggal teszi tehát meg Istent a csodák kizárólagos Szerzőjévé, mikor kimondja, hogy *senki sem teheti e jeleket… hanem ha az Isten van vele*. Amit mond, az ugyanis megfelel annak a kijelentésnek, hogy a csodák nem az ember karja által történnek, hanem Isten uralkodó hatalmával, mely szembeötlően mutatkozik meg bennük. Egyszóval, a csodáknak kettős hasznuk van: felkészítik az elmét a hitre, s mikor azt az Íge átformálta, még tovább erősítik. Nikodémus pontosan az elsőből húzott hasznot, mivel a csodák által fogadja el Krisztust Isten igazi Prófétájaként.

Érvelése azonban mégsem tűnik perdöntőnek, mert mivel a hamis próféták a tudatlant a szélhámosságaikkal ugyanannyira teljes mértékben becsapják, mintha valódi jelek által bizonyították volna, hogy ők Isten szolgái, miféle különbség lesz az igazság és a hamisság között, ha a hit a csodákon alapszik? Sőt, Mózes kifejezetten kijelenti, hogy Isten ezt a módszert alkalmazza annak kipróbálására, hogy vajon szeretjük-e Őt (5Móz13:3). Ismerjük Krisztus (Mt24:14) és Pál (2Thessz2:9) figyelmeztetését is, hogy a hívőknek óvakodniuk kell

[54] „De sa grandeur et reputation."
[55] „Qui signific Maistre."

a hazug jelektől, mellyel az Antikrisztus sokak szemét elkápráztatja. Erre azt mondom, hogy Isten joggal engedi meg, hogy akik arra rászolgálnak, becsaphassák a Sátán varázslásai. Azt mondom azonban, hogy ez nem gátolja meg a választottakat abban, hogy a csodákban Isten hatalmát lássák, melyek számukra az igaz és megbízható tanítás megerősítését képezik. Ezért dicsekszik azzal Pál, hogy az ő apostolságát jelek, csodák és erők támasztották alá (2Kor12:12). Bármennyire is utánozza a Sátán, mint egy majom, Isten munkáit a sötétségben, mégis, mikor a szemek megnyílnak és a lelki bölcsesség fénye világít, a csodák elegendően erős tanúbizonyságai Isten jelenlétének, amiképpen itt Nikodémus kijelenti ezt róluk.

3. *Bizony, bizony mondom néked*. A bizony (ἀμεν) szó kétszer is ismétlődik, s ez a célból van így, hogy nagyobb figyelmet keltsen. Mert mikor Jézus a legfontosabb és legsúlyosabb dolgot mondta az összes közül, szükségesnek tartotta Nikodémus figyelmének felkeltését, aki egyébként az egész beszélgetés felett esetleg könnyed és gondtalan módon siklott volna át.[56] Ezt tehát a célja a beszédbeli kettőzésnek. Jóllehet ez a beszélgetés túl messzire menőnek és majdnem nem helyénvalónak tűnik, mégis, a végtelenségig helyes, hogy Krisztus ezen a módon nyitotta meg a beszélgetést. Mert ahogyan haszontalan dolog olyan földbe vetni a magot, melyet a földműves nem készített elő, így céltalan dolog Isten evangéliumát is terjeszteni, ha az elme előzőleg nem lett megművelve és megfelelően felkészítve a fogékonyságra és engedelmességre. Krisztus látta, hogy Nikodémus elméje tele van tövisekkel, s eldugítja a sok ártalmas fű, így aligha van helye a lelki tanításnak. Ez az intés tehát egyféle őt megtisztító szántásra emlékeztetett, hogy semmi se akadályozza abban, hogy hasznot húzzon a tanításból. Emlékezzünk hát arra, hogy ez egyvalakinek mondatott, de oly módon, hogy Isten Fia naponta szól mindegyikünkhöz ugyanezzel a nyelvezettel. Mert ki mondhatná azt közülünk, hogy mentes a bűnös vonzalmaktól, így nincs szüksége efféle megtisztításra? Ha tehát jó és hasznos fejlődést akarunk elérni Krisztus iskolájában, tanuljunk meg ezen a ponton kezdeni.

Ha valaki újonnan nem születik. Azaz: Amíg nélkülözöd azt, ami Isten országában a legfontosabb, nem nagyon érdekel, hogy Mesternek nevezel, mert az első belépő az Isten országába az új emberré válás. Mivel azonban ez egy jelentős igevers, helyesen tesszük, ha minden részét aprólékosan megvizsgáljuk.

MEGLÁTNI Isten országát ugyanazt jelenti, mint *BELÉPNI Isten országába*, amiképpen azt azonnal meglátjuk a szövegösszefüggésből. Tévednek azonban azok, akik azt hiszik, hogy Isten országa a mennyet jelenti, mert ez inkább azt a lelki életet jelenti, ami a hit által ebben a világban kezdőik és a hit folyamatos fejlődésének megfelelően naponta fokozatosan növekszik. Így a jelentés itt az, hogy egyetlen ember sem egyesülhet igazán az egyházzal úgy, hogy Isten gyermekei közé számláltassék, míg azt megelőzően meg nem újult. Ez a kifejezés röviden azt mutatja meg, hogy mi a keresztyénség kezdete, egyidejűleg arra is tanít minket, hogy az Isten országától való száműzetésben és attól a végletekig elidegenedetten születünk, s az állandó ellentét állapota áll fenn köztünk és Isten között mindaddig, amíg Ő teljességgel mássá nem tesz minket azáltal, hogy újjászületünk, mert a kijelentés általános, és kiterjed az emberi faj egészére. Ha Krisztus egy, vagy néhány személynek mondta volna, hogy nem léphetnek be Isten országába, míg előzőleg újjá nem születtek, feltételezhetnénk, hogy csak egyes jellemekre vonatkozik, Ő azonban kivétel nélkül mindenkiről beszél, mert a nyelvezet nincs korlátozva, s ugyanolyan jelentős, mint az efféle egyetemes kifejezések: Aki nem születik újjá, nem léphet be Isten országába.

Az *újjászületés* kifejezés nem valamely részleges korrekciót jelez, hanem az egész természet megújítását. Ebből következik, hogy nincs bennük semmi, ami ne volna bűnös, mert ha kivétel nélkül az egész reformációjára van szükség, akkor a romlásnak mindenre ki kellett terjednie. Erről hamarosan többet is beszélhetünk majd. Erasmus, Cyril véleményét

[56] "L'oyant seulement comme en pensant ailleurs, et sans en tenir grand conte:" — "pusztán úgy figyelve rá, mintha valami másról gondolkodna, nem nagyon törődvén azzal."

elfogadva, helytelenül fordította az ἄνωθεν, felülről szót, ezért így fordította a mondatot: *amíg az ember nem születik felülről*. Elismerem, hogy a görög szó kétértelmű, de tudjuk, hogy Krisztus Nikodémussal héber nyelven beszélgetett. Így nincs helye annak a kétértelműségnek, ami Nikodémus hibáját okozta és a test második újjászületésével kapcsolatos gyermeki kételkedésbe vezette. Következésképpen ő úgy értette, hogy Krisztus nem mást mondott, mint hogy *az embernek ISMÉT kell születnie*, mielőtt beléphetne Isten országába.

4. *Mimódon születhetik az ember, ha vén?* Jóllehet a Krisztus által alkalmazott kifejezésmód nem foglaltatott benne a törvényben és a prófétákban, mégis, mivel a megújulást gyakorta említi a Szentírás és ez az egyike a hit legfontosabb alapelveinek, nyilvánvaló, hogy milyen képzetlenek voltak abban az időben az írástudók a Szentírás olvasásában. Természetesen nemcsak egyetlen ember szégyenült meg azért, mert nem tudta, mit kell érteni az újjászületés kegyelme alatt, hanem mivel valamennyien haszontalan elmésségekre fordították a figyelmüket, nem törődtek azzal, hogy mi volt a fő jelentősége a kegyesség tanításának. Napjainkban a pápaság mutat hasonló példát a teológusaival. Mert miközben egész életüket mélységes spekulációkkal fárasztják, ami szigorúan az Isten imádatát illeti, nem tudnak többet ebben a témában, mint egy foltozóvarga, vagy tehénpásztor a csillagok járásáról, sőt, örömüket lelvén a külföldi misztériumokban, nyíltan megvetik a Szentírás igazi tanítását, mint méltatlant ahhoz a magasztos ranghoz, ami őket, mint tanítókat megilleti. Nem kell csodálkoznunk tehát, hogy Nikodémus itt jelentéktelen dolgokban akadékoskodik, mert jogos bosszúja Istennek, hogy akik a legmagasztosabb és legkitűnőbb tanároknak tartják magukat, s akiknek a megítélése szerint a tanítás közönséges egyszerűsége alávaló és megvetendő, elképedve állnak a kis dolgok előtt.

5. *Ha valaki nem születik víztől*. Ezt az igeszakaszt különbözőképpen magyarázták. Egyesek azt gondolták, hogy az újjászületés két része van itt megkülönböztetetten kiemelve, s hogy a *víz* szó az óember megtagadását jelzi, míg a *Lélek* alatt az új életet értették. Mások úgy vélik, hogy itt egy közvetett ellentéttel van dolgunk, mintha Krisztus szembe akarná állítani a vizet és a Lelket, amik tiszta és folyékony elemek, az ember földi és ordenáré természetével. Így jelképesnek tekintik a nyelvezetet, s feltételezik, hogy Krisztus azt tanítja, hogy félre kell tennünk a test nehéz és terhes tömegét, s olyanokká kell válnunk, mint a víz és a levegő, hogy elmozdulhassunk felfelé, vagy legalábbis ne legyünk olyannyira földhözragadtak. Számomra azonban mindkét vélemény úgy tűnik, nem áll összhangban azzal, amire Krisztus gondolt.

Chrystosom, akivel a magyarázók nagyobb része egyetért, a víz szót a keresztségre utalónak tekinti. Ekkor az igeszakasz jelentése az lenne, hogy a keresztség által lépünk be Isten országába, mivel a keresztségben Isten Lelke által megújulunk. Innen származott a keresztség abszolút szükségességébe vetett hit az örökélet reménysége végett. De jóllehet el kell ismernünk, hogy Krisztus itt a keresztségről beszél, mégsem szabad a szavaihoz olyan szorosan hozzásimulni, hogy azt képzeljük: az üdvösséget a külső jelre korlátozza. Éppen ellenkezőleg, Ő összekapcsolja a vizet a Lélekkel, mivel ezzel a látható jellel bizonyítja és pecsételi el az életnek ama új mivoltát, amit egyedül Isten hoz bennünk létre az Ő Lelke által. Igaz, hogy a keresztség elhanyagolásával kizárattatunk az üdvösségből, s ebben az értelemben én is szükségesnek fogadom el, de abszurdum az üdvösségnek a jelhez kötött reménységéről beszélni. Ami ezt az igeverset illeti, én nem vagyok képes azt hinni, hogy Krisztus a keresztségről beszél, mert nem volna helyénvaló. Mindig emlékeznünk kell Krisztusnak a már említett céljára, nevezetesen, hogy Nikodémust az élet új mivoltára akarta buzdítani, mivel mindaddig képtelen volt az evangélium vételére, míg el nem kezdett új emberré lenni. Ez tehát egy egyszerű kijelentés, hogy újjá kell születnünk, hogy Isten gyermekeivé válhassunk, s hogy ennek a második születésnek a Szerzője a Szentlélek. Mert miközben Nikodémus az újjászületésről (παλιγγενεσία), vagy a Pithagorasz által tanított lélekvándorlásról ábrándozott,

aki úgy képzelte, hogy a lelkek a testeik halála után más testekbe mennek át,[57] Krisztus, hogy e hibáját kijavítsa, magyarázatképpen hozzátette, hogy az emberek nem természetes módon születnek másodszor, s nem szükséges számura új testtel felruháztatni, hanem akkor születnek újjá, mikor a Lélek kegyelme által elméjük és szívük megújul.

Ennek megfelelően a *Lélek* és a *víz* szavakat ugyanarra a dologra vonatkoztatja, s ezt nem szabad nyers, vagy erőltetett magyarázatnak tekinteni, mert gyakori és szokásos beszédmód a Szentírásban, hogy mikor a *Lelket* említik, hozzáteszik a *víz*, vagy *tűz* szavakat az Ő hatalmát kifejezendő. Néha azzal a kijelentéssel találkozunk, hogy Krisztus az, Aki Szentlélekkel és tűzzel keresztel (Mt3:11, Lk3:16), ahol a tűz semmi eltérőt sem jelent a Lélektől, csak az Ő bennünk levő hatékonyságát mutatja meg. Ami pedig azt illeti, hogy a víz szó az első, ennek csekély jelentősége van, vagy inkább ez a beszédmód természetesebben folyik, mint a másik, mert a jelképet egy nyílt és világos kijelentés követi. Mintha Krisztus azt mondta volna, hogy egyetlen ember sem Isten fia, míg meg nem újult víz által, s ez a víz a Lélek, Aki ismételten megtisztít minket és Aki, ránk árasztva energiáját, belénk ülteti a mennyei élet keménységét, jóllehet természetünknél fogva a végtelenségig szárazak vagyunk. S Krisztus Nikodémus megrovása végett a leghelyesebb módon alkalmaz a Szentírásban megszokott kifejezésformát, mert Nikodémusnak végtére fel kell ismernie, hogy amit Krisztus mondott az a próféták közönséges tanításából származik.

A *víz* alatt tehát nem ért többet, mint azt a belső megtisztulást és teljes megerősödést, amit a Szentlélek hoz létre. Emellett nem szokatlan az *és* szó használata az *azaz* helyett, mikor az utóbbi mellékmondat az előbbit szándékozik magyarázni. S az általam vallott nézetet alátámasztja az, ami azonnal ezután következik, mert mikor Krisztus azonnal rátért annak okára, amiért újjá kell születnünk anélkül, hogy a vizet említené, megmutatja, hogy az életnek az Általa megkövetelt új mivoltát egyedül a Lélek hozza létre, s ebből következik, hogy a *vizet* nem szabad elválasztani a *Lélektől*.

6. *A mi testtől született, test az*. Az ellentétekből kiindulva azt állítja, hogy Isten országa be van zárva előttünk, mígnem bejárat nyílik számunkra az újjászületés (παλιγγενεσία) által. Ő ugyanis biztosra veszi, hogy nem léphetünk be Isten országába, amíg nem vagyunk lelkiek. Az anyaméhből azonban semmi mást nem hozunk magunkkal, csak a testi természetünket. Ezért ebből következik, hogy természetesen száműzettünk Isten országából, és, megfosztatván a mennyei élettől, a halál igája alatt maradunk. Sőt, mikor Krisztus azt állítja itt, hogy az embereknek újjá kell születniük, mivel ők csak test, kétségtelenül az egész emberiséget érti a test alatt. Ezen a helyet a test tehát nem a hústestet jelenti csak, hanem a lelket is, annak minden részével egyetemben. Mikor a pápista hittudósok arra korlátozzák a szót, amit ők érzékinek neveznek, ezt a jelentésével kapcsolatos teljes tudatlanságuk miatt teszik,[58] mert ebben az esetben Krisztus azt a nem meggyőző kijelentést tette, hogy azért van szükségünk második születésre, mert egy részünk romlott. Ha azonban a testet szembeállítjuk a lélekkel, akkor egy romlott dolgot állítunk szembe egy romlatlannal, egy elgörbültet egy egyenessel, egy beszennyezettet egy szenttel, egy megfertőzöttet egy tisztával, s azonnal arra a következtetésre juthatunk, hogy az ember egész természete van itt egyetlen szóval elítélve. Krisztus tehát azt jelenti ki, hogy értelmünk és gondolkodásunk romlott, mert testi, s hogy a szívünk minden ragaszkodása bűnös és elvetemült, mert azok is testiek.

Itt azonban megfogalmazható az az ellenvetés, hogy mivel a lelket nem az emberi nemzés alkotja, mi nem testtől születünk, ami természetünk fő részét illeti. Ez sokakat annak elképzelésére vezetett, hogy nemcsak a testünk, de a lelkünk is a szüleinktől származik, mert abszurdumnak gondolták, hogy az eredendő bűnnek, ami sajátságos módon lakozik a lélekben, egy embertől kelljen származnia minden utódjára, hacsak valamennyiünk lelke nem

[57] "Qui imaginoit que los ames apres la mort de leurs corps cntroyent dedans des autres corps."
[58] „Monstrent bien qu'ils n'en entendent rien."

az ő lelkétől, mint forrástól származik. S első ránézésre Krisztus szavai természetesen ezt az elképzelést közvetítik, mivel testtől születtünk. Erre azt mondom, hogy ami Krisztus szavait illeti, ezek nem jelentenek mást, mint hogy születésünkkor valamennyien testiek vagyunk, s halandó emberekként lépünk ebbe a világban, s természetünknek nem tetszik semmi más, csakis ami testi. Krisztus itt egyszerűen különbséget tesz a természet és a természetfeletti ajándék között, mert az egész emberiség megromlása egyedül Ádámban nem a nemzésből, hanem Isten kijelöléséből származott, Aki egyetlen emberben díszített fel valamennyiünket, s Aki ugyancsak benne fosztott meg minket az Ő ajándékaitól. Ahelyett tehát, hogy azt mondanánk, hogy mindegyikünk a szüleitől kapja a bűnt és a romlást, helyesebb lesz azt mondanunk, hogy valamennyien Ádámban romlottunk meg, mivel Isten az ő lázadása után azonnal megvonta az emberi természettől azt, amit rá ruházott.

Felmerül itt egy kérdés: mivel bizonyos, hogy ebben az elkorcsosult és romlott természetben Isten ajándékainak bizonyos maradványa még fellelhető, így ebből az következik, hogy nem vagyunk minden vonatkozásban romlottak. A válasz könnyű. Isten ama ajándékai, melyeket a bukás után is meghagyott nálunk, ha önmagukban nézzük, valóban méltók a dicséretre, de mivel a gonoszság fertőzése minden porcikánkba szétáradt, semmit sem lehet bennünk találni, ami tiszta és mentes lenne mindenféle szennyeződéstől. Az, hogy természetes módon rendelkezünk bizonyos fokú istenismerettel, hogy lelkiismeretünkbe bele van vésve a jó és a gonosz közötti bizonyos fokú különbségtétel, s hogy képességeink elégségesek a jelen való élet fenntartásához, hogy – egyszóval – oly sok vonatkozásban a vadállatok felett állunk, ez önmagában véve kiváló dolog, ami a dolog Istentől való származását illeti. Bennünk azonban mindezen dolgok teljességgel beszennyezettek ugyanazon a módon, ahogyan a bor, teljesen beszennyeződvén és megromolván a hordó kellemetlen íze által, elveszíti a jó aromáját, s keserű és ártalmas ízű lesz. Mert az a fajta istenismeret, ami most megmaradt az emberekben, nem más, mint a bálványimádás és mindenféle babona rémisztő forrása. A dolgok kiválasztása és megkülönböztetése során gyakorolt megítélés részben vak és ostoba, részben tökéletlen és zavarodott, s minden iparkodásunk semmivé és haszontalansággá foszlik szét, s maga az akarat dühödt zabolátlansággal veti bele magát a gonoszságba. Azaz, a természetünkben egyetlen cseppje sem marad az igazságosságnak. Ezért nyilvánvaló, hogy nekünk át kell formáltatnunk a második születéssel, hogy alkalmasakká váljunk Isten országára, s Krisztus szavainak jelentése az, hogy mivel az ember csak testinek születik az anyaméhből, ezért át kell formáltatnia a Lélek által, hogy elkezdhessen lelki lenni.

A Lélek szó itt kettős értelemben használatos: nevezetesen a kegyelem és a kegyelem hatása vonatkozásában. Először ugyanis arról tájékoztat minket Krisztus, hogy Isten az egyedüli szerzője a tiszta és igaz természetnek, majd utána kijelenti, hogy azért vagyunk lelkiek, mert az Ő ereje újított meg minket.

7. Ne csodáld, hogy azt mondám néked: Szükség néktek újonnan születnetek.

8. A szél fú, a hová akar, és annak zúgását hallod, de nem tudod honnan jő és hová megy: így van mindenki, a ki Lélektől született.

9. Felele Nikodémus és monda néki: Mimódon lehetnek ezek?

10. Felele Jézus és monda néki: Te Izráel tanítója vagy, és nem tudod ezeket?

11. Bizony, bizony mondom néked, a mit tudunk, azt mondjuk, és a mit látunk, arról teszünk bizonyságot; és a mi bizonyságtételünket el nem fogadjátok.

12. Ha a földiekről szóltam néktek és nem hisztek, mimódon hisztek, ha a mennyeiekről szólok néktek?

7. *Ne csodáld*. Ezt az igeszakaszt a kommentátorok sokféleképpen félremagyarázták. Egyesek úgy gondolják, hogy Krisztus Nikodémus és a hozzá hasonlók hatalmas

tudatlanságát rója meg, mikor azt mondja, hogy nem csoda, ha nem értik az újjászületés mennyei titkát, mivel még a természet rendjében sem veszik észre azoknak a dolgoknak az okát, amelyeket érzékszerveinkkel észlelünk. Mások olyan jelentést agyaltak ki, mely, noha eszes, túlságosan erőltetett: hogy „ahogyan a szél szabadon fúj, úgy válunk mi is szabadokká a Lélek által való újjászületés során, s megszabadulván a bűn igájától, önként szolgáljuk Istent. Az Ágoston által adott magyarázat ugyanúgy távol áll Krisztus szavainak jelentésétől, miszerint Isten Lelke a saját tetszése szerint használja erejét. Jobb értelmezést adtak Chrystosom és Cyril, akik azt mondják, hogy a szélről vett hasonlatot a jelen igeszakaszra alkalmazzák: érezzük az erejét, de nem ismerjük a forrását és az okát". Bár nem állok túlságosan messze a véleményüktől, megpróbálom nagyobb világossággal és bizonyossággal megmagyarázni Krisztus szavait.

Ebből az alapelvből kiindulva én azt vallom, hogy Krisztus a természet rendjéből kölcsönöz egy hasonlatot. Nikodémus úgy vélte, hogy amit az újjászületésről és az új életről hallott, az hihetetlen volt, mivel az újjászületés módja meghaladta a felfogóképességét. Hogy megakadályozza őt az ezzel kapcsolatos bárminemű kételkedésben, Krisztus megmutatja, hogy még a testi életben is megjelenik Isten lenyűgöző hatalma, melynek oka rejtve marad. Mert mindenki a levegőből veszi az éltető lélegzetet, így érezzük a levegő mozgását, de *nem tudjuk, honnan jő és hová megy*. Ha ebben a törékeny és mulandó életben Isten oly hatalmasan cselekszik, hogy rákényszerülünk a hatalmán való elámulásra, micsoda ostobaság hát megpróbálni felmérni az Ő titkos munkálkodását a mennyei és természetfeletti életben a saját elménk megfigyelésének segítségével, mintha csakis azt hinnénk el, amit látunk? Így Pál, mikor felháborodik azokon, akik elvetik a feltámadás tantételét amiatt, mert lehetetlenség a most rothadásnak kitett testnek, miután porrá és semmivé vált, hogy áldott halhatatlanságba öltözzön, megrója őket ostobaságuk miatt, mivel nem törődnek azzal, hogy Isten hatalmának ugyanez a megjelenése látható a búzaszemben is, hisz a mag nem csírázik ki mindaddig, míg előtte meg nem rothadt (1Kor15:36-37). Ez az a megdöbbentő bölcsesség, melyről Dávid ezt kiáltja: „Mily számtalanok a te műveid, Uram! Mindazokat bölcsen alkottad meg" (Zsolt1045:24). Azok tehát szélsőségesen ostobák, akiknek noha a természet szokásos rendje felkeltette a figyelmét, nem emelkednek feljebb, hogy elismerjék, Isten keze sokkal hatalmasabb Krisztus lelki királyságában. Mikor Krisztus azt mondja Nikodémusnak, hogy nem szabad csodálkoznia, ezt nem érthetjük úgy, mintha azt akarta volna mondani, hogy le kell néznünk Isten munkáját, mely olyannyira látványos és a legnagyobb fokú bámulatra méltó, hanem hogy nem csodálkozhatunk olyasfajta bámulattal, ami gátolja a hitünket. Mert sokan mesébe illőként vetik el mindazt, amiről úgy vélik, túl fennkölt és nehéz. Egyszóval, ne kételkedjünk abban, hogy Isten Lelke formál és tesz minket új emberré, jóllehet ennek módja el van rejtve előlünk.

8. *A szél fú, ahová akar*. Szigorúan szólva ez nem azt jelenti, hogy a szélfúvásban akarat van, hanem hogy a mozgása szabad, bizonytalan és változó, mert a levegő egyszer az egyik, másszor a másik irányba áramlik. S ez vonatkozik a szóban forgó esetre is, mert ha a vízhez hasonlóan mindig egy irányba folyna, kevéssé lenne csodálatos.

Így van mindenki, a ki Lélektől született. Krisztus ezalatt azt érti, hogy Isten Lelkének a mozgása és működése nem kevésbé vehető észre az ember megújulásában, mint a levegő mozgása a földi és külsődleges életben, de a módja el van rejtve. Következésképpen hálátlanok és rosszindulatúak vagyunk, ha nem csodáljuk Isten felfoghatatlan hatalmát a mennyei életben, melyet oly szembeötlően szemlélünk ebben a világban, s ha kevesebbet tulajdonítunk neki lelkünk üdvösségének helyreállításában, mint testi sátorházunk fenntartásában. A mondat értelme még világosabb lesz, ha ekképpen alakítjuk át: *Ilyen a Szentlélek ereje és hatékonysága a megújított emberben*.

9. *Mimódon lehetnek ezek?* Látjuk, mi a fő akadály Nikodémus útjában. Minden, amit hall, utálatosnak tűnik, mert nem érti a módját. Nincs tehát nagyobb akadály a saját

büszkeségünknél, azaz, mindig bölcsebbek akarunk lenni a helyes mértéknél, következésképpen ördögi büszkeséggel utasítunk el mindent, amit a gondolkodásunk nem magyaráz meg. Mintha helyes lenne Isten végtelen hatalmát a mi szerény képességeinkre korlátozni. Nekünk valóban megengedett bizonyos fokig érdeklődni Isten munkáinak módjáról és okáról, feltéve, ha józanul és tisztelettel tesszük, de Nikodémus mesébe illőként veti el azon az alapon, hogy nem hiszi lehetségesnek. Ezzel a dologgal többet foglalkozunk majd a hatodik fejezetben.

10. *Te Izráel tanítója vagy*. Mivel Krisztus látja, hogy idejét és fáradozását céltalanul fordítja egy ennyire büszke ember tanítására, elkezdi őt élesen megróni. S természetes, hogy az efféle ember semmiféle előrelépésre sem lesz képes mindaddig, amíg a bűnös önbizalma, mellyel felfuvalkodott, félre nem állíttatik. Ez kerül nagyon helyesen az első helyre, mert Krisztus ugyanabban a dologban rója meg tudatlanságát, melyben éleselméjűséggel és bölcsességgel büszkélkedik. Nikodémus úgy vélte, hogy ha nem ismeri el a dolgot lehetségesnek, azt a komolyság és intelligencia bizonyítékának tekintik majd, mivel az az ember ostobán hiszékenynek minősül, aki úgy fogadja el a mások által mondottakat, hogy előtte ne tudakozódna alaposan az okáról. Nikodémus azonban mégis, minden tanítói dölyfösségével nevetségesebbé válik, mint az alapdolgokkal kapcsolatos gyermeki vonakodással lenne. Az efféle vonakodás természetesen közönséges és szégyenteljes. Mert miféle vallással rendelkezünk, miféle istenismerettel, miféle a megfelelő életmódra vonatkozó szabállyal, s miféle reménységgel az örökéletre, ha nem hisszük, hogy az ember Isten Lelke által újul meg? Hangsúlyos tehát az *ezeket* szó, hiszen a Szentírás oly gyakorta ismétli a tanításnak ezt a részét, hogy még a kezdők legalsóbb osztálya számára sem kellene ismeretlennek lennie. A végletekig tűrhetetlen, hogy bárki tudatlan és képzetlen legyen benne, aki Isten egyháza tanítójának állítja magát.

11. *A mit tudunk, azt mondjuk*. Egyesek ezt Krisztusra és Keresztelő Jánosra vonatkoztatják, mások azt mondják, hogy a többes szám az egyes szám helyett használatos. Részemről nem fér hozzá kétség, hogy Krisztus Önmagát említi Isten összes prófétájával kapcsolatosan, s általánosságban beszél mindenki személyében. A filozófusok és egyéb öntelt tanítók gyakran hozakodnak elő a saját maguk által kiagyalt csekélységekkel, de Krisztus itt Önmagára és Isten minden szolgájára jellemzőnek jelenti ki, hogy semmi más tanítást nem közvetítenek, csak ami bizonyos. Isten ugyanis nem küld szolgálókat, hogy ismeretlen, vagy kétséges dolgokról fecsegjenek, hanem úgy készíti fel őket az Ő iskolájában, hogy amit Tőle Magától tanultak, azt később képesek legyenek másoknak közvetíteni. S mivel Krisztus a bizonyságtételével a tanítás bizonyosságát ajánlja nekünk, így minden szolgálójának a mértékletesség törvényét írja elő, hogy ne a saját álmaikkal és feltételezéseikkel hozakodjanak elő – ne emberi koholmányokat prédikáljanak, melyeknek semmi szilárdságuk sincs a téma vonatkozásában, – hanem Isten hűséges és tiszta bizonyságát tolmácsolják. Lássa hát meg minden ember, amit az Úr kijelentett neki, hogy egyetlen ember se lépje túl a hite korlátait, s végül, hogy egyetlen ember se engedje meg magának, hogy bármi másról beszéljen, mint amit az Úrtól hallott. Hasonlóképpen észre kell venni azt is, hogy Krisztus itt a tanítását esküvel is megerősíti, hogy annak teljes legyen a tekintélye felettünk.

A mi bizonyságtételünket el nem fogadjátok. Ezt azért teszi hozzá, hogy az evangélium ne veszítsen semmit az emberek hálátlanságának következtében. Mivel csak kevés ember található, akik gyakorolják az Isten igazságába vetett hitet, s mivel az igazságot a világban mindenütt lenézik, meg kell védenünk a lebecsüléssel szemben, nehogy fenségességét kevesebbre becsüljék azért, mert az egész világ az istentelensége következtében megveti és elhomályosítja. S bár a szavak jelentése egyszerű és egyetlen, belőlük mégis kettős tanítást kell származtatnunk. Az első az, hogy az evangéliumba vetett hitünk ne gyengüljön meg, ha csak néhány tanítványa van a Földön, mert amint Krisztus megmondta: Bár az én bizonyságtételemet nem fogadjátok el, az mégis megmarad bizonyosnak és tartósnak. Az

emberek hitetlensége ugyanis soha nem fogja megakadályozni Istent abban, hogy mindig igaz maradjon. A másik, hogy akik napjainkban nem hisznek az evangéliumban, nem ússzák majd meg büntetlenül, mert Isten igazsága szent és sérthetetlen. Ezzel a pajzzsal kell megerősödnünk, hogy megállhassunk az evangéliumnak való engedelmességben az emberek makacsságával szemben. Valóban igaz, hogy ezen az alapon azt kell vallanunk, hogy hitünknek Istenre kell alapoznia. Mikor azonban Isten a mi biztonságunk, nekünk a mennyekbe felemeltetettekhez hasonlóan az egész világot bátran meg kell taposnunk, vagy emelkedett megvetéssel kezelnünk ahelyett, hogy megengednénk, hogy bárki hitetlensége riadalommal töltsön el minket. Ami Krisztusnak ama panaszát illeti, hogy a bizonyságtételét nem fogadják el, abból megtanulhatjuk, hogy Isten Ígéjét minden korban ez a sajátos jellemző különböztette meg, mert a kifejezés – *el nem fogadjátok* – nagyobb számú emberre, sőt majdnem az emberiség egészére vonatkozik. Nincs okunk tehát arra, hogy elcsüggedjünk, ha a hívők száma nagyon csekély.

12. *Ha a földiekről szóltam néktek*. Krisztus azzal zárja, hogy Nikodémus és a többiek hibájának kell tulajdonítani, ha nem tesznek semmi előrelépést az evangélium tanításában. Megmutatja ugyanis, hogy nem Őt illeti a szégyen amiatt, hogy mindannyian rosszul képzettek, hisz Ő Maga még a földre is alászáll, hogy aztán felemelhessen minket a mennybe. Túl közönséges hiba az, hogy az emberek vágynak rá, hogy elmés és szellemes stílusban tanítsák őket. Ezért az emberek nagy többsége gyönyörűségét leli a magasröptű és nehezen érthető spekulációkban. S ugyancsak ezért sokan kevesebbre tartják az evangéliumot, mert nem találják meg benne azokat a hangzatos szavakat, melyek betöltenék a füleiket, s ezen okból nem méltóztatnak a figyelmüket egy ilyen alacsony és közönséges tanításnak szentelni. Az azonban a bűnösség rendkívüli fokát mutatja, mikor kevesebb tisztelettel viseltetünk a hozzánk szóló Isten iránt, mert leereszkedik a tudatlanságunkhoz. Következésképpen, mikor Isten durva és népies stílusban csacsog nekünk a Szentírásban, ezt annak a szeretetnek a következtében teszi, mellyel irántunk viseltetik.[59] Bárki is kiáltson fel, hogy őt sérti a nyelv efféle közönségessége, vagy kezelje azt úgy, mint mentséget arra, hogy nem veti alá magát Isten szavának, hamisan beszél, mert aki nem képes rávenni magát, hogy befogadja Istent, mikor hozzá közeledik, még kevésbé repül majd a felhők fölé, hogy találkozhasson Vele.

Földi dogok. Egyesek úgy magyarázzák, hogy ez a lelki tanítás elemeit jelenti, mert az önmegtagadás nevezhető a kegyesség kezdetének. Én azonban inkább azokkal értek egyet, akik az oktatás formájához sorolják, mert jóllehet Krisztus egész értekezése *mennyei* volt, mégis az olyannyira a szokásos módon beszélt, hogy maga a stílus tűnt némiképp *földinek*. Emellett ezeket a szavakat nem szabad úgy tekinteni, mint amelyek kizárólagosan egy prédikációra utalnak, mert Krisztus közönséges tanítási módszere – azaz a stílus népies egyszerűsége – itt szembe van állítva azokkal a pompázatos és hangzatos kifejezésekkel, melyekhez a becsvágyó emberek túl erőteljesen ragaszkodnak.

13. És senki sem ment fel a mennybe,[60] hanemha az, a ki a mennyből szállott alá, az embernek Fia, a ki a mennyben van.

14. És a miképen felemelte Mózes a kígyót a pusztában, akképen kell az ember Fiának felemeltetnie.

15. Hogy valaki hiszen ő benne, el ne veszszen, hanem örök élete legyen.

16. Mert úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.

17. Mert nem azért küldte az Isten az ő Fiát a világra, hogy kárhoztassa a világot, hanem hogy megtartassék a világ általa.

---

[59] „Pour l'amour de nous."

[60] „Car personne n'est monte – Mert senki sem emelkedett fel"

18. A ki hiszen ő benne, el nem kárhozik; a ki pedig nem hisz, immár elkárhozott, mivelhogy nem hitt az Isten egyszülött Fiának nevében.

13. *És senki sem ment fel a mennybe*. Itt ismét arra buzdítja Nikodémust, hogy ne bízzon magában és a saját bölcsességében, mert egyetlen halandó ember sem képes segítség nélkül a saját erejéből bejutni a mennybe, hanem csak az, aki Isten Fiának vezetésével jut oda. Mert a mennybe való felemelkedés itt nem jelent mást, mint „birtokolni az Isten titkaival kapcsolatos tiszta tudást és a lelki értelem fényét". Krisztus itt ugyanazt a tanítást adja, mint Pál, mikor kijelenti, hogy „érzéki ember pedig nem foghatja meg az Isten Lelkének dolgait", (1Kor2:16), következésképpen kizár az isteni dolgokból mindennemű emberi éleselméjűséget, mert az messze alatta marad Istennek.

Figyelnünk kell azonban azokra a szavakra, hogy egyedül Krisztus, aki mennyei, megy fel a mennybe, mert a bejárat mindenki más előtt zárva van. Az előző mondatban ugyanis megaláz minket, mikor az egész világot kizárja a mennyből. Pál megparancsolja, hogy „ha valaki azt hiszi, hogy bölcs ti köztetek e világon, bolond legyen, hogy bölccsé lehessen", (1Kor3:18).

Semmi sincs, amit nagyobb vonakodással tennénk. Emiatt emlékeznünk kell, hogy minden érzékszervünk téved és meghátrál, ha Istenhez jövünk, de miután kizárt minket a mennyből, Krisztus gyorsan orvosságot is kínál a bajra, mikor hozzáteszi, hogy ami mindenki más számára megtagadtatott, az Isten Fiának megadatott. S ez annak is az oka, hogy Emberfiának nevezi magát, hogy ne kételkedjünk abban, hogy Vele együtt nekünk is van bejárásunk a mennybe, Aki magára öltötte a mi testünket, hogy részeseivé tehessen az Ő áldásainak. Mivel tehát Ő az Atya egyetlen Tanácsosa (Ézs9:6), Ő avat be minket azokba a titkokba, melyek egyébként rejtve maradnának előttünk.

A ki a mennyben van. Abszurdumnak vélhető azt mondani, hogy Ő a mennyben van, miközben a földön tartózkodik. Ha erre azt válaszolják, hogy ez az Ő isteni természetére vonatkozólag igaz, akkor a kifejezésmód mást jelent, nevezetesen hogy miközben ember volt, a mennyben volt. Mondhatjuk, hogy itt egyáltalában nem történik meg semmiféle hely említése, hanem Krisztus másoktól csak az állapotának vonatkozásában különbözik, mert Ő az Isten országának örököse, amiből az egész emberiség ki van zárva. Amint azonban az nagyon gyakran megtörténik, mivel Krisztus személye egységének következtében az, ami az egyik természetre jellemző, az vonatkozik a másikra is, nekünk nem kell bármi más megoldást keresnünk. Krisztus tehát, Aki a mennyekben van, Magára öltötte a mi testünket, hogy testvéri kezet nyújtva felénk felemelhessen minket Magával a mennybe.

14. *És a miképen felemelte Mózes a kígyót a pusztában*. Világosabban megmagyarázza, miért mondta, hogy Ő az egyetlen, Akinek megnyílt a menny, nevezetesen, hogy elvigye a mennybe mindazokat, akik vezetőként követi akarják. Kijelenti ugyanis, hogy Ő nyíltan és nyilvánosan ki lesz majd jelentve mindenkinek, hogy hatalmát mindenféle emberre szétáraszthassa.[61] Felemeltetni annyit jelent, mint magasztos és emelkedett helyzetbe helyeztetni, azaz mindenki számára láthatóvá válni. Ez az evangélium prédikálásával történt, mert a magyarázat, melyet egyesek adnak, hogy mindez a keresztre utal, egyrészt nincs összhangban a szövegkörnyezettel, másrész a jelen témához sem illeszthető. A szavak egyszerű jelentése tehát nem más, mint hogy az evangélium hirdetésével Krisztusnak magasra kellett emeltetnie egyfajta mérceként, amire mindenkinek fel kellett néznie, ahogyan Ézsaiás előre jelezte (Ézs2:2). Ami ennek a felemeltetésnek a típusát illeti, Ő a rézkígyóra utal, amit Mózes emelt fel a pusztában, s amelynek látványa hasznos orvosság volt azoknak, akiket a mérges kígyók halálos marása ért. Ennek a története jól ismert és részletesen megtalálható a 4Móz21:9-ben. Krisztus annak érdekében foglalja ezt bele ebbe az igeversbe, hogy

[61] „Sur toutes menieres de gens."

megmutassa: Őt kell mindenki szeme elé állítani az evangélium tanításával, hogy mindazok, akik Őt hittel nézik, üdvösséget nyerhessenek. Ebből arra kell következtetni, hogy Krisztust az evangélium oly világosan mutatja be, hogy senki sem panaszkodhat homályosságra. Továbbá, hogy ez a megjelenés mindenki számára ugyanaz, s a hitnek megvan a maga látása, mely által jelenlevőnek érzékeli Őt, amint Pál mondja, hogy mikor Krisztust őszintén prédikálják, akkor az Ő élő képmása látszik a kereszttel (Gal3:1). A metafora nem helytelen, vagy erőltetett. Mivel csak a kígyó külső megjelenése volt ez, de nem volt benne semmi fertőző, vagy mérgező, úgy öltötte magára Krisztus a bűnös test formáját, ami mégis tiszta és minden bűntől mentes volt, hogy meggyógyíthassa bennünk a bűn halálos sebét. Nem hiába történt, hogy mikor a zsidókat megmarták a kígyók, az Úr hajdanában ezt a fajta ellenszert készítette, s ez a Krisztus által elmondottakat igyekezett erősíteni. Mikor ugyanis látta, hogy Őt alacsonyrendű és ismeretlen személyként megvetik, nem is alkothatott volna odaillőbbet, mint a kígyó felemeltetését, hogy elmondja nekik, nem szabad furcsállniuk, ha az emberek várakozása ellenére felmagasztaltatik a legalantasabb állapotból, mivel ennek már megvolt a kígyó által az előképe a törvény alatt.

Felmerül a kérdés: Vajon Krisztus azért hasonlítja Magát a kígyóhoz, mert van valami hasonlóság, vagy ez csak egy olyan sákramentum, amilyen a manna volt? Mert bár a manna napi használatra szánt testi élelem, Pál mégis arról tesz bizonyságot, hogy lelki titok is volt (1Kor10:3). Hajlok arra, hogy úgy véljem, ugyanez volt a helyzet a rézkígyóval is, szintén a jelen igeszakasz alapján, valamint azért, mert mindaddig megőrizték a jövőnek, amíg az emberek babonasága bálvánnyá nem változtatta, (2Kir18:4). Ha valaki erről más véleményt alkot, én nem szállok vele vitába ebben a dologban.

16. *Mert úgy szerette Isten e világot*. Krisztus felnyitja az első mellékmondatot, mondhatni az üdvösségünk forrását, s teszi ezt úgy, hogy semmiféle kétely sem maradhasson, mert elméink nem találhatnak hűvös megnyugvást mindaddig, amíg nem érünk el Isten meg nem érdemelt szeretetéhez. Mivel az üdvösségünk egész dolgát nem szabad bárhol máshol keresni, csakis Krisztusban, ezért meg kell látnunk, miért jött el Krisztus és miért ajánltatott fel a mi Megváltónknak. Mindkét dolog konkrétan ki van jelentve nekünk: nevezetesen, a Krisztusba vetett hit életet ad mindennek, s Krisztus azért hozott életet, mert a mennyei Atya szereti az emberi fajt, és azt akarja, hogy ne pusztuljon el. S erre a sorrendre gondosan ügyelnünk kell, mert a természetünkhöz tartozó bűnös becsvágy olyan, hogy mikor felmerül az üdvösségünk eredetének kérdése, gyorsan alkotunk ördögi elképzeléseket a saját érdemeinkről. Ennek megfelelően azt képzeljük, hogy Isten azért békült ki velünk, mert méltónak vélt minket arra, hogy ránk kelljen tekintenie. A Szentírás azonban mindenhol az Ő tiszta és hamisítatlan kegyelmét magasztalja, mely minden érdemet félreállít.

A Krisztus szavai semmi mást nem jelentenek, mikor kijelenti, hogy az ok Isten szeretetében rejlik. Mert ha magasabbra akarunk emelkedni, a Lélek Pál szájával becsapja az ajtót, mikor arról tájékoztat minket, hogy ez a szeretet az Ő akaratának célján alapult (Ef1:5). S valóban nagyon nyilvánvaló, hogy Krisztus annak érdekében beszélt ezen a módon, hogy elvonja az embereket önmaguk szemlélgetéséről és figyelmüket Isten kegyelmére irányítsa. S nem is azt mondja, hogy Isten azért indult megmenteni minket, mert észrevett bennünk valamit, ami méltó volt egy ennyire kitűnő áldásra, hanem a mi megmenekülésünk egész dicsőségét az Ő szeretetének tulajdonítja. S ez még világosabb abból, ami következik, mert hozzáteszi, hogy *Isten az Ő egyszülött Fiát adta az emberekét, hogy el ne vesszenek*. Ebből következik, hogy amíg Krisztus nem segédkezik az elveszettek megmentésében, minden embernek az örök halál a végzete. Ez mutatja be Pál az idő figyelembe vételével, mert már akkor szeretet minket, mikor még a bűn miatt ellenségei voltunk (Rm5:8,10).

S valóban, ahol a bűn uralkodik, ott Isten haragján kívül semmi mást nem találunk, az viszont a halált vonja maga után. A kegyelem az tehát, ami kiengeszteli Istent irántunk, hogy aztán hasonlóan helyreállíthasson minket az életre.

Ez a kifejezésmód azonban eltérőnek tűnhet a Szentírás sok igeversétől, melyek Krisztusba, mint első alapba helyezik Isten szeretetét, s rámutatnak, hogy Rajta kívül Isten gyűlöl minket. Emlékeznünk kell azonban rá, – amint már említettem, – hogy a titkos szeretet, mellyel a Mennyei Atya Önmagában szeretett minket, nagyobb minden más indítéknál, s hogy a kegyelem, amit ismertté akar tenni a számunkra, s amely által ösztönöztetünk az üdvösség reménységére, együtt jár az engeszteléssel, mely Krisztuson keresztül eszközöltetett ki. Mivel ugyanis Ő szükségszerűen gyűlöli a bűnt, hogyan hihetnénk, hogy szeretett minket valaha is, mielőtt engesztelés ne történt volna azokért a bűnökért, melyek miatt joggal haragudott meg ránk? Azaz, Krisztus szeretetének Isten kiengesztelése céljából közbe kell avatkoznia, még mielőtt bármi módon megtapasztalhatnánk atyai jóindulatát. Azonban azt olvassuk, hogy Isten, mivel szeretett minket, halálra adta a Fiát érettünk, de rögtön hozzá van téve, hogy Krisztus az egyedüli, Akire a hitnek szigorúan szólva néznie kell.

Az ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen ő benne, el ne vesszen. Ez, mondja a hit helyes nézete, mikor Krisztusra összpontosít, Akiben rejlik Isten szeretettel telt keble. Ez a szilárd és tartós támogatás: Krisztus halálára támaszkodni, mint annak a szeretetnek az egyetlen zálogára. Az egyszülött (εμφατικον) szó hangsúlyos, hogy kiemelje Isten irántunk érzett szeretetének forróságát. Mivel ugyanis az embereket nehéz meggyőzni arról, hogy Isten szereti őket, a kételyek eltörlése érdekében kifejezetten kijelenti, hogy mi olyan kedvesek vagyunk Isten számára, hogy értünk még az egyszülött Fiát sem sajnálta odaadni. Mivel tehát Isten a lehető legtúláradóbban bizonyította irántunk érzett szeretetét, bárki, akit ez a bizonyságtétel nem elégít ki, és továbbra is kételkedik, súlyosan megsérti Krisztust, mintha Ő csak közönséges ember lenne, aki véletlenül adatott halálra. Nekünk azonban inkább azt kell figyelembe vennünk, hogy ahhoz a nagyrabecsüléshez viszonyítva, mellyel Isten egyszülött Fia iránt viseltetik, mennyivel drágább a mi üdvösségünk a Számára, mert az ezért Általa választott váltságdíj egyszülött Fiának halála volt. Erre a névre Krisztusnak van joga, mert Ő természeténél fogva Isten Fia, s ezt a megtiszteltetést örökbefogadás által közli velünk, mikor beoltatunk az Ő Testébe.

Valaki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Az a hit jelentékeny ajándéka, hogy megszabadít minket az örök pusztulástól. Mert kifejezetten azt akarta kimondani, hogy noha látszólag a halálra születtünk, kétségtelen menekülés kínáltatik fel nekünk a Krisztusba vetett hit által, következésképpen nem kell félnünk a haláltól, mely egyébként felettünk lebeg. S azért használja a valaki (bárki) egyetemes kifejezést, hogy egyrészt válogatás nélkül mindenkit hívjon az életből való részesedésre, másrészt minden mentségtől megfossza a hitetleneket. Ugyanez a világ szó jelentése is, melyet korábban használt, mert bár semmi sincs ebben a világban, ami méltó volna Isten kegyére, Ő mégis az egész világgal kibékültnek mutatja Magát, mikor kivétel nélkül minden embert a Krisztusba vetett hitre hív, ami nem más, mint a belépés az életbe.

Ugyanakkor emlékezzünk meg róla, hogy bár az élet azoknak ígértetik meg egyetemesen, akik hisznek Krisztusban, a hit azonban mégsem mindenkié. Krisztust ugyanis mindenki megismerte és meglátta, de csak azok a választottak képesek Őt hit által keresni, akiknek Isten megnyitotta a szemeiket. Itt a hit csodálatos hatása is meglátszik, mert általa vesszük Krisztust úgy, ahogyan az Atya nekünk adta, – azaz megszabadítván az örök halál kárhozatától és az örökélet örököseivé téve minket, mivel a halálának áldozatával engesztelést szerzett a bűneinkre, s így semmi sem akadályozhatja meg Istent abban, hogy a fiaivá fogadjon. Mivel tehát a hit befogadja Krisztust az Ő halálának hatékonyságával és feltámadásának gyümölcseivel egyetemben, nem kell csodálkoznunk azon, hogy általa megszerezzük Krisztus életét is.

Mégsem nagyon világos az, hogy a hit miért és miképpen ruház ránk életet. Vajon azért, mert Krisztus megújít minket az Ő Lelkével, hogy Isten igazságos mivolta élő és eleven lehessen bennünk, vagy azért, mert vére által megtisztított minket, így ingyenes bocsánat által

lehetünk Isten előtt igazak? Tényleg bizonyos, hogy ez a két dolog mindig összekapcsolódik, de mivel most az üdvbizonyosság van terítéken, főként azt kell vallanunk, hogy azért élünk, mert Isten ingyenesen szeret minket, nem tulajdonítván nekünk a bűneinket. Konkrétan ebből az okból van megemlítve az áldozat, mely által, együtt a bűnökkel, az átok és a halál megsemmisültek. Már megmagyaráztam ennek a két mondatnak a tárgyát, miszerint Krisztusban újból annak az életnek a birtokába jutunk, amitől önmagunkban meg vagyunk fosztva, mert az emberiség eme bukott állapotában a megváltás időrendben megelőzi az üdvösséget.

17. *Mert nem azért küldte az Isten az ő Fiát a világra, hogy kárhoztassa a világot*. Ez az előző mondat megerősítése, mert Isten nem hiába küldte az Ő Fiát hozzánk. Ő nem azért jött, hogy romboljon, következésképpen az a Fiú sajátságos hivatala, hogy mindenki, aki hisz, általa üdvösségre juthasson. Nincs most senkinek semmi oka a vonakodásra, vagy aggódó izgalomra, hogy miképpen menekülhet el a halál elől, mikor abban hiszünk, hogy Isten célja az volt, hogy Krisztus szabadítson meg tőle. A világ szó megismétlődik, hogy senki ne gondolhassa magát ebből kizártnak, amennyiben a hit útján marad. A kárhoztatás (πρινω) szó itt, sok más igevershez hasonlóan, az elítéltetést jelenti. Mikor kijelenti, hogy Ő nem kárhoztatni jött a világot, ezzel az eljövetelének valódi céljára mutat rá, mert ugyan mi értelme lett volna Krisztis eljövetelének minket megsemmisítendő, akik már végletekig romokban hevertek? Nem szabad hát semmi mást keresnünk Krisztusban, mint azt hogy Isten az Ő határtalan jóságából úgy döntött, hogy mentő kezet nyújt nekünk, elveszetteknek, s bármikor, ha bűneink lenyomnak – ha a Sátán a kétségbeesésbe hajszol – azzal a pajzzsal kell védekeznünk, hogy Isten, nem akart minket az örökkévaló pusztulásba dönteni, mert kijelölte a Fiát a világ üdvözítőjeként.

Mikor Krisztus más versekben azt mondja, hogy ítélkezni jött (Jn9:39), mikor a megütközés kövének nevezik (1Pt2:7), mikor azt mondják, hogy sokaknak elestére vettetik (Lk2:34), ez tekinthető járulékosnak, vagy más esettel kapcsolatosnak, mert azok, akik elutasítják a Benne felkínált kegyelmet, megérdemlik, hogy az ennyire méltatlan és aljas megvetés Bíráját és Bosszúállóját találják meg Benne. Ennek szembetűnő példáját látjuk az evangéliumban, mert bár az *Istennek hatalma az minden hívőnek idvességére*, Rm1:16, sokak iránta való háládatlansága miatt számukra a halált jelenti. Mindkettőt jól kifejezte Pál, mikor azzal dicsekszik, hogy *készen áll megbüntetni minden engedetlenséget, mihelyst teljessé lesz a ti engedelmességtek*, (2Kor10:6). A jelentése megfelel annak, hogy az evangélium különösen és elsősorban a hívőknek adatott, hogy az üdvösségük lehessen, de azután azok a hívők nem fogják elkerülni a büntetést, akik megvetvén Krisztus kegyelmét, inkább a halál, semmint az élet Szerzőjének választották meg Őt.

18. *A ki hiszen ő benne, el nem kárhozik*. Mivel oly sokszor és oly buzgón ismételgeti, hogy a hívők a halál veszélye felett állnak, ebből következtethetünk a szilárd és biztos meggyőződés hatalmas szükségességére, hogy a lelkiismeret ne legyen állandóan a reszketés és a riadalom állapotában. Ismét kijelenti, hogy mikor már hiszünk, nincs maradék kárhoztatás, amit aztán majd bővebben az ötödik fejezetben magyaráz meg. A jelen idő – *el nem kárhozik* – itt a jövő idő helyett használatos – nem fog elkárhozni – a héber nyelvben megszokottaknak megfelelően, mert azt érti alatta, hogy a hívők mentesek a kárhozat félelmétől.

A ki pedig nem hisz, immár elkárhozott. Ez azt jelenti, hogy nincs más orvosság, mellyel bárki emberfia elkerülhetné a halált, vagy más szóval, mindazok számára, akik elvetik a nekik Krisztusban adott életet, nem marad más, csak a halál, mivel élet csakis a hitben található. Az ige múlt idejét, *immár elkárhozott* (ήδη κέκριται) hangsúlyosan használta, (εμφατικως), hogy még erőteljesebben kifejezze: minden hitetlen sorsa a végső pusztulás. Észre kell azonban vennünk, hogy Krisztus különösen azokról beszél, akiknél a gonoszság az evangéliummal szembeni nyílt ellenszegülésben mutatkozik meg. Mert bár igaz, hogy soha

nem volt más orvosság a halál elkerülésére, mint hogy az emberek Krisztusnak adják magukat, Krisztus itt az evangélium prédikálásáról beszél, aminek ki kellett terjednie az egész világra, s a szavát azok ellen emeli fel, akik szándékosan és gonoszul kioltják az Isten által meggyújtott világosságot.

19. Ez pedig a kárhoztatás, hogy a világosság e világra jött, és az emberek inkább szerették a sötétséget, mint a világosságot; mert az ő cselekedeteik gonoszak valának.

20. Mert minden, a ki hamisan cselekszik, gyűlöli a világosságot és nem megy a világosságra, hogy az ő cselekedetei fel ne fedessenek;

21. A ki pedig az igazságot cselekszi, az a világosságra megy, hogy az ő cselekedetei nyilvánvalókká legyenek, hogy Isten szerint való cselekedetek.[62]

19. *Ez pedig a kárhoztatás*. Szembeszáll a mormogással és panaszkodással, mellyel a gonosz emberek cenzúrázni szoktak – amit ők Isten rendkívüli keménységének vélnek, mikor nagyobb szigorúsággal bánik velük, mint amit vártak. Valamennyien kíméletlennek tartják, hogy mindazok sorsa, akik nem hisznek Krisztusban, a megsemmisülés. S hogy senki se tulajdonítsa ezt a kárhoztatást Krisztusnak, megmutatja, hogy mindenkinek magának kell tulajdonítani ezt a szégyent. Ennek oka az, hogy a hitetlenség a rossz lelkiismeret bizonysága, s ebből nyilvánvaló, hogy a saját gonoszságuk akadályozza meg a hitetleneket abban, hogy Krisztushoz közeledjenek. Egyesek úgy vélik, hogy az itt felvetett dolgok nem többek, mint a kárhoztatás jele, Krisztus célja azonban az, hogy visszatartsa az emberek gonoszságát, így azok szokásukhoz híven ne vitatkozzanak, vagy okoskodjanak Istennel, mintha Ő igazságtalanul bánna velük, mikor az örök halállal bünteti a hitetlenséget. Megmutatja, hogy a kárhoztatás jogos, nem érheti semmiféle szemrehányás, s nemcsak azért, mert azok az emberek, akik többre becsülik a sötétséget a világosságnál, s elvetik a nekik ingyenesen kínált világosságot, gonoszul cselekszenek, hanem mert a világosság gyűlölete csakis abból az elméből származik, mely bűnös és tudatában van a vétkességének. A szentség csodálatos megjelenése és csillogása valóban megtalálható sokakban, akik tulajdonképpen ellenzik az evangéliumot. S bár szentebbeknek tűnnek, mint az angyalok, mégsincs semmi kétség afelől, hogy képmutatók, akik nem másért utasítják el Krisztus tanítását, hanem mert szeretik a rejtekhelyeiket, melyekkel elrejthetik hitványságukat. Mivel tehát a képmutatás egyedül is istengyűlölővé teszi az embereket, valamennyien elítéltetnek, mivel ha nem büszkeségüktől elvakíttatván nem lelnék örömüket a bűneikben, azonnal és akarattal elfogadnák az evangélium tanítását.

20. *Mert minden, a ki hamisan cselekszik*. Ennek jelentése az hogy a világosság nem más okból gyűlöletes a számukra, hanem mert gonoszok és el akarják rejteni a bűneiket, már ami a hatalmukban van ezzel kapcsolatban. Ebből következik, hogy az orvosság elutasításával mondhatni szándékosan táplálják a kárhoztatásuk alapját. Nagy hibát követünk el tehát, ha azt hisszük, hogy akik az evangélium ellen bőszülnek fel, azokat istenes buzgóság sarkallja. Éppen ellenkezőleg, iszonyodnak és menekülnek a világosságtól, hogy szabadabban büszkélkedhessenek a sötétségben.

21. *A ki pedig az igazságot cselekszi*. Ez helytelen és abszurd kijelentésnek tűnik mindaddig, amíg készen nem állunk annak elismerésére, hogy egyesek egyenesek és igazak már azelőtt, hogy Isten Lelke megújította volna őket. Ez viszont egyáltalán nem egyeztethető össze a Szentírás egyetemes tanításával, mert tudjuk, hogy a hit az a gyökér, melyből a jócselekedetek gyümölcsei kisarjadnak. Ennek a problémának a megoldása végett Ágoston azt mondja, hogy az igazságot cselekedni azt jelenti, hogy „elismerni, hogy nyomorultak vagyunk

[62] „Faites selon Dieu – Isten szerinti megcselekedett cselekedetek”.

és nélkülözünk minden erőt a jócselekedetek megtételére", s természetesen az a helyes felkészülés a hitre, mikor a szegénységünkről való meggyőződés rákényszerít, hogy Isten kegyelméhez meneküljünk. Mindez azonban nagyon messze áll Krisztus szavainak jelentésétől, mert Ő egyszerűen csak azt akarta mondani, hogy akik őszintén cselekednek, azok semmire sem vágynak jobban, mint a világosságra, hogy cselekedeteik megpróbáltassanak, mert mikor ez a próba megtörténik, nyilvánvalóbbá válik, hogy Isten szemszögéből ők az igazságot beszélik, s mindenféle félrevezetéstől mentesek. Következetlen gondolkodás lenne tehát, ha ebből mi arra következtetnénk, hogy az emberek rendelkeznek jó lelkiismerettel, mielőtt hitük lenne. Krisztus ugyanis nem azt mondja, hogy a választottak hisznek, úgyhogy rászolgálnak a jócselekedetek dicséretére, hanem csak azt, hogy mit tennének a hitetlenek, ha nem lenne rossz lelkiismeretük.

Krisztus azért használta az igazság szót, mert mikor minket becsap a cselekedetek külső csillogása, nem foglalkozunk azzal, hogy mi rejtőzik belül. Ennek megfelelően, mondja, azok az emberek, akik egyenesek és mentesek a képmutatástól, szándékosan jönnek Isten jelenlétébe, Aki az egyetlen illetékes Bírája a cselekedeteiknek. Mert azokat a cselekedeteket mondják Istenben megtetteknek, vagy Isten szerintieknek, melyeket Ő elfogadott, s amelyek az Ő szabályai szerint jók. Ebből tanuljuk meg, hogy semmi más módon ne ítéljünk meg cselekedeteket, csak úgy, hogy az evangélium fényébe hozzuk azokat, mert a mi gondolkodásunk teljességgel vak.

22. Ezután elméne Jézus az ő tanítványaival a Júdea földére; és ott időzék velök, és keresztele.

23. János pedig szintén keresztel vala Énonban, Sálemhez közel, mert ott sok volt a víz. És oda járulának és megkeresztelkedének.

24. Mert János még nem vették a tömlöczbe.

25. Vetekedés támada azért a János tanítványai és a judeaiak között a mosakodás felől.

26. És menének Jánoshoz és mondának néki: Mester! A ki veled vala a Jordánon túl, a kiről te bizonyságot tettél, ímé az keresztel, és hozzá megy mindenki.

27. Felele János és monda: Az ember semmit sem vehet, hanem ha a mennyből adatott néki.

28. Ti magatok vagytok a bizonyságaim, hogy megmondtam: Nem vagyok én a Krisztus, hanem hogy ő előtte küldettem el.

22. *Ezután elméne Jézus*. Valószínű, hogy Krisztus, mikor az ünnep véget ért, Júdeának abba a részébe ment, mely Énon város szomszédságában volt, s ami Manassé törzséhez tartozott. Az evangélista azt mondja, hogy ott sok volt a víz, ami viszont nem volt túlontúl bőségben Júdea-szerte. Nos, a földrajztudósok azt mondják, hogy ez a két város, Énon és Sálem nem voltak túl messze a Jordán összefolyásától, és Jabbók patakjától, s hozzáteszik, hogy Scythopolis is közel volt. Mindebből arra következtethetünk, hogy János és Krisztus a keresztséget az egész test víz alá merítésével szolgáltatták ki, jóllehet nem kell semmilyen komoly fejtörést okoznunk magunknak a külső rítus vonatkozásában, feltéve, hogy az egyezik a lelki igazsággal, valamint az Úr rendeletével és szabályával. Gyaníthatjuk, hogy ezeknek a helyeknek a szomszédsága miatt sok híresztelés kapott lábra, és sok vita robbant ki a törvényről, az istentiszteletről, valamint az egyház állapotáról annak következtében, hogy a két személy, akik kereszteltek, egy időben tevékenykedtek. Mikor ugyanis az evangélista azt mondja, hogy Krisztus keresztelt, ezt én az ő szolgálata kezdetének tekintem, nevezetesen hogy nyilvánosan ezzel kezdte ellátni azt a hivatalt, amit az Atya jelölt ki a Számára. S jóllehet ezt Krisztus a tanítványain keresztül végezte, mégis Ő van megnevezve a keresztség Szerzőjeként a szolgálóinak megnevezése nélkül, akik csak az Ő

nevében és az Ő parancsára tették, amit tettek. Erről még majd valamivel többet is kell mondanunk a következő fejezet elején.

25. *Vetekedés támada azért*. Jó oka van az evangélistának azt megemlíteni, hogy a vetekedés János tanítványaitól indult ki. Ők ugyanis amennyire tudatlanok voltak a tanítást illetően, annál buzgóbban vetették bele magukat a vitába, minthogy a tudatlanság mindig merész és öntelt. Ha mások támadták volna őket, lehetne mentségük, de mikor ők maguk a vitára alkalmatlanokként provokálták a zsidókat, az meggondolatlan és ostoba lépés volt. A szavak jelentése ez: „vitát gerjesztettek", s nemcsak azért voltak hibásak, mert olyasmibe szóltak bele, amit nem ismertek, s meggondolatlanul és az ismereteiket meghaladóan beszéltek róla, hanem a másik hibájuk – nem kisebb az előbbinél – volt az, hogy nem elsősorban a keresztség törvényessége mellett szálltak síkra, hanem a mesterük ügyét akarták védeni, hogy annak tekintélyén ne essék csorba. Mindkét vonatkozásban rászolgáltak a megrovásra, mert nem értvén, mi a keresztség valódi természete, Isten szent rendeletét a nevetségességnek tették ki, továbbá bűnös becsvágyuk következtében mesterük ügyének védelmébe kaptak Krisztussal szemben.

Nyilvánvaló tehát, hogy megdöbbentek és megszégyenültek egyetlen szótól, mikor megtudták, hogy Krisztus is keresztel, mert miközben egész figyelmüket egy ember személyére és a küldő megjelenésre irányították,[63] kevesebbet törődtek a tanítással. Példájukból megtanulhatjuk, hogy miféle hibákba esnek azok az emberek, akiket az embereknek való tetszés bűnös vágya hajt inkább, mintsem az Isten iránti buzgóság, s hasonlóképpen arra is emlékeztetünk, hogy az egyetlen dolog, amire figyelnünk kellene és minden eszközzel támogatni, hogy egyedül Krisztus emelkedjen ki.

A mosakodás felől. A vita a mosakodással (megtisztulással) kapcsolatban robbant ki, mert a zsidóknak különféle, a törvény által előírt keresztségeik és mosakodásaik voltak,[64] s nem elégedvén meg az Isten által előírtakkal,[65] gondosan betartottak sok másikat is, melyeket elődeiktől örököltek. Mikor rájöttek, hogy a megtisztulások oly nagy száma és változatossága mellett Krisztus és János új megtisztulási módszert vezettek be, azt abszurdnak vélték.

26. *A kiről te bizonyságot tettél*. Ezzel az érvvel vagy arra törekedtek, hogy Krisztust János alá rendeljék, vagy annak megmutatására, hogy János, megtisztelvén Őt, egyben le is kötelezte, mert úgy vélték, hogy János szívességet tett Krisztusnak, mikor ilyen megtisztelő megnevezéssel illette. Mintha nem lett volna János kötelessége ennek a kijelentésnek a megtétele, vagy mintha nem az lett volna János legmagasabb tisztsége, hogy Isten Fiának előhírnöke legyen. Semmi sem lenne ésszerűtlenebb, mint Krisztust János alárendeltjévé tenni, mivel az ő bizonyságtétele nagyon kedvező volt, hisz tudjuk, mi volt János bizonyságtétele. Az általuk használt kifejezés – hozzá megy mindenki – az irigyek nyelvezete,[66] s a bűnös becsvágyból fakad, mert attól félnek, hogy a tömegek azonnal faképnél hagyják a mesterüket.

27. *Az ember semmit sem vehet*. Egyesek ezeket a szavakat Krisztusra vonatkoztatják, mintha János az Istennel szembeni bűnös előítélet miatt rótta volna meg a tanítványait, hogy megpróbálják elvenni Krisztustól azt, amit az Atya adott neki. Ők azt feltételezik, hogy a szavak jelentése ez: „Az, hogy Ő oly rövid idő alatt ilyen nagy tisztességre emelkedett, az Isten munkája, következésképpen hiábavaló a részetekről, hogy megpróbáljátok kisebbíteni Őt, Akit Isten a saját kezével emelt ily magasra". Mások úgy vélik, hogy ez egy felkiáltás, amiben felháborodásában tört ki, hogy a tanítványai mindezidáig oly csekély előrehaladást tettek. S természetesen szélsőségesen abszurd volt, hogy még mindig a közönséges ember rangjára próbálják meg levonni Őt, Akiről oly gyakorta hallották, hogy a Krisztus, hogy ne

[63] „Et apparence exterieure."
[64] „De baptesmes et lavemens."
[65] „Que Dieu avoit instituez."
[66] „C'est une parole de gens envieux."

emelkedhessen a szolgái fölé, következésképpen János joggal mondhatta, hogy haszontalan időtöltés az emberek tanítása, mivel lassúak és ostobák, amíg elméjükben meg nem újulnak. Én azonban inkább azok véleményével értek egyet, akik ezeket a szavakat Jánosra vonatkoztatják, hogy azt mondja, sem az ő, sem a tanítványai hatalmában nem áll őt magát naggyá tenni, mert valamennyiünk nagysága akkora, amekkorának Isten azt szánta. Mert még az Isten Fia sem vette Magának ezt a tisztességet (Zsid5:4), miféle közrendű ember merészelne hát többre vágyni, mint amit az Úr adott neki? Ez az egy gondolat, ha a megfelelőképpen belevésődne az elméinkbe, bőséggel elégséges lenne a becsvágy féken tartására, s ha a becsvágyat helyesbítenénk és megsemmisítenénk, a viták átka hasonlóképpen eltűnne. Mi másért van az hát, hogy minden ember feljebb magasztalja magát, mint helyes, ha nem azért, mert nem az Úrtól függünk, s nem elégszünk meg azzal a ranggal, amit Ő adományoz nekünk?

28. *Ti magatok vagytok a bizonyságaim*. János azért vitatkozik a tanítványaival, mert nem adtak hitelt a kijelentésének. Gyakran figyelmeztette őket, hogy ő nem a Krisztus, következésképpen csak az maradt, hogy neki is szolgának és az Isten Fia alávetettjének kell lennie másokkal egyetemben. S ez az igevers említésre méltó, mert azt kijelentvén, hogy ő nem a Krisztus, semmit sem tart meg magának, hanem aláveti magát a Főnek, s úgy szolgál az egyházban, mint egy a sok közül, hogy ne magasztaltassák fel oly mértékben, ami már elhomályosítaná a Fő tisztességét. Kimondja: előtte küldetett el, hogy utat készítsen Krisztusnak, ahogyan a királyok szoktak hírnököket, vagy előfutárokat küldeni.

29. A kinek jegyese van, vőlegény az; a vőlegény barátja pedig, a ki ott áll és hallja őt, örvendezve örül a vőlegény szavának. Ez az én örömem immár betelt.

30. Annak növekednie kell, nékem pedig alább szállanom.

31. A ki felülről jött, feljebb való mindenkinél. A ki a földről való, földi az és földieket szól; a ki a mennyből jött, feljebb való mindenkinél.[67]

32. És arról tesz bizonyságot, a mit látott és hallott; és az ő bizonyságtételét senki sem fogadja be.

33. A ki az ő bizonyságtételét befogadja, az megpecsételte, hogy az Isten igaz.

34. Mert a kit az Isten küldött, az Isten beszédeit szólja; mivelhogy az Isten nem mérték szerint adja a Lelket.

29. *A kinek jegyese van*. Ezzel az összehasonlítással még teljesebben megerősíti azt a kijelentést, hogy egyedül Krisztus az, aki ki van zárva az emberek közönséges rendjéből. Mert ahogyan a vőlegény sem azért hívja és invitálja a barátait az esküvőre, hogy a menyasszonyt a prostituáltjukká tegye, vagy hogy saját jogait feladván őket is a nászágy részeseivé tegye, hanem inkább azért, hogy megtisztelvén az esküvőt ezáltal még szentebbé tegyék. Így Krisztus sem azért hívja el a szolgálóit a tanítói hivatalra, hogy meghódítván az egyházat, hűbérbirtokukká tegyék azt, hanem hogy hűséges munkálkodásukat felhasználván a saját maga munkatársaivá tegye őket. Hatalmas és fennkölt megkülönböztetés, mikor emberek vannak kijelölve az egyház fölé Isten Fiának képviseletére. Ők, hasonlóan a vőlegény barátaihoz, vele együtt ünneplik a menyegzőt, de törekedni kell különbséget tenni, hogy a rangjuk tudatában levő szolgálók nehogy maguknak sajátítsák ki azt, ami kizárólag a vőlegényé. Az egésznek az a lényege, hogy mindaz a kiválóság, amellyel a tanítók önmaguk között rendelkezhetnek, nem akadályozhatja Krisztust abban, hogy egyedül Ő uralkodjon az egyházban, vagy hogy azt egyedül az Ő szavával irányítsa.

Ez az összehasonlítás gyakorta szerepel a Szentírásban, mikor az Úr az örökbefogadás szent kötöttségét szándékozik kifejezni, mellyel Magához köt minket. Mert ahogyan őszintén

[67] "Et parle de la terre, *ou*, *comme issu de terre*;" — "és beszél a földiekről, vagy mint aki a földről való."

kínálja nekünk Önmagát, hogy a miénk lehessen, úgy joggal követeli tőlünk a kölcsönös hűségett és szeretetet, amit a feleség köteles megadni a férjének. Ez a házasság teljes mértékben beteljesedik Krisztusban, akinek a testéből és a csontjaiból valók vagyunk, mint Pál mondja (Ef5:30). Az Általa megkövetelt erkölcsösség főleg az evangélium iránti engedelmességben rejlik, hogy ne engedjük meg félrevezetni magunkat a tiszta egyszerűségétől, amint ugyanaz az apostol tanít minket erről (2Kor11:2-3). Nekünk tehát egyedül Krisztusnak kell alávettetnünk, Neki kell lennie a mi Főnknek, s egy hajszálnyival sem térhetünk el az evangélium egyszerű tanításától. Övé egyedül a legmagasztosabb dicsőség, hogy fenntarthassa a jogát és tekintélyét a vőlegényi mivoltának.

De mit kell tenniük a szolgálóknak? Természetesen Isten Fia hívja el őket, hogy teljesíthessék a Vele szemben fennálló kötelességüket a szent házasság vezetésével. Így tehát az a kötelességük, hogy minden módon gondoskodjanak arról, hogy a menyasszonyt – aki a gondoskodásukra van bízva – tiszta szűzként állítsák majd a férje elé, amivel Pál az említett igeszakaszban már mint elvégzett dologgal dicsekszik. Azok azonban, akik inkább magukhoz, semmint Krisztushoz vonják az egyházat, bűnösek annak a házasságnak az aljas megsértésében, melyet tisztelniük kellene. S minél nagyobb tisztességet ruház ránk Krisztus azzal, hogy a menyasszonya őrizőjévé tesz minket, annál szörnyűségesebb a hűtlenségünk, ha nem munkálkodunk jogainak fenntartásán és védelmén.

Ez az én örömem immár betelt. Ezalatt azt érti, hogy elérte vágyainak beteljesedését, s semmi másra nem vágyik, mikor látja Krisztust uralkodni, s az embereket úgy figyelni Rá, amiképpen azt megérdemli. Bárki, aki arra vágyik, hogy teljesen félretéve az önbecsülését, Krisztust magasztalja fel és megelégszik azzal, hogy Krisztust megtisztelve látja, hűséges és sikeres lesz az egyház irányításában, de bárki, aki a legcsekélyebb mértékben eltér ettől, aljas házasságtörő lesz, és nem tesz mást, mint megrontja Krisztus menyasszonyát.

30. *Annak növekednie kell*. Keresztelő János tovább is megy, mert jóllehet korábban az Úr a legnagyobb tisztességre emelte, megmutatja, hogy ez csak időleges volt, most azonban, hogy felkelt az igazság napja (Mal4:2), utat kell adnia. Következésképpen nemcsak szétszórja és előzi a tisztelet üres ömlengéseit, amit az emberek árasztanak rá elhamarkodottan és tudatlanul, hanem rendkívül gondosan arra is ügyel, hogy az igazi és törvényes megtiszteltetés, amit az Ú ruházott rá, ne homályosítsa el Krisztus dicsőségét. Ennek megfelelően mondja nekünk, hogy az ok, ami miatt mostanáig nagy prófétának tartották, hogy egy időre ilyen magasztos helyzetbe került, míg el nem jött Krisztus, Akinek át kell adnia a hivatalát. Időközben kijelenti, hogy ő a legszándékosabban vágyik rá, hogy semmivé csökkenjen, feltéve, hogy Krisztus elfoglalja és betölti az egész világot a sugaraival, s Jánosnak ezt a buzgóságát az egyház minden pásztorának utánoznia kellene, fejet hajtván Krisztus felemeltetése végett.

31. *A ki felültről jött*. Másik összehasonlítással megmutatja, mily nagyon különbözik Krisztus mindenki mástól, s mennyivel felettük áll, mert egy királyhoz, vagy megkülönböztetett hadvezérhez hasonlítja, akit, mikor fenséges trónjáról szól, a tekintélye iránti tisztelettel kell hallgatni, de megmutatja azt is, hogy neki magának elegendő, ha Krisztus legalsó zsámolyáról szólhat.[68] A második mondatban a régi latin fordításban csak egyszer szerepel a *földi* szó, de a görög kéziratokban kétszer ismétlődik. Gyanítom, hogy tudatlan emberek feleslegesnek tartották az ismétlést, s ezért törölték, de a szakasz jelentése ez: aki földi, bizonyítékát adja a származásának, s megmarad földi rangban a természete állapotának megfelelően. Ragaszkodik hozzá, hogy egyedül Krisztusra jellemző, hogy felülről szól, mert a mennyből jött.

Felmerül azonban egy kérdés: Vajon János is nem a mennyből jött, ami az elhívását és a hivatalát illeti, következésképpen nem volt az emberek kötelessége az ő szájával megszólaló

[68] „Au marchepied de Christ."

Urat hallgatni? Úgy látszik ugyanis, hogy nem juttatja érvényre azt a mennyei tanítást, amelyet közvetít. Erre azt válaszolom, hogy ez nem abszolút, hanem összehasonlító módon hangzott el. Ha a szolgálókat külön kell figyelembe venni, ők mintegy a mennyből szólnak, a legnagyobb tekintéllyel, amit Isten parancsolt meg nekik, de abban a pillanatban, hogy Krisztussal állítjuk őket szembe, többé már semmik sem lehetnek. Ezért mondja az apostol, a törvényt és az evangéliumot összehasonlítva, hogy „ha azok meg nem menekültek, a kik a földön szólót megvetették, sokkal kevésbé mi, ha elfordulunk attól, a ki a mennyekből vagyon", (Zsid12:25). Krisztus tehát azt akarja, hogy a szolgálóiban fogadják el Őt, de úgy, hogy Ő maradjon az egyetlen Úr, ők elégedjenek meg a szolgáló rangjával. S különösen, mikor összehasonlítást tesznek, Ő olyan megkülönböztetett akar maradni, hogy egyedül Ő magasztaltassék fel.

32. *A mit látott és hallott*. János folytatja a hivatala teljesítését, mert annak érdekében, hogy tanítványokat szerezzen Krisztusnak, Krisztus tanítását bizonyosként ajánlja, mivel Ő nem mond mást, csak amit az Atyától hallott. A látás és a hallás a kétséges véleményekkel, az alaptalan szóbeszédekkel és a mindenféle valótlansággal vannak szembeállítva, mert úgy érti, hogy Krisztus nem tanít mást, csak ami teljességgel ellenőrzött. Valaki azonban mondhatja, hogy kicsi az érdeme annak, akinek nincs semmije, csak amit hallott. Erre én azt mondom, hogy ez az igevers azt jelenti, hogy Krisztust az Atya tanította, így nem mást hoz elő, mint istenit, vagy más szóval azt, amit Isten jelentett ki neki.

S ez Krisztus egész személyére vonatkozik, amennyire az Atya az Ő követeként és magyarázójaként küldte Őt a világba. Később hálátlansággal vádolja a világot, amiért aljas és gonosz módon elutasította Isten eme kétségtelen és hűséges magyarázóját. Ezen a módon védi ki a támadást, mely sokakat elfordíthat a hittől, illetve sokakat megakadályozhat, vagy gátolhat a fejlődésben. Mivel hozzászoktunk a világ ítéletétől való túlságos függéshez, jelentős számú ember a világ lenézésével ítéli meg az evangéliumot, vagy legalábbis mikor látják, hogy azt mindenhol elvetik, ettől előítéleteik alakulnak ki, s kelletlenebbek és lassabbak lesznek a hitben. Következésképpen bárhol is lássunk efféle konokságot a világban, az az intés tartson minket az evangélium iránti folytonos engedelmességben, hogy az evangélium Istentől származó igazság. Mikor azt mondja, hogy SENKI nem fogadja be az Ő bizonyságtételét, ezalatt azt érti, hogy nagyon kevés, jóformán semmi a hívők száma a hitetlenek nagy tömegeivel való összehasonlításban.

33. *A ki az ő bizonyságtételét befogadja*. Itt arra serkenti és buzdítja az istenfélőket, hogy szorosan ragadják meg az evangélium tanítását, mintha csak azt mondaná, hogy nincs semmi okuk szégyenkezni, vagy kényelmetlenséget érezni azért, mert oly kevesen vannak, hisz a hitük Szerzője Isten, Aki önmagában bőségesen megadja nekünk a nyugalom helyét. Így tehát ha az egész világ el is veti, vagy meg is tagadja az evangéliumba vetett hitet, ennek nem szabad visszatartania jó embereket attól, hogy egyetértsenek Istennel. Nekik van valamijük, amelyre biztonsággal támaszkodhatnak, mikor tudják, hogy hinni az evangéliumban nem más, mint egyetérteni az Isten által kijelentett igazságokkal. Közben azt is megtanuljuk, hogy az Istenre való támaszkodás és az Ő szavai által való megerősödés a hit sajátossága, mert nem lehetséges egyetértés, amíg Isten először elő nem lép és meg nem szólal. Ezzel a tantétellel a hit nemcsak különbözik minden emberi alkotástól, de a kételkedő és ingadozó véleményektől is, mert meg kell felelnie Isten igazságának, ami minden kételytől mentes. Következésképpen, mivel Isten nem hazudhat, abszurdum volna, ha a hit ingadozna. Ezzel a védelemmel megerősödve alkalmazzon a Sátán bármiféle fondorlatot azért, hogy minket megzavarjon és megrázzon, mi mindig győztesek maradunk.

Ezért azt is az emlékezetünkbe idézik, hogy mennyire elfogadható és drága áldozat Isten szemében a hit. Mivel az Ő számára semi sem kedvesebb, mint az igazság, mi nem kínálhatunk Neki elfogadhatóbb imádatot, mint mikor hitünk által igaznak fogadjuk el Őt. Másrészt nem sérthetjük meg Őt jobban, mint mikor nem hiszünk az evangéliumban, mert Őt

nem lehet megfosztani az igazságától anélkül, hogy dicsőségétől és fenségétől is meg ne fosztanánk. Az Ő igazsága bizonyos módon szoros kapcsolatban áll az evangéliummal, s az Ő akarata, hogy azt elfogadjuk. A hitetlenek tehát, már amennyire a hatalmukban áll, semmit sem hagynak meg Istennek, de nem azért, mert gonoszságuk legyőzi Isten hűségességét, hanem mert nem átallják Istent hazugsággal vádolni. Ha nem vagyunk keményebbek a köveknél, akkor ez a magasztos cím, mely a hitet ékesíti, a legforróbb szeretetet kell, hogy lángra lobbantsa az elménkben iránta. Mert minő hatalmas a megtiszteltetés, amiben Isten a szegény, méltatlan embereket részesíti, hogy mikor azok, akik természetüknél fogva nem mások, mint hazugságok és hiábavalóságok, méltókká tétetnek Isten szent igazságának az aláírásukkal való megerősítésére?

34. *Mert a kit az Isten küldött, az Isten beszédeit szólja*. Megerősíti az előbbi kijelentést, mert megmutatja, mit kell valójában tennünk, mikor Krisztus tanítását kapjuk: minthogy Krisztus nem mástól származott, mint a mennyei Atyától. Következésképpen Isten az, Aki beszél hozzánk Általa, s valóban, nem tulajdonítjuk Krisztus tanításának mindazt, ami megilleti, amíg el nem fogadjuk isteninek.

Mivelhogy az Isten nem mérték szerint adja a Lelket. Ezt az igeszakaszt kétféleképpen magyarázzák. Egyesek a közönséges elosztásra vonatkoztatják ekképpen: Isten, Aki minden jó kimeríthetetlen forrása, a legcsekélyebb mértékben sem csökkenti a saját forrásait, mikor hatalmasan és bőségesen árasztja az ajándékait az emberekre. Azok, akik valamiféle edényből adják, amit másoknak adnak, végezetül eljutnak az edény aljára, de nincs veszélye annak, hogy bármi efféle megtörténhet Istennel, s az ő ajándékainak bősége sem lehet oly nagy, hogy ne lenne képes még annál is többet adni, ha valaha is gyakorolni kívánja nagylelkűségét. Ennek a magyarázatnak van némi valószínűsége, mert a mondat határozatlan, azaz nem mutat konkrétan egyetlen személyre sem.[69]

Én azonban inkább Ágoston követésére hajlok, aki úgy magyarázza, hogy az Krisztusra vonatkozik. S nincs is semmi ereje annak az ellenvetésnek, hogy Krisztus itt konkrétan nem említtetik, mivel a következő mondat minden kétértelműséget eltöröl, melyben ami eddig különbségtétel nélkül sokakra vonatkozónak látszott, az Krisztusra korlátozódik. Ezek a szavak ugyanis minden bizonnyal a magyarázat végett kerültek a szövegbe, hogy *az Atya szereti a Fiút, és az ő kezébe adott mindent*, tehát közvetlen szövegösszefüggésben állóként szükséges olvasni. Az igeidő – szereti-adott – mondhatni, folyamatos cselekvést jelez, mert bár Krisztus egyszer a legnagyobb tökéletességben felruháztatott a Lélekkel, mégis, mivel folytonosan ömlik, mondhatni, egy forrásból és széles körben szétárad, nincs semmi illetlenség annak kimondásában, hogy Krisztus most az Atyától kapja Őt. Ám ha bárki úgy dönt, hogy egyszerűbben értelmezi, nem szokatlan dolog, hogy megváltozik az efféle igék ideje, s az *adott* helyén az *ad* szerepel.[70]

A jelentés tehát világos: Krisztus nem mérték szerint kapta a Lelket, mintha a kegyelem ereje, amivel rendelkezik, bármi módon korlátozva lenne. Ahogy Pál is tanítja, hogy „Mindenikünknek pedig adatott a kegyelem a Krisztustól osztott ajándéknak mértéke szerint” (Ef4:7), azaz nincs senki, aki egyedül rendelkezne vele teljes bőségben. Mert miközben az a testvéri kapcsolat kölcsönös köteléke közöttünk, hogy egyetlen külön figyelembe vett ember sem rendelkezik mindazzal, amire szüksége van, hanem mindenkinek szüksége van a többiek segítségére, Krisztus abban különbözik tőlünk ebben a vonatkozásban, hogy az Atya az Ő Lelkének korlátlan bőségét árasztotta Rá. S természetesen helyes, hogy benne a Léleknek mérték nélkül kell lakoznia, hogy valamennyien az Ő teljességéből vehessünk, amint láttuk az első fejezetben. S ehhez viszonyítja, ami rögtön ezután következik, hogy az Atya mindent az Ő kezébe adott, mert ezekkel a szavakkal Keresztelő János nemcsak

[69] “C’est a dire, ne determine point certaine personne.”

[70] Et que *Donne* soit mis pour *et donne*.

Krisztus kiválóságát jelenti ki, de egyidejűleg megmutatja ama gazdagságok végét és hasznát, melyekkel felruháztatott, nevezetesen, hogy Krisztust jelölte ki az Atya elosztóként, Ő ad mindenkinek mindent úgy, ahogyan Neki tetszik, és ahogyan szükségesnek látja, amiképpen Pál magyarázza ezt el bővebben az efézusi levél negyedik fejezetében, amit nemrég idéztem. Jóllehet Isten különböző módokon gazdagítja meg az Ő népét, mégis, egyedül Krisztusra jellemző, hogy minden a kezében van.

35. Az Atya szereti a Fiút, és az ő kezébe adott mindent.

36. A ki hisz a Fiúban, örök élete van; a ki pedig nem enged a Fiúnak,[71] nem lát életet, hanem az Isten haragja marad rajta.

35. *Az Atya szereti a Fiút*. De mi ennek az érvelésnek a jelentése? Vajon mindenki mást gyűlölettel kezel? A válasz könnyű: itt nem arról a közönséges szeretetről beszél, mellyel Isten az Általa teremtett emberekhez, vagy más munkáihoz viszonyul, hanem arról a különleges szeretetről, mely a Fiúval kezdve minden teremtményére kiárad. Mert az a szeretet, amellyel a Fiút Magához öleli, s egyben minket is Magához ölel Benne, arra indítja, hogy minden jótéteményét az Ő keze által közölje velünk.

36. *A ki hisz a Fiúban*. Ezt nemcsak avégett tette hozzá, hogy tájékoztasson: nekünk minden jót Krisztustól kell kérnünk, de azért is, hogy megismertessen bennünket azzal a móddal, ahogy élvezzük ezeket. Megmutatja, hogy az élvezet a hitben foglaltatik, s nem ok nélkül, mivel ennek eszközeivel birtokoljuk Krisztust, Aki magával együtt elhozza nekünk mind a megigazulást, mind az életet, ami a megigazulás gyümölcse. Mikor a Krisztusba vetett hitet jelentjük ki az élet okául, abból megtanulhatjuk, hogy életet egyedül Krisztusban találhatunk, s semmi más módon nem leszünk annak részesei, egyedül Magának Krisztusnak a kegyelme által. Nem mindenki ért azonban egyet abban a módban, ahogyan Krisztus élete eljut hozzánk. Egyesek így értelmezik: „hit által kapjuk a Lelket, aki megújít minket a megigazuláshoz, s ezzel a megújulással egyetemben az üdvösséget is megkapjuk". Ami engem illet, bár igaznak vélem, hogy hit által újulunk meg, s Krisztus Lelke így irányít minket, mégis azt mondom, hogy először az ingyenes bűnbocsánatot kell tekintetbe vennünk, melyen át Isten elfogad minket. Megint azt mondom, hogy ezen áll minden üdvbizonyosságunk, s ebben rejlik, mivel az Isten előtti megigazulás semmi más módon nem ruházható ránk, csak ha nem tulajdonítja nekünk a bűneinket.

A ki pedig nem enged a Fiúnak. Ahogyan megígérte az életet Krisztusban, hogy annak édességével kecsegtethessen minket, most úgy ítél örök halálra mindenkit, aki nem hisz Krisztusban. S ezen a módon nagyítja fel Isten kedvességét, mikor arra figyelmeztet, hogy nincs más mód elmenekülni a halál elől, csak a Krisztus szabadít meg minket, mert ez az ítélet azon a tényen alapszik, hogy valamennyien átkozottakká lettünk Ádámban. S amennyiben Krisztus hivatala az, hogy megmentse, ami elveszett, azok, akik elutasítják az Általa kínált üdvösséget, joggal szenvedik el a halálban maradást. Épp az imént mondtuk, hogy ez különösen azokra vonatkozik, akik elvetik a nekik kijelentett evangéliumot, mert noha az egész emberiség ugyanabban a romlásban van, mégis, nehezebb és kettős bosszú vár azokra, akik elutasítják, hogy Isten Fia legyen a megmentőjük. S kétségtelen, hogy Keresztelő János, mikor halált hirdetett a hitetlenekkel szemben, fel akart minket lobbantani, hogy az attól való félelem következtében gyakoroljuk a Krisztusba vetett hitet, Az is kijelentetik, hogy mindaz az igazságosság, amit a világ Krisztuson kívül birtokolni vél, megítéltetik, és semmivé tétetik. Sőt, senki se vetheti ellen, hogy igazságtalan lenne az egyébként jámbor és szent embereknek elveszni, mivelhogy nem hisznek, mert semmi szentség sincs az emberekben, hacsak Krisztus nem adta beléjük.

[71] "Qui ne croit point au Fils, *ou*, *qui desobeit au Fils*" — "aki nem hisz a Fiúban, vagy aki nem enged a Fiúnak."

Az *életet látni* itt azt jelenti, hogy „élvezni az életet”. S hogy világosabban kifejezze: semmi reményünk sem marad, ha Krisztus nem szabadít meg minket, azt mondja, hogy Isten haragja marad a hitetleneken. S nem vagyok elégedetlen az Ágoston által megfogalmazott nézettel, mely szerint Keresztelő János azért használta a rajta marad kifejezést, hogy megmutassa: az anyaméhtől kezdve halál fiai vagyunk, mert a harag gyermekeiként születtünk (Ef2:3). Legalábbis, szándékosan elfogadom ezt a fajta célzást, feltéve, ha tartjuk magunkat az általam kimondott igaz és egyszerű jelentéshez, hogy a halál ott lebeg minden hitetlen feje felett, legyőzötten és rabigában tartva őket, ahonnan soha nem menekülhetnek. S valóban, noha az elvetettek természetesen elítéltek, hitetlenségük által mégis új halált vonnak magukra. S ebből a célból adatott a kötés hatalma az evangélium szolgáinak, mert jogos bosszú az emberek makacsságával szemben, hogy akik lerázzák magukról Isten üdvözítő igáját, azok a halál láncaival kötözzék meg magukat.

4. fejezet

1. Amint azért megtudta az Úr, hogy a farizeusok meghallották, hogy Jézus több tanítványt szerez és keresztel, mint János,

2. (Jóllehet Jézus maga nem keresztelt, hanem a tanítványai,)

3. Elhagyá Júdeát és elméne ismét Galileába.

4. Samárián kell vala pedig általmennie.

5. Megy vala azért Samáriának Sikár nevű városába, annak a teleknek szomszédjába, a melyet Jákób adott vala az ő fiának, Józsefnek.

6. Ott vala pedig a Jákób forrása. Jézus azért, az utazástól elfáradva, azonmód leüle a forráshoz. Mintegy hat óra vala.

7. Jöve egy samáriabeli asszony vizet meríteni; monda néki Jézus: Adj innom!

8. Az ő tanítványai ugyanis elmentek a városba, hogy ennivalót vegyenek.

9. Monda azért néki a samáriai asszony: Hogy kérhetsz inni zsidó létedre én tőlem, a ki samáriai asszony vagyok?! Mert a zsidók nem barátkoznak a samáriaiakkal.

1. *Amint azért megtudta az Úr.* Az evangélista, beszámolni szándékozván Krisztusnak a samáriai asszonnyal folytatott beszélgetéséről, most az utazás okának magyarázatával kezdi. Tudván, hogy a farizeusok rosszindulatúan viszonyulnak Hozzá, nem akarta magát kitenni a haragjuknak a megfelelő pillanat eljövetele előtt. Ez volt az indítéka a Júdeából való elutazásának. Az evangélista tehát arról tájékoztat minket, hogy Krisztus nem azért jött Samáriába, hogy ott lakjon, hanem mert át kellett mennie rajta a Júdeából Galileába vezető úton. Amíg ugyanis feltámadásával meg nem nyitotta az utat az evangélium számára, szükséges volt, hogy Izrael juhainak összegyűjtésével törődjön, akikhez küldetett. Az, hogy most a samáriaiakat tisztelte meg a tanításával, rendkívüli és majdhogynem véletlen esemény volt, ha megengedhető, hogy így fejezzük ki magunkat.

De vajon miért keresi a visszavonulást és Galilea rejtekhelyeit, mintha nem akarna ismertté válni, ami pedig nagyon is kívánatos? Erre azt mondom, hogy Ő tudta a cselekvés helyes módját, és a hasznosság lehetőségeit oly módon használta ki, hogy egyetlen pillanatot sem hagyott elveszni. Össze akarta tehát kötni az útvonalát a szabályszerűséggel, s tette ezt az általa helyesnek ítélt módon. Ebből tudjuk meg mi is, hogy elméinket oly módon kell szabályozni, hogy egyrészről semmilyen félelem se rettentsen el a kötelesség végrehajtásától, másrészről pedig ne tegyük ki magunkat elhamarkodottan semmi veszélynek. Mindazok, akik komolyan vágynak az elhívásuk követésére, gondosan ügyelnek erre a mérsékletre, aminek okából nyugodtan követik majd az Urat még a halálok között is: nem rohannak azokba szeleburdi módon, hanem nyugodtan járják az útjukat. Emlékezzünk tehát arra, hogy ne törtessünk jobban előre, mint azt az elhívásunk megkívánja.

A farizeusok meghallották. Az evangélista egyedül a farizeusokat említi Jézus ellenségeiként, nem mintha a többi törzs baráti lett volna, hanem mivel ez a szekta abban az időben felemelkedőben volt, és mivel telve volt haraggal az isteni buzgóság látszata alatt. Feltehető a kérdés: vajon az irigység, hogy Krisztusnak több tanítványa van, vezette őket János tiszteletének és hírnevének támogatására, mivelhogy erőteljesebben kötődtek hozzá? A szavak jelentése más, ugyanis jóllehet korábban elégedetlenek voltak azzal, hogy János tanítványokat gyűjtött, elméik még jobban felbőszültek, mikor látták, hogy még több tanítvány megy Krisztushoz. Attól kezdve, hogy János kijelentette magáról, hogy ő nem több, mint Isten Fiának hírnöke, elkezdtek nagyobb számban Krisztushoz gyűlni, s ezzel ő már majdnem be is fejezte a szolgálatát. Azaz, fokozatosan átadta a tanítói és keresztelői hivatalt Krisztusnak.

2. *Jóllehet Jézus maga nem keresztelt*. Krisztus keresztségének nevét adja annak, amit mások kezei végeznek el avégett, hogy tájékoztasson: a keresztséget nem a szolgáló személye alapján kell értékelni, mert annak ereje teljes mértékben a Szerzőjétől függ, akinek nevében, és akinek tekintélyével azt kiszolgáltatják. Ebből figyelemre méltó vigasztalást nyerünk, mikor tudjuk, hogy keresztségünk hatékonysága a megmosattatásunkat és megújításunkat illetően nem kisebb, mintha Isten Fiának kezei szolgáltatták volna azt ki. S ahhoz sem férhet semmi kétség, hogy míg a világban élt, pontosan abból a célból tartózkodott a jel külső kiszolgáltatásától, hogy bizonyságot tegyen minden kor számára, hogy a keresztség semmit sem veszít az értékéből, mikor halandó ember szolgáltatja ki. Röviden, nemcsak Krisztus keresztel belsőképpen a Lelke által, de magát a jelképet, amit halandó embertől veszünk, ugyanúgy kell néznünk, mintha maga Krisztus nyújtotta volna ki a kezét hozzánk a mennyből. S ha az ember által kiszolgáltatott keresztség Krisztus keresztsége, akkor nem szűnik meg Krisztus keresztségének lenni, akárki szolgáltatja is azt ki. S ez elégséges az anabaptisták megcáfolására, akik azt vallják, hogy mikor a szolgáló gonosz ember, a keresztség is érvénytelen, s ennek az abszurditásnak a segítségével háborgatják az egyházat; ahogyan Ágoston is nagyon helyesen ezt az érvet használta a donatistákkal szemben.

5. *Megy vala azért Samáriának Sikár nevű városába*. Jeromos, Paula sírfeliratában úgy véli, hogy ez helytelen olvasat, s hogy Sikemet kellene írni, s valóban, az utóbbi tűnik az ókori és valódi névnek, de valószínű, hogy az evangélista korában a Sikár szó volt már a megszokott. Ami a helyet illeti, általában egyetértenek azzal, hogy ez a város a Garizim hegyéhez volt közel, akiknek a lakóit hitszegő módon Simeon és Lévi mészárolták le (1Móz34:25), s amelyet Abimélek, annak a földnek a szülötte, később a földdel egyenlővé tett (Bír9:45). A hely megfelelősége azonban olyan volt, hogy harmadszor is felépült egy város ott, melyet Jeromos korábban Neapolisnak neveztek. S megannyi kiegészítést hozzátéve, az apostol eltöröl minden kétséget, mert Mózes világosan tájékoztat minket arról, hogy hol volt az a föld, melyet Jákób adott József gyermekeinek (1Móz48:22). Általánosan elfogadott az is, hogy a Garizim hegye közel volt Sikem városához. Később majd elmondjuk, hogy ott egy templom épült, s kétségtelen, hogy Jákób sokáig élt a családjával azon a helyen.

Jézus azért, az utazástól elfáradva. Nem a fáradtságot színlelte, hanem valóban fáradt volt, mert avégett, hogy jobban felkészülhessen az együttérzés és a könyörület gyakorlására irántunk, magára vette a gyengeségeinket, ahogyan az apostol is megmutatja: „Mert nem oly főpapunk van, a ki nem tudna megindulni gyarlóságainkon”, (Zsid4:15). Ezzel jól egybecseng az időpont, mert nem csoda, hogy szomjasan és fáradtan dél körül megpihent. A napnak ugyanis napkeltétől napnyugtáig tizenkét órája van, s a hatodik óra a dél. Mikor az evangélista azt mondja, hogy leült, azalatt azt érti, hogy ez a fáradt ember viselkedése volt.

7. *Jöve egy samáriabeli asszony*. Mikor vizet kér az asszonytól, ezt nemcsak a tanítás lehetőségének megragadása végett teszi, hisz a szomjúság miatt inni vágyott. Ez azonban nem akadályozza meg Őt abban, hogy éljen a tanítás megszerzett lehetőségével, mert az asszony üdvösségét többre becsüli a saját szükségleteinél. Így elfelejtvén a saját szomjúságát, mintha megelégedne a pihenés és a beszélgetés lehetőségével, hogy taníthassa őt az igazi kegyességre, összehasonlítást tesz a látható és a lelki víz között, s mennyei tanítással locsolja meg annak az ő elméjét, aki nem akart neki vizet adni.

9. *Hogyan kérhetsz inni zsidó létedre?* Ez egy megrovás, melyen át azzal a lenézéssel válaszol neki, amellyel a népe általánosságban viseltetett. A samaritánusokról tudjuk, hogy az idegenek söpredékéből összegyűjtött nép voltak. Megrontották Isten tiszteletét és nagyon sok hamis és bűnös ceremóniát vezettek be, ezért a zsidók joggal utálták őket. Mégsem kétséges, hogy a zsidók a törvény iránti buzgóságukat a testi gyűlölet köpönyegeként kezelték, mert sokakat inkább a becsvágy és az irigység hajtott, valamint a nemtetszés, mikor látták, hogy q nekik adott országot a samaritánusok foglalták el, s nem pedig a szomorúság és a szorongás amiatt, hogy Isten tiszteletét megrontották. Volt jogos alapja az elkülönülésnek, feltéve

persze, hogy érzéseik tiszták és megfelelően kordában tartottak voltak. Emiatt Krisztus, mikor először küldi ki az apostolokat az evangélium hirdetésére, megtiltja nekik, hogy a samaritánusokhoz menjenek (Mt10:5).

Ez a nő azonban azt teszi, ami a legtöbbünknek természetes, mert mikor arra vágyunk, hogy megbecsüljenek, nagyon rosszul esik, ha megvetnek. Az ember természetének ez a betegsége olyannyira általános, hogy mindenki azt szeretné, ha vétkei megörvendeztetnének másokat. Ha bárki megró minket, vagy bármit, amit teszünk, vagy mondunk,[72] azonnal megsértődünk minden jó ok nélkül. Vizsgálja hát meg mindenki önmagát, s mindaddig meg fogja találni a büszkeségnek eme magvát az elméjében, amíg Isten Lelke azt ki nem törli onnan. Ez az asszony tehát, tudván, hogy népének babonáit a zsidók elítélik, most sértést intéz feléjük Krisztus személyében.

Mert a zsidók nem barátkoznak a samáriaiakkal. Feltételezem, hogy ezeket a szavakat az asszony mondta ki. Mások úgy vélik, hogy az evangélista tette hozzá a magyarázat kedvéért, s valójában kevés jelentősége van annak, hogy melyik elgondolást részesítjük előnyben. Természetesebbnek vélem azonban, hogy a nő így gúnyolódik Krisztussal: „Micsoda? Törvényes dolog vizet kérned tőlem, mikor annyira világiasaknak tartotok minket?" Ha bárki a másik magyarázatot kedveli jobban, én nem vitatkozom. Mindamellett lehetséges, hogy a zsidók samaritánusokkal szembeni undora túllépte a helyes korlátokat, mert már mondtuk, hogy helytelen célra használták a buzgóság hamis látszatát, ezért természetes volt számukra szélsőségekbe esni, ami majdnem mindig megtörténik azokkal, akik bűnös indulatoknak adnak utat.

10. Felele Jézus és monda néki: Ha ismernéd az Isten ajándékát, és hogy ki az, a ki ezt mondja néked: Adj innom!; te kérted volna őt, és adott volna néked élő vizet.

11. Monda néki az asszony: Uram, nincs mivel merítened, és a kút mély: hol vennéd tehát az élő vizet?[73]

12. Avagy nagyobb vagy-é te a mi atyánknál, Jákóbnál, a ki nékünk adta ezt a kutat, és ebből ivott ő is, a fiai is és jószága is?

13. Felele Jézus és monda néki: Mindaz, a ki ebből a vízből iszik, ismét megszomjúhozik:

14. Valaki pedig abból a vízből iszik, a melyet én adok néki, soha örökké meg nem szomjúhozik; hanem az a víz, a melyet én adok néki, örök életre buzgó víznek kútfeje lesz ő benne.

15. Monda néki az asszony: Uram, add nékem azt a vizet, hogy meg ne szomjúhozzam, és ne jőjjek ide meríteni!

10. *Felele Jézus*. Krisztus most, kihasználván a lehetőséget, elkezd prédikálni az Ő Lelkének kegyelméről és hatalmáról, s mindezt egy olyan nőnek, aki egyáltalában nem szolgált rá arra, hogy csak egy szót is szóljon hozzá. Ez természetesen bámulatos példája a jóságának. Mert mi volt ebben a szerencsétlen nőben, aki prostituáltból egyszer csak hirtelen Isten Fiának a tanítványává vált? Mindazonáltal valamennyiünkben a könyörületének hasonló példáját mutatta. Valóban nem minden nő prostituált, s nem is minden ember követi el egyformán ugyanazt az undorító bűnt, de miféle kiválóságot képes bárki közülünk felmutatni annak okául, amiért méltóztatott ránk ruházni a mennyei tanítást és a családjába való befogadtatás tisztességét? S az sem volt véletlen, hogy egy efféle személlyel történt meg a beszélgetés, mert az Úr megmutatta nekünk mintegy modellként, hogy azok, akikbe beülteti az üdvösség tanítását, nem az érdemeik alapján lettek kiválasztva. S első ránézésre csodálatos dolognak tűnik, hogy elment oly sok kiváló ember mellett Júdeában, viszont családias

[72] „Et qui reprouve ce que nous disons ou faisons."
[73] „Ceste eau vive – ezt az élő vizet".

beszélgetést kezdeményezett ezzel a nővel. Szükséges volt azonban, hogy az Ő személyében megmutatkozzék, mennyire igazat mondott a próféta: „Megkeresni hagytam magamat azoktól, a kik nem is kérdeztenek; megtaláltattam magamat azokkal, a kik nem is kerestenek. Ezt mondám: Ímhol vagyok", (Ézs65:1)

Ha ismernéd az Isten ajándékát. Ezt a két mondatot, hogy *ha ismernéd az Isten ajándékát* és *ki az, a ki ezt mondja néked*, én külön olvasom, a másodikat az első magyarázatáénak tekintve. Mert Isten csodálatos kedvessége volt az, hogy Krisztus jelen volt, Aki elhozta Magával az örök életet. A mondat jelentése világosabb lesz, ha az ÉS helyett a NEVEZETESEN, vagy valamely hasonló értelmű szót használjuk,[74] így: „*Ha ismernéd az Isten ajándékát, NEVEZETESEN, hogy Ő az, Aki beszél veled*". Ezekből a szavakból megtanuljuk, hogy csakis akkor ismerjük Krisztust, ha megértjük, hogy mit adott nekünk az Atya Őbenne, s miféle jótéteményeket hoz Ő nekünk. A megismerés pedig a nyomorult mivoltunkról való meggyőződéssel kezdődik, mivel mielőtt bárki vágyna az orvosságra, előzetesen meg kell ismernie a bajait. Ezért az Úr nem azokat hívogatja enni és inni, akik eleget ittak, hanem a szomjasakat, s nem azokat, akik elteltek, hanem az éheseket. S miért küldetett volna el Krisztus a Lélek teljességével, ha mi nem lennénk üresek?

S ahogyan nagy lépést tesz előre az, aki érezvén a gyengeségét, már elismeri, hogy mennyire szüksége van a másik segítségére, úgy nem lesz elégséges a számára a bajok alatt nyögdécselni, ha egyúttal nem reménykedik a már elkészített és rendelkezésre álló segítségben. Ezen a módon nem tennénk többet, mint elemésztenénk magunkat a szomorúsággal, vagy mint a pápisták, ide-oda futkoshatnánk és sanyargathatnánk magunkat a haszontalan és hiábavaló fáradozással. Mikor azonban Krisztus megjelenik, többé nem vándorlunk hiába, keresvén a senki által meg nem szerezhető orvosságot, hanem egyenesen Hozzá megyünk. Isten kegyelmének egyetlen igazi és hasznos ismerete az, mikor tudjuk, hogy Krisztusban rejlik a számunkra, és az Ő kezei által adatik meg nekünk. Hasonlóképpen emlékeztet arra Krisztus, hogy mennyire hatékony az Ő áldásainak ismerete, mivel a keresésükre ösztönöz minket és lángra lobbantja a szívünket. *Ha ismernéd*, mondja, *te kérted volna*. Eme szavak célját nem nehéz meglátni, mert fel szerette volna gerjeszteni ennek a nőnek a vágyát, hogy ne vesse meg, és ne utasítsa el a neki felkínált életet.

Adott volna néked. Ezekkel a szavakkal Krisztus arról tesz bizonyságot, hogy ha imáinkat hozzá címezzük, azok nem lesznek gyümölcstelenek, s valóban, e nélkül a meggyőződés nélkül az ima komolysága teljességgel lagymatag lesz. Mikor azonban Krisztus találkozik a Hozzá jövőkkel, s készen áll vágyaik kielégítésére, többé már nincs helye a restségnek, vagy késlekedésnek. S nincs ember, aki, ha ebben nem gátolja őt a hitetlensége, ne érezné, hogy ez valamennyiünknek szól.

Élő víz. Jóllehet a *víz* nevet a jelen helyzettől kölcsönzi, s a Lélekre alkalmazza, ez a metafora mégis nagyon gyakori a Szentírásban és a legjobb alapokon nyugszik. Mert mi olyanok vagyunk, mint a kiszáradt és terméketlen talaj, nincs bennünk nedvesség és nincs bennünk keménység, míg az Úr meg nem öntöz az Ő Lelkével. Más helyen a Lelket tiszta víznek nevezi a Szentírás (Zsid10:23), de más értelemben, nevezetesen mivel megmos és megtisztít azoktól a szennyeződésektől, melyek teljesen elborítanak minket. De ebben és a hasonló versekben az értekezés tárgya az a titkos energia, mellyel helyreállítja bennünk az életet, valamint fenntartja, és tökéletességre juttatja azt. Vannak, akik ezt az evangélium tanítására utalónak tartják, amiről elismerem, hogy ez a megnevezés teljességgel elfogadható, de azt hiszem, hogy Krisztus itt a mi megújulásunk egész kegyelmét érti bele, mert tudjuk, hogy azért küldetett, hogy nekünk új életet hozzon. Véleményem szerint tehát a *vizet* szembe akarta állítani az áldásoktól való megfosztottság ama állapotával, melyben az emberiség nyög és munkálkodik. Ismét mondom, az élő víz nem azért kapta ezt a nevet, mert *életadó* hatása

[74] "Si en lieu de *Et*, nous mettons *A scavoir*, ou quelque autre mot semblable."

van, hanem a célzás a különböző fajta vizekre vonatkozik. *Élőnek* nevezik, mert *élő* forrásból árad.

11. *Uram, nincs mivel merítened*. Ahogyan a samaritánusokat a zsidók megvetették, úgy viszont a samaritánusok is lenézték a zsidókat. Ennek megfelelően ez az asszony először nemcsak megveti Krisztus, de gúnyolja is. Ő nagyon is jól érti, hogy Krisztus átvitt értelemben beszél, de mégis kibök egy csúfolódást arra célozván, hogy Ő többet ígér, mint amennyit képes megtenni.

12. *Avagy nagyobb vagy-é te a mi atyánknál, Jákóbnál*. Azzal folytatja, hogy gőgösséggel vádolja meg, amiért Jákób, a szent pátriárka fölé helyezi magát. „Jákób", mondja, „megelégedett ezzel a kúttal a saját maga és a családja használatára, neked pedig ennél kiválóbb vized van?" S hogy mennyire hibás ez az összehasonlítás, az elég világosan kiderül abból a megfontolásból, hogy ő a szolgát a mesterrel, egy halott embert az élő Istennel veti össze. De mégis, hányan esnek ugyanebbe a hibába napjainkban is? Annál óvatosabbaknak kell lennünk az emberek személyének felmagasztalásában, nehogy elhomályosítsuk Isten dicsőségét. Nekünk valóban tisztelettel kell fogadnunk Isten ajándékait, bárhol is jelenjenek azok meg. Helyes tehát, ha tiszteljük azokat az embereket, aki élen járnak a kegyességben, vagy fel vannak ruházva más, szokatlan ajándékokkal, de úgy kell őket tisztelnünk, hogy Isten mindig mindenkinél kitűnőbb maradjon – hogy Krisztus az Ő evangéliumával kitűnően világíthasson, mert neki kell meghódolni a világ összes kiválóságának.

Azt is észre kell venni, hogy a samaritánusok hamisan dicsekedtek azzal, hogy a szent ősatyáktól származnak. Hasonlóképpen a pápisták, noha törvénytelen magzatok, gőgösen dicsekszenek az ősatyákkal és megvetik Isten igazi gyermekeit. Ha a samaritánusok test szerint Jákóbtól származtak volna, mivel teljes mértékben megromlottak és elidegenedtek az igazi kegyességtől, ez a dicsekvés nevetséges lett volna. S noha származásuk szerint kutaiak voltak (2Kir17:24), vagy legalábbis a világias pogányok közül gyűjtettek össze, mégsem szűntek meg hamis állításokat megfogalmazni a szent pátriárka nevéről. Ennek azonban semmi haszna sem volt a számukra, s ez a helyzet mindazokkal, akik az emberek fényében örvendeznek bűnös módon, s így megfosztják magukat Isten világosságától, s akiknek semmi közük sincs a szent ősatyákhoz, akiknek a nevével visszaéltek.

13. *Mindaz, a ki ebből a vízből iszik*. Jóllehet Krisztus észreveszi, hogy nem sok jót cselekszik, sőt még a tanítását is lenézik, az elmondottak világosabb magyarázatával folytatja. Különbséget tesz a kétféle víz használata között, hogy az egyik a teste szolgálja és csak időleges, míg a másik ereje örök életet ad a léleknek. Mivel ugyanis a test ki van téve a romlásnak, az őt támogató segítségnek is törékenynek és átmenetinek kell lennie. Ami viszont a lelket eleveníti meg, az nem lehet más, mint örökkévaló. Krisztus szavai nincsenek ellentétben a ténnyel, hogy a hívőket egészen életük végéig égeti a még bőségesebb kegyelem iránti vágy. Ő ugyanis nem azt mondja, hogy a legelső naptól fogva mondhatni a teljes megelégedésig, hanem csak azt érti, hogy a Szentlélek egy folytonosan áradó forrás, így tehát nem lép fel annak veszélye, hogy akik a lelki kegyelem által megújultak, ki fognak száradni. S bár egész életünkben szomjazunk, mégis bizonyos, hogy egy napon, vagy rövid idő alatt vettük a Szentlelket, de mint örökkévaló forrást, mely soha nem hagy cserben minket. Azaz, a hívők egész életükben szomjasak, mégpedig élesen szomjasak, mégis bőségesen áll a rendelkezésükre az életadó nedvesség. Mert bármilyen kicsi is legyen az általuk kapott kegyelem mértéke, az örök életet ad nekik, ezért soha nem fognak teljesen kiszáradni. Mikor tehát azt mondja, hogy ők megelégíttetnek, ezzel nem a vágyakra, hanem a kiszáradásra céloz.

Örök életre buzgó víznek kútfeje lesz. Ezek a szavak még világosabban fejezik ki az előző kijelentést, mert folyamatos áradást fejeznek ki, ami fenntartja őket a mennyei örökkévalóságban ebben a halandó és megsemmisülő életben. Krisztus kegyelme tehát

nemcsak rövid ideig árad ránk, hanem az áldott halhatatlanságba ömlik szét, mert nem szűnik meg addig folyni, amíg a romolhatatlan élet, melyet megkezd, tökéletességre nem jut.

15. *Add nékem azt a vizet*. Ez a nő kétségtelenül elegendően a tudatában van annak, hogy Krisztus a lelki vízről beszél, mivel azonban lenézi őt, semmibe veszi az ígéreteit. Ameddig ugyanis az Ő, mint beszélő tekintélyét nem fogadjuk el, a tanítását sem engedjük belépni. Közvetve tehát a nő gúnyolta Krisztust, ezt mondván: „Sokat dicsekedtél, de nem látok semmit, mutasd meg a valóságban, ha képes vagy rá".

16. Monda néki Jézus: Menj el, hívd a férjedet, és jőjj ide!

17. Felele az asszony és monda: Nincs férjem. Monda néki Jézus: Jól mondád, hogy: Nincs férjem;

18. Mert öt férjed volt, és a mostani nem férjed: ezt igazán mondtad.

19. Monda néki az asszony: Uram, látom, hogy te próféta vagy.

20. A mi atyáink ezen a hegyen imádkoztak; és ti azt mondjátok, hogy Jeruzsálemben van az a hely, a hol imádkozni kell.

21. Monda néki Jézus: Asszony, hidd el nékem, hogy eljő az óra, a mikor sem nem ezen a hegyen, sem nem Jeruzsálemben imádjátok az Atyát.

16. *Hívd a férjed*. Ez látszólag nem kapcsolódik a témához, s valóban, valaki feltételezhetné, hogy Krisztus, felbosszantatván és megszégyenítvén a nő arcátlansága által, beszédtémát vált. De nem ez a helyzet, ugyanis mikor észrevette, hogy a nő csak gúnyolódással és csipkelődéssel tud válaszolni az Általa elmondottakra, a megfelelő orvosságot alkalmazta erre a betegségre, ráébresztvén a nő lelkiismeretét a bűnére. S az egyben könyörületének is figyelemreméltó bizonyítéka, hogy mikor a nő saját magától nem akart Hozzá jönni, Ő vonzza őt, mondhatni, mintegy az akarata ellenében. Főleg azonban azt kell észrevennünk, amit említettem, hogy akik a végtelenségig gondatlanok és majdnem ostobák, azokat a bűnről való meggyőződéssel kell mélyen felzaklatni. Az efféle személy ugyanis mesének fogja tartani Krisztus tanítását mindaddig, amíg Isten ítélőszéke elé kerülvén félni kényszerülnek Tőle, mint Bírótól, Akit előzetesen megvetettek. Mindazokat, akik nem átallnak gúnyolódással szembeszállni Krisztus tanításával ezen a módon kell kezelni, hogy ráérezhessenek: nem ússzák meg büntetlenül. Sokan a makacsságuk miatt nem figyelnek mindaddig Krisztusra, míg erőszakkal rá nem kényszerítik erre őket. Bármikor tehát, ha megérezzük, hogy Krisztus olajának nincs zamata, össze kell keverni borral, hogy ízét elkezdhessük érezni. Sőt mi több, ez mindannyiunk számára szükséges, mivel minket nem érint komolyan Krisztus beszéde mindaddig, amíg a megtérés fel nem ébreszt. Így tehát avégett, hogy bárki haszonra tegyen szert Krisztus iskolájában, a keménységét le kell győzni nyomorult mivoltának a megmutatásával, amiképpen a földet is előkészítik és puhítják a szántással,[75] mert egyedül ez az ismeret rázza le minden hízelgésünket, hogy többé már nem merészeljük gúnyolni Istent. Bármikor tehát, ha Isten szavának elhanyagolása lopakodik hozzánk, nincs megfelelőbb orvosság bármelyikünk számára, mint ráébredni a bűneire, hogy megszégyenülhessen, és Isten ítélőszéke előtt reszketve alázatosan tisztelhesse Őt, Akit oly féktelenül lenézett.

17. *Nincs férjem*. Még nem érzékeljük teljességgel ennek tanácsnak a gyümölcsét, mellyel Krisztus az asszony szívén szándékozott sebet ejteni, hogy a megtérésre vezesse. S valóban, olyannyira mérgezettek, vagy inkább eltompultak vagyunk az önszeretettől, hogy meg sem mozdulunk az első sebek hatására. Krisztus azonban a megfelelő gyógyszert alkalmazza erre a tunyaságra, még erőteljesebb nyomást gyakorolva a sebre, mert nyíltan megrója bűnösségünket. Igaz, nem gondolom, hogy itt a paráznaság egyszeri esetéről van szó,

[75] "Tout ainsi que la terre, pour apporter fruict, sera menuisee et amollie par le soc de la charrue."

mert mikor azt mondja, hogy *öt férjed volt*, ennek oka valószínűleg az, hogy arcátlan és engedetlen feleségként a nő késztette a férjeit a válásra. Én így értelmezem ezeket a szavakat: „Jóllehet Isten törvényes férjekhez adott téged, te nem hagytad abba a vétkezést, míg a nagyszámú válásod miatt rossz hírbe keveredvén paráznaságra adtad magadat".

19. *Uram, látom, hogy te próféta vagy*. A megrovás gyümölcse most nyilvánvalóvá válik, mert a nő nemcsak elismeri szerényen a vétkét, hanem készen állván Krisztus tanításának hallgatására, amit előzőleg lenézett, most a saját akaratából vágyik arra és kéri azt. A megtérés tehát a valódi engedelmesség kezdete, amint mondtam, s megnyitja a kaput a Krisztus iskolájába való belépéshez. Ezen felül a nő a példáján át arra tanít meg minket, hogy mikor bármilyen tanítóval találkozunk, ki kell használnunk a lehetőséget, nehogy hálátlanoknak bizonyuljunk Istennel szemben, Aki soha nem küld hozzánk prófétát mondhatni anélkül, hogy ne nyújtaná a kezét és ne hívna minket Magához. Emlékeznünk kell azonban arra, amit Pál tanít, hogy akiknek megadatott a kegyelem, hogy jól tanítanak,[76] azokat Isten küldte hozzánk, mivelhogy „ Mimódon prédikálnak pedig, ha el nem küldetnek?" (Rm10:15)

20. *A mi atyáink*. Hibás az egyesek által vallott vélemény, mely szerint a nő, úgy találván, hogy a megrovás kellemetlen és utálatos, ravaszul témát vált. Éppen ellenkezőleg, a részlegesről az egyetemesre tér át, s miután hallott a bűnéről, általános tanítást szeretne hallani az igaz istentiszteletről. A helyes és szabályos utat járja, mikor egy prófétával konzultál, hogy ne vétsen hibát az Isten tiszteletét illetően. Ez olyan, mintha Magát Istent kérdezné meg nincs semmi bűnösebb dolog, mint a különböző istentiszteleti módok kiagyalása Isten szavának tekintélye nélkül.

Jól ismert, hogy állandó vita volt a zsidók és a samaritánusok között az istentisztelet igazi szabályairól. Bár a kutaiakat és más idegeneket, akiket Samáriába hoztak, mikor a tíz törzset fogságba vitték, Isten a csapásaival és büntetéseivel[77] rákényszerítette a törvény ceremóniáinak elfogadására, s Izrael Istene tiszteletének gyakorlására (amint olvassuk a 2Kir17:27-ben), mégis, a vallásuk tökéletlen és sokféleképpen romlott volt, amit a zsidók egyáltalán nem tűrhettek. A vita azonban még inkább fellángolt azután, hogy Manassé, János főpap fia és Jaddus testvére templomot épített a Garizim hegyén, mikor Dárius, az utolsó perzsa király kormányozta Júdeát Szanballat keze által, akit ő nevezett ki kormányzóként. Manassé ugyanis feleségül vette a kormányzó lányát, hogy ne legyen alacsonyabbrendű a testvérénél, s megvesztegetett a maga számára annyi apostolt, amennyit csak tudott, miként az Flavius Josephus elmeséli (Ant. 11:7:2 és 8:2).

A mi atyáink ezen a hegyen imádkoztak. A samaritánusok abban az időben, amint az kiderül az asszony szavaiból, azt tették, ami megszokott az igazi kegyességtől elszakadtak esetében: megpróbáltak az atyáik védőpajzsába burkolódzni. Bizonyos, hogy nem ez volt annak oka, hogy ott áldoztak, hanem miután kialakítottak egy hamis és torz istentiszteletet makacssággal párosítva, mely nagyon találékonynak bizonyult a mentségek kiagyalásában. Valóban elismerem, hogy az ingatag és meggondolatlan emberek időnként úgy izgalomba jönnek az ostoba buzgalomtól, mintha a bögöly csípte volna meg őket, s mikor rájönnek, hogy a szentek valamit cselekedtek, azonnal megragadják a példájukat a józan ész mindenféle gyakorlása nélkül.

A második hiba még szokásosabb, mikor is atyáik cselekedeteit a hibáik lepleként használják, – s ez könnyedén meglátható a pápaságnál. Mivel azonban ez az igeszakasz figyelemre méltó bizonyítéka annak, hogy mily abszurd módon cselekednek azok, akik Isten parancsát figyelmen kívül hagyva az atyák példáihoz igazodnak, meg kell látnunk, hogy a világ hányféleképpen vétkezik ebben a vonatkozásban. Sokszor megtörténik ugyanis, hogy a többség különbséget nem tévén, atyákként követi azokat a személyeket, akiket a legkevésbé

[76] „Qui ont la grace de bien enseigner."
[77] „Par les payes et punitions de Deu."

kellene atyáknak tekinteni. Így láthatjuk, hogy napjainkban a pápisták, miközben tele torokból szónokolnak az atyákról, semmi teret sem hagynak a prófétáknak és apostoloknak. Mikor viszont megemlítettek néhány személyt, akik rászolgáltak a tiszteletre, azonnal összegyűjtik a hozzájuk hasonló emberek nagy csoportját, vagy legalábbis aláereszkednek a romlottabb korokhoz, melyekben jóllehet nem uralkodott az a hatalmas barbarizmus, mint manapság, mégis, a vallás és a tanítás tisztasága nagymértékben eltorzult. Következésképpen gondosan ügyelnünk kell a megkülönböztetésre, hogy senki sem tekinthető atyának, csak azok, akik nyíltan Isten fiai voltak, s akik úgyszintén, kegyességük kiválósága következtében jogosultak erre a megtisztelő címre. Gyakorta hibázunk abban a vonatkozásban is, hogy az atyák cselekedete alapján elhamarkodottan fektetünk le általános törvényeket, mivel a többség nem képes elképzelni, hogy elegendő tiszteletet ad az atyáknak, ha nem zárják ki őket az emberek közönséges sorából. Azaz, mikor nem jut eszünkbe, hogy ők is esendő emberek voltak, különbséget nem tévén keverjük össze a bűneiket az erényeikkel. Ebből származik a legrosszabb zűrzavar az életvezetésben, mert miközben az emberek minden cselekedetét a törvény szabályaival kell megpróbálni, mi alávetjük az egyensúlyt azoknak a dolgoknak, melyeket azzal kellene megmérni, s röviden szólva, ahol oly nagy fontosság tulajdoníttatik az atyák utánzásának, ott a világ azt hiszi, hogy nincs veszély a vétkezésben az ő példájukat követvén.

A harmadik hiba – a hamis, rosszul szabályozott, vagy meggondolatlan utánzás,[78] azaz mikor mi, noha nem ruháztattunk fel ugyanazzal a lélekkel, vagy nem hatalmaztattunk fel ugyanazzal a paranccsal, a magunk példájaként hivatkozunk arra, amit valamelyik ősatya csinált, mintha például valamelyik magánember úgy döntene, hogy megbosszulja a testvéreit ért sértéseket, mert Mózes is ezt tette (2Móz2:12), vagy ha valaki halálra adná a paráznákat, mert Fineás is ezt tette (4Móz25:7). Az a vad őrület, mellyel a saját gyermekeiket áldozták fel, sokak szerint a zsidók ama kívánságából származott, hogy ősatyjukhoz Ábrahámhoz legyenek hasonlóak, mintha a „Vedd a te fiadat és áldozd meg" (1Móz22:2) parancs általános lett volna, nem pedig egy figyelemre méltó próba egyetlen ember számára. Az efféle hamis utánzást (κακοζηλία) általában a büszkeség és a szélsőséges meggyőződés hozza létre, mikor az emberek többet követelnek maguknak, mint amennyire joguk van, s mikor mindenki nem a saját mércéjével méri magát. Ezek egyike sem az atyák igazi utánzója azonban, hanem a legtöbbjük majom. S hogy az ősi szerzetesség jelentős része ugyanebből a forrásból származott, azt mindazok elismerik majd, akik gondosan tanulmányozzák az ősök írásait. Így tehát hacsak nem a saját elhatározásunkból döntünk úgy, hogy tévedünk, mindig látnunk kellene, hogy miféle lelket kapott mindenki, mit követel meg az illető elhívása, ami illeszkedik az ő állapotához és mit kapott parancsba, hogy megtegyen.

Szorosan kapcsolódik ehhez harmadik féle hibához egy másik is, nevezetesen a korok összekeverése, mikor az emberek, minden figyelmüket az atyák példáira fordítván nem veszik figyelembe, hogy azóta az Úr más viselkedési formát írt elő, amit követniük kéne.[79] Ennek a tudatlanságnak a számlájára kell írni a ceremóniáknak azt a hatalmas tömegét, melyet a pápaság alatt borítottak el az egyházat. Rögvest a keresztyén egyház kezdetei után elkezdett tévelyegni ebben a vonatkozásban, mivel a zsidó ceremóniák másolásának ostoba színlelése jogtalan befolyást gyakorolt. A zsidóknak megvoltak a maguk áldozatai, s hogy a keresztyének ne legyenek a pompában ezeknél alantasabbak, bevezették Krisztus feláldozásának a ceremóniáját, mintha a keresztyén egyház állapota rosszabb lenne, ha vége szakadna mindazon árnyékoknak, melyek elhomályosíthatják Krisztus ragyogását. Utólag ez az őrület azonban nagyobb erővel tört a felszínre, s minden határon túlnőtt.

[78] "Une fausse imitation, et mal reiglee, ou inconsideree."

[79] "A depuis ordonne et commande une autre conduite et maniere de faire, qu'ils ont a suyvre."

S hogy ne essünk ebbe a hibába, legyünk mindig figyelemmel a jelen szabályaira. Korábban a tömjén, a gyertyák, a szent ruhák, az oltár, az edények és az efféle ceremóniák tetszettek Istennek, s ennek oka nem volt más, mint hogy számára semmi sem drágább, vagy elfogadhatóbb, mint az engedelmesség. Most viszont, Krisztus eljövetele óta a dolgok teljességgel megváltoztak. Figyelembe kell tehát vennünk, hogy mit ír elő nekünk az evangélium alatt, hogy ne kövessük vaktában azt, amit az atyák tartottak be a törvény alatt, mert ami abban az időben az istentisztelet szent betartása volt, az most megrázó szentségtörés lenne.

A samaritánusok ott tévedtek el, hogy nem vették figyelembe Jákób példájában, hogy az nagymértékben eltért a saját koruk viszonyaitól. A pátriárkáknak meg volt engedve, hogy bárhol oltárt állítsanak, mivel még nem volt meghatározva a hely, amit az Úr utóbb kiválasztott. De miután Isten elrendelte, hogy a templomot a Sion hegyén kell felépíteni, a szabadság, amit korábban élveztek, megszűnt. Ezért mondta Mózes: „Ne cselekedjetek ott mind a szerint, a mint mi cselekszünk itt most, mindenik azt, a mi jónak látszik néki… Hanem… a mit én parancsolok néked", (5Móz12:8,14), mert miután az Úr törvényt adott, Önmaga igaz tiszteletét ama törvény követelményeinek megfelelően korlátozta, bár korábban a szabadság magasabb fokát élvezték. Hasonló igényt támasztottak azok, akik Bételben tartották az istentiszteletet, mert ott mutatott be Jákób ünnepélyes áldozatot az Istennek, de miután Isten Jeruzsálemhez kötötte az áldozat helyét, többé már nem Bétel, *az Isten háza* volt, hanem Béthaven, *a gonoszság háza*.

Látjuk tehát, hogy mi állt a kérdés hátterében. A samaritánusok az ősatyák példáját fogadták el szabályként, a zsidók Isten parancsolataihoz ragaszkodtak. Ez a nő, noha eddig népének szokásait követte, nem volt teljesen elégedett ezzel. Az imádat alatt itt nem valamiféle imádatfélét értünk (mert a napi imák bárhol elmondhatók), hanem azt, amely össze volt kötve az áldozatokkal, s ami a vallás nyilvános és ünnepélyes gyakorlását jelentette.

21. *Asszony, hidd el nékem*. Válaszának első részében kurtán félreállítja a törvény alatt elrendelt ceremoniális istentiszteletet, mert mikor azt mondja, hogy eljön az óra, mikor nem lesz az istentiszteletnek saját konkrét helye, ezalatt azt érti, hogy amit Mózes adott, az csak egy időre szólt, s közeledik a pillanat, mikor a választófalat (Ef3:14) le kell rombolni. Ezen a módon terjeszti ki az istentiszteletet korábbi szűk korlátainál sokkal tágabbra, hogy a samaritánusok is részt vehessenek benne.

Eljő az óra. A jelen időt használja a jövő idő helyett, ennek jelentése pedig nem más, mint hogy a törvény hatályon kívül helyezése a küszöbön áll, már ami a templomra, a papságra és a külső ceremóniákra vonatkozik. Az Istent Atyának nevezve látszólag közvetve szembeállítja az ősatyákkal, akiket a nő említett, valamint azt a tanítást adja ezzel, hogy Isten mindenkinek a közös Atyja lesz, így általánosan fogják imádni helytől és népektől függetlenül.

22. Ti azt imádjátok, a mit nem ismertek; mi azt imádjuk, a mit ismerünk: mert az idvesség a zsidók közül támadt.

23. De eljő az óra, és az most vagyon, amikor az igazi imádók lélekben, és igazságban imádják az Atyát: mert az Atya is ilyeneket keres, az ő imádóiul.

24. Az Isten lélek: és a kik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.

25. Monda néki az asszony: Tudom, hogy Messiás jő (a ki Krisztusnak mondatik); mikor az eljő, megjelent nékünk mindent.

26. Monda néki Jézus: Én vagyok az, a ki veled beszélek.

Most részletesebben megmagyarázza azt, amit már röviden érintett a törvény eltörléséről, de mondanivalójának lényegét két részre osztja. Az első részben babonasággal és

tévelygéssel vádolja azt az istentiszteleti formát, amit a samaritánusok használtak, de bizonyságot tesz, hogy az igazi és törvényes formát a zsidók megőrizték. S megemlíti a különbség okát is, hogy Isten Ígéjéből a zsidók bizonyságot nyertek az istentiszteletet illetően, míg a samaritánusok semmi biztosat sem kaptak Isten szájából. A második részben kijelenti, hogy a zsidók által mostanáig betartott ceremóniáknak hamarosan vége szakad.

22. *Ti azt imádjátok, a mit nem ismertek; mi azt imádjuk, a mit ismerünk*. Ez a mondat méltó rá, hogy kívülről megtanuljuk, s arra tanít minket, hogy nem szabad megpróbálnunk semmilyen, a valláshoz kapcsolódó dolgot elhamarkodottan, vagy vaktában, hacsak fel nem ismerjük, hogy nem Istent imádjuk, hanem egy fantomot, vagy bálványt. Minden jó szándékot, amiképpen nevezik, ez a mondat villámcsapásszerűen sújt le, mert megtanuljuk belőle, hogy az emberek más nem tudnak, csak tévelyegni, mikor a saját véleményükre támaszkodnak Isten szava, vagy parancsa nélkül. Mert Krisztus a személyét és nemzetének indítékát védve megmutatja, hogy a zsidók nagyon különböznek a samaritánusoktól. Miért?

Mert az idvesség a zsidók közül támadt. Ezekkel a szavakkal azt fejezi ki, hogy abban a vonatkozásban elsőbbségük van, hogy Isten velük kötötte meg az örök üdvösség szövetségét. Egyesek ezt Krisztusra korlátozzák, Aki maga is a zsidók közül származott, s valóban, mivel „Istennek valamennyi ígérete ő benne lett igenné és ő benne lett Ámenné", (2Kor1:20), nincs máshol üdvösség, csakis Benne. Mivel azonban nem fér hozzá kétség, hogy Krisztus azon az alapon részesíti előnyben a zsidókat, hogy ők nem valami ismeretlen istenséget imádnak, hanem egyedül Istent, Aki kijelentette Magát nekik, és Aki örökbe fogadta őket, mint az Ő népét, az *üdvösség* szó alatt azt az üdvözítő kijelentést kell értenünk, ami megadatott nekik a mennyei tanítással kapcsolatban.

De miért mondja, hogy ez a zsidók közül támadt, mikor inkább megadatott nekik, hogy egyedül ők élvezhessék? Véleményem szerint arra céloz, amit a próféták jeleztek előre, hogy a törvény a Sion hegyéről jön majd (Ézs2:3, Mik4:2), mert egy időre el voltak különítve a többi nemzettől abból a konkrét célból, hogy Isten tiszta ismerete tőlük származzon az egész világra. Ez nem jelent mást, mint hogy Istent nem lehet másként helyesen tisztelni, csak a hit bizonyosságával, az pedig semmi más módon nem hozható létre, csakis Isten Ígéjével. Ebből következik, hogy mindenki, aki elhagyja az Ígét, bálványimádásba esik, mert Krisztus világosan bizonyságot tesz arról, hogy Istent egy bálvánnyal, vagy a saját elméjük által alkotott képzelgéssel helyettesítik, mikor az emberek nem ismerik az igaz Istent, s tudatlansággal vádol mindenkit, akiknek Isten nem jelentette ki Magát, mert abban a pillanatban, amint eltávozunk Ígéjének világosságától, a sötétség és vakság kezdenek uralkodni.

Észre kell venni, hogy a zsidók, mikor hitszegő módon félretették az örök élet szövetségét, amit Isten az atyáikkal kötött, megfosztattak attól a kincstől, amit addig a pillanatig élveztek, mert még nem voltak kiűzetve Isten Egyházából. Mivel most tagadják a Fiút, semmi közük sincs az Atyához, mert „ senkiben nincs meg az Atya, a ki tagadja a Fiút", (1Jn2:23).

Ugyanígy kell megítélni mindazokat, akik elfordultak az evangéliumba vetett tiszta hittől a saját koholmányaikhoz és az emberek hagyományaihoz. Jóllehet azok, akik a saját ítéletük, vagy az emberi hagyományok alapján tisztelik az Istent, hízelegnek és tapsolnak önmaguknak a saját csökönyösségükben, mégis ez az egyetlen igevers, villámként sújtva le a mennyből, leteríti mindazt, amit ők isteninek és szentnek képzelnek. *Ti azt imádjátok, a mit nem ismertek*. Ebből az következik, hogy ha azt akarjuk, hogy vallásunkat Isten elfogadja, annak azokon az ismereteken kell alapulnia, melyeket az Ő Ígéjéből szerzünk.

23. *De eljő az óra*. Most jön a következő állítás a törvény által előírt istentisztelet, vagy ceremóniák[80] megszűnéséről. Mikor azt mondja, hogy eljő az óra, vagy el fog jönni,

[80] „C'est a dire, des ceremonies."

ezzel azt mutatja meg, hogy a Mózes által felállított rend nem lesz örökkévaló. Mikor azt mondja, hogy *eljő az óra, és azt most vagyon*, véget vet a ceremóniáknak, s kijelenti, hogy a reformáció ideje, amiről az apostol beszél (Zsid9:10), betelt. Mégis elfogadja a templomot, a papságot és a hozzájuk kapcsolódó összes ceremóniát, amennyiben az a múltra vonatkozik. Továbbá azt megmutatandó, hogy Isten nem úgy döntött, hogy Jeruzsálemben, vagy a Garizim hegyén kell Őt imádni, veszi a magasabb alapelvet, miszerint az igaz istentisztelet a lélekben való imádat, mert ebből következik, hogy mindenhol lehet Őt helyesen tisztelni.

Az első, itt felmerülő kérdés azonban ez: Miért és milyen értelemben nevezhető Isten imádata *lelkinek*? Ennek megértéséhez figyelembe kell vennünk a lélek és a külső jelképek, mint az igazság és az árnyékok közötti ellentétet. Isten imádatát azért mondjuk lélekben történőnek, mert ez nem más, mint a szív belső hite, ami imát hoz létre, amit követnek a lelkiismeret tisztasága és az önmegtagadás, amit felajánlhatunk az Isten iránti engedelmességnek, szent áldozatokként.

Felmerül még egy kérdés: Vajon az atyák nem lelkileg imádták Istent a törvény alatt? Én erre azt mondom, hogy mivel Isten mindig ugyanolyan, Ő a világ kezdete óta nem fogadott el más imádatot, csak lelkit, ami egyezik az Ő saját természetével. Erről bőséges bizonyságot tett maga Mózes is, aki sok igeversben kijelenti, hogy a törvénynek semmi más célja nincsen, mint hogy az emberek hűek maradjanak Istenhez hittel és tiszta lelkiismerettel. De még világosabban kijelentetik ez a prófétáknál, akik szigorúan megrótták az emberek képmutatását, amiért azt hitték, hogy kielégítették Istent, mikor áldoztak és külsőleg hivalkodtak. Nem szükséges itt idézni sok bizonyítékát ennek, amit mindenhol megtalálhatunk, a legjelentősebb igeszakaszok azonban az alábbiak: Zsolt50, Ézs1, 58, 66, Mik5, Ám7. Miközben azonban Isten tisztelete a törvény alatt is lelki volt, be volt csomagolva annyi külsődleges ceremóniába, hogy valami testire és földire emlékeztetett. Ezen okból nevezi Pál a ceremóniákat a világ erőtlen és gyarló elemeinek (Gal4:9). Hasonló módon nevezi a zsidókhoz írt levél szerzője az ókori szentélyt a tartozékaival egyetemben világinak (Zsid9:1). Azaz, joggal mondhatjuk, hogy a törvény tisztelete a lényegét tekintve lelki volt, de a formáját illetően valahogyan földi és testi, így az üdvrend egésze, melynek valósága mostanra teljességgel kijelentetett, árnyékokból állt.

Látjuk hát, hogy miben voltak a zsidók hozzánk hasonlóak és miben tértek el tőlünk. Isten minden korban azt akarta, hogy a hit, az ima, a hálaadás, a szív tisztasága és az élet ártatlansága által imádják, és soha nem gyönyörködött semmi más áldozatban. A törvény alatt azonban különböző kiegészítések léteztek, így az igazság lelke a formák és az árnyékok alá volt rejtve, most azonban, hogy a templom kárpitja kettéhasadt, (Mt27:51), nincs semmi rejtett, vagy homályos. Napjainkban miközöttünk is léteznek a kegyesség bizonyos külső gyakorlatai, melyeket a mi gyengeségünk tesz szükségesekké, de ezek mértékletessége és józansága olyan, hogy nem homályosítják el Krisztus világos igazságát. Röviden: ami az atyáknak figurák, és árnyékok alatt állíttatott ki, az most nyíltan van bemutatva.

Nos, a pápaságban ezt a különbségtételt nemcsak összezavarták, de a feje tetejére állították, mert ott az árnyékok nem kevésbé vastagok, mint korábban voltak a zsidó vallásban. Nem tagadható, hogy Krisztus itt egy világos megkülönbözetést tesz köztünk és a zsidók között. Legyen bármi a kibúvó, mellyel a pápisták menekülni próbálnak, nyilvánvaló, hogy mi mindössze a külső formát tekintve különbözünk a zsidók gyülekezeteitől, mert miközben lélekben imádták az Istent, kötelesek voltak külsődleges ceremóniákat végezni, melyeket Krisztus eljövetele eltörölt. Így mindazok, akik a külső ceremóniák tömegével nyomják el az egyházat, azt teszik, ami a hatalmukban áll, hogy megfosszák az egyházat Krisztus jelenlététől. Nem hagyom abba az általuk felhozott hiábavaló mentségek felülvizsgálatát, miszerint manapság is nagyon sok embernek van szüksége ugyanazokra a segítségekre, melyekre az ókori zsidóknak is volt. Mindig is kötelességünk vizsgálni, hogy az Isten milyen rendben akarja az egyházát kormányoztatni, mert egyedül Ő tudja, mi a hasznos

a számunkra. S az biztos, hogy semmi sem tér el jobban az Isten által kijelölt rendtől, mint az a hatalmas és páratlan testi pompa, ami a pápaságnál eluralkodott. A lélek valóban el volt rejtve a törvény árnyékai alatt, ám a pápaság álarcai teljességgel elcsúfítják azt, ezért nem hunyhatunk szemet efféle hatalmas és szégyenteljes korrupciók felett. Bármi érvet is hozzanak fel a leleményes emberek, vagy azok, akiknek nincs elegendő bátorságuk a bűneik kijavításához – hogy ezek kétséges dolgok, és közömbösen kell hozzájuk viszonyulni, – természetesen nem engedhető meg, hogy a Krisztus által megszabott törvényt megsértsék.

Az igazi imádók. Krisztus látszólag közvetve sokak csökönyösségét rója meg, ami később vázol, mert tudjuk, hogy milyen makacsak és civakodók voltak a zsidók az általuk megszokott ceremóniák védelmét illetően, mikor kijelentetett nekik az evangélium. Ennek a kifejezésnek azonban még tágabb jelentése van, mert, tudván, hogy a világ sohasem lesz teljesen mentes a babonáktól, Ő ily módon választja el a jámbor és becsületes imádókat a hamisaktól és képmutatóktól. Felfegyverkezvén ezzel a bizonyságtétellel, ne vonakodjunk elítélni a pápistákat minden koholmányukkal egyetemben, s bátran vegyük semmibe a szemrehányásaikat. Mert mi okból kellene félnünk, mikor azt olvassuk, hogy Istennek ez a nyílt és egyszerű imádat tetszik, amit a pápisták megvetnek, mivelhogy nem kíséri a ceremóniák fáradságos tömege? S mi haszna van számukra a test üres csillogásának, amiről Krisztus kijelenti, hogy megoltja a Lelket?

S hogy micsoda az Isten imádata lélekben és igazságban, az kiderül az eddigiekből. Ez az ókori ceremóniákba való belegabalyodás félre tétele, s csakis annak megtartása, ami lelki az istentiszteletben, mert Isten imádatának igazsága lélekben foglaltatik, és a ceremóniák nem mások, mint tartozékok. S itt ismét észre kell venni, hogy az igazság nem a hamisággal, hanem a törvény figuráinak[81] külsődleges hozzáadásával vetteik össze, ezért – hogy általános kifejezést használjunk – ez a lelki imádat tiszta és egyszerű lényege.

24. *Az Isten lélek*. Ez a megerősítés magából az Isten természetéből származik. Mivel az emberek testek, nem szabad csodálkozni, hogy olyasmikben lelik örömüket, ami megfelel a saját beállítottságuknak. Innen származik, hogy sok mindent kiagyalnak az istentisztelethez, ami tele van látványossággal, de nincs benne valódiság. Először azonban azt kellene figyelembe venniük, hogy Istennel van dolguk, Aki semmivel sem jobban egyeztethető össze a testtel, mint a tűz a vízzel. Mikor az istentiszteletről van szó, annak az egyszerű megfontolásnak elégségesnek kellene lennie elménk zabolátlanságának féken tartásához, hogy Isten oly mértékben különbözik tőlünk, hogy a nekünk leginkább örömöt okozó dolgoktól Ő vonakodik és visszaborzad. S ha a képmutatókat annyira elvakítja saját büszkeségük, hogy nem félnek alárendelni Istent a saját véleményüknek, vagy inkább törvénytelen vágyaiknak, tudjuk meg, hogy az a szerénység a legcsekélyebb említésre sem méltó Isten igazi imádatában, ha gyanakodva kezelünk bármit, ami a testnek gyönyörűségére szolgál. Azonkívül, mivel nem tudunk felemelkedni Isten szintjére, jusson eszünkbe, hogy az Ő Ígéjében kell keresnünk azt a szabályt, amihez igazodnunk kell. Ezt az igeszakaszt gyakorta idézték az egyházatyák az ariánusok ellen a Szentlélek istenségének bizonyítására, de nem helyes erre a dologra erőltetni, mert Krisztust itt egyszerűen csak azt jelenti ki, hogy az Atya lelki természet, következésképpen nem mozgatják Őt léha ügyek úgy, mint az embereket jellemük könnyedségén és állhatatlanságán át, ahogyan megszokhattuk.

25. *Messiás jő*. Jóllehet a vallás a samaritánusok között megromlott és rengeteg hibával keveredett, egyes, a törvényből vett alapelvek mégis bevéső dtek az elméikbe, mint például a Messiásra vonatkozók. Valószínű, hogy mikor a nő Krisztus beszédéből megbizonyosodott arról, hogy rendkívüli változás áll küszöbön Isten egyházában, azonnal visszatért a Krisztusra való megemlékezésre, Aki alatt reményei szerint majd minden dolog helyreáll. Mikor azt mondja, hogy *Messiás jő*, látszólag nagyon küszöbön álló pillanatról

[81] „Des figures de la Loy."

beszél, s valóban, sok érvtől meglehetősen nyilvánvaló, hogy az emberek elméje mindenütt a Messiás-várással volt telve, Aki majd helyreállítja a viszonyokat, melyek nyomorultul megromlottak, vagy inkább teljesen romba dőltek. Ahhoz semmi kétség sem férhet, hogy az asszony többre tartja Krisztust Mózesnél és minden prófétánál a tanítói hivatalban, mert három dolgot foglal össze néhány szóban. Először, hogy a törvény tanítása nem volt abszolút tökéletes, s nem közölt többet, mint alapelveket, mert ha nem kellett volna semmiben továbblépni, akkor a nő nem mondta volna, hogy *mikor az [a Messiás] eljő, megjelent nékünk mindent*. Van itt egy közvetett ellentét közte és a próféták között, hogy ugyanis kifejezetten az ő hivatala eljuttatni a tanítványokat a célba, míg a próféták csak a legelső instrukciókat közölték velük, és csak, mondhatni, elindították őket az úton. Másodszor, a nő kijelenti, hogy olyan Krisztust vár, Aki az Atya magyarázója, és minden istenfélő ember tanítója és instruktora lesz. Végül, kifejezi abbéli hitét, hogy nekünk nem szabad az ő tanításánál semmi jobb, vagy tökéletesebb dolgot várnunk. Éppen ellenkezőleg, ez a bölcsesség legvégső célja, melyen túlmenni törvénytelen.

Szeretném, ha azok, akik ma azzal dicsekszenek, hogy a keresztyén egyház pillérei, megpróbálnák legalábbis utánozni ezt a szegény asszonyt, úgy, hogy megelégednek Krisztus egyszerű tanításával ahelyett, hogy nem is tudom miféle felügyeleti hatalmat követelnek a koholmányaik közzétételéhez. Mert mi másból származna a pápa és Mohamed vallása, mint ama bűnös kiegészítésekből, melyek által azt képzelték, hogy az evangélium tanítását a tökéletessége juttatják? Mintha az nem lenne teljes az efféle ostobaságok nélkül. De bárki, aki jól taníttatik Krisztus iskolájában, nem kér majd másik tanítót, s nem is fogad el mást.

26. *Én vagyok az, a ki veled beszélek*. Mikor megerősíti az asszonynak, hogy Ő a Messiás, kétségtelenül a Tanítójaként lép fel, összhangban a nő által megfogalmazott elvárásokkal. Ezért tehát én úgy vélem, hogy a továbbiakban teljesebb tanítást adott neki a szomjúságát kielégítendő. Kegyelmének eme bizonyítékát akarta adni ennek a szerencsétlen nőnek az esetében, hogy bizonyságot tehessen mindenkinek: soha nem mulasztja el felhagyni a tevékenységét, ha Tanítóként vágyunk Rá. Nincs tehát veszély, hogy bárkinek is csalódást fog okozni, aki készen áll arra, hogy a tanítványává legyen. De azok, akik elutasítják, hogy Neki alávessék magukat, amint azt látjuk sok dölyfös és hitetlen, vagy olyan emberek esetében, akik máshol nagyobb bölcsességet remélnek megtalálni – mint például a mohamedánok, vagy pápisták – rászolgálnak, hogy a számtalan varázslat hajtsa őket, s végül elmerüljenek a hibák mélységébe. Egyébként ezekkel a szavakkal: „Én, Aki beszélek veled, vagyok a Messiás, az Isten Fia” a Messiás nevet pecsétként használja evangéliuma tanításának ratifikálásához, mert emlékeznünk kell arra, hogy Őt az Atya kente fel, s Isten Lelke megnyugodott Rajta, hogy elhozhassa nekünk az üdvösség üzenetét, mint az Ézsaiás kijelenti (Ézs61:1).

27. Eközben megjövének az ő tanítványai; és csodálkozának, hogy asszonnyal beszélt; mindazáltal egyik sem mondá: Mit keresel? vagy: Mit beszélsz vele?

28. Ott hagyá azért az asszony a vedrét, és elméne a városba, és monda az embereknek:

29. Jertek, lássatok egy embert, a ki megmonda nékem mindent, a mit cselekedtem. Nem ez-é a Krisztus?

30. Kimenének azért a városból, és hozzá menének.

31. Aközben pedig kérék őt a tanítványok, mondván: Mester, egyél!

32. Ő pedig monda nékik: Van nékem eledelem, a mit egyem, a mit ti nem tudtok.

33. Mondának azért a tanítványok egymásnak: Hozott-é néki valaki enni?

34. Monda nékik Jézus: Az én eledelem az, hogy annak akaratját cselekedjem, a ki elküldött engem, és az ő dolgát elvégezzem.

27. *Eközben megjövének az ő tanítványai; és csodálkozának.* Az, hogy a tanítványok csodálkoztak, amint az evangélista beszámol róla, két okból történhetett. Vagy sértette őket az asszony alávaló állapota, vagy úgy vélekedtek, hogy a zsidók beszennyeződnek, ha samaritánusokkal állnak szóba. Jóllehet mindkét érzés a Mesterük iránti istenfélő tiszteletből származott, mégis hibát követtek el, mikor helytelen dologként csodálkoztak rajta, hogy méltóztatott ekkora megtiszteltetésben részesíteni egy nőt, akit végtelenül lenéztek. Mert miért nem néztek inkább önmagukra? Természetesen nem kevesebb okot találtak volna a megdöbbenésre, hogy ők, közönséges emberekként, majdhogynem a nemzet söpredékeként ők is a legnagyobb megtiszteltetésben részesültek. Mégis hasznos azonban megfigyelni, amit az evangélista mond, hogy ugyanis nem mertek kérdezni, mert példájukon át megtanulhatjuk, hogy mikor bármi Isten és Krisztus munkáiban, vagy szavaiban kellemetlen érzéseket vált ki bennünk, nem szabad a kantárszárat elengedve venni a bátorságot a morgolódásra, hanem meg kell őriznünk a szerény hallgatást, mígnem ami el van rejtve előlünk, ki nem jelentetik nekünk a mennyben. Az efféle szerénység az Isten félelmében és a Krisztus iránti tiszteletben rejlik.

28. *Ott hagyá azért az asszony a vedrét.* Ezt a körülményt az evangélista azért említi, hogy kifejezze buzgósága hevességét, mert a sietség jele, hogy otthagyja a vödrét és visszatér a városba. S az a hit természete, hogy mikor az örök élet részeseivé válunk, azt akarjuk, hogy mások is osztozzanak ebben, s az sem lehetséges, hogy Isten ismerete rejtve és tétlen maradjon a szívünkben anélkül, hogy az emberek előtt megmutatkozzék, mert igaz a mondás: „Hittem, azért szóltam", (Zsolt116:10). A nő komolysága és serénysége annál is inkább méltó a figyelemre, mert a hitnek csupán kicsiny szikrája lobbantotta azokat lángra, mert alighogy belekóstolt Krisztusba, máris szerteszét hordja az egész városban. Azoknál, akik már mérsékelt előrehaladást tanúsítottak az Ő iskolájában, a tétlenség ugyancsak szégyenteljes lesz. Lehet azonban, hogy a nő látszólag megrovásra szorul ebben a dologban, mert miközben még mindig tudatlan és nem kielégítően kitanított, túllépi hitének határait. Erre azt mondom, hogy akkor cselekedett volna meggondolatlanul, ha a tanítói hivatalba kezdett volna bele, de mikor nem akar többet, mint felbuzdítani polgártársait, hogy azok is hallgassák Krisztus szavait, nem mondjuk, hogy megfeledkezett volna magáról, vagy továbbment volna annál, ameddig joggal elmehetett. Ő csak a trombita, vagy csengő hivatalát látja el, hogy másokat is Krisztushoz hívjon.

29. *Jertek, lássatok egy embert.* Mivel itt kételkedve beszél, látszólag nem tett rá nagy hatást Krisztus tekintélye. Erre azt mondom, hogy mivel nem volt felkészülve a beszélgetésre ily hatalmas titkokról, ezért szerény képességeinek megfelelően tesz erőfeszítést arra, hogy polgártársait rávegye: engedjék, hogy Krisztus tanítsa őket. Nagyon erőteljesen buzdította őket, hisz egy jelből, mely nem volt sem homályos, sem kétséges, tudta, hogy Ő próféta, s mivel nem voltak képesek a tanításából megítélni Őt, ez az alacsonyabb rendű felkészítés hasznos és alkalmatos volt a számukra. Meghallván tehát, hogy Krisztus megjelentette az asszonynak azokat a dolgokat, melyek el voltak rejtve, arra következtettek, hogy Ő Isten prófétája. Erről meggyőződvén, elkezdtek odafigyelni a tanítására. Az asszony azonban tovább is megy, mert ráveszi őket, hogy kérdezzék meg, vajon nem Ő a Messiás? S megelégszik azzal, hogy csak a saját jószántukból való kérdezősködésre tudja veszi rá őket azon felül, amit ő maga talált Krisztusban, mert tudja, hogy többet fognak Benne találni, mint amennyit ő ígért.

A ki megmonda nékem mindent, a mit cselekedtem. Miért hazudik azt mondván, hogy Krisztus *mindent* megmondott neki? Már kimutattam, hogy Krisztus nem a paráznaság egyszeri esetéért rótta őt meg, hanem elétárta néhány szóban az életének sokféle bűnét. Az evangélista ugyanis nem szóról-szóra jegyzett fel minden mondatot, hanem általánosságban jelenti ki, hogy Krisztus a nő bőbeszédűségét megakasztandó eléhozta a múltbeli és jelenlegi életét. Mégis látjuk, hogy a nő, lángra lobbanva a szent buzgóságtól, nem félti magát, vagy a

hírnevét és felmagasztalja Krisztus nevét, mert habozás nélkül beszámol életének szégyenteljes fejezeteiről.

32. *Van nékem eledelem, a mit egyem, a mit ti nem tudtok*. Csodálatos, hogy noha fáradt és éhes, elutasítja, hogy egyen, mert ha azt mondanánk, hogy ezt a mi tanításunk érdekében cselekszi, akkor miért nem tesz így mindig? Más célja van azonban, mintsem annak kijelentése, hogy nekünk egyszerűen csak el kell utasítanunk az ételt. Oda kell figyelnünk ugyanis arra a körülményre, hogy a dolgok konkrét állása annyira izgatja, és annyira betölti az elméjét, hogy semmi nehézséget sem okoz neki lebecsülnie az élelmet. S mégsem mondja, hogy oly buzgón akar engedelmeskedni Atyja parancsainak, hogy se nem eszik, s nem iszik. Csak arra mutat rá, hogy mit kell tennie először, s mit kell tennie azután, így példáján keresztül azt jelzi, hogy Isten országának meg kell előznie a test minden kényelmét. Isten valóban megengedi nekünk, hogy együnk és igyunk, feltéve, ha ez nem von el minket a legfontosabbtól, azaz hogy minden ember figyeljen az elhívására.

Talán mondható, hogy az evés és az ivás nem más, mint mellékfoglalkozások, melyek elvonják időnk egy részét, amit jobban is felhasználhatnák. Elismerem, hogy ez igaz, de mivel az Úr kegyesen megengedi nekünk, hogy gondoskodjunk a testünkről a szükségleteinek megfelelően, az, aki józanul és mértékletesen törekszik a testét táplálni, ne mulassza el megadni azt az elsőbbséget, amit az Isten iránti engedelmességnek kell biztosítani. Arról is gondoskodnunk kell azonban, hogy ne ragaszkodjunk túlontúl kötött óráinkhoz, hogy ne álljunk készen az élelemről való lemondásra, mikor Isten elénk ad egy lehetőséget, s mondhatni, megszabja a konkrét órát. Krisztusnak most egy efféle lehetőség adatott, mely elmúlhat, ezért tárt karokkal ragadja meg és szorítja magához. Mikor a pillanatnyi kötelességet az Atya ráruházta, az akkor nyomást gyakorol Rá, hogy szükségesnek látja minden más félre tételét. Nem vesztegeti az időt az étkezéssel, s valóban ésszerűtlen lenne, hogy mikor az asszony a vödrét hátrahagyva elrohant az embereket odahívni, Krisztus kisebb buzgóságot mutasson. Röviden, ha célként tűzzük magunk elé, hogy ne vesztegessük el az életben adódó lehetőségeket magának az életnek a javára, nem lesz nehéz megőrizni a helyes középutat, mert aki élete fő céljaként tűzi ki maga elé az Úr szolgálatát, melytől még a közvetlen életveszélyben sem szabad elfordulnunk, természetesen többre értékeli majd azt, mint az evést, vagy az ivást. Az evés és ivás metaforája annyival tetszetősebb ebben az esetben, hogy a jelen beszélgetésből származott.

34. *Az én eledelem az, hogy annak akaratját cselekedjem, a ki elküldött engem*. Ezalatt nemcsak azt érti, hogy nagyon magasra értékeli, hanem hogy nincs semmi, amiben nagyobb örömét leli, vagy amivel szívesebben, vagy buzgóbban foglalkozik. Ahogyan Dávid is, az Úr törvényét felmagasztalandó, nemcsak azt mondja, hogy nagyra értékeli, hanem azt is, hogy édesebb, mint a méz (Zsolt19:11). Így tehát, ha Krisztust követjük, nemcsak az a helyes, ha szorgalmasan rászánjuk magunkat Isten szolgálatára, hanem oly jókedvűen hajtjuk végre a parancsait, hogy a munka egyáltalán nem lesz megterhelő, vagy kellemetlen.

Az ő dolgát elvégezzem. Eme szavak hozzátételével Krisztus teljesen megmagyarázza, hogy mi az Atyának ama akarata, amire teljesen odaszánta Magát, nevezetesen hogy teljesítse a küldetést, amit Rá ruházott. Azaz, minden embernek ügyelnie kell vennie a saját elhívására, hogy ne tekintse Isten számára való kész dolognak azt, amit elhamarkodottan, a saját ötlete alapján vállalt fel. Közismert, hogy mi volt Krisztus hivatala. Isten országának előmozdítása, az elveszett lelkek megelevenítése, az evangélium világosságának terjesztése, röviden, az üdvösség elhozatala a világba. Eme dolgok kiválósága okozta, hogy noha fáradt és éhes volt, hogy megfeledkezett az evésről és ivásról. Ebből azonban nem közönséges vigasztalást meríthetünk, hogy Krisztust olyannyira izgatta az emberek üdvössége, hogy annak kieszközlése okozta Neki a legnagyobb örömöt, mert nem kételkedhetünk abban, hogy irántunk is ugyanolyan érzésekkel viseltetik.

35. Ti nem azt mondjátok-é, hogy még négy hónap és eljő az aratás? Ímé, mondom néktek: Emeljétek fel szemeiteket, és lássátok meg a tájékokat, hogy már fehérek az aratásra.

36. És a ki arat, jutalmat nyer, és az örök életre gyümölcsöt gyűjt; hogy mind a vető, mind az arató együtt örvendezzen.

37. Mert ebben az a mondás igaz, hogy más a vető, más az arató.

38. Én annak az aratására küldtelek titeket, a mit nem ti munkáltatok; mások munkálták, és ti a mások munkájába állottatok.

35. *Ti nem azt mondjátok-é*. Az előző kijelentést viszi végbe, mert kimondván, hogy semmi sem drágább a számára, mint az Atya munkájának elvégzése, most megmutatja, hogy ez mennyire megérett a végrehajtásra, s az aratástól kölcsönzött hasonlattal teszi ezt meg. Mikor a gabona beérik, az aratás nem halogatható, ellenkező esetben a mag kiperegve a földre hull és elvész. Hasonlóképpen, mivel most beérett a lelki gabona, ezért kijelenti, hogy nem szabad késlekedni, mert a késlekedés ártalmas. Látjuk, hogy mi célból használja az összehasonlítást: meg akarja magyarázni, hogy miért igyekszik elvégezni a munkáját.[82] Ezzel a kifejezéssel: *Ti nem azt mondjátok-é?* közvetve arra akart rámutatni, hogy az emberek elméi mennyivel inkább a földi, semmint a mennyei dolgokra figyelnek, mert akkora lázban égnek az aratást illetően, hogy gondosan számolják a hónapokat és napokat, de megdöbbentő, hogy mennyire álomittasak és hanyagok a mennyei gabona begyűjtésében. S a napi tapasztalat is bizonyítja, hogy ez a gonoszság nemcsak természetes a számunkra, de aligha téphető ki a szívünkből, mert miközben a földi életben mindenki hosszú időre készül, mennyire hanyagok vagyunk a mennyei dolgok elgondolásában? Ezért mondja Krisztus máskor: Képmutatók, az ég ábrázatából meg tudjátok ítélni, milyen idő lesz holnap, az én eljövetelem idejét pedig nem tudjátok? (Mt16:3)

36. *És a ki arat, jutalmat nyer*. S hogy milyen szorgalmasaknak kell lennünk Isten munkájában, azt egy másik érvvel támasztja alá, nevezetesen mert egy nagy és a legkiválóbb jutalom van fenntartva a munkánkért. Ő ugyanis megígéri, hogy lesz gyümölcs és ez a gyümölcs nem romlandó, vagy hervadó. Amit a gyümölcsről mond, az két módon magyarázható. Egyrészről ez a jutalom bejelentése, s ezzel a feltételezéssel ugyanazt mondja el kétszer, csak más szavakkal, vagy másrészről, dicséri azok munkáját, akik meggazdagítják Isten országát, mint azt később látjuk, hogy megismétli: „én rendeltelek titeket, hogy ti elmenjetek és gyümölcsöt teremjetek, és a ti gyümölcsötök megmaradjon", (Jn15:16).

S természetesen mindkét megfontolásnak nagy fokban kell bátorítania az Íge szolgálóit, hogy soha ne roskadozzanak a nehéz munka alatt, mikor hallják, hogy a dicsőség koronája van számukra elkészítve a mennyben, s tudják, hogy az aratásuk gyümölcse nemcsak Istennek lesz kedves, hanem örökkévaló is lesz. Ebből a célból említi mindenhol a Szentírás a jutalmat, s nem abból, hogy azt a munkálkodás érdemének tekintsük, mert melyikünk számára, akik eljutunk a felismerésre, nem tűnik majd méltóbbnak büntetést elszenvedni a lustaságunkért, mint jutalmat kapni a szorgalmunkért? A legjobb munkások számára sem marad más, mint a legalázatosabban könyörögni Istennek a bűnbocsánatért. Az Úr azonban, aki egy atya jóindulatával viseltetik irántunk annak érdekében, hogy javítson lustaságunkon, s bátorítson bennünket, akik egyébiránt kétségbeesnénk, egy meg nem érdemelt jutalmat méltóztatik ránk ruházni.

Ez oly messze áll a hit általi megigazulástól, hogy inkább megerősíti azt. Mert először is mi más megjutalmazandót találna bennünk Isten, mint amit a Lélek által ruházott ránk? Tudjuk, hogy a Lélek az örökbefogadás biztosítéka és záloga (Ef1:14). Másodszor, mi másért részesítené Isten ekkora megtiszteltetésben a tökéletlen és bűnös munkákat, ha nem azért,

[82] „Pour exprimer la cause pourquoy il se haste de faire la besogne".

mert miután ingyenes kegyelemből kibékített minket Önmagával, elfogadja a munkáinkat az érdemekre való mindennemű tekintet nélkül, nem tulajdonítván nekik a hozzájuk tapadó bűnöket? Ennek az igeszakasznak a jelentése az, hogy a munkálkodást, amit az apostolok a tanításba fektettek, nem volt szabad nekik nehéznek és kényelmetlennek érezni, mivel tudták, hogy mennyire hasznos és előnyös Krisztus és az egyház számára.

Hogy mind a vető, mind az arató együtt örvendezzen. Ezekkel a szavakkal Krisztus azt mutatja meg, hogy a gyümölcs, amit az apostolok mások munkájából nyernek, nem adhat jogos alapot a panaszkodásra senkivel szemben sem. S ez a pótlólagos megjegyzés figyelmet érdemel, mert ha a világban azok nyögései, akik arról panaszkodnak, hogy munkájuk gyümölcsét más kapta, nem gátolja az új birtokost, hogy vidáman learass azt, amit más vetett, mennyivel vidámabbaknak kell lenniük az aratóknak, mikor kölcsönös az egyetértés, kölcsönös az öröm és a gratuláció?

Avégett azonban, hogy ezt az igeszakaszt helyesen értelmezzük, meg kell értenünk az ellentétet a vetés és az aratás között. A vetés a törvény és a próféták tanítása volt, mert abban az időben a földbe vetett mag mondhatni zöld növény maradt, de az evangélium tanítását, mely elvezeti az embereket a tulajdonképpeni érettségre, ebből a szempontból joggal hasonlítják az aratáshoz. A törvény ugyanis nagyon messze állt attól a tökéletességtől, mely teljességgel megmutatatott nekünk Krisztusban. Ugyanezen okból történik a közismert összehasonlítás a csecsemőkor és a felnőttkor között is, amit Pál alkalmaz, mikor azt mondja, hogy „ Mondom pedig, hogy a meddig az örökös kiskorú, semmiben sem különbözik a szolgától, jóllehet ura mindennek; hanem gyámok és gondviselők alatt van az atyjától rendelt ideig”, (Ef4:1-2).

Röviden, mivel Krisztus eljövetele magával hozta az azonnali üdvösséget, nem kell csodálkoznunk, ha az evangéliumot, mely által a mennyei királyság ajtaja megnyílt, a próféták tanítása aratásának nevezik. S mégis, egyáltalán nincs ellentétben ezzel a kijelentéssel az, hogy az atyák a törvény alatt Isten csűrjeibe gyűjtettek, hanem ezt az összehasonlítást a tanítás módjára kell vonatkoztatni. Az egyház csecsemőkora ugyanis a törvény végéig tartott, de amint megkezdődött az evangélium hirdetése, azonnal elérte a felnőttkorát, így abban az időben kezdődött meg annak az üdvösségnek az aratása, melynek vetését a próféták végezték el.

Mikor azonban Krisztus ezt a beszélgetést folytatta Samáriában, látszólag tágabbra veszi a vetést, mintsem csak a törvény és a próféták, s vannak, akik úgy értelmezik ezeket a szavakat, hogy azok zsidókra és pogányokra egyformán vonatkoznak. Elismerem, hogy a kegyesség bizonyos magvai valóban mindig szét voltak szórva az egész világon, s kétség sem férhet hozzá, hogy – ha ez a kifejezés megengedhető – Isten vetett a filozófusok és a világi írók kezével, akiknek az írásaiban kiváló mondatokat találhatunk. Mivel azonban a mag a kikeléstől kezdve degenerálódott, s mivel az ebből kikelő gabona, annak ellenére, hogy nem volt jó, vagy természetes, belefulladt a tévedések tömegébe, ésszerűtlen azt gondolni, hogy az efféle pusztító megromlást hasonlítja a vetéshez. Amellett ami itt elhangzik az örömről, az egyáltalán nem vonatkoztatható a filozófusokra, vagy az ahhoz az osztályhoz tartozó bármely emberre.

Sőt, a probléma azért sincs megoldva, mert Krisztus speciális utalást tesz a samaritánusokra. Erre azt válaszolom, hogy jóllehet közöttük minden meg volt fertőzve a romlással, mégis léteztek a kegyesség rejtett magjai. Mert honnan származott volna, hogy mikor egy szót hallottak Krisztusról, azonnal oly buzgón kezdték keresni, ha nem azért, mert megtanulták a törvényből és a prófétáktól, hogy eljön majd a Megváltó? Júdea valóban az Úr sajátságos földje volt, melyet a próféták által művelt meg, mivel azonban a vetőmag csekély része átkerült Samáriába, nem ok nélkül mondja Krisztus, hogy ott is elérte a felnőttkort. Ha ez ellen azt vetik fel, hogy az apostolok arra választattak ki, hogy az egész világon mindenhol hirdessék az evangéliumot, arra könnyű azt a választ adni, hogy Krisztus a kornak

megfelelően beszélt azzal a kivétellel, hogy a már majdnem beért gyümölcs miatt dicséri a samaritánusokban a profetikus tanítás magvát, hiába keveredett az sok dudvával, vagy romlással.[83]

37. *Mert ebben az a mondás igaz*. Ez egy általános közmondás volt, mellyel azt mutatta meg, hogy sokan és sokszor kapják meg mások munkájának a gyümölcsét, jóllehet volt egy különbség. Az, aki munkálkodott, nem örült annak, ha más vette el a munka gyümölcsét, míg az apostolok megosztották az örömüket a prófétákkal. Ebből azonban mégsem lehet arra következtetni, hogy maguk a próféták a tanúi, vagy legalábbis tudatában vannak annak, ami most az egyházban folyik, mert Krisztus nem gondol itt többre, mint arra, hogy a próféták, amíg éltek, olyan érzésekkel tanítottak, hogy már előre örvendeztek annak a gyümölcsnek, aminek a begyűjtése nem volt nekik megengedve. A Péter által használt hasonlat sem más (1Pt1:12), kivéve, hogy őt általánosan szól minden hívőhöz, de Krisztus itt csak a tanítványokhoz szól, s az ő személyükben az evangélium szolgálóihoz. Ezekkel a szavakkal parancsolja meg nekik, hogy munkálkodásukat a közös készletbe adják be, ne legyen közöttük bűnös irigység, hogy akik először küldettek ebbe a munkába, gondosan ügyeljenek a pillanatnyi ültetvényre, s ne irigyeljék azok nagyobb áldását, akik majd később követik őket. Továbbá azoknak, akik elküldettek, mondhatni, az érett gyümölcs összegyűjtésére, egyforma vidámsággal kell viselniük a hivatalukat, mert a törvény és az evangélium tanítói között itt tett összehasonlítás ugyanúgy vonatkozhat a későbbiekre is, mikor egymással vetik össze őket.

39. Abból a városból pedig sokan hivének benne a Samaritánusok közül annak az asszonynak beszédéért, a ki bizonyságot tett vala, hogy: Mindent megmondott nékem, a mit cselekedtem.

40. A mint azért oda mentek hozzá a Samaritánusok, kérék őt, hogy maradjon náluk; és ott marada két napig.

41. És sokkal többen hivének a maga beszédéért,

42. És azt mondják vala az asszonynak, hogy: Nem a te beszédedért hiszünk immár: mert magunk hallottuk, és tudjuk, hogy bizonnyal ez a világ idvezítője, a Krisztus.

43. Két nap mulva pedig kiméne onnét, és elméne Galileába.

44. Mert Jézus maga tett bizonyságot[84] arról, hogy a prófétának nincs tisztessége a maga hazájában.

45. Mikor azért beméne Galileába, befogadták őt a Galileabeliek, mivelhogy látták vala mindazt,[85] a mit Jeruzsálemben cselekedett az ünnepen; mert ők is elmentek vala az ünnepre.

39. *Abból a városból pedig sokan hivének benne a samaritánusok közül*. Az evangélista itt elmondja, mi volt az asszony bejelentésének sikere a polgártársainál, mert nyilvánvaló, hogy a megígért Messiás várása és vágya nem kis felzúdulást keltett közöttük. Itt a *hivének* szó pontatlanul szerepel, s azt jelenti, hogy az asszony kijelentése arra vette rá őket, hogy ismerjék el Krisztust prófétának. Bizonyos vonatkozásban a hit kezdete az, mikor az elmék felkészülnek a tanítás befogadására. Az efféle belépés a hitbe kapja itt a *hit* megtisztelő megnevezést avégett, hogy tudjuk, milyen magasra értékeli Isten az Ígéje iránti engedelmességet, mikor ekkora megtiszteltetésben részesíti azok fogékonyságát, akik még nem taníttattak. Nos, a hitük ebben a vonatkozásban abban nyilvánul meg, hogy megragadja őket a haszon utáni vágy, s emiatt szeretnék, hogy Krisztus maradjon náluk.

---

[83] "C'est a dire, de corruptions."

[84] "Ou, Jesus avoit rendu tesmoignage" — "vagy, Jézus tett bizonyságot."

[85] "Apres qu'ils eussent veu;" — "miután látták."

41. *És sokkal többen hívének*. Abból, ami ezt követte, nyilvánvalóan nagyon helyes volt, hogy Krisztus engedett a vágyaiknak, mert látjuk, hogy milyen sok gyümölcsöt aratott két nap alatt, melyet a kérésüknek megfelelően náluk töltött. Ebből a példából megtanuljuk, hogy soha nem szabad tartózkodnunk a munkálkodástól, mikor hatalmunkban áll Isten országának előrehaladását támogatni. Ha pedig attól félünk, hogy ebben a dologban tanúsított gyorsaságunk rossz hírünket keltheti, vagy gyakorta haszontalannal bizonyul, kérjük el Krisztustól a bölcsesség Lelkét, hogy Ő vezessen minket. A *hit* szó itt teljesen más értelemben használatos, mert nemcsak azt jelenti, hogy felkészültek a hitre, hanem azt is hogy ténylegesen a megfelelő hittel rendelkeztek.

42. *A te beszédedért*. Jóllehet Erasmust követve én is *oratio*-nak (beszéd) fordítottam ezt a szót, mert a *loquela*, amit az ókori magyarázó használ, barbár kifejezés. Mégis szeretném felhívni olvasóim figyelmét arra, hogy a görög λαλία szónak ugyanaz a jelentése, mint a latin *loquentia*-nak, azaz csevegés, bőbeszédűség. S a samaritánusok is azzal dicsekednek, hogy most már erőteljesebb alapjuk van, mint az asszony beszéde, ami a legnagyobbrészt könnyed és felületes.

Hiszünk. Ez jobban kifejezi hitük természetét, hogy az magából Isten Ígéjéből származott, így dicsekedhetnek azzal, hogy maga Isten Fia a Tanítójuk, aminthogy valóban csak egyedül az Ő tekintélyére támaszkodhatunk. Igaz, Ő most látható módon nincs jelen, hogy mondhatni szemtől szemben beszélgethessünk, de bárkin keresztül is halljuk Őt, a hitünk nem támaszkodhat senki másra csakis Őrá. S nem más forrásból ered az a tudás sem, mely szintén meg van említve, mert a beszéd, mely a halandó ember szájából származik, valóban képes betölteni és kielégíteni a füleket, de soha nem fogja megerősíteni a lelket az üdvösség nyugodt bizonyságával úgy, hogy aki hallotta, dicsekedhetne vele, hogy tudja. A hitben tehát az első dolog, amit szükséges tudni, hogy Krisztus szól a szolgálói által, a következő pedig, hogy megadjuk a neki kijáró tiszteletet, azaz ne kételkedjünk abban, hogy Ő hű és igaz, ezért egy ennyire kétségtelen garanciára támaszkodva biztonsággal építhetünk az Ő tanítására. Ezenfelül, mikor azt állítják, hogy Jézus a Krisztus és a világ Üdvözítője, ezt kétségtelenül Őt hallgatva tanulták meg. Ebből arra következtetünk, hogy két nap alatt az evangélium összefoglalását világosabban megtanította annál Krisztus, amit ezidáig tanított Jeruzsálemben. S Krisztus arról tett bizonyságot, hogy az általa hozott üdvösség közös az egész világ számára, hogy jobban megértsék: az övék is, mert nem azon az alapon hívogatta őket, hogy törvényes örökösök lettek volna, mint a zsidók,[86] hanem azt tanította: avégett jött, idegeneket is befogadjon Isten családjába, és békességet hirdessen azoknak, akik távol voltak (Ef2:17).

44. *Mert Jézus maga tett bizonyságot*. A látszólagos ellentmondás, mely itt első ránézésre szemet szúr, különböző fordítások kialakulásához vezetett. Ágoston magyarázatában túl sok az elmésség, miszerint Krisztusnak azért nem volt tisztessége a saját hazájában, mert több jót tett a samaritánusok között a két nap alatt, mint amennyit a galileaiak között hosszú idő alatt, s mivel csodák nélkül több tanítványt gyűjtött Samáriában, mint amennyit a nagyszámú csoda szerzett neki Galileában. S Chrysostom nézetével sem vagyok megelégedve, aki Krisztus városának Kapernaumot tekinti, mivel ott többször lakozott, mint bárhol máshol. Inkább Cyrillel értek egyet, aki azt mondja, hogy mikor elhagyta Názáretet és Galilea különböző városaiba ment el, mert a másik három evangélista akkor említi Názáretet, mikor Krisztusnak erről a bizonyságtételéről számolnak be. Az igeszakasz jelentése valóban lehet az, hogy mivel a teljes kijelentés ideje még nem jött el, úgy döntött, hogy rejtve marad a hazájában, mintegy nagyobb visszavonultságban. Egyesek magyarázata szerint azt jelenti, hogy azért töltött két napot Samáriában, mert semmi oka sem volt odasietni, ahol a lenézés várta. Mások úgy vélik, hogy egyenesen Názáretbe ment, majd azonnal el is hagyta, de mivel

[86] "Ainsi qu'estoyent les, Juifs."

János semmi efféléről sem számol be, nem merem átadni magam ennek a találgatásnak. Helyesebb az a nézet, mely szerint mikor látta, hogy szülővárosában, Názáretben megvetik, inkább más helyre vonult vissza. S ezért olvassuk a rögtön ezután következő 46. versben, hogy Kána városában ment. Amit ezután tesz hozzá a 46. versben, – hogy a galileaiak befogadták – a tisztelet jele volt, nem a lenézésé.

A prófétának nincs tisztessége a maga hazájában. Nem kételkedem abban, hogy ez egy általános mondás volt, mely közmondássá vált,[87] s tudjuk, hogy a közmondások azoknak a dolgoknak a kedves kifejeződései, melyek a leggyakrabban (επι το πολι) történnek meg. Ezekben az esetekben tehát nincs arra szükség, hogy mereven követeljük az egyenletes pontosságot, mintha az, amit a közmondás fogalmaz meg, mindig igaz lenne. Biztos, hogy a prófétákat máshol jobban csodálják, mint a saját hazájukban. Néha az is megtörténhet, s valójában meg is történik, hogy a prófétát a honfitársai nem kevésbé tisztelik, mint az idegenek, de a közmondás azt fejezi ki, ami általános és szokásos, hogy a próféták több tiszteletet kapnak bárhol máshol, mint a saját hazájukban.

Nos, ennek a közmondásnak, valamint a jelentésének lehet kettős eredete, mert egyetemes hiba, hogy akiket sírni halottunk a bölcsőben és láttuk, ahogyan ostobaságokat tesznek kisfiúkként, azokat egész életükön át lenézzük, mintha kisfiú koruk óta sohasem fejlődtek volna. Ehhez még egy gonoszság társul: az irigység, amely jobban eluralkodik az ismerősök között. Valószínűnek vélem azonban, hogy a közmondás abból a körülményből eredt, hogy a prófétákkal a saját népük nagyon rosszul bánt. A jó és szent emberek ugyanis, mikor látták, hogy Júdeában oly hatalmas az Isten iránti hálátlanság, oly nagy az Ő Ígéjének megvetése, oly hatalmas a makacsság, joggal panaszkodhattak arról, hogy Isten prófétáit sehol sem becsülik meg oly kevéssé, mint a saját hazájukban. Ha az előző jelentést részesítjük előnyben, akkor a próféta névnek általánosan minden tanítót jelentenie kell, ahogy Pál nevezi a krétaiak prófétájának Epimenideszt (Tit1:12).

45. *Befogadták őt a galileabeliek*. Annak megállapítására, hogy ez a megtiszteltetés hosszú ideig tartott-e, vagy sem, nincsenek meg az eszközeink, mert semmire sem hajlamosabbak jobban az emberek, mint az Isten ajándékaival kapcsolatos feledékenységre. S nem is meséli ezt el János semmi más célból, mint hogy tájékoztasson: Krisztus sok tanú jelenlétében tett csodákat, így azok híre széles körben messzire eljutott. Ezenkívül ez megmutatja a csodák egyik előnyét is: előkészítik az utat a tanítás számára, mert tiszteletet váltanak ki Krisztus iránt.

46. Ismét a galileai Kánába méne azért Jézus, a hol a vizet borrá változtatta. És volt Kapernaumban egy királyi ember, a kinek a fia beteg vala.

47. Mikor ez meghallá, hogy Jézus Júdeából Galileába érkezett, hozzá méne és kéré őt, hogy menjen el és gyógyítsa meg az ő fiát; mert halálán vala.

48. Monda azért néki Jézus: Ha jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek.

49. Monda néki a királyi ember: Uram, jőjj, mielőtt a gyermekem meghal.

50. Monda néki Jézus: Menj el, a te fiad él. És hitt az ember a szónak, a mit Jézus mondott néki, és elment.

51. A mint pedig már megy vala, elébe jövének az ő szolgái, és hírt hozának néki, mondván, hogy: A te fiad él.

52. Megtudakozá azért tőlük az órát, a melyben megkönnyebbedett vala; és mondának néki: Tegnap hét órakor hagyta el őt a láz;

53. Megérté azért az atya, hogy abban az órában, a melyben azt mondá néki a Jézus, hogy: a te fiad él. És hitt ő, és az ő egész háza népe.

54. Ezt ismét második jel gyanánt tevé Jézus, mikor Júdeából Galileába ment.

[87] "Commune, et qui etoit passee en proverbe."

46. *És volt Kapernaumban egy királyi ember*. Ez a helyesebb fordítás, jóllehet Erasmus másként gondolja, mert ő a βασιλικός szót a latin Regulus szóval fordította, ami kiskirályt jelent.[88] Elismerem, hogy abban az időben a Reguli (vagy kiskirály) nevet adták azoknak, akiket most hercegeknek, bárónak, vagy grófoknak nevezünk, de Galilea állapota abban az időben olyan volt, hogy nem létezhetett ilyen rangú ember kapernaumi lakosként. Azt hiszem, ő valamiféle nemesember[89] lehetett Heródes udvarából, mert van némi valószínűség azok véleményében, akik úgy vélik, hogy őt a császár küldte.[90] Ezt konkrétan említi az evangélista, mert tekintélyes személyiségének rangja még nevezetesebbé tette a csodát.

47. *Mikor ez meghallá, hogy Jézus Júdeából Galileába érkezett*. Mikor Krisztushoz fordul segítségért, ez egyfajta bizonyítéka a hitének, de mikor korlátozza Jézus segítségnyújtásának módját, az elárulja, mennyire tudatlan volt. Ő ugyanis Krisztus hatalmát a testi jelenlétével elválaszthatatlanul összekötöttnek tekinti, amiből nyilvánvaló, hogy nem más nézetet alakított ki Krisztusról, mint azt, hogy Ő Isten által küldött próféta, akinek a hatalmát és a tekintélyét illetően a csodák bizonyítják, hogy Isten szolgája. Ezt a hibát, jóllehet felülvizsgálatra méltó, Krisztus elnézi, de komolyan megdorgálja, sőt valójában minden zsidót általánosságban, hogy túlontúl égtek a csodalátás vágyától.

De miért van az, hogy az a Krisztus most annyira nyers, aki kedvesen szokott fogadni másokat, akik csodát látni vágynak? Ha nem is ismerjük, annak ebben a pillanatban konkrét oka kellett, hogy legyen, hogy miért bánt ezzel az emberrel ennyire szigorúan, ami nem volt az ő esetében szokásos: s itt talán nem is személyre, hanem az egész nemzetre nézett. Látta, hogy a tanításának nincs nagy tekintélye, s nemcsak figyelmen kívül hagyták, de mindenestül megvetették azt, valamint mindenki szeme a csodákra szegeződött és minden érzéküket inkább az ostobaság, mintsem a csodálat kötötte le. Azaz, az Isten Ígéjének abban az időben eluralkodott bűnös megvetése késztette Őt ennek a panasznak a megfogalmazására.

Valóban igaz, hogy néha még a szentek is akarták, hogy csodák által nyerjenek megerősítést, hogy semmi kételyük se maradjon az ígéretek igazságát illetően, s látjuk, hogy Isten, kegyesen eleget téve a kérésüknek, megmutatta, hogy Őt ezzel nem sértették meg. Krisztus azonban itt sokkal nagyobb gonoszságot említ, a zsidók ugyanis olyannyira a csodáktól függtek, hogy semmi helyet sem hagytak az Ígének. S először is rendívül gonosz dolog volt, hogy annyira ostobák és testiek voltak, hogy semmi tiszteletet sem mutattak a tanítás iránt, amíg azt csodák nem vették körül, hiszen jól kellett ismerniük Isten Ígéjét, melyre csecsemőkoruktól fogva oktatták őket. Másodszor, mikor megtörténtek a csodák, oly messze álltak attól, hogy a megfelelő hasznot húzzák belőlük, hogy megmaradtak az ostobaság és elképedés állapotában. Azaz, nem volt sem vallásuk, sem istenismeretük, sem kegyességi gyakorlatuk azon kívül, ami a csodákban foglaltatott.

Ugyanezen okból rója meg őket Pál is, mikor kijelenti, hogy a zsidók jelet kívánnak (1Kor1:22). Ezalatt ugyanis azt érti, hogy ésszerűtlenül és mértéktelenül ragaszkodtak a jelekhez, s keveset törődtek Krisztus kegyelmével, vagy az örök életre vonatkozó ígéretekkel, illetve a Lélek titkos hatalmával, hanem épp ellenkezőleg, dölyfös megvetéssel utasították el az evangéliumot, mivel semmi máshoz nem volt kedvük, mint a csodákhoz. Szeretném, ha manapság nem volna annyi ember megfertőzve ugyanezzel a betegséggel, de mi sem megszokottabb, mint azt mondani: „Mutassanak először csodákat,[91] aztán majd meghallgatjuk a tanításukat". Mintha csak le kellene néznünk és el kellene vetnünk Krisztus igazságát mindaddig, amíg nem szerez pótlólagos támogatást valahonnan. S bár Isten szinte elborította

[88] "Lequel l'a traduit par un mot Latin *Regulus*, qui signifie un petit Roy."
[89] "Quelque gentil-homme. "
[90] "Par l'Empereur;" — "a császár által [küldött]."
[91] "Qu'ils facent premierement des miracles?"

őket a csodák tömegével, mégis hamisan szóltak, mikor azt mondták, hogy majd akkor hisznek. Bizonyos külső elképedést majd kiváltanak belőlük a csodák, de egy morzsányival sem fognak jobban odafigyelni a tanításra.

49. *Uram, jőjj, mielőtt a gyermekem meghal*. Mivel állhatatos a könyörgésben, s végül eléri, amit szeretett volna, ebből arra következtethetünk, hogy Krisztus nem oly módon rója meg, mintha szándékában állt volna teljességgel elutasítani és imáit meg nem hallgatni, hanem inkább abból acélból, hogy helyesbítse a hibáját, ami gátolja az igazi hit belépését. S emlékeznünk kell arra – amit már korábban mondtam –, hogy ez az egész nép általános megrovása volt, s nem kifejezetten egyvalakinek volt címezve. Ily módon legyen bármi helytelen, torz, vagy fölösleges az imáinkban, azt helyesbíteni, vagy eltávolítani szükséges, hogy a veszélyes akadályokat elvegyük az útból. Márpedig az udvari emberek rendszerint finnyásak és dölyfösek, s nem szívesen engedik meg, hogy nyersen kezeljék őket. Itt azonban figyelmet érdemel, hogy ez az ember a szükséghelyzete, valamint a fia elvesztésétől való félelem következtében nem gurul dühbe, s nem zúgolódik, mikor Krisztus nyersen szól hozzá, hanem szerény hallgatással fogadja azt a megrovást. Ugyanezeket a dolgokat önmagunkban is megtaláljuk, mikor elképesztően kényesek, türelmetlenek és mérgesek vagyunk mindaddig, amíg a körülményektől legyőzetvén kénytelenek vagyunk félretenni a büszkeségünket és lenézésünket.

50. *A te fiad él*. Az első dolog, ami a szemünkbe ötlik itt Krisztus bámulatos kedvessége és leereszkedése, hogy igazodik az emberek tudatlanságához és a várakozásokat meghaladóan terjeszti ki a hatalmát. Ő csak annyit kért, hogy Krisztus jöjjön el és gyógyítsa meg a fiát. Lehetségesnek gondolta, hogy a fia megszabaduljon a rosszulléttől és a betegségtől, de azt már nem, hogy fel is támadjon, ha egyszer meghalt, ezért sietteti Krisztust, nehogy a halál megakadályozza a fia felépülését. Ennek megfelelően, mikor Krisztus mindkettőt megbocsátja, abból arra következtethetünk, hogy mily nagyra értékeli még a csekély mértékű hitet is. Figyelemre méltó, hogy Krisztus, noha nem teljesíti a kérését, mégis sokkal többet ad, mint amennyit elvárt, mert bizonyságot tesz arról, hogy a fia máris egészséges. Gyakran megtörténik, hogy a mennyei Atyánk, noha nem teljesíti a kéréseinket minden apró részlet tekintetében, váratlan módszerekkel könnyít a helyzetünkön avégett, hogy megtanulhassuk: ne írjunk elő Neki semmit. Mikor az mondja: A te fiad él, ezalatt azt érti, hogy megmenekült a halál veszélyétől.

És hitt az ember a szónak, a mit Jézus mondott néki. Eljutván a meggyőződésre, hogy Krisztus Isten prófétája, ezen az alapon olyannyira hajlandó volt hinni, hogy amint egyetlen szót meghallott, megragadta és a szívébe rejtette azt. Jóllehet nem adta meg mindazt a tiszteletet, ami Krisztus hatalmát megillette volna, mégis, ez a rövid ígéret hirtelen új bizonyosságot keltett az elméjében, ezért hitte, hogy a fia élete benne foglaltatik Krisztus egyetlen szavában. S ilyen az a készség, amellyel Isten Ígéjét kell vennünk, ám ez nagyon messze áll attól, hogy mindig azonnali hatást gyakoroljon a hallgatókra. Mert közülünk hányan húznak majd ugyanannyi hasznot a sok igehirdetésből, amennyit ez a félig pogány ember húzott az egyetlen szót meghallván? Annál buzgóbban kell munkálkodnunk azon, hogy legyőzzük lustaságunkat, s mindenekelőtt imádkoznunk, hogy Isten érintse meg oly módon a szívünket, hogy mi se kevésbé higgyünk abban, amit Ő készséggel és kegyesen megígér.

51. *A mint pedig már megy vala*. Itt a hit hatása van leírva az Ige hatékonyságával egyetemben, mert ahogyan Krisztus egyetlen szóval állítja helyre a már haldokló gyermek életét, úgy nyeri vissza az atya egyetlen pillanat alatt a hite által a fiát biztosan és szilárdan. Tudjuk hát meg, hogy ha az Úr bármikor a javait kínálja nekünk, az ő hatalma mindig készen áll majd annak beteljesítésére, amit ígért, feltéve, hogy az ajtót nem csapjuk be Előtte hitetlenséggel. Elismerem, nem mindig történik meg, sőt még csak nem is gyakori, vagy közönséges, hogy az Úr azonnal segítő kezet nyújt, de valahányszor csak késlekedik, arra mindig jó és olyan oka van, mely számunkra is nagyon előnyös. Az legalábbis bizonyos, hogy

messze áll a szükségtelen késlekedéstől, inkább azokkal az akadályokkal küzd, amiket mi gördítünk az útjába. S mikor nem látjuk az azonnali segítségét, gondoljuk meg, mennyi rejtett bizalmatlanság lapul bennünk, vagy legalábbis milyen kicsiny és korlátozott a hitünk. S nem szabad csodálkoznunk, ha nem akarja megengedni, hogy javai elvesszenek, vagy hogy szanaszét potyogtassa azokat a földre, hanem úgy dönt, hogy azokra ruházza, akik a hit keblét megnyitva készen állnak azok átvételére. S jóllehet nem mindig ugyanazon a módon segíti a népét, mégis, senkinek a hite sem lesz egyetlen esetben sem gyümölcstelen, vagy meggátolva annak az igazságnak a megtapasztalásától, amit a próféta mond, miszerint az Isten ígéretei, még mikor késlekedni látszanak, valójában akkor is nagyon sietnek. „ha késik is, bízzál benne; mert eljön, el fog jőni, nem marad el!" (Hab2:3).

52. *Megtudakozá azért tőlük*. Azt, hogy ez az udvari ember kérdezgetni kezdte a szolgáit, hogy a fia melyik órában kezdett javulni, az Istentől jövő titkos impulzus váltotta ki, hogy a csoda igazságtartalma még nyilvánvalóbbá váljon. Természetünknél fogva ugyanis rendelkezünk egy rendkívül bűnös, az Isten hatalma világosságának kioltására irányuló hajlammal, és a Sátán különféle eszközökkel azon munkálkodik, hogy Isten munkáit eltüntesse a látómezőnkből. Következésképpen, annak érdekében, hogy ezek tőlünk megkaphassák az őket megillető dicséretet, oly módon kell kijelentetniük, hogy semmiféle helye se maradjon a kételkedésnek. Bármekkora is legyen hát az emberek hálátlansága, ez a körülmény mégis gátat vet annak, hogy Krisztus eme olyannyira szembetűnő munkáját a véletlennek tulajdonítsuk.

53. *És hitt ő, és az ő egész háza népe*. Abszurdumnak tűnhet, hogy az evangélistának ezt a hit kezdeteként kell említenie abban az emberben, akinek a hitét már megdicsérték. Azt sem feltételezhetjük, hogy a hit szó – legalábbis ebben az igeversben – a hit fejlődésére vonatkozik. De meg kell értenünk, hogy ez az ember, mint a törvényre kioktatott zsidó, már belekóstolt valamelyest a hitbe mikor Krisztushoz jött, s amikor hitt a szónak, amit Jézus mondott neki, az konkrét hitet jelentett, mely nem terjedt tovább annál, hogy életet várt a fia számára. Most azonban másképpen kezdett el hinni, azaz, miután megragadta Krisztus tanítását, nyíltan megmutatta, hogy egyike a tanítványainak. Azaz nemcsak abban hisz most, hogy a fia Krisztus kegyességének következtében meggyógyul, hanem elfogadja, hogy Krisztus az Isten Fia és megvallja a hitét az Ő evangéliumában. Egész családja csatlakozik hozzá, ami a csoda egyik bizonyítéka volt, mert nem kételkedhetünk abban, hogy minden tőle telhetőt megtett, hogy magával együtt másokat is rávegyen a keresztyén vallás elfogadására.

5. fejezet

1. Ezek után ünnepök vala a zsidóknak, és felméne Jézus Jeruzsálembe.

2. Van pedig Jeruzsálemben a Juhkapunál egy tó, a melyet héberül Bethesdának neveznek. Öt tornácza van.

3. Ezekben feküvék a betegek, vakok, sánták, aszkórosok nagy sokasága,[92] várva a víznek megmozdulását.

4. Mert időnként[93] angyal szálla a tóra, és felzavará a vizet: a ki tehát először lépett bele a víz felzavarása után, meggyógyult, akárminémű betegségben volt.

5. Vala pedig ott egy ember, a ki harmincnyolcz esztendőt töltött betegségében.

6. Ezt a mint látta Jézus, hogy ott fekszik, és megtudta, hogy már sok idő óta úgy van; monda néki: Akarsz-é meggyógyulni?

7. Felele néki a beteg: Uram, nincs emberem, hogy a mikor a víz felzavarodik, bevigyen engem a tóba; és mire én oda érek, más lép be előttem.

8. Monda néki Jézus: Kelj fel, vedd fel a te nyoszolyádat, és járj!

9. És azonnal meggyógyula az ember, és felvevé nyoszolyáját, és jár vala. Aznap pedig szombat vala.

1. *Ezek után ünnepök vala a zsidóknak*. Jóllehet az evangélista nem mondja el konkrétan, melyik ünnep volt ez, a valószínűsíthető feltételezés szerint a Pünkösd, legalábbis, ha az itt elmondottak azonnal Krisztus Galileába érkezése után történtek. A húsvét után ugyanis azonnal elindult Jeruzsálemből, s ahogyan keresztülment Samárián, négy hónapot számolt az aratásig, mikor belépett Galileába és meggyógyította az udvari ember fiát. Az evangélista hozzáteszi, hogy az ünnep ezután következett, így tehát az időrend arra enged minket következtetni, hogy a Pünkösdnek kell azt tekintenünk, bár nem szállnék vitába ebben a dologban. Nos, Krisztus részben azért jött Jeruzsálembe az ünnepre, mert abban az időben a hatalmas, ott összegyűlt embertömeg következtében megvolt a lehetősége a tanítását kiterjedtebben terjeszteni, részben pedig azért, mert szükséges volt, hogy alávettessék a törvénynek, hogy megválthasson minket a törvény igájától, amint azt már néhány korábbi esetben megmagyaráztuk.

2. *Van pedig Jeruzsálemben a Juhkapunál egy tó*. A hely megnevezése is megtörténik, amiből megtudjuk, hogy a csoda nem maradt rejtve, illetve nemcsak pár ember számára vált ismertté, mert az öt tornác megmutatja, hogy a helyet rengetegen látogatták, akik mind oda özönlöttek, s ebben benne foglaltatott a templom szomszédsága is. Emellett az evangélista konkrétan azt is megemlíti, hogy tömérdek beteg ember feküdt ott. A név jelentését illetően a tanultak joggal vetik el Jeromos szeszélyes véleményét, aki Bethesda helyett Bethedernek nevezi, és juhok házaként fordítja, itt ugyanis egy tóról van szó, amely a juhpiac közelében helyezkedett el. Azok, akik Bethesdának, mint a halászat helyének olvassák, nem tudják ezt megokolni. Nagyobb a valószínűsége azok véleményének, akik a kiömlés helyeként magyarázzák, mert a héber אשך (eshed) szó kifolyást jelent, de az evangélista, mert ez volt a szokásos kiejtése, esda-nak mondta. Úgy vélem, a víz vezetékeken folyt bele, hogy a papok meríthessenek belőle, s a hely talán ebből a körülményből nyerte a nevét. Juhkapunak pedig véleményem szerint azért nevezték, mert az áldozati állatok innen származtak.

3. *Ezekben feküvék a betegek, vakok, sánták, aszkórosok nagy sokasága*. Lehetséges, hogy a beteg emberek azért feküdtek a tornácokon, hogy alamizsnát kérjenek a templomba istentiszteletre menőktől, akik ott haladtak el, s valószínűleg ott volt szokás megvenni az

[92] "Et qui avoyent les membres secs;" — "és akiknek a végtagjai sorvadtak voltak.

[93] "Par intervalles, *ou*, *en certain temps*;" — "időnként, *vagy bizonyos adott időnként*."

áldozati állatokat is. Továbbá minden ünnepen Isten meggyógyította bizonyos számú embert, hogy így ajánlja a törvényben előírt istentiszteletet és a templom szentségét. De nem tűnik ostobaságnak hinni abban, hogy miközben semmi ilyesmiről nem olvasunk abban az időben, mikor a vallás a legvirágzóbb állapotában volt, s a próféták kora óta a csodák csak rendkívüli esetben történtek, akkor, mikor a nemzet állapota ennyire megromlott, sőt majdnem tönkrement, akkor Isten hatalma és kegyelme a szokásosnál ragyogóbban nyilvánult meg? Ennek, azt mondom, két oka volt. Minthogy a prófétákban lakó Szentlélek elégséges bizonyítéka volt az isteni jelenlétnek, így a vallásnak abban az időben nem volt szüksége más megerősítésre. A törvényt ugyanis a csodák túláradó bősége szentesítette, s Isten nem szűnt meg megszámlálhatatlan bizonysággal kifejezni az általa elrendelt istentisztelet jóváhagyását. Krisztus eljövetelének ideje táján azonban, miután megfosztattak a prófétáktól és állapotuk nagyon nyomorúságos volt, s különböző kísértések zúdultak rájuk mindenfelől, rendkívüli segítségre volt szükségük, hogy ne higgyék, hogy Isten teljesen elhagyta őket, s ezért elbátortalanodjanak és elbukjanak. Tudjuk ugyanis, hogy Malakiás volt az utolsó próféta, aki azzal a figyelmeztetéssel fejezi be a tanítását, hogy a zsidók emlékezzenek meg „Mózesnek, az én szolgámnak törvényéről", (Mal4:4), míg Krisztus meg nem jelenik. Isten jónak látta megfosztani őket a prófétáktól, s egy időre bizonytalanságban tartani őket, hogy még nagyobb lángra lobbanjanak a Krisztus iránti vágytól, s nagyobb tisztelettel fogadják Őt, mikor majd megjelenik nekik. Mégis, hogy a bizonyságok ne legyenek híján a templomnak és az áldozatoknak, valamint az istentisztelet egészének, ami által az üdvösséget ismertté kell tenni a világ számára, Isten fenntartotta a zsidók között a gyógyításnak ezt az ajándékát, hogy tudhassák: jó ok volt rá, amiért Isten elválasztotta őket a többi néptől. Isten ugyanis a betegek gyógyításával – mintegy a mennyből kinyújtott kézzel – világosan megmutatta, hogy elfogadta azt az istentiszteletet, amit ők a törvény előírásaiból származtattak. Másodszor, kétségem sincs afelől, hogy Isten arra akarta őket emlékeztetni eme jelek segítségével, hogy közeledik a megváltás ideje, s hogy Krisztus, az üdvösség Szerzője már az ajtó előtt áll, s így mindenki elméje jobban felébredjen. Azt hiszem, a jelek abban a korban ezt a kettős célt szolgálták: először, hogy a zsidók tudhassák, Isten velük van, s így nyugodtan megmaradjanak a törvény iránti engedelmességben, másodszor, hogy buzgón reménykedhessenek az új és rendkívüli állapotokban.

Vakok, sánták, aszkórosok. S hogy tájékoztasson minket arról, hogy az Úr által gyógyított betegségek nem közönséges fajtájúak voltak, az evangélista felsorol néhányat közülük, mert emberi orvosság nem található a vakságra, sántaságra és bénaságra. Valóban gyászos előadás volt látni ekkora beteg embertömeget, Isten dicsősége azonban mégis jobban világított ott, mint a legnagyobb számú és legfegyelmezettebb hadsereg látványában. Mert semi sem magasztosabb, mint mikor Isten rendkívüli hatalma kijavítja és helyreállítja a természet hibáit, s nincs semmi szebb és örömtelibb annál, mikor határtalan jóságával enyhíti az emberek nyomorúságait. Emiatt akarta az Úr, hogy ez a hely ragyogó színház legyen, melyben nemcsak az ország lakosai, hanem az idegenek is észrevehetik és megszemlélhetik az Ő fenségét, s amint már mondtam, nem közönséges dísze és dicsősége volt az a templomnak, mikor Isten a kezét kinyújtva világosan megmutatta, hogy Ő jelen van.

4. *Mert időnként angyal szálla a tóra*. Kétségtelen, hogy Isten különleges munkája volt a betegek gyógyítása, mivel azonban Ő rendszerint az angyalok szolgálatát és közreműködését alkalmazta, így egy angyalnak parancsolta meg a feladat elvégzését. Emiatt nevezik az angyalokat fejedelemségeknek, vagy hatalmasságoknak (Kol1:16), nem mintha Isten átadná nekik a hatalmat, és munkanélkülivé válna a mennyben, hanem mert bennünk erőteljesen cselekedve nagyszerűen megmutatja és kimutatja a hatalmát. Bűnös és szégyenteljes tehát bármiről azt képzelni, hogy az angyaloké, vagy azt képzelni róluk, hogy ők a közvetítők közöttünk és Isten között, ezzel úgymond elhomályosítani Isten dicsőségét, mintha Ő hatalmas távolságra lenne tőlünk, miközben éppen ellenkezőleg, Ő a jelenlétének

kimutatására használja őket. Óvakodnunk kell Platon ostoba spekulációitól, mert a távolság közöttünk és Isten között túlságosan nagy, hogysem az angyalokhoz mehetnénk segítséget kérni. Éppen ellenkezőleg, közvetlenül Krisztushoz kell mennünk, hogy a vezetése, védelme és parancsnoksága alatt az angyalok az üdvösségünk segédei és szolgálói lehessenek.

Időnként. Isten végső soron képes lett volna egy szempillantás alatt valamennyit meggyógyítani, de mivelhogy a csodáinak céljai voltak, így korlátaiknak is kellett lenni. Amiképpen Krisztus is emlékezteti őket, hogy noha sokan meghaltak Elizeus korában, mégis csak egyetlen gyermek támadt fel a halálból (2Kir4:32),[94] s hogy noha sok özvegyasszony éhezett a szárazság idején, mégis csak egynek a nyomorúságán könnyített Elizeus (1Kir17:9, Lk4:25). Azaz, az Úr elégségesnek tekintette a jelenlétét mindössze néhány beteg ember esetében kimutatni. A gyógyítás itt leírt módszere azonban eléggé világosan megmutatja, hogy semmi sem ésszerűtlenebb, mint mikor az emberek alárendelik Isten munkáit a saját ítéletüknek, mert könyörögjenek csak, de miféle segítséget, vagy megkönnyebbülést várhatnak a felzavart víztől? Ezen a módon azonban, megfosztván a saját érzékeinktől, az Úr hozzászoktat a hit engedelmességéhez. Mi túlontúl buzgón követjük azt, ami a gondolkodásunknak tetszik, legyen bár ellentétes Isten Ígéjével, így tehát, hogy engedelmesebbekké tegyen minket Önmaga iránt, gyakorta mutat olyan dolgokat, melyek ellentmondanak a józan eszünknek. S csak akkor mutatjuk ki alázatos engedelmességünket, ha a szemünket becsukva követjük a világos Ígét, jóllehet a magánvéleményünk az, hogy amit teszünk, annak semmi haszna sem lesz. Ennek egy példáját látjuk a szíriai Naámán esetében, akit a próféta a Jordánhoz küld, hogy meggyógyuljon a leprájából (2Kir5:10). Először kétségtelenül gúnyolódásnak tekinti ezt és megveti, de aztán ténylegesen észreveszi, hogy miközben Isten az emberi józan ésszel ellentétesen cselekszik, soha nem néz le minket, és nem okoz nekünk csalódást.

Felzavará a vizet. A víz felzavarása csak látható bizonyítéka volt annak, hogy Isten szabadon használja az elemeket a saját jótetszésének megfelelően, s Magának követeli a munka eredményét. Rendkívül általános hiba ugyanis a teremtményeknek tulajdonítani azt, ami egyedül Istenre tartozik, de az ostobaság csúcsa lenne a felzavart vízben keresni a gyógyulás okát. Következésképpen úgy tárja elénk a külső jelet, hogy a jelre nézve a beteg emberek rákényszerüljenek a tekintetük Őrá emelésére, Aki a kegyelem egyedüli Szerzője.

5. *Vala pedig ott egy ember*. Az evangélista különböző körülményeket említ fel, melyek bizonyítják, hogy a csodára, mint biztos dologra lehet támaszkodni. A betegség hosszú időszaka minden reménységtől megfosztotta, hogy valaha is meggyógyul. Ez az ember arról panaszkodik, hogy megfosztatott a víz gyógyító erejétől. Ő maga gyakran megpróbálta magát a vízbe vetni, de sikertelenül, mert nem volt segítőtársa, s ez még szembeöltőbben mutatja meg Krisztus hatalmát. Ugyanez volt a nyoszolyája hordozására kiadott parancs értelme is, hogy mindenki világosan láthassa: nem más módon, mint Krisztus közreműködésével gyógyult meg. Mivel hirtelen áll fel ott minden tagjával egészségesen és erősen, amelyek előzőleg tehetetlenül lógtak, ez a hirtelen változás alkalmasabb felrázni és megérinteni mindazok elméjét, akik látták.

6. *Akarsz-é meggyógyulni?* Nem úgy kérdezősködik róla, mintha kétséges dolog lenne, hanem részben azért, hogy vágyat ébresszen az emberben a neki felkínált kegy után, részben pedig azért, hogy felkeltse az ott jelen lévő tanúknak a figyelmét, akik ha máson gondolkodtak volna, lehet, hogy nem veszik észre a csodát, amint az gyors eseményekkel gyakorta megtörténik. Ez az előkészület tehát ebből a két okból volt szükséges.

7. *Nincs emberem*. Ez a beteg ember azt teszi, amit majdnem mindannyian hajlamosak vagyunk megtenni: a saját gondolkodásának megfelelően korlátozza Isten segítségnyújtását,

[94] A francia változat így hangzik: "combion que du temps d'Elisee il y eust plusieurs de ladres, toutesfois nul d'eux ne fut nettoye sinon Naaman Syrien;" — „jóllehet Elizeus idejében sok leprás volt, mégsem tisztult meg senki közülük a szíriai Naámán kivételével" (2Kir5:14, Lk4:27)

és nem mer semmivel sem továbbmenni annál, amit a saját elméjével felfogni képes. Krisztus megbocsátja a gyengeségét, s ebben benne van annak a türelemnek a tükre, mellyel valamennyien naponta szembesülünk, mikor egyrészt azokra az eszközökre összpontosítjuk a figyelmünket, melyeket képesek vagyunk elérni, másrészt a várakozással ellentétben rejtett helyekről nyújt segédkezet, s ezzel kimutatja, hogy mennyivel nyúlik túl az Ő jósága a mi hitünk szűk korlátain. Ez a példa emellett a türelemre is tanít. Harmincnyolc év hosszú időszak volt, mely alatt Isten késett megadni ennek a szegény embernek azt a kegyet, amit a kezdetektől fogva rá ruházni szándékozott. Bármilyen hosszan is tartassunk tehát bizonytalanságban, s nyögdécseljünk a nehézségeink terhe alatt, soha ne bátortalanodjunk el a hosszúra nyúlt időszak unalmassága miatt, mert mikor szenvedéseink hosszan folytatódtak, s még nem látjuk a végüket, mégis hinnünk kell, hogy Isten csodálatos szabadító, Aki az Ő erejével könnyen eltávolít az útból minden akadályt.

9. *Aznap pedig szombat vala*. Krisztus nagyon is tisztában volt azzal, hogy mekkora sértődöttséget fog azonnal okozni, mikor meglátják az embert teherrel megrakottan sétálni, mert a törvény kifejezetten megtiltja: „ne hordjatok terhet szombat-napon” (Jer17:21).

Volt azonban két oka annak, amiért Krisztus, figyelmen kívül hagyva ezt a veszélyt, úgy döntött, hogy elvégzi ezt a mutatványt. Először, hogy a csodát minél többen megismerjék, másodszor, hogy lehetőséget teremtsen, mondhatni megnyissa az utat az előtt a csodálatos beszélgetés előtt, mely rögtön ezután vette kezdetét. Oly nagy fontosságú volt ennek a csodának a megismerése, hogy kötelességének érezte bátran lenézni az emberek sértődöttségét, s különösen azért, mert rendelkezésére állt a megfelelő védekezés, ami által jóllehet nem békítette meg az istenteleneket, bőven megcáfolta vádaskodásukat. Be kell tartanunk tehát ezt a szabályt, hogy ha az egész világ haragra lobban is, nekünk Isten dicsőségét kell hirdetnünk és az Ő munkáit ünnepelnünk, amennyire az Ő dicsősége megköveteli, hogy ismertté váljon. S nem szabad kényelmetlenül éreznünk magunkat, vagy elbátortalanodnunk, ha munkálkodásunk nem hoz azonnali sikereket, feltéve, ha az általam említett célt tartjuk szem előtt, s nem lépünk túl a hivatalunk korlátain.

10. Mondának azért a zsidók a meggyógyultnak: Szombat van, nem szabad néked a nyoszolyádat hordanod!

11. Felele nékik: A ki meggyógyított engem, az mondá nékem: Vedd fel a nyoszolyádat, és járj.

12. Megkérdék azért őt: Ki az az ember, a ki mondá néked: Vedd fel a nyoszolyádat, és járj?

13. A meggyógyult pedig nem tudja vala, hogy ki az; mert Jézus félre vonult, sokaság lévén azon a helyen.[95]

14. Ezek után találkozék vele Jézus a templomban, és monda néki: Ímé meggyógyultál; többé ne vétkezzél, hogy rosszabbul ne legyen dolgod!

15. Elméne az az ember, és hírül adá a zsidóknak, hogy Jézus az, a ki őt meggyógyította.

10. *Szombat van*. Mindenkinek a kötelessége volt a szombat szentségének megőrzése, következésképpen joggal és helyesen vádolták az embert. Mikor azonban az ember által kínált mentség nem elégítette ki őket, már hibáztak, mert miután megismerték az okot, fel kellett volna menteniük. A szombat megsértése volt, mint mondtuk, a teher hordozása, de Krisztus, aki a vállára tette a terhet, a saját tekintélyével menti őt fel. Ez a példa tehát arra tanít, hogy kerüljünk el mindenféle elkapkodott ítéletet, amíg minden cselekedet okát teljesen meg nem ismerjük. Bármi, ami ellentmond Isten Ígéjének, rászolgál arra, hogy kárhoztassuk, de mivel

[95] “Car Jesus s’estoit escoule de la multitude qui estoit en ce lieu-la;” — „mert Jézus visszavonult az azon a helyen tartózkodó tömegtől”.

gyakorta megtörténik, hogy hibák lépnek fel ebben a dologban, először mérsékelten és hidegvérrel kell kérdezősködnünk, hogy ítéletünk szilárd és józan legyen. S mivel a zsidóknak, a bűnös hajlamoktól elfogultan nem volt türelmük tudakozódni, becsapták az ajtót a megítélés és a mértékletesség előtt. Ha azonban megengedték volna, hogy tanítsák őket, nemcsak a sérelem tűnt volna el, hanem még tovább jutottak volna és nagy haszonra tettek volna szert az evangélium megismerésével.

Látjuk tehát, milyen súlyosan hibáztak a zsidók. S ez azért történt, mert nem fogadták el az ésszerű védekezést. A védekezés pedig az volt a meggyógyított beteg részéről, hogy ő nem tesz semmi mást, csak amit Az parancsolt meg neki, Akinek volt hatalma és tekintélye parancsolni. Bár nem tudta még, kicsoda volt Krisztus, mégis meg volt arról győződve, hogy Isten küldte, mivel bizonyítékát kapta isteni hatalmának, s ebből megtanulja, hogy Krisztus hatalommal van felruházva, ezért az a kötelessége, hogy engedelmeskedjen Neki. Ez azonban méltónak látszik a megrovásra, mert a csoda elfordítja őt a törvénynek való engedelmességtől. Megvallom, hogy az érv, amit a többiekkel való vitában az ember használ, valóban nem elég erős, de a többiek két ok miatt tévednek. Sem azt nem veszik figyelembe, hogy ez Isten rendkívüli munkája, sem az ítéletüket nem késleltetik mindaddig, míg meg nem hallgatták Isten prófétáját, Akinél az Ige van.

13. *A meggyógyult pedig nem tudja vala, hogy ki az*. Krisztus természetesen nem akarta, hogy ennek a hatalmas munkának a dicsősége elmúljék, de úgy akarta, hogy általánosan ismertté váljék, mielőtt elismerte volna, hogy saját Magát a Szerzőjének. Ezért tehát kissé félrevonult, hogy a zsidóknak legyen lehetőségük saját maguktól megítélni magát a tényt, bárkire való utalás nélkül. S ebből megtanuljuk, hogy ennek az embernek a meggyógyulása nem tulajdonítható a hitének, mivel már miután meggyógyult sem ismeri fel az Orvosát, de mégis, mikor parancsba kapta, hordozta az ágyát, ami látszólag a hit irányításának hatására történt. Részemről nem tagadom, hogy volt benne a hitnek bizonyos titkos megmozdulása, ezért azt mondom, hogy abból, ami következik, világosan kiderül: nem volt igaz tanítása, vagy tiszta világossága, melyre támaszkodhatott volna.

14. *Ezek után találkozék vele Jézus*. Ezek a szavak még világosabban megmutatják, hogy mikor Krisztus elrejtőzött egy időre, az nem azért történt, hogy az adományozott jóindulat emléke elenyésszen, mert most saját Magától nyilvánosan megjelenik. Csak azt akarta, hogy először a munka legyen ismert, s majd csak később tekintsék Őt a Szerzőjének. Ez az igeszakasz rendkívül hasznos tanítást tartalmaz, mert mikor Krisztus azt mondja, hogy *Ímé meggyógyultál*, ennek értelme nem más, mint hogy helytelenül használjuk Isten ajándékait, ha nem törekszünk azokat meghálálni. Krisztus nem feddi meg az ember azért, amit megadott neki, csak emlékezteti, hogy azért gyógyíttatott meg, hogy emlékezvén a kapott jótéteményre, egész életében szolgálja Istent, az ő Szabadítóját. Azaz, ahogyan Isten a csapásokkal tanít, és a megtérésre ösztökél minket, úgy hívogat ugyanerre a jóságával és türelmével. S valóban, mind a megváltásunknak, mind Isten ajándékainak az egyetemes célja az, hogy teljesen Neki odaszánt állapotban tartson minket. Ez viszont nem tehető meg mindaddig, amíg a múltbeli büntetés az elmébe vésve nem marad, s amíg a bocsánatot nyert egész életében az erről szóló elmélkedésbe nem merül. Ez az intés arra is megtanít minket, hogy mindazt a gonoszt, amit elszenvedünk, a bűneinknek kell tulajdonítani, mert az emberek bajai nem véletlenszerűek, hanem a büntetésünk csapásai. Először tehát, el kell fogadnunk Isten minket ostorozó kezét, s nem szabad azt képzelnünk, hogy nyomorúságaink a sors vak szeszélyéből származnak. Azután meg kell adnunk azt a tiszteletet Istennek, hogy mivel Ő az Atya, aki minden jóval teljes, nem leli örömét a mi szenvedésünkben, következésképpen nem bánik velünk durvábban, mint amennyire a bűneink megsértették. Mikor ráparancsol, hogy *többé ne vétkezzél*, nem arra utasítja, hogy mentes legyen minden bűntől, hanem többé-kevésbé az előző életéről beszél, mert Krisztus arra buzdítja, hogy térjen meg és többé ne tegye azt, amit annakelőtte.

Hogy rosszabbul ne legyen dolgod! Ha Isten nem tud jót tenni nekünk azokkal a csapásokkal, mellyel gyengéden úgy büntet minket, mint a legkedvesebb apa büntetné fiatal és kényes gyermekeit, kénytelen új jellemet ölteni, olyan jellemet, úgymond, ami nem természetes a számára. Ezért korbácsot ragad, hogy megfékezze makacsságunkat, ahogyan a törvényben is fenyeget (3Móz26:14, 5Móz28:15, Zsolt32:9), de valójában a Szentírásban mindenütt találhatunk ugyanerről szóló igeszakaszokat. Azaz, mikor az új csapások szüntelenül lenyomnak, ezt a saját makacsságunkra kell visszavezetnünk, mert nemcsak csökönyös lovakra és öszvérekre hasonlítunk, hanem olyanok vagyunk, mint a vadállatok, melyeket nem lehet megszelídíteni. Nincs tehát okunk csodálkozni, mikor Isten komolyan büntetésben részesít, hogy megtörjön, mondhatni lebunkóz, mikor az enyhébb büntetésnek nincs haszna, mert helyes dolog, hogy akik nem tűrik a helyesbítést, azokat a csapások törjék össze. Röviden, a büntetések célja az, hogy a jövőre nézve megfontoltabbá tegyenek bennünket. Ha az első, vagy második csapás után még mindig fenntartjuk a szív keménységét, akkor hétszer fog ránk lesújtani komolyabban. Ha pedig miután a megtérés jeleit mutattuk egy ideig, de azonnal visszatérünk a természetes hajlamainkhoz, erőteljesebben bünteti ezt a léhaságot, ami feledékennyé tesz minket, és tele van lustasággal.

Ebben az emberben egyébként fontos megfigyelnünk, hogy mekkora gyengédséggel és leereszkedéssel bánik velünk az Úr. Tételezzük fel, hogy ez az ember már az öregkor küszöbére érkezett, mely esetben élete virágjában kellett megbetegednie, s talán a betegség már kora gyermekkorától fogva megtámadta. S most gondoljuk meg, milyen szomorú lehetett a számára, hogy a büntetés oly sok éven át folytatódott. Biztos, hogy nem vádolhatjuk Istent rendkívüli szigorúsággal azért, mert ez az ember elsorvadt és félholt állapotban volt oly hosszú időn át, ezért mikor mi kisebb büntetést kapunk, tanuljuk meg abból, hogy ez nem másért van, hanem mert az Úr az Ő végtelen jóságából mérsékli a büntetés szélsőséges keménységét, amire egyébként rászolgálunk.[96] Tanuljuk meg azt is, hogy nincs olyan szigorú és komoly büntetés, melyet az Úr ne tudna még fokozni bármikor, ha jónak látja. S abban sem lehet kételkedni, hogy a szerencsétlen emberek bűnös panaszkodásukkal gyakran vonnak magukra félelmetes és megrázó kínokat, mikor azt állítják, hogy súlyosabb csapásokat már nem lehet elviselni, s Isten sem képes még többet rájuk küldeni.[97] Nincsen-é ez elrejtve nálam, lepecsételve az én kincseim között? kérdezte az Úr (5Móz32:34). Azt is meg kell figyelnünk, hogy mily lassan származik hasznunk Isten büntetéseiből, mert ha Krisztus intése nem volt fölösleges, akkor abból megtanulhatjuk, hogy ennek az embernek a lelke még nem volt megtisztítva minden bűntől. Valóban, a bűnök gyökerei túl mélyen vannak bennünk ahhoz, hogy egyetlen nap alatt ki lehessen tépni valamennyit, s a lélek betegségeinek gyógyítása túl bonyolult ahhoz, hogy rövid ideig tartó kezeléssel elvégezhető legyen.

15. *Elméne az az ember*. Semmi sem állt távolabb a szándékaitól, mint hogy Krisztust a gyűlöletük tárgyává tegye, és semmi sem állt távolabb a várakozásától, mint hogy ilyen dühkitörést produkáljanak Krisztussal szemben. Szándékai tehát kegyesek voltak, mert meg akarta adni Orvosának azt a tiszteletet, ami joggal megillette. A zsidók viszont nemcsak azzal mutatták ki mérgüket, hogy Krisztust a szombat megsértésével vádolták, hanem azzal is, hogy rendkívül kegyetlenekké váltak.

16. És e miatt üldözőbe vevék a zsidók Jézust, és meg akarák őt ölni, hogy ezeket művelte szombaton.

17. Jézus pedig felele nékik: Az én Atyám mind ez ideig munkálkodik, én is munkálkodom.

---

[96] "Que nous aurions bien meritee."

[97] "Quand ils disent qu'il n'est pas possible d'endurer plus grand mal, et que Dieu ne leur en scauroit envoyer davantage."

18. E miatt aztán még inkább meg akarák őt ölni a zsidók, mivel nem csak a szombatot rontotta meg, hanem az Istent is saját Atyjának mondotta, egyenlővé tévén magát az Istennel.

19. Felele azért Jézus, és monda nékik: Bizony, bizony mondom néktek: a Fiú semmit sem tehet önmagától, hanem ha látja cselekedni az Atyát, mert a miket az cselekszik, ugyanazokat hasonlatosképen a Fiú is cselekszi.

17. *Az én Atyám mind ez ideig munkálkodik.* Látnunk kell, miféle védekezést alkalmaz Krisztus. Nem azt mondja, hogy a szombat megtartására vonatkozó törvény időleges volt, s most fel kell számolni. Éppen ellenkezőleg, ragaszkodik hozzá, hogy nem sértette meg a törvényt, mert az isteni munka. Igaz, hogy a szombat ceremóniái részét képezték a törvény árnyékainak,[98] s hogy Krisztus az eljövetelével ennek véget vetett, ahogyan Pál mutat rá (Kol2:16), de a jelen kérdés nem ettől függ. Az embereknek ugyanis csak annyi van megparancsolva, hogy a saját cselekedeteiktől tartózkodjanak, s ennek megfelelően a körülmetélkedés – ami nem az emberek, hanem Isten munkája – nem ütközik a szombattal.

Amihez itt Krisztus ragaszkodik, az a következő: a Mózes törvénye által elrendelt szent nyugalmat nem zavarja, ha mi Isten munkájában veszünk részt.[99] S ezen okból nemcsak a saját cselekedetét bocsátja meg, hanem az ágyát hordozó ember tettét is, mert ez tartozéka, és – mondhatjuk – része volt a csodának, mert nem volt más, mint annak igazolása. Amellett, ha a hálaadást és az isteni dicsőség kinyilvánítását Isten munkái közé számítjuk, akkor nem volt a szombat megszentségtelenítése Isten kegyelméről kézzel és lábbal bizonyságot tenni. Mindaz azonban főleg Önmagára vonatkozik, amit Krisztus mond, Akivel szemben a zsidók ellenségesebbek voltak. Kijelenti, hogy a test épsége, amit ennél a beteg embernél helyreállított, isteni erejének bemutatása. Kijelenti, hogy Ő Isten Fia, s ugyanúgy tevékenykedik, ahogyan az Atyja is. Azt, hogy mi volt a szombat haszna és mi végett rendeltetett el, most nem tárgyalom részletesebben. A jelen igeszakaszhoz elég, hogy a szombat megtartása nagyon távol áll Isten munkáinak megszakításától, vagy akadályozásától, épp ellenkezőleg, egyedül ez ad nekik utat. Mert miért parancsolja meg a törvény az embereknek, hogy tartózkodjanak a saját munkáiktól, ha nem azért, hogy minden érzékszervükkel szabadon Isten munkáira összpontosítsanak? Következésképpen az, aki szombaton nem ad szabad utat és uralmat Isten munkáinak, az nemcsak a törvény hamis magyarázója, de bűnös módon ki is forgatja azt.

Ha ennek azt vetik ellene, hogy Isten azt mondta az embereknek, hogy a hetedik napon pihenjenek, a válasz könnyű. Az emberek nem abban a vonatkozásban hasonlítanak Istenre, hogy Ő megszűnt munkálkodni, hanem azáltal, hogy tartózkodnak az evilági fáradságos tevékenységektől és törekednek a mennyei nyugalomra. A szombat, vagy Isten nyugalma[100] tehát nem tétlenség, hanem valódi tökéletesség, mely magával hozza a nyugalom hűvös állapotát is. S azzal sincs összeütközésben ez, amit Mózes mond, hogy Isten megszűnt minden munkájától (1Móz2:2), mert ezalatt azt érti, hogy miután befejezte a világ teremtését, Isten megszentelte azt a napot, hogy az emberek az Ő munkája feletti elmélkedésnek szentelhessék. Mégsem szűnt meg az Önmaga által alkotott világot fenntartani a hatalmával, uralni a bölcsességével és támogatni a jóságával, valamint minden dolgot irányítani a saját jótetszése szerint mennyen és földön egyaránt. Hat nap alatt tehát befejeződött a világ teremtése, de irányítása tovább folytatódott, s Isten szüntelenül munkálkodott a világ rendjének fenntartása és megőrzése végett. Pál arról tájékoztat minket, hogy Benne élünk mozgunk és vagyunk (Csel17:28), Dávid pedig arról, hogy minden dolog addig áll fenn, míg Isten Lelke fenntartja, majd azonnal megsemmisülnek, amint megvonja tőlük a támogatását

[98] "Il est bien vray que la ceremonie du Sabbath estoit une partie des ombres de la Loy."
[99] "Quand on s'employe a oeuvres de Dieu."
[100] "Le Repos de Dieu."

(Zsolt104:29). S nemcsak általános gondviseléssel tartja fenn az Úr az Általa teremtett világot, hanem minden részét elrendezi és szabályozza, konkrétabban, a védelmével megtartja és őrzi a hívőket, akiket gondoskodásába és oltalmába fogadott.

Én is munkálkodom. A konkrét helyzet mentegetését abbahagyva Krisztus most rátér a csoda végére és hasznára, nevezetesen hogy ennek eszközeivel ismerhető Ő meg Isten Fiaként, mert minden szavával és cselekedetével azt akarta megmutatni, hogy Ő az üdvösség Szerzője. Amit most követel, az istenségéhez tartozik, amint az apostol is mondja, hogy „hatalma szavával fenntartja a mindenséget" (Zsid1:3). Mikor azonban arról tesz bizonyságot, hogy Ő Isten, azaz azért jelent meg testben, hogy ellássa Krisztus hivatalát, s mikor azt állítja, hogy a mennyből jött, ezt főleg avégett teszi, hogy tájékoztasson minket a földre jövetele céljáról.

18. *E miatt aztán még inkább meg akarák őt ölni a zsidók*. Ez a védelem oly távol állt volna attól, hogy lecsillapítsa a dühüket, hogy még tovább ragadtatták magukat. Nem mintha nem ismerte volna rosszindulatukat és gonoszságukat, valamint megkeményedett makacsságukat, de először azt akarta, hogy néhány jelenlevő tanítványa húzzon hasznot a történtekből, s csak utána akarta nyilvánosságra hozni gyógyíthatatlan rosszhiszeműségüket. Ezzel a példával arra tanított minket, hogy soha nem szabad engednünk a gonoszok dühének, hanem amennyire a szükség megkívánja, meg kell próbálnunk fenntartani Isten igazságát, ellenezze azt, és zúgolódjon bár az egész világ. S annak sincs semmi oka, hogy Krisztus szolgái rossznak tekintik, ha nem a saját akaratuknak megfelelően vannak hasznára minden embernek, mert maga Krisztus sem volt ebben mindig sikeres. S nem kell csodálkoznunk, hogy amennyivel teljesebben mutatkozik meg Isten dicsősége, annyival erőteljesebben dühöng a Sátán is a fattyaiban és az eszközeiben.

Mivel nem csak a szombatot rontotta meg. Mikor az evangélista azt mondja, hogy zsidók azért viseltettek ellenségesen Krisztussal, mert megrontotta a szombatot, akkor az általuk kialakított vélekedésnek megfelelően beszél, mert már megmutattam, hogy a valós helyzet ennek pont az ellenkezője volt. Haragjuk fő oka az volt, hogy *az Istent is saját Atyjának mondotta*. S Krisztus természetesen azt akarta, hogy megértsük, Isten sajátságos értelemben volt az Ő Atyja, mondhatni, mintegy megkülönböztetvén Őt ezzel a többi embertől. Mikor folytonosságról beszélt a munkáját illetően, e*gyenlővé tette magát az Istennel*, s Krisztus oly messze áll ennek tagadásától, hogy még kiemeltebben megerősíti ezt. Ez cáfolja az ariánusok őrültségét, akik elismerték, hogy Krisztus Isten, de nem gondolták, hogy az Atyával egyenlő, mintha Isten egyetlen és egyszerű lényegében létezne valamiféle egyenlőtlenség.

19. *Felele azért Jézus*. Látjuk, amit mondtam is, hogy Krisztus nagyon messze áll attól, hogy megvédje Magát azzal szemben, amit a zsidók állítottak, s bár ők rágalomnak szánták, még nyíltabban fenntartja, hogy igaz. Először ahhoz ragaszkodik, hogy a munka, amivel kapcsolatban a zsidók gáncsoskodtak, isteni munka volt, hogy értésükre adja: Magával Istennel kell megküzdeniük, ha továbbra is kitartanak annak elítélése mellett, amit Neki kell tulajdonítaniuk. Ez az igeszakasz hajdanában különféle vitákat robbantott ki az ortodox egyházatyák és az ariánusok között. Arius arra következtetett belőle, hogy a Fiú alacsonyabb rendű az Atyánál, mivel *semmit sem tehet önmagától*. Az egyházatyák erre azzal válaszoltak, hogy ezek a szavak semmi többet sem jelentenek, csak személyi megkülönböztetést, hogy ismertté legyen: Krisztus az Atyától van, de mégsincs megfosztva a belső cselekvő hatalomtól. Mindkét fél tévedett azonban. Nem Krisztus egyszerű istenségéről van ugyanis szó, s azok a kijelentések, melyeket tüstént meglátunk, nem egyszerűen és önmagukban illenek Isten örökkévaló Ígéjére, hanem csak Isten Fiára vonatkoznak, ami az ő testben való megjelenését illeti. Tartsuk tehát Krisztust úgy a szemünk előtt, ahogyan az Atya Megváltóként a világba küldte. A zsidók nem láttak benne semmi többet az emberi természetnél, s ezért mondja, hogy mikor meggyógyította a beteget, azt nem emberi erővel

tette, hanem istenivel, ami a látható testben rejtőzött. Ez a helyzet. S mivel ők a testi megjelenésre összpontosítva megvetették Krisztust, felszólítja őket, hogy emelkedjenek magasabbra és nézzenek Istenre. Az egész beszélgetést arra az ellentétre kell vonatkoztatni, hogy hatalmasat tévednek mindazok, akik azt hiszik, hogy halandó emberrel van dolguk, mikor azokért a munkákért vádolják Krisztust, melyek valóban isteniek. Ez az oka annak, hogy oly erőteljesen ragaszkodik hozzá, hogy ebben a munkában nincs különbség Közötte és az Atya között.

20. Mert az Atya szereti a Fiút, és mindent megmutat néki, a miket ő maga cselekszik; és ezeknél nagyobb dolgokat is mutat majd néki, hogy ti csudálkozzatok.

21. Mert a mint az Atya feltámasztja a halottakat és megeleveníti, úgy a Fiú is a kiket akar, megelevenít.

22. Mert az Atya nem ítél senkit, hanem az ítéletet egészen a Fiúnak adta;

23. Hogy mindenki úgy tisztelje a Fiút, miként tisztelik az Atyát. A ki nem tiszteli a Fiút, nem tiszteli az Atyát, a ki elküldte őt.

24. Bizony, bizony mondom néktek, hogy a ki az én beszédemet hallja és hisz annak, a ki engem elbocsátott, örök élete van; és nem megy a kárhozatra, hanem általment a halálból az életre.

20. *Mert az Atya szereti a Fiút*. Mindenki láthatja, hogy milyen durva és erőltetett az egyházatyák magyarázata erről az igeszakaszról. „Isten", mondják, „Önmagát szereti a Fiúban". Ez a kijelentés azonban a testet öltött Krisztusra vonatkozik, Őt szereti az Atya. Sőt mi több, azt is tudjuk, hogy ezzel a kiváló szózattal különböztetett Ő meg az angyaloktól és az emberektől: „Ez amaz én szerelmes Fiam" (Mt3:17). Tudjuk ugyanis, hogy Krisztus arra választatott ki, hogy Isten egész szeretete Benne lakozzon, s mint bővizű forrásból kiáradhasson Belőle ránk. Krisztust úgy szerette az Atya, mint az egyház Fejét. Ő megmutatja, hogy ez a szeretet az ok, amiért az Atya mindent az Ő kezével tesz. Mikor ugyanis azt mondja, hogy az Atya mindent megmutat Neki, ezt a szakaszt közlésként kell értenünk, mintha ezt mondta volna: „Ahogyan az Atya nekem adta a szívét, úgy árasztotta rám a hatalmát, hogy az isteni dicsőség világíthasson a munkáimban – sőt mi több, – hogy az emberek semmi más isteni dolgot ne keressenek, csak amit bennem találnak". S valóban, Krisztuson kívül teljesen feleslegesen keressük Isten hatalmát.

És ezeknél nagyobb dolgokat is mutat majd néki. Ezalatt azt érti, hogy a csoda, amit az ember meggyógyításával tett, nem a legnagyobb volt az Atya által Neki megparancsoltak között, mert csak futó belekóstolást nyújtott abba a kegyelembe, melynek Ő a valóságos kiszolgáltatója és Szerzője, nevezetesen hogy helyreállítsa az életet a világ számára.

Hogy ti csudálkozzatok. Eme szavak hozzáadásával közvetetten vádolja meg őket hálátlansággal, amiért megvetik Isten hatalmának ily látványos bemutatását. Mintha csak azt mondta volna, hogy „Jóllehet lassúk és buták vagytok, mégis a cselekedeteknek, melyeket Isten ezután általam elvégez majd, bármilyen kelletlenül is, de bámulattal fogtok adózni". Ez azonban látszólag mégsem teljesedett be, mert tudjuk, hogy látván nem láttak, ahogyan Ézsaiás is megmondta, hogy az elvetettek vakok Isten világosságára. Erre azt mondom, hogy most nem a beállítottságukról beszélt Krisztus, hanem csak elejtett egy célzást annak a bemutatónak a csillogásáról, mellyel nemsokára bizonyítja majd, hogy Ő Isten Fia.

21. *Mert a mint az Atya feltámasztja a halottakat*. Itt összefoglaló látást ad annak a hivatalnak a természetéről, melyet az Atya adott neki, mert bár látszólag egy dolgot említ, ez mégis általános tanítás, melyben az élet Szerzőjének jelenti ki magát. S az élet nemcsak az igazságosságot foglalja magában, hanem a Szentlélek összes ajándékát és üdvösségünk minden részét. S ennek a csodának természetesen Krisztus hatalma nagyon figyelemreméltó bizonyítékának kell lennie, ami a közös gyümölcsnek a megtermését, azaz az evangélium

előtti ajtónyitást illeti. Azt is meg kell figyelnünk, hogy mi módon ruházza ránk Krisztus az életet. Valamennyiünket holtan találta ugyanis, ezért a feltámasztással kellett kezdenie. Mikor azonban összekapcsolja a két szót, a *feltámasztja* és *megeleveníti* szavakat, nem használ bőbeszédű nyelvezetet, mert nem volna elegendő, hogy feltámasztatunk a halálból, ha Krisztus nem állítaná helyre teljesen és tökéletesen az életet számunkra. Emellett nem úgy beszél erről az életről, mint ami válogatás nélkül mindenkire ráruháztatik, mert azt mondja, hogy *a kiket akar, megelevenít*. Ezalatt azt érti, hogy ezt a kegyelmet csakis bizonyos embereknek, azaz a választottaknak adományozza, senki másnak.

22. *Mert az Atya nem ítél senkit*. Itt világosabban kijelenti azt az általános igazságot, hogy az Atya a Fiú személyében kormányozza a világot, s az Ő kezével gyakorolja az uralmát. Az evangélista ugyanis a héber népnyelvnek megfelelő *ítélet* szót használja a tekintély és a hatalom megjelölésére. Most már látjuk, hogy ez a kijelentés minek felel meg: hogy az Atya egy birodalmat adott a Fiúnak, hogy jótetszése szerint uralkodhasson mennyen és földön. Az viszont nagyon abszurdnak tűnhet, hogy az Atya, átadván a kormányzás jogát, munka nélkül maradna a mennyben, egy magánszemélyhez hasonlóan. A válasz könnyű. Ez Isten és az emberek vonatkozásában hangzott el, mert nem történt változás az Atyában, mikor Krisztust kijelölte menny és föld Királyává és Legfőbb Urává, mert Ő a Fiúban van, és Benne munkálkodik. De mivel mikor Istenhez akarunk felemelkedni, minden érzékszervünk azonnal csődöt mond, így Krisztus kerül a szemünk elé, mint a láthatatlan Isten élő képmása. Nincs hát okunk céltalanul fáradozni a mennyei titkok kikutatásában, mivel Isten gondoskodott a gyengeségünkről azzal, hogy hozzánk közel valónak mutatta Magát Krisztus személyében. Másrészt viszont bármikor, ha a világ kormányzásáról, a mi állapotunkról, az üdvösségünk mennyei felügyeletéről kérdezősködünk, tanuljuk meg egyedül Krisztusra vetni a szemeinket, mert minden hatalom Neki adatott (Mt28:18), s az Ő arcában Isten, az Atya, Aki egyébként rejtve és távol volt, úgy jelenik meg, hogy Isten kendőzetlen fensége nem nyel el bennünket felfoghatatlan fényességével.

23. *Hogy mindenki úgy tisztelje a Fiút*. Ez a mondat kellőképpen alátámasztja azt, amit nemrég említettem, miszerint mikor azt mondják, hogy Isten Krisztus személyében uralkodik, ez nem azt jelenti, hogy nyugdíjba vonult a mennyben, mint hanyag királyok tennék, hanem azt, hogy Krisztusban kinyilvánítja a hatalmát, s kimutatja jelenlétét. Mert mi mást jelentenének ezek a szavak, hogy *mindenki úgy tisztelje a Fiút*, mint azt, hogy az Atya a Fiúban akar elismerést és imádatot kapni. A mi kötelességünk tehát Krisztusban keresni Istent, az Atyát, Krisztusban szemlélni az Ő hatalmát és Krisztusban imádni Őt. Mivel ugyanis ezután rögtön az következik, hogy *A ki nem tiszteli a Fiút*, ez nem jelent mást, mint hogy az Istent fosztja meg a Neki kijáró tisztelettől. Mindenki elismeri, hogy imádnunk kell Istent, s ez az érzelem, mely természetes a számunkra, mélyen belegyökerezett a szívünkbe, ezért egyetlen ember sem meri abszolút elutasítani, hogy megadja Istennek a Neki járó tiszteletet, az emberek elméje mégis elfelejti Isten keresésének a módját. Ezért van oly sok állítólagos istenség és oly sok perverz istentiszteleti mód. Soha nem fogjuk megtalálni máshol az igaz Istent, mint Krisztusban, és soha nem fogjuk helyesen imádni őt, csak a Fiú csókolásával, amint Dávid mondja nekünk (Zsol2:12), vagy amint maga János mondja nekünk máshol: „Senkiben nincs meg az Atya, a ki tagadja a Fiút”, (1Jn2:23).

A mohamedánok és a zsidók csodaszép és méltóságteljes titulusokkal illetik az általuk imádott Istent, de emlékeznünk kell arra, hogy Isten neve Krisztustól elválasztva nem több, mint üres képzelgés. Bárki akarja tehát, hogy imádatát az igaz Isten elfogadja, el ne forduljon Krisztustól. Nem volt ez másként a törvény alatt élő atyákkal sem, mert bár Krisztust a sötétben, árnyékok között szemlélték, Isten mégsem jelentette ki soha Magát Krisztuson kívül. Most azonban, mivel Krisztus kijelentetett testben és kineveztetett a Királyunkká, az egész világnak térdet kell Előtte hajtania, mert az Atya a saját jobbjára ültette. Így Aki istenfogalmat alkot magának Krisztus nélkül, az Isten felét elveszi.

24. *A ki az én beszédemet hallja*. Itt az Isten tiszteletének módját és szokását írja le, hogy senki ne gondolhassa, hogy az csak a külső előadásban, vagy léha ceremóniákban rejlik. Mert az evangélium tanítása jogar Krisztusnál, mellyel kormányozza a hívőket, akiket az Atya alárendelt. S ez a meghatározás messzemenően méltó az említésre. Semmi sem általánosabb, mint a keresztyénség hamis gyakorlása, mert még a pápisták is, akik Krisztus legmakacsabb ellenségei, a legönteltebb módon dicsekednek a nevével. Krisztus azonban itt nem követel tőlünk más tiszteletet, mint hogy engedelmeskedjünk az evangéliumának. Ebből következik, hogy minden tisztelet, amit a képmutatók adnak Krisztusnak, nem más, mint Júdás csókja, mellyel elárulta Urát. Nevezhetik akár százszor is királyuknak, mégis megfosztják királyságától és minden hatalmától, mikor nem gyakorolnak hitet az evangéliumban.

Örök élete van. Ezekkel a szavakkal szintén az engedelmesség gyümölcsét ajánlja, hogy szívesebben megteremjük azt. Mert ki keményedne meg annyira, hogy ne engedelmeskedne szívesen Krisztusnak, mikor az örök élet jutalmát kínálja neki? S mégis látjuk, hogy milyen kevesen vannak azok, akiket Krisztus ekkora jósággal Önmagához nyújt. Olyan nagy ami romlottságunk, hogy inkább önszántunkból a pusztulást választjuk, semmint az Isten Fiának való engedelmességet, hogy kegyelem által megmenekülhessünk. Mindkét dolog tehát megvan Krisztusban – a jámborság és az őszinte imádat díszruhája, amit megkövetel tőlünk, valamint a módszer, mellyel helyreállít minket az életre. Mert nem lesz elég csak megérteni azt, amit előzőleg tanított, hogy a holtakat jött feltámasztani, amíg nem ismerjük a módszert is, mellyel helyreállít bennünket az életre. S azt állítja, hogy az életet az Ő Ígéjének hallása eredményezi, a hallás alatt pedig a hitet érti, amint azt rögtön ezután kijelenti. A hit trónja azonban nem a fülben van, hanem a szívben. S hogy honnan vesz a hit ekkora erőt, azt korábban megmagyaráztuk. Mindig tekintetbe kell vennünk, hogy mi az, amit az evangélium kínál nekünk, mert nem kell azon csodálkoznunk, hogy aki veszi Krisztust az Ő érdemeivel egyetemben, fel van mentve a halálos ítélet alól, s aki vette a Szentlélek ajándékait, az mennyei igazságosságba öltözött, hogy az „élet újságában" járhasson (Rm6:6). A hozzátett mondat, miszerint *hisz annak, a ki engem elbocsátott*, az evangélium tekintélyének megerősítésére szolgál, mert Krisztus arról tesz bizonyságot, hogy az Istentől származik és nem emberek alkotása, ahogyan máshol is azt mondja, nem magától beszél, hanem az Atyától kapta (Jn7:16, 14:10).

És nem megy a kárhozatra. Itt közvetett ellentét van a bűnösség, amelyért természetesen valamennyien felelősek vagyunk, valamint a feltétel nélküli felmentés között, amit Krisztuson keresztül kapunk. Ha ugyanis nem volna mindenki kárhozatra ítélve, mi célja lenne megszabadítani attól azokat, akik hisznek Krisztusban? Ennek a jelentése tehát az, hogy kikerültük a halálos veszélyt, mivel Krisztus kegyelmén keresztül fel vagyunk mentve. Így tehát noha Krisztus szentel meg és újít meg minket az Ő Lelke által az élet újságára, itt mégis a feltétel nélküli bűnbocsánatot említi, amelyben egyedül van meg az emberek boldogsága. Mert akkor kezd az ember élni, mikor Isten vele szemben megengesztelődött, s miképpen szeretne minket Isten, ha nem bocsátotta volna meg a bűneinket?

Hanem általment. Egyes latin fordításokban ez az ige jövő időben szerepel, azaz *ÁLTAL FOG MENNI a halálból az életre*, ez azonban egyesek tudatlanságából és elhamarkodottságából fakadt, akik nem értették meg az evangélista mondanivalóját, több szabadságot vettek, mint amennyit illett volna venniük. A görög μεταβέβηκε szóban (általment) nincs semmiféle kétértelműség. Nincsen abban pontatlanság, ha azt mondjuk, hogy mi már átmentünk a halálból az életre, mert az élet romolhatatlan magva (1Pt1:23) benne rejlik Isten gyermekeiben, s ők már együtt ültettettek Krisztussal a mennyei dicsőségben reménység által (Kol3:3), s már kialakult bennük Isten országa (Lk17:21). Mert bár az életük el van rejtve, emiatt nem szűnnek meg a hitet gyakorolni, s jóllehet ostrom alatt állnak a hit minden oldalán, emiatt nem szűnnek meg nyugodtaknak lenni, mert tudják, hogy tökéletes biztonságban vannak Krisztus védelme alatt. Mégis, emlékezzünk rá, hogy a hívők

most oly módon vannak az életben, hogy mindig magukkal hordozzák a halál okát, de a bennük lakozó Lélek Maga az élet, Aki végül majd megsemmisíti a halál maradványait. Igazat mond ugyanis Pál: „Mint utolsó ellenség töröltetik el a halál" (1Kor15:26).

S valóban, ez az igeszakasz semmit sem tartalmaz a halál teljes megsemmisítésének, vagy az élet teljes megjelenésének vonatkozásában. S jóllehet az élte éppen csak elkezdődött bennünk, Krisztus kijelenti, hogy a hívők oly bizonyosra veszik, hogy megkapják, hogy nem kell félniük a haláltól. S ezen nem kell csodálkoznunk, mert Vele egyesültek, Aki az élet kimeríthetetlen forrása.

25. Bizony, bizony mondom néktek, hogy eljő az idő, és az most vagyon, mikor a halottak hallják az Isten Fiának szavát, és a kik hallják, élnek.

26. Mert a miként az Atyának élete van önmagában, akként adta a Fiúnak is, hogy élete legyen önmagában:

27. És hatalmat ada néki az ítélettételre is, mivelhogy embernek fia.[101]

28. Ne csodálkozzatok ezen: mert eljő az óra, a melyben mindazok, a kik a koporsókban vannak, meghallják az ő szavát,

29. És kijőnek; a kik a jót cselekedték, az élet feltámadására; a kik pedig a gonoszt művelték, a kárhozat feltámadására.

25. *Bizony, bizony*. Mikor az evangélista úgy mutatja be Isten Fiát, mint Aki oly gyakorta esküszik az üdvösségünkre, ebből először azt vesszük észre, hogy mily forrón kívánja a mi jólétünket, majd azt, hogy mennyire fontos az evangéliumban vetett hit elmélyítése és alapos megerősítése. Annak a kijelentésnek valóban van némi hihetetlen látszata, mikor azt mondják, hogy ez a hit hatása, amelyről Krisztus beszél, s ezért erősíti meg esküvel: evangéliuma hangjának van akkora életadó ereje, hogy halottakat feltámaszt. Általánosan egyetértenek azzal, hogy Ő a lelki halálról beszél, mert azokat, akik Lázárra (Jn11:44), vagy a naini özvegy fiára vonatkoztatják, (Lk7:15), megcáfolják az ezután következők. Először, Krisztus azt mutatja meg, hogy mindannyian halottak vagyunk, míg meg nem elevenít minket, s ezért nyilvánvaló, hogy az ember egész természete mit képes elérni az üdvösség megszerzése érdekében.

Mikor a pápisták a szabad akaratukat akarják megtámogatni, ahhoz a samáriaihoz viszonyítanak, akit a rablók félholtra verve hagytak az úton (Lk10:30). Mintha a példázat füstjével képesek lennének elsötétíteni Krisztusnak azt a világos kijelentését, hogy valamennyien halálra vagyunk ítélve. S valóban, mivel az első ember lázadása óta a bűn valamennyiünket elidegenített Istentől, mindazok, akik nem ismerik el, hogy felettük lebeg az örök pusztulás, nem mást tesznek, mint üres hízelgéssel áltatják magukat. Készséggel elismerem, hogy az ember lelkében van valamelyes maradéka az életnek, mert az értelem, a megítélés, az akarat, valamint az érzékszerveink az élet részei, mivel azonban nincs a mennyei életre törekvő rész, nem kell csodálkoznunk, hogy az egész ember, ami Isten országát illeti, halottnak számít. S ezt a halált magyarázza Pál részletesebben, mikor azt mondja, hogy elidegenedtünk annak a tiszta és józan ésszel való felfogásától, hogy ellenségei vagyunk Istennek és szívünk minden indulatával szembeszálltunk az Ő igazságosságosságával: a sötétségben járunk, mint a vakok, és átadattunk a bűnös vágyaknak (Ef2:1, 4:17). Ha a természetünk annyira romlott, hogy nincs ereje vágyni az igazságra, abból az következik, hogy Isten élete kialudt bennünk.

Krisztus kegyelme tehát valóban feltámadás a halálból. Ez a kegyelem az evangélium által árad ránk, nem mintha a külső hangban ennyi energia rejlene, amely sok esetben haszontalanul éri el a fület, hanem mivel Krisztus beszél belülről a szívünkhöz az Ő Lelkével, hogy hit által átvehessük a nekünk kínált életet. Ő ugyanis nem beszél válogatás nélkül minden halotthoz, hanem csak a választottakhoz, akiknek a füleit Isten átlyukasztja és

[101] "Pource qu'il est (ou, *entant qu'il est*) le Fils de l'homme;" — "mivel Ő (*vagy amennyiben Ő*) az Emberfia."

megnyitja, hogy meghallhassák az Ő Fiának hangját, ami az életre állítja őket helyre. Ez kettős kegyelem, hiszen Krisztus konkrétan ezt adja elénk, mikor ezekkel a szavakkal szól hozzánk: *a halottak hallják az Isten Fiának szavát, és a kik hallják, élnek*. Nem kevésbé ellentétes ugyanis a természettel, hogy a halottak halljanak, mint hogy visszahozassanak abba az életbe, amit elvesztettek, így tehát mindkét dolog Isten titkos hatalmából fakad.

Eljő az idő, és az most vagyon. Úgy beszél tehát róla, mint valamiről, ami még soha nem történt meg, s valóban, az evangélium hirdetése a világ új és hirtelen feltámadása volt. De vajon Isten szava nem adott mindig életet az embereknek? Ezt a kérdést könnyű megválaszolni. A törvény és a próféták tanításai Isten népének szóltak, következésképpen inkább arra irányultak, hogy Isten gyermekeit életben tartsák, mintsem arra, hogy visszahozzák őket a halálból. Más a helyzet azonban az evangéliummal, mellyel az Istentől korábban elidegenedett, Istentől elkülönült és az üdvösség minden reménységétől megfosztott népek meghívást kaptak arra, hogy az életből részesüljenek.

26. *Mert a miként az Atyának élete van önmagában*. Megmutatja, hogy a hangja honnan vesz ekkora hatékonyságot, nevezetesen, hogy Ő az élet forrása, s azt a hangjával ontja az emberekre, mert az élet nem áradna ránk az Ő szájából, ha nem Ő Maga lenne az oka és forrása. Istenről nemcsak azért mondja, hogy élete van Önmagában, mert egyedül Ő él saját belső erejének következtében, hanem mert Önmagában rendelkezve az élet teljességével, mindennek Ő ad életet. S ez valóban egyedül Isten sajátsága, mert meg van írva: „.Mert nálad van az életnek forrása”, (Zsolt36:9). Mivel azonban Isten fensége oly messze áll tőlünk, hogy ismeretlen és rejtett forrásra hasonlít, ezért jelent meg nyíltan Krisztusban. Előttünk van tehát egy nyitott forrás, melyből meríthetünk. A szavak jelentése ez: „Isten nem akarta, hogy az élet rejtve, mintegy Önmagába temetve maradjon, ezért áttöltötte azt a Fiába, hogy kiáradhasson ránk”. Ebből arra következtetünk, hogy ez kizárólag Krisztusra vonatkozik, minthogy Ő jelent meg testben.

27. *És hatalmat ada néki*. Megismétli, hogy az Atya birodalmat adott neki, hogy teljes hatalmat gyakorolhasson mennyen és földön. Az εξουσία szó itt *tekintélyt* jelent. Az *ítélet* itt az uralkodásra és kormányzásra utal, mintha azt mondta volna, hogy az Atya Őt tette Királlyá a világ feletti uralkodás, valamint Magának az Atya hatalmának gyakorlása végett.

Mivelhogy embernek fia. Ez az ok, amit azonnal hozzátesz, különleges figyelmet érdemel, mert azt jelenti, hogy akkora hatalommal jön el az emberekhez, hogy képes átadni nekik mindazt, amit az Atyától kapott. Egyesek úgy vélik, hogy ez az igeszakasz nem mást tartalmaz, mint amit Pál mond, miszerint Krisztus „önmagát megüresíté, szolgai formát vévén föl, emberekhez hasonlóvá lévén; és mikor olyan állapotban találtatott mint ember, megalázta magát, engedelmes lévén halálig, még pedig a keresztfának haláláig. Annakokáért az Isten is felmagasztalá őt, és ajándékoza néki oly nevet, a mely minden név fölött való; hogy a Jézus nevére minden térd meghajoljon”, (Fil2:7-10).

Ami engem illet, én tágabbnak gondolom a jelentését: hogy Krisztust, emberi mivoltát illetően az Atya jelölte ki az élet Szerzőjének, hogy nekünk ne kelljen messzire menni a keresésében. Krisztus ugyanis nem Önmagának kapta, mintha szüksége lett volna rá, hanem azért, hogy minket gazdagítson meg a gazdagságával. Ez így foglalható össze: „Ami Istenben el volt rejtve, az Krisztusban, mint emberben jelentetett ki, s az élet, mely korábban elérhetetlen volt, most a szemünk előtt van”. Vannak, akik elkülönítik ezt az állítást a közvetlen szövegkörnyezetétől és a következő mondathoz kapcsolják, ez azonban erőltetett értelmezés és eltér Krisztus magyarázatától.

28. *Ne csodálkozzatok ezen*. Hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy következetlenül érvel az utolsó feltámadásból származtatva az Általa elmondottak megerősítését, mert nem a nagyobb erő példája a testek feltámasztása az elmék feltámasztásához viszonyítva. Erre azt mondom, hogy nem magából a tényből ered, hogy összehasonlítást tesz a nagyobb és a kisebb között, hanem az emberek vélekedéséből, mert testiekként semmit sem csodálnak, csak azt,

ami külsődleges és látható. Ebből fakad, hogy a lélek feltámadásával oly keveset törődnek, míg a test feltámadása nagyobb bámulatra indítja őket. E hatalmas ostobaságunk másik hatása az, hogy amit szemmel érzékelünk, annak nagyobb befolyása van a hit létrehozásában, mint annak, amit csak hit által kaphatunk meg. S mivel az utolsó napot említi, ezt a korlátozást – ami *most van* – nem ismételten hozzáteszi, hanem egyszerűen kijelenti, hogy egy nap eljön az idő. Egy másik ellenvetés bukkan elő azonban: mert bár a hívők várják a testük feltámadását, mégsem támaszkodhatnak ennek ismeretére, úgymond, arra a következtetésre jutván, hogy a lelkeik azért menekültek meg a halálból, mert a testük majd egy napon előjön a koporsóból. S az istentelen emberek között[102] mi számítana nevetségesebbnek, ha nem az, ha egy ismeretlen dolgot (hogy közmondást használjunk) egy kevéssé ismerttel bizonyítanak? Erre azt válaszolom, hogy Krisztus itt az elvetettek feletti hatalmával büszkélkedik, mintegy bizonyságot téve, hogy az Atya megbízta minden dolgok teljes helyreállításával. Mintha csak azt mondta volna, hogy „Amit én most mondok nektek, hogy elkezdtem, egy napon a szemetek előtt fogom befejezni". S valóban, mikor Krisztus most az evangéliuma hangjával megeleveníti a lelkeket, melyek a megsemmisülésbe süllyedtek, ez egyfajta felkészülés a végső feltámadásra. Továbbá mivel az egész emberi fajt belefoglalja, azonnal különbséget is tesz a választottak és az elvetettek között. Ez a megosztás megmutatja, hogy ahogyan most Krisztus hangja ítéletre szólítja az elvetetteket, úgy fogja ugyanez a hang megragadni és a törvényszéke elé állítani őket.

De miért említi csak a koporsókban fekvőket, mintha mások nem lennének részesei a feltámadásnak, mert vagy vízbefulladtak, vagy vadállatok szaggatták szét őket, vagy hamuvá égtek? A válasz az, hogy mivel a halottakat rendszerint temetik, ezzel a *synecdoche*-nek szóképpel jelöli mindazokat, akik már meghaltak. S ez hangsúlyosabb, mintha csak azt mondta volna, hogy „a halottak", mert azokat, akiktől a halál már elvette az életet és a világosságot, a koporsó, mondhatni, kivonta a világból.

Meghallják az ő szavát. A Fiú hangja annak a trombitának a hangját jelenti, mely Krisztus hatalmának parancsára zendül majd fel (Mt24:31, 1Kor15:52). Mert bár egy angyal lesz a hírnök, vagy előfutár (1Thesz4:16), ez nem rejti majd véka alá, hogy a Bíró hatalmával cselekszik, mintha Ő a saját személyében tenné, amit tesz.

29. *A kik a jót cselekedték*. A jócselekedetekkel mutatja ki a hívőket, amint máshol azt tanítja, hogy gyümölcseiről lehet megismerni a fát (Mt7:16, Lk6:44). Dicséri a jócselekedeteiket, melyekre elhívásuk kezdete óta odaszánták magukat. Mert a rabló, akinek Krisztus a kereszten (Lk23:42) életet ígért, s aki egész életében bűnöző volt, az utolsó leheletével kifejezi, hogy jót szeretne tenni. Minthogy újjászületett, s a bűn rabszolgájából az igazság rabszolgájává vált, Isten nem veszi már figyelembe múltbéli életének egészét. Ezenkívül maguk a bűnök, melyek alapján a hívők naponta elítélik önmagukat, nem tulajdoníttatnak nekik. Mert anélkül a bocsánat nélkül, amit Isten a Benne hívőknek ad meg,[103] soha nem volt egyetlen ember sem a világon, akiről elmondhatnánk, hogy jól élt. S nincs egyetlen cselekedet sem, amelyet mindenestől jónak tekinthetnénk, amíg Isten meg nem bocsátja a hozzá tartozó bűnöket, mert valamennyi cselekedet tökéletlen és romlott. Azokat a személyeket nevezi tehát itt jót cselekvőknek, akiket Pál őszintén jót tenni vágyóknak, vagy jó cselekedetekre igyekvőknek nevez (Tit2:14). Ez az értékelés azonban Isten atyai jóindulatán múlik, Aki ingyenes kegyelemből elfogadja azt, ami rászolgál az elvettetésre.

A következtetés, amit a pápisták vonnak le ebből az igeszakaszból – miszerint az örök élet a cselekedetek érdemeitől függ – minden nehézség nélkül cáfolható. Krisztus ugyanis itt nem az üdvösség okával foglalkozik, hanem egyszerűen csak különbséget tesz a választottak és az elvetettek között a saját jellemzőik alapján, s teszi ezt avégett, hogy a saját népét szent és feddhetetlen életre buzdítsa. S valóban nem tagadjuk, hogy a minket megigazító hit mellé

[102] "Des contempteurs de Dieu et incredules;" "Az Istent megvetők és a hitetlenek között."
[103] "Sans le pardon que Dieu fait a ses fideles."

társul az a leghőbb vágy, hogy jól és igazságosan éljünk, de csakis azt valljuk, hogy meggyőződésünk semmi másra sem alapozva, csakis Isten kegyelmére.

30. Én semmit sem cselekedhetem magamtól; a mint hallok, úgy ítélek, és az én ítéletem igazságos; mert nem a magam akaratát keresem, hanem annak akaratát, a ki elküldött engem, az Atyáét.

31. Ha én teszek bizonyságot magamról, az én bizonyságtételem nem igaz.

32. Más az, a ki bizonyságot tesz rólam; és tudom, hogy igaz az a bizonyságtétel, a mellyel bizonyságot tesz rólam.

30. *Én semmit sem cselekedhetem magamtól*. Felesleges lenne itt obskúrus okoskodásokba bocsátkozni arról, hogy Isten Fia képes-e bármit megtenni Önmagától, vagy sem, ami az Ő örökkévaló istenségét illeti, mert nem állt szándékában ilyen apróságokkal terhelni az elménket. Következésképpen semmi oka sem volt, hogy a régiek olyan buzgón és aggódva vessék magukat Arius hamis vádjainak a megcáfolásába. Az a csirkefogó azt mondta ki, hogy a Fiú nem egyenlő az Atyával, mert Önmagában semmit sem tehet. A szentek erre azzal válaszolnak, hogy a Fiú joggal követel Magának mindent, ami az Atyának tulajdonítható, Akitől a Személyének kezdetét veszi. De először is Krisztus nem egyszerűen az Ő istenségéről beszél, hanem arra figyelmeztet minket, hogy noha a mi testünket öltötte Magára, mégse ítéljük meg a külső megjelenés alapján, mivel Ő valamennyivel felette áll az embernek. Emellett azt is figyelembe kell vennünk, hogy kivel volt dolga. Ő a zsidókat szándékozott megcáfolni, akik szembe merészelték Őt állítani Istennel. Ezért állítja, hogy Ő semmit sem tesz emberi erővel, mivel az Ő vezetője és irányítója a Benne lakozó Isten.

Mindig emlékeznünk kell arra, hogy bármikor, ha Krisztus Önmagáról beszél, csak azt mondja el, ami az emberre vonatkozik, mert a zsidókra tekint, akik tévesen állították, hogy Ő egy a közönséges emberek közül. Ugyanezen okból tulajdonítja az Atyának mindazt, ami magasztosabb az embernél. Az *ítélek* szó valójában a tanításra vonatkozik, de egész szolgálatára is akarta vonatkoztatni, mintha csak azt mondta volna, hogy mindenben az Atya irányításának megfelelően cselekszik, hogy az Atya akarata az Ő vezérelve, s hogy ez minden ellenségétől megvédi Őt.[104]

Az én ítéletem igazságos. Azzal zárja, hogy a cselekedetei és az általa mondottak kizárják a tévedést, mert nem enged meg Magának semmit megpróbálni, csak az Atya parancsára és irányítására, hisz annak minden vita felett kell állnia, hogy bármi származik Istentől, az igaz. Ezt a mértékletességet nekünk is a kegyesség első vezérelveként kell megtartanunk, s olyan tisztelettel kell viseltetnünk Isten szava és cselekedete iránt, hogy Isten neve egyedül és elégséges legyen ezek igazságának és egyenességének bizonyítására. De milyen kevesen vannak azonban, akik készek elismerni, hogy az Isten igaz, amíg erre nincsenek rákényszerítve! Elismerem, hogy Isten a tapasztalat által mutatja meg igazságos mivoltát, de ezt a mi testünk érzékelésére korlátozni, azaz mondhatni csak annyira tartani azt, amit a saját elménk sugall, bűnös és merész istentelenség. Szögezzük tehát le bizonyos és kétségtelen dologként, hogy bármi származik Istentől, az helyes és igaz, s lehetetlen, hogy Istennek ne legyen igaz minden szava, valamint igazságos és helyes minden cselekedete. Hasonlóképpen azt is az emlékezetünkbe idézi ez, hogy a helyes cselekvés egyetlen szabálya ez: csak abba belekezdeni, amit Isten irányítására és parancsára teszünk. S ha ezután az egész világ támad is fel ellenünk, akkor is megvan az a láthatatlan védelmünk, hogy az, aki Istent követi, nem tévedhet el.

Mert nem a magam akaratát keresem. Itt nem a saját, valamint az Atya akaratát ütközteti egymással, mintha ezek ellentétes dolgok volnának, hanem csak megcáfolja azt a

[104] "Il sera son protecteur et garent contre tous adversaires."

hamis véleményt, melyet alkottak, hogy inkább az emberi önteltség hajtotta, mintsem az Isten tekintélye vezette. Azt állítja tehát, hogy nincs olyan hajlandósága, mely az ő sajátja és az Atya parancsáról különálló volna.

31. *Ha én teszek bizonyságot magamról*. Itt ő semmit sem vesz el a bizonyságtételének hiteléből, melyet máshol erőteljes kifejezésekkel fogalmaz meg, hanem engedménytevő módon beszél. Krisztus ugyanis, aki más módon a legbőségesebb támogatásban részesült, itt hozzájárult, hogy ne higgyenek a szavának. „Ha a magamról szóló bizonyságtételem", mondja „számotokra gyanús az emberek általános szokása szerint, vessétek el". Tudjuk, hogy amit bárki mond magáról, azt nem ismerik el igaznak és tekintélyesnek, jóllehet más vonatkozásban igazat mond, mert egyetlen ember sem hiteles tanúja saját magának. Jóllehet igazságtalan lenne Isten Fiát erre a szintre alacsonyítani le, ő mégis úgy dönt, hogy feladja a jogát, hogy Isten tekintélyével győzhesse meg az ellenfeleit.

33. Ti elküldtetek Jánoshoz, és bizonyságot tett az igazságról.

34. De én nem embertől nyerem a bizonyságtételt; hanem ezeket azért mondom, hogy ti megtartassatok.

35. Ő az égő és fénylő szövétnek vala, ti pedig csak egy ideig akartatok örvendezni az ő világosságában.

36. De nékem nagyobb bizonyságom van a Jánosénál: mert azok a dolgok, a melyeket rám bízott az Atya, hogy elvégezzem azokat, azok a dolgok, a melyeket én cselekszem, tesznek bizonyságot rólam, hogy az Atya küldött engem.

33. *Ti elküldtetek Jánoshoz*. Mielőtt bemutatná az Istenről szóló bizonyságtételt, János válaszával szorítja meg őket, amitől tisztességes módon nem tagadhatták meg a hitüket. Mert minek küldtek hozzá, ha nem akartak hallgatni a szavára? Úgy küldtek hozzá, mint Isten prófétájához, azaz azt a látszatot keltették, mintha a szava orákulum lett volna a számukra. S bár ez közvetve újabb elismerést jelent a számukra, Krisztus mégis azzal vádolja őket, hogy csakis a saját gonoszságuk akadályozza meg őket abban, hogy higgyenek.[105] Látjuk tehát, hogy ez a körülmény nagyon is vonatkozik a szóban forgó dologra, nevezetesen, hogy elküldtek Jánoshoz, mintha csak tanulni akartak volna tőle, megkérdezték, hogy ki a Messiás, de aztán egyáltalán nem figyeltek a szavára.

34. *Én nem embertől nyerem a bizonyságtételt*. Mégsem volt hiábavaló, hogy Isten Krisztust választotta tanúbizonyságul, s más helyen Krisztus Maga jelenti, ki a tanítványoknak, hogy „és lesztek nékem tanúim úgy Jeruzsálemben, mint az egész Júdeában és Samáriában és a földnek mind végső határáig", (Csel1:8). Erre azt válaszolom, hogy Krisztus ugyan használja János bizonyságát, de nem azért, mert szüksége van rá, hanem nekünk származik belőle előnyünk, ha abból némi megerősítést nyerünk. Az emberek egymástól nyernek bizonyságot, mert nem nélkülözhetik ezt a segítséget. Istennel és Krisztussal azonban más a helyzet. Mert ha a filozófusok azt állítják, hogy az erénynek nincs szüksége külső segítségre, mije van az embernek önmagában, amivel segítheti Isten igazságát? S Krisztus rögtön hozzáteszi, hogy az ő javukra mutatja be János bizonyságtételét: *ezeket azért mondom, hogy ti megtartassatok*. Ezzel a kijelentéssel azt mondja ki, hogy nem elsősorban tiszteletet akar kelteni Önmaga iránt, hanem inkább az emberek hasznára támasztja az evangéliumának hírnökeit, akik által az akaratával kapcsolatosan tesz bizonyságot. Ebben egyben a jóságának szembeszökő bizonyítékát is látjuk, mely által minden dolgot a mi üdvösségünk érdekében irányít. A mi kötelességünk tehát, hogy viszont mi is törekedjünk rá, hogy az a nagy gondoskodás, amelyben részeltet minket, ne legyen gyümölcstelen.

[105] "Rien que leur propre malice."

35. *Ő az égő és fénylő szövétnek vala*. Mikor égő szövétneknek nevezi Jánost, ezzel a hálátlanságukat bizonyítja, mert ebből következik, hogy csak azért vakok, mert vakok akarnak leni, hisz Isten a szemük előtt gyújtott világosságot. Eme szavak jelentése tehát ez: „Isten nem akarta, hogy eltévedjetek, ezért kijelölte Jánost szövétneknek, hogy a fényével vezethessen benneteket. Így tehát mikor nem akartok engem elfogadni Isten Fiának, az egy szándékos tévedés következménye". Ezt egy másik megrovás követi, miszerint nemcsak becsukták a szemüket, s gátolták meg ezzel a nekik felkínált világosság behatolását, de szándékosan ócsárolták is azt Krisztus szétmorzsolása céljából. Mert mikor jobban akarták dicsérni Jánost annál, amit joggal érdemelt, az abból a bűnös és álnok szándékból fakadt, hogy ne engedjenek Isten Fiának.

Ti pedig csak egy ideig akartatok örvendezni az ő világosságában. A mennyei világosság eme bűnös ócsárlását elegánsan egy bolond mulatozáshoz hasonlítja: mintha egy családfő világosságot gyújtana a szolgáinak az éjszakában, hogy elláthassák a kiszabott feladatukat, ám ők ehelyett dorbézolásra és mindenféle feslettségre használnák. Ezekkel a szavakkal Krisztus s zsidókat vádolja, de egyidejűleg megfogalmaz egy figyelmeztetést valamennyiünk számára, hogy mikor Isten hűséges tanítókat küld, hogy azok a helyes úton vezessenek, óvakodnunk kell az ócsárlásuktól azzal, hogy mindenféle eltekergünk. S hogy mennyire hasznos ez a figyelmeztetés, azt minden kor tapasztalata mutatja. Isten felvállalja az ember irányítását egész életükön keresztül a végcéljuk felé, s elküldi prófétáit, hogy legyenek a vezetőik. Mégis, oly őrületes az emberek ostobasága, hogy a sétánál jobban kedvelik a féktelen táncot, mellyel egy lépést sem haladnak előre. Oly könnyedek és ingatagok, hogy lenézik és elvetik az Ő folyamatos vezetését, s szeszélyeik hirtelen impulzusai által hajtva rohangálnak ide-oda.

Egy ideig, vagy egy óráig. Ezzel a kifejezéssel rója meg őket abbéli ostobaságukért, hogy azt hiszik: az átmeneti jellegű és rövid ideig tartó bűnösség képes Isten világosságát kioltani. Így napjainkban is az összes hűséges tanítót, akiket Isten égő szövétnekekként adott az egyháznak, a pápisták ellentétes célokra használják, mintha az volna a szándékuk, hogy a világosságukba belenézve az elvakítsa a szemeiket. S nemcsak megrongálják a lámpákat, hogy kioltsák Isten világosságát, de gyakorta kezdenek ostoba mulatozásba a sötétség közepette, mikor például fellépnek az evangélium tiszta tanítása ellen és hangos szónokai ostoba mondásaival dicsekszenek. Azt azonban, amit itt Krisztus Jánossal kapcsolatosan mond, Pál minden hívőre igaznak jelenti ki, mivel rendelkezvén az élet Ígéjével nekik kellene világosságot adni a világnak szövétnekekként. Krisztus viszont megmutatja, hogy szigorúan az evangélium apostolainak és szolgálóinak a dolga, hogy mások előtt haladva, a szövétneket tartva világítsanak nekik.[106] Mert bár valamennyien vakok vagyunk, és a sötétségben járunk, Isten az Ő Ígéjének fényével világít nekünk. Itt azonban kifejezetten Keresztelő Jánost dicséri, mivel az ő szolgálata által Isten fénye sokkal nagyobb fényességgel világított rá az Ő egyházára.

36. *De nékem nagyobb bizonyságom van a Jánosénál*. Miután megmutatta, hogy János személyében a zsidók bűnös módon megrontották Isten ajándékát, most másodszor is megismétli, amit mondott, hogy nincs szüksége ember bizonyságtételére, mintha rendelkezne elegendővel Önmagáról, viszont észrevéve, hogy megvetik, szokása szerint az Ő Atyjához küldi őket.

Mert azok a dolgok, a melyeket rám bízott az Atya, hogy elvégezzem azokat. Két dolgot tár a szemük elé, melyek által Isten Fiának bizonyul. „Az én Atyám", mondja, „csodákkal bizonyítja, hogy én vagyok a Fia, s mielőtt a világba jöttem volna, már elegendő bizonyságot tett rólam a szent iratokban". Emlékezzünk arra is, hogy milyen cél lebegett a szeme előtt. Azt akarja, hogy az Isten által megígért Messiásnak ismerjék el, hogy

[106] "Pource qu'ils marchent les premiers, portans le flambe au devant les autres pour les guider."

meghallgassák, ezért ragaszkodik hozzá, hogy most olyan személyként jelent meg, amilyennek a Szentírás leírja Őt. Megkérdezhető: vajon a csodák elégségesek ennek bizonyítására, hiszen hasonló csodákat már a próféták is tettek? Erre azt válaszolom, hogy azok a csodák, amiket Isten a próféták közreműködésével tett, nem léptek túl azon a célon, amire szánattak, nevezetesen hogy megmutassák: a próféták Isten szolgái, ők ugyanis semmi más módon nem szerezhették volna meg a hivataluknak kijáró tekintélyt. Isten azonban az Ő Fiát még jobban fel akarta magasztalni, s Istennek ezt a szándékát kell tekintenünk a csodák céljának. Ezért ha a zsidók nem lettek volna gonoszul elfogultak, és nem csukták be volna szándékosan a szemüket, Krisztus könnyen bebizonyíthatta volna a csodáival, hogy kicsoda és micsoda Ő.

37. A ki elküldött engem, maga az Atya is bizonyságot tett rólam. Sem hangját nem hallottátok soha, sem ábrázatát nem láttátok.

38. Az ő Ígéje sincs maradandóan bennetek: mert a kit ő elküldött, ti annak nem hisztek.

39. Tudakozzátok az írásokat, mert azt hiszitek, hogy azokban van a ti örök életetek; és ezek azok, a melyek bizonyságot tesznek rólam;

40. És nem akartok hozzám jőni, hogy életetek legyen!

37. *A ki elküldött engem, maga az Atya*. Ezt az üzenetet az Ő keresztelésekor felhangzó hangra korlátozni, mint tették ezt egyesek,[107] hiba. Múlt időben mondja ugyanis, hogy az Atya (μεμαρτυρηκε) bizonyságot tett, annak érdekében, hogy megmutassa: nem ismeretlen személyként jött el, mert az Atya már sokkal előbb olyan különleges jelekkel látta el, hogy azokkal együtt eljőve biztosan felismerhető. Ezt úgy magyarázom tehát, hogy Isten mindig a Fiáról tett bizonyságot, mikor a múltban bemutatta az ókori népnek az üdvösség reménységét, vagy megígérte, hogy Izrael királyága teljesen helyre lesz állítva. Ily módon a zsidóknak ki kellett volna alakítaniuk egy elképzelést Krisztusról a prófétáktól, még mielőtt megjelent volna testben. Mikor ott állt a szemük előtt, lenézik, tehát elvetik, világosan kimutatván ezzel, hogy nem lelik örömüket a törvényben, amiért szintén megrótta őket Krisztus. Mégis dicsekedtek a törvényismeretükkel, mintha ezzel felvétettek volna Isten kebelére.

Sem hangját nem hallottátok soha. Miután elpanaszolta, hogy nem fogadják be Őt, Krisztus még erőteljesebb nyelvezetet kezd használni a vakságukkal szemben. Mikor azt mondja, hogy *sem hangját nem hallottátok soha, sem ábrázatát nem láttátok*, ezek metaforikus kifejezések, melyekkel általánosságban akarja kijelenteni, hogy a végtelenségig elidegenedtek az istenismerettől. Mert ahogyan az embereket az arckép és a beszéd alapján lehet megismerni, úgy hallatja Isten a hangját a prófétái hangján keresztül és ölt mondhatni olyan látható formát a sákramentumokban, melyet gyenge képességeinkkel felismerhetünk. Az viszont, aki nem ismeri fel Istent az Ő élő képmásában, azzal mutatja meg ezt a tényt, hogy nem az Istenséget imádja, hanem azt, amit saját maga agyalt ki. Ezért mondja Pál, hogy a zsidók szeme előtt lepel van, hogy ne láthassák meg Isten dicsőségét Jézus arcán (2Kor3:14).

38. *Az ő Ígéje sincs maradandóan bennetek*. Az a haszonszerzés helyes módja, mikor Isten Ígéje gyökeret ver bennünk, azaz mikor bevésődve a szívünkbe, ott maradandó lakozást vesz. Krisztus azt állítja, hogy a mennyei tanításnak nincs helye a zsidók között, mivel nem fogadják el Isten Fiát, Akit mindenhol csak dicsérnek. S joggal rója meg őket ezzel, mert nem hiába beszélt Mózes és a próféták. Mózesnek nem volt más szándéka, mint minden embert közvetlenül Krisztushoz hívni, s ebből nyilvánvaló, hogy akik elutasítják Krisztust, nem

[107] "Aucuns s'abusent."

Mózes tanítványai. Emellett miképpen lakozhatna bárkiben is az élet Ígéje, aki eltaszítja magától az életet magát? Hogyan volna lehetséges, hogy valaki megtartja a törvény tanítását, mikor megsemmisíti a Törvény lelkét, már amennyire a hatalmában áll? Mert a törvény Krisztus nélkül üres és megbízhatatlan. Amekkora mértékben ismeri tehát bárki Krisztust, pontosan akkora az előmenetele Isten Ígéjében.

39. *Tudakozzátok az írásokat*. Mondtuk, hogy Krisztus kijelentése, amit korábban fogalmazott meg, – hogy az Atya az Ő tanúsága a mennyben, – Mózesre és a prófétákra utal. Most világosabb magyarázat következik, mert azt mondja, hogy ez a bizonyságtétel a Szentírásban található. Ismét megrója őket ostoba dicsekvésük miatt, mivel noha elismerték, hogy a Szentírásban van az örök életük, semmit sem vettek benne észre a halott betű kivételével. Mert nem abszolút módon hányja a szemükre, hogy a Szentírásban keresik az életet, hiszen az ebből a célból és erre a használatra adatott. A zsidók azonban úgy vélték, hogy a Szentírás ad nekik életet, közben élesen ellenezték a természetes jelentését, és – ami még rosszabb – közben kioltották annak az életnek a világosságát, ami benne foglaltatott, mert miképpen adhat a törvény életet Krisztus nélkül, Aki egyedül képes megeleveníteni azt? Ez az igeszakasz emellett arra is megtanít minket, hogy ha ismereteket akarunk szerezni Krisztusról,[108] azokat a Szentírásban kell keresnünk. Azok ugyanis, akik képzelődnek, bármit gondolnak is el Krisztusról, végül helyette nem mással, mint egy árnyékos ábrándképpel fognak rendelkezni. Először tehát hinnünk kell abban, hogy Krisztus semmi más módon nem ismerhető meg helyesen, csakis a Szentírásból, s ha ez így van, akkor a Szentírást azzal a kifejezett kívánsággal kell olvasnunk, hogy Krisztust találjuk meg benne. Bárki, aki eltér ettől a céltól, fáraszthatja magát akár egész életén át a tanulással, soha nem jut majd el az igazság ismeretére, mert miféle bölcsesség volna lehetséges Isten bölcsessége nélkül? Aztán, mivel azt a parancsot kapjuk, hogy Krisztust a Szentírásban keressük, ezért kijelenti ebben az igeszakaszban, hogy munkálkodásunk nem lesz gyümölcstelen, mert az Atya tesz bennük bizonyságot a Fiáról oly módon, hogy minden kétséget kizáróan megmutatja nekünk Őt. Ami azonban a legtöbb embert meggátolja abban, hogy ebből hasznot húzzon, az nem más, minthogy ezt a dolgot csak felszínes és futólagos pillantásra méltatják. Ez azonban a legteljesebb odafigyelést követeli meg, Krisztus tehát arra utasít, hogy szorgalmasan keressük az elrejtett kincset. Következésképpen, a mélységes utálatot, melyet azok a zsidók találtak Krisztus iránt, akiknek állandóan ott volt a kezükben a törvény, a hanyagságuknak kell betudni. Isten dicsőségének ragyogása ugyanis fényesen világít Mózesben, de ők a leplet választották annak a fénynek az elkendőzésére. A Szentírásból világosan tudható, hogy itt az Ószövetségről van szó, mert nem az evangéliumban kezdett Krisztus először megmutatkozni, hanem a törvényből és a prófétáktól bizonyságot nyervén jelent meg nyíltan az evangéliumban.

40. *És nem akartok hozzám jőni*. Ismételten azzal rója meg őket, hogy nem más, mint a gonoszságuk gátolja meg őket abban, hogy a Szentírásban kínált élet részeseivé legyenek. Mikor ugyanis azt mondja, hogy *nem akartok*, ezzel a tudatlanságukat és a vakságukat a gonoszságuknak és csökönyösségüknek tulajdonítja. S valóban, mivel oly kegyesen kínálta Önmagát nekik, akarattal kellett vakoknak lenniük. S mikor szándékosan menekülnek a világosság elől, sőt még ki is akarják oltani a Napot a hitetlenségük sötétségével, Krisztus joggal rója meg őket nagyobb szigorúsággal.

41. Dicsőséget emberektől nem nyerek.

42. De ismerlek benneteket, hogy az Istennek szeretete nincs meg bennetek:

43. Én az én Atyám nevében jöttem, és nem fogadtatok be engem; ha más jőne a maga nevében, azt befogadnátok.

[108] "Si nous voulons avoir cognoissance de Christ."

44. Mimódon hihettek ti, a kik egymástól nyertek dicsőséget, és azt a dicsőséget, a mely az egy Istentől van, nem keresitek?

45. Ne állítsátok, hogy én vádollak majd benneteket az Atyánál; van a ki vádol titeket, Mózes, a kiben ti reménykedtetek.

46. Mert ha hinnétek Mózesnek, nékem is hinnétek; mert én rólam írt ő.

47. Ha pedig az ő írásainak nem hisztek, mimódon hisztek az én beszédeimnek?

41. *Dicsőséget emberektől nem nyerek*. Folytatja a megrovást, de hogy ne vádolhassák azzal, hogy a saját maga érdekeit védi, annak kimondásával kezdi, hogy emberektől vett dicsőséggel nem törődik, ezért nem foglalkozik vele, és nem okoz Neki nehézséget, ha megvetik. S Ő valóban sokkal nagyobb annál, hogysem az emberek véleményétől függjön, mert a világ összes gonoszsága sem árthat Neki, s a legcsekélyebb mértékben sem sértheti az Ő rangját. Oly buzgón cáfolja meg a rágalmaikat, hogy az emberek fölé emeli Magát. Ezután szabadon intéz kirohanást ellenük, s megvádolja őket azzal, hogy semmibe veszik és gyűlölik Istent. S jóllehet a tiszteletre méltó rangot illetően hatalmas távolság van köztünk és Krisztus között, nekünk mégis bátran meg kell vetnünk az emberek véleményét. Végső során nagyon buzgón kell ügyelnünk arra, nehogy haragra lobbanjunk mikor megvetnek, hanem épp ellenkezőleg, tanuljunk meg soha fel nem háborodni, csak mikor az emberek nem adják meg Istennek a Neki kijáró tiszteletet. Égjen és kínlódjon a lelkünk ebben szent féltékenységben mindenkor, mikor látjuk, hogy a hálátlan világ elutasítja Istent.

42. *Az Istennek szeretete nincs meg bennetek*. Az Isten szeretete itt az összes vallásos érzelmet jelenti, mert egyetlen ember sem szeretheti Istent anélkül, hogy ámulattal ne szemlélné, és nem rendelné alá magát teljességgel az Ő tekintélyének. Hiszen ahol Isten szeretete nem uralkodik, ott nem lehet vágyakozás sem a Neki való engedelmességre. Ez az oka annak, amiért Mózes ezt adja a törvény összefoglalásaként (ανακεφαλαίωσις): „ Szeressed azért az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes erődből” (5Móz6:5).

43. *Én az én Atyám nevében jöttem*. A hamis próféták is azzal dicsekednek, mint például a pápa is manapság teli torokból, hogy ő Krisztus helyettese, vagy helytartója, s pontosan ebben az álruhában csapta be a Sátán a bukott embereket a kezdetektől fogva. Krisztus itt azonban a valóságot, s nem a képmutató nagyravágyást hangoztatja, mert mikor bizonyságot tesz róla, hogy az Atyja nevében jött, ezalatt nemcsak azt érti, hogy Őt az Atya küldte, de azt is, hogy hűségesen végrehajtja a kapott megbízatást. Ezzel a jellel különbözteti meg az egyház törvényes tanítóit a hamis és nagyravágyó tanítóktól. Ez az igeszakasz tehát arra tanít minket, hogy bátran el kell utasítanunk mindenkit, akik felmagasztalják magukat és a saját nevükben követelnek tekintélyt a lelkek felett, mert aki arra vágyik, hogy Isten szolgái közé számlálják, nem rendelkezhet semmivel Istentől elkülönítve. S ha a pápa teljes tanítását megvizsgáljuk, még a vak is láthatja, hogy ő a saját nevében jött.[109]

Ha más jőne a maga nevében, azt befogadnátok. Azt, hogy a zsidók nem szeretik Istent és nem éreznek tiszteletet Iránta, Krisztus azzal az állítással bizonyítja, hogy buzgón befogadják majd a hamis prófétákat, miközben elutasítják az Isten iránti engedelmességet. Ő ugyanis biztosra veszi, hogy a bűnös és istentelen elme jele, mikor az emberek elvetik az igazságot, és akarattal a hazugságot fogadják el. Ha azt vetik ennek ellene, hogy az általában inkább a tudatlanság, semmint a rosszindulat miatt van így, a válasz könnyű. Egyetlen ember sincs kitéve a Sátán csalafintaságainak, hacsak valamely bűnös hajlam következtében nem tartja többre a hazugságot az igazságnál. Mert miért van az, hogy süketek vagyunk, mikor

[109] Az igeszakasz két részének fordításakor szerzőnk francia változatát követtem, aki észrevéve, hogy az igeszakasz első mondatával kapcsolatos észrevételei a végére kerültek, visszaállította a mellékmondatokat természetes sorrendjükbe – *a szerk*.

Isten szól,[110] s hogy a Sátán készeknek és aktívaknak talál minket, ha nem azért, mert irtózunk az igazságosságtól és önszántunkból vágyunk a bűnre? Jóllehet itt észre kell venni, hogy Krisztus főleg azokról beszél, akiket Isten kifejezetten megvilágosított, hisz a zsidókra ruházta azt a kiváltságot, hogy a törvénye által vezérelve megőrizhessék az üdvösség helyes útját. Biztos, hogy ezek az emberek nem másért hallgattak a hamis tanítókra, hanem mert becsapottakká akartak válni. Ennek megfelelően mondja Mózes, hogy mikor hamis próféták támadnak, ez nem másért, mint bizonyítás végett történik, hogy az emberek megpróbáltassanak, vajon szeretik-e az Urat, az Ő Istenüket (5Móz13:3). Sok emberben ez kétségtelenül ártatlan és jámbor együgyűségnek tűnik,[111] de kétség sem férhet hozzá, hogy az elméjükben megbúvó képmutatás vakította meg a szemeiket. Biztos ugyanis, hogy Isten senki előtt nem csapja be az ajtót, aki kopogtat (Mt7:8), és soha nem okoz csalódást azoknak, akik őszintén imádkoznak Hozzá, (Ézs45:19). Joggal tulajdonítja hát Pál Isten bosszújának, mikor a tévelygés ereje megadatik a Sátánnak: „hogy kárhoztattassanak mindazok, a kik nem hittek az igazságnak, hanem gyönyörködtek az igazságtalanságban" (2Thessz2:9, 12). Ezen a módon lepleződik le sokak képmutatása, akik a pápa csalásainak és bűnös babonaságainak odaszántan keserű haragot táplálnak az evangélium iránt, mert ha a szívük hajlana az istenfélelemre, az a félelem engedelmességet is létrehozna.

44. *Mimódon hihettek ti?* Mivel elhamarkodottnak mondható annak kijelentése, hogy azokat, akik gyermekkoruktól fogva a törvény és a próféták képzett tanítványai voltak, ilyen hatalmas tudatlansággal kell vádolni és az igazság ellenségeinek kell nevezni, sőt akár elképzelhetetlennek is tűnhet, Krisztus megmutatja, mi az, ami megakadályozza, hogy higgyenek. A becsvágy fosztotta meg őket a józan ítélőképességtől, mert sajátságos módon azokról a papokról és az írástudókról beszél, akik a büszkeségtől felfuvalkodottan nem voltak képesek Istennek engedelmeskedni. Ez egy figyelemre méltó igeszakasz, amelyik azt tanítja, hogy a hit kapuja be van csapva azok előtt, akiknek szíve a földi dicsőség utáni hiábavaló vágyakozással van tele. Mert annak, aki valaki akar lenni ebben a világban, vándorrá és ingataggá kell válnia, hogy ne tápláljon semmi vonzalmat Isten iránt. Az ember mindaddig nem áll készen engedelmeskedni a mennyei tanításnak, amíg meg nem győződik arról, hogy egész életének fő célja nem lehet más, minthogy Isten elfogadja őt.

Elképzelhető azonban, hogy a bűnös meggyőződés, mellyel a képmutatók Isten jelenlétében fölmagasztalják magukat, nagyobb akadály, mint a világi becsvágy. Tudjuk, hogy ezzel a betegséggel is mélyen meg voltak fertőzve az írástudók. A válasz könnyű: Krisztus le akarta tépni róluk a szentség hamis álarcát, mellyel a tudatlan tömegeket megszédítették. Itt tehát mintegy ujjal mutat a nagyobb bűnre, mellyel megmutatható, hogy semmi sem áll messzebb valódi jellemüktől, mint aminek el akarták ismertetni magukat. Emellett bár a képmutatás Istennel szemben magasztalja fel magát, a világban és az emberek előtt mégis mindig becsvágyó, sőt mi több, egyedül emiatt a hiábavalóság miatt fuvalkodunk fel hamis előítéletekkel, mikor inkább a saját és mások ítéleteire támaszkodunk, mintsem az Istenére. Az, aki valóban Isten, mint Bíró elé akar állni, szükségszerűen alázattal és kétségbeesetten összeroskad, és semmit sem talál magában, amire támaszkodhatna.[112] Így tehát annak érdekében, hogy bárki csak Istennél kereshesse a dicsőséget, az illetőt el kell borítani a szégyennek és Isten meg nem szolgált kegyelméhez kell menekülnie. S valóban, akik Istenre néznek, meglátják, hogy ítélet alatt állnak és romokban hevernek, és semmi sem maradt bennük, amit dicsőíthetnének, Krisztus kegyelmének kivételével. Az efféle dicsőség utáni vágyhoz mindig társul az alázatosság.

Ami a jelen igeszakaszt illeti, Krisztus jelentése az, hogy nincs más mód, melyen át az emberek felkészülhetnének az evangélium tanításának vételére, mint elvonván minden

[110] "Que nous sommes sourds quand Dieu parle."
[111] "Une simplicite innocente et sans malice."
[112] "Et ne sentant rien en soy-mesme sur quoy il se puisse appuyer."

érzékszervüket a világtól, és egyedül Istenre irányítván azokat komolyan megfontolnák, hogy Isten az, Akivel dolguk van, s hogy elfelejtvén a hízelgéseket, melyekkel önmagukat szokták becsapni, leereszkedhetnének a saját lelkiismeretükhöz. Nem kell hát csodálkoznunk azon, hogy az evangélium napjainkban oly kevés tanulni vágyó embert talál, mivel mindenkit a becsvágy hajt. S azon sem kell csodálkoznunk, ha sokan elszakadnak az evangélium kijelentésétől, mert a saját hiábavalóságuk által hajtatván rohannak el attól. Annál buzgóbban kell keresnünk azt az egy dolgot, hogy miközben alávalóak és megvetettek vagyunk a világ szemében, sőt megrendültek önmagunkban, mégis Isten gyermekei közé számláltathassunk.

45. *Ne állítsátok, hogy én vádollak majd benneteket az Atyánál.* Ezen a módon kell foglalkoznunk a csökönyös és megkeményedett emberekkel, mikor semmit sem tanulnak a tanításból, és a baráti figyelmeztetésekből. Őket Isten ítélőszéke elé kell idézni. Valóban vannak néhányan, akik nyíltan gúnyolják Istent, de nagyon sokan vannak, akik azt hiszik, hogy az általuk ellenségnek tekintett Isten kegyelmes hozzájuk, és nyugodtan szórakoztatják magukat az üres hízelgésekkel. Így napjainkban a mi gigászaink,[113] noha bűnös módon lábbal tapossák Krisztus egész tanítását, dölyfösen ékeskednek azzal, hogy ők Isten bensőséges barátai. Mert ki győzi meg a pápistákat arról, hogy a keresztyénség valahol máshol létezik, nem közöttük? Ilyenek voltak az írástudók, akikkel itt Krisztus vitatkozik. Jóllehet a törvény legnagyobb megvetői voltak, mégis, gőgös kifejezésekkel dicsekedtek Mózessel, azaz nem átallották pajzsként használni Krisztus ellenében. Ha azzal fenyegette volna őket, hogy nagy hatalmú és félelmetes ellenfelük lesz, tudta, hogy a legnagyobb lenézéssel kezelték volna, ezért tehát azzal fenyegeti őket, hogy a Mózes által megfogalmazott váddal illetik majd őket.

Mózes, a kiben ti reménykedtetek. Vannak, akik úgy vélik, hogy Krisztus itt a saját és a Mózes hivatala közötti különbségre mutat rá, mivel a törvényre tartozik, hogy meggyőzze az embereket arról, hogy ők hitetlenek. Ez azonban hiba, mert Krisztusnak nem ez volt a szándéka, Ő csak ki akarta rázni azokat a képmutatókat a biztonságérzetükből, akik hamisan dicsekedtek a Mózes iránti tisztelet megadásával. Pont úgy, mintha napjainkban valaki, aki a pápistákat a saját fegyverükkel akarván legyőzni,[114] azt mondaná, hogy nem találnak nagyobb ellenséget, mint az egyház szent doktorait, akiknek a tekintélye alatt hamisan és bűnösen menedéket találnak.[115] Tanuljuk meg ebből azt is, hogy jó ok nélkül ne kérkedjünk a Szentírással, mert ha nem tiszteljük Isten Fiát a hit valódi engedelmességével, akkor mindazok, akiket Isten a saját tanúbizonyságaiul támasztott, ellenünk fognak tanúskodni és vádolnak majd minket az utolsó napon. Mikor azt mondja, hogy Mózesben reménykedtek, nem babonasággal vádolja őket, mintha Mózesnek tulajdonították volna a saját üdvösségüket, hanem ennek jelentése az, hogy rosszul teszik, mikor Mózes védelmében reménykednek, mintha neki védenie kellene a bűnös makacsságukat.

46. *Mert ha hinnétek Mózesnek, nékem is hinnétek.* Megmutatja, miért lesz Mózes a vádlójuk. Azért, mert elvetik a tanítását. Tudjuk, hogy Isten szolgáit nem lehet jobban megsérteni, mint mikor tanításukat lenézik, vagy gyalázzák. Emellett azoknak, akiket az Úr az

---

[113] A gigászok háborúi feltűnő helyet foglalnak el az ókori mitológiában, valamint a néphitben. Ne is említsük a költőket, akiknek a képzeletét lángra lobbantották az efféle témák. Ezeket Cicero vezette be egy filozófiai értekezésben, jóllehet csakis abból a célból, hogy olvasóit rávegye, „nézzék le és utasítsák el a meséket". „Az istenek", mondja, „ahogyan a mesék beszámolnak róluk, nem voltak híján a háborúknak és csatározásoknak, s nemcsak a Homérosz által leírtakban történt, hogy az istenek egyik része az egyik, másik része a másik oldalon állt két egymással szemben álló hadseregként. Ám, még mint a gigászok és titánok esetében is, a saját csatáikat vívták. Az efféle dolgokat (teszi hozzá) mondják és nagyon ostobán elhiszik, jóllehet tele vannak abszurditásokkal és kétségtelen ostobaságokkal". (De Nat. Deorum, lib 2). A gigászok merész feltételezésére és végső leverésére a mesebeli háborúkban időnként Kálvin és más keresztyén szerzők is utalnak, akik ama ember bűnösségét és ostobaságát írják le, aki „az Isten ellen nyújtotta ki kezét, és erősködött a Mindenható ellen" (Jób15:25) – *a szerk.*

[114] "Pour rembarrer les Papistes de leur baston mesme."

[115] "Du titre desquels ils se couvrent faussement et meschamment."

Ő Ígéjének szolgálóivá jelölt ki, készen kell állniuk arra, hogy megvédjék a lenézőkkel szemben.[116], Következésképpen, minden prófétájának kettős megbízatást adott, hogy tanítsák és intsék a hívőket az üdvösségre, valamint egy napon majd szégyenítsék meg az elvetetteket a bizonyságtételükkel.

Mert én rólam írt ő. Mikor Krisztus azt mondja, hogy Mózes róla írt, ezt nem kell hosszan bizonygatni azoknak, akik elismerik, hogy Krisztus a törvény vége és Lelke. Ám ha bárki nincs ezzel megelégedve, s szeretne neki magának szóló igeszakaszokat látni, akkor először is azt javasolnám neki, hogy gondosan olvassa végig a Zsidókhoz írott levelet, amivel megegyezik István prédikációja is az Apostolok cselekedetei hetedik fejezetéből, azután pedig figyelje meg azokat az idézeteket, amiket Pál használ a saját céljaira. Elismerem, valóban kevés hely van, ahol Mózes konkrétan említi Krisztust, de mi volt a sátor, az áldozatok és a ceremóniák haszna, ha nem az, hogy annak megfelelő formák legyenek, ami neki a hegyen mutattatott? (2Móz25:40, Zsid8:5), Azaz, Krisztus nélkül Krisztus egész szolgálata szertefoszlik. Emellett látjuk, miképpen emlékezteti folyamatosan az atyák szövetségére a népet, mely Krisztusban erősíttetett meg, sőt, hogy teszi meg Krisztust e szövetség fő tárgyának és alapjának. Nem volt ez ismeretlen a szent atyáknak sem, akik mindig a Közbenjáróra szegezték a szemüket. A téma bővebb tárgyalása azonban nem volna összeegyeztethető az általam célul kitűzött tömörséggel.

47. *Ha pedig az ő írásainak nem hisztek*. Krisztus itt látszólag kisebb tekintélyt követel Magának, mint Mózesnek, de mégis tudjuk, hogy az evangélium szava megrengette az eget és a földet (Zsid12:26). Krisztus azonban hozzáigazítja a beszéd fonalát azokhoz, akikkel beszél. A törvény tekintélyét ugyanis a zsidók kétségtelenül szentnek tekintették, így lehetetlen volt, hogy Krisztus Mózesnél alsóbbrendű legyen. Ugyanebből a célból szerepel az ellentét az írások és a beszédek között, mert hitetlenségüket még súlyosabbnak mutatja, hisz Isten hiteles formában rögzített igazságának nincs előttük tekintélye.

[116] "Contre contempteurs."

6. fejezet

1. Ezek után elméne Jézus a galileai tengeren, a Tiberiáson túl.

2. És nagy sokaság követé őt, mivelhogy látják vala az ő csodatételeit, a melyeket cselekszik vala a betegeken.

3. Felméne pedig Jézus a hegyre, és leüle ott a tanítványaival.

4. Közel vala pedig husvét, a zsidók ünnepe.

5. Mikor azért felemelé Jézus a szemeit, és látá, hogy nagy sokaság jő hozzá, monda Filepnek: Honnan vegyünk kenyeret, hogy ehessenek ezek?

6. Ezt pedig azért mondá, hogy próbára tegye őt; mert ő maga tudta, mit akar vala cselekedni.

7. Felele néki Filep: Kétszáz dénár árú kenyér nem elég ezeknek, hogy mindenikök kapjon valami keveset.

8. Monda néki egy az ő tanítványai közül, András, a Simon Péter testvére:

9. Van itt egy gyermek, a kinek van öt árpa kenyere és két hala; de mi az ennyinek?

10. Jézus pedig monda: Ültessétek le az embereket. Nagy fű vala pedig azon a helyen. Leülének azért a férfiak, számszerint mintegy ötezeren.

11. Jézus pedig vevé a kenyereket, és hálát adván, adta a tanítványoknak, a tanítványok pedig a leülteknek; hasonlóképen a halakból is, a mennyit akarnak vala.

12. A mint pedig betelének, monda az ő tanítványainak: Szedjétek össze a megmaradt darabokat, hogy semmi el ne veszszen.

13. Összeszedék azért, és megtöltének tizenkét kosarat az öt árpa kenyérből való darabokkal, a melyek megmaradtak vala az evők után.

1. *Ezek után elméne Jézus*. Jóllehet János Jézusnak azokat a tetteit és szavait szokta összegyűjteni, melyeket a három másik evangélista kihagyott, ebben a szakaszban viszont a szokásával ellentétben megismétli annak a csodának a történetét, melyet ők is elmeséltek. Teszi ezt azonban azzal a kifejezett céllal, hogy ebből Krisztus prédikációjára térjen rá, amit a rákövetkező napon mondott Kapernaumban, mivel a két dolog összekapcsolódott ezért ez a történet, bár megvan a másik három evangélistánál is, azzal a sajátsággal rendelkezik, hogy más témára irányul, amint majd azt látjuk. A másik három evangélista (Mt14:13, Mk6:32, Lk9:10) kijelentik, hogy ez röviddel Keresztelő János halála után történt, s ezzel az időadattal megmutatják Krisztus távozásának okát. Ha ugyanis a zsarnokok egyszer beáztatták a kezüket az istenfélők vérébe, még nagyobb durvaságra lobbannak, mint ahogyan a mértéktelen ivás felfokozza az iszákosok szomját. Krisztus tehát Heródes haragját kívánta tompítani a távollétével. Az evangélista a galileai tenger kifejezést használja, ami a Genezáret-tavat jelenti. Mikor hozzáteszi, hogy Tiberiás-tengernek nevezték,[117] azzal bővebben megmagyarázza a helyet, ahová Jézus visszavonult. Az egész tavat ugyanis nem így hívták, csak azt a részét, mely annak a partszakasznak volt a folytatása, ahol Tiberiás városa volt.

2. *És nagy sokaság követé őt*. A hatalmas buzgóság Krisztus követésében onnan fakadt, hogy miután megmutatta hatalmát a csodákban, a sokaság meg volt róla győződve, hogy Ő valami nagy próféta, akit Isten küldött. Az evangélista itt azonban elhagyja azt, amint a másik három elmesél, hogy Krisztus a nap egy részében tanított és gyógyította a betegeket, s hogy mikor már közeledett a naplemente, a tanítványai megkérték, hogy küldje el a sokaságot (Mt14:13-14, Mk6:34-35, Lk9:11-12), mivel elégségesnek tartotta néhány szóval a lényeget

[117] A Károli fordításban a „Tiberiáson túl” szerepel, az angolban pedig az „amit Tiberiás (tengernek) neveztek”. A Károli fordításba is beleérthető a tenger szó így: „a Tiberiás tengeren túl” - *a ford.*

megemlíteni, hogy továbbvezethessen minket a rögtön ezután következő maradék kijelentésekhez.

Itt először is azt látjuk, hogy az emberek milyen hőn vágyakoztak Krisztust hallani, mivel mindegyikük, megfeledkezvén önmagáról, nem törődtek azzal, hogy az éjszakát lakatlan helyen töltik. Annál kevésbé bocsánatos a mi közömbösségünk, vagy inkább lustaságunk, mert oly messze állunk attól, hogy a mennyei tanítást részesítsük előnyben az éhség mardosásával szemben, hogy a legkisebb félbeszakítás azonnal elvezet minket a mennyei életről való elmélkedéstől. Nagyon ritkán fordul elő az, hogy Krisztus a világi ügyekbe való belebonyolódástól mentesen és szabadon talál minket. Annyira távol állunk valamennyien attól, hogy kövessük Őt a lakatlan hegyre, hogy talán ha egy a tízből tart ki mellette, mikor az otthon kényelmében jelenik meg. S bár ez a betegség világszerte majdnem mindenütt uralkodik, mégis bizonyos, hogy egyetlen ember sem lesz alkalmas Isten országára, míg félre nem téve az efféle csemegéket, meg nem tanulja a lélek táplálékát oly buzgón kívánni, hogy a hasa nem akadályozza őt.

Mivel azonban a test folyamatosan követeli, hogy gondoskodjunk a kényelméről, azt is észre kell vennünk, hogy Krisztus Magától gondoskodik azokról, akik az Ő követése érdekében elhanyagolják magukat.[118] Ő ugyanis nem várja meg, míg éhezni kezdenek, és azt kiáltják, hogy éhen pusztulnak, mert nincs mit enniük, hanem már azelőtt biztosítja az élelmüket, hogy erre kérnék. Talán majd azt mondják nekünk, hogy ez nem mindig történik meg, mert gyakran látjuk, amint istenfélő emberek, jóllehet teljességgel odaszánták magukat Isten országára, kimerültek, és majdhogynem elájulnak az éhségtől. Erre azt válaszolom, hogy noha Krisztusnak tetszik ily módon próbára tenni a hitünket és türelmünket, mégis, a mennyekből figyel a mi nélkülözésünkre, s gondoskodik azok könnyítéséről, ami a jólétünket illeti a szükségleteinknek megfelelően, s mikor a segítség nem azonnal érkezik, az a legjobb okból történik úgy, még ha ez az ok el is van rejtve előttünk.

3. *Felméne pedig Jézus a hegyre*. Krisztus vitathatatlanul a visszavonuláshoz keresett helyet a húsvét ünnepéig, ezért olvassuk, hogy *és leüle ott a tanítványaival*. Kétségtelenül ezt a célt tűzte ki, mint ember, de Isten célja más volt, aminek akarattal engedelmeskedett. Így jóllehet kikerült az emberek látóköréből, mégis megengedte, hogy Isten keze vezesse mintegy zsúfolt színházba, mert azon a lakatlan hegyen többen voltak, mint bármely népes városban, s nagyobb hírnév származott a csodából, mintha az Tiberiás nyílt piacterén történt volna. Ebből a példából tehát azt tanuljuk meg, hogy terveinket az események menetével összhangban alakítsuk ki, de oly módon, hogy ha az eredmény más lesz, mint amit vártunk, ne bosszankodjunk, hogy Isten felettünk áll, és mindent a saját jótetszésének megfelelően irányít.

5. *Monda Filepnek*. Amiről itt azt olvassuk, hogy egyedül Fülöpnek mondta, arról a többi evangélista azt mondja, hogy mindenkinek. Nincs itt azonban ellentmondás, mert valószínű, hogy Fülöp a mindenki által megfogalmazott véleménynek megfelelően beszélt. Következésképpen Krisztus konkrétan neki válaszol, majd ezután János rögtön Andrást jelzi beszélőnek, míg a többi evangélista szerint mindenki részt vesz a beszélgetésben. Észrevéve, hogy fogalmuk sincs a rendkívüli segítségről, azután felébreszti elméiket, melyek mondhatni, aludtak, hogy legalábbis a szemük kinyíljon annak meglátására, ami rögtön ezután következik. Mindennek célja a tanítványok elképzelése szerint Krisztus meggyőzése arról, hogy ne tartsa vissza az embereket, s talán, ebben a vonatkozásban, a maguk hasznukra törekednek, hogy ez a kényelmetlenség ne okozzon gondot nekik. Ezért aztán Krisztus figyelmen kívül hagyja az ellenvetéseiket és továbbmegy a célja megvalósítása felé.

7. *Kétszáz dénár*. Mivel a dénár Budaeus számításai szerint négy carolus és két toursi krajcár, ez az összeg nagyjából harmincöt franknak felel meg.[119] Ha elosztjuk ezt az összeget

[118] "Pour le suyvre."

[119] A régi francia érmék értéke oly sokszor változott, hogy minden velük kapcsolatos számolgatást bizonytalanság kísér. Annyi azonban bizonyos, hogy a toursi carolus értéke körülbelül egy penny sterlingnek

ötezer ember között minden száz emberre kevesebb, mint tizenhét penny sterling jut.[120] Ha most ehhez hozzáadunk mintegy ezer nőt és gyermeket, rájövünk, hogy Fülöp minden emberre az angol penny hatodrészét szánja,[121] *hogy mindenikök kapjon valami keveset***.** De amint az rendszerint történik a nagy tömegben, valószínűleg úgy gondolta, hogy nagyobb számú ember volt jelen, s mivel a tanítványok szegények és kispénzűek voltak, András az összeg nagyságával akarta megriasztani Krisztust, azt értve alatta, hogy nem elég gazdagok ennyi ember vendégül látásához.

10. *Ültessétek le az embereket*. Az, hogy a tanítványok nem álltak készen már korábban is annak a reménynek a táplálására, amit a Mesterük tárt eléjük, s nem jutott eszükbe, hogy mindent az Ő hatalmának tulajdonítsanak, a szemrehányásra méltó ostobaságuk jele volt, most azonban nem kis dicséretet érdemel az engedelmességük, mellyel az utasításának engedelmeskedtek, bár nem tudták, mi az Ő szándéka, vagy mi hasznuk lesz majd abból, amit tesznek. Az engedelmességnek ugyanezt a készségét mutatták az emberek is, mert miközben bizonytalanok voltak a végkimenetelt illetően, mindannyian az első parancsszóra leültek. S az a valódi hit próbája, mikor az Isten mondhatni azt parancsolja az embereknek, hogy járjanak a sötétben. Ezért tanuljunk meg nem bölcseknek lenni önmagunkban, hanem a nagy kétségek közepette remélni a kedvező végeredményt, mikor Isten vezetését követjük, mert Ő sohasem okoz csalódást az Ő népének.

11. *Hálákat adván*. Krisztus többször tanított minket arra a példájával, hogy valahányszor élelmet veszünk magunkhoz, imával kezdjük. Mert azokért a dolgokért, melyeket Isten nekünk rendelt az ő végtelen jósága és az iránt unk való atyai szeretete jeleként, felszólít, hogy dicsérjük és a hálaadás, amint Pál tájékoztat, egyfajta ünnepélyes megszentelődés, ami által a dolgok használata számunkra megtisztul (1Tim4:4). Ebből következik, hogy akik úgy nyelik el, hogy nem gondolnak Istenre, a szentségtörés és Isten ajándékainak meggyalázása bűnébe esnek. S ez az utasítás annál is inkább méltó a figyelemre, mert nap, mint nap látjuk, amint a világ nagyobb része úgy eszik, mint a vadállatok. Mikor Krisztus úgy döntött, hogy tanítványoknak adott kenyér megszaporodjon a kezük között, abból megtanuljuk, hogy Isten megáldja a munkánkat, ha hasznára vagyunk egymásnak. Foglaljuk most össze az egész csoda jelentését. Annyiban közös a többi csodával, hogy benne Krisztus az Ő isteni hatalmát mutatta be a nagylelkűségével egyetemben. Egyben megerősítése is számunkra annak a kijelentésnek, hogy keressük először Isten országát, s minden más megadatik nekünk (Mt6:33). Mert ha azokról is gondoskodott, akik hirtelen impulzustól hajtva jöttek Hozzá, hogyan hagyna cserben minket, ha szilárd és állhatatos céllal keressük? Igaz, hogy néha valóban megengedi, hogy a saját népe elszenvedje az éhséget, de soha nem tagadja meg tőlük a segítségét, csak éppen nagyon jó oka van arra, hogy ne segítsen, míg a dolgok a szélsőségességig nem fajulnak.

Emellett Krisztus világosan megmutatta, hogy Ő nemcsak lelki életet ad a világnak, hanem hogy az Ő Atyja a test táplálását is megparancsolta Neki. Mert az áldások özöne az Ő kezébe tétetett, hogy mint csatorna, ránk áraszthassa azokat. Igaz, helytelenül nevezem csatornának, mert Ő inkább az örökkévaló Atyától folyó élő forrás. Emiatt imádkozik Pál, hogy minden áldást az Atyától és az Úr Jézus Krisztustól közösen kaphassunk (1Kor1:3),

---

felelt meg Kálvin idejében, a krajcár pedig ennek tizedrésze volt, vagyis a modern kori francia centime értékével rendelkezett. „Négy carolus két krajcár" tehát mintegy 4 és fél penny sterling, s ezt kétszázzal megszorozva három font tíz shillinget kapunk. S Cotgrave értékelés alapján két shillingnek véve a frankot, a 35 frank szintén három font tíz shillinggel ér fel. Ez legalábbis szokatlan egybeesés s az olvasó összevetheti a *livre Parisis*-ból vett számítással (Harmony, 2. kötet 234. oldal). Látszik azonban, hogy Budaeus és Kálvin a dénárt a valós értékénél valamivel több, mint a felére becsülte, ami hét és fél penny sterling volt, ha az ezüstöt unciánként öt shillingnek vesszük. Így a kétszáz dénár hat font öt shilling sterlingnek felel meg – *a szerk.*

[120] "Quatorze (tizennégy) sols Tournois." Cotgrave szerint „a tournoisi sol a mi shillingünk tizedrésze, vagy egyhatoda a mi pennynknél valamivel többnek" – *a szerk.*

[121] "Sesquituronicum;" — "un denier Tournois et maille;" — "másfél toursi krajcár.

máshol pedig rámutat, hogy „hálákat adjunk mindenkor mindenekért a mi Urunk Jézus Krisztusnak nevében az Istennek és Atyának” (Ef5:20). S ez a hivatal nemcsak az örökkévaló Istenségéhez tartozik, hanem emberi természetéhez is, s mivel a mi testünket öltötte Magára,[122] az Atya Őt jelölte ki szétosztónak, hogy az Ő kezeivel tápláljon minket. S noha nem mindennap látunk csodákat a saját szemeinkkel, Isten mégis nem kevésbé nagylelkűen mutatja meg a hatalmát azzal, hogy táplál minket. S mivel tényleg nem olvassuk, hogy mikor vacsorát akart adni a népének, akkor bármi új eszközt használt volna, ezért meggondolatlan ima lenne, ha közülünk bárki azt kérni, hogy az ételt és az italt valamiféle szokatlan módon adja meg neki.

Jóllehet Krisztus nem látta el a népet hatalmas csemegékkel, de azok, akik látták lenyűgöző, abban a vacsorában megnyilvánuló hatalmát, kénytelenek voltak beérni az árpakenyérrel és a fűszerezetlen hallal.[123] S jóllehet most nem elégít meg ötezer embert öt kenyérrel, mégsem hagy fel a világ csodálatos módon való táplálásával. Kétségtelenül paradoxnak tűnik számunkra, hogy „az ember nem csak kenyérrel él, hanem mind azzal él az ember, a mi az Úrnak szájából származik”? (5Móz8:3). Mi ugyanis olyannyira kötődünk a külsődleges dolgokhoz, hogy számunkra semmi sem nehezebb, mint Isten gondviselésétől függeni. Innen származik, hogy olyannyira reszketünk, amint nincs kenyér a kezünkben. S ha mindent helyesen figyelünk meg, kénytelenek leszünk észrevenni Isten áldását minden teremtményben, melyek a testi fenntartásunkat szolgálják.[124] A használatuk és a gyakoriságuk azonban a természet csodáinak lebecsülésére vezettek. Mégis, ebben a vonatkozásban nem főleg a mi ostobaságunk, mint gonoszságunk gátol minket, mert hol található olyan ember, aki ne azt választaná, hogy elméjében elcsavarog és százszor is bejárja az eget és a földet ahelyett, hogy Istenre nézne, Aki megjelenik a látómezejében?

13. *És megtöltének tizenkét kosarat*. Mikor négyezer férfi volt megvendégelve hét kenyérrel, Máté elmondja, hogy a maradékokkal megtöltött kosarak száma pontosan egyezett a kenyerekével (Mt15:37). Így mivel a kisebb mennyiség nagyobb számú embernek elegendő, s mivel itt a maradékok mennyisége majdnem kétszeres, világosabban látjuk, hogy micsoda értéke van Isten ama áldásának, aminek látványa előtt szántszándékkal becsukjuk a szemünket. Futólag azt is észre kell vennünk, hogy bár Krisztus arra utasítja őket, hogy töltsék meg a kosarakat, hasonlóképpen takarékosságra is buzdítja a tanítványait, mikor azt mondja, hogy *szedjétek össze a megmaradt darabokat, hogy semmi el ne vesszen*, mert Isten bőkezűségének növekedését nem szabad a luxusra való indíttatásnak tekinteni. Akiknek tehát bőségük van, emlékezzenek meg róla, hogy egy napon el kell számolniuk mértéktelen vagyonukkal, ha nem használják hűséggel és hittel a bőségüket jó, és Isten által elfogadott célokra.

14. Az emberek azért látva a jelt, a melyet Jézus tőn, mondának: Bizonnyal ez ama próféta, a ki eljövendő vala a világra.

15. Jézus azért, a mint észrevevé, hogy jőni akarnak és őt elragadni, hogy királylyá tegyék, ismét elvonula egymaga a hegyre.

16. Mikor pedig estveledék, lemenének az ő tanítványai a tengerhez,

17. És beszállva a hajóba, mennek vala a tengeren túl Kapernaumba. És már sötétség volt, és még nem ment vala hozzájuk Jézus.

18. És a tenger a nagy szél fúvása miatt háborog vala.

[122] “Mesme en son humanite, et entant qu’il a pris nostre chair.”
[123] “De poissons sans sausse.”
[124] “En toutes creatures qui servent a nostre nouriture.”

19. Mikor azért huszonöt, vagy harmincz futamatnyira beevezének, megláták Jézust, a mint jár vala a tengeren és a hajóhoz közeledik[125] vala: és megrémülének.

20. Ő pedig monda nékik: Én vagyok, ne féljetek!

21. Be akarák azért őt venni a hajóba: és a hajó azonnal ama földnél vala, a melyre menének.

14. *Az emberek azért*. A csoda látszólag azzal az előnnyel járt, hogy a Messiásnak ismerték el a szerzőjét, mert Krisztusnak nem volt más célja. Azonban rögtön más és helytelen célra használják a Krisztusról szerzett ismereteiket. S az a hiba rendkívül szokásos az emberek között, hogy amint kijelenti Magát nekik, rögtön megrontják és elcsavarják az Ő igazságát a hamisságaikkal, sőt még mikor látszólag a helyes útra is léptek, azonnal letérnek arról.

15. *Hogy királlyá tegyék*. Mikor néhányan meg akarták adni Jézusnak a királynak járó címet és megtiszteltetést, volt ehhez némi alapjuk. De példátlanul nagyot tévedtek, mikor magukra vették a királlyá tétel szabadságát, mert a Szentírás ezt kifejezetten egyedül Istennek tulajdonítja, amint meg van írva: „Én kentem ám fel az én királyomat a Sionon, az én szent hegyemen!" (Zsolt2:6). Amellett miféle királyságot szántak Neki? Egy földit, ami a végtelenségig összeegyeztethetetlen a személyével. Ebből tanuljuk meg, mennyire veszélyes az, mikor Isten dolgaiban elhanyagoljuk az Ő Ígéjét, s valamit a saját véleményünk alapján eszelünk ki, mert semmi sincs, amit értelmünk ostoba gyengesége meg ne rontana. S mi haszna a buzgóságnak, mikor rendetlen imádatunkkal jobban megsértjük Istent, mint az a személy, aki kifejezetten és szándékosan az Ő dicsőségét sérti meg?

Tudjuk, hogy ellenségei milyen dühödten próbálták meg Krisztus dicsőségét kioltani. Ez az erőszak a keresztre feszítéskor ért a csúcspontjára. Ám keresztre feszítése által szerzett üdvösséget a világnak,[126] s Maga Krisztus aratott ragyogó győzelmet a halál és a Sátán felett. Ha megengedte volna, hogy itt és most királlyá tegyék, lelki királysága összeomlott volna, az evangéliumra örökkévaló szégyenbélyeg került volna, s az üdvösség reménysége is végleg szertefoszlott volna. A saját képzeletünk által szabályozott istentiszteleti módok és az emberek által elhamarkodottan kiagyalt tisztelet nem jó másra, csak arra, hogy megrabolja Isten igazi tiszteletét, és csak szégyenbe hozza Őt.

Őt elragadni. Figyelnünk kell szintén az *őt elragadni* kifejezésre is. Erőszakkal akarták megragadni Krisztust, mondja az evangélista, azaz zabolátlan erővel akarták királlyá tenni, az Ő akarata ellenére. Ha azt akarjuk tehát, hogy elfogadja azt a tiszteletet, mellyel Iránta viseltetünk, mindig ügyelnünk kell arra, hogy mit követel tőlünk. S valóban, akik megkockáztatják, hogy a saját maguk által kiagyalt megtiszteltetésben részesítik Istent, vádolhatóak bizonyos fajta erő és erőszak alkalmazásával Vele szemben, mert az engedelmesség a valódi istentisztelet alapja. Tanuljuk meg azt is ebből, hogy milyen tisztelettel kell viszonyulnunk Isten tiszta és egyszerű Ígéjéhez, mert amint a legkisebb mértékben eltérünk attól, az igazságot úgy megmérgezi a mi kovászunk, hogy az többé már nem is hasonlít önmagára. Megtanulták Isten Ígéjéből, hogy a Megváltónak megígért valaki király lesz, de a saját fejükkel egy földi királyságot agyaltak ki, majd ezt az Isten Ígéjével ellentétes királyságot jelölték ki a Számára. Azaz bármikor, ha összekeverjük a saját véleményünket Isten Ígéjével, a hit haszontalan feltételezésekké silányul. A hívők tehát gyakorolják a szerénység szokásának művelését, nehogy a Sátán belerántsa őket a megfontolatlan és elhamarkodott buzgóság hevébe,[127] hogy az óriásokhoz hasonlóan

[125] "Ils voyent Jesus cheminant sur la mer, s'approchant de la nasselle, dont ils eurent peur." — "Látták Jézust a tengeren járni és a hajóhoz közeledni, amitől megijedtek."
[126] "Le salut a este acquis aux hommes;" — "az üdvösség megszereztetett az embereknek."
[127] "En une ardeur de zele inconsidere et temeraire."

erőszakosan Isten ellen támadjanak, Akit csakis akkor imádunk helyesen, ha úgy fogadjuk, ahogyan Ő mutatja be Magát nekünk.

Megdöbbentő, hogy ötezer embert úgy a hatalmába kerített a vakmerő előfeltevés, hogy nem vonakodtak volna az új király kikiáltásával maguk ellen provokálni Pilátus hadseregét és a Római Birodalom hatalmas erejét.[128] S bizonyos, hogy soha nem mentek volna el ilyen messzire, ha nem remélték volna a próféták előrejelzéseire támaszkodva remélni, hogy Isten az ő oldalukon áll, következésképpen majd győzni fognak. Mégis eltévedtek azonban annak a királyságnak a kiagyalásával, melyről a próféták sohasem beszéltek. Ahelyett, hogy vállalkozásuk mellett tudhatták volna Isten segítő kezét, éppen ellenkezőleg, Krisztus visszavonult. S annak oka, hogy a bukott emberek miért tántorogtak oly sokáig a sötétségben a pápaság alatt – miközben Isten, mondhatni nem volt jelen – nem volt más, mint hogy az Ő egész tiszteletét beszennyezték ostoba koholmányaikkal.[129]

16. *Lemenének az ő tanítványai*. Kétségtelen, hogy Krisztus el akart rejtőzni a tömeg feloszlásáig. Tudjuk, hogy milyen nehéz lecsillapítani egy népi tumultust. S ha megpróbálták volna nyíltan megtenni, amit elterveztek, később nem lett volna egyszerű lemosni a szennyet, ami emiatt Hozzá tapadt volna. Azonkívül az egész időt imával töltötte, amint erről a többi evangélista beszámol (Mt14:23, Mk6:46), valószínűleg kérte az Atyát, hogy tartsa vissza az embereknek ezt az ostobaságát.[130] Ami a tavon való átkelése csodálatos módját illeti, ez szintén a tanítványok javára volt szánva a hitük megerősítése végett. A haszon még ezen is túlment, mert másnap minden ember könnyen megláthatta, hogy nem csónakon, vagy hajón érkezett oda,[131] hanem a maga erejéből. Ők ugyanis lezárták a partot, ahonnan elindult, s aligha mentek volna onnan el, ha nem látták volna, hogy a tanítványok átkelnek egy másik helyre.

17. *És már sötétség volt*. János nem említ megannyi körülményt, amikről a másik három evangélista beszámol, például hogy több órán át kínlódtak a szembeszéllel, mert valószínű, hogy az éjszaka beálltával azonnal feltámadt a vihar. Elmondják azt is, hogy Krisztus nem jelent meg a tanítványainak az éjszaka negyedik része előtt (Mt14:25, Mk6:48). Azok, akik azt feltételezik, hogy még mindig valahol a tó közepén jártak, mikor Krisztus megjelent nekik, mivel János elmondja, hogy *huszonöt, vagy harminc futamatnyira beevezének*, tévednek azt gondolván, hogy a távoli, vagy a túlsó partra hajóztak, mert Bethsiada városa, mely mellett Lukács elmondása szerint a csoda megtörtént (Lk9:10) és Kapernaum, ahol a hajó kikötött (Jn6:16) ugyanazon a parton helyezkedtek el.

Plinius az ötödik könyvében elmondja, hogy a tó hat mérföld széles és tizenhat mérföld hosszú volt. Josephus A zsidók háborúi harmadik kötetében száz futamnyi hosszúságúnak és negyven futamnyi szélességűnek említi.[132] Mivel nyolc futam tesz ki egy mérföldet, könnyen megláthatjuk, mily kevéssé különbözik az egyik leírás a másiktól. Ami az itt említett vitorlázást illeti, véleményem szerint nem vitorlázással tettek meg ekkora utat, hanem inkább a vihar által hajtva.[133] De bárhogy is legyen, az evangélista azt akarta megmutatni, hogy mikor Krisztus megjelent nekik, végveszélyben voltak. Furcsának tűnhet, hogy a tanítványok ekképpen tétettek próbára, miközben másokat nem zavart semmi a vitorlázásban, de ezen a módon az Úr gyakorta hagyja a tanítványait aggasztó veszélybe kerülni, hogy világosabban és megszokottabban felismerjék Őt a szabadulásukban.

---

[128] "La grande puissance."
[129] "Par leurs folles inventions."
[130] Megváltónk visszavonulásáról az imádkozás hegyére a szerző nagyon érdekes és hasznos megfigyeléseket tett. *Harmony of the Evangelists*, 2. kötet 237. oldal — *A szerk*.
[131] "Par basteau ou navire."
[132] A szerző pontatlanul idézi a Josephus által említett méreteket, aki az alábbi szavakkal írja le a tavat: „Nos, ez a Genezáretinek nevezett tó a vele határos helyről kapta a nevét. Szélessége negyven futamnyi, hosszúsága pedig egyszáz és negyven". – A zsidók háborúi III. 10. 7. – *a szerk.*
[133] "Mais estans agitez de tempeste."

19. *Megrémülének*. A többi evangélista elmeséli az ijedtségük okát: azt hitték, hogy kísértetet látnak (Mt14:26, Mk6:49). S lehetetlen meg nem döbbenni és rémülni, mikor egy kísértet jelenik meg a szemünk előtt, mert rögtön arra gondolunk, hogy ez vagy a Sátán valamelyik fortélya, vagy valami rossz jel, amit Isten küld nekünk. Emellett János tükörként tartja elénk, hogy miféle Krisztus-ismeretre lehet szert tenni Íge nélkül, s miféle előnyhöz juthatunk ebből a fajta ismeretből. Mert ha istenségének egyetlen jelét adja, mi azonnal képzelődni kezdünk, s mindenki a maga bálványát alakítja ki Krisztus helyett. S miután így ide-oda csapongtunk az értelmünkben, azonnal jön a szív zavarodott félelme. Mikor azonban beszélni kezd, szavaiból tiszta és igaz ismeret ered, mellyel együtt elménként az öröm és a boldog békesség is elönti. Ezért van hatalmas súlya az alábbi szavaknak:

20. *Én vagyok, ne féljetek!* Ezekből megtanuljuk, hogy egyedül Krisztus jelenlétében van bőséges alapja a meggyőződésünknek, hogy nyugodtak legyünk és gondtalanok. Ez azonban kizárólag Krisztus tanítványaira vonatkozik, mert később majd látjuk, hogy a gonosz embereket ugyanezek a szavak, az *Én vagyok*, a földre döntik (Jn18:6). A megkülönböztetés oka az, hogy Ő Bíróként küldetett az elvetettekhez és hitetlenekhez az ő pusztulásukra, ezért tehát képtelenek elviselni a jelenlétét anélkül, hogy rögtön meg ne semmisüljenek. A hívők azonban, akik tudják, hogy Ő engesztelő áldozatként adatott nekik, amint meghallják a nevét, ami biztos záloga mind Isten szeretetének, mind az üdvösségüknek, bátorságot merítenek, mintha a halálból támadtak volna föl, nyugodtan feltekintenek a tiszta égre, csendesen lakoznak a földön és legyőznek minden nehézséget, mert Őt használják pajzsukként minden veszéllyel szemben. S Ő nemcsak vigasztalja és bátorítja őket az Ígéjével, de ténylegesen el is veszi a félelem okát a vihar lecsillapításával.

22. Másnap a sokaság, a mely a tengeren túl állott vala, látva, hogy nem vala ott más hajó, csak az az egy, a melybe a Jézus tanítványai szállottak, és hogy Jézus nem ment be az ő tanítványaival a hajóba, hanem csak az ő tanítványai mentek el,

23. De jöttek más hajók Tiberiásból közel ahhoz a helyhez, a hol a kenyeretették, miután hálákat adott az Úr:

24. Mikor azért látta a sokaság, hogy sem Jézus, sem a tanítványai nincsenek ott, beszállának ők is a hajókba, és elmenének Kapernaumba, keresvén Jézust.

25. És megtalálván őt a tengeren túl, mondának néki: Mester, mikor jöttél ide?

22. *Másnap*. Itt az evangélista azokat a körülményeket meséli el, melyekből a sokaság arra következtethetett, hogy Krisztus isteni hatalommal kelt át. Csak egyetlen hajó volt ott, s látták, amint Krisztus nélkül megy el, másnap pedig máshonnan jöttek hajók, melyekkel Kapernaumba mentek, ahol megtalálták Krisztust. Nyilvánvaló hát, hogy valamiféle csodálatos módon jutott ide. Van itt egy bonyolultság és látszólagos ellentmondás (ἀνακόλουθον) a szavakban, de a jelentésük még mindig elegendően világos. A 22. versben ugyanis azt mondja János, hogy egyetlen hajó volt, s mindenki látta, amint Krisztus nélkül hajózott el arról a partról és arról a helyről, majd a 23. versben hozzáteszi, hogy hajók jöttek Tiberiásból, melyekkel a tömeg átkelt, akik ott maradtak a parton, lezárván, mondhatni, minden utat, hogy Krisztus ne menekülhessen el.

23. *Közel ahhoz a helyhez, a hol a kenyeretették*. A szavak jelentése kétséges: magyarázható úgy, hogy Tiberiás volt közel ahhoz a helyhez, ahol Krisztus az öt kenyérrel megvendégelte őket, vagy hogy a hajók kötöttek ki ehhez a helyzet közel. Én inkább a második értelmezést támogatom, mert Bethsaida, amiről Lukács kijelenti, hogy annak kötelében történt a csoda, félúton van Tiberiás és Kapernaum között. Ennek megfelelően mikor a hajók lejöttek arról a helyről, melyek a tavon feljebb voltak, amellett a part mellett hajóztak el, ahol a sokaság volt, s kétségtelenül azzal a szándékkal kötöttek ki, hogy utasokat vegyenek fel.

Miután hálákat adott az Úr. Mikor János ismételten említi, hogy Krisztus hálákat adott, az nem felesleges ismétlés, mert azt mondja, hogy ima által Krisztus elérte, hogy az a néhány kenyér elégségesnek bizonyult oly sok ember táplálására. S mivel mi hidegek és lusták vagyunk az imában, ugyanarra sürget minket másodszor is.

25. *A tengeren túl*. Már említettük, hogy Kapernaum nem a szemközti parton volt, mert Tiberiás ott helyezkedett el, ahol a tó a legszélesebb, azután Bethsaida következik, majd Kapernaum közel van a legalsó részhez, nem mesze attól, ahonnan a Jordán folyó kiindul a tóból. Így mikor János a tó túlsó partjára helyezi, ezt nem szabad úgy értenünk, mintha a helyzete pontosan szemben lenne, hanem hogy az alsó végénél a tópart egy nagy kanyarulatot írt le, s az így kialakult öböl következtében a szárazföldön csak nagy kerülővel lehetett odajutni. Az evangélista tehát, mikor azt mondja, hogy a tengeren túl, a köznép kifejezésmódját használja, mivel az egyetlen közvetlen és szokásos átkelési mód a csónakon történő volt.

26. Felele nékik Jézus és monda: Bizony, bizony mondom néktek: nem azért kerestek engem, hogy jeleket láttatok, hanem azért, mert ettetek ama kenyerekből, és jóllaktatok.

27. Munkálkodjatok ne az eledelért, a mely elvész, hanem az eledelért, a mely megmarad az örök életre, a melyet az embernek Fia ád majd néktek; mert őt az Atya pecsételte el, az Isten.

28. Mondának azért néki: Mit csináljunk, hogy az Isten dolgait cselekedjük?

29. Felele Jézus és monda nékik: Az az Isten dolga, hogy higyjetek abban, a kit ő küldött.

26. *Felele nékik Jézus*. Krisztus nem a Neki feltett kérdésre válaszol, ami alkalmas lett volna arra, hogy megmutassa nekik a hatalmát abban, hogy csoda folytán került ide.[134] Éppen ellenkezőleg, megrója őket, amiért meggondolatlanul előretörtetnek, ők ugyanis nem ismerték azt a jó és helyes okot, amit Krisztus igen, ugyanis Krisztusban valami mást kerestek, nem Őt Magát. A hiba, amit szóvá tesz bennünk, hogy a hasuk miatt keresik Krisztust és nem a csodák (jelek) miatt. S mégsem tagadható, hogy a csodára figyeltek, sőt mi több, az evangélista már elmondta neki, hogy a csoda indította fel őket Krisztus követésére. Mivel azonban helytelen célra próbálták meg használni a csodákat, Krisztus joggal rója meg őket azzal, hogy hasukat a csodáknál többre becsülik. Ennek értelme az volt, hogy nem arra a haszonra tettek szert Isten munkájából, mint amire kellett volna, mert az előnyszerzés megfelelő módja az lett volna, ha úgy ismerik el Krisztust Messiásnak, hogy alárendelik magukat, hogy taníthassa és irányíthassa őket, s az Ő vezetése alatt vágyakozzanak Isten mennyei királyságára. Ezzel szemben ők semmi nagyobbra nem vágytak Tőle, mint boldogan és könnyen élni ebben a világban. Ez Krisztus fő hatalmának megrablása, mert Őt az Atya azért adta, s azért jelentette ki Magát az embereknek, hogy újjáformálhassa őket Isten képmására, átadván nekik az Ő Szentlelkét, s így elvezethesse őket az örökéletre, felöltöztetvén valamennyit az Ő igazságosságába.

Rendkívül fontos tehát, hogy mire nézünk Krisztus csodáiban, mert aki nem vágyik Isten országára, hanem csak a jelen való élet kényelmével törődik, semmi mást sem keres, mint a hasának megtöltését. Hasonlóképpen napjainkban is sokan vannak, akik boldogan befogadnák az evangéliumot, ha az mentes volna a kereszt keserűségétől, s ha csakis testi örömökkel járna. Sőt, sokakat látunk, akik azért űzik a keresztyénségét, hogy nagyobb vidámságban és kevesebb korlátozással élhessenek. Egyesek nyereségvágyból, mások félelemből, megint mások azok kedvéért vallják, hogy Krisztus tanítványai, akiket le akarnak

[134] "Ce qui eust este propre pour leur monstrer sa puissance, en ce qu'il estoit la venu par miracle."

ezzel nyűgözni. Krisztus keresése közben a fődolog tehát a világ megvetése és először Isten országának és az Ő igazságának keresése (Mt6:33). Emellett, mivel az emberek általában bebeszélik maguknak és meggyőzik magukat, hogy a lehető legjobb módon keresik Krisztust, közben pedig lealacsonyítják az Ő hatalmát, így Krisztus szokása szerint megkettőzi a *Bizony* szót, mintha esküvel akarná napvilágra hozni a bűnüket, mely a képmutatásuk mögött húzódik meg.

27. *Munkálkodjatok ne az eledelért, a mely elvész*. Megmutatja, milyen célra kell irányulni a vágyainknak, nevezetesen az örökéletre, mivel azonban az értelmünk megsötétedésének arányában mi mindig a földi dolgokra figyelünk, ezért először helyesbíti a számunkra természetes betegséget, mielőtt megmutatná, hogy mit kell tennünk. Az egyszerű tanítás ez lenne: „Munkálkodjatok, hogy legyen romolhatatlan eledeletek". Tudván azonban, hogy az emberek érzékei a földi gondokhoz kötődnek, először arra utasítja őket, hogy szakadjanak el és szabaduljanak meg ezektől a kötelékektől, hogy felemelkedhessenek a mennybe. Nem megtiltja a követőinek, hogy a napi eledelért munkálkodjanak, hanem megmutatja nekik, hogy a mennyei életet többre kellene tartani a földinél, mivel az istenfélők nem más célból élnek ebben a világban, minthogy vándorokként minél gyorsabban haladhassanak mennyei országuk felé.

Azután azt kell meglátnunk, hogy mi a jelen kérdés, mivel ugyanis Krisztus hatalmát lealacsonyítják mindazok, akik a hasukért és a földi dolgokért rajonganak, ezért Ő elmondja, hogy mit kell keresnünk Benne, és miért kell azt keresnünk. Azokhoz a körülményekhez illeszkedő metaforákban beszél, melyek közepette ezt a prédikációt elmondta. Ha nem említette volna az élelmet, szóképek nélkül ezt mondta volna: „Félre kell tennetek a világ iránti buzgóságot és törekednetek kell a mennyei élet megszerzésére". Mivel azonban azok az emberek úgy rohantak a táplálékuk után, mint a jószág,[135] s nem néztek semmi jobbra, Krisztus szóképekbe öltözteti a prédikációját, s az *élelem* nevet adja mindannak, ami az élet újságához tartozik. Tudjuk, hogy lelkünket az evangélium tanítása táplálja, mikor a Lélek hatalma hatékonyan megeleveníti azt, ezért tehát, minthogy a hit a lélek élete, mindazt, ami a hitet táplálja és segíti, Ő *élelemnek* nevezi.

A mely megmarad az örök életre. Ezt a fajta élelmet romolhatatlannak nevezi, s azt mondja, hogy *megmarad az örök életre* avégett, hogy tájékoztasson minket: lelkünk nem egy napra tápláltatik, hanem az áldott halhatatlanság várakozásában, mert az Úr „a ki elkezdette bennetek a jó dolgot, elvégezi a Krisztus Jézusnak napjáig", (Fil1:6).

Emiatt kell vennünk a Lélek ajándékait, hogy azok legyenek az örökélet foglalói és zálogai. Mert bár az elvetettek, miután megkóstolták ezt a táplálékot, gyakorta elvetik, azaz nem marad meg bennük állandóan, a hívő lelkek mégis érzik, hogy ez a maradandó erő, mikor részeseivé válnak a Szentlélek erejének az Ő ajándékain át, nem rövid ideig való, hanem éppen ellenkezőleg, örökké tart.

A hálátlanság haszontalan megnyilvánulása azt képzelni a munkálkodás, vagy munka szóból, mint teszik azt néhányan, hogy az örökéletet a cselekedeteinkkel érdemeljük ki. Krisztus ugyanis szóképileg biztatja az embereket arra, mint mondottuk, hogy elméiket komolyan az örökéletről való elmélkedésre használják, ahelyett, hogy a világhoz ragaszkodnának, amit tenni szoktak. S Krisztus Maga töröl le minden kételyt akkor, mikor kijelenti, hogy Ő az, aki az élelmet adja, mert amit az Ő ajándékaképpen kapunk, azt egyetlen ember sem képes megszerezni a munkálkodásával. Kétségtelenül felbukkant némi látszólagos ellentmondás ezekben a szavakban, de könnyedén összeegyeztethetjük ezt a két kijelentést azzal, hogy a lelki táplálék, Krisztus ingyenes ajándéka, nekünk pedig szívünk minden ragaszkodásával törekednünk kell arra, hogy részesülhessünk ebből a hatalmas áldásból.

[135] "Sans regarder a rien de meilleur."

Mert őt az Atya pecsételte el, az Isten. Annak kimondásával erősíti meg az előző kijelentést, hogy Őt erre a célra rendelte az Atya. Az ókori szerzők félreértették és csűrték-csavarták ezt a verset, azt vallván, hogy Krisztus azért pecsételtetett el, mert Ő az Atya pecsétje és élő képmása. Ő ugyanis itt nem homályos fejtegetésekbe bocsátkozik az Ő örökkévaló lényegéről, hanem megmagyarázza, hogy minek az elvégzésére küldetett és rendeltetett, mi az Ő hivatala minket illetően, és mit kell keresnünk és várnunk Tőle. A megfelelő metafora segítségével egy ősi szokásra utal, mert elpecsételték azt, amit a saját tekintélyükkel akartak szentesíteni. Így tehát Krisztus – hogy ne tűnjön úgy, mintha bármit követelne Magának, vagy a saját tekintélye alapján[136] – kijelenti, hogy a hivatalát az Atya ruházta rá, s hogy az Atyának ez a rendelése úgy jelenik meg, mintha egy pecsétet ütött volna Rá. Mindez tehát így foglalható össze: Mivel nem mindenkinek van meg a képessége, vagy joga[137] a lelkek romolhatatlan eledellel való táplálására, ezért lép fel Krisztus nyilvánosan, s miközben megígéri, hogy Ő lesz a szerzője ennek a hatalmas áldásnak, azt is hozzáteszi, hogy Őt Isten jelölte ki, s hogy ezzel a jellel küldetett az emberekhez, ami mondhatni, Isten pecsétje, vagy pecsétnyomója.[138] Ebből következik, hogy azok vágya, akik lelkeiket táplálás végett Krisztusra akarják bízni, nem fog csalódásba torkollni. Tudjuk hát meg, hogy az élet Krisztusban mutattatott meg nekünk azért, hogy közülünk mindenki ne bizonytalanul, hanem a siker bizonyosságával törekedhessen rá. Ugyanakkor azt is megtanuljuk, hogy bárki, aki ebben a dicséretben Krisztuson kívül bárki mást is részesít, a hazugság bűnébe esik Isten előtt. Ezért világos, hogy a pápisták tanításuk minden részletében mindenestül hazugok, mert amilyen gyakran eszelnek ki bármiféle módot az üdvösségre Krisztus helyett, oly gyakran – a pecsétnyomat mondhatni törlésével – szennyezik be és rongálják meg bűnös előfeltevésükkel és ocsmány árulásukkal Isten eme pecsétjét, mely egyedül a hiteles. Hogy ne kerüljünk ilyen félelmetes kárhoztatás alá, tartsuk meg tisztán és egészben Krisztus számára mindazt, amit az Atya Neki adott.

28. *Mit csináljunk, hogy az Isten dolgait cselekedjük?* A sokaság jól értette, hogy Krisztus valami magasztosabb felé buzdította őket, mint a jelenvaló világ gondjai, s hogy nekik nem kellene a tekintetüket a földre szegezni, mivel Isten értékesebb áldásokhoz hívogatja őket. Ezt a kérdést feltéve azonban részben tévedtek, mert nem értették meg a munkálkodás fajtáját, nem vették ugyanis figyelembe, hogy Isten a Fia keze által mindent ránk ruház, ami a lelki élethez szükséges. Először azt kérdezik, hogy *mit kell tenniük*, majd mikor az *Isten dolgait* kifejezést használják, nem értik, hogy miről beszélnek és határozott tárgy nélkül szólnak.[139] Ily módon kimutatják az Isten kegyelmével kapcsolatos tudatlanságukat. Mégis úgy tűnik, hogy megvetően morgolódnak Krisztussal szemben, mintha alaptalanul vádolnák. „Vajon azt feltételezed", mondják, „hogy mi nem törődünk az örök élettel? Miért akarsz akkor minket megbízni olyasmivel, ami meghaladja a mi erőnket?" Az *Isten dolgai* alatt ugyanis azt kell értenünk, amit Isten megkövetel és elfogad.

29. *Az az Isten dolga*. Ők *cselekedetekről* beszéltek. Krisztus egy cselekedetre, nevezetesen a hitre emlékezteti őket, ami alatt azt érti, hogy mindaz, amit az emberek hit nélkül tesznek, hiábavaló és haszontalan, s csak egyedül a hit elégséges, mert Isten egyedül azt követeli tőlünk, hogy higgyünk. Itt egy látszólagos ellentmondás lép fel a hit és az emberek cselekedetei és erőfeszítései között, mintha csak azt mondaná: Az emberek haszontalanul fáradoznak, hogy kedvében járjanak Istennek hit nélkül, mert a helyes iránytól mondhatni eltérve futnak, így nem jutnak el a célba. Ez a figyelemre méltó igeszakasz megmutatja, hogy noha az emberek egész életükön át nyomorultul fáradoznak, mégis kárba vész a fáradságuk, mert Krisztus nem azt mutatja meg, hogy Isten mit végez el bennünk,

[136] "A fin qu'il ne semble que Christ vueille de soy-mesme et d'une authorite privee s'attribuer quelque chose."
[137] "Que ce n'est pas une chose facile et commune a chacun."
[138] "Qui est comme le seau ou cachet de Dieu."
[139] "Ils n'entendent point ce qu'ils disent, et parlent sans certain but."

hanem azt, hogy mit akar, és mit követel tőlünk. Furcsának gondolhatjuk, hogy Isten egyedül csak a hitet fogadja el, mert a felebarátunk iránti szeretetet sem kellene megvetni, s a vallás egyéb gyakorlása sem veszíti el a helyét és a tiszteletét. Így tehát bár a hitnek van a legmagasabb rangja, a többi cselekedet sem felesleges. A válasz könnyű: a hit ugyanis nem zárja ki sem a felebaráti szeretetet, sem semmi más jócselekedetet, mivel mindezeket magában foglalja. A hitet nevezik Isten egyetlen dolgának, mert általa birtokoljuk Krisztust s válunk ezáltal Isten gyermekeivé, hogy Ő irányíthasson a Lelke által. Így tehát, mivel Krisztus nem különíti el a hitet annak gyümölcseitől, nem kell csodálkoznunk, hogy azt teszi meg elsőnek és utolsónak.[140]

Hogy higyjetek abban, a kit ő küldött. Hogy mi a *hinni* szó jelentése, azt a harmadik fejezetben magyaráztuk meg. Mindig emlékeznünk kell arra, hogy a hit hatalmának teljes érzékeléséhez értenünk kell, hogy kicsoda Krisztus, Akiben *hiszünk*, és miért küldetett Ő hozzánk az Atya által. Üres bölcselkedés, ha ennek a versnek a szövege alapján azt valljuk, hogy a cselekedetek által igazulunk meg, ha a *hit* igazít meg, mert azt *cselekedetnek* is nevezik. Először is elegendően világos, hogy Krisztus nem szigorú pontossággal beszél, mikor a hitet cselekedetnek nevezi, amiképpen Pál is különbséget tesz a hit cselekedetei és a törvény cselekedetei között (Rm3:27). Másodszor, mikor azt mondjuk, hogy az emberek nem a cselekedetek által igazulnak meg, olyan cselekedetekre gondolunk, melyek érdemei által az emberek jóindulatot szerezhetnek Istennél. Nos, a hit semmit sem visz Istenhez, éppen ellenkezőleg, üresen és meztelenül állítja az embereket Isten elé, hogy azok megtelhessenek Krisztussal, és az Ő kegyelmével. Így tehát, ha megengedhető nekünk ez a kifejezés, ez passzív cselekedet, melynek nincs jutalma, s nem ruház az emberre más igazságosságot, csak amit Krisztustól kap.

30. Mondának azért néki: Micsoda jelt mutatsz tehát te, hogy lássuk és higyjünk néked? Mit művelsz?[141]

31. A mi atyáink a mannát ették a pusztában; a mint meg van írva: Mennyei kenyeret adott vala enniök.

32. Monda azért nékik Jézus: Bizony, bizony mondom néktek: nem Mózes adta néktek a mennyei kenyeret, hanem az én Atyám adja majd néktek az igazi mennyei kenyeret.[142]

33. Mert az az Istennek kenyere, a mely mennyből száll alá, és életet ád a világnak.

30. *Micsoda jelt mutatsz tehát te?* Ez a gonoszság bőségesen bizonyítja, milyen igazat szól az Íge máshol, mikor azt mondja, hogy E gonosz és parázna nemzetség jelt kíván (Mt12:39). Először a csodái, vagy jelei bámulásával vonzódtak Krisztushoz, majd utána, az új jeleken való elképedésen át ismerték el Krisztust Messiásnak, s ezzel a meggyőződéssel királlyá akarták tenni. Most azonban jelet követelnek Tőle, mintha teljesen ismeretlen ember volna a számukra. Honnan jönne ez a hirtelen feledékenység, ha nem onnan, hogy hálátlanok Isten iránt és a saját rosszindulatuk miatt vakok az ő hatalmára, ami a szemük előtt van? Ahhoz sem férhet kétség, hogy lekicsinylően kezelik mindazokat a csodákat, melyeket már láttak, mert Krisztus nem igazodik a kívánságaikhoz, és nem olyannak találják Őt, amilyennek

[140] "Proram et puppim," szó szerint, "tokkal-vonóval," az *egészet* jelentő latin kifejezés. A szerző francia nyelvű változat (1558-as kiadás) így fordítja a mondatot: „"il ne se faut point esbahir s'il constitue en elle la fin et le commencement;" — "nem szabad megdöbbennünk rajta, ha ezt teszi meg kezdetnek és végnek", majd az 1564-es kiadásban így szerepel "ce n'est pas merveille que la foy est tout ce que Dieu requiert;" — "nem csoda, ha mindössze a hit az, amit Isten megkövetel".

[141] "Quelle oeuvre fais-tu?" — "Mit cselekszel?"

[142] "Moyse ne vous a point donne le pain du ciel; mais mon Pere vous donne le vray pain du ciel." — "Mózes nem a mennyei kenyeret adta nektek, de az én Atyám a valódi mennyei kenyeret adja."

elképzelték. Ha a földi boldogság várakozását adta volna neki, igen nagyra értékelték volna, s kétségtelenül prófétának, Messiásnak és Isten Fiának tekintik, most azonban, hogy megrója őket, mert túlságosan kötődnek a testi dolgokhoz, úgy gondolják, többé már nem szükséges Rá figyelniük. S napjainkban milyen sokan vannak, akik rájuk emlékeztetnek! Először, mivel megígérik maguknak, hogy Krisztus majd hízeleg a vétkeiknek, buzgón befogadják az evangéliumot, s nem követelnek hozzá semmiféle bizonyítékot, de mikor felszólíttatnak, hogy tagadják meg a testet és hordozzák a keresztet, akkor elkezdik megtagadni Krisztust és kérdezősködnek, hogy honnan is jött az evangélium? Röviden, alighogy Krisztus nem teljesíti az imakéréseiket, Ő már többé nem az ő Mesterük.

31. *A mi atyáink a mannát ették a pusztában*. Látjuk tehát, hogy Krisztus az érzékeny pontjukra tapint, mikor kimondja, hogy úgy jöttek, mint a vadállatok, a hasukat megtölteni, mert ezt a hatalmas képességét keresik, mikor olyan Messiást követelnek, Aki majd táplálja őket. S ami a magasztos kifejezéseket illeti, melyekkel Isten kegyelmét dicsőítik a mannában, ezt ravaszul teszik avégett, hogy eltemessék Krisztus tanítását, mellyel megrótta őket a romlandó élelem utáni mértéktelen vágyukért, ugyanis ezt a mannának adott magasztos névvel állítják szembe, mikor mennyei kenyérnek nevezik. Mikor azonban a Szentlélek adja a mannának a mennyei gabona megtisztelő elnevezést (Zsolt78:24), azt nem azzal a szándékkal teszi, mintha Isten úgy táplálná a népét, mint egy disznókondát, s nem adna nekik semmi értékesebbet. Következésképpen menthetetlenek, mikor bűnös módon elvetik a lélek lelki élelmét, amit Isten most kínál nekik.

32. *Bizony, bizony mondom néktek: nem Mózes adta néktek a mennyei kenyeret*. Krisztus ellentmondani látszik a zsoltárból olvasottaknak, de csak viszonylagosan beszél. A mannát (מן) nevezi a mennyei kenyérnek, de ez csak a test táplálására szolgált. Az a kenyér azonban, melyet igazán és helyesen kell mennyeinek tekinteni, az, amelyik lelki táplálékul szolgál a léleknek. Krisztus tehát itt a menny és a föld között állít fel ellentétet, mivel a romolhatatlan életet nem szabad máshol keresnünk, mint a mennyek országában. Ebben a versben az igazság nincs szembeállítva az árnyékokkal, mint megannyiszor más helyeken, hanem Krisztus arra gondol, ami az ember valódi élete, vagy más szóval, ami megkülönbözteti őt a vadállatoktól, és felsőbbrendűvé teszi a teremtmények között.

Az én Atyám adja majd néktek az igazi mennyei kenyeret. Mikor hozzáteszi ezeket a szavakat, az egész jelentése ez: „A manna, amit Mózes adott a ti atyáitoknak, nem hozott mennyei életet, most azonban a mennyei élet ténylegesen bemutattatik nektek”. Igaz, az Atya az, Akit a kenyér adójának nevez, de úgy érti, hogy az Ő saját keze által adatik a mennyei kenyér. Azaz, az ellentét nem Mózesre és az Istenre, hanem Mózesre és Krisztusra vonatkozik. Krisztus inkább az Atyát, mintsem Önmagát mutatja be ennek az ajándéknak az adományozójaként avégett, hogy nagyobb tiszteletet keltsen Önmaga iránt, mintha ezt mondta volna: „Ismerjetek el engem Isten szolgájának, Akinek a kezei által akar benneteket az örök életre táplálni”. Ez viszont látszólag ellentmondásban áll Pál tanításával, aki a mannát lelki eledelnek nevezi (1Kor10:3). Erre azt válaszolom, hogy Krisztus azok képességeinek megfelelően beszél, akikkel foglalkozik, s ez nem szokatlan a Szentírásban. Látjuk, hogy Pál mennyire különbözőképpen beszél a körülmetélkedésről. Mikor az elrendeléséről beszél, a hit pecsétjének nevezi (Rm4:11), mikor azonban szembe kell szállnia a hamis apostolokkal, inkább az átok pecsétjének hívja, s teszi ezt az általuk neki tulajdonított kiválósággal kapcsolatosan és az ő véleményüknek megfelelően.[143] Vegyük figyelembe, mi volt a Krisztussal szemben megfogalmazott ellenvetés, nevezetesen hogy nem bizonyítja be Magáról, hogy Ő a Messiás, ha követőit nem látja el testi táplálékkal. Ennek megfelelően nem azt firtatja, hogy minek volt az előképe a manna, hanem kimondja, hogy a kenyér, mellyel Mózes táplálta a hasukat, nem volt igazi kenyér.

[143] “Et ce en la prenant avec les qualitez qu’ils luy attribuoyent, et selon leur sens.”

33. *Mert az az Istennek kenyere*. Krisztus tagadólag érvel a meghatározott dolog meghatározásából kiindulva ekképpen: „Az a mennyei kenyér, *a mely mennyből száll alá, és életet ád a világnak*. A mannában semmi ilyesmi sem volt, következésképpen a manna nem a mennyei kenyér volt". Egyidejűleg azonban azt is megerősíti, ami az előzőekben hangzott el, nevezetesen, hogy az Atya azért küldte Őt, hogy az embereket a Mózesénél sokkalta kiválóbb módon táplálja. Igaz, a manna a látható égből, azaz a felhőkből szállt alá, de nem Isten örök országából, ahonnan az élet árad felénk. S a zsidók, akikhez Jézus szól, nem néztek magasabbra, minthogy atyáik hasai kellőképpen megteltek és meghíztak a pusztában.

Amit előbb *mennyei kenyérnek* nevezett, azt most *az Isten kenyerének* nevezi. Nem mintha a jelen életben minket fenntartó kenyér nem Istentől származna, hanem valahonnan máshonnan, hanem mivel ez nevezhető egyedül *Isten kenyerének*,[144] mely az áldott örökkévalóságra eleveníti meg a lelket. Ez a szakasz azt tanítja, hogy az egész világ halott az Isten számára, hacsak Krisztus életre nem kelti, mivel az élet sehol máshol nem található meg, csakis Benne.

A mely mennyből száll alá. A *mennyből száll alá* kifejezésben két dolog méltó a figyelemre. Először, hogy Krisztusban isteni élet van, mivel az élet Szerzőjeként jött hozzánk Istentől, másodszor, hogy a mennyei élet közel van hozzánk, ezért nem kell a felhők fölé szállnunk, vagy átkelnünk a tengeren (5Móz30:12-13, Rm10:6-8), mert annak oka, hogy Krisztus leereszkedett hozzánk az volt, hogy egyetlen ember sem volt képes felemelkedni.

34. Mondának azért néki: Uram, mindenkor add nékünk ezt a kenyeret!

35. Jézus pedig monda nékik: Én vagyok az életnek ama kenyere; a ki hozzám jő, semmiképen meg nem éhezik, és a ki hisz bennem, meg nem szomjúhozik soha.

36. De mondám néktek, hogy noha láttatok is engem, még sem hisztek.

37. Minden, a mit nékem ád az Atya, én hozzám jő; és azt, a ki hozzám jő, semmiképen ki nem vetem.

38. Mert azért szállottam le a mennyből, hogy ne a magam akaratát cselekedjem, hanem annak akaratát, a ki elküldött engem.

39. Az pedig az Atyának akarata, a ki elküldött engem, hogy a mit nékem adott, abból semmit el ne veszítsek, hanem feltámaszszam azt az utolsó napon.

40. Az pedig annak az akarata, a ki elküldött engem, hogy mindaz, a ki látja a Fiút és hisz ő benne, örök élete legyen; és én feltámaszszam azt az utolsó napon.

34. *Mindenkor add nékünk ezt a kenyeret!* Kétségtelen, hogy ironikusan beszélnek, hogy üres dicsekvéssel vádolják Krisztust, mikor azt mondta, hogy Ő képes megadni nekik az élet kenyerét. Azaz, a bűnös emberek, miközben elvetik Isten ígéreteit, nem elégszenek meg csak ezzel a gonoszsággal, hanem még Krisztust is a maguk helyére állítják, mintha Ő lenne vádolható a hitetlenségükért.

35. *Én vagyok az életnek ama kenyere*. Először megmutatja, hogy a kenyér, amit csúfolódva kértek, ott van a szemük előtt, majd megrója őket. A tanítással kezdi, hogy még nyilvánvalóbbá tegye, a hálátlanság bűnében vannak. A tanításnak két része van:: egyrészt megmutatja, honnét kell keresnünk az életet, másrészt, hogy miképpen élvezhetjük azt. Tudjuk, hogy mi adott alkalmat eme metaforák használatára Krisztusnak: mivel a manna és a napi élelem volt megemlítve. Ez a szókép mégis alkalmasabb a tudatlan emberek tanítására, mint az egyszerű stílus. Mikor kenyeret eszünk a test táplálása végett, nemcsak saját gyengeségünket látjuk világosabban, hanem az isteni kegyelem erejét is, hogy kenyér nélkül Istennek titkos erővel kellene magát a testet táplálni. Azaz, a lélek és test között felvázolt hasonlóság lehetővé teszi számunkra, hogy világosabban észrevegyük Krisztus kegyelmét.

[144] "Pain de Dieu."

Mert mikor megtanuljuk, hogy Krisztus a kenyér, mellyel a lelkünknek táplálkoznia kell, ez jobban behatol a szívünkbe, mintha Krisztus egyszerűen azt mondta volna, hogy Ő a mi életünk.

Észre kell azonban venni, hogy a kenyér szó nem fejezi ki Krisztus megelevenítő erejét olyan teljességgel, amilyennel érezzük, mert a kenyér nem ad életet, hanem csak táplálja és fenntartja azt az életet, amivel már rendelkezünk. Krisztus jóindulatán át azonban nemcsak továbbra is birtokoljuk az életet, hanem megkapjuk az élet kezdetét, ezért az összehasonlítás részben nem helytálló. Ellentmondás azonban nincs ebben, mivel Krisztus a korábban lefolytatott bezsélgetés körülményeihez igazítja hozzá a stílusát. De felmerül a kérdés: a kettő közül ki volt kiválóbb az emberek táplálásában, Mózes, vagy Maga Krisztus? Ez az oka annak is, hogy csak kenyérnek nevezi, mert csak a mannát vetették ellenébe, így elegendőnek tartotta egy másik fajta kenyérrel szembeállítani azt. Az egyszerű tanítás ez: „Lelkeink nem belső erők segítségével élnek, azaz mondhatni a természet szerint bennük rejlő erők által,[145] hanem Krisztustól kapják az életet".

A ki hozzám jő. Most meghatározza a módot, ahogyan ezt az élelmet magunkhoz vehetjük. Mert semmi haszna sincs a hitetlenek számára annak, hogy Krisztus az élet kenyere, mivel ők mindig üresek maradnak. Ha azonban Krisztus a kenyerünkké válik, mikor éhes emberekként megyünk Hozzá, akkor Ő képes minket megelégíteni. *Krisztushoz menni* és *hinni* ebben az igeversben ugyanazt jelenti, de az előző szó a hit hatását hivatott kifejezni, nevezetesen hogy éhségünk érzésétől hajtva, ennek következtében menekülünk Krisztushoz életet keresve.

Azok, akik arra következtetnek ebből az igeversből, hogy Krisztus evése a hit, de semmi több, nem érvelnek meggyőzően. Készséggel elismerem, hogy nincs más módja Krisztus evésének, mint hittel, de az evés inkább a hit gyümölcse, mintsem maga a hit. Mert a hit nemcsak távolról szemléli Krisztust, hanem befogadja, hogy közös élete lehessen Vele, röviden, hogy eggyé lehessen Vele (Jn17:21). Igaz tehát, hogy egyedül hit által esszük Krisztust, feltéve, ha megértjük, hogy a hit miképpen egyesít Vele minket.

Meg nem szomjúhozik soha. Ezt látszólag minden jó ok nélkül teszi hozzá, mert a kenyér feladata nem a szomjúság kioltása, hanem az éhség csillapítása. Krisztus tehát többet tulajdonít a kenyérnek, mint amennyit annak természete megenged. Már mondtam, hogy azért használja egyedül a kenyér szót, mert erre volt szükség a manna és Krisztus mennyei hatalmának összehasonlítása végett, mely utóbbi által lelkeink élete fenntarttatik. Ugyanakkor a kenyér szó alatt ért mindent egyetemesen, ami táplál miket, s ez nemzetének általános szokása szerint van így. Mert a héberek, a szinekdochének nevezett szóképpel a kenyér szót használják az ebédre, vagy a vacsorára, s mikor a mindennapi kenyerünket kérjük Istentől (Mt6:11), ebben benne foglaltatik az ital, valamint életünk minden más része is. Az igeszakasz jelentése tehát ez: „Bárki, aki Krisztushoz megy, hogy életet kapjon Tőle, nem fog hiányt szenvedni semmiben, hanem bőségesen meglesz neki mindene, ami az élet fenntartásához szükségeltetik".

36. *De mondám néktek*. Itt megrója őket azért, mert bűnös módon elutasítják az Isten nekik kínált ajándékát. Nos, az az ember vádolható Isten bűnös lenézésével, aki azt veti el, amiről tudja, hogy Isten adta neki. Ha Krisztus nem ismertette volna meg a hatalmát, és nem mutatta volna meg világosan, hogy Istentől jött, a tudatlanságuk mentsége enyhíthette volna vétküket, ám mikor elvetik a tanítását annak, Akit előzőleg már elfogadtak az Úr Messiásának, ez rendkívüli aljasság. Kétségtelenül igaz, hogy az ember soha nem áll ellene Istennek készakarva, mondhatni tükrözvén, hogy Istennel van dolga. S ez vonatkozik Pál mondására is: „Mert ha megismerték volna, nem feszítették volna meg a dicsőség Urát", (1Kor2:8). A hitetlenekről azonban, mivel szándékosan csukják be a szemüket a fény előtt,

[145] "Qu'elles ayent en elles naturellement."

joggal mondja, hogy amit látnak, az azonnal eltűnik a szemük elől, mivel a Sátán megsötétítette az elméiket. Az legalábbis teljesen kétségtelen, hogy mikor azt mondja, hogy látták, akkor nem a testi megjelenésére kell gondolnunk, hanem arra, hogy a szándékos vakságukat írja le így, mivelhogy tudhatnák, hogy Ő kicsoda, ha a gonoszságuk nem akadályozná meg őket ebben.

37. *Minden, a mit nékem ád az Atya*. S hogy a hitetlenségük semmit se vonjon le a tanításából, azt mondja, hogy ennek a hatalmas makacsságnak az oka nem más, mint hogy ők elvetettek, így nem tartoznak Isten nyájához. Szándéka tehát itt a választottak és az elvetettek közötti különbségtétellel az, hogy tanításának tekintélye csorbítatlan maradjon, noha sokan vannak, akik nem hisznek benne. Egyrészről ugyanis az istentelen emberek lenézik, és a végtelenségig megvetik Isten Ígéjét, mivel nem mozgatja őket az iránta való tisztelet, másrészről sok gyenge és tudatlan személy kétségeket táplál, hogy vajon tényleg Isten Ígéje-e az, amit a világ oly nagy része elvet. Krisztus kivédi ezt a sértést, mikor azt állítja, hogy mindazok, akik nem hisznek, nem az Övéi, s hogy nem kell csodálkoznunk, hogy nekik nincs étvágyuk Isten Ígéjére, amit viszont Isten minden gyermeke befogad. Először is azt mondja, hogy *Minden, a mit nékem ád az Atya, én hozzám jő*, ami alatt azt érti, hogy a hit nem az ember akaratától függő dolog, így ez, vagy az az ember nem különbség nélkül és véletlenül hisznek, hanem Isten választja aki azokat, akiket, mondhatni, átad a Fiának. Mikor ugyanis azt mondja, hogy *Minden, a mit nékem ád az Atya, én hozzám jő*, ebből arra következtethetünk, hogy ez nem jelent mindenkit. Emellett arra is következtethetünk, hogy Isten a Szentlélek oly hatékonyságával munkálkodik a választottaiban, hogy közülük egy sem vész el, mert az „ád szónak ugyanaz a jelentése, mintha Krisztus ezt mondta volna: „Azokat, akiket az Atya kiválasztott, megújít és nekem adja őket, hogy engedelmeskedhessenek az evangéliumnak”.

És azt, a ki hozzám jő, semmiképen ki nem vetem. Ezt az istenfélők vigasztalása végett teszi hozzá, hogy teljességgel meggyőzze őket: szabad hozzáférésük van Krisztushoz hit által, s abban a pillanatban, hogy a védelme alá helyezték magukat, kegyelmesen fogadja őket. Ebből következik, hogy az evangélium tanítását minden hívő üdvözölni fogja, mivel egyetlen ember sem válik Krisztus tanítványává, aki ugyanakkor nem érzi és tapasztalja meg Őt jó és hűséges tanárnak.

38. *Mert azért szállottam le a mennyből*. Ez az előző kijelentés megerősítése, hogy nem keressük Krisztust hiába. A hit ugyanis Isten munkája, mely által megmutatja, hogy mi az Ő népe vagyunk, s kijelöli a Fiát a mi üdvösségünk védelmezőjeként. S a Fiúnak nincs más célja, mint hogy teljesítse Atyja parancsait. Következésképpen soha nem fogja elutasítani azokat, akiket az Atya küldött. Ezért ebből végül az következik, hogy a hit sohasem lesz haszontalan. Ami pedig azt a megkülönböztetést illeti, amit Krisztus az Atya akarata és a saját akarata között tesz, nos ebben a vonatkozásban alkalmazkodik a hallgatóihoz, mivel az ember elméje egyszerű és bizalmatlan, így hajlamosak vagyunk kieszelni valamiféle eltérést, ami vonakodást okoz. Hogy elvágja eme bűnös képzelgések minden gyökerét, Krisztus kijelenti, hogy Ő azért jelentetett ki a világnak, hogy ténylegesen hatályba léptesse azt, amit az Atya a mi üdvösségünkkel kapcsolatosan elrendelt.

39. *Az pedig az Atyának akarata*. Most arról tesz bizonyságot, hogy az Atya célja az, hogy a hívők a Krisztusban biztosított üdvösségre találjanak. Ebből ismét az következik, hogy aki nem húz hasznot az evangélium tanításából, az mind elvetett. Annak okáért, ha látjuk, hogy sokaknak a romlására van, nincs okunk az elkeseredésre, mivel azok az emberek szándékosan vonják a gonoszt magukra. Elégedjünk meg annyival, hogy az evangéliumnak mindig meglesz az ereje a választottak összegyűjtéséhez az üdvösségre.

Hogy a mit nékem adott, abból semmit el ne veszítsek. Azaz, „hogy nem szabad hagynom, hogy elvegyék tőlem, vagy elpusztuljon”, ami alatt azt érti, hogy Ő nem egy napra, vagy néhány napra lett az üdvösségünk őre, hanem egészen a végéig vigyázni fog rá, azaz

mondhatni az elejétől a végégi fog kísérni utunkon, s ezért említi a végső feltámadást. Ez az ígéret nagyon is szükséges nekünk, akik nyomorultul nyögünk a test oly hatalmas gyengesége alatt, amivel mindenki nagyon is tisztában van. S az egész világ üdvössége bármely pillanatban tényleg összeomolhatna, hacsak a Krisztus keze által támogatott hívők nem haladnának előre bátran a feltámadás napja felé. Rögzítsük tehát elménkben azt, hogy Krisztus kinyújtotta a kezét felénk, hogy nem hagyhat minket cserben az úton, s így, a jóságára támaszkodva bízvást emelhetjük tekintetünket az utolsó napra. S van még egy oka annak, amiért a feltámadást említi. Mindaddig, amíg életünk el van rejtve (Kol3:3), olyanok vagyunk, mint a holtak. Mert mi más vonatkozásban különböznek a hívők a gonosz emberektől, mikor a szenvedésektől boríttatván olyanok, mint a vágóhídra szánt juhok (Rm8:36), fél lábbal mindig a sírban vannak, s valóban, nem állnak távol attól, hogy a halál örökösen elnyelje őket? Azaz, hitünknek és nyugalmunknak nem marad más támasza, mint az, hogy eltekintünk a jelenvaló élet állapotától és elméinket és érzékeinket az utolsó napra összpontosítván, áthaladunk a világ akadályain, mígnem a hitünk gyümölcse teljességgel meg nem jelenik.

40. *Az pedig az Atyának akarata, a ki elküldött engem*. Azt mondta, hogy az Atya a mi üdvösségünk védelmét bízta Rá, s most leírja a módot is, ahogyan ez megvalósul. Az üdvösség megszerzésének módja tehát a Krisztus evangéliumának való engedelmesség. Ezt a pontot tényleg csak kevéssé érintette, most azonban teljesebben kifejezi azt, amiről némiképp homályosan beszélt. S ha Isten akarata az, hogy akiket kiválasztott, azok üdvözüljenek, s ha ezen a módon foganatosítja és hajtja végre örök rendeletét, akkor mindazok, akik nem elégszenek meg Krisztussal, hanem aprólékos vizsgálódásba fognak az örök predesztinációval kapcsolatosan, nos az efféle személyek, amennyire a hatalmukban áll, Isten akaratával ellentétesen akarnak üdvözülni. Isten kiválasztása önmagában véve el van rejtve és titkos, s az Úr az elhívással jelenti azt ki, azaz, mikor ránk ruházza az elhívás áldását.[146]

Vannak olyan őrültek, akik úgy keresik a saját, vagy mások üdvösségét a predesztináció örvényében, hogy nem tartják be az üdvösség nekik bemutatott útját. Sőt mi több, ezzel a bolond spekulációval megpróbálják felborítani a predesztináció erejét és hatását, mert ha Isten arra a végre választott ki minket, hogy higgyünk, akkor a hitet elvéve a kiválasztás tökéletlen lesz. Nekünk azonban nincs jogunk arra, hogy keresztültörjünk a kezdet és a vég sorrendjén és egymásutániságán, mivel Isten a saját jótetszéséből elrendelte, és elhatározta, hogy ez töretlen legyen.[147] Amellett, mivel Isten kiválasztása elszakíthatatlan kötelekkel maga után vonja az Ő elhívását is, így mikor Isten hatékonyan elhívott minket a Krisztusban való hitre, legyen ennek ugyanakkora súlya a számunkra, mintha rávéste volna a pecsétjét az üdvösségünkre vonatkozó rendeletének foganatosítását illetően. Mert a Szentlélek bizonyságtétele nem más, mint a mi örökbefogadásunk pecsétje (Rm8:15). Minden ember számára tehát a hite elégséges bizonysága Isten örökkévaló kiválasztásának, így borzasztó szentségtörés[148] lenne tovább faggatózni. Az ember ugyanis súlyosan megsérti a Szentlelket, amennyiben elveti, hogy jóváhagyja ezt az egyszerű bizonyságtételt.

A ki látja a Fiút és hisz ő benne, örök élete legyen. A *látja és hisz benne* szavakat használja azzal szemben, amit előzőleg mondott, ugyanis megrótta a zsidókat, hogy noha látnak, de mégsem hisznek (36. vers). Most azonban, Isten fiairól beszélve, összekapcsolja a hitbéli engedelmességet azzal az érzéssel, amit Isten hatalmáról éreznek Krisztusban. Sőt, ezek a szavak megmutatják, hogy a hit Krisztus ismeretéből származik: nem mintha bármi többre is szükség lenne, mint Isten egyszerű Ígéjére, hanem mivel ha hiszünk Krisztusban, érzékelnünk kell, hogy kicsoda Ő és mit hoz el nekünk.

---

[146] "C'est a dire, quand il nous fait ce bien de nous appeler."
[147] "Or ne nous est-il permis de rompre l'ordre et la suite du commencement avec la fin, puis que Dieu par son conseil l'a ainsi ordonne et voulu que cela allast d'un fil."
[148] "Un sacrilege horrible."

41. Zúgolódának azért a zsidók ő ellene, hogy azt mondá: Én vagyok az a kenyér, a mely a mennyből szállott alá.

42. És mondának: Nem ez-é Jézus, a József fia, a kinek mi ismerjük atyját és anyját? mimódon mondja hát ez, hogy: A mennyből szállottam alá?

43. Felele azért Jézus és monda nékik: Ne zúgolódjatok egymás között!

44. Senki sem jöhet én hozzám, hanemha az Atya vonja azt, a ki elküldött engem; én pedig feltámasztom azt az utolsó napon.

45. Meg van írva a prófétáknál: És mindnyájan Istentől tanítottak lesznek.[149] Valaki azért az Atyától hallott, és tanult, én hozzám jő.

41. *Zúgolódának azért a zsidók ő ellene*. Az evangélista magyarázata szerint a zúgolódás oka az volt, hogy a zsidók sértve érezték magukat Krisztus emberi természetének alantas állapota miatt,[150] s nem vettek észre Benne semmi istenit, vagy mennyeit. Azt is megmutatja, hogy kettős gáttal álltak szemben. Az egyiket ők alkották saját maguknak abból a hamis véleményből kiindulva, hogy *Nem ez-é Jézus, a József fia, a kinek mi ismerjük atyját és anyját?* A másik abból a bűnös nézetből fakadt, hogy nem gondolták Krisztust az Isten Fiának, mivel Ő az emberekhez a mi testünket Magára öltve szállott alá.[151] De vétkesek vagyunk a rendkívüli rosszindulat miatt, ha megvetjük a dicsőség Urát, mert miattunk „önmagát megüresíté, szolgai formát vévén föl, emberekhez hasonlóvá lévén", (Fil2:7). Ez ugyanis inkább az irántunk érzett határtalan szeretetének és csodálatos kegyelmének volt a bizonyítéka. Emellett Krisztus isteni fensége nem volt olyannyira elrejtve a test alacsonyrendű és megvetendő megjelenése alatt, hogy különböző módokon ne látszottak volna meg fényességének sugarai, de azok az otromba és ostoba emberek szemeket akartak, hogy megláthassák nyilvánvaló dicsőségét.

Mi is naponta vétkezünk ezen két mód mindegyikén. Először is, hatalmas akadályt képez a számunkra, hogy csak testi szemeinkkel szemléljük Krisztust, és ez az oka annak, hogy miért nem veszünk észre Benne semmi fenségest. A mi bűnös nézeteinkkel ugyanis megrontunk mindent, ami Hozzá és a tanításához tartozik, mert nagyon ügyetlenek vagyunk ahhoz, hogy hasznot húzzunk belőlük, vagy hogy a helyes fényben lássuk.[152]

Másodszor, ezzel meg nem elégedvén, befogadunk megannyi hamis képzelgést, melyek az evangélium lenézéséhez vezetnek. Sőt, sokan vannak, akik még szörnyeket is alkotnak maguknak a látszat kedvéért, hogy gyűlölhessék az evangéliumot. Ezen a módon a világ szándékosan űzi el Isten kegyelmét. S az evangélista konkrétan említi a zsidókat annak érdekében, hogy tájékoztasson: a zúgolódás azok részéről jött, akik a hit és az egyház titulusával büszkélkedtek, hogy valamennyien megtanulhassuk Krisztust alázattal fogadni, amikor leereszkedik hozzánk, s amennyire közel jön hozzánk olyannyira jó szívvel közeledjünk mi is Hozzá, hogy felemelhessen minket az Ő mennyei dicsőségébe.

43. *Ne zúgolódjatok egymás között!* Visszahárítja rájuk a zúgolódás szégyenét, mintha azt mondta volna: „Az én tanításom nem ad alapot a támadáshoz, mivel azonban ti elvetettek vagytok, felbőszíti méreggel teli szíveteket, s annak oka, hogy nem élvezitek az, hogy megromlott az ízlésetek".

44. *Senki sem jöhet én hozzám, hanemha az Atya vonja azt, a ki elküldött engem*. Nem pusztán gonoszsággal vádolja őket, hanem arra is emlékezteti, hogy Isten sajátos ajándéka az, ha valaki felkarolja az eléjük tárt tanítást, s teszi ezt azért, hogy az ő hitetlenségük ne zavarja

[149] "Quiconque donc a ouy mon Pere, et a appris."
[150] "De la petitesse de Christ, et de sa humaine condition;" — "Krisztusnak és az emberi állapotának alacsony rendűségén."
[151] "Prenant nostre chair."
[152] "Tant nous sommes mal adroits a faire nostre profit des choses, et les prendre de la sorte qu'il faut."

meg a gyenge elméket. Sokan ugyanis annyira ostobák, hogy Isten dolgait illetően az emberek véleményétől függenek, aminek következtében abban a pillanatban gyanússá válik számukra az evangélium, midőn látják, hogy a világ nem fogadja azt el. A hitetlenek viszont hitegetik magukat az ostobaságukban, vévén a bátorságot az evangélium kárhoztatására, mivel az nem tetszik nekik. Krisztus kijelenti, hogy az evangélium tanítását, noha kivétel nélkül mindenkinek prédikáltatik, mégsem képes mindenki befogadni. Ezért feltétlenül szükséges az új értelem és az új érzékelés, s ezért a hit nem függ emberek akaratától, hanem Isten adja azt.

Hanemha az Atya vonja azt. A Krisztushoz jövetel itt metaforikusan jelenti azt, hogy hinni. Az evangélista, hogy a megfelelő mondatban használja a metaforát, azt mondja, hogy azokat a személyeket vonja Isten, akiknek az értelmét megvilágosítja, s akiknek a szívét a Krisztus iránti engedelmességre hajtja és formálja. A kijelentés annak felel meg, hogy nekünk nem szabad csodálkozunk, ha sokan elutasítják az evangéliumot, mivel soha senki nem lesz képes magától Krisztushoz jönni, csak ha először Isten közeledik hozzá az Ő Lelkével. Ebből következik, hogy nem mindenki vonzódik, hanem Isten csak azokra ruházza rá a kegyelmét, akiket kiválasztott. Valóban igaz, hogy ami a vonás fajtáját illeti, az nem erőszakos, mintha külső erő kényszerítené az embereket, de mégis a Szentlélek erőteljes impulzusa, ami akaróvá teszi azokat az embereket, akik előzőleg nem akartak és vonakodtak. Hamis és alantas állítás tehát, hogy senkit sem von az Atya, csak aki akarja ezt,[153] mintha az ember a saját erőfeszítéseivel tenné magát engedelmessé Istennek, mert az akarat, amellyel az emberek Istent követik az, ami Tőle Magától származik, aki átformálta a szívüket a Neki való engedelmességre.

45. *Meg van írva a prófétáknál*. Krisztus Ézsaiás bizonyságtételével erősíti meg, amit mondott, hogy s*enki sem jöhet én hozzám, hanemha az Atya vonja azt*. Többes számban használja a próféták szót, mivel minden próféciájuk egy kötetben gyűjtetett össze, így az összes próféta joggal tekinthető egyetlen könyvnek. Az itt idézett igevers az Ézs54:13, ahol az egyház helyreállításáról beszélve megígéri, hogy *minden fiaid az Úr tanítványai lesznek*. Ezért ebből könnyedén arra következtethetünk, hogy az egyház semmi más módon nem állítható helyre, csak ha Isten vállalja fel a Tanító hivatalát, s veszi Magához a hívőket. A tanítás módja, melyről a próféta beszél, nem pusztán a külső hangot foglalja magában, hanem a Szentlélek titkos belső működését is. Röviden Istennek ez a tanítása a szív belső megvilágosítása.

És mindnyájan Istentől tanítottak lesznek. Ami a *mindnyájan* szót illeti, ezt a választottakra kell korlátozni, akik egyedül az egyház valódi gyermekei. Nem nehéz meglátni, miféleképpen alkalmazza Krisztus ezt a jóslatot a szóban forgó témára. Ézsaiás megmutatja, hogy az egyház csakis akkor tanul megfelelőképpen, mikor a gyermekeit Isten tanítja. Krisztus tehát joggal jut arra a következtetésre, hogy az embereknek nincsenek szemeik az élet világosságának meglátására, míg Isten meg nem nyitja azokat. Ugyanakkor azonban kötődik a *mindnyájan* általános kifejezéshez, mert ebből kiindulva érvel úgy, hogy *mindnyájan*, akik *Istentől tanítottak*, hatékonyan elhívatnak, ezért jönnek is, s ehhez kapcsolódik az is, amit rögtön ezután hozzátesz.

Valaki azért az Atyától hallott. Amit mond, nem jelent mást, mint hogy mindazok, akik nem hisznek, elvetettek és a kárhozatra rendeltettek, mivel az egyház minden gyermekét és az élet örököseit Isten az Ő engedelmes tanítványaivá teszi. Ebből következik, hogy nincs senki Isten választottai között, aki ne lenne részese a Krisztusba vetett hitnek.[154] Emellett, mivel Krisztus előzőleg kimondta, hogy az emberek nem alkalmasak a hitre, amíg nem vonatnak, így itt most kijelenti, hogy Krisztus kegyelme, mely vonja őket, hatékony, ezért ők szükségszerűen hisznek.

---

[153] "Que nuls ne sont tirez sinon ceux qui le veulent estre."

[154] "Qu'il n'y en a pas un de tous les eleus de Dieu qui ne viene a estre participant de la foy."

Ez a két mondat a végletekig felforgatja a szabad akarat teljes erejét, amelyről a pápisták álmodoznak. Mert csak mikor az Atya von minket, akkor megyünk Krisztushoz, mert nincs bennünk a hitnek semmiféle kezdete, sem semmiféle felkészülés arra. Másrészt, ha mindazok jönnek, akiket az Atya tanított, akkor nemcsak a hit választásának lehetőségét adja meg nekik, hanem magát a hitet is. Mikor tehát szántszándékkal engedelmeskedünk a Lélek vezetésének, ez a kegyelem része és mondhatni, pecsétje, mivel Isten nem vonna minket, ha csak a kezét nyújtaná ki és hagyna minket a bizonytalanságban. Szigorú nyelvhelyességgel azonban akkor mondjuk, hogy von minket, mikor Lelkének erejét kiterjeszti a hit teljes megvalósulásáig. Azokról mondja, hogy hallják Istent, akik akarattal engedelmeskednek a belülről hozzájuk szóló Istennek, mert a Szentlélek uralkodik a szívükben.

Én hozzám jő. Megmutatja az elválaszthatatlan kapcsolatot, mely Közte és az Atya között áll fenn. Ennek jelentése ugyanis ez: lehetetlenség, hogy bárki, aki Isten tanítványa, ne engedelmeskedjen Krisztusnak, s azok, akik elvetik Krisztust, elvetik, hogy Istentől taníttassanak, mivel az egyetlen bölcsesség, amit a választottak megtanulnak Isten iskolájában, az, hogy jöjjenek Krisztushoz, mert az Atya, Aki Őt elküldte, nem tagadhatja meg Önmagát.

46. Nem hogy az Atyát valaki látta, csak az, a ki Istentől van, az látta az Atyát.
47. Bizony, bizony mondom néktek: A ki én bennem hisz, örök élete van annak.
48. Én vagyok az életnek kenyere.
49. A ti atyáitok a mannátették a pusztában, és meghaltak.
50. Ez az a kenyér, a mely a mennyből szállott alá, hogy kiki egyék belőle és meg ne haljon.
51. Én vagyok amaz élő kenyér, a mely a mennyből szállott alá; ha valaki eszik e kenyérből, él örökké. És az a kenyér pedig, a melyet én adok, az én testem, a melyet én adok a világ életéért.

46. *Nem hogy az Atyát valaki látta*. Ahogyan idáig az Atyja kegyelmét magasztalta, most ugyanolyan komolyan irányítja a hívőket egyedül Önmagához. A kettőt ugyanis össze kell kapcsolni: Krisztusról semmiféle ismeret sem szerezhető meg mindaddig, amíg az Atya az Ő Lelke által meg nem világosítja azokat, akik a természetüknél fogva vakok. S mégis hiába keressük Istent, míg nem Krisztus megy elöl, Isten fensége ugyanis oly magasztos, hogy az emberek érzékei nem érhetnek fel ahhoz. Sőt mi több, mindaz az istenismeret, amit az emberek úgy vélik, hogy Krisztuson kívül szereztek, halálos mélység lesz a számukra. Mikor azt mondja, hogy egyedül Ő ismeri az Atyát, ezalatt azt érti, hogy sajátságosan az Ő hivatala kijelenteni Istent az embereknek, Aki másként rejtve maradna előttük.

47. *A ki én bennem hisz*. Ez az előző kijelentés magyarázata. Ezekből a szavakból ugyanis megtanuljuk, hogy mikor Krisztusban hiszünk, akkor válik Isten számunkra ismertté, mert mint egy tükörben, vagy mint egy fénylő és élő képmásban elkezdjük meglátni azt az Istent, Aki korábban láthatatlan volt. Legyen tehát átkozott minden dolog, ami nekünk Istenről jelentetik ki, ha az nem Krisztushoz vezet. S hogy mit jelent hinni Krisztusban, azt már megmagyaráztam, mert nem valami zűrzavaros és üres hitet kell elképzelnünk, ami megfosztja Krisztust az erejétől, amint a pápisták teszik, akik csak addig hisznek Krisztusban, míg azt jónak látják. Annak oka ugyanis, hogy hit által kapunk életet az, hogy tudjuk: életünk minden része Krisztusban található.

A következtetés, amit egyesek levonnak ebből az igeszakaszból – miszerint Krisztusban hinni ugyanaz, mint enni Krisztust, vagy az Ő testét – nem kellően megalapozott. Ez a két dolog ugyanis úgy különbözik egymástól, mint az előbbi és az utóbbi. S hasonlóképpen, a Krisztushoz jönni és inni Őt is, mert sorrendben az első a Hozzá jövetel. Elismerem, hogy Krisztust csak hit által lehet enni, de ennek oka az, hogy hit által vesszük Őt,

hogy bennünk lakozzon, részesülhessünk Belőle, s ily módon eggyé válhassunk Vele. Enni Őt tehát a hit hatása, vagy cselekedete.

48. *Én vagyok az életnek kenyere*. Amellett, amit az előzőekben mondott, hogy Ő az életadó kenyér, ami a lelkünket táplálja, a teljesebb magyarázat érdekében hasonlóan megismétli az ellentétet e között a kenyér, valamint az ókori manna között, együtt az emberek összehasonlításával.

49. *A ti atyáitok a mannátették a pusztában, és meghaltak*. Az mondja, hogy a manna mulandó élelem volt az atyáiknak, mert nem szabadította meg őket a haláltól. Ebből következik, hogy a lelkünk sehol máshol nem találja meg azt a táplálékot, amivel a lelki életre tápláltatik, csakis Benne. Emellett emlékeznünk kell arra is, amit korábban mondtam, hogy ami itt elhangzik, az nem a mannára vonatkozik annyiban, ami Krisztus rejtett ábrázolását illeti, mert ebben a vonatkozásban nevezi azt Pál lelki eledelnek (1Kor10:3). Mondtuk viszont, hogy Krisztus a beszélgetés fonalát hozzáigazítja a hallgatóihoz, akik csak a hasuk megtöltésével törődnek, s nem kerestek semmi többet a mannánál. Joggal jelenti hát ki, hogy az ő atyáik meghaltak, akik hasonlóképpen a hasukkal törődtek, vagyis nem gondoltak semmi magasztosabbra, mint erre a világra.[155] Mégis enni hívja őket, mikor azt mondja: azért jött, hogy bárki ehesse. Ez a kifejezésmód ugyanis pont ugyanazt jelenti, mintha azt mondta volna, hogy készen áll rá, hogy mindenkinek odaadja Magát, feltéve, hogy akarnak hinni. S az, hogy aki egyszer ette Krisztust, soha nem hal meg, úgy kell érteni, hogy az élet, amit ránk ruház, soha nem múlik el, ahogyan az ötödik fejezetben kijelentetett.

51. *Én vagyok amaz élő kenyér*. Gyakorta ismétli ugyanazt a dolgot, mert semmit sem szükségesebb ismerni, s mindenki érzi magában, hogy micsoda nehézségek árán hisszük el, s milyen könnyen és gyorsan száll és felejtődik el.[156] Vágyunk az életre, de a keresése során ostobán és helytelenül teszünk kacskaringós kitérőket, s mikor az élet felkínáltatik nekünk, a többség megvetően elutasítja azt. Mert közülünk ki az, aki ne agyalna ki magának életet Krisztuson kívül? S milyen kevesen vannak azok, akik egyedül Krisztussal megelégszenek! Az tehát nem felesleges ismételgetés, mikor Krisztus oly gyakran ismétli, hogy egyedül Ő elégséges az életadásra. Mert Magának követeli a kenyér megnevezését, hogy letépje szívünkről az élet minden csalóka reményét. Korábban az élet kenyerének nevezte Magát, most élő kenyérnek, de ugyanabban az értelemben, azaz élet-adó kenyérnek.

A mely a mennyből szállott alá. Gyakran említi, hogy Ő a mennyből jött, mivel a lelki és romolhatatlan életet ezen a világon, melynek ábrázata elmúlik, és szertefoszlik, nem lehet megtalálni, csak Isten mennyei királyságában.

Ha valaki eszik e kenyérből. Valahányszor az eszik szót használja, azzal hitre buzdít minket, mert egyedül az teszi lehetővé annak a kenyérnek az élvezetét, amitől az élet származik.[157] S nem minden jó ok nélkül teszi ezt, mert kevesen vannak, akik hajlandók kinyújtani a kezüket, hogy a szájukhoz vigyék ezt a kenyeret. S még mikor az Úr teszi a szájukba, akkor is csak kevesen élvezik, mások csak az illatával telnek meg, s megint mások, – mint Tantalusz – a saját ostobaságuk miatt halnak éhen, noha az élelem a közvetlen közelükben van.

Az a kenyér pedig, a melyet én adok, az én testem. Mivel az élet átadásának eme titkos hatalma vonatkoztatható az Ő isteni lényegére, most megteszi a második lépést, s megmutatja, hogy ez az élet az Ő testébe helyeztetett, hogy abból kivonható legyen. Kétségtelenül csodálatos szándéka Istennek, hogy abban a testben mutatta be nekünk az életet, ami előzőleg nem volt más, mint a halál oka. S úgy gondoskodik a gyengeségünkről, hogy nem hív a felhők fölé az életet élvezendő, hanem a földön mutatja azt be ugyanazon a módon, mintha felemelt volna az ő királyságának titkaihoz. S miközben helyesbíti elménk büszkeségét, megpróbálja

[155] "C'est a dire, ne pensoyent plus haut que ce monde."
[156] "Il nous escoule et vient a estre mis en oubli."
[157] "Laquelle seule fait que nous tirons vie de ce pain."

hitünk alázatosságát és engedelmességét, mikor arra szólítja fel az életet keresőket, hogy az ő testében reménykedjenek, ami megjelenésében alantas.

Megfogalmaztak azonban egy ellenvetést, mely szerint Krisztus teste nem adhat életet, mivel halandó volt, s még ebben a pillanatban sem halhatatlan önmagában, továbbá egyáltalán nem tartozik a test természetéhez, hogy a lelket megelevenítse. Erre azt mondom, hogy noha ez az erő máshonnan származik, nem a testből, még sincs annak oka, hogy ez a megnevezés ne illene pontosan rá, mert Isten örökkévaló Ígéjeként Ő az élet forrása (Jn1:4), így az Ő teste, mint csatorna közvetíti nekünk azt az életet, amely belsőleg lakozik, ahogyan mondani szoktuk, az Ő istenségében. S ebben az értelemben nevezi élet-adónak, mivel azt az életet közvetíti nekünk, amit máshonnan kölcsönöz. Ezt nem lesz nehéz megérteni, ha tekintetbe vesszük, hogy mi az élet oka, nevezetesen az igazságosság. S jóllehet az igazságosság egyedül Istentől árad, mégsem érjük el annak teljes megjelenését máshol, mint Krisztus testében. Ebben valósult meg ugyanis az ember megváltása, benne kínáltatott fel az engesztelő áldozat a bűnökért, s az Isten iránti engedelmesség az Ő kiengesztelése végett. Ez töltődött fel a Lélek megszentelésével, s végül, a halál megsemmisítésével ez fogadtatott be a mennyei dicsőségbe. Ebből tehát következik, hogy az élet minden része megvolt benne, s egyetlen ember sem panaszkodhat arról, hogy megfosztatott az élettől, mintha az rejtve, vagy csak egy adott távolságra lenne elhelyezve tőle.

A melyet én adok a világ életéért. Az *adok* szót több különböző értelemben használja. Az első adás, amiről korábban beszélt, napi rendszerességgel történik, mikor Krisztus Magát kínálja nekünk. Másodszor jelöli ez azt az egyszeres adást, ami a kereszten történt, mikor áldozatul adta Magát az Ő Atyjának, mert akkor átadta Magát a halálnak, hogy az embereknek életük legyen, s most arra hívogat, hogy élvezzük az Ő halálának gyümölcsét. Számunkra ugyanis semmi haszna sem lenne annak az egykor kínált áldozatnak, ha most nem vennénk részt a szent lakomán. Azt is észre kell venni, hogy Krisztus magának követeli a teste feláldozásának hivatalát. Ebből kiderül, hogy milyen bűnös szentségtöréssel szennyezik magukat a pápisták, mikor maguk végzik el a mise során azt, ami kizárólag ennek az egyetlen Főpapnak a dolga.

52. Tusakodának azért a zsidók egymás között, mondván: Mimódon adhatja ez nékünk a testét, hogy azt együk?

53. Monda azért nékik Jézus: Bizony, bizony mondom néktek: Ha nem eszitek az ember Fiának testét és nem iszszátok az ő vérét, nincs élet bennetek.

54. A ki eszi az én testemet és iszsza az én véremet, örök élete van annak, és én feltámasztom azt az utolsó napon.

55. Mert az én testem bizony étel és az én vérem bizony ital.

56. A ki eszi az én testemet és iszsza az én véremet, az én bennem lakozik és én is abban.

57. A miként elküldött engem amaz élő Atya, és én az Atya által élek: akként az is, a ki engem eszik, él én általam.

58. Ez az a kenyér, a mely a mennyből szállott alá; nem úgy, a mint a ti atyáitok evék a mannát és meghalának: a ki ezt a kenyeret eszi, él örökké.

52. *Tusakodának azért a zsidók egymás között.* Ismét említi a zsidókat, de nem tiszteletből, hanem a hitetlenségük miatti megrovással, mivel nem fogadják az örök élet jól ismert tantételét, vagy legalábbis nem kutakodnak mértékletesen a témában, mintha az még mindig homályos és kétséges lenne. Mikor ugyanis azt mondja, hogy tusakodtak, ez az ostobaság és a lenézés jele, s akik ily élesen vitatkoznak, azok valójában önmaguk előtt zárják el az igazság megismeréséhez vezető utat. S mégis, a nekik tulajdonított szégyen nemcsak abban áll, hogy kutatták a dolgot, mert ugyanez vonatkozna Ábrahámra és az áldott Szűzre is

(1Móz15:2, Lk1:34). Ezek a személyek tehát vagy a tudatlanságuk miatt tévedtek, vagy nincs köztük egyetlen pártatlan sem, aki, anélkül hogy figyelembe venné a vitára való elszántságot és buzgalmat, amit az evangélista is elítél, minden felháborodásukat a *mimódon* szóra irányítja. Olybá tűnik, mintha nem lett volna megengedett a zsidók számára tudakozódni a Krisztus testéből való evés módjáról.[158] Azonban inkább a lustaságnak kell tulajdonítani, semmint a hitbéli engedelmesség számlájára írni, ha tudatosan és szándékosan megoldatlanul hagyjuk azokat a kételyeket és nehézségeket, melyeket Isten Ígéje old meg a számunkra. Nemcsak megengedett tehát, hogy tudakozódjunk a Krisztus testéből való evés módjáról, de rendkívül fontos is, hogy értsük, amit a Szentírás ad a tudtunkra. El tehát az alázat erőszakos és csökönyös látszatkeltésével, mely ezt mondja: „Ami engem illet, nekem elég Krisztus ama egyetlen szava, mellyel kijelenti, hogy az Ő teste valóban étel, minden más előtt szándékosan becsukom a szemem”! Mintha az eretnekeknek nem volna ugyanolyan megtévesztő látszatuk a maguk részéről, ha szándékosan nem tudták, hogy Krisztus a Szentlélektől fogantatott, mivel mikor elhitték, hogy Ő Ábrahám magva, tovább már nem kutakodtak. Csak akkora mértékletességet kell tanúsítanunk Isten titkos tevékenységével kapcsolatosan, hogy ne vágyakozzunk többnek a megismerésére, mint amit Ígéjében közöl velünk.

53. *Bizony, bizony mondom néktek*. A jogos neheztelés, amit Krisztus érzett,[159] mikor látta, hogy a kegyelmét ilyen dölyfös megvetéssel utasítják el, késztette őt ennek a fogadkozásnak a kimondására. Mert nemcsak egy egyszerű tanítás használ fel, hanem fenyegetést is vegyít hozzá a komoly elrettentés céljából. Örök pusztulást jelent be mindazok számára, akik elvetik, hogy az Ő testéből keressenek életet, mintha azt mondta volna: „Ha megvetitek a testemet, biztosak lehettek abban, hogy semmi más reményetek sem marad az életre”. A bosszú, ami minden Krisztus kegyelmét megvetőre vár, hogy büszkeségükkel egyetemben nyomorultul el fognak pusztulni. Annak oka pedig, hogy nyíltan és komolyan kell nógatni őket, hogy ne áltassák tovább magukat. Mert ha a halállal fenyegetjük azokat a betegeket, akik elutasítják az orvosságot, mit kell tennünk azokkal a gonosz emberekkel, akik megpróbálják, már amennyiben a hatalmukban áll, magát az életet megsemmisíteni?

Ha nem eszitek az ember Fiának testét. Mikor azt mondja, hogy *az ember Fiának teste*, a kifejezés nyomatékos, mert azért a lenézésükért rója meg őket, ami abból a megfigyelésükből fakadt, hogy Ő hasonlatos volt a többi emberhez. A jelentés tehát ez: „Nézzetek csak le, amennyire tetszik a testem alantas és megvetendő kinézete miatt, de ez a megvetendő test életet foglal magában, és ha ti ennek híján vagytok, sehol máshol nem fogtok semmit sem találni, ami megelevenítene titeket”.

A régiek abba a hatalmas hibába estek, hogy azt feltételezték, a gyermekek elveszítik az örök életet, ha nem szolgáltatták ki neki az oltáriszentséget, azaz az úrvacsorát.[160] Ez a beszélgetés ugyanis nem az úrvacsorára, hanem Krisztus testének szüntelen való közlésére vonatkozik,[161] amit mi az úrvacsorától függetlenül kapunk. S a huszitáknak sem volt igazuk, mikor ezt az igeszakaszt annak bizonyítására használták fel, hogy kivétel nélkül mindenkinek meg kell engedni a pohár kézhezvételét. A fiatal gyermekeket illetően Krisztus rendelete megtiltja az úrvacsorában való részvételüket, mert még nem képesek ismerni, vagy megünnepelni Krisztus halálának emlékét. Ugyanez a rendelet teszi a poharat közössé mindenki számára, mert megparancsolja, hogy mindannyian igyunk abból (Mt26:27).

54. *A ki eszi az én testemet*. Ez ismétlés, de nem felesleges, mert megerősíti, amit nehéz volt elhinni. Azt, hogy a lelkeket az Ő teste és vére táplálja pontosan úgy, ahogyan a testet az evés és az ivás fenntartja. Ennek megfelelően, amint később bizonyságot tett arról, hogy csak a halál marad azok számára, akik az életet az Ő testén kívül bárhol máshol keresik,

[158] “De manger la chair de Christ.”
[159] “Un juste despit que Christ a conceu.”
[160] “C’est a dire, la Cene.”
[161] “De la chair de Christ.”

most arra buzdítja a hívőket,[162] hogy jó reményt tápláljanak, mikor ugyanabban a testben ígér nekik életet.

Én feltámasztom azt az utolsó napon. Észre kell venni, hogy Krisztus nagyon gyakran kapcsolja a feltámadást az örök élethez, mert üdvösségünk addig a napig rejtve marad. Egyetlen ember sem veheti észre tehát, hogy Krisztus mit ruház ránk, amíg a világ fölé emelkedve nem az utolsó feltámadásra szegezi a tekintetét. Ezekből a szavakból nyilvánvalóan kitűnik, hogy az egész igeszakaszt helytelenül magyarázták, mikor az úrvacsorára vonatkoztatták. Mert ha igaz, hogy mindazok, akik megjelennek az Úr szent asztalánál, részesülnek a testéből és a véréből, akkor az is igaz, hogy mindenki hasonlóképpen életet is kap. Viszont tudjuk, hogy sokan kárhozatot esznek és isznak maguknak. S valóban ostoba és ésszerűtlen lenne az úrvacsoráról beszélgetni, mielőtt az Úr megalapította volna azt. Bizonyos tehát, hogy most Krisztus teste evésének állandó és szokásos módjáról beszél, mely csak hit által történik.[163] De mégis, egyidejűleg azt is elfogadom, hogy itt semmi sem hangzik el, ami jelképesen nincs kiábrázolva és ténylegesen a hívőkre ruházva az úrvacsorában, sőt, Krisztus még akarta is, hogy az úrvacsora, mondhatni, a prédikációjának pecsétje és megerősítése legyen.[164] Ez az oka annak is, hogy János evangélista nem említi az úrvacsorát, Ágoston tehát a természetes sorrendet követi, mikor ennek a fejezetnek a magyarázata közben nem érinti az úrvacsorát mindaddig, amíg el nem jut a végkövetkeztetésig. Azután megmutatja, hogy ez a titok jelképesen bemutatásra kerül, valahányszor az egyház megtartja az úrvacsorát, egyes helyeken naponta, más helyeken csak az Úr napján.

55. *Mert az én testem bizony étel*. Ugyanezt a kijelentést erősíti meg más szavakkal: „Ahogyan a test is elgyengül és felemésztődik az élelem hiánya következtében, úgy a lélek is, ha nem tápláltatik mennyei kenyérrel, hamarosan elpusztul". Mert mikor kijelenti, hogy *az én testem bizony étel*, ezalatt azt érti, hogy a lelkek éheznek, ha nélkülözik ezt az eledelt. Tehát csak akkor találsz életet Krisztusban, ha az élet táplálékát keresed az Ő testében. Azaz, Pállal együtt azzal kell dicsekednünk, hogy semmi sem számít nekünk kiválónak, csak a megfeszített Krisztus, mert amint eltávolodunk az ő halálának áldozatától, semmi mással nem találkozunk, mint halállal, s nem vezet semmi más út az Ő isteni hatalmának érzékeléséhez, mint a halálán és a feltámadásán keresztüli. Fogadjuk hát be Krisztust *az Atya Szolgájaként* (Ézs42:1), hogy *az élet Fejedelmeként* mutatkozhasson be nekünk (Csel3:15). Mert mikor megüresítette Magát (Fil2:7), mi azzal meggazdagodtunk minden áldás bőségével. Az Ő megaláztatása és pokolra szállása minket a mennyekbe emelt, s elszenvedvén keresztjének átkát, kibontotta a mi igazságosságunk zászlaját, mint győzelmének ragyogó emlékművét.[165] Következésképpen az úrvacsora titkának hamis magyarázói azok,[166] akik elvonják a lelkeket Krisztus testétől.

És az én vérem bizony ital. De miért említi Krisztus az *Ő vérét* elkülönítve, mikor az benne foglaltatik a *test* szóban? Azt mondom, ezt a gyengeségünkhöz való leereszkedés során tette. Mert mikor kifejezetten az ételt és az italt említi, akkor kijelenti, hogy az Általa adományozott élet minden vonatkozásban teljes, hogy ne képzeljünk valamiféle életet, mely csak fél, vagy tökéletlen élet, mintha azt mondta volna, hogy semmit sem fogunk nélkülözni, ami az élethez tartozik, feltéve, ha esszük az Ő testét és isszuk az Ő vérét. Ezért az úrvacsorában, ami összhangban van ezzel a tanítással, nem elégedett meg a kenyér jelképével, hanem hozzáteszi a poharat is, hogy kettős záloggal bírván ebben, megtanuljuk, hogy csakis Vele elégedjünk meg, mert az ember soha nem fogja megtalálni az élet valamely részét Krisztusban, amíg nem találja meg Benne az egész és teljes életet.

---

[162] "Tous les fideles."
[163] "De la maniere perpetuelle et ordinaire de manger la chair de Christ, qui se fait par la foy seulement."
[164] "Comme nn seau et confirmation."
[165] "Il a dresse l'enseigne de nostre justice comme un memorial magnifique de sa victoire."
[166] "Ceux-la donc ne sont pas bons et droicts expositeurs du mystere de la Cene."

56. *A ki eszi az én testemet*. Ez újabb megerősítése annak, hogy miközben Neki egyedül van élete Önmagában, megmutatja, miképpen élvezhetjük azt, nevezetesen a teste evésével. Mintha azt mondta volna ki, hogy nincs más módja, hogy a miénk lehessen, csak hogy a hit által a testéhez járulunk. Mert soha senki nem fog Krisztushoz, mint Istenhez jönni, aki emberként megveti Őt, következésképpen, ha bármi részesedést akarsz magadnak Krisztusban, mindenekfelett arról gondoskodj, hogy ne vesd meg a testét.

Az én bennem lakozik és én is abban. Mikor azt mondja, hogy *bennünk lakozik*, ennek jelentése ugyanaz, mintha azt mondta volna, hogy eggyé válik velünk, mikor a hitünk az Ő halálára alapoz. Hasonlóképpen arra is következtethetünk, hogy most nem a külső jelképről beszél, amit oly sok hitetlen a hívőkkel egyetemben magához vesz, de mégis, továbbra is elválasztva maradnak Krisztustól. S ez lehetővé teszi számunkra azt is, hogy megcáfoljuk azok álmodozását, akik azt mondják, hogy Júdás a többi apostollal egyetemben megkapta Krisztus testét, mikor Krisztus mindenkinek kiosztotta a kenyeret. Az ugyanis a tudatlanság jele, ha valaki a külső jelre korlátozza a tantételt, így emlékeznünk kell arra, amit korábban mondtam, hogy az itt tanított tantételt pecsételi meg az úrvacsora. Biztos tehát, hogy először is Júdás soha nem volt tagja Krisztusnak, másodszor, hogy nagyon ésszerűtlen Krisztus testét halottnak és a Szentlélektől megfosztottnak képzelni, s végül gúnyolódás Krisztus testének evését képzelni hit nélkül, mivel egyedül a hit a lélek szája és – úgymond – a gyomra.

57. *A miként elküldött engem amaz élő Atya*. Eddig Krisztus azt a módot magyarázta, ahogyan az élet részeseivé kell válnunk. Most elkezd a fő okról beszélni, mert az élet elsődleges oka az Atyában van. De cáfol egy kifogást, mert gondolhatnák, hogy elvette Istentől azt, ami az Övé volt, mikor Magát tette meg az élet okává. Tehát úgy teszi meg Magát az élet Szerzőjévé, hogy elismeri, másvalaki adta neki azt, amit most Ő szolgáltat ki másoknak.

Figyeljük meg, hogy ez a beszélgetés is hozzá van igazítva azoknak a képességeihez, akikkel Krisztus beszélget, mert csak a teste vonatkozásában hasonlítja Magát az Atyához. Ugyanis jóllehet az Atya az élet kezdete, mégis, szigorúan szólva az örökkévaló Íge Maga az élet. Azonban nem Krisztus örökkévaló istensége a szóban forgó téma, mert Ő úgy mutatkozik be, ahogyan a világ számára kijelentetett, a mi testünket Magára öltve.

Én az Atya által élek. Ez nem egyszerűen az Ő istenségére, s nem is egyszerűen és önmagában az Ő emberi természetére vonatkozik, hanem ez a testben megjelent Isten Fiának a leírása. Emellett tudjuk, hogy nem szokatlan Krisztustól, hogy minden isteni dolgot, melyekkel Önmagában rendelkezett, az Atyának tulajdonít. Észre kell azonban venni, hogy itt az élet három fokozatára mutat rá. Az első fokozat az élő Atya, aki a forrás, de távoli és rejtett. Utána következik a Fiú, Aki nyílt forrásként van nekünk bemutatva, s Aki által az élet felénk árad. A harmadik fokozat az élet, melyet Tőle kapunk. Most már látjuk, hogy ami itt kijelentetett, az megfelel annak, hogy Isten, az Atya, Akiben az élet lakozik, nagyon messze van tőlünk, s Krisztus, aki közénk helyeztetett, az élet második oka annak érdekében, hogy ami egyébként el van rejtve Istenben, eljuthasson Tőle mihozzánk.

58. *Ez az a kenyér, a mely a mennyből szállott alá*. Visszatér a manna és az Ő testének összehasonlítására, amivel kezdte, mert szükséges volt, hogy prédikációját így fejezze be: „Nincs ok rá, hogy Mózest részesítsétek előnyben Velem szemben, mivelhogy atyáitokat táplálta a pusztában, mivel én sokkal jobb eledelt adok nektek, ugyanis én mennyei életet hozok magammal”. Mert – amint már mondottam – a kenyérről azért mondja, hogy a mennyből szállott alá, mert a természetében nincs semmi földi, vagy romlandó, hanem Isten országának halhatatlanságát leheli ki. Azok, akik csak a hasuk megtöméséhez kötődtek, nem találtak efféle tulajdonságot a mannában, mert miközben a mannának kettős haszna volt, a zsidók, akikkel most Krisztus vitatkozik, nem láttak benne semmi mást, csak testi táplálékot. A lélek élete azonban nem halványul el, hanem folytonos fejlődésen megy keresztül, míg az egész ember meg nem újul.

59. Ezeket mondá a zsinagógában, a mikor tanít vala Kapernaumban.

60. Sokan azért, a kik hallák ezeket az ő tanítványai közül, mondának: Kemény beszéd ez;[167] ki hallgathatja őt?

61. Tudván pedig Jézus ő magában, hogy e miatt zúgolódnak az ő tanítványai, monda nékik: Titeket ez megbotránkoztat?

62. Hát ha meglátjátok az embernek Fiát felszállani oda, a hol elébb vala?!

63. A lélek az, a mi megelevenít, a test nem használ semmit: a beszédek, a melyeket én szólok néktek, lélek és élet.

64. De vannak némelyek közöttetek, a kik nem hisznek. Mert eleitől fogva tudta Jézus, kik azok, a kik nem hisznek, és ki az, a ki elárulja őt.

59. *Ezeket mondá a zsinagógában*. János megmutatja a helyet, hogy tudhassuk, hol voltak sokan jelen, s azt is, hogy a prédikáció súlyos és fontos témában hangzott el. De az is rögtön világos, hogy ily hatalmas tömegből alig voltak néhányan, akik hasznot húztak belőle. S ami még rosszabb, az elpártolás okává vált sokak számára, akik előzőleg Krisztus tanítványainak vallották magukat. Ha az evangélista azt mondta volna, hogy csak néhányan sértődtek meg, azt gyalázatosnak kellett volna tartani, de mikor tömegek álltak fel és esküdtek össze ellene, minek kell neveznünk ezt az akciót? Véssük hát mélyen az emlékezetünkbe ezt a történetet, hogy sohase zúgolódjunk Krisztus ellen, mikor beszél, s ha manapság valami effélét látunk másokban, az ő büszkeségük ne zavarja a mi hitünket.

60. *Kemény beszéd ez*. Éppen ellenkezőleg, a szívükben rejlett a keménység, nem pedig a mondottakban. Isten Ígéjéből az elvetettek köveket szoktak formálni, hogy magukra hajigálják, majd mikor a megkeményedett csökönyösségük következtében kirohannak Krisztus ellen, azt mondják, hogy kemény a beszéde, aminek inkább puhítania kellene őket. Mert bárki, aki őszinte alázattal[168] veti alá magát Krisztus tanításának, nem talál majd benne semmi keményet, vagy olyat, mivel nem lehet egyetérteni, de a hitetlenek számára, akik csökönyösen szembehelyezkednek, sziklazúzó pöröly lesz, ahogyan a próféta nevezi (Jer23:29). Mivel azonban ugyanez a keménység valamennyiünk számára természetes, ha a saját érzelmeink alapján ítéljük meg Krisztus tanítását, a szavai megannyi furcsa és hihetetlen[169] kijelentésnek fognak tűnni nekünk. Csak az marad a számunkra tehát, hogy mindenki engedelmeskedjen a Lélek vezetésének, hogy beírhassa a szíveinkbe mindazt, ami egyébként soha nem lépne be a füleinkbe.

Ki hallgathatja őt? Itt látjuk a hitetlenség rettentő bűnösségét, mert azok, akik hitetlenül és aljas módon elvetik az üdvösség tanát, nem elégednek meg azzal, hogy önmaguknak megbocsátanak, hanem vakmerően Isten Fiát állítják a maguk helyére, mintha Ő lenne a bűnös és kijelentik, hogy nem méltó a meghallgatásra. Így napjainkban a pápisták nemcsak elvetik az evangéliumot vakmerő módon, de emellett olyan borzasztó istenkáromlásokat hangoztatnak, hogy el sem hihető, hogy nincs rá jó okuk, amiért szembeszállnak Istennel. S valóban, mivel a sötétségre vágynak, nem kell csodálkoznak, hogy a Sátán furcsa szörnyetegekkel csapja be őket ott, ahol nincs más, csak a nyílt országút.[170] De amit ők haragosan és dühöngve képtelenek elviselni, nemcsak tűrhető lesz a mérsékelt és tanítható személyeknek, hanem támogatni és vigasztalni is fogja őket. S az elvetettek a makacs rágalmazásaikkal nem tesznek mást, mint még félelmetesebb kárhoztatást vonnak a saját fejükre.

---

[167] "Ceste parole est dure, *ou*, *rude*;" — "ez a beszéd nehéz, *vagy kemény*."

[168] "En vraye humilite."

[169] "Estranges et incroyables."

[170] "La ou il n'y a que le beau plein chemin."

61. *Tudván pedig Jézus ő magában*. Krisztus valóban tudta, hogy az elvetettek megsértődése nem oldható fel, mert az igazat megvallva[171] a tanítás nem annyira sérti őket, mint inkább feltárja a szívükben táplált rothadó fekélyt. Ő azonban minden módon meg akarta próbálni, hogy vajon nincs-e valaki a megsértődöttek között, aki még nem jutott túl a gyógymód határain, továbbá be akarta fogni a száját a többieknek. A kérdést feltéve azt érti alatta, hogy nincs okuk megsértődni,[172] vagy legalábbis a sértődés alapja nem magában a tanításban rejlik. Azaz, nekünk el kell nyomunk azok gonoszságát, akiket semmi más nem ösztökél, mint a szelindekek haragja, s rágalmazzák Isten Ígéjét, s ugyanígy meg kell fenyítenünk azok ostobaságát is, akik megfontolatlanul támadják az igazságot.

Tudván Ő magában. Azt mondja, Jézus Önmagától tudta, mivel nyíltan még nem mondták ki, mi okozott nekik nehézséget, hanem titokban zúgolódtak és nyögtek magukban, így előre látta nyílt panaszaikat. Ha azt vetik ennek ellenébe, hogy ezeknek a panaszoknak a természetét nem volt nehéz megérteni, elismerem, hogy a szavak, melyekkel János korábban beszélt, elég világosak, mégis azt mondom, hogy hasonlóan azokhoz, akik mindenért csak méltatlankodnak, ők is csak halkan suttogták egymásnak ezeket a szavakat. Ha ugyanis Krisztushoz szóltak volna, jobb alapjuk lett volna reménykedni, mert megnyílik előttük a tanulás útja, de most hogy titkon zúgolódtak, elzárták maguk elől azt az utat, melyen át instrukciókat kaphattak volna. Ezért mikor nem értjük meg azonnal az Úr mondandójának jelentését, a legjobb, ha egyenesen hozzá megyünk, hogy megoldja minden problémánkat.

Titeket ez megbotránkoztat? Krisztus itt látszólag fokozza a sérelmeket, ahelyett, hogy csillapítaná azokat, de ha bárki nagyon közelről megvizsgálja a sértődés alapját, meglátja, hogy az a következő kijelentésben rejlett, aminek meg kellett volna nyugtatnia elméiket.

62. *Hát ha meglátjátok az embernek Fiát felszállani oda, a hol elébb vala?!* Krisztus alantas és megvetendő állapota, amit a szemeikkel láttak, mikor testet öltve egyáltalán nem különbözött a többi embertől meggátolta őket abban, hogy alávessék magukat isteni hatalmának. Most azonban – mondhatni a leplet lerántván, – arra szólítja fel őket, hogy szemléljék mennyei dicsőségét, mintha csak azt mondta volna: „Mivel tisztelet nélkül társalgok az emberek között, ti megvettek engem, s nem ismertek el bennem semmit, ami isteni, de nemsokára felruház majd engem Isten ragyogó hatalommal, s kivonván engem a halandó élet hitvány állapotából, a mennyek fölébe emel". Krisztus feltámadásában ugyanis oly hatalmas volt a Szentlélek által megmutatott erő, hogy világosan megmutatta: Krisztus az Isten Fia, ahogy Pál is rámutat (Rm1:4). S mikor elhangzik, hogy „Én fiam vagy te; én ma nemzettelek téged" (Zsol2:7), a feltámadás bizonyítékként lép elő, amiből Krisztusnak ezt a dicsőségét kellett elismerni, s az Ő felemeltetése a mennybe is ennek a dicsőségnek a betetőzése volt. Mikor azt mondja, hogy Ő előzőleg a mennyben volt, ez nem szigorúan az Ő emberi természetére vonatkozik, de mivel Krisztusban a két természet alkot egyetlen személyt, nem szokatlan beszédmód az egyik természetre áttenni azt, ami a másikra jellemző.

63. *A lélek az, a mi megelevenít*. Ezekkel a szavakkal Krisztus megmutatja az okot, ami miatt a zsidóknak nem származott hasznuk a tanításából, hogy mivel ez lelki és megelevenítő, nem talált jól felkészült fülekre. Mivel azonban ezt az igeszakaszt különféleképpen magyarázták, szükséges lesz először is a szavak természetes jelentését rögzíteni, amiből könnyen felismerhető lesz majd Krisztus szándéka. Mikor azt állítja, hogy a *test nem használ semmit*, Chrystosom, véleményem szerint helytelenül ezt a zsidókra vonatkoztatja, akik testiek voltak. Készséggel elismerem, hogy a mennyei titkok terén az emberi elme a végtelenségig tehetetlen, de Krisztus szavainak nem ez az értelmük, hacsak nincsenek durván megerőszakolva. Ugyanolyan erőltetett lenne az a vélemény, a szóban forgó mondatra vonatkoztatva, hogy a Lélek világossága az, ami megelevenít. S azoknak a nézetét sem fogadom el, akik azt mondják, hogy Krisztus teste azért használ, mert megfeszítetett, de

[171] "Pour dire a la verite."
[172] "De se scandalizer."

mikor esszük, abból semmi előnyünk sem származik. Ugyanis épp ellenkezőleg: ennünk kell ahhoz, hogy megfeszíttetvén a hasznunkra váljon.

Ágoston úgy véli, hogy nekünk be kell toldanunk a *csak*, vagy *önmagában* szavakat, mintha azt mondta volna: „*A test* egyedül, önmagában *nem használ semmit*”,[173] mivel a Léleknek is társulnia kell hozzá. Ez a jelentés jól összhangban van a beszélgetés témájával, mert Krisztus egyszerűen csak az evés módjára utal. Ő tehát nem zárja ki a hasznosság semmiféle módját, mintha semmi sem származhatna az Ő testéből, hanem kijelenti, hogy ha elválaszttatik a Lélektől, akkor lesz haszontalan. Mert mitől lenne a testnek megelevenítő ereje, ha nem azért, mert lelki? Ennek megfelelően, ha valaki a teljes figyelmét a test földi természetére korlátozza, nem talál benne semmit, csak ami halott, de aki felemeli a szemeit a Lélek erejére, mely szétárad a test felett, megtanulja majd a tényleges hatásból és a hitbéli megtapasztalásból, hogy nem ok nélkül nevezik megelevenítőnek.

Most már értjük, mi módon valódi étel a test, s mégsem használ semmit. Eledel, mert általa életet kapunk, mivel benne engesztelődött ki Isten irántunk, s mivel az elért üdvösség minden része benne rejlik. De nem használ semmit, ha eredete és természete alapján becsüljük fel, mert Ábrahám magva, aki önmagában alá van vetve a halálnak, nem ad életet, hanem a Lélektől veszi az erőt a mi táplálásunkhoz, ezért nekünk is, hogy megfelelően tápláltathassunk általa, a hit lelki szájával kell jönnünk.

Ami pedig azt illeti, hogy a mondat ily hirtelen megszakad, nos Krisztus valószínűleg látta, hogy így kellett cselekedni a hitetlenekkel. Ezzel a mondattal tehát hirtelen lezárta a prédikációt, mivel nem szolgáltak rá, hogy bármi továbbit is mondjon nekik. Mégsem siklott el az istenfélők és a taníthatók felett, mert nekik, ebben a pár szóban rendelkezésükre áll mindaz, ami bőségesen kielégítheti őket.

A beszédek, a melyeket én szólok néktek. Ez célzás az előző kijelentésre, mert most a Lélek szót más értelemben használja. Amit a Lélek titkos hatalmáról mondott, azt elegánsan alkalmazza a tanítására, mert az lelki. A *lélek* szót ugyanis lelkiként kell értelmezni. S a beszédet azért nevezi lelkinek, mert felhív minket, hogy Krisztust az Ő mennyei dicsőségében keressük a Lélek vezetésén keresztül hit által, ne pedig a testi érzékszerveinkkel. Tudjuk ugyanis, hogy mindazt, amit mondott, csak hit által lehetséges felfogni. S azt is érdemes észrevenni, hogy összekapcsolja az *életet* a *lélekkel*. A beszédét a hatása alapján nevezi életnek, mintha megelevenítőnek nevezte volna, de megmutatja, hogy csak azok számára lesz megelevenítő, akik lelkileg fogadják azt, mert másoknak inkább halál származik belőle. Az istenfélőknek az evangélium eme ajánlása a legörömtelibb dolog, mivel biztosak benne, hogy az örök üdvösségükre rendeltetett, ugyanakkor azonban emlékezteti őket, hogy munkálkodniuk kell annak bizonyításán, hogy ők valódi tanítványok.

64. *De vannak némelyek közöttetek, a kik nem hisznek.* Itt ismét rájuk hárítja a szégyent, mert a Lélek hiányában gonoszul megrontják és megalázzák a tanítását, ami ezért a romlásukra lesz. Egyébként ugyanis tiltakozhatnának: „Azzal dicsekszel, hogy amit mondasz, az valóban megelevenítő, de semmi effélét nem tapasztalunk”. Ezért tehát azt mondja, hogy ez miattuk van így. A hitetlenség ugyanis, mivelhogy mindig büszke, soha nem fog semmit megérteni Krisztus szavaiból, amit lenéz és megvet. Így tehát, ha egyáltalán bármi hasznot akarunk húzni ettől a Tanítótól, tegyük hajlandóvá elménket, hogy Rá figyeljen, mert ha a tanításába való belépést meg nem nyitjuk alázatossággal és tisztelettel, az értelmünk keményebb, mint a sziklák, és nem fogja befogadni az igaz tanítás egyetlen pontját sem. Így tehát, mikor manapság oly kevés embert látunk a világban, akiknek hasznukra van az evangélium, emlékeznünk kell, hogy ez az emberek romlottsága miatt van így. Mert hányat találhatunk, akik megtagadják önmagukat, és valóban alávetik magukat Krisztusnak? Ami pedig az Ő szavait illeti, hogy vannak NÉMELYEK, akik nem hisznek, jóllehet ez a vád

[173] “Comme s’il estoit dit, La chair seule et par soy ne profite de rien.”

majdnem mindenkire vonatkozott, nos, az ekként való fellépésének oka látszólag az, hogy ha még volt egyáltalán valaki, aki még nem lépett túl a gyógyítás lehetségességének határán, ne essen kétségbe.

Mert eleitől fogva tudta Jézus. Az evangélista ezt azért tette hozzá, hogy senki se gondolhassa, hogy Krisztus véletlenszerűen alkotott véleményt a hallgatóiról. Sokan gyakorolták, hogy az Ő nyájához tartoznak, de a hirtelen hitehagyás lerántotta a leplet a képmutatásukról. Az evangélista azonban azt mondja, hogy árulásuk, bár nem volt ismeretes a többiek előtt, jól ismert volt Krisztus számára. S ez nem elsősorban az ő számlájára jelentetik ki, hogy megtanulhassuk: ne alkossunk ítéletet, csak olyan dolgokban, amelyeket alaposan átvizsgáltunk, mert az, hogy Jézus őket a kezdetektől fogva ismerte, ez az Ő isteni mivoltának volt a sajátossága. Velünk nem így van: mivel mi nem ismerjük a szíveket, késleltetnünk kell az ítéletet, amíg az istentelenség meg nem mutatkozik külső jelekben is, mert gyümölcseikről kell a fákat megismernünk (Mt7:16).

65. És monda: Azért mondtam néktek, hogy senki sem jöhet én hozzám, hanemha az én Atyámtól van megadva néki.

66. Ettől fogva sokan visszavonulának az ő tanítványai közül és nem járnak vala többé ő vele.

67. Monda azért Jézus a tizenkettőnek: Vajjon ti is el akartok-é menni?

68. Felele néki Simon Péter: Uram, kihez mehetnénk? Örök életnek beszéde van te nálad.

69. És mi elhittük és megismertük, hogy te vagy a Krisztus, az élő Istennek Fia.

70. Felele nékik Jézus: Nem én választottalak-é ki titeket, a tizenkettőt? és egy közületek ördög.

71. Értette pedig Júdás Iskáriótest, Simon fiát, mert ez akarta őt elárulni, noha egy volt a tizenkettő közül.

65. *Azért mondtam néktek*. Ismét kijelenti, hogy a hit az Isten Lelkének szokatlan és figyelemre méltó ajándéka, hogy ne döbbenjünk meg azon, hogy az evangéliumot nem mindenhol és nem mindenki fogadja el. Alkalmatlanokként az események menetének a magunk javára történő fordítására, kicsinyesen gondolkodunk az evangéliumról, mivelhogy az egész világ nem adja hozzá a jóváhagyását. Az a gondolat bukkan fel az elménkben, hogy miképpen lehetséges, hogy az emberek nagyobbik része szántszándékkal utasítja vissza az üdvösséget? Krisztus tehát kijelenti az okot, ami miatt oly kevés a hívő. Nevezetesen, hogy egyetlen ember sem, legyen bármennyire éleselméjű,[174] sem képes hitre jutni a saját eszességével, mert mindannyian vakok, míg Isten Lelke meg nem világosítja őket. Következésképpen csak azok részesülnek ebből a hatalmas áldásból, akiket az Atya az áldás részeseivé méltóztatik tenni. Ha ez a kegyelem mindenkinek kivétel nélkül megadatna, ésszerűtlen és helytelen lenne megemlíteni ebben az igeversben, mert meg kell értenünk, hogy Krisztus célja nem volt más, mint megmutatni, hogy nem sokan hisznek az evangéliumban, mivel a hit csak a Lélek titkos kijelentéséből származik.

Hanemha az én Atyámtól van megadva néki. Most a *megadva* szót használja a korábban használt *vonja* szó helyett, amivel azt jelzi, hogy nincs más oka annak, amiért Isten von minket, minthogy az Ő ingyenes kegyelméből szeret minket. Amit ugyanis Isten ajándékaként és kegyelmeként kapunk, azt egyetlen ember sem éri el a maga erejéből.

66. *Ettől fogva sokan visszavonulának az ő tanítványai közül*. Az evangélista most elmondja, hogy milyen baj lett annak a prédikációnak a következménye. Félelmetes és szörnyű dolog, hogy Krisztus eme kedves és kegyelmes hívogatása ily sok ember elméjét volt

[174] "Tant aigu soit il."

képes elidegeníteni, különösen azokét, akik korábban Hozzá tartozónak vallották magukat, sőt még a közönséges tanítványai is voltak. Ez a példa azonban mondhatni tükörként is áll előttünk, melyben megláthatjuk, mily nagy az emberek bűnössége és hálátlansága, akik az egyenes utat akadálypályává változtatják maguknak, hogy ne jöhessenek Krisztushoz. Sokan mondanák ,hogy jobb lett volna, ha efféle prédikáció soha el nem hangzik, ami ennyi ember hitehagyását eredményezte. Nekünk azonban nagyon más nézetet kell vallanunk, mert ez akkor is szükséges volt, és ma is naponta szükséges hogy ami előre megmondatott Krisztusról, az meglátható legyen a tanításában, mármint hogy Ő a megütközés köve és a botránkozás sziklája (Ézs8:14).

Nekünk valóban szabályoznunk kell a tanításunkat oly módon, hogy senki se sértődjék meg ami hibánkból, s amennyire ez lehetséges, mindenkit meg kell őriznünk. Röviden, ügyelnünk kell rá, hogy megfontolatlanul, vagy véletlenszerűen beszélve[175] ne zavarjuk meg a tudatlan, vagy gyenge elméket. Számunkra azonban sohasem lesz lehetséges akkora gondossággal eljárni, hogy Krisztus tanítása ne legyen sértés sokak számára, mert az elvetettek, akik pusztulásra szántak, mérget szívnak a legegészségesebb táplálékból és epét a mézből. Isten Fia kétségtelenül jól tudta, hogy mi volt hasznos, s mégis látjuk, hogy nem kerülhette el[176] sok tanítványának a megsértését. Legyen bármi is az idegenkedés oka, melyet sok ember a tiszta tanítással szemben táplál, még sincs szabadságunk rá, hogy elnyomjuk. Az egyház tanítóinak csak Pál tanácsára kell emlékezniük, miszerint az Isten beszédét helyesen kell hasogatni (2Tim2:15), s haladjanak csak bátran előre minden sértődés közepette. S ha megtörténik, hogy sokan hitehagyottakká lesznek, az ne váltson ki bennünk undort Isten Ígéje iránt, mert azt az elvetettek nem élvezik. Azok, akiket oly nagyon megráz egyesek lázadása, hogy mikor ezek elbuknak, ők azonnal elcsüggednek, túlságosan kényesek és lágyak.

És nem járnak vala többé ő vele. Mikor az evangélista hozzáteszi ezeket a szavakat, ezzel azt jelzi, hogy ez nem teljes hitehagyás volt, hanem ezek az emberek csak a Krisztussal való szoros kapcsolattól vonultak vissza, mégis elítéli őket, mint hitehagyottakat. Ebből meg kell tanulnunk, hogy egy lépést sem léphetünk vissza anélkül, hogy ne kerülnénk Mesterünk hitszegő megtagadásának veszélyébe.

67. *Monda azért Jézus a tizenkettőnek.* Minthogy az apostolok hite nagyon megrendülhetett, mikor látták az oly hatalmas tömeg oly kicsiny maradékát, Krisztus hozzájuk intézi a szavait és megmutatja nekik, hogy nincs okuk elsietni mások könnyedsége és állhatatlansága miatt. Mikor megkérdi tőlük, hogy *Vajjon ti is el akartok-é menni?*, ezt a hitük megerősítése végett teszi meg. Mikor ugyanis megmutatja Magát nekik, hogy Vele maradhassanak, egyúttal arra is buzdítja őket, hogy ne társuljanak a hitehagyottakhoz. S valóban, ha a hit Krisztusra alapoz, akkor nem függ majd emberektől és soha nem fog ingadozni, még ha eget és földet látja is összekeveredni. Azt a körülményt is észre kell vennünk, hogy Krisztus, miután elvesztette majdnem mindegyik tanítványát, csak a tizenkettőt tartja vissza, hasonlóan ahhoz, ahogyan Ézsaiásnak parancsoltatott meg korábban: „Kösd be e bizonyságtételt, és pecsételd be e tanítást tanítványaimban!" (Ézs8:16). Ezekkel a példákkal minden hívő azt tanulja meg, hogy akkor is kövesse Istent, ha nincs társasága.

68. *Felele néki Simon Péter*. Péter itt mindegyikük nevében válaszol, ahogyan más alkalommal is, mivel valamennyien egyet gondoltak, kivéve, hogy Júdásban nem volt őszinteség. Ez a válasz két mondatot tartalmaz: Péter először kijelenti az okot, ami miatt szívesen ragaszkodik Krisztushoz a testvéreivel egyetemben, majd elismeri, hogy *kihez mehetnénk?* Mert ha elhagyják Krisztust, csak a halál marad a számukra.

Örök életnek beszéde van te nálad. Mikor azt mondja, hogy az élet beszéde, az élet kifejezés alatt a megelevenítést érti, birtokos esetet használván a melléknév helyett, ami nagyon megszokott kifejezésmód a zsidók között. Ez jelentős ajánlás az evangélium számára,

[175] "Inconsiderement, ou a la volee."
[176] "Il ne peut eviter."

hogy örök életet közvetít nekünk, amint Pál is bizonyságot tesz, hogy „Istennek hatalma az minden hívőnek idvességére”, (Rm1:16). Igaz, a törvény is tartalmaz életet, mivel azonban az vádirat minden vétkezővel szemben,[177] más a módja annak, ahogy az élet felkínáltatik nekünk az evangéliumban, azaz, mikor Isten ingyenes kegyelemből kiengesztelődik irántunk, nem tulajdonítván kenünk a bűneinket (2Kor5:19). Nem közönséges állítás az, amit Péter Krisztusról megfogalmaz, mikor azt mondja, hogy az örök élet beszéde van Nála: ezt úgy tulajdonítja Krisztusnak, mint egyedülinek, Akiről ez elmondható. Ezután következik a második kijelentés, melyről nemrég beszéltem már futólag, hogy amint eltávoztak Krisztustól, mindenhol csak a halál marad a számukra. Biztos pusztulás vár mindazokra, akik meg nem elégedvén ezzel a Tanítóval, az emberek koholmányaihoz menekülnek.

69. *És mi elhittük és megismertük*. Az igék múlt időben állnak, de jelen időre is átváltoztathatóak: hisszük és tudjuk, mert ez csak keveset változtat a mondat értelmén. Ezekkel a szavakkal Péter a hit rövid összefoglalóját adja. A hitvallásnak azonban látszólag semmi köze sincs a szóban forgó témához, mert a kérdés Krisztus testet evésének miként jéről merült fel. Erre azt mondom, hogy noha a tizenkettő nem azonnal fogta fel mindazt, amit Krisztus tanított, mégis elegendő, hogy hitük kapacitásának megfelelően elfogadják Őt az üdvösség Szerzőjének, és mindenben alávetik magukat Neki. A hinni szó szerepel először mivel a hitbéli engedelmesség a helyes megértés kezdete, vagy inkább, mert a hit valóban az értelem szeme. Mindjárt ezután azonban az ismeret is szerepel, ami megkülönbözteti a hitet a téves és hamis véleményektől, mert a mohamedánok, a zsidók és a pápisták ugyan hisznek, de sem nem tudnak, sem nem értenek semmit. A tudás a hithez kapcsolódik, mert mi biztosak és teljesen meggyőzöttek vagyunk Isten igazságát illetően, de nem azon a módon, ahogyan az emberi tudományokat tanulják, hanem mikor a Lélek pecsételi azt el a szívünkben.

70. *Felele nékik Jézus*. Mivel Krisztus mindenkinek válaszol, ebből arra következtetünk, hogy mindenkinek Péter volt a szószólója. Emellett Krisztus most felkészíti és megerősíti a tizenegy apostolt arra az újabb támadásra, mely már küszöbön állt. Hitük megrázásának nagy erejű eszköze volt a Sátán kezében az, mikor ily kicsiny számúra csökkent le a közösségük, de Júdás bukása megfoszthatta volna őket minden bátorságuktól. Mivel ugyanis Krisztus szent számnyi apostolt választott, ki gondolhatta volna valaha is, hogy ennek az egésznek valahányad része valaha is kiszakad majd? Krisztus eme intését így is értelmezhetjük: „Ti maradtatok meg tizenketten ebből a nagy sokaságból. Ha a hiteteket nem ingatta meg sokak hitetlensége, készüljetek az új próbára, mert noha ez a csapat kicsiny, eggyel mégis csökkenni fog”.

Nem én választottalak-é ki titeket, a tizenkettőt? Mikor Krisztus azt mondja, hogy Ő választotta, vagy jelölte ki a tizenkettőt, nem Isten örökkévaló céljára utal, mert lehetetlen, hogy bárki, aki az életre rendeltetetett eleve el, elbukjon, hanem kiválasztatván az apostoli hivatalra, nekik kegyességben és szentségben felül kellett múlni a többieket. Ő a *választott* szót használta tehát annak megjelölésére, ami kiváló és a közönséges rendűtől megkülönböztetett volt.

És egy közületek ördög. Kétségtelenül az volt a szándéka, hogy Júdást a legnagyobb utálatnak tegye ki, azok ugyanis tévednek, akik lekicsinyítik az ebben a névben foglalt aljasságot. S valóban nem vagyunk képesek elégséges mértékben utálni azokat, akik megbecstelenítenek egy ennyire szent hivatalt. A tanítókat, akik hűségesen teszik le hivatalukat, angyaloknak nevezik. „ Az ő szájából törvényt várnak, mivel a Seregek Urának követe [angyala] ő”, (Mal2:7). Joggal tekintik hát ördögnek, aki miután erre a megtisztelő rangra emeltetett, hűtlenségével és gonoszságával megrontotta azt. A másik ok, hogy Isten több hatalmat és szabadságot ad a Sátánnak a bűnös és istentelen mintsem a közönséges emberek fölött. Így ha a pásztorokul kiválasztottakat ördögi harag hajtja, úgyhogy vad és

[177] A tous transgresseurs.”

utálatos állatokra emlékeztetnek, annál távolabb álljon tőlünk, hogy lenézzük a megtisztelő rangot, amihez tartoznak, sőt inkább még jobban kell azt tisztelnünk, mikor annak megszentségtelenítését ily félelmetes büntetés követi.

71. *Értette pedig Júdás Iskáriótest*. Jóllehet Júdásnak rossz volt a lelkiismerete mégsem olvassuk, hogy ettől bármerre is mozdult volna. A képmutatók annyira ostobák, hogy nem érzik sebeiket, s az emberek jelenlétében olyan kőkeményen arcátlanok, hogy semmi aggályuk sincs a legjobb embereknek tekinteni önmagukat.

7. fejezet

1. És ezek után Galileában jár vala Jézus; mert nem akar vala Júdeában járni, mivelhogy azon igyekezének a Júdeabeliek, hogy őt megöljék.

2. Közel vala pedig a zsidók ünnepe, a sátoros ünnep.

3. Mondának azért néki az ő atyjafiai: Menj el innen, és térj Júdeába, hogy a te tanítványaid is lássák a te dolgaidat, a melyeket cselekszel.

4. Mert senki sem cselekszik titkon semmit, a ki maga ismeretessé akar lenni. Ha ilyeneket cselekszel, mutasd meg magadat a világnak.

5. Mert az ő atyjafiai sem hivének benne.

6. Monda azért nékik Jézus: Az én időm még nincs itt; a ti időtök pedig mindig készen van.

7. Titeket nem gyűlölhet a világ, de engem gyűlöl; mert én bizonyságot teszek felőle, hogy az ő cselekedetei gonoszak.

8. Ti menjetek fel erre az ünnepre: én még nem megyek fel erre az ünnepre; mert az én időm még nem tölt be.

1. *És ezek után Galileában jár vala Jézus*. Az evangélista úgy látszik nem a folytonos történetet követi, hanem kiválogatja az említésre érdemes eseményeket azokból, amik különböző időpontokban történtek. Elmondja, hogy Krisztus átmenetileg Galileában tartózkodott, mert nem maradhatott sehol biztonságban a zsidók között. Ha bárki furcsának véli, hogy Krisztus rejtekhelyet keresett, Aki pedig akaratának puszta cselekedetével képes lett volna megtörni és haszontalanná tenni ellenségeinek minden erőfeszítését, arra könnyű azzal válaszolni, hogy megemlékezett a küldetésről, melyet az Atyától kapott, s úgy döntött, hogy megmarad az ember mivoltának korlátai között, mert szolgai formát öltve megüresítette Önmagát, mígnem az Atya felmagasztalta (Fil2:6-8).

Ha azzal tiltakoznak, hogy mivel tudta a halála idejét, mely Isten céljából eleve elrendeltetett és meg volt határozva,[178] így nem volt oka elkerülni azt, az előző megoldás erre is vonatkozik, mert emberként viselkedett, aki ki volt téve a veszélyeknek, így nem lett volna helyes, hogy véletlenszerűen vesse bele magát különféle veszélyhelyzetekbe. A veszélyhelyzetekben nem az a dolgunk, hogy kutassuk, mit rendelt el Isten velünk kapcsolatosan, hanem azt, hogy mit parancsol, mi az, amit a mi hivatalunk megkövetel és mi az életvitelünk helyes módja. Amellett Krisztus, miközben elkerülte a veszélyeket, egy hajszálnyival sem tért le a kötelessége útjáról, mert mi célból kellene fenntartani és védeni az életet, ha nem abból, hogy az Úrnak szolgálhassunk? Mindig ügyelnünk kell tehát arra, hogy az élet kedvéért ne veszítsük el az élet okait. Mikor Galilea egyik kicsiny és lenézett sarka szállást biztosít annak a Krisztusnak, Akit Júdea nem képes elviselni, ebből megtanuljuk, hogy a kegyesség és az istenfélelem nem mindig az egyház fő részeiben találhatók meg.

2. *Közel vala pedig a zsidók ünnepe*. Jóllehet én nem állítom ezt, de valószínű, hogy ez a Krisztus keresztsége utáni második évben történt. Ami magát az ünnepet illeti, arról nem szükséges most sokat szólnunk Mózes megmutatja, hogy mi célból és mi végett rendeltetetett el (3Móz23:34). Ezzel az évenkénti ceremóniával emlékezhettek a zsidók arra, hogy atyáik negyven évig sátrakban laktak, mikor nem voltak házaik, hogy így ünnepelhessék Istennek a szabadításukban megmutatott kegyelmét. Korábban említettük, hogy két oka volt annak, miért Krisztus Jeruzsálembe jött ezen az ünnepen. Az egyik, hogy alávetve a törvénynek, hogy minket megválthasson annak kötelékeitől, nem akarta elmulasztani annak egyetlen részét sem. A másik, hogy a nagyszámú és rendkívüli embertömegben jobb lehetőségek adódtak a

[178] "Determine au conseil de Dieu."

számára az evangélium ügyének előre vitelében. Az evangélista azonban elmondja, hogy Krisztus visszavonultan élt Galileában, mintha nem akart volna Jeruzsálembe menni.

3. *Mondának azért néki az ő atyjafiai*. Az atyjafiai szóba a zsidók beleértettek minden unokatestvért és más rokonokat, legyen bármi is a rokonsági fok. Az evangélista szerint gúnyolódtak Krisztussal, mert elkerülte, hogy meglássák, vagy megismerjék, s elrejtőzött Júdea egy alantas és megvetett körzetében. Okunk van azonban abban kételkedni, hogy őket az azzal kapcsolatos becsvágy hajtotta, hogy Krisztusnak hírnévre kell szert tennie. Ám ha ezt még el is fogadjuk, akkor is nyilvánvaló, hogy kinevetik, mert nem gondolják, hogy a viselkedése ésszerű és jogos, sőt még bolondsággal is meggyanúsították, mert miközben valakivé akar válni, önbizalmat is akar, és nem merészel nyíltan megjelenni az emberek előtt. Mikor azt mondják, hogy *a te tanítványaid is lássák a te dolgaidat*, ezalatt nemcsak az otthoniakat értik, hanem mindazokat, akiket az egész nemzetből akart megszerezni, mert hozzáteszik: „Ismertté akarsz válni, de mégis elbújsz".

4. *Ha ilyeneket cselekszel*. Azaz, ha akkora nagyságra vágysz, hogy mindenki neked tapsoljon, irányítsd magadra mindenki szemeit. S hozzáteszik, hogy *mutasd meg magadat a világnak*, mintegy ellentéteként annak a kisszámú embernek, akik között minden tisztelet nélkül időzött. Másként is értelmezhetjük ezt: „*Ha ilyeneket cselekszel*, azaz ha ekkora hatalommal ruháztattál fel, hogy csodák által szerezhetsz magadnak tiszteletet, ne vesd azokat el, mert mindazt, amit Isten adott neked, itt céltalanul fecsérled el, mivel itt senki sincs, aki elfogadná a bizonyságtételedet, vagy megadná neked a kellő tiszteletet". Ebből meglátjuk, mekkora az emberek hanyagsága az Isten munkáján való elmélkedésben, mert Krisztus rokonai soha nem beszéltek volna így, ha – mondhatni – nem taposták volna lábbal az Ő isteni hatalmának nyilvánvaló bizonyítékait, amit a legnagyobb csodálattal és tisztelettel kellett volna szemlélniük. Naponta megtörténik, amit itt Krisztusról olvasunk, hogy Isten gyermekei a rokonaiktól több sérelmet szenvednek, mint az idegenektől, mert ők a Sátán eszközei, akik néha a becsvágyra, néha a kapzsiságra kísértik azokat, akik tisztán és hűségesen akarják Istent szolgálni. Az efféle sátánoknak azonban Krisztus erőtejesen visszaüt, aki a saját példájával tanít minket arra, hogy nem kell engedelmeskednünk az atyafiak, vagy rokonok bolond kívánságainak.[179]

5. *Mert az ő atyjafiai sem hivének benne*. Ebből következtethetünk rá, hogy milyen csekély a testi kapcsolat értéke, mert a Szentlélek örök szégyenbélyeget üt Krisztus rokonaira, mivel oly sok cselekedet bizonyságai által meggyőzetvén sem hittek. Azért ha valaki Krisztusban levőnek akarja képzelni magát, amint Pál mondja, legyen új teremtés (2Kor5:17, Gal6:15), mert azok, akik teljeséggel Isten szolgálatára szánják magukat, Krisztus atyjának, anyjának és testvéreinek helyére lépnek, mindenki mást pedig végleg megtagad (Mt12:50). Annál is nevetségesebb a pápisták babonája, aki figyelmen kívül hagyván minden mást a Szűz Máriában, csak a rokoni kapcsolat alapján a Krisztus Anyja[180] nevet adják neki, mintha nem Maga Krisztus rótta volna meg a tömegből hozzá kiáltó asszonyt: „Boldog méh, a mely téged hordozott, és az emlők, melyeket szoptál. Ő pedig monda: Sőt inkább boldogok a kik hallgatják az Istennek beszédét, és megtartják azt", (Lk11:27-28).

6. *Az én időm még nincs itt*. Vannak, akik tévesen úgy értelmezik ezt, mint ami az Ő halálának idejére utal, ez ugyanis az ünnepre való felutazásának kezdetét jelenti.[181] Bizonygatja nekik, hogy ebben a vonatkozásban különbözik a rokonaitól. Ők szabadon és veszélytelenül megjelenhetnek a világ előtt bármely pillanatban, mivel a világ barátilag és előzékenyen viszonyul hozzájuk, de az Ő személyétől reszket, s joggal, mert a világ a halálos ellensége. Ezekkel a szavakkal azt akarja mondani, hogy rosszul teszik, ha tanácsot adnak neki abban a dologban, amit nem értenek.

---

[179] "De nos parens."
[180] "Le titre de Mere de Christ."
[181] "De se mettre en chemin pour aller a la feste."

7. *Titeket nem gyűlölhet a világ*. Mikor azt mondja, hogy a világ nem gyűlölheti őket, ezzel megrója őket, hogy teljesen testiek, mert a világgal való kibékülés csak a vétkekkel és a mindenféle gonoszsággal való bűnös egyetértés árán vásárolható meg.

De engem gyűlöl; mert én bizonyságot teszek felőle. A világ itt az újjá nem született embereket jelenti, akik megtartják természetes beállítottságukat. Ennek megfelelően jelenti ki, hogy mindazok, akik nem újultak meg a Lélek által, Krisztus ellenségei. S miért? Mert megítéli a cselekedeteiket. S ha mi beleegyezünk Krisztus döntésébe, akkor szükségszerűen el kell ismernünk, hogy az ember egész természete olyannyira bűnös és gonosz, hogy semmi jogos, őszinte vagy jó sem származhat tőle. Ez az egyetlen oka annak, hogy közülünk bárki miért elégedett önmagával mindaddig, míg a természetes állapotában van.

Mert én bizonyságot teszek felőle, hogy az ő cselekedetei gonoszak. Mikor Krisztus azt mondja, hogy a világ ez okból gyűlöli ő, ezalatt azt érti, hogy az evangélium nem hirdethető hűségesen anélkül, hogy az egész világot bűnösként Isten ítélőszéke elé ne idézné, hogy a test és vér összeroskadjon, és porrá hulljon szét az Ígének megfelelően: Mikor eljön a Szentlélek, megítéli a bűn világát (Jn16:8).

Ebből azt is megtanuljuk, mily nagy az ember számára természetes büszkeség, hogy hízelegnek és tapsolnak maguknak a bűneikben, mert nem lobbannának haragra a megrovástól, ha a szélsőséges önszeretettől nem lennének vakok, és emiatt nem hízelegnének maguknak a bűneikben. Az emberek bűnei között a legnagyobb és legveszélyesebb a büszkeség és a gőg. Egyedül a Szentlélek puhít meg minket, hogy nyugodtan viseljük a megrovásokat, s így szándékosan kínáljuk fel magunkat arra, hogy az Ige kardja levágjon.

9. Ezeket mondván pedig nékik, marada Galileában.

10. A mint pedig felmenének az ő atyjafiai, akkor ő is felméne az ünnepre, nem nyilvánosan, hanem mintegy titkon.

11. A zsidók azért keresik vala őt az ünnepen, és mondának: Hol van ő?

12. És a sokaságban nagy zúgás vala ő miatta. Némelyek azt mondják vala, hogy jó ember; mások pedig azt mondják vala: Nem, hanem a népnek hitetője.

13. Mindamellett senki sem beszélt vala nyiltan ő felőle a zsidóktól való félelem miatt.

9. *Marada Galileában*. Az evangélista itt az Úr Jézus Krisztus rokonait mutatja meg nekünk,[182] akik a szokásnak megfelelően tettették, hogy tisztelik Istent, de baráti kapcsolatokat ápoltak a hitetlenekkel, ezért minden ijedtség nélkül járhattak-kelhettek. Másrészt bemutatja nekünk Krisztust, Akit a világ gyűlöl, s titokban jön a városba, mígnem a hivatalából fakadó szükségszerűség rá nem kényszeríti, hogy nyíltan megmutatkozzon. De ha nincs nyomorultabb dolog, mint elválasztatni Krisztustól, átkozott legyen az a nyugalom, melynek hatalmas ára az, hogy ott kell hagyni, és meg kell tagadni érte az Isten Fiát.[183]

11. *A zsidók azért keresik vala őt*. Itt tekintetbe kell vennünk az egyház állapotát. A zsidók ugyanis abban az időben úgy tátogtak a megígért megváltás után, mint az éhes emberek, mégis, mikor Krisztus megjelenik nekik, megmaradnak a bizonytalanságban. Ebből fakadt az a zúgolódás és az a véleménykülönbség. Az, hogy titokban suttognak, jele annak a zsarnokságnak, amit a papok és az írástudók gyakoroltak felettük. Valóban megdöbbentő dolog, hogy ez az egyház, amely az egyetlen egyház volt a földön abban az időben, itt zűrzavaros és alaktalan káoszként van nekünk bemutatva.[184] Azok, akik uralják a pásztorok helyett, félelemmel és terrorral nyomták el az embereket, s az egész testület szégyenteljes sivárság és siralmas rendetlenség. A *zsidók* alatt a itt köznépet érti, akik megszokták, hogy

[182] "Les cousins de nostre Seigneur Jesus Christ."
[183] "De quitter et renoncer le Fils de Dieu."
[184] "Comme un abysme de confusion et disordre;" — "mint a zűrzavar és rendetlenség szakadéka."

már két éve hallanak Krisztusról, kérdezősködnek Felőle, mert nem jelenik meg az ő szokásuk szerint. Mikor ugyanis azt kérdezik, *Hol van ő?* Olyan embert írnak le, akit ismernek, de ez az íge mégis arra mutat rá, hogy nem volt az indíttatásuk őszinte, s mindig megmaradtak a kételyek közepette és a bizonytalanságban.

12. *És a sokaságban nagy zúgás vala ő miatta*. Ezalatt azt érti, hogy ahol csak összeverődtek az emberek, amint az rendszerint a nagyobb gyűléseken megtörténik, titkos beszélgetéseket folytattak Krisztusról. A vélemények sokfélesége, amiről itt szó van, bizonyítja, hogy nem újfajta gonoszság, hogy az emberek különböző véleményen vannak Krisztusról még az egyház kebelén belül is. S mivel mi nem vonakodunk elfogadni azt a Krisztust, Akit korábban nemzete nagyobb része elítélt, így ugyanazzal a pajzzsal kell felfegyverkeznünk, hogy a naponta látható széthúzás meg ne zavarjon minket. Emellett észrevehetjük, mily nagy az emberek elhamarkodottsága Isten dolgaiban. Lényegtelen dolgokban nem vettek volna maguknak ekkora szabadságot, de mikor a kérdés Isten Fiáéra és legszentebb tanítására vonatkozik, azonnal igyekeznek ítéletet mondani felette. Annál nagyon mértékletességet kell tanúsítanunk, nehogy meggondolatlanul ítélet alá helyezzük életünket Isten örökkévaló igazságával. S ha a világ csalóknak tart minket, emlékezzünk meg, hogy ezek Krisztus jelei és bélyegei, feltéve ha egyidejűleg hűségeseknek is bizonyulunk. Ez az igeszakasz hasonlóképpen azt is megmutatja, hogy a nagy tömegben, még mikor az egész testület zűrzavaros állapotban is van, mindig vannak néhányan, akik helyesen gondolkodnak, de ezt a néhány embert, akiknek elméi megfelelően irányítottak, elnyeli a tömeg, akiknek értelme összezavarodott.

13. *Mindamellett senki sem beszélt vala nyiltan ő felőle a zsidóktól való félelem miatt*. A *zsidók* alatt itt a vezetőket érti, akiknek a kezükben volt az irányítás. Ők a Krisztus iránti akkora gyűlölettől izzottak, hogy egy szót sem engedtek kiejteni egyik oldalon sem. Nem mintha nem tetszett volna nekik bármely őket ért megrovás, hanem mert nem tudtak jobb kibúvót találni, minthogy a nevét a feledés homályába kell temetni. Az igazság ellenségei tehát, miután rájöttek, hogy a durvaságukkal semmit sem érnek el, semmi másra nem vágynak jobban, minthogy elnyomják az emlékezetét, s egyedül ezt a célt próbálják meg elérni. Az, hogy mindenki hallgatott, a megfélemlítéssel érték el, s ez a hatalmas zsarnokságnak volt a jele, mint már mondottam. S ahogyan a féktelen szabadosságnak sincs helye a jól irányított egyházban, úgy az a legnyomorultabb helyzet, mikor minden szabadságot a megfélemlítéssel nyomnak el. A mi Urunk Jézus Krisztus hatalma azonban annál nagyobb és fényesebb világossággal tündökölt elő, mikor – a fegyveres ellenségek és oly dühödt haragjuk, valamint egy ekkora hatalmú kormány mellett – nyíltan vallotta és mondta ki Isten igazságát.

14. Már-már az ünnep közepén azonban felméne Jézus a templomba, és tanít vala.

15. És csodálkozának a zsidók, mondván: Mimódon tudja ez az írásokat, holott nem tanulta?!

16. Felele nékik Jézus és monda: Az én tudományom nem az enyém, hanem azé, a ki küldött engem.

17. Ha valaki cselekedni akarja az ő akaratát, megismerheti e tudományról, vajjon Istentől van-é, vagy én magamtól szólok?

18. A ki magától szól, a maga dicsőségét keresi; a ki pedig annak dicsőségét keresi, a ki küldte őt, igaz az, és nincs abban hamisság.

19. Nem Mózes adta-é néktek a törvényt? és senki sem teljesíti közületek a törvényt. Miért akartok engem megölni?

14. *Felméne Jézus a templomba*. Látjuk, hogy Jézus nem félt annyira, hogy elállt volna hivatala teljesítésétől, késlekedésének oka ugyanis az volt, hogy minél nagyobb

tömegnek prédikálhasson. Néha tehát veszélyeknek tesszük ki magunkat, de soha nem szabad semmibe venni, vagy elmulasztani egyetlen lehetőséget sem a jó megcselekvésére. Ami a templombéli tanítását illeti, ezt az ókori rendeletnek és szokásnak megfelelően végzi, mert noha Isten oly sok ceremóniát rendelt el, nem úgy döntött, hogy a népének hideg és haszontalan színjátékokkal kell elfoglalnia magát. Hogy a hasznukra fény derüljön, szükséges volt a tanítást melléjük adni, s ezen a módon a külső rítusok a lelki dolgok élő képmásai, mikor ezek mintájául Isten világa szolgál. Abban az időben azonban majdnem minden pap buta volt, s a tiszta tanítást megrontották az írástudók kovásza és hamis agyszüleményei. Ezért Krisztus felvállalta a tanítói hivatalt, s tette ezt jogosan, mivel Ő volt a nagy Főpap, amint azt rövidesen ki is jelentette, hogy Ő nem tesz mást, csak amit az Atya parancsol Neki.

15. *És csodálkozának a zsidók*. Azok, akik azt hiszik, hogy Krisztust nagyrabecsüléssel és tisztelettel fogadták, tévednek, mert a zsidók csodálkozása, vagy bámulata olyan természetű, melyből kiindulva lehetőséget keresnek a lenézésére. Akkora ugyanis az emberek hálátlansága, hogy Isten munkáinak megítélésében mindig szándékosan keresnek lehetőséget arra, hogy tévedhessenek. Ha Isten a szokásos eszközökkel és a megszokott módon cselekszik, azok az eszközök, melyek szemmel láthatóak – mondhatni – fátylak, melyek elrejtik előlünk az isteni kéz látványát, ezért nem veszünk bennük észre semmi mást, csak ami emberi. Ám ha Isten szokatlan hatalma keresztülfénylik a természet rendjén és az általánosan ismert eszközökön, megszédülünk, s aminek mélyen meg kellene érinteni minden érzékszervünket, az álomként tűnik tova. Akkora ugyanis a büszkeségünk, hogy semmi sem érdekel minket, aminek nem tudjuk az okát.

Mimódon tudja ez az írásokat? Isten hatalmának és kegyelmének szembeszökő bizonyítéka volt, hogy Krisztus, Akit egyetlen mester sem tanított, mégis messzemenőleg megkülönböztethető volt a Szentírással kapcsolatos ismeretei alapján, s hogy Ő, Aki soha nem volt tudós, a legkiválóbb tanító, és nevelő lett. De pontosan azért vetik meg a zsidók Isten kegyelmét, mert meghaladja képességeiket. A példájuk által figyelmeztetvén tanuljunk meg mélyebb tiszteletet táplálni Isten iránt, mint amit szoktunk a munkáin való elmélkedés kapcsán.

16. *Az én tudományom nem az enyém*. Krisztus megmutatja, hogy ez a körülmény, ami sértés volt a zsidók számára, inkább egy létra volt, melynek segítségével feljebb kellett volna emelkedniük, hogy észrevehessék Isten dicsőségét. Mintha csak azt mondta volna: „Mikor láttok egy, nem az emberek iskolájában képzett tanítót, tudjátok meg, hogy engem Isten oktatott”. Annak oka, hogy a mennyei Atya úgy döntött, hogy az Ő Fiának egy asztalosműhelyből kell előjönnie, nem pedig az írástudók iskoláiból, nem volt más, mint hogy az evangélium eredete jobban megmutatkozzék, és senki se gondolhassa, hogy azt a földön fabrikálták össze, vagy ne képzelhesse, hogy bármely emberi lény volt a szerzője. Ugyanezért választott Krisztus tudatlan és tanulatlan embereket apostolaiul, s engedte meg nekik, hogy három évig megmaradjanak a hatalmas tudatlanságban, hogy egy pillanat alatt kiképezvén őket új emberekként, sőt a mennyből épp most jött angyalokként indíthassa őket útba.

Hanem azé, a ki küldött engem. Közben Krisztus azt is megmutatja, hogy honnan kell vennünk a lelki tanítás tekintélyét: egyedül Istentől. S mikor azt állítja, hogy a tanítás nem az Övé, hanem az Ő Atyjáé, a hallgatói képességeire van tekintettel, akik pusztán egy embernek tartották Őt. Engedményt téve tehát megengedi, hogy az Atyától eltérőnek tartsák, avégett, hogy megerősítse: csak azt hozza elő, mit az Atya megparancsolt. Az elmondottak jelentősége az, hogy amit az Atya nevében tanít, az nem emberek tanítása, s nem emberektől származott, így büntetlenül senki se vetheti meg. Látjuk, hogy milyen módszerrel szerez tekintélyt a tanításának. Utal rá, hogy Isten a Szerzője. Látjuk azt is, hogy milyen alapon és mi okból követeli, hogy hallgassák meg. Azért, mert az Atya küldte Őt, hogy tanítson. Mindkét dolognak meg kell lennie annál az embernél, aki magára vállalja a tanítói hivatalt, s azt akarja, hogy higgyenek neki.

17. *Ha valaki cselekedni akarja az ő akaratát*. Előre látja a lehetséges ellenvetéseket. Mivel azon a helyen sok ellensége volt, egyesek azonnal így zúgolódhattak volna ellene: „Miért dicsekszel nekünk Isten nevével? Mi ugyanis nem tudjuk, hogy Tőle jöttél-e? Miért kényszeríted hát ránk azt az irányelvet, amit nem ismerünk el veled kapcsolatban, hogy te semmi mást nem tanítasz, csak amit Isten parancsolt?" Krisztus tehát megismétli, hogy az istenfélelemből és az Iránta való tiszteletből megalapozott ítélet fakad, így ha elméik hajlandók a helyes istenfélelemre, könnyen észreveszik majd, hogy amit tanít, az igaz-e, vagy sem. Amellett egy közvetett rendreutasítást is megfogalmaz ezzel, mert miképpen lehetséges, hogy nem képesek különbséget tenni a hamisság és az igazság között,[185] ha nem azért, mert nélkülözik a józan megértés fő kellékét, nevezetesen a kegyességet és a vágyódást az Isten iránti engedelmességre?

A kijelentés ugyancsak figyelemre méltó. A Sátán folytonosan szövi a terveit ellenünk, s minden irányban kiveti a hálóit, hogy hirtelen meglephessen a trükkjeivel. Itt Krisztus a legkitűnőbb módon figyelmeztet előre minket, hogy óvakodjunk kitenni magunkat bármely csalásának, biztosítván minket arról, hogy ha készen állunk engedelmeskedni Istennek, Ő sohasem fogja elmulasztani, hogy a Lelkével megvilágosítson minket, így képesek leszünk különbséget tenni a hamisság és az igazság között. Semmi más nem gátol minket abban tehát, hogy helyesen ítéljünk, minthogy engedetlenek és makacsak vagyunk, s valahányszor becsap minket a Sátán, joggal kapjuk a büntetést a képmutatásunk miatt. Mózes figyelmeztet, hogy mikor hamis próféták támadnak, akkor Isten tesz minket próbára, mert akiknek tiszta a szívük, azokat sosem lehet becsapni (5Móz13:3). Ebből nyilvánvaló, hogy manapság sokan bűnösen és ostobán rettegnek attól, hogy hibát követnek el, mert pontosan ez a rettegés csapja be az ajtót minden tanulni vágyásuk előtt. Mintha a Megváltónknak nem lett volna jó alapja hozzá, hogy ezt mondja: „Zörgessetek, és megnyittatik néktek" (Mt7:7).

Éppen ellenkezőleg, ha teljesen odaszánjuk magunkat az Istennek való engedelmességre, ne kételkedjünk abban, hogy Ő megadja nekünk a megkülönböztetés lelkét, hogy állandó igazgatónk és vezetőnk legyen. Ha mások az ingadozást választják, végül majd meglátják, hogy milyen átlátszóak az ürügyeik a tudatlanságukra. S valóban látjuk, hogy mindazok, akik most húzódoznak, s inkább a kétségeiket szeretik táplálni, mint olvasni, vagy hallgatni, őszintén kérdezősködni Isten igazságának hollététől, s alapelveikkel vakmerően dacolnak Istennel. Valaki azt mondja majd, hogy imádkozik a holtakért, mivel nem bízván a saját ítéletben, nem merészeli elítélni a bűnös emberek által a purgatóriumról alkotott hamis tanokat, de mégis szabadon megengedi magának a paráznaságot. Másvalaki azt mondja majd, hogy nem eléggé éleselméjű ahhoz, hogy különbséget tegyen Krisztus tiszta tanítása és az emberek hamis koholmányai között, de ahhoz azért eléggé éleselméjű, hogy lopjon, vagy hamisan esküdjön. Röviden, mindezen kételkedők, akik a kétkedés fátylába burkolóznak mindazokat a dolgokat illetően, melyek ma még ellentmondásosak, nyíltan lenézik Istent azokban a dolgokban, melyek egyáltalában nem homályosak.

Nem kell tehát csodálkoznunk, ha az evangélium tanítását napjainkban csak nagyon kevesen fogadják el, mivel oly kevés az istenfélelem a világban. Emellett Krisztus eme szavai tartalmazzák az igazi vallás meghatározását, azaz mikor készek vagyunk szívből Isten akaratát követni, amire egyetlen ember sem képes, hacsak előzőleg meg nem tagadta a saját nézeteit.

Vagy én magamtól szólok. Észre kell vennünk, milyen módon akarja Krisztus, hogy ítéletet alkossunk bármiféle tanításról. Azt akarja, hogy ami Istentől van, azt vita nélkül fogadjuk el, de szabadon megengedi nekünk mindannak elvetését, ami embertől van, mert ez az egyetlen Általa lefektetett megkülönböztetés, mellyel különbséget kell tennünk a tanítások között.

[185] "Entre la faussete et la verite."

18. *A ki magától szól*. Idáig azt mutatta meg, hogy az emberek vakságának nincs más oka, csak az, hogy nem az istenfélelem vezeti őket. Most egy másik jellel is ellátja a tanítást, melyből kiderül, hogy Istentől, vagy embertől származik-e. Mert mindaz, ami Isten dicsőségét tükrözi, szent és isteni, de mindaz ,ami az emberek becsvágyához járul hozzá, s őket felemelvén elhomályosítja Isten dicsőségét, nemcsak azt nem követelheti, hogy higgyünk benne, de erőteljesen el kell azt vetnünk. Aki Isten dicsőségét teszi meg az elérendő célnak, sohasem téved el, s aki ezzel a próbakővel próbál meg és ellenőriz le mindent, amit Isten nevében hoznak fel, azt soha nem vezeti majd félre az igazsággal való hasonlóság. Arra is felhívja ez a figyelmünket, hogy egyetlen ember sem láthatja el őszintén az egyház tanítójának hivatalát mindaddig, amíg le nem mond minden becsvágyáról, és el nem dönti határozottan, hogy egyedüli céljaként az Isten dicsőségének támogatását tűzi ki célul, mégpedig minden erejéből. Mikor Jézus azt mondja, hogy *és nincs abban hamisság*, ezalatt azt érti, hogy semmi bűnös, vagy képmutató, hanem azt teszi, amitől Isten jó és őszinte szolgájává válik.

19. *Nem Mózes adta-é néktek a törvényt?* Az evangélista nem meséli el Krisztus prédikációjának teljes és összefüggő történetét, hanem csak az alaptémák rövid válogatását említi, amiben benne foglaltatik az elmondottak lényege. Az írástudók halálosan gyűlölték Őt,[186] a papok pedig azért lobbantak haragra Iránta, mert meggyógyította a bénát, ők pedig azt állították, hogy ez a törvény iránti buzgóság következménye volt. S hogy megcáfolja képmutatásukat, Ő nem a témából, hanem a személyből kiindulva érvel. Mivel mindannyian átadták magukat a bűneiknek, mintha semmiféle törvényt sem ismertek volna, ebből arra következtet, hogy nem a törvény iránt érzett bármiféle szeretet, vagy buzgóság mozgatta őket. Így tehát ez a védekezés nem elégséges az állítás bizonyítására. Tegyük fel, hogy – a hamis színlelés leple alatt – elrejtették bűnös és igaztalan gyűlöletüket, ebből azonban még mindig nem következik, hogy Krisztus jól tette, ha bármit a törvénnyel szemben elkövetett, mert nekünk nem szabad a magunk vétkességét a mások bűneivel elkendőzni.

Krisztus azonban itt összekapcsol két mondatot. Az előzőben az ellenségei lelkiismeretét veszi célba, s mivel büszkén dicsekedtek azzal, hogy ők a törvény védelmezői, letépi róluk ezt az álarcot. Azzal rója meg őket ugyanis, hogy annyiszor engedik meg maguknak a törvény megsértését, ahányszor csak nekik tetszik, következésképpen semmit sem törődnek a törvénnyel. Utána rátér magára a kérdésre, mint azt majd látjuk, így a védelem minden részében kielégítő és teljes. Következésképpen ennek a mondatnak a jelentése az, hogy nem létezik a törvény iránti buzgóság annak megvetőiben. Ezért Krisztus arra következtet, hogy valami más lobbantotta a zsidókat akkora haragra, hogy megpróbálják őt megölni. Ezen a módon kell előrángatnunk a bűnösöket a rejtekhelyükről, valahányszor csak Isten és az igaz tanítás ellen harcolnak, s azt színlelik, hogy ezt kegyes indíttatásból teszik.

Azok, akik manapság az evangélium legádázabb ellenségei, s a pápaság legtevékenyebb védelmezői, semmi valószínűbbet nem tudnak felhozni a saját javukra, minthogy a buzgóság hevében égnek. Ám ha közelebbről megvizsgáljuk az életüket, az tele van alapvető bűnökkel, s nyíltan kigúnyolja Istent. Ki ne tudná, hogy a pápa udvara telis-tele van ínyencekkel?[187] S a püspökök és az apátok, vajon van-e annyi mértékletességük az aljasságukat elrejtendő, hogy legalább a vallás valamiféle megjelenése megfigyelhető lenne náluk? S ami a szerzeteseket és egyéb civakodókat illeti, vajon nem adták át magukat minden gonoszságnak, tisztátalanságnak, kapzsiságnak, s mindenféle megbotránkoztató bűnnek, hogy életük ne kiabálná hangosan, hogy mindenestől elfelejtették Istent? S vajon most, hogy nem szégyellnek az Isten és Krisztus iránti buzgósággal dicsekedni, nem kellene nekünk visszanyomni őket Krisztusnak ezzel a válaszával?

---

[186] "Les scribes le haissoyent mortellement."

[187] "Que la cour du Pape est remplie d'Epicuriens."

20. Felele a sokaság és monda: Ördög van benned. Ki akar téged megölni?

21. Felele Jézus és monda nékik: Egy dolgot cselekvém, és mindnyájan csodáljátok.

22. Azért Mózes adta néktek a körülmetélkedést (nem mintha Mózestől való volna, hanem az atyáktól): és szombaton körülmetélitek az embert.

23. Ha körülmetélhető az ember szombaton, hogy a Mózes törvénye meg ne romoljon; én rám haragusztok-é, hogy egy embert egészen meggyógyítottam szombaton?

24. Ne ítéljetek a látszat után, hanem igaz ítélettel ítéljetek!

20. *Ördög van benned*. Ennek jelentése: ”Bolond vagy”, mert a tanult zsidók azt szokták mondani, mikor az emberek haragra lobbantak, vagy mikor elvesztették józan eszüket és értelmüket, hogy a gonosz kínozza őket. S valóban, a gyengébb és mérsékeltebb büntetéseket Isten atyai vesszőjétől kapjuk, így mikor nagyobb keménységgel, és komolysággal bánik velünk, akkor rendszerint nem a saját kezével büntet, hanem inkább a gonoszt használja fel haragja végrehajtó szolgájának. Emellett a tömeg naivitással vádolja Krisztust, mert a köznép nem ismerte a papok szándékait. Ezek a bolond emberek tehát az őrültségnek tulajdonítják, mikor Krisztus arról panaszkodik, hogy megpróbálják megölni. Ebből megtanuljuk, hogy rendkívül vigyáznunk kell, ne formáljunk véleményt az általunk nem ismert dolgokról, hanem ha valaha is előfordul, hogy a tudatlanok durván elítélnek minket, viseljük el könnyedén a sértést.

21. *Egy dolgot cselekvém*. Most elhagyván a személyüket, elkezd a tényről beszélni, mert bizonyítja, hogy az Általa véghez vitt csoda nem ütközik Isten törvényébe. Mikor azt mondja, hogy egy dolgot cselekedett, ez azt jelenti, hogy csak egy bűn van, amiben vétkesnek tartják, vagy hogy egyetlen munkájáért vádolják, nevezetesen mert meggyógyított egy embert a nyugalom napján,[188] ugyanakkor ők minden nyugalom napján nagyon sok ugyanilyen, vagy hasonló munkát végeznek, mégsem tartják őket bűnözőknek. Nem múlt el a nyugalomnak ugyanis egyetlen napja sem, melyen ne metéltek volna körül nagyszámú csecsemőt Júdeában. Ezzel a példával védi meg a cselekedetét, jóllehet nem pusztán a hasonlóból kiindulva érvel, hanem összehasonlítást tesz a nagyobb és a kisebb között. Az volt a hasonlóság a körülmetélkedés és a béna meggyógyítása között, hogy mindkét dolog Isten munkája volt, Krisztus azonban azt állítja, hogy az utóbbi a kiválóbb, mert az egész ember számára lett belőle előny. Ha csak a testi betegségből gyógyította volna meg az embert, az összehasonlítás nem állná meg a helyét, mert a körülmetélkedés kiválóbb lenne a lélek gyógyírjaként. Krisztus tehát összekapcsolja a csoda lelki előnyét a testnek megadott külső haszonnal, s ezen az alapon joggal tartja a körülmetélkedésnél előnyösebbnek az egész ember meggyógyítását.

Lehet az összehasonlításnak még egy oka, nevezetesen, hogy a sákramentumokhoz nem mindig járul erő és hatékonyság, miközben Krisztus hatékonyan munkálkodott a beteg meggyógyításában. Én azonban az előbbi magyarázatot tartom jobbnak, hogy a zsidók rosszindulatúan rágalmaztak egy *cselekedetet*, melyen át Isten kegyelme jobban keresztülfénylett, mint a körülmetélkedésen, aminek annyi tiszteletet adtak, hogy úgy vélték: nem sérti a szombatot.

És mindnyájan csodáljátok. A csodálkozás, amiről beszél, azt jelenti, hogy amit Krisztus tett, az váltotta ki a zúgolódást, mivel úgy vélték, hogy a törvényesnél többet merészelt megtenni.

22. *Azért Mózes adta néktek a körülmetélkedést*. Az *azért* viszonyszó alkalmatlannak tűnik, emiatt egyesek a δια τούτο kifejezést (*ezen az alapon*, *következésképpen*) a *mert*

[188] “An jour de Repos.”

értelemben használják, a görög mondattan azonban előnytelen ehhez a véleményhez.[189] Én egyszerűen úgy magyarázom, hogy a körülmetélkedés oly módon rendeltetett el, hogy ennek a jelképes rítusnak a gyakorlása még szombaton is szükséges volt. *Következésképpen*, mondja, azaz így elégséges módon megmutatta nekik, hogy a szombat tiszteletben tartását Isten munkái nem sértik. S jóllehet Krisztus a körülmetélkedés példáját társítja a szóban forgó dologhoz, mégis azonnal korrekciót alkalmaz, mikor megjegyzi, hogy nem Mózes volt a körülmetélkedés első szolgálója. Az Ő célja számára azonban elégséges volt, hogy Mózes, aki oly szigorúan megkövetelte a szombat megtartását, azt is megparancsolta, hogy a csecsemőket körül kell metélni a nyolcadik napon, még ha ez a nyugalom napjára esik is.[190]

24. *Ne ítéljetek a látszat után.* Befejezvén a védekezés, egy megrovást is megfogalmaz azon az alapon, hogy bűnös hajlamaik vezették őket félre, s nem a ténynek és a szóban forgó dolognak megfelelően ítélnek. A körülmetélkedést joggal tisztelték, s mikor szombatnapon történt, tudták, hogy azzal a törvényt nem sértették meg, mivel Isten munkái jól összeegyeztethetők. Mi másért nem jutottak ugyanarra a következtetésre Krisztus munkáéit illetően, ha nem azért, mert elméiket a személyével kapcsolatos előítéletek töltötték el? Az ítélet tehát soha nem lesz igaz, amíg nem a tény igazsága szabályozza, mert abban a pillanatban, hogy egyesek színre lépnek, az emberek a szemüket és az érzékszerveiket feléjük fordítják, és az igazság azonnal szertefoszlik. S bár ezt az intést minden körülmények között és minden dologban meg kell szívlelnünk, de különösen akkor, mikor a kérdés az isteni tanításra vonatkozik. Semmire sem vagyunk jobban hajlamosak, mint idegenkedni a tanítástól az emberek gyűlölete, vagy megvetése alapján.

25. Mondának azért némelyek a jeruzsálemiek közül: Nem ez-é az, a kit meg akarnak ölni?

26. És ímé nyiltan szól, és semmit sem szólnak néki. Talán bizony megismerték a főemberek, hogy bizony ez a Krisztus?

27. De jól tudjuk, honnan való ez; mikor pedig eljő a Krisztus, senki sem tudja, honnan való.

28. Kiálta azért Jézus a templomban, tanítván és mondván: Mind engem ismertek, mind azt tudjátok, honnan való vagyok; és én magamtól nem jöttem, de igaz az, a ki engem elküldött, a kit ti nem ismertek.

29. Én azonban ismerem őt, mert ő tőle vagyok, és ő küldött engem.

30. Akarják vala azért őt megfogni; de senki sem veté reá a kezét, mert nem jött még el az ő órája.

25. *Némelyek a jeruzsálemiek közül*. Azaz, azok közül, akikkel a főemberek közölték a terveiket, s akik tudták, hogy mennyire gyűlölték Krisztust, mert a nagy többség – amint később láttuk – úgy nézett minderre, mint álomra, vagy bolondságra. Azoknak tehát, akik tudták, hogy a főemberek milyen szenvedélyes haragot táplálnak Krisztus iránt, volt némi okuk a csodálkozásra, hogy noha Krisztus a templomban nyíltan fellép, sőt prédikál, a

[189] A nehézség elhárítható a δια τούτο szavak (Scholz, Bloomefield és mások) akként történő olvasásával, mintha a 21. vers végét, s nem a 22. vers elejét képeznék. Και πάντες θαυμάζετε δια τούτο – s mindannyian csodálkoztok RAJTA, vagy ezen az alapon. A szerzőnk a tőle megszokott éleselméjűséggel ebben az esetben is előre megérezte a modern kritika eredményeit, mert a francia nyelvű változata, ami a legutolsó nézeteit tükrözi, így szól: "J'ay fait une oeuvre, et vous en estes tous emerveillez, *ou*, *et vous estes esmerveillez de cela. Moise vous a donne la Circoncision*." „Egyvalamit cselekedtem, s valamennyien csodálkoztok rajta, vagy: *ezen mindannyian csodálkoztok. Mózes adta nektek a körülmetélkedést*". Figyelemre méltó, hogy miközben a modern francia változat nagyon közel megy Kálvin fordításához, *et vous en etes tous etonnes*, (s valamennyien csodálkoztok rajta), a fordító elnézte a δια τούτο erejét, mert az *en* szót, mint kiegészítést dőlt betűvel szedte – a szerk.

[190] "An jour de Repos."

főemberek semmit sem mondanak erre. Tévedtek azonban abban a vonatkozásban, hogy a teljességgel isteni csodában nem vették figyelembe Isten gondviselését. Azaz a testi emberek, lássák meg bárhol Isten szokatlan munkáját, valóban csodálkoznak, de Isten hatalmának gondolata egy pillanatra sem merül fel az elméjükben. Nekünk azonban kötelességünk bölcsebben megvizsgálni Isten munkáit. S mikor a bűnös emberek minden koholmányukkal egyetemben nem képesek úgy akadályozni az evangélium terjedését, ahogyan szeretnénk, főleg akkor legyünk teljesen meggyőződve róla, hogy erőfeszítéseik gyümölcstelenekké tétettek, mert Isten a szavának felemelésével legyőzte őket.

27. *De jól tudjuk, honnan való ez*. Itt nemcsak azt látjuk, hogy milyen hatalmas az emberek vaksága, mikor Isten dolgaival kapcsolatosan kell ítéletet hozniuk, hanem hogy ez a bűn még majdnem természetes is a számukra, s ennek következtében találékonyak annak kieszelésében, hogy mi tartja vissza őket az igazságra való eljutástól. Valóban gyakran a Sátán ravaszságából erednek azok a megbotránkozások, melyek sokakat elfordítanak Krisztustól, de jóllehet az út világos és egyenletes, mégis minden ember kiagyal magának valami okot a sértődésre. Ami a főembereknek a Krisztussal való szembeszállását illeti, az ő hitetlenségük önmagában visszatartotta ezt a tömeget. Mikor azonban ez az akadály elhárult, kitaláltak maguknak új okot, hogy ne kelljen hitre jutniuk. S bár helyes volt, hogy a főembereik példáját kövessék, oly messze állnak annak követésétől, ami helyes, hogy szándékosan botlanak meg már az első lépésnél. Azaz gyakran megtörténik, hogy azok az emberek, akik jól kezdték, elbuknak, hacsak az Úr nem vezeti őket keresztül az egész karrierjükön.

Mikor pedig eljő a Krisztus. Az érv, mellyel a saját fejlődésüket gátolják, ez: „A próféták bizonyságot tettek arról, hogy Krisztus eredete ismeretlen lesz. Mivel mi tudjuk, honnan jött ez az ember, nem tekinthetjük Krisztusnak". Ez emlékeztet minket rá, milyen ártalmas megcsonkítani a Szentírást és Magát Krisztust, hogy csak a felét fogadjuk el. Isten megígérte, hogy a Megváltó Dávid magva lesz, de gyakran követeli ezt a hivatalt konkrétan Magának is. Következésképpen a Megváltónak a testben megjelent Istennek kell lennie, hogy egyházának Megváltója lehessen. Mikeás megmutatja, hol születik majd meg Krisztus: „De te, Efratának Bethleheme, bár kicsiny vagy a Júda ezrei között: belőled származik nékem, a ki uralkodó az Izráelen", (Mik5:2). Ezek a gonosz emberek azonban mégsem látván mást Krisztusban, csak megvetésre méltót, azt az abszurd következtetést vonták le, hogy Ő nem a megígért személy. A testi Krisztus alantas állapotára tehát tanuljunk meg úgy nézni, hogy a megaláztatás eme állapota, melyet a gonosz emberek megvetettek, a mennyei dicsőségbe emelhessen bennünket. Azaz Betlehem, ahol az embernek meg kellett születnie, számunkra ajtó lesz, melyen át az örök Isten jelenlétébe léphetünk.

28. *Kiálta azért Jézus a templomban*. Keserűen megrója őket a meggondolatlanságukért, mivel gőgösen hitegették magukat a hamis véleménnyel, s ily módon kizárták magukat az igazság megismeréséből. Mintha csak azt mondta volna: „Ti mindent tudtok, de mégsem tudtok semmit". S valóban nincs rombolóbb sorscsapás annál, mikor az embereket annyira megmérgezi az általuk birtokolt elégtelen tudásmennyiség, hogy vakmerően elvetnek mindent, ami ellentétes a véleményükkel.

Mind engem ismertek, mind azt tudjátok, honnan való vagyok. Ez ironikus nyelvezet. A Róla alkotott hamis véleménnyel állítja szembe az igazságot, mintha azt mondaná: „Miközben a szemeitek a földre szegeződnek, azt hiszitek, hogy minden részemet látjátok, ezért megvettek engem, mint alantast és ismeretlent. Isten azonban bizonyságot fog tenni arról, hogy én a mennyből jöttem, s jóllehet ti elutasítotok, Isten majd elismeri, hogy én tényleg az Ő Fia vagyok".

De igaz az, a ki engem elküldött. Ugyanabban az értelemben nevezi Isten igaznak, mint amelyben Pál hűségesnek: „Ha hitetlenkedünk, ő hű marad: ő magát meg nem tagadhatja" (2Tim2:13).

Célja ugyanis annak bizonyítása, hogy az evangéliumnak kijáró tiszteletet a legcsekélyebb mértékben sem csökkentik a világ vele szemben kifejtett legnagyobb erőfeszítései, s jóllehet a bűnös emberek megpróbálhatják elvenni Krisztustól, ami Őt illeti, Ő mégis sértetlen marad, mert Isten igazsága szilárd és mindig önmagához hasonló. Krisztus látja, hogy megvetik, de ahelyett, hogy meghajoljon, épp ellenkezőleg, merészen visszautasítja azok dühödt pökhendiségét, akik Őt semmibe veszik. Ezzel a megingathatatlan és hősies lelkierővel kell felruháztatnia minden hívőnek, sőt mi több, a hitünk sohasem lesz szilárd, vagy tartós, amíg nem kezeli megvetéssel a bűnös emberek előítéleteit, mikor azok Krisztus ellen támadnak. S az istenfélő tanítóknak mindenekelőtt, erre a támogatásra támaszkodva ki kell tartaniuk az igaz tanítás fenntartásában akár az egész világgal szemben is. Ezért hivatkozik Jeremiás az Istenre, mint védőjére és őrzőjére, mikor csalóként bélyegzik meg: „Rávettél Uram, engem, és rávétettem" (Jer20:7). Ezért menekül Ézsaiás, akire a rágalmak, és az ítéletek özöne zúdul, abba a menedékbe, hogy Isten majd igazolja az ő ügyét (Ézs50:8). S Pál, elnyomván az igazságtalan ítéletektől, ezért folyamodik mindenkivel szemben az Úr napjára (1Kor4:5), elégségesnek véve egyedül Istent szembeállítani a világgal, dühöngjön és háborogjon az akárhogyan is.

A kit ti nem ismertek. Ezalatt azt érti, hogy nem csoda, hogy a zsidók nem ismerik, mivel Istent sem ismerik, mert a bölcsesség kezdete az Úr észrevétele.

29. *Én azonban ismerem őt*. Mikor azt mondja, hogy ismeri Istent, úgy érti, nem ok nélkül ennyire magabiztos, s példájával arra figyelmeztet, hogy ne vegyük könnyedén Isten nevét, s ne hencegjünk Vele, mint patrónusunkkal és ügyünk védelmezőjével. Egyesek ugyanis nagyon vakmerőek az Isten tekintélyével való dicsekvésben, tényleg lehetetlen nagyobb gyorsaságot és vakmerőséget elképzelni mindenki véleményének elvetésében, mint amivel a fanatikusok Isten orákulumaiként adják elő a saját koholmányaikat. A mi Urunk Jézus Krisztus eme szavaival azonban megtanuljuk, hogy különösen a büszke és ostoba önbizalomtól kell óvakodnunk, továbbá mikor teljes mértékben kiderítettük Isten igazságát, bátran ellen kell állnunk az embereknek. S annak, aki teljesen tisztában van azzal, hogy Isten az Ő oldalán áll, nem kell félnie a szemtelenség vádjától, mikor a világ összes gőgjét megtapossa.

Mert ő tőle vagyok, és ő küldött engem. Egyesek az alábbi módon tesznek különbséget eme két mondat között. Az előző mondatot – *ő tőle vagyok* – Krisztus isteni lényegére vonatkoztatják, míg az utóbbit – *ő küldött engem* – az Atya által rá ruházott hivatalra, melynek a végrehajtása végett öltött Magára testet és emberi természetet. Bár nem merészelem elvetni ezt a nézetet, mégsem tudom, hogy vajon Krisztus ilyen homályosan akart-e beszélni. Készséggel elismerem, hogy lehet belőle következtetni Krisztusnak a mennyből való eljövetelére, de nem lenne elegendően erős bizonyítéka az Ő örökkévaló istenségének az ariánusokkal szemben.

30. *Akarják vala azért őt megfogni*. Nem voltak híján a Neki ártani vágyásban, sőt még meg is próbálták, s volt is erejük hozzá. Akkor viszont miért van az, hogy ekkora buzgóságtól fűtve úgy ledermedtek, mintha kezük-lábuk meg lett volna kötve? Az evangélista azt mondja, hogy mert *nem jött még el az ő órája*, ami alatt azt érti, hogy minden erőszakosságukkal és dühödt támadásukkal szemben Krisztust Isten védelme őrizte. Egyidejűleg felvállalja a kereszt sérelmét, s nincs okunk megijedni, mikor megtudjuk, hogy Krisztust nem az emberek szeszélye rántotta a halálba, hanem az Atya rendeletével volt erre az áldozatra szánva. S innen arra az egyetemes tanításra kell következtetnünk, hogy jóllehet mi napról napra élünk, mégis, Isten minden ember halálának pillanatát megszabta. Nehéz hinni, hogy noha oly sok szerencsétlenség sújt minket, célpontjai vagyunk sok nyílt és leplezett támadásnak mind az emberek, mint a vadállatok részéről, s ki vagyunk téve megannyi betegségnek, mégis minden kockázattól mentesek vagyunk, amíg Istennek nem teszik minket elszólítani. Küzdenünk kell azonban a saját hitetlenségünkkel, s meg kell

hallgatnunk először az itt tanított tantételt, majd utána a célt, amire irányul, s a belőle meríthető buzdítást, nevezetesen hogy közülünk mindenkinek minden gondját Istenre kell vetnie (Zsolt55:23, 1Pt5:7), követnie kell az elhívását és nem szabad eltérnie a kötelessége ellátásától semmiféle félelem következtében. Azonban senki ne lépjen túl a saját korlátain, mert az Isteni gondviselésbe vetett bizalom nem mehet messzebbre, mint amit Maga Isten parancsol.

31. A sokaság közül pedig sokan hivének ő benne; és azt mondják vala, hogy: A Krisztus mikor eljő, tehet-é majd több csodát azoknál, a melyeket ez tett?

32. Meghallák a farizeusok, a mint a sokaság ezeket suttogja vala felőle; és szolgákat küldének a farizeusok és a főpapok, hogy fogják meg őt.

33. Monda azért nékik Jézus: Egy kevés ideig még veletek vagyok, és majd ahhoz megyek, a ki elküldött engem.

34. Kerestek majd engem, és nem találtok meg, és a hol én vagyok, ti nem jöhettek oda.

35. Mondának azért a zsidók magok között: Hová akar ez menni, hogy mi majd nem találjuk meg őt? Vajjon a görögök közé szóródottakhoz[191] akar-é menni, és a görögöket tanítani?

36. Micsoda beszéd ez, a melyet monda: Kerestek majd engem, és nem találtok meg; és a hol én vagyok, ti nem jöhettek oda?

31. *A sokaság közül pedig sokan hivének ő benne*. Gondolhatnánk, hogy Krisztus süket és mindenestől csökönyös embereknek prédikált, de az evangélista mégis megemlíti, hogy ennek lett valami gyümölcse. Így tehát lehet, hogy egyesek zúgolódnak, mások gúnyolódnak, megint mások rágalmaznak, s nagy véleménykülönbségek alakulhatnak ki, az evangélium prédikálása azonban mégsem marad hatástalan, ezért nekünk vetnünk kell a magot, s türelemmel várnunk, míg az idő múlásával megtermi gyümölcsét. A *hittek* szó itt pontatlanul használatos, mert jobban függtek a csodáktól, mint a tanítástól, s nem voltak meggyőződve arról, hogy Jézus a Krisztus. Amint azonban készen álltak arra, hogy hallgassák, mint tanítót, s késznek mutatkoztak rá, hogy instrukciókat fogadjanak el Tőle, mint Tanítótól, ezt a felkészülést a hitre nevezi *hitnek*. Mikor a Szentlélek ilyen tiszteletre méltó módon jelöli meg a jó hajlam aprócska szikráját, ennek arra kell buzdítani minket, hogy ne kételkedjünk benne: legyen a hit bármilyen csekély, Isten számára elfogadható.

32. *Meghallák a farizeusok*. Ebből kiderül, hogy a farizeusok, mint holmi lesben állók, minden lehetséges módon megpróbálták megakadályozni, hogy Krisztus ismertté váljon. Először az evangélista csak farizeusoknak nevezi őket, majd utána hozzáteszi a papokat, akiknek egy részük volt farizeus. Kétségtelen, hogy mivel ők akartak a törvény legbuzgóbb védelmezőinek számíttatni, minden más szektánál dühödtebben szálltak szembe Krisztussal, de mikor látták, hogy saját erőfeszítéseik önmagukban elégtelenek voltak Krisztus elnyomására, az ügyet az egész papság elé vitték. Azaz, akik más dolgokban egymással szemben álltak, most összefogtak Isten Fia ellen a Sátán vezérlete alatt. Egyébként, mivel a farizeusok olyan buzgó hévvel és szüntelenül munkálkodtak zsarnokságuk és az egyház romlott állapotának fenntartásán, mennyivel buzgóbbaknak kell nekünk lennünk Isten országának támogatásában! A pápisták manapság nem kevésbé őrültek és buzgók az evangélium kioltására tett erőfeszítéseikben, mégis, rendkívül bűnös dolog, hogy példájuk legalábbis nem ösztönöz minket, hogy nagyobb merészséggel munkálkodjunk, az igaz és helyes tanítás védelmében.

[191] "Vers ceux qui sont espars entre les Grecs."

33. *Egy kevés ideig még veletek vagyok*. Egyesek úgy vélik, hogy ez a prédikáció a jelenlevőknek szólt, mások pedig úgy, hogy azoknak a szolgáknak, akiket Krisztus elfogására küldtek. Én azonban nem kételkedem abban, hogy Krisztus az ellenségeihez beszél, akik összefogtak a megsemmisítésére. Nevetségessé teszi az erőfeszítéseiket, ugyanis a végtelenségig tehetetlenek lesznek, míg az Atya által elrendelt idő el nem jön. Ugyanakkor megrója őket a makacsságuk miatt, mivel nemcsak elvetik, hanem dühödten ellenzik is a nekik felkínált kegyelmet, s azzal fenyegeti őket, hogy hamarosan el is vétetik majd tőlük. Mikor azt mondja, hogy *veletek vagyok*, a hálátlanságukat szidja, mivel jóllehet az Atya adta Őt nekik, s a mennyei dicsőségből jött le hozzájuk, s meghitt társnak elhívván őket semmire sem vágyott jobban, minthogy segíthessen nekik, mégis csak kevesen fogadták el őt. Mikor azt mondja, hogy *egy kevés ideig még*, figyelmezteti őket, hogy Isten nem tűri sokáig, hogy az Ő kegyelmét ilyen szégyenteljes megvetésnek tegyék ki. Azt is érti azonban ezalatt, hogy sem az élete, sem a halála nincs az ő hatalmukban, hanem hogy Atyja szabta meg az időt, aminek meg kell lennie.

És majd ahhoz megyek, a ki elküldött engem. Ezekkel a szavakkal arról tesz bizonyságot, hogy a halálával nem szűnik meg, éppen ellenkezőleg, mikor leteszi majd halandó testét, akkor bizonyul majd Isten Fiának feltámadásának hatalmas győzelmével. Mintha csak azt mondta volna: „Munkálkodjatok csak annyit, amennyit akartok, de soha nem fogjátok az én Atyámat megakadályozni abban, hogy az ő mennyei dicsőségébe fogadjon engem, mikor betöltöttem a küldetést, amivel megbízott. Azaz a nemcsak a rangom marad változatlan a halálom után, de még kiválóbb állapotba kerülök". Ebből egy általános figyelmeztetés fogalmazódik meg a számunkra, mert ahányszor csak Krisztus az üdvösségre hív minket az evangélium prédikálásával, ott van velünk. Nem ok nélkül nevezik ugyanis az evangélium prédikálását Krisztus hozzánk jövetelének, mert meg van írva: „ És eljövén, békességet hirdetett néktek, a távol valóknak és a közel valóknak" (Ef2:17).

Ha elfogadjuk a felénk kinyújtott kezet, Ő az Atyához vezet minket, s mindaddig, amíg ebben a világban kell tartózkodnunk, nemcsak hozzánk közel állónak mutatja Magát, de folyamatosan bennünk fog élni. S ha nem törődünk a jelenlétével, Ő nem veszít ezzel semmit, de eltávolodván tőlünk hagyja, hogy teljességgel idegenek legyünk mind Isten, mind az élet vonatkozásában.

34. *Kerestek majd engem*. Azért keresték Krisztust, hogy halálra adják. Krisztus itt a keresni szó kétértelmű jelentésére céloz, miszerint hamarosan majd másképpen fogják Őt keresni, mintha azt mondta volna: „A jelenlétem, ami most bosszantó és tűrhetetlen a számotokra, csak rövid ideig tart már, de nemsokára hiába kerestek majd engem, mert messze kerülvén tőletek, nemcsak testben, de hatalomban is, a mennyből szemlélem majd a pusztulásotokat". Felmerült itt azonban a kérdés, hogy miféle természetű volt Krisztusnak ez a keresése? Az ugyanis elég világos, hogy Krisztus az elvetettekről beszél, akiknek a makacssága Krisztus elvetésének vonatkozásában a csúcsára jutott. Egyesek a tanításra vonatkoztatják, mert a zsidók, bolond módon követvén a cselekedetek igazságát, nem szerezték meg, amire vágytak (Rm9:31). Sokan úgy vélik, hogy a Messiás személyére vonatkozik, mert a zsidók szélsőségekbe esvén hiába könyörögtek Megváltóért. A magam részéről azonban úgy magyarázom, hogy csak a gonoszok kétségbeesett nyögéseit jelenti, akik mikor a szükség rákényszeríti őket, bizonyos módon elkezdik Istent keresni.

És nem találtok meg. Mikor keresik, nem találják meg, mert a hitetlenség és a makacsság – mondhatni, a szíveik ajtajának bezárása – gátolja őket az Istenhez való közeledésben. Tényleg vágynak arra, hogy Isten segítse meg őket és legyen az ő Megváltójuk, de a megátalkodottság és a szív keménysége által elzárják maguk előtt az utat. Nagyon szemléletes példáját látjuk ennek Ézsauban,[192] aki az elsőszülöttségi jogának elvesztése

[192] "Un fort bel exemple."

kapcsán nemcsak szomorúsággal telik meg, de nyög, a fogát csikorgatja és dühödt méltatlankodásban tör ki (1Móz27:38, Zsid12:17). Mégis oly messze van az áldás keresésének helyes útjától, hogy pontosan mikor keresi,[193] akkor válik rá méltatlanná. Rendszerint ezen a módon bünteti Isten az Ő kegyelmének megvetését az elvetettekben, így vagy a komoly büntetéstől sújtva, vagy a nyomorúságukról való meggyőződéstől nyomottan, vagy más szélsőségekbe esve panaszkodnak, sírnak, és üvöltenek, de ebből semmiféle hasznuk sem származik. Megmaradván ugyanis mindig önmagukhoz hasonlóknak, ugyanazt a durvaságot táplálják a szívükben, amit előzőleg is mutattak, s nem mennek Istenhez, hanem inkább azt akarják, hogy Ő változzon meg, mivel nem tudják megsemmisíteni. Ezért tanuljuk meg, hogy késlekedés nélkül be kell fogadnunk Krisztust, amíg velünk van, hogy a társasága élvezetének lehetősége nehogy elmúljon a számunkra, mert ha egyszer becsapódik az ajtó, akkor már hiába próbáljuk meg majd újra kinyitni. „Keressétek az Urat, a míg megtalálható, hívjátok őt segítségül, a míg közel van" (Ézs55:6). Nekünk tehát addig kell az Úrhoz menni, amíg tart jókedve ideje, ahogyan a próféta mondja (Ézs49:8), mert nem tudjuk, meddig tűri Isten a mi hanyagságunkat. Az *a hol én vagyok, ti nem jöhettek oda* szavaknál a jelen időt használja a jövő idő helyett, nem azt mondja, ahol én leszek, nem jöhettek majd oda.

35. *Hová akar ez menni?* Ezt az evangélista azzal a konkrét céllal tette hozzá, hogy megmutassa, milyen hatalmas volt a nép ostobasága. Azaz, a bűnös emberek nemcsak süketek Isten utasításaira, de még a félelmetes fenyegetések mellett is gúnyolódva mennek el, mintha csak valami mesét hallanának. Krisztus kifejezetten az Atyáról beszélt, de ők a földhöz kötöttek maradtak és nem gondoltak másra, csak valami távoli helyre való távozásra.

Vajjon a görögök közé szóródottakhoz akar-é menni? Jól ismert, hogy a zsidók a *görög* nevet adták minden tengeren túli népnek, de nem arra gondoltak itt, hogy Krisztus a körülmetéletlen népekhez megy, hanem hogy a világ különböző országaiba szétszóródott zsidókhoz. A szétszóródott ugyanis nem vonatkozik azokra, akik adott helyen születtek, és a hazájukban élnek, hanem a zsidókra, akik menekültek és száműzöttek voltak. Így írja Péter az első levelét a παρεπιδήμοις διασπορας, a szétszóródott jövevényeknek, azaz „a Pontusban, Galátziában, Kappadóciában, Ázsiában és Bithiniában elszéledt[194] jövevényeknek" (1Pt1:1), s ezért üdvözli Jakab a tizenkét törzset εν τη διασπορα, szétszóródásban, azaz elszórtan (Jak1:1). A szavak jelentése tehát ez: „Vajon átkel a tengeren és elmegy a számunkra ismeretlen zsidókhoz?" S lehetséges, hogy Krisztust akarták bosszantani ezzel a gúnyolódással. „Ha Ő a Messiás, vajon Görögországban állítja fel a trónját, hisz Isten a Kánaán földjét jelölte ki lakhelyéül?" De akárhogyan is legyen, látjuk, hogy a Krisztus által velük szemben megfogalmazott komoly fenyegetések semmiféle hatással sem voltak rájuk.

37. Az ünnep utolsó nagy napján pedig felálla Jézus és kiálta, mondván: Ha valaki szomjúhozik, jőjjön én hozzám, és igyék.

38. A ki hisz én bennem, a mint az írás mondotta, élő víznek folyamai ömlenek annak belsejéből.

39. Ezt pedig mondja vala a Lélekről, a melyet veendők valának az ő benne hívők: mert még nem vala Szent Lélek; mivelhogy Jézus még nem dicsőítteték meg.

37. *Az ünnep utolsó nagy napján*. Az első dolog, amit itt észre kell venni, hogy az ellenségek egyetlen terve, vagy áskálódása sem félemlítette meg annyira Krisztust, hogy elállt volna a kötelessége teljesítésétől. Éppen ellenkezőleg, bátorság a veszélyekkel egyetemben nőtt, így nagyobb szilárdsággal tartott ki. Ezt bizonyítja az időzítés, a sokaság, valamint hogy szabadon felkiáltott, noha tudta, hogy mindenfelől kezek nyúlnak felé, hogy megragadják,

[193] "Quand il la cherche."
[194] "Aux estrangers qui estes espars."

hisz valószínű, hogy ekkorra már minden szolga készen állt arra, hogy végrehajtsák, amiért küldettek.

Ezután azt kell észrevenni, hogy nem más, mint az Isten védelme, amire támaszkodott, tette lehetővé a Számára, hogy megálljon azoknak az embereknek az erőszakos fellépéseivel szemben, akik mindent megtettek, ami csak tőlük tellett. Mert mi más lenne az oka, amiért Krisztus az ünnep utolsó nagy napján prédikált a templom közepén, ahol ellenfeleinek biztos uralma volt, s miután már egy szolgahadat is kiküldtek, mint hogy Isten hatalma tartóztatta fel a dühüket? Mégis rendkívül hasznos számunkra, hogy az evangélista elmondja, amint Krisztus hangosan így kiált: *Ha valaki szomjúhozik, jőjjön én hozzám, és igyék*. Ebből ugyanis arra következtetünk, hogy a meghívás nemcsak egy-két embernek szólt, vagy csak halkan suttogva hangzott el, hanem ez a tanítás mindenkinek hirdettetett oly módon, hogy senki sem lehet tudatlan, s csak azokhoz nem jut el ez a hangos és feltűnő kiáltás, akik szánszándékkal csukják be a füleiket. *Ha valaki szomjúhozik*. Ezzel mindenkit arra buzdít, hogy részesüljön az Ő áldásaiban, feltéve, ha a saját nyomorúságukról meggyőződve vágynak rá, hogy segítséget kapjanak. Mert igaz, hogy minden áldás vonatkozásában szegények és nyomorultak vagyunk, de az már messze nem igaz, hogy mindenki, a saját nyomorúságáról való meggyőződés által felriasztván enyhülést keres. Ezért sokan egy tapodtat sem moccannak, hanem szerencsétlenül fonnyadoznak és hanyatlanak, sőt nagyon sokan vannak, akik nem érzik a saját ürességüket mindaddig, amíg Isten Lelke a saját tüzével nem gyújt éhséget és szomjúságot a szívükben. A Lélekre tartozik tehát, hogy vágyat ébresszen bennünk a kegyelem iránt.

Ami a jelen igeszakaszt illeti, észre kell vennünk, hogy senki sem hívatik a Lélek gazdagságának megszerzésére, csak akik az eziránti vágytól égnek. Tudjuk ugyanis, hogy a szomjúság kínja a leghevesebb és kínzóbb, így még a legerősebb embereket, valamint azokat, akik minden nehézséget képesek elviselni, is legyőzi a szomjúság. S mégis inkább a szomjasakat, semmint az éheseket hívogatja avégett, hogy tovább mondhassa a *víz* és az *inni* szavakban később felhasznált metaforát, s így a beszéd minden része összhangban legyenek. S nem kételkedem abban, hogy Ézsaiásra utal, „Oh mindnyájan, kik szomjúhoztok, jertek e vizekre", (Ézs55:1). Mert amit itt a próféta Istennek tulajdonít, annak végül Krisztusban kellett beteljesednie, valamint annak is, amit az áldott szűz énekel: „ Éhezőket töltött be javakkal, és gazdagokat küldött el üresen" (Lk1:53).

Arra szólít fel tehát minket, hogy Hozzá menjünk inni, mintha azt mondta volna, hogy egyedül Ő képes teljesen kielégíteni a szomjunkat, s ahogy aki a szomjúsága legkisebb enyhítését is máshol keresi, az téved és hiába tevékenykedik.

És igyék. A buzdításhoz egy ígéretet is hozzátesz, mert az igeszakasz – *és igyék* – egy buzdítást közvetít, de önmagában egy ígéretet is tartalmaz, mivel Krisztus arról is bizonyságot tesz, hogy ő nem száraz és kiürült ciszterna, hanem kimeríthetetlen forrás, ami felettébb és bőségesen megelégíti azokat, akik hozzá jönnek inni. Ebből következik, hogy ha azt kérjük tőle, amiben fogyatkozásunk van, nem fogunk csalódni.

38. *A ki hisz én bennem*. Most megmutatja az odajövetel módját, ami nem más, mint hogy nem lábon, hanem hit által jövünk, vagyis inkább az *odajönni* nem más, mint *hinni*, legalábbis, ha helyesen határozzuk meg a *hinni* szót. Amint már mondtuk, akkor hiszünk Krisztusban, ha úgy fogadjuk Őt be, ahogyan az evangélium tárja elénk, erővel, bölcsességgel, igazsággal, tisztasággal, élettel és a Szentlélek minden ajándékával telten. Emellett most világosabban és teljesebben megerősíti azt az ígéretet, amit később említettünk, mert megmutatja, hogy gazdag bőség áll a rendelkezésére, hogy minket csordultig kielégítsen.

Élő víznek folyamai ömlenek annak belsejéből. A metafora kétségtelenül nyersnek tűnik, mikor azt mondja, hogy az élő víz folyamai fognak ömleni a hívők belsejéből, de ennek jelentése kétségtelenül nem más, mint hogy akik hisznek semmiféle lelki áldást sem fognak nélkülözni. Élő víznek nevezi, forrásnak, mely soha nem szárad ki és nem hagyja abba a folytonos áradást. Ami a folyamok szót illeti, mely többes számban szerepel, én úgy

értelmezem, mint a Lélek szétáradó kegyelmét, mely a lélek lelki életéhez szükséges. Röviden, a Szentlélek ajándékainak és kegyelmének állandósága és bősége[195] van itt nekünk megígérve. Egyesek úgy értelmezik a mondatot, – hogy a hívők belsejéből élő vizek folyamai ömlenek, – hogy akinek a Lélek adott, az egy részét a testvérei felé ömleszti, mert kölcsönös kommunikációnak kell fennállnia közöttünk. Én azonban egyszerűbb jelentést tulajdonítok ennek, nevezetesen hogy mondhatni bárkiben, aki hinni fog Krisztusban, az élet forrása fog feltörni. Amiképpen Krisztus is mondta korábban: „ Valaki pedig abból a vízből iszik, a melyet én adok néki, soha örökké meg nem szomjúhozik" (Jn4:14), mert miközben a szokványos ivás csak rövid időre oltja a szomjat, Krisztus azt mondja, hogy hittel vonjuk magunkhoz a Lelket, hogy „örök életre buzgó víznek kútfeje" lehessen. Mégsem mondja, hogy a hívők már az első napon úgy megelégednek Krisztussal, hogy soha többé nem éreznek majd sem éhséget, sem szomjúságot, hanem éppen ellenkezőleg, Krisztus élvezete az Iránta érzett újabb vágyat lobbantja lángra. A mondat jelentése azonban az, hogy a Szentlélek élő és folytonosan ömlő forrásként van a hívőkben, amint Pál is kijelenti, hogy Ő az élet bennünk (Rm8:10), jóllehet még hordozzuk magunkban a bűnök maradékával a halál okát is. S valóban, mivel mindenki a hitének mértéke szerint részesül a Lélek ajándékaiban és kegyelmében, így a jelenvaló világban nem birtokolhatjuk ezek tökéletes teljességét. A hívők azonban, miközben előrehaladnak a hitben, folytonosan törekednek új pótlásokra a Lélekből, hogy az általuk megízlelt első zsengék továbbvihessék őket az élet örökkévalósága felé. Ez azonban arra is emlékeztet minket, hogy mily csekély a mi hitünk képessége, mivel a Lélek kegyelme aligha cseppenként jut el hozzánk, hogy aztán folyamként ömöljön, ha megadjuk Krisztusnak a Neki kijáró elismerést, azaz, ha a hit képessé tesz minket arra, hogy befogadjuk.

A mint az írás mondotta. Egyesek ezt az előző mondathoz kötik, mások az utána következőhöz, ami engem illet, és kiterjesztem a beszélgetés egész tárgyára. Emellett szerintem Krisztus itt nem a Szentírás valamely konkrét versére mutat rá, hanem bizonyságot fogalmaz meg a próféták általános tanításából kiindulva. Bármikor ugyanis, ha az Úr a Lelke bőségét ígéri, az élő vízhez hasonlítja azt, s leginkább Krisztus királyságára néz, ahová a hívők elméit is irányítja. Az élő vízzel kapcsolatos minden előrejelzés tehát Krisztusban teljesedik be, mivel egyedül Ő tárta fel és mutatta be Isten rejtett kincseit.

Annak, oka, hogy a Lélek kegyelme kitöltetett Rá, nem más, mint hogy az Ő teljességéből meríthessünk (Jn1:16). Azok a személyek tehát, akiket Krisztus oly kegyelmesen elhív, de mindenfelé elcsavarognak, megérdemlik, hogy nyomorultul elpusztuljanak.

39. *Ezt pedig mondja vala a Lélekről*. A *víz* szó néha a *Lélekre* vonatkozik az Ő tisztaságának alapján, mivel az Ő tisztsége megtisztítani minket a szennyeződéseinktől. Ebben és a hasonló versekben azonban ezt a fogalmat eltérő jelentéssel használják, ami nem más, mint hogy mi nélkülözzük az élet mindenféle nedvét és nedvességét, míg Isten Lelke meg nem elevenít bennünket, s mikor meg nem öntöz bennünket, úgymond, a titkos életerővel. Az egyik részbe foglalja össze az egészet,[196] mert az egy *víz* szó alatt érti az élet minden egyes részét. Ebből arra is következtetünk, hogy mindazokat, akiket Krisztus Lelke nem újított meg, halottnak kell tekinteni, legyen bármilyen is az állítólagos életük, amivel dicsekednek.

Mert még nem vala Szent Lélek. Tudjuk, hogy a Lélek örökkévaló, de az evangélista kijelenti, hogy amíg Krisztus a világban és alantas szolgai formában, a Lélek ama kegyelme, ami kitöltetett az emberekre Krisztus feltámadása után, még nem nyilvánult meg nyíltan. S valóban, összehasonlító módon beszél, pontosan úgy, mint mikor az Ószövetséget hasonlítják össze az Újszövetséggel. Isten úgy ígéri az Ő Lelkét a választottainak és hívőknek,[197] mintha az soha nem adatott volna meg az ősatyáknak. Egyidejűleg azonban a tanítványok

[195] "Des dons et graces du Sainct Esprit."
[196] "Sous une partie il comprend le tout."
[197] "A ses eleus et fideles."

kétségtelenül a Lélek első zsengéit kapták, mert honnan származik a hit, ha nem a Lélektől? Az evangélista tehát nem azt állítja abszolút módon, hogy a Lélek kegyelme nem kínáltatott fel és nem adatott meg[198] a hívőknek Krisztus halálát megelőzően, hanem hogy az nem volt annyira tündöklő és szembeötlő, amilyenné később vált. Mert Krisztus királyságának legszebb dísze az, hogy az Ő Lelke által irányítja az egyházát, viszont akkor vette törvényesen – s nevezhetjük így – ünnepélyesen birtokba ezt a királyságot, mikor felemeltetett az Atya jobbjára. Ezért nem kell csodálkozni azon, hogy addig a pillanatig késleltette a Lélek teljes megjelenését.

Egy kérdés azonban még mindig megválaszolandó marad. Vajon itt a Lélek látható kegyelméről, vagy az újjászületésről beszél, ami a befogadás gyümölcse. Erre azt válaszolom, hogy ami Krisztus eljövetelére lett megígérve, az a látható ajándékokban, mint holmi tükörben mutatkozott meg, itt azonban a kérdés szigorúan a Lélek erejére vonatkozik, ami által újjászületünk Krisztusban, és új teremtményekké válunk. Azt, hogy szegényen, éhezve és majdnem minden lelki áldástól megfosztottan élünk a földön, miközben Krisztus dicsőségben ül az Atya jobbján, s fel van ruházva az uralkodás legmagasztosabb fenségével, a mi lustaságunknak, valamint hitünk csekély mértékének a számlájára kell írni.

40. Sokan azért a sokaság közül, a mint hallák e beszédet, ezt mondják vala: Bizonynyal ez ama Próféta.[199]

41. Némelyek mondának: Ez a Krisztus. Mások pedig mondának: Csak nem Galileából jön el a Krisztus?

42. Nem az írás mondta-é, hogy a Dávid magvából, és Bethlehemből, ama városból jön el a Krisztus, a hol Dávid vala?

43. Hasonlás lőn azért ő miatta a sokaságban.

44. Némelyek pedig közűlök akarják vala őt megfogni, de senki sem veté reá a kezét.

40. *Sokan azért a sokaság közül*. Az evangélista most elmeséli, hogy milyen gyümölcsöt termett a mi Urunk Jézus Krisztus eme utolsó prédikációja, nevezetesen hogy egyesek egyet gondoltak, mások mást, azaz véleménykülönbség alakult ki a nép között. Észre kell venni, hogy János nem Krisztus nyílt ellenségeiről beszél, vagy azokról, akik már elteltek gyűlölettel az igaz tanítással szemben,[200] hanem a köznépről, akik között nagyobb egységre lett volna szükség. Három csoportjukat különbözteti meg.

Bizonynyal ez ama Próféta. Az első csoport elismerte, hogy Jézus valóban a Próféta, amiből arra következtetünk, hogy nem idegenkedtek a tanításától. Másrészt abból a tényből, hogy noha elfogadják a Tanítót, de sem nem értik, sem nem élvezik, amit mond, látszik, hogy milyen könnyed és jelentéktelen volt ez a megvallás. Igazából nem tudták ugyanis a Prófétának elfogadni anélkül, hogy egyidejűleg el ne ismerték volna, hogy Ő az Isten Fia és üdvösségük Szerzője. Mégis jó bennünk, hogy észrevesznek valamicskét Krisztus istenségéből, ami arra indítja őket, hogy tisztelettel viseltessenek Iránta, mert ez a tanulni akarás utóbb könnyen utat nyithat a hithez.

41. *Némelyek mondának: Ez a Krisztus*. A második csoportnak helyesebb a véleménye az elsőnél, mert nyíltan elismerik, hogy Ő a Krisztus, de a harmadik csoport[201] szembeszáll Vele, és ebből fakad a vita. Ezzel a példával azt tanuljuk meg, hogy nem kell furcsállanunk, ha napjainkban az emberek megosztottak egymás között a különféle ellentmondások következtében. Megtanuljuk, hogy Krisztus prédikációja egyházszakadást okozott, s nem a

198 "Offerte et donnee."
199 "Cestuy-ci est veritablement Prophete, *ou*, *le Prophete*." — "Ez valóban próféta, *vagy a Próféta*."
200 "De mortelle haine."
201 "Les troisiemes."

pogányok között, akik idegenek voltak a hittől, hanem Krisztus egyházának kellős közepében, sőt az egyház főpapi székénél. Vajon Krisztus tanítását kell ezért kárhoztatni, mintha az lenne az oka a felkavarodásnak? Sőt inkább bolyduljon fel az egész világ, Isten Ígéje akkor is olyan drága, hogy nekünk azt kell kívánnunk, bárcsak legalább néhányan elfogadnák. Nincs okunk tehát arra, hogy lelkiismeret-furdalást érezzünk, mikor látjuk, hogy akik Isten népe közé akarnak számláltatni, az ellenvélemények okából küzdenek egymással.

Azt is észre kell vennünk azonban, hogy a megosztásokat jogtalanul származtatják az evangéliumból, mert nem lehet szilárd egyezség az emberek között, csakis a kétségtelen igazságban. Ami a békesség fenntartását illeti azok között, akik nem ismerik Istent, ez inkább ostobaságból, mint tényleges egyetértésből származik. Röviden, minden nézeteltérés oka és magva, mely az evangélium prédikálása során keletkezik, korábban már el volt rejtve az emberekben, s mikor ezeket felébresztették, mondhatni mintegy az álomból, elkezdenek mozogni. Amiképpen a ködöket sem maga a Nap hozza létre, jóllehet nem jelennek meg mindaddig, amíg a Nap fel nem kel.

Csak nem Galileából jön el a Krisztus? S hogy senki ne gondolja, hogy alaptalanul vetik el Krisztust, a Szentírás bizonyságával erősítik meg magukat, s jóllehet erőszakot tesznek ezen az igeversen azáltal, hogy Krisztus ellen fordítják, mégis van valami igazuk. Itt csak abban tévednek, hogy Krisztust galileainak tartják. De mi másból fakad ez a tudatlanság, mint a lenézésből? Ha ugyanis vették volna a fáradságot és tudakozódtak volna, meglátták volna, hogy Krisztus mindkét megnevezéssel felékesíttetett: Betlehemben születet és Dávid fia volt. Azonban ilyen a mi természetes hajlamunk: a kis dolgokat illetően megszégyenülünk a tudatlanság miatt, de a mennyei királyság titkait illetően nyugodtan alszunk. Hasonlóan fontos azt is megjegyeznünk, hogy azok az emberek szorgalmatosak és törekvőek a Krisztustól való elfordulás miatti mentség keresésében, akik ugyanakkor megdöbbentően lassúak és ostobák az igaz tanítás átvételében. Ezen a módon magából a Szentírásból, ami kézen fogva vezet minket Krisztushoz, készítenek az emberek akadályokat, hogy ne kelljen Krisztushoz jönniük.

44. *Némelyek pedig közűlök akarják vala őt megfogni*. Ez alatt az evangélista azt érti, hogy nemcsak megvetették Krisztust, de bűnös megvetésük mellé még társult a durvaság és törekvés is, hogy megsebesítsék, a babona ugyanis mindig durva. S hogy erőfeszítéseik hasztalannak bizonyultak, azt Isten gondviselésének kell tulajdonítanunk, mivel amint már korábban elhangzott, Krisztus órája még nem jött el, így az Atya védelme óvta, amelyre támaszkodva felülemelkedett minden veszélyen.

45. Elmenének azért a szolgák a főpapokhoz és farizeusokhoz; és mondának azok ő nékik: Miért nem hoztátok el őt?

46. Felelének a szolgák: Soha ember úgy nem szólott, mint ez az ember!

47. Felelének azért nékik a farizeusok: Vajjon ti is el vagytok-é hitetve?

48. Vajjon a főemberek vagy a farizeusok közül hitt-é benne valaki?

49. De ez a sokaság, a mely nem ismeri a törvényt, átkozott!

50. Monda nékik Nikodémus, a ki éjjel ment vala ő hozzá, a ki egy vala azok közül:

51. Vajjon a mi törvényünk kárhoztatja-é az embert, ha előbb ki nem hallgatja és nem tudja, hogy mit cselekszik?

52. Felelének és mondának néki: Vajjon te is Galileus vagy-é? Tudakozódjál és lásd meg, hogy Galileából nem támadt próféta.

53. És mindnyájan haza menének.

45. *Elmenének azért a szolgák*. Látjuk, hogy mennyire vak az emberek önteltsége. Oly mértékben bámulják és imádják a nagyságot, mely főméltóságúvá teszi őket, hogy egyáltalán

nem vonakodnak lábbal tiporni az erkölcsöt és a vallást. Ha bármi történik az akaratuk ellenére, szándékosan összekevernek eget-földet. Mikor ugyanis ezek dölyfös és gonosz papok[202] megkérdik, hogy *Miért nem hoztátok el őt?* A saját hatalmukat nagyítják fel olyannyira, mintha semminek sem volna szabad szembeszállni a parancsukkal.

46. *Soha ember úgy nem szólott, mint ez az ember!* Ezek a szolgák elismerik, hogy Krisztus Ígéje megfékezte és legyőzte őket, ám ezen az alapon mégsem térnek meg és nem adják meg az Ígének a kellő tiszteletet. Szükséges volt azonban, hogy Ézsaiás jóslata így teljesedjen be: „ajkai lehével megöli a hitetlent" (Ézs11:4).

Sőt mi több, később majd látjuk, miképpen győzte le egyedül Krisztus hangja azokat, akik megpróbálták a halálra adni Őt, mert mintha bunkóval ütötték volna le őket, hanyatt estek (Jn18:6). Tanuljuk hát meg, hogy Krisztus tanítása olyan erővel bír, hogy halálra rémíti a gonoszokat, mivel azonban ez nekik a halálukra van, ügyeljünk arra, hogy inkább lágyuljunk meg, nehogy eltörjünk. Még napjainkban is nagyon sok embert látunk, akik ugyancsak emlékeztetnek ezekre a szolgákra, akik vonakodva merülnek bele az evangélium csodálatába, s oly messze állnak a Krisztusnak való engedelmeskedéstől, hogy megmaradnak az ellenség táborában. Mások még rosszabbak, akik azért, hogy a gonoszok kedvében járjanak minden gyalázatos kifejezést felhasználnak, hogy aljas módon rágalmazzák azt a tanítást, amit ennek ellenére elismernek az Istentől származónak, mert meg vannak erről győződve a szívükben.[203]

47. *Vajjon ti is el vagytok-é hitetve?* Miközben megróják a szolgáikat, egyúttal megpróbálják őket alárendeltségben is tartani. Ezekkel a szavakkal ugyanis azt akarják mondani, hogy ésszerűtlen és illetlen lenne, ha nem maradnának nyugodtak, még ha az egész nép lázadozik is. De látni fogjuk, milyen érvekre alapoznak, mikor dölyfösen megtámadják Krisztust.

48. *Vajjon a főemberek vagy a farizeusok közül hitt-é benne valaki?* „Senki sincs mellette", mondják, csak alacsonyrendű és tudatlan emberek: a főemberek és a híresség mind ellene vannak". Konkrétan megnevezik a farizeusokat, mivel nekik tekintélyük volt mások felett mind a tudásuk, mint a szentségük következtében, így mondható, hogy ők voltak a nép hercegei. Ez az ellenvetés látszólag valamelyest kétértelmű, mert ha az egyház főemberei és kormányzói nem őrzik meg a tekintélyüket, akkor lehetetlen, hogy bármit is a megfelelő módon tegyenek, vagy hogy a jó rend az egyházban sokáig fennálljon. Tudjuk, milyenek a köznép dühödt szeszélyei, melyek következtében a legfélelmetesebb zűrzavarnak kell következnie, mikor minden ember azt teszi, ami neki teszik. Az uralkodók tekintélye tehát szükséges zabla lesz az egyház jó rendjének fenntartásához. Ennek megfelelően Isten törvénye kimondja, hogy ha felmerül bármilyen kérdés, vagy ellentmondás, azt a főpap elé kell vinni döntéshozatalra (5Móz17:8).

Abban azonban tévednek, hogy miközben maguknak követelik a legfelsőbb tekintélyt, nem akarnak alávettetni Istennek. Igaz, hogy Isten az ítélkezés hatalmát a főpapra ruházta, de Isten nem akarta, hogy a főpap döntéseket hozzon, csakis a törvénnyel összhangban. Mindaz a tekintély tehát, amivel a pásztorok rendelkeznek, alá van vetve Isten Ígéjének, hogy minden a saját helyére kerüljön a legnagyobbtól a legkisebbig, s egyedül Isten magasztaltasson fel. Ha a pásztorok, akik őszintén és komolyan látják el a kötelességüket, tekintélyt követelnek maguknak, ez a megdicsőülés szent és törvényes lesz, de mikor csak az emberek tekintélyét támogatják Isten Ígéjének tekintélye nélkül, az csak haszontalan és üres dicsekvés. Gyakran megtörténik azonban, hogy bűnös emberek uralkodnak az egyházban, s ezért óvakodnunk kell attól, hogy bármiféle tekintélyt adjunk az embereknek, amint eltávolodnak Isten Ígéjétől.

Látjuk, hogy majdnem minden próféta szenvedett ettől a bosszúságtól, mert a tanításuk eltemetése végett az emberek folyamatosan felhozták ellenük a hercegek a papok és

[202] "Ces orgueilleur et mechans sacrificateurs."
[203] "Laquelle toutesfois ils confessent estre de Dieu, d'autant qu'ils en sont conveincus en leurs coeurs."

az egyház magasztos titulusait. Ugyanezzel felfegyverkezve a pápisták napjainkban nem kisebb mértékben tombolnak, mint Krisztus és a próféták ellenségei a korábbi időkben. Ez tényleg borzasztó vakság, mikor a halandó ember nem szégyell Istennel szembeszállni, de az őrültség ilyen fokára juttatja a Sátán azokat, akik a saját becsvágyukat többre értékelik, mint Isten igazságát. Ezenközben a mi kötelességünk olyan tiszteletet táplálni Isten Ígéje iránt, ami kioltja a világ minden csillogását és szétszórja hiábavaló nagyravágyását. Nyomorult helyzetbe kerülnénk ugyanis, ha üdvösségünk a hercegek akaratától függne, s nagyon ingatag lenne a hitünk, ha az ő jótetszésüknek megfelelően kellene megállnia, vagy buknia.

49. *De ez a sokaság*. Gőgösségük első része abban rejlett, hogy a papi titulusra támaszkodva mindenkit zsarnoki módón maguk alá kívántak rendelni. Azután megvetettek másokat, mint kevésre becsülteket, mert azok, akik hízelegnek maguknak, mindig hajlanak mások gyalázására és a mértéktelen önszeretethez a testvérek megvetése társul. Ők az egész tömeget átkozottnak nyilvánítják, s miért? Kétségtelen, hogy azzal érvelnek, hogy mivel nem ismerik a törvényt, de a másik ok, amit eltitkoltak, hogy úgy vélték, nincs máshol szentség, csak a saját szintjükön. Hasonlóképpen napjainkban a pápista papok állítják, hogy senki más, csakis ők méltók az egyház megnevezésre, s mindenki mást, akiket laikusoknak neveznek, megvetnek, mintha istentelen személyek lennének. De hogy letörje a gőg eme őrültségét, Isten az alacsony sorsú és megvetett embereket részesíti előnyben azokkal szemben, akik a legmagasabb tekintély és hatalom birtokosai. S észre kell venni, hogy itt nem azzal a tudással dicsekszenek, ami vezeti az embereket a vallás és az istenfélelem terén, hanem azzal, amivel rendelkeztek, miközben fölényes gőggel úgy közölték a válaszaikat, mintha egyedül ők választattak volna ki a törvény magyarázására. Kétségtelenül igaz, hogy mindenki, akit nem tanítottak Isten törvényére, átkozott, mert a törvény ismerete által megy végbe a valódi megszentelődésünk. Ez a tudás azonban nem korlátozódik néhány emberre, akik felfuvalkodván a hamis magabiztosságtól ki akarnak válni a többi ember közül, hanem Isten minden gyermekének tulajdona, hogy mindannyian, a legkisebbtől a legnagyobbig egyesülhessenek a hitnek ugyanabban az engedelmességében.

50. *Monda nékik Nikodémus*. Az evangélista úgy írja le Nikodémust, mint semleges embert, aki nem meri jó komolysággal felvállalni az igaz tanítás védelmét, de mégsem bírja elviselni az igazság elnyomását.

A ki éjjel ment vala ő hozzá. Ezt a körülményt az evangélista részben Nikodémus dicséreteként, részben a szégyeneként említi. Ha nem szerette volna Krisztus tanítását, soha nem mert volna szembeszállni a gonosz emberek haragjával, mert tudta, hogy ha bármelyik közülük csak kinyitotta volna a száját, ő azonnal ki lett volna téve az idegenkedésnek és a veszélynek. Mikor tehát egy szót merészel szólni, legyen az bármilyen gyöngécske, a jóság aprócska szikrája megcsillan a szívében, de rendkívüli félénkségét mutatja, hogy nem védi nyíltan Krisztust. Ezért említi az evangélista, hogy még mindig vágyik az éjszaka leplére, s nem Krisztus igazi tanítványa. Azt mondja, egyszer eljött Jézushoz éjjel, de nyíltan az ellenségei között maradt és megtartotta helyét az ő táborukban.

Ezt még gondosabban meg kell figyelni, mivel sokan vannak manapság is, akik azt állítják, hogy Nikodémushoz hasonlók, és remélik, hogy ha felveszik az ő álarcát, büntetlenül gúnyolhatják Istent. Tegyük fel, hogy igazuk van, tehát nincs különbség köztük és Nikodémus között, de miféle segítséget, imát származtatnak efféle példából? Nikodémus azt mondja, hogy Krisztust nem szabad addig megítélni, míg meg nem hallgatják, de ugyanez elmondható a rablóról és az orgyilkosról is, mert a jól ismert közmondás szerint jobb felmenteni az ártatlant, mint elítélni a vétkest. Emellett a Krisztus személyének kiszabadulására tett erőfeszítései során elhagyja a tanítást és nem ügyel arra. Mit találunk itt, ami méltó egy hívőhöz, vagy keresztyénhez?[204] Azaz, az evangélium magva, mely később gyümölcsöt

[204] "D'un homme fidele et Chrestien."

termett, még el volt rejtve és fojtva benne. Ezt a példát sokkal hasznosabban fogjuk majd felhasználni más célra, hogy az Úr gyakorta engedi a látszólag elpusztult tanítást fokozatosan rejtett gyökeret ereszteni, majd hosszú idő elteltével némi bimbót érlelni, először mint valami idő előtti növényként, majd később élő és energikus, ahogyan Nikodémus hite is új és hirtelen erőre kapott Krisztus halálától.

52. *Vajjon te is Galileus vagy-é?* Azt mondják, hogy mindazok, akik támogatják Krisztust, galileaiak, s ezt megrovásként mondják, mintha senki sem követné Őt, csak akik Galilea valamely kicsiny és ismeretlen sarkából származnak.[205] A szélsőséges vadság, amivel kikeltek Nikodémus ellen megmutatja, hogy milyen dühödt gyűlöletet tápláltak Krisztus iránt, mert Nikodémus nyíltan nem vállalta fel Krisztus védelmét, csak annyit mondott, hogy nem kell Őt elítélni, míg meg nem hallgatták. Így napjaink pápistái között sem mutathatja senki sem az őszinteség legcsekélyebb jelét, hogy az evangéliumot ne nyomják el anélkül, hogy ellenségei dühbe ne gurulnának és ki ne kiáltanák eretneknek.

53. *És mindnyájan haza menének*. Most következik a vita megdöbbentő lezárása. Ha bárki tekintetbe veszi, hogy milyen volt a papok uralma abban az időben, milyen haragra lobbantak, s mekkora volt a kíséretük, valamint azt is, hogy Krisztus fegyvertelen és védtelen volt, s nem volt emberi testület, hogy megvédelmezze, arra a következtetésre kell jutni, hogy százszorosan túlerőben voltak Vele szemben. S mikor egy ilyen félelmetes összeesküvés saját magától szétoszlik, s mindazok az emberek, mint a tenger hullámai, a saját hevességükön törnek meg, ki ne ismerné el, hogy őket Isten keze szórta szét? Isten azonban mindig egy és ugyanaz, így bármikor, ha neki tetszik, semmivé teszi ellenségei minden erőfeszítését, így azok, noha minden a hatalmukban van és készek arra, hogy megvalósítsák céljukat, a munkájukat el nem végezve fognak távozni. S gyakran látjuk, hogy bármiféle tervet is koholtak ellenségeink az evangélium kioltására, Isten lenyűgöző kedvessége által az azonnal erőtlenül a földre hull.

[205] "De ce petit coin incognee de Galilee."

8. fejezet

1. Jézus pedig elméne az Olajfák hegyére.

2. Jó reggel azonban ismét ott vala a templomban, és az egész nép hozzá méne; és leülvén, tanítja vala őket.

3. Az írástudók és a farizeusok pedig egy asszonyt vivének hozzá, a kit házasságtörésen kaptak vala, és a középre állítván azt,

4. Mondának néki: Mester, ez az asszony tetten kapatott, mint házasságtörő.

5. A törvényben pedig megparancsolta nékünk Mózes, hogy az ilyenek köveztessenek meg: te azért mit mondasz?

6. Ezt pedig azért mondák, hogy megkísértsék őt, hogy legyen őt mivel vádolniok. Jézus pedig lehajolván,[206] az ujjával ír vala a földre.

7. De mikor szorgalmazva kérdezék őt, felegyenesedve[207] monda nékik: A ki közületek nem bűnös, az vesse rá először a követ.

8. És újra lehajolván, írt vala a földre.

9. Azok pedig ezt hallván és a lelkiismeret által vádoltatván, egymásután kimenének a vénektől kezdve mind az utolsóig; és egyedül Jézus maradt vala és az asszony a középen állva.

10. Mikor pedig Jézus felegyenesedék és senkit sem láta az asszonyon kívül, monda néki: Asszony, hol vannak azok a te vádlóid? Senki sem kárhoztatott-é téged?

11. Az pedig monda: Senki, Uram! Jézus pedig monda néki: Én sem kárhoztatlak: eredj el és többé ne vétkezzél!

11. *Az írástudók és a farizeusok pedig egy asszonyt vivének hozzá*. Eléggé nyilvánvaló, hogy ez az igeszakasz hajdanában ismeretlen volt a görög egyházak számára, s egyes feltételezések szerint máshonnan származik, és utólag illesztették be. A latin egyházak azonban mindig elfogadták, megtalálható sok régi görög kéziratban és nem tartalmaz semmi méltatlant az apostoli lelkület szemszögéből. Így nincs okunk arra, hogy ne alkalmazzuk a saját javunkra. Mikor az evangélista azt mondja, hogy *az írástudók egy asszonyt vittek hozzá*, ezalatt azt érti, hogy ebben egyetértettek azért, hogy csapdát állítsanak Krisztusnak. Konkrétan említi a farizeusokat, akik az írástudók főemberei voltak. Magukévá tévén ezt a rágalmazási ürügyet, kimutatják rendkívüli gonoszságukat, sőt, a saját szájuk vádolja őket, hisz nem titkolják, hogy konkrét parancsot kaptak a törvényből, s ebből az következik, hogy rosszindulatúan cselekednek a kérdés feltételével, mintha az kétséges dolog lenne. A szándékuk azonban az volt, hogy Krisztust rákényszerítsék: távolodjon el a kegyelem hirdetésének hivatalától, hogy állhatatlannak és ingatagnak tűnjön. Konkrétan kimondják, hogy a házasságtörést Mózes elítéli (3Móz20:10), hogy megköthessék Krisztust a törvény által már kimondott ítélettel. Nem volt ugyanis törvényes felmenteni azokat, akiket a törvény elítélt, másrészt viszont, ha tartja magát a törvényhez, mondhatni „vizet prédikál és bort iszik”.

6. *Jézus pedig lehajolván*. Ezzel a viselkedéssel azt akarta kimutatni, hogy megveti őket. Azok, akik feltételezik, hogy ezt, vagy azt írta, véleményem szerint nem értik a jelentőségét. S nem fogadom el Ágoston leleményességét sem, aki úgy gondolja, hogy ezen a módon mutattatik meg a törvény és az evangélium közötti különbség, mert Krisztus nem kőtáblákra írt (2Móz31:18), hanem az emberre, aki por és föld. Krisztus ugyanis inkább semmit sem akart tenni, hogy kimutassa, mennyire méltatlanok voltak arra, hogy

[206] “S’enclinant en bas.” — “Lehajolván.”
[207] “Il se dressa.”

meghallgassa őket. Mint bárki más, akihez mikor szólnak, vonalakat rajzol a falra, vagy hátat fordít, vagy bármi más jellel kifejezi, hogy nem figyel arra, amit mondanak neki. Így napjainkban is, mikor a Sátán különféle módokon megpróbál elvonni minket a tanítás helyes útjától, nekünk megvetően el kell mennünk sok minden mellett, amit megmutat. A pápisták teljes erejükből úgy szekálnak minket mindenféle jelentéktelen gáncsoskodással, mintha az égen átfutó felhők lennének. Ha az istenfélő tanítók serényen belevetnék magukat ezeknek a gáncsoskodásoknak a vizsgálatába, Pénelopé szövetét kezdenék el szőni,[208] ezért az efféle késlekedések semmi másra nem jók, mint az evangélium előrejutásának késleltetésére, így bölcsen semmibe vehetők.

7. *A ki közületek nem bűnös*. Ezt a törvény szokásának megfelelően mondta, mert Isten megparancsolta, hogy a tanúknak saját kezűleg kell a gonosztevőket a halálba küldeni a rájuk kimondott ítéletnek megfelelően, hogy nagyobb gondossággal történjék a tanúvallomások megtétele (5Móz17:7). Sokan vannak, akik elhamarkodottan eltiporják felebarátjukat a hamis esküvéssel, mert nem gondolják, hogy halálos sebet ütnek a nyelvükkel. S maga ez az érv nyomasztó volt azoknak a mindenre elszánt rágalmazóknak a számára, hogy amint meghallották, lehűtötte indulatos dühüket, amivel telve érkeztek. Mégis van egy különbség a törvény parancsa és Krisztus szavai között. Isten mindössze annyit parancsolt, hogy addig nem szabad kárhoztatniuk az embert, míg a saját kezükkel ki nem végezhetik. Itt azonban Krisztus tökéletes ártatlanságot követel a tanúktól, hogy egyetlen ember se vádolhassa a másikat bűnnel, amíg ő maga nem tiszta és nem mentes mindenféle fogyatékosságtól. S amit akkor néhányuknak mondott, arra úgy kell tekintenünk, mintha mindenkinek mondta volna, hogy bárkinek, aki másvalakit vádol, az ártatlanság törvényét kell alkalmaznia önmagára, ellenkező esetben ugyanis nem a bűnös cselekedeteket űzi, hanem inkább az emberek személyével szemben ellenséges.

Ezen a módon azonban Krisztus látszólag kiemel a világból minden bírói döntést, hogy egyetlen ember se merészelje azt mondani, hogy joga van megítélni a bűnöket. Mert vajon található-e egyetlen olyan bíró is, aki nem tudja, hogy van benne valami rossz? Vajon előállhat-e egyetlen olyan tanú is, aki ne volna vádolható valami fogyatékossággal? Látszólag tehát minden tanúnak megtiltja, hogy nyilvános vallomást tegyen, s minden bírónak, hogy elfoglalja a bírói széket. Erre azt mondom, hogy ez nem abszolút és korlátlan tiltás, mely által Krisztus megtiltaná a bűnösöknek, hogy végezzék a mások bűneinek korrigálásával kapcsolatos kötelességüket, hanem ezzel csak a képmutatókat rója meg, akik gyengéden hízelegnek önmaguknak és áltatják magukat a bűneikkel, ám szélsőségesen szigorúak, sőt még kegyetlenek is a mások cenzúrázásában. Egyetlen embert sem gátolhatnak meg tehát a mások bűneinek korrigálásában, sőt ha szükségessé válik, a megbüntetésében a saját bűnei, feltéve, hogy mind önmagában, mind másokban azt gyűlöli, amit el kell ítélni, továbbá, hogy minden embernek a lelkiismerete meghallgatásával kell kezdeni és önmagával szembeni tanúként, és bíróként kell fellépni, mielőtt másokhoz menne. Ezen a módon vívunk háborút a bűnökkel anélkül, hogy az embereket gyűlölnénk.

9. *Azok pedig ezt hallván és a lelkiismeret által vádoltatván*. Itt láthatjuk, micsoda hatalmas ereje van a rossz lelkiismeretnek. Jóllehet ezek a gonosz képmutatók Krisztust akarták csapdába ejteni a gáncsoskodásukkal, mégis, amint egyetlen szóval átszegezi lelkiismeretüket, a szégyen meghátrálásra készteti őket. Ez az a kalapács, mellyel szét kell zúznunk a képmutatók gőgjét. Nekik oda kell állniuk Isten ítélőszéke elé. Jóllehet a szégyen,

[208] "Ce sera toujours a recommencer;" — "mindig újra kellene kezdeniük." A klasszikus hasonlat felhasználásával a szerző világos fogalmakkal közvetítette a jelentést a honfitársainak. Aki csak olvasta Homérosz Odüsszeiáját, emlékezni fog Pénelopéra, Odüsszeusz feleségére, s történetének konkrétan arra a részére, amire Kálvin utal, hogy amit nappal szőtt, az éjszaka felbontotta, s valósította meg szándékát, hogy naponta a szövéssel legyen elfoglalva, de a szövet mégse készüljön el a férje visszatértéig. *Penelopes telam texere*, *Pénelopé szövetét szőni*, közmondásszerű kifejezés volt, amit a rómaiak a görögöktől vettek át – *a szerk.*

ami az emberek előtt sújtotta őket, valószínűleg jobban hatott rájuk, mint az istenfélelem, mégis nagy dolog, hogy saját maguktól ismerték el magukat bűnösöknek, mikor úgy elmenekültek, mintha megszégyenültek volna. S azonnal az is elhangzik, hogy

Egymásután kimenének a vénektől kezdve mind az utolsóig. Felkelti a figyelmünket az a körülmény, hogy minél előkelőbb volt valaki a többiekhez viszonyítva, annál hamarabb megindította a saját megbélyegzése. S adná Isten, hogy[209] a mi írástudóinknak, akik manapság eladják a munkájukat a pápának, hogy háborúzhasson Krisztussal, legalább ekkora lenne a mértékletességük, mint ezeknek az embereknek. Ők azonban annyira szégyentelenek, hogy miközben mindenféle ocsmány bűnökkel keverik magukat rossz hírbe, azzal kérkednek, hogy joguk van büntetlenül olyan aljasakká válni, amilyenné csak akarnak. Azt is észre kell vennünk, hogy mennyire különbözik ez a bűnről való meggyőződés, ami az írástudókat befolyásolta, a valódi megtéréstől. Ránk ugyanis úgy kell hatnia Isten ítéletének, hogy ne keresünk búvóhelyet a Bíró jelenlétének elkerülése végett, hanem inkább egyenesen Hozzá menjünk, hogy a bocsánatáért esedezhessünk.

Egyedül Jézus maradt vala. Azt, hogy azok a gonosz emberek, miután semmire sem jutottak Krisztus kísértésével, távoztak, a bölcsesség Lelke idézte elő. Nekünk sincs semmi okunk abban kételkedni, hogy sikerrel meghiúsítjuk majd ellenségeink minden tervét, feltéve, ha megengedjük, hogy ugyanez a Lélek vezessen minket. Gyakran megtörténik azonban, hogy erőt vesznek rajtunk, mert nem ügyelvén a csapdáikra, nem hallgatunk a jó tanácsra, vagy inkább a saját bölcsességünkben bízva nem vesszük fontolóra, milyen nagy szükségünk van a Szentlélek vezetésére. Az evangélista azt mondja, hogy Krisztus egyedül maradt. Nem azt, hogy az előzőleg tanított emberek hagyták ott Őt, hanem hogy az írástudók, akik a házasságtörő nőt hozták elébe, nem zaklatták tovább. Mikor azt mondja, hogy a nő maradt ott Krisztussal, ebből tanuljuk meg, hogy számunkra nincs annál jobb, mint mikor bűnösként az Ő bírósága elé visznek, feltéve, ha szelíden, és alázatosan alávetjük magunkat az Ő uralmának.

11. *Én sem kárhoztatlak*. Nem azt olvassuk, hogy Krisztus abszolút felmentette az asszonyt, csak azt, hogy hagyta szabadon elmenni. S ez nem is csoda, mert nem akart felvállalni semmit, ami nem tartozott a hivatalához. Őt az Atya az elveszett juhok összegyűjtése végett küldte (Mt10:6), s tudatában léve az elhívásának, megtérésre buzdítja az asszonyt, s a kegyelem ígéretével vigasztalja. Azoknak, akik ebből arra következtetnek, hogy a házasságtörést nem kellene halállal büntetni, ugyanezen okból azt is el kell ismerniük, hogy az örökséget nem szabad felosztani, mivel Krisztus elutasította, hogy a bíró szerepét játssza két testvér között (Lk12:13). Valóban, nem lesz semmiféle bűn, amit ne kellene mentesíteni a törvény által kiszabott büntetés alól, ha a házasságtörést nem büntetik, mert akkor az ajtó szélesre tárul a mindenféle hűtlenség, megmérgezés, gyilkosság és rablás előtt. Emellett a házasságtörő, mikor törvénytelen gyermeket szül, nemcsak a család nevét rabolja meg, hanem erőszakkal veszi el az öröklés jogát a törvényes leszármazottól, s idegennek juttatja azt. De ami mindennél rosszabb, hogy a feleség nemcsak nem méltatja tiszteletre a férjet, akivel egyesült, hanem eladja magát a szégyenteljes gonoszságnak, s ezzel megszegi Isten szent szövetségét, ami nélkül a szentség tovább már nem létezhet a világban. A pápista teológia mégis az, hogy ebben a versben Krisztus a kegyelem ama törvényét hozta el nekünk, ami által a házasságtörők mentesülnek a büntetéstől. Jóllehet minden lehetséges módon megpróbálják kitörölni az emberek elméjéből Isten kegyelmét, s ez a kegyelem mindenhonnan kijelentetik nekünk az evangélium tanításában, de ők mégis ebben az egy versben hirdetik hangosan a kegyelem törvényét. Mi másért lenne ez, mint hogy zabolátlan vágyaikkal büntetlenül beszennyezhessenek majdnem minden nászágyat? Igaz, a végső gyümölcs,[210] amit a cölibátus ördögi rendszeréből arattak, hogy akiknek nem szabad törvényes feleséget venniük, azok

[209] "Pleust a Dieu que."
[210] "Voyla la beau fruict."

gátlástalanul paráználkodhatnak. De jusson eszünkbe, hogy miközben Krisztus megbocsátja az emberek bűneit, nem forgatja fel a politikai rendszert, és nem fordítja visszájára a törvények alapján hozott ítéleteket és kiszabott büntetéseket.

Eredj el és többé ne vétkezzél! Itt következtethetünk rá, hogy mi Krisztus kegyelmének a célja. Az, hogy a bűnös megbékéljen Istennel, s jó és szent élettel tisztelhesse üdvössége Szerzőjét. Röviden, Isten ugyanazzal a szavával, mellyel bűnbocsánatot kínál, megtérésre is felszólít. Emellett jóllehet ez a buzdítás a jövőre néz előre, mégis megalázza a bűnösöket, emlékeztetvén őket a múltbeli életükre.

12. Ismét szóla azért hozzájok Jézus, mondván: Én vagyok a világ világossága: a ki engem követ, nem járhat a sötétségben, hanem övé lesz az életnek világossága.

13. Mondának azért néki a farizeusok: Te magadról teszel bizonyságot; a te bizonyságtételed nem igaz.[211]

14. Felele Jézus és monda nékik: Ha magam teszek is bizonyságot magamról, az én bizonyságtételem igaz;[212] mert tudom honnan jöttem és hová megyek; ti pedig nem tudjátok honnan jövök és hová megyek.

12. *Én vagyok a világ világossága*. Azok, akik kihagyják az előző történetet, mely a házasságtörésre vonatkozik,[213] Krisztusnak ezt a beszélgetését azzal a prédikációval kapcsolják össze, amit az ünnep utolsó napján mondott. Csodálatos dicsérete Krisztusnak, mikor a világ világosságának neveztetik, mivel ugyanis mi valamennyien vakok vagyunk a természetünknél fogva, olyan orvosság kínáltatik nekünk, mely által megszabadulhatunk és megmenekülhetünk a sötétségtől, és részeseivé válhatunk az igazi világosságnak. S nemcsak ennek, vagy annak az embernek kínáltatik fel ez a jótétemény, mert Krisztus bejelenti, hogy Ő az egész világ világossága, mert ezzel az egyetemes kijelentéssel nemcsak a zsidók és a pogányok közötti különbséget akarta eltörölni, de a tanultak és a tudatlanok, valamint az előkelők és a közönséges emberek közöttieket is.

Először azonban azt kell megállapítanunk, hogy miért szükséges ezt a fényt keresni, mert az emberek soha nem fognak Krisztushoz menni, hogy megvilágosíttassanak, amíg egyrészt meg nem tudják, hogy ez a világ maga a sötétség, másrészt hogy ők maguk teljességgel vakok. Tudjuk hát meg, hogy mikor e világosság megszerzésének módja megmutattatik nekünk Krisztusban, valamennyien megítéltetünk a vakság miatt, s minden más, amit világosságnak vélünk, felülmúlja a sötétséget, a nagyon sötét éjszakát. Krisztus ugyanis nem úgy beszél róla, mint ami mások mellett az övé is, hanem úgy, mint ami csakis az övé. Ebből következik, hogy Krisztuson kívül az igaz világosságnak egyetlen szikrája sem létezik. Lehet, hogy feltűnik némi csillogás, de az a villámlásra emlékeztet, ami csak elvakítja a szemet. Azt is észre kell venni, hogy a megvilágosítás hatalma és hivatala nem kötődik Krisztus személyes jelenlétéhez, mert jóllehet testben távol van tőlünk, mégis naponta veti ránk az Ő fényét az evangélium tanításával és a Lélek titkos hatalmával. Mégsem rendelkezünk ennek a fénynek a teljes meghatározásával, amíg meg nem tanuljuk, hogy az evangélium és Krisztus Lelke világosít meg minket, hogy tudhassuk: minden ismeret és bölcsesség forrása Benne rejlik.

A ki engem követ. A tanításhoz egy buzdítást is hozzátesz, melyet mindjárt egy ígéret is követ. Ebből megtanuljuk, hogy mindazokat, akik megengedik, hogy Krisztus vezesse őket, nem fenyegeti az eltévedés veszélye, ezért izgatottan kellene Őt követnünk, s valóban, Ő kinyújtott kézzel, mondhatni, von Magához minket. Nagy befolyást kell ránk gyakorolnia

[211] "Ton tesmoignage n'est pas vrai; *c'est a dire*, *n'est point digne* de foy." — "A te bizonyságtételed nem igaz, azaz, nem hitelt érdemlő."

[212] "Mon tesmoignage est vray; *c'est a dire*, *digne de foy*." — "Az én bizonyságtételem igaz, azaz hitelt érdemlő.

[213] "De la femme adultere."

annak a nagy és hatalmas ígéretnek is, hogy akik Krisztusra vetik a szemeiket, még a sötétség közepette is biztosak lehetnek abban, hogy védettek lesznek az eltévedéssel szemben, s nemcsak rövid időre, hanem míg útjuk végére nem érnek. Mi más volna a jövő időben elmondott szavak jelentése: *nem járhat a sötétségben, hanem övé lesz az életnek világossága*. Ez a lényege az utóbbi mondatnak, melyben az élet örök mivolta konkrét kifejezésekkel említtetik meg. Nem kell tehát attól félnünk, hogy Ő otthagy minket az út közepén, mert egyenesen az életre vezet. Az élet birtokos szerkezetét használja a héber népnyelvnek megfelelően a melléknév helyett a hatás leírására, mintha azt mondta volna, hogy élet-adó világosság. Nem kell csodálkoznunk, hogy a tévedések, és a babonák ekkora sötétsége uralkodik a világban, mikor oly kevesen vannak, akik szemeiket Krisztusra szegezték.

13. *Mondának azért néki a farizeusok*. Ellenvetésként hozzák fel azt, amit általában mondani szoktak, hogy egyetlen embernek sem szabad hinni, mikor a saját maga érdekében szól. Az igaz bizonyságtétel itt ugyanis a „törvényes és hitelt érdemlő" bizonyságtételt jelenti. Röviden, azt értik ezalatt, hogy hiába beszél, hacsak nem hoz további bizonyságot valahonnan máshonnan.

14. *Ha magam teszek is bizonyságot magamról*. Krisztus azzal válaszol, hogy bizonyságtétele hiteles, és rendelkezik elegendő tekintéllyel, mivel Ő nem az emberek nagy tömegéhez tartozó magánszemély, hanem nagyon más a helyzete. Mikor ugyanis azt mondja, hogy *tudom honnan jöttem és hová megyek*, ezzel kizárja magát a közönséges emberek sorából. A szöveg jelentése tehát az, hogy minden embert élve a gyanúperrel kell meghallgatni a saját dolgában, s hogy a törvény biztosítja, hogy senki emberfiának nem kell hinni, ha a saját maga javára beszél. Ez azonban nem vonatkozik Isten Fiára, Akinek a rangja az egész világ felett áll, mert ő nem tartozik az emberek sorába, hanem az Atyától kapta ama előjogát, hogy minden embert egyetlen szóval engedelmességre kényszerítsen.

Tudom honnan jöttem. Ezekkel a szavakkal kijelenti, hogy eredete nem e világból, hanem Istentől való, ezért igazságtalan és ésszerűtlen lenne, ha a tanítását, ami isteni, alávetnék az emberek törvényeinek. De mivel abban az időben szolgai formát öltött Magára, aminek következtében a test alantas állapotának okából megvetették, a feltámadásának későbbi dicsőségéhez küldi őket, amiből az istensége, ami korábban rejtet és ismeretlen volt, világosan megláttatott. Ennek az átmeneti állapotnak tehát nem kellett volna megakadályozni a zsidókat abban, hogy alávessék magukat Isten egyetlen Küldöttének, Aki már korábban megígértetett a törvényben.

Ti pedig nem tudjátok honnan jövök és hová megyek. Ezalatt azt érti, hogy a hitetlenségük egyáltalán nem fogja elhomályosítani az Ő dicsőségét. Egyébként mivel nekünk is ugyanezt a bizonyságot tette, a mi hitünknek is meg kellene vetnie a bűnös emberek minden beszámolóját és rágalmát, mert nem alapozhat Istenre anélkül, hogy messze a világ legönteltebb gőgje fölé ne emelkedne. Ám hogy megláthassuk evangéliumának dicsőségét, mindig Isten Fiának[214] mennyei dicsőségére kell szögeznünk a szemeinket, s hallanunk kell, amint a világban beszél, úgy, hogy emlékezzünk rá, honnan jött és milyen tekintéllyel bír most, hogy megkezdte a küldetését. Mert ahogyan egy időre megalázta Magát, úgy van most felmagasztalva[215] az Atya jobbján, hogy minden térd Neki hajoljon meg (Fil2:10).

15. Ti test szerint ítéltek, én nem ítélek senkit.

16. De ha ítélek is én, az én ítéletem igaz;[216] mert én nem egyedül vagyok, hanem én és az Atya, a ki küldött engem.

17. A ti törvényetekben is meg van pedig írva, hogy két ember bizonyságtétele igaz.

---

[214] "Du Fils de Dieu."

[215] "Aussi maintenant est-il haut eleve."

[216] "Mon jugement est vray; *c'est a dire*, *digne de foy*." — "Az én ítéletem igaz, azaz hitelt érdemlő."

18. Én vagyok a ki bizonyságot teszek magamról, és bizonyságot tesz rólam az Atya, a ki küldött engem.

19. Mondának azért néki: Hol van a te Atyád? Felele Jézus: Sem engem nem ismertek, sem az én Atyámat; ha engem ismernétek, az én Atyámat is ismernétek.

20. Ezeket a beszédeket mondá Jézus a kincstartó helyen, a mikor tanít vala a templomban; és senki sem fogta meg őt, mert még nem jött el az ő órája.

20. *Ti test szerint ítéltek*. Ezt két módon lehet magyarázni: vagy, hogy a test bűnös nézeteinek megfelelően ítélnek, vagy hogy a személy megjelenése alapján ítélnek. A *test* ugyanis néha az ember külső megjelenését jelenti, s mindkét jelentés jól összeillik az igevers jelentésével, mert bárhol, ahol akár a test érzései uralkodnak, vagy a személyek figyelembevétele szabályozza az ítéletet, nem lakozik sem igazság, sem igazságszolgáltatás. Azt hiszem azonban, hogy a jelentés biztosabb lesz, ha szembeállítjuk a testet a Lélekkel, s úgy értelmezzük az igeverset, hogy ők nem törvényes és illetékes bírók, mert őket nem a Lélek vezeti.

Én nem ítélek senkit. A kommentátorok itt sem egyeznek. Egyesek úgy vélik, hogy nem ítél emberként. Mások arra vonatkoztatják, hogy abban az időben, míg a földön járt, nem vállalta fel a bírói hivatalt. Ágoston mindkét magyarázatot közli, de nem választja egyiket sem. Az előző megkülönböztetés azonban egyáltalán nem alkalmazható. Ez a mondat ugyanis két mellékmondatot tartalmaz, miszerint Krisztus nem ítél, de ha ítél is, az Ő ítélete szilárd és igaz, mert isteni. Ami az első mellékmondatot illeti tehát, melyben kijelenti, hogy nem ítél, én szorosan az utóbbihoz kapcsolódónak tekintem. Mert azért használja ezt a hasonlatot, hogy jobban meggyőzze ellenségeit a gőgjükről, miszerint igaztalanul vállalják fel a bíró szabadságát, de mégsem ítélhetik Őt el, Ő viszont csak tanít és tartózkodik a bírói hivatal gyakorlásától.

16. *De ha ítélek is én*. Egy korrekciót is hozzátesz, hogy ne tűnjön úgy, mintha mindenestül feladta volna ezt a jogát. *De ha ítélek is én*, mondja, *az én ítéletem igaz*, azaz jogosult a tekintélyre. S a tekintély abból a megfontolásból fakad, hogy Ő semmit sem tesz, amit ne az Atya parancsolna Neki.

Mert én nem egyedül vagyok. Ez a kifejezés annak megerősítése, hogy ő nem a közönséges emberek közül való, hanem együtt kell Őt tekintetbe venni azzal a hivatallal, amit az Atya bízott rá. De miért nem tesz egy nyílt kijelentést az Ő istenségéről, amit igazán és joggal megtehetne? Ennek oka, hogy mivel az Ő istensége el volt rejtve a test leple alatt, az Atyját hozza elő, Akiben az isteni mivolt jobban látható volt. A beszélgetés tárgya mégis az, hogy mindazt, amit tesz és tanít, isteninek kell számítani.

17. *A ti törvényetekben is meg van pedig írva*. Az érv első ránézésre gyengének tűnhet, mivel egyetlen embert sem fogadtak el a saját maga tanújának. Emlékeznünk kell azonban arra, mit már mondtam, hogy Isten Fiát[217] ki kell zárni a többi ember közül,[218] mivel ő nem magánszemély, s nem a saját ügyleteit intézi. Ami azt illeti, hogy megkülönbözteti Magát az Atyától, ezzel hallgatóinak képességeihez igazodik, s hivatalának alapján teszi ezt, mert abban az időben az Atya szolgája volt, tehát ragaszkodik hozzá, hogy minden tanítása az Atyától származik.

19. *Hol van a te Atyád?* Kétségtelen, hogy gúnyolódás okából kérdezősködtek az Atyjáról. Mert megszokott gőgjükkel nemcsak megvetően fogadták, amit az Atyáról mondott, de ki is nevették, amiért fennkölten beszélt Atyjáról, mintha a mennyből származott volna a születése. Ezekkel a szavakkal tehát azt fejezik ki, hogy nem értékelik annyira Krisztus Atyját, hogy ezen az alapon bármit is tulajdonítsanak a Fiúnak. S az ok, mely miatt manapság

[217] "Le Fils de Dieu."
[218] "Du nombre commun des autres hommes."

is oly sokan nézik le Krisztust vakmerő előítélettel, nem más, mint hogy kevesen veszik figyelembe, hogy Őt Isten küldte.

Sem engem nem ismertek, sem az én Atyámat. Nem méltóztatik nekik közvetlen választ adni, hanem néhány szóban megrója őket a tudatlanságért, mellyel áltatták magukat. Az Atyáról kérdezősködtek, mégis, mikor a Fiú a szemük előtt volt, látván nem láttak (Mt13:13). Igaz ítélete volt hát gőgjüknek és bűnös hálátlanságuknak, hogy azok, akik megvetették Isten Fiát, miután kedvesen felkínáltatott nekik, soha nem jutottak el az Atyához. Mert hogyan emelkedhetne fel bárki halandó Isten magasságába, ha oda nem az Ő Fiának keze emeli fel? Krisztus leereszkedett az emberek alantas állapotába, mintegy kezet nyújtott, ezért hát vajon nem szolgálnak rá mindazok, akik elutasítják az ily módon hozzájuk közeledő Istent, hogy kizárassanak a mennyből?

Tudjuk hát meg, hogy ugyanez mindannyiunknak szól, mert bárki, aki meg akarja ismerni Istent, de nem Krisztussal kezdi, annak mintegy labirintusban kell bolyongania, mert nem ok nélkül neveztetik Krisztus Isten képmásának, amint már elmondtuk. Emellett mindenki, akik Krisztust elhagyván a mennybe próbálnak felemelkedni az óriásokhoz hasonlóan,[219] nélkülöznek minden helyes istenismeretet, így minden ember, aki Krisztusra irányítja elméjét és minden érzékszervét, egyenesen az Atyához vezettetik. Mert nem ok nélkül jelenti ki Isten, hogy az evangélium tükrében világosan látjuk Istent Krisztus személyében (2Kor3:18). S természetesen a hitbéli engedelmesség lenyűgöző jutalma, hogy bárki, aki megalázza magát az Úr Jézus előtt,[220] minden fölé hatol a mennyben, még ama titkok fölé is, amelyeket az angyalok szemlélnek és csodálnak.

20. *Ezeket a beszédeket mondá Jézus a kincstartó helyen*. A kincstartó hely a templomnak az a része volt, ahová a szent áldozatokat begyűjtötték. Ez gyakran látogatott hely volt, ebből arra következtetünk, hogy Krisztusnak ez a prédikációja nagy tömeg előtt hangzott el, így az embereknek kevesebb volt a mentségük. Az evangélista hasonlóképpen Isten lenyűgöző hatalmát is bemutatja nekünk: kénytelenek voltak eltűrni, hogy Krisztus nyíltan tanít a templomban, jóllehet később megpróbálták elfogni és halálra adni. Mivel vitathatatlan hatalmuk volt a templomban, zsarnoki dühvel uralkodtak, így megpróbálhatták volna egyetlen szóval kiűzni onnan Krisztust. S mikor Magára merészelte vállalni a tanítói hivatalt, miért nem vetették rá azonnal erőszakos kezeiket? Látjuk, hogy Istentől eredt, hogy az emberek Őt hallgatták, s Isten védte Őt, így azok a vadállatok nem bántották, jóllehet feltátották a szájukat, hogy elnyeljék.[221] Az evangélista ismét említi az Ő óráját, hogy megtanulhassuk: nem az emberek, hanem Isten akaratából élünk és halunk.

21. Ismét monda azért nékik Jézus: Én elmegyek, és kerestek majd engem, és a ti bűneitekben fogtok meghalni: a hová én megyek, ti nem jöhettek oda.

22. Mondának azért a zsidók: Avagy megöli-é magát, hogy azt mondja: A hová én megyek, ti nem jöhettek oda?

23. És monda nékik: Ti innét alól valók vagytok, én onnét felül való vagyok; ti e világból valók vagytok, én nem vagyok e világból való.

24. Azért mondám néktek, hogy a ti bűneitekben haltok meg: mert ha nem hiszitek, hogy én vagyok, meghaltok a ti bűneitekben.

24. *Én elmegyek*. Észrevéve, hogy nem tesz semmi jót ezek között a makacs emberek között, a pusztulásukkal fenyegetőzik, s ez lesz a vége mindenkinek, aki elutasítja az evangéliumot. Mert nem haszontalanul a levegőbe hirdettetik, hanem vagy a halál, vagy az élet illata lesz (2Kor2:16). A szavak jelentése a következő: „A gonoszok végül megérzik,

[219] Lásd Jn6:39 magyarázata

[220] "Quiconque s'humilie devant le Seigneur Jesus."

[221] "Combien qu'ils eussent leurs gueules ouvertes pour l'engloutir."

milyen hatalmasat veszítettek Krisztus elutasításával, mikor Ő ingyen kínálta Magát nekik. Érzik majd, de túl késő lesz, mert többé már nem lesz helye a megtérésnek". S hogy még jobban megrettentse őket annak megmutatásával, hogy ítéletük a küszöbön áll, először is elmondja, hogy hamarosan el fog menni, ami azt jelenti, hogy az evangélium csak rövid ideig prédikáltatik nekik, s ha hagyják ezt a lehetőséget elmúlni, a kellemes idő és az üdvösség napja (Ézs49:8, 2Kor6:2) nem tartanak majd örökké. Napjainkban is, mikor Krisztus kopogtat az ajtónkon, azonnal fogadnunk kell őt, nehogy belefáradjon a lustaságunkba és visszavonuljon tőlünk. S valóban megtanultuk az elmúlt korok megannyi példáján át, hogy mennyire kell félnünk Krisztusnak eme eltávozásától.

És kerestek majd engem. Először azt kell megállapítanunk, hogy mit ért alatta, hogy az emberek keresik Krisztust, mert ha valóban újjászülettek, akkor nem keresnék Őt hiába. Nem hamis ígéretet tett ugyanis, hogy amint a bűnös felnyög, Ő rögtön kész neki segíteni. Krisztus tehát nem úgy érti, hogy a hit helyes útján keresték őt, hanem úgy keresték őt, mint átlagemberek, legyőzetvén a szenvedés szélsőségességétől, mindenkitől segítséget remélvén. A bűnösök ugyanis vágynak rá, hogy Isten kiengesztelődjék irántuk, de továbbra is menekülnek előle. Isten hívja őket, a közeledés hitből és megtérésből áll, de ők szembeszállnak Istennel a szív keménységével, s a kétségbeeséstől elboríttatván tiltakoznak Ellene. Röviden, nagyon messze állnak az Isten jóindulatára való vágyakozástól, és nem engedik meg Neki, hogy segítsen mindaddig, amíg meg nem tagadja Önmagát, amit viszont soha nem fog megtenni.

Ezen a módon bármilyen bűnösök is voltak az írástudók, szándékosan önmagukra vonatkoztatták a Messiás keze által megígért megváltást, feltéve, ha Krisztus úgy alakul át, hogy illeszkedik az ő természetes hajlamaikhoz. Ezért ezekkel a szavakkal Krisztus minden hitetlent fenyeget és leleplez, akik miután megvetették az evangélium tanítását, olyan szívfájdalom fog el, hogy kénytelenek lesznek Istenhez kiáltani, de kiáltásuk haszontalan lesz, mivel amint már mondtuk, keresve sem keresnek. S ez még világosabban kifejeződik a következő mondatban, mikor Krisztus azt mondja, hogy *és a ti bűneitekben fogtok meghalni*, mert megmutatja, hogy pusztulásuk oka nem lesz más, mint hogy egészen a végéig engedetlenek és lázadók voltak. S hogy micsoda az ő bűneik természete, azt hamarosan meglátjuk.

22. *Avagy megöli-é magát?* Az írástudók nemcsak a vakmerő lenézésben tartanak ki, hanem a pimaszságban is, mert kinevetik, amit mondott, hogy nem mehetnek oda, ahová Ő megy. Mintha csak azt mondták volna: „Ha megöli magát, elismerjük, hogy nem követhetjük, mivel nem akarjuk ezt tenni". Krisztus hiányát lényegtelen dolognak tartották, s azt gondolták, hogy minden vonatkozásban legyőzik majd, ezért felszólították, hogy menjen ahová csak akar. Megdöbbentő ostobaság! De így bolondítja meg a Sátán az elvetetteket, hogy megmérgeződvén a több, mint brutális közönyösséggel,[222] egyenesen Isten haragjának a lángjába vethessék magukat. Vajon napjainkban nem ugyanezt a haragot szemléljük sokakban, akik eltompítván lelkiismeretüket, pökhendien tréfálkoznak és bohóckodnak mindennel, amit Isten félelmetes ítéletéről hallanak? Mégis bizonyos, hogy ez egy mesterkélt, vagy szardonisztikus nevetés, mert belül láthatatlan sebeket hordoznak, de hirtelen bősz nevetésben törnek ki, mint azok az emberek, akik minden józan eszüket elvesztették.

23. *Ti innét alól valók vagytok, én onnét felül való vagyok*. Mivel nem voltak rá méltók a tanítására, mindössze csak pár szavas megrovással akarta őket sújtani, amint ebben a versben kijelenti, hogy nem veszik be a tanítását, mert a végtelenségig idegenkednek Isten országától. A *világ* és az *alól* szavakba belefoglal mindent, amivel az emberek a természetüktől fogva rendelkeznek, s ez rámutat arra az egyet nem értésre, ami fennáll az Ő evangéliuma, valamint az emberi elme találékonysága és eszessége között, mert az

[222] "Enyvrez d'une stupidite plus que brutale."

evangélium mennyei bölcsesség, a mi elménk viszont a földön csúszik-mászik. Egyetlen ember sem minősíttetik Krisztus tanítványának mindaddig, amíg Krisztus át nem formálta őt az Ő Lelkével. S ebből fakad, hogy hitet oly ritkán találunk ebben a világban, mivel az egész emberiség természettől fogva szemben áll Krisztussal és ellenzi Őt azok kivételével, akiket az Ő Szentlelkének kegyelmével felemel.

24. *A ti bűneitekben haltok meg*. Korábban egyes számot használt,[223] most áttér a többes számra: *a ti bűneitekben*. A jelentés azonban ugyanaz, kivéve, hogy az előző versben arra akart rámutatni, hogy a mi hitetlenségünk a forrása és oka minden gonoszságnak. Nem mintha nem volnának más bűnök, csak a hitetlenség,[224] vagy hogy egyedül csak a hitetlenség okából kerülünk az örök halál ítélete alá, ahogyan egyesek szertelenül mondják, hanem mert ez hajt el minket Krisztustól, s foszt meg az Ő kegyelmétől, amitől várnunk kell a szabadulást minden bűnünkből. A zsidók halálos betegsége az, hogy makacs rosszindulattal utasítják el az orvosságot, s ebből fakad, hogy a Sátán szolgái nem szűnnek meg bűnt bűnre halmozni és folytonosan újabb, és újabb ítéleteket vonnak a fejükre. Ezért teszi hozzá azonnal, hogy

Ha nem hiszitek, hogy én vagyok. Az elveszett emberek számára nincs más módja az üdvösség megszerzésének, csak ha átadják magukat Krisztusnak. Az *én vagyok* kifejezés hangsúlyos, mert a jelentésének teljessé tétele végett mindazt kell értenünk alatta, amit a Szentírás a Messiásnak tulajdonít, valamint amikre kötelez, hogy várjunk Tőle. Ám a lényeg az egyház helyreállítása, melynek kezdete a hit fénye, amiből az igazságosság és az új élet fakad. Egyes ókori szerzők ebből az igeversből vezették le Krisztus isteni lényegét, de ez hiba, mert Ő az Ő velünk kapcsolatos hivataláról beszél. Ez a kifejezés méltó a figyelemre, mert az emberek soha nem fontolják meg kellőképpen a gonoszságokat, melyekbe belemerülnek, s jóllehet kénytelenek elfogadni a pusztulásukat, mégis lenézik Krisztust, s maguk körül nézegetve keresnek mindenféle haszontalan orvosságot. Ebből azt kell hinnünk, hogy amíg Krisztus kegyelme ki nem jelentetik nekünk a szabadulásra, semmi más, csak a gonoszságok határtalan tömege uralkodik bennünk.[225]

25. Mondának azért néki: Ki vagy te? És monda nékik Jézus: A mit eleitől fogva[226] mondok is néktek.[227]

26. Sok beszélni és ítélni valóm van felőletek: de igaz az, a ki küldött engem; és én azokat beszélem a világnak, a miket tőle hallottam vala.

27. Nem vevék észre, hogy az Atyáról szól vala nékik.

28. Monda azért nékik Jézus: Mikor felemelitek az embernek Fiát, akkor megismeritek, hogy én vagyok és semmit sem cselekszem magamtól, hanem a mint az Atya tanított engem, úgy szólok.

29. És a ki küldött engem, én velem van. Nem hagyott engem az Atya egyedül, mert én mindenkor azokat cselekszem, a melyek néki kedvesek.

25. *Eleitől fogva*. Azok, akik úgy fordítják a την αρχην szavakat, mintha alanyesetűek lennének, azaz *Én vagyok a kezdet*,[228] s mintha itt Krisztus az Ő örökkévaló istenségét jelentené ki, nagyot tévednek. Semmi efféle kétértelműség sincs a görögben, bár még a görög kommentátorok véleménye is eltérő a jelentés vonatkozásában. Igaz, valamennyien egyetértenek abban, hogy viszonyszót kell értelmezni, de sokan hangsúlyossá teszik a határozót, mintha Krisztus ezt mondta volna: „*Először* (την αρχην) ezt kell észrevenni".

[223] A 21. versben eredetileg egyes szám szerepel
[224] "Non pas qu'il n'y a point d'autres pechez que l'incredulite."
[225] "Il n'y a qu'un amas infini de tous maux qui regne continuellement en nous."
[226] "Ou, *ce dont je vous parle des le commencement*;" — "vagy, amit kezdettől fogva mondok nektek."
[227] "Ou, *comme aussi je vous en parle*;" — "vagy, *amit én is mondok nektek*."
[228] Ceux qui traduisent, "Je suis le commencement."

Egyesek – közöttük Chrystosom – folytonosnak fordítják ekképpen: *A kezdet, ami szintén beszél hozzátok. Sok beszélni és ítélni valóm van felőletek*. Ezt a jelentést szedte versbe Nonnus.[229] Általánosabban elfogadnak azonban egy másik olvasatot, s látszólag ez a helyes. Én a την αρχην, kezdettől *fogva* szavakat az alábbi jelentéssel értelmezem: „Nem hirtelen keletkeztem, hanem ahogyan előzőleg már meg voltam ígérve, most eljöttem nyilvánosan". Majd hozzáteszi:

Mondok is néktek (szólok is hozzátok). Ezalatt azt érti, hogy elég világosan tesz bizonyságot arról hogy Ő kicsoda, feltéve persze, hogy a többieknek van fülük. Az ότι, *mivel* szó nem pusztán egy érvet jelöl ki, mintha Krisztus azt akarta volna bizonyítani, hogy Ő *kezdettől fogva* létezett, MIVEL most beszél, hanem azt állítja, hogy olyan összhang van az Ő tanítása, valamint az örökkévalóság között, amiről szólt, hogy el kell fogadni annak kétségtelen bizonyítékaként. Magyarázható így: „*A kezdetnek megfelelően*, tehát annak, amit korábban mondtam, én most mondhatni újra megerősítem", vagy „S tényleg, amit most mondok, az összhangban van a minden korokban létrehozott állapotokkal, ezért annak erőteljes bizonyítéka".

Röviden, ez a válasz két mondatot tartalmaz, mert a *kezdet* szóba beleérti a korok szüntelen egymásutániságát, melyek során Isten szövetséget kötött az atyáikkal. Mikor azt mondja, *hogy Ő is szól*, ezzel összekapcsolja tanítását az ókori jóslatokkal, s megmutatja, hogy azoktól függ. Ebből következik, hogy a zsidók tudatlanságának nem volt más oka, mint hogy nem hittek sem a prófétáknak, sem az evangéliumban, mert mindezekben ugyanaz a Krisztus van nekik bemutatva. Azt állították, hogy a próféták tanítványai, s hogy Isten örök szövetségére néznek, de mégis elutasították Krisztust, aki *kezdettől fogva* meg volt nekik ígérve, s most meg is jelent nekik.

26. *Sok beszélni és ítélni valóm van felőletek*. Észrevéve, hogy prédikációja süket fülekre talál, nem folytatja tovább a beszélgetést, hanem csak annyit jelent ki, hogy majd Isten védi meg azt a tanítást, amit ők megvetnek, mivel Ő a Szerzője. „Ha én akarnálak benneteket elítélni", mondja, „makacsságotok és gonoszságotok ehhez bőséges anyagot szolgáltat, de egyelőre hagylak benneteket. Atyám azonban, aki Rám bízta a tanítói hivatalt, nem mulasztja el beteljesíteni az ígéretét, mert Ő mindig megvédi Ígéjét a gonosz és szentségtörő emberekkel szemben": Krisztusnak ez a kijelentése ugyanazt jelenti, mint Pálé: „Ha hitetlenkedünk, ő hű marad: ő magát meg nem tagadhatja" (2Tim2:13).

Röviden Isten ítéletével fenyegeti a hitetleneket, akik nem adnak hitelt az Ő szavának, s teszi azt azon az alapon, hogy Istennek elkerülhetetlenül meg kell védenie az Ő igazságát. S az a hit igazi szilárdsága, mikor hisszük, hogy Isten önmagában elégséges a tanítása tekintélyének felállításához, még ha az egész világ ellenzi is azt. Mindenki, aki erre a tanításra alapozva hűségesen szolgálja Krisztust, félelem nélkül vádolhatja a hamisság egész világát.

És én azokat beszélem a világnak, a miket tőle hallottam vala. Azt állítja, semmit sem mond, amit ne az Atyától hallott volna, s az csak a tanítás megerősítése, mikor a szolgáló megmutatja, hogy amiről beszél, az az Atyától származik. Tudjuk, hogy abban az időben Krisztus a szolgáló hivatalát töltötte be, ezért nem kell csodálkoznunk azon, hogy azt követeli az emberektől: figyeljenek Rá, mert Isten parancsait közvetíti nekik. Azonkívül a saját példáján át általános törvényt szab az egyháznak, miszerint egyetlen embert sem kell meghallgatni, míg nem Istentől szól. Miközben azonban lerombolja azoknak az embereknek a

---

[229] Nonnus görög szerzőre utal, aki hexameteres versbe szedte János evangéliumát. Ez az igeszakasz imígyen hangzik:
Τίς συ πέλεις και Χριστος ανι αχεν οττι παρ υνιν
Εξ αρχης αοριζον εχων νηριθμα δικάζειν
Και λαλέειν.
Ki vagy te? És Krisztus hangosan felkiáltott: AMIT (MONDOK) NEKTEK KEZDETTŐL FOGVA, számtalan beszélni és ítélni valóm van. Ami a την αρχην szavakat illeti, Nonnus szemlátomást Kálvinnal ért egyet, mert az εξ αρχης, *kezdettől fogva* kifejezéssel fordítja – *a szerk.*

bűnös gőgjét, akik Isten szava nélkül vállalják magukra, hogy beszéljenek, a hűséges tanítókat, akik jól ismerik elhívásuk természetét, rendületlen szilárdsággal erősíti meg és fegyverzi fel, hogy Isten vezetése alatt bátran dacolhassanak minden halandóval.

27. *Nem vevék észre, hogy az Atyáról szól vala nékik.* Ebből látjuk, mennyire ostobák azok az emberek, akiknek értelmén a Sátán uralkodik. Semmi sem lehet világosabb, mint hogy Isten ítélőszéke elé idézték őket. De mi lesz azután? Ők teljesen vakok. Ez naponta megtörténik az evangélium más ellenségeivel is, s az efféle vakságnak arra kell minket intenie, hogy istenfélelemben járjunk.[230]

28. *Mikor felemelitek az embernek Fiát.* Megütközvén az evangélista által említett ostobaság miatt, Krisztus ismét kijelenti, hogy nem méltók arra, hogy akár csak még egy további szót is szóljon hozzájuk.[231] „Most", mondja „minden értelmetek mondhatni igézet alatt áll, ezért semmit sem értetek abból, amit mondok nektek, de eljön az idő, mikor megtudjátok, hogy Isten Prófétája élt köztetek és szólt hozzátok". Ezen a módon kell bánnunk a gonosz emberekkel, kifejezetten Isten ítélőszéke elé kell idéznünk őket. Azonban ez az ismeret, amelyről Krisztus beszél, túl későn érkezik mikor az elvetettek és a hitetlenek[232] ítéletre vonatnak elő, s vonakodván elismerik, hogy Isten, akinek jóindulatúan tiszteletet és alázatot kellett volna adniuk, az ő Bírájuk. Mert nem ígér nekik megtérést, hanem kijelenti, hogy miután szembesültek Isten haragjának új és váratlan borzalmával, felébrednek majd abból az álomból, melyben most alszanak. Így nyíltak fel Ádám szemei is, mikor szégyentől elborítva hiába keresett búvóhelyet, míg végül meggyőződött róla, hogy végromlásra jutott. Így Ádámnak ez az ismerete, mely önmagában haszontalan volt, Isten kegyelmén át a javára vált, de az elvetettek, akiket elborított a kétségbeesés, csakis avégett nyitják fel a szemeiket, hogy megláthassák saját pusztulásukat. Erre a fajta ismeretre Isten több módon vezeti el őket. Néha megtörténik, hogy súlyos szenvedések árán megtanulják, hogy Isten haragszik rájuk, néha minden külső büntetés nélkül belülről kínozza őket, máskor pedig hagyja, hogy aludjanak, mígnem elszólítja őket a világból.

A *felemelés* kifejezéssel Krisztus a saját halálára mutat rá. Azért említi a halálát, hogy figyelmeztesse őket, hogy bár elpusztítják Őt testileg, ebből semmi hasznuk sem származik, mintha azt mondta volna: „Most dölyfösen megvettek engem, miközben hozzátok beszélek, s nemsokára a gonoszságotok még tovább megy, mert halálra fogtok adni. Akkor majd diadalt ültök, mintha elértétek volna, amit akartatok, nemsokára azonban megérzitek a végső romlásotokra, milyen nagyon különbözik az én halálom a pusztulástól". Ő a felemelés kifejezést használja, hogy még jobban bosszantsa őket. Az volt a szándékuk, hogy Krisztust a legmélyebb pokolra taszítsák. Ő viszont azt mondja nekik, hogy teljes mértékben csalódni fognak, s hogy ez az esemény teljességgel ellentétes lesz azzal, amire várnak. Lehet, hogy valóban a halálának külső formájára célzott, hogy felemeltetik a keresztre, de főleg ennek dicsőséges végeredményére nézet, ami minden várakozás ellenére nemsokára meg is lett. S igaz, hogy valóban a kereszten vívott ki fényes győzelmet a Sátán felett Isten és az angyalok előtt, odaszegezvén az ellenünk szóló kéziratot, eltörölvén ezzel a mi halálos ítéletünket (Kol2:14), ám az emberek csak azután kezdték, megismerni ezt a győzelmet, miután az evangélium prédikáltatott. Ugyanazt a dolgot, ami nem sokkal ezután történt – hogy Krisztus feltámadt a halálból – nekünk is naponta kell várnunk, hogy megtörténik, mert a gonosz emberek minden arra irányuló erőfeszítése ellenére, hogy elnyomják Krisztust az Ő egyházában, Ő nemcsak feltámad de gonosz próbálkozásaikat az Ő országa előrehaladása elősegítésének eszközeivé formálja át.

Én vagyok. Már mondtam, hogy ez nem Krisztus isteni lényegére vonatkozik, hanem a hivatalára, ami még világosabban kiderül abból, ami következik, mikor azt állítja, hogy

[230] "A cheminer en crainte."
[231] "Qu'il ouvre plus sa bouche pour leur dire rein."
[232] "Les reprouvez et infideles."

semmit sem tesz, csak amit az Atya parancsolt Neki. Ez ugyanis azt jelenti, hogy Őt Isten küldte, és Ő hűségesen ellátja feladatát.

Semmit sem cselekszem magamtól. Azaz, nem tolom magam előtérbe, hogy bármit meggondolatlanul próbáljak meg megtenni. Emellett a *szólok* szó is ugyanarra vonatkozik, mármint a tanítói hivatalra, mert mikor Krisztus azt akarja bizonyítani, hogy nem tesz semmit, csak az Atya által megparancsoltakat, azt mondja, úgy, szól, ahogyan az Atya tanította. A szavak jelentése tehát így foglalható össze: Mindezekben az eseményekben, amiket ti elítéltek, semmi saját részem sincs, hanem csak azt hajtom végre, amit Isten bízott rám, a szavak, amiket a számból hallotok, az Ő szavai, s az én elhívásomat, melynek Ő a Szerzője, egyedül Ő irányítja. Emlékezzünk azonban arra, amit már többször mondtam: ezek a szavak igazodnak a hallgatók képességeihez. Mivel ugyanis Krisztus egy közrendű ember volt, ezért ragaszkodik ahhoz, hogy ami benne isteni, az nem a sajátja, merthogy az Atya tanít minket Általa és jelöli ki Őt az egyház egyedüli Tanítójává. Ezen okból állítja azt, hogy Őt az Atya tanította.

29. *És a ki küldött engem, én velem van*. Ismét azzal büszkélkedik, hogy Isten, Akinek a vezetése és tekintélye alatt tesz mindent, segíteni fogja Őt, így nem munkálkodik haszontalanul és céltalanul, mintha azt mondta volna, hogy Isten Lelkének ereje társul a szolgálatához. Minden hűséges tanítónak ugyanezzel a meggyőződéssel kell tevékenykedni, hogy ne kételkedjenek benne, hogy Isten keze közel lesz hozzájuk, mikor tiszta lelkiismerettel úgy kezdenek bele a szolgálatba, amiképpen Ő követeli meg tőlük. Isten ugyanis nem azért látja el őket az Ő Ígéjével, hogy tétlen és haszontalan hanggal a levegőt vagdalják, hanem Lelkének titkos hatékonyságával sikeressé teszi az Ő Ígéjét, egyidejűleg a saját védelmével óvja őket, hogy mikor minden ellenség legyőzetik, ők akár az egész világgal szemben is legyőzhetetlenek maradjanak. S valóban, ha a saját erejük tekintetében ítélik meg magukat, minden órában el kell ismerniük, hogy a továbbhaladás egyetlen módja az arról való meggyőződés, hogy Isten keze támogatja őket.

Mert én mindenkor azokat cselekszem, a melyek néki kedvesek. Észre kell vennünk, annak okát, hogy miért jelenti ki Krisztus, hogy Isten az Ő oldalán áll és soha nem fogja nélkülözni az Ő támogatását. Azért, mert Őt teljességgel Isten akarata irányítja, és hűségesen szolgál Neki. A *mindenkor* szó alatt ugyanis azt érti, hogy nemcsak részben engedelmeskedik Istennek, hanem teljesen és fenntartások nélkül odaszánja Magát az Ő szolgálatára. Így tehát, ha élvezni akarjuk Istennek ugyanezt a jelenlétét, egész gondolkodásunkat alá kell vetnünk az Ő tekintélyének, mert ha a mi érzékeink veszik át a kormányzást bármilyen mértékben, erőfeszítéseink gyümölcstelenek lesznek, mert azokon nem lesz rajta Isten áldása. S jóllehet egy ideig örülhetünk a siker örömteli ízének, a végeredmény mégis gyászos lesz.

Nem hagyott engem az Atya egyedül. Ezekkel a szavakkal közvetve nemzete hűtlenségéről panaszkodik, akik között alig talált valakiket, akik támogatták volna. Mégis megmutatja, hogy egyedül azt bőségesen elégségesnek tartja, hogy Isten támogatja. Ez az a buzdítás, melynek minket is fel kell bátorítania manapság, hogy ne hátráljunk meg a hívők kicsiny száma miatt. Mert bár az egész világ szálljon is szembe a tanítással, mégsem vagyunk egyedül. Ebből az is világos, hogy milyen ostoba is a pápisták dicsekvése, akik miközben elvetik Istent, dicsekszenek a nagy számukkal.

30. A mikor ezeket mondá, sokan hivének ő benne.

31. Monda azért Jézus a benne hívő zsidóknak: Ha ti megmaradtok az én beszédemben, bizonnyal az én tanítványaim vagytok;

32. És megismeritek az igazságot, és az igazság szabadokká tesz titeket.

33. Felelének néki: Ábrahám magva vagyunk, és nem szolgáltunk soha senkinek: mimódon mondod te, hogy szabadokká lesztek?

34. Felele nékik Jézus: Bizony, bizony mondom néktek, hogy mindaz, a ki bűnt cselekszik, szolgája a bűnnek.[233]

35. A szolga[234] pedig nem marad mindörökké a házban: a Fiú marad ott mindörökké.

36. Azért ha a Fiú megszabadít titeket, valósággal szabadok lesztek.

37. Tudom, hogy Ábrahám magva vagytok; de meg akartok engem ölni, mert az én beszédemnek nincs helye nálatok.[235]

38. Én azt beszélem, a mit az én Atyámnál láttam; ti is azt cselekszitek azért, a mit a ti atyátoknál láttatok.

30. *A mikor ezeket mondá*. Jóllehet a zsidók abban az időben leginkább a kiszáradt és terméketlen földre hasonlítottak, Isten mégsem engedi meg, hogy az Ő magva teljességgel elvesszen. Azaz minden reménység ellenére és annyi akadály közepette mégis terem valamennyi gyümölcs. Az evangélista azonban pontatlanul adja a hit nevet annak, ami csak valamiféle előkészítése volt a hitnek. Mert nem állít semmi többet róluk, mint hogy hajlottak Krisztus tanításának elfogadására, amire az előbbi figyelmeztetés is utal.

31. *Ha ti megmaradtok az én beszédemben*. Itt Krisztus arra figyelmezteti őket, hogy először is nem elég senkinek, ha jól kezdte, ha aztán a végkifejlet nem felel meg annak, s emiatt buzdítja kitartásra a hitben azokat, akik megízlelték a tanítását. Mikor azt mondja, hogy akik oly szilárdan belegyökereztek az Ő Ígéjébe, hogy mondhatni benne folytatják, azok lesznek valóban az Ő tanítványai, ezalatt azt érti, hogy sokan vallják magukat tanítványoknak, akik valójában még nem azok, s nincs joguk annak számítani magukat. Azzal a jellel különbözteti meg a követőit a képmutatóktól, hogy akik hamisan dicsekedtek a hittel, azok az elindulás után, vagy valahol félúton feladják, de a hívők kitartanak mindvégig. Ha tehát azt akarjuk, hogy Krisztus a tanítványai közé soroljon, törekednünk kell a kitartásra.

32. *És megismeritek az igazságot*. Azt mondja, akik valamelyes ismeretekre jutottak vele kapcsolatosan, *megismerik az igazságot*. Igaz, hogy akikhez itt Krisztus beszél, azok még tanulatlanok voltak, s úgyszólván csak az első elemeket ismerték, ezért tehát nem kell csodálkoznunk, hogy a tanítás teljesebb megértését ígéri nekik. A kijelentés azonban egyetemes. Így tehát ha bárhol, bármikor valaki valamilyen előrehaladást tett az evangéliumban, tudja meg, további ismeretekre van szüksége. A jutalom, melyet Krisztus a kitartásukért adományoz nekik, nem más, mint az Ő bővebb megismerése, jóllehet ezen a módon nem tesz mást, mint további ajándékot ad az előzőhöz, hogy egyetlen ember se gondolhassa, hogy bármilyen jutalomra jogosult. Mert Ő az, aki bevési a szívünkbe az Ő Ígéjét az Ő Lelke által, s Ő az, Aki naponta elhessegeti a tudatlanság felhőit az elménkről, melyek elhomályosítják az evangélium fényét. Annak érdekében, hogy az igazság teljességgel kijelentethessék nekünk, őszintén és szorgalmasan kell törekednünk a megszerzésére. Ez ugyanaz a változatlan igazság, amit Krisztus az elejétől a végéig tanít a követőinek, de azokra akiket először mondhatni aprócska szikrákkal világosít meg, végezetül a teljes világosságot árasztja rá. Azaz a hívők, míg teljesen meg nem erősíttettek, bizonyos fokig tudatlanok az ismereteiket illetően, ez azonban mégsem oly kicsiny, vagy homályos ismerete a hitnek, mely ne lenne elegendő az üdvösségre.

Az igazság szabadokká tesz titeket. Az evangélium ismeretét a számunkra belőle származó gyümölcsből, vagy – ami ugyanaz – a hatásából kiindulva ajánlja: hogy ugyanis szabadokká tesz minket. Ez felbecsülhetetlen értékű áldás. Ebből következik, hogy semmi sem kiválóbb, vagy kívánatosabb, mint az evangélium ismerete. Minden ember érzi és

[233] "Il est serf de peche."
[234] "Le serf."
[235] "Pource que ma parole n'a point de lieu en vous;" — "mivel az én beszédemnek nincs helye bennetek."

elismeri, hogy a rabszolgaság nagyon nyomorult állapot, s mivel az evangélium ettől szabadít meg minket, ebből következik, hogy az evangéliumból az áldott élet kincséhez jutunk.

Most meg kell állapítanunk, hogy miféle szabadságot vázol itt Krisztus. Nevezetesen, hogy a Sátán, a bűn és a halál zsarnokságából szabadít meg minket. S ha ehhez az evangélium eszközeivel jutunk, ebből világos, hogy természetünknél fogva a bűn rabszolgái vagyunk.

Ezután meg kell állapítanunk, mi a szabadulásunk módja. Addig ugyanis, amíg érzékszerveink és természetes beállítottságunk vezetnek, a bűn igájában vagyunk. Mikor azonban az Úr megújít minket az Ő Lelkével, egyúttal szabaddá is tesz, így megszabadulván a Sátán tőréből, szándékosan engedelmeskedünk az igazságosságnak. Az újjászületés azonban a hitből fakad, világos tehát, hogy a szabadság az evangéliumból származik.

Menjenek csak a pápisták és kérkedjenek gőgösen a szabad akaratukkal, de mi, akik tudatában vagyunk a saját rabszolgai mivoltunknak, semmi másban se dicsekedjünk, csak Krisztusban, a mi Szabadítónkban. Azért kell ugyanis elfogadnunk, hogy az evangélium kivívta a szabadságunkat, mert felkínál és átad minket Krisztusnak a bűn igájától való megszabadítás végett.

Végül azt is észre kell vennünk, hogy a szabadságnak megvannak a maga fokozatai a hit mértékének függvényében, ezért nyög és vágyik még mindig Pál a tökéletes szabadságra, noha már szabaddá tétetett (Rm7:24).

33. *Ábrahám magva vagyunk*. Bizonytalan, hogy az evangélista itt vajon ugyanazokat a személyeket mutatja-e be, akik előzőleg beszéltek,[236] vagy másokat. Véleményem szerint összevissza válaszoltak Krisztusnak, amint az lenni szokott a vegyes tömegben, s ezt a választ inkább a megvetők adták, mintsem azok, akik hittek. Ez a kifejezésmód meglehetősen szokásos a Szentírásban, hogy mikor egy embertömegről van szó, mindenkinek általánosan tulajdoníttatik az, ami csak egy részükre vonatkozik.

Azok, akik azt kifogásolják, hogy ők Ábrahám magva és nem szolgáltak soha senkinek, könnyen kikövetkeztették Krisztus szavaiból, hogy a szabadság nekik, mint rabszolgáknak ígértetett meg. De nem voltak képesek elviselni, mikor hallották, hogy ők, a szent és választott nép, rabszolgasorba süllyedt. Mert mi más haszna lenne a fiúságnak és a szövetségnek (Rm9:4), amelyek által elkülöníttettek a többi nemzettől, ha nem az, hogy Isten gyermekeinek minősültek? Sértve érzik tehát magukat, mikor a szabadság olyan áldásként van nekik bemutatva, mellyel még nem rendelkeznek. Furcsának tűnhet azonban, hogy azt vallják, soha nem szolgáltak senkinek, mivel oly sokszor nyomták el őket különféle zsarnokok, s abban az időben is a római iga alatt a rabszolgaság legsúlyosabb terhe alatt nyögtek. Ebből könnyen megítélhető, micsoda ostobaság volt a fennhéjázásuk.

Mégis megvolt az a valószínűsíthető védekezésük, hogy ellenségeik felettük gyakorolt jogtalan uralma nem akadályozta meg őket abban, hogy jogilag szabadok maradjanak. Tévedtek azonban először is abban, hogy nem vették figyelembe: az örökbefogadás jogát egyedül a Közbenjáró alapította meg. Mert miképpen lenne lehetséges Ábrahám magvának a szabadsága, ha nem azért, mert a Megváltó rendkívüli kegyelme kimentette az emberi faj egyetemes megkötözöttségéből? Volt azonban egy, az előzőnél még kevésbé tűrhető tévedésük, hogy noha mindenestől romlottak voltak, mégis Ábrahám gyermekei közé akartak számláltatni, s nem vették figyelembe, hogy semmi más, csak a Lélek általi újjászületés teszi őket Ábrahám törvényes gyermekeivé. S valóban, ez minden korban nagyon szokásos bűn volt, hogy a testi eredetre vonatkoztatják Isten rendkívüli ajándékait, s a természetnek tulajdonítják azokat az orvosságokat, amiket Krisztus ruház ránk a természet meggyógyítása végett. Emellett azt is látjuk, hogy valamennyien, akik felfuvalkodtak a hamis bizonyosságtól, s állapotukkal kecsegtették magukat, elűzték maguktól Krisztus kegyelmét. Ez a gőg azonban

[236] "Ceux-la mesmes parlans, qui parloyent auparavant."

mégis világszerte elterjedt, s alig van egy a száz közül, aki úgy érzi, hogy szüksége van Isten kegyelmére.

34. *Mindaz, a ki bűnt cselekszik, szolgája a bűnnek*. Ez az érv az ellentétekből származik. Azzal dicsekedtek, hogy szabadok. Ő bizonyítja, hogy a bűn rabszolgái, mivel a test vágyaitól rabul ejtvén, folyamatosan vétkeznek. Megdöbbentő, hogy az embereket nem győzi meg a saját tulajdon tapasztalatuk, hogy félretéve a fennhéjázást, megtanulnának alázatosak lenni. S napjainkban is rendkívül gyakran megtörténik, hogy minél nagyobb az embert a földre nyomó bűnök terhe, annál dühödtebben mondogatja a szabad akaratot magasztaló értelmetlen szavakat.

Krisztus itt látszólag nem mond többet, mint korábban a filozófusok, miszerint akik átadják magukat a vágyaiknak, a leglealacsonyítóbb rabszolgaságba süllyednek. Van ennek azonban egy mélyebb és rejtettebb jelentése: mert nem azt bizonygatja, hogy a gonosz emberek mit vonnak magukra, hanem hogy milyen az emberi természet állapota. A filozófusok azt tanították, hogy minden ember a saját választásának rabszolgája, s hogy ugyanezzel a választással tér vissza a szabadsághoz. Krisztus azonban itt azt állítja, hogy mindenki, akit Ő nem szabadított meg, rabszolgasorban van, s hogy mindazok, akik öröklik a bűn fertőzését a romlott természettől, a születésüktől fogva rabszolgák. Oda kell figyelnünk a kegyelem és a természet közötti különbségtételre, amire itt Krisztus kitér, mert abból könnyen megláthatjuk, hogy az emberek meg vannak fosztva a szabadságtól mindaddig, amíg valahonnan vissza nem kapják. Ez a rabszolgaság azonban mégis önkéntes, így azok, akik szükségszerűen vétkeznek, nincsenek rákényszerítve arra, hogy vétkezzenek.

35. *A szolga pedig nem marad mindörökké a házban*. Hozzátesz egy összehasonlítást, ami a törvényekből és a politikai törvényből ered, miszerint a rabszolga, noha kaphat egy időre hatalmat, nem lesz örököse a háznak. Ezzel arra céloz, hogy nem létezik tökéletes és tartós szabadság, csak amit a Fiú ad. Ezen a módon hiábavalósággal vádolja a zsidókat, mivel álarcot viselnek a valóság helyett. Az ugyanis, hogy ők Ábrahám elszármazottai, nem volt más, mint álarc. Volt helyük Isten egyházában, de olyan helyük, amit Ismáel, a szolga, aki fellázadt szabadnak született testvére ellen, rövid időre magához ragadott (Gal4:29). A végkövetkeztetés az, hogy mindenkinek, aki azzal dicsekszik, hogy Ábrahám gyermeke, nincs semmije, csak üres és megtévesztő hiúsága.

36. *Azért ha a Fiú megszabadít titeket*. Ezekkel a szavakkal azt fejezi ki, hogy a szabadítás joga egyedül Őrá tartozik, s hogy mindenki más, akik rabszolgának születtek, csakis az Ő kegyelme által szabadulhatnak meg. Mert amivel Ő a természeténél fogva rendelkezik, azt örökbefogadás útján tulajdonítja nekünk, mikor hit által bevésetünk az Ő Testébe és annak tagjaivá válunk. Azaz, emlékeznünk kell arra, mit korábban mondottam, hogy az evangélium az eszköz, mellyel megszerezzük a szabadságunkat. Így tehát a szabadságunk jótétemény, melyet Krisztus ruház ránk, de hit által szerezzük azt meg, aminek következtében Krisztus meg is újít az Ő Lelke által. Mikor azt mondja, hogy *valósággal szabadok lesztek*, a hangsúly a *valósággal* szón van. Nekünk kell ugyanis képviselni az ellentétet azzal az ostoba meggyőződéssel szemben, ami által a zsidók felfuvalkodtak, s hasonlóképpen a világ nagyobbik része is képzeli, hogy Isten országának örökösei, miközben a legnyomorultabb rabszolgaságban vannak.

37. *Tudom, hogy Ábrahám magva vagytok*. Én úgy magyarázom ezt, mint ami engedményként hangzott el. Egyidejűleg azonban mégis nevetségessé teszi az ostobaságukat, hogy egy ennyire abszurd titulussal dicsekednek, mintha ezt mondta volna: „Tegyük fel, igaz, amivel olyannyira áltatjátok magatokat, de mégis, mi haszna van annak, hogy azokat az embereket nevezik Ábrahám gyermekeinek, akik haragszanak Istenre és a szolgálóira, akik Isten és a szolgálói ellen bőszülnek fel, s akiket az igazság olyan bűnös és utálatos gyűlölete hajt, hogy hanyatt-homlok rohannak az ártatlan vért kiontani”? Ebből következik, hogy

semmi sem áll messzebb a valódi jellemüktől, mint aminek neveztetni akarnak, mert egyáltalán nem hasonlítanak Ábrahámra.

De meg akartok engem ölni, mert az én beszédemnek nincs helye nálatok. Ezzel arra céloz, hogy nemcsak gyilkosok, de az Isten és az Ő igazsága iránti gyűlölet kiváltotta akkora düh hajtja őket, ami még sokkal förtelmesebb, mert ez a szörnyűség nemcsak az emberekre terjed ki, de Istent is meggyalázza. Azt mondja, azért nem képesek befogadni az Ő beszédét, mert a rosszindulatukkal bezárják elméiket, így semmi egészségeset sem képesek elfogadni.

38. *Én azt beszélem, a mit az én Atyámnál láttam*. Már többször említette Atyját, s most, az ellentétes dolgokból kiformált érvvel céloz rá, hogy ők Isten ellenségei, s a gonosz gyermekei, mert szembeszállnak a tanításával. „Részemről", mondja „semmi mást nem adok előtökbe, csak amit az én Atyámtól tanultam. Hogyan lehetséges hát, hogy Isten Ígéje ekkora dühre lobbant benneteket, ha csak azért nem, mert a ti atyátok a másik fél"? Azt mondja, Ő beszél, ők pedig cselekszenek, mivel felvállalta a tanítói hivatalt, amazok viszont fáradhatatlanul azon munkálkodtak, hogy eltöröljék a tanítását. Ugyanakkor megvédi az evangéliumot a lenézéstől annak megmutatásával, hogy nem csoda, ha a gonosz gyermekei ellenzik azt. Egyesek nem a *ti cselekszitek*, hanem a *CSELEKEDJÉTEK, amit a ti atyátoknál láttatok* kifejezéssel fordítják, mintha Krisztus ezt mondta volna: „Jöjjetek, mutassátok meg, hogy az ördög gyermekei vagytok, mikor szembeszálltok velem, mert én nem mondok semmi mást, csak amit Isten parancsolt nekem".

39. Felelének és mondának néki: A mi atyánk Ábrahám. Monda nékik Jézus: Ha Ábrahám gyermekei volnátok, az Ábrahám dolgait cselekednétek.

40. Ámde meg akartok engem ölni, olyan embert, a ki az igazságot beszéltem néktek, a melyet az Istentől hallottam. Ábrahám ezt nem cselekedte.

41. Ti a ti atyátok dolgait cselekszitek. Mondának azért néki: Mi nem paráznaságból születtünk; egy atyánk van, az Isten.

42. Monda azért nékik Jézus: Ha az Isten volna a ti atyátok, szeretnétek engem: mert én az Istentől származtam és jöttem; mert nem is magamtól jöttem, hanem ő küldött engem.

39. *A mi atyánk Ábrahám*. Ez a perlekedés világosan megmutatja, hogy milyen dölyfösen és dühödten vetették meg Krisztus mindegyik megrovását. Amit folytonosan állítottak, és amivel hencegtek, hogy ők Ábrahám gyermekei, ami alatt nemcsak azt értették, hogy ők Ábrahám egyenes ági leszármazottai, hanem azt is, hogy szent faj, Isten öröksége és Isten gyermekei. S mégsem támaszkodtak másra, mint a testbe vetett bizalomra. A testi leszármazás azonban hit nélkül nem más, mint hamis nagyravágyás. Most már értjük, mi vakította el őket ilyen nagymértékben: az, hogy lenézték Krisztust, jóllehet Ő halálos dörgedelmekkel volt felfegyverezve. Isten Ígéjét, mely köveket képes megmozgatni, manapság a pápisták teszik így nevetségessé, mintha csak mese volna, s tűzzel-vassal üldözik. S teszik ezt nem másért, hanem mert „az egyház" hamis titulusára alapoznak, s remélik, hogy képesek lesznek Istent és embert egyaránt megtéveszteni. Röviden szólva, amint a képmutatók valamiféle ámító leplet magukra ölteni, még keményebb makacssággal szállnak szembe Istennel, mintha Ő nem lenne képes a szívükbe hatolni.

Ha Ábrahám gyermekei volnátok, az Ábrahám dolgait cselekednétek. Krisztus most világosabb különbséget tesz Ábrahám elkorcsosult és megromlott, valamint az igaz és törvényes gyermekei között.[237] Igaz, gyakorta megtörténik, hogy a gyermekek viselkedésükkel nem emlékeztetnek a szüleikre, itt azonban Krisztus nem a testi leszármazással foglalkozik, hanem csak azt jelenti ki, hogy akik nem őrzik meg hit által az

[237] "Entre les enfans d'Abraham qui sont bastars et forlignans, et le vrais et legitimes."

örökbefogadás kegyelmét, azok Isten előtt nem számítanak Ábrahám gyermekeinek. Isten ugyanis megígérte Ábrahám magvának, hogy Ő lesz Istenünk: „És megállapítom az én szövetségemet én közöttem és te közötted, és te utánad a te magod között annak nemzedékei szerint örök szövetségűl, hogy legyek tenéked Istened, és a te magodnak te utánad" (1Móz17:7). Így minden hitetlen, akik elvetik ezt az ígéretet, kizárják magukat Ábrahám családjából.

A kérdés központi magja tehát ez: vajon Ábrahám családjába tartozóknak kell azokat számítani, akik elvetik az Ígében nekik kínált áldásokat, azazhogy ennek ellenére szent nemzet, Isten öröksége és királyi papság lesznek (2Móz19:6, Joel3:2)? Krisztus tagadja ezt, s jogosan teszi, mert akik az ígéret gyermekei, azoknak újjá kell születniük a Lélek által, s mindazoknak, akik vágynak egy hely megszerzésére Isten országában, új teremtményeknek kell lenniük. Az Ábrahámtól való testi leszármazás valóban nem volt haszontalan és értéktelen, feltéve, hogy az igazság is mellé adatott. A kiválasztás ugyanis Ábrahám magvában lakozik, de ingyenes, így mindazok, akiket Isten megszentel az Ő lelkével, az élet örököseinek számítanak.

40. *Ámde meg akartok engem ölni*. A következményből bizonyítja, hogy ők nem Isten gyermekei, amivel kérkedtek, mivel szembeszállnak Istennel. S valóban, van valami Ábrahámban, ami ajánlatosabb, mint a hitbéli engedelmesség?[238] Ez tehát a megkülönbözetés alapja, bármikor is kell különbséget tennünk az ő gyermekei és az idegenek között. Az üres titulusok ugyanis, becsülje azokat bármilyen sokra is a világ, nem számítanak Isten előtt. Krisztus tehát újra arra a következtetésre jut, hogy ők az ördög gyermekei, mert halálos gyűlölettel gyűlölik[239] az igaz és szilárd tanítást.

41. *Mi nem paráznaságból születtünk*. Nem követelnek többet maguknak, mint korábban, mert Ábrahám gyermekeinek lenni számukra ugyanazt jelentette, mint Isten gyermekeinek lenni. Hatalmasat tévedtek azonban annak vonatkozásában, hogy Istent Ábrahám egész magvához kötöttnek képzelték el. Így érveltek ugyanis: „Isten örökbe fogadta Ábrahám családját, következésképpen mivel Ábrahám leszármazottai vagyunk, így Isten gyermekei is vagyunk". Látjuk, miképpen képzelték magukat szenteknek az anyaméhtől fogva, mivelhogy szent gyökértől származtak. Röviden, azt vallották, hogy ők Isten családja, mert szent ősatyáktól származtak. Napjainkban a pápisták hasonló módon, rendkívül hiábavaló módon hangoztatják az egyházatyáktól való megszakadás nélküli folytonosságot. Ennek a megfogalmazásnak a boszorkányságával a Sátán becsapja őket, így elkülönítik Istent az Ő Ígéjétől, az egyházat a hittől és a mennyek országát a Szentlélektől.

Tudjuk hát meg, hogy akik megrontották az élet magvát, a lehető legtávolabbra kerültek attól, hogy Isten gyermekeivé lehessenek, s bár test szerint nem törvénytelen gyermekek, az egyház jól hangzó titulusát csak színlelik. Mert hímezzenek-hámozzanak amennyire csak akarnak, mégsem kerülik el, hogy kiderüljön, gőgös dicsekvésük egyetlen alapja nem más, mint „A szent atyák után következtünk, tehát mi vagyunk az egyház". S ha Krisztus válasza elegendő volt a zsidók megcáfolására, akkor nem kevésbé elegendő a pápisták megrovására is. A képmutatók a leggonoszabb arcátlansággal valójában soha nem hagynak fel Isten nevének hamis használatával, de a dicsekvés eme hamis alapjai, melyekkel magukat ékesítik, mindig is nevetségesek maradnak azok szemében, akik Krisztus határozatához ragaszkodnak.

42. *Ha az Isten volna a ti atyátok, szeretnétek engem*. Krisztus érve ez: „Bárki, aki Isten gyermeke, elismeri az elsőszülött Fiút, de ti gyűlöltök engem, s ezért semmi okotok sincs a dicsekvésre, hogy ti Isten gyermekei vagytok". Gondosan meg kell figyelnünk ebben az igeversben, hogy ahol Krisztust elvetik, ott nincs sem kegyesség, sem istenfélelem. A képmutató vallás valóban önhitt módon Isten neve alatt keres menedéket, de hogyan

[238] "Et de faict, y a-il chose qu'on puisse plustost louer en Abraham?"
[239] "Ils haissent de haine mortelle."

egyezhetne meg az Atyával az, aki nem egyezik meg a Fiúval? Miféle istenismeret az, amellyel elvetik az Ő élő képmását? S erre gondol Krisztus, mikor arról tesz bizonyságot, hogy Ő az Atyától jött.

Mert én az Istentől származtam és jöttem. Arra céloz, hogy minden amije van, isteni, ezért a lehető legellentmondásosabb dolog, hogy Isten igaz imádói meneküljenek az Ő igazságától és igazságos mivoltától. „Én", mondja, „nem magamtól jöttem. Velem kapcsolatban semmiről sem vagytok képesek kimutatni, hogy az ellentétes lenne Istennel. Röviden, nem fogtok találni semmi földi, vagy emberi dolgot a tanításomban, vagy az egész szolgálatomban". Nem a lényegéről beszél ugyanis, hanem a hivataláról.

43. Miért nem értitek az én beszédemet? Mert nem hallgatjátok az én szómat.

44. Ti az ördög atyától valók vagytok, és a ti atyátok kívánságait akarjátok teljesíteni. Az emberölő volt kezdettől fogva, és nem állott meg az igazságban, mert nincsen ő benne igazság. Mikor hazugságot szól, a sajátjából szól; mert hazug és hazugság atyja.

45. Mivelhogy pedig én igazságot szólok, nem hisztek nékem.

43. *Miért nem értitek az én beszédemet?* Ebben a versben a makacsságuk miatt rója meg a zsidókat, ami oly hatalmas volt, hogy még csak azt sem tűrhették, mikor beszélni hallották. Ebből arra következtet, hogy az ördögi harag mozgatta és ragadta el őket. Egyesek itt különbséget tesznek a *beszéd* és a *szó* között, mintha a beszédnek kiterjedtebb lenne a jelentése, de ezt én nem látom be.[240] Emellett az sem volna helyes, hogy a kevesebbet jelentő szót tegyük az első helyre. Sokan oly módon mutogatják ezt a verset, mintha csak a *Miért nem értitek az én beszédemet?*[241] szavakból állna a kérdés. De azonnal kapcsolódik hozzá az ok is: *Mert nem hallgatjátok az én szómat*. Én azonban azt hiszem, hogy inkább azonnali kapcsolatban állóként kell olvasni, mintha Krisztus ezt mondta volna: „Mi az oka annak, hogy az én beszédem olyannyira barbárnak és ismeretlennek tűnik a számotokra, hogy semmi hasznom sincs abból, ha hozzátok szólok, mert még csak a füleiteket sem méltóztatjátok megnyitni a nektek általam mondottak előtt"? Az első mondatban tehát ostobaságukat rója meg, míg a másodikban a tanítása iránti makacs és fékezhetetlen gyűlöletet. Ezután megmondja mindkettőnek az okát, mikor kijelenti, hogy ők az ördögtől származnak. A kérdés feltételével ugyanis ki akarta venni a kezükből a folytonos dicsekvésük tárgyát, ami miatt szembeszálltak vele.

44. *Ti az ördög atyától valók vagytok*. Amit már kétszer is kimondott kissé homályosabban, itt most teljesebben kijelenti, miszerint ők az ördög gyermekei. S meg kell erősítenünk, hogy nem lettek volna képesek ennyire intenzív haragot táplálni Isten Fia iránt, ha nem Isten örök ellensége lett volna az atyjuk. Nemcsak azért nevezi őket az ördög gyermekeinek, mert az ördögöt utánozzák, hanem mert az ördög bujtogatásától vezettetve Krisztus ellen harcolnak. Ahogyan mi sem csak azért neveztetünk Isten gyermekeinek, mert hasonlítunk Istenre, hanem mert az Ő Lelkével vezet minket, mert Krisztus élő és eleven bennünk, hogy minket az Ő Atyjának képre formáljon át. Így mondatik az ördög is azok atyjának, akiknek értelmét elvakítja, akiknek szívét ő mozgatja minden igazságtalanság elkövetésére, egyszóval akiken hatalommal munkálkodik és gyakorolja a zsarnokságát, amint az meg van írva a 2Kor4:4-ben, Ef2:2-ben és más helyeken.

A manicheánusok ostobán és hasztalanul tettek erőszakot ezen a versen abszurd tanaik bizonyítása végett. Mikor ugyanis a Szentírás Isten gyermekeinek nevez minket, az nem a lényeg (szubsztancia) átadására, vagy eredetére utal, hanem a Lélek kegyelmére, ami megújít

[240] "Aucuns font ici difference entre Langage et Parole, pource que la parole emporte plus, mais je n'y en voy point."
[241] "En ce mot Langage."

bennünket az élet új mivoltára. Így Krisztusnak ez a váltása sem a lényeg átadására vonatkozik, hanem a természet megromlására, aminek az ember lázadása volt az oka és az eredete. Mikor tehát az emberek az ördög gyermekeiként születnek, ezt nem szabad a teremtésnek tulajdonítani, hanem a bűn miatt bekövetkezettnek kell tartani. Krisztus ezt a hatásából kiindulva bizonyítja, mivel akarattal és saját maguktól az ördög követésére hajlanak.

Az emberölő volt kezdettől fogva. Megmagyarázza, mik azok a vágyak, amikben a zsidók nagyon hasonlítanak a Sátánra, s két példát is hoz rá, a durvaságot és a hamisságot. Mikor azt mondja, hogy az ördög *emberölő volt*, ezzel arra céloz, hogy kiagyalta az ember elpusztítását, mert amint az ember megteremtetett, a Sátán a pusztítás bűnös vágyától ösztönözve összeszedte minden erejét, hogy megsemmisítse. Krisztus nem a teremtés kezdetéről beszél, mintha Isten ültette volna bele a pusztítás utáni vágyat, hanem kárhoztatja a Sátánban a természet megromlását, amit ő maga vont magára. Ez világosabban kiderül a második mondatból, ahol elhangzik, hogy

nem állott meg az igazságban. Mert noha azok, akik úgy vélik, hogy az ördög a természeténél fogva volt gonosz, megpróbálnak kibúvókat találni, ezek a szavak azonban világosan kijelentik, hogy történt egy rosszabbra változás, s annak oka, hogy a Sátán hazug az, hogy fellázadt az igazság ellen (nem maradt meg benne). Az, hogy hazug, nem abból származik, hogy a természete mindig is ellentétes volt az igazsággal, hanem abból, hogy szándékos bukással esett ki az igazságból. Sátánnak ez a leírása számunkra nagyon hasznos, hogy mindenki maga törekedjen elkerülni a csapdáit, ugyanakkor verje vissza az erőszakosságát és a dühét, mert ő „mint ordító oroszlán szerte jár, keresvén, kit elnyeljen” (1Pt5:8), s ezer hadicsele van a megtévesztésre. Annál inkább fel kell szerelkezniük a hívőknek a lelki fegyverekkel a küzdelemre, s annál inkább kell vigyázniuk ébrenléttel és józansággal. S bár a Sátán nem képes félretenni a hajlamait, mégsem kell ettől félnünk, mintha az valami új és szokatlan jelenség lenne, mikor rendkívül nagy számú és változatos tévelygésekbe botlunk, mert a Sátán úgy felszítja a követőit, mint a kovácsfújtatókat, hogy szélhámosságaikkal becsapják a világot. S nem kell csodálkoznunk, hogy a Sátán ily hatalmas erőfeszítéseket tesz az igazság fényének kioltására, mert csakis az a lélek élete. Így a legfontosabb és a leghalálosabb seb a lélek megölésére a hazugság. Ahogy mindazoknak, akiknek van szemük, láthatják manapság a Sátánnak ezt a képmását a pápaságban, így először is azt kell megfontolniuk, hogy miféle ellenséggel vívnak háborút, majd át kell adniuk magukat Krisztusnak, a Kapitányuknak a védelme alá, akinek a zászlója alatt küzdenek.

Mert nincsen ő benne igazság. Ez a kijelentés, melyet azonnal követ a másik, egy *a posteriori* megerősítés, ahogy mondani szokás, azaz a következményből indul ki. A Sátán ugyanis gyűlöli az igazságot, ezért nem tűrheti azt, hanem éppen ellenkezőleg, teljességgel a hazugságba burkolódzik. Ebből következtet arra Krisztus, hogy teljesen kiesett az igazságból és teljességgel elfordult attól. Ne csodálkozzunk tehát, ha naponta mutogatja hitehagyásának gyümölcseit.

Mikor hazugságot szól. Ezeket a szavakat általánosan úgy magyarázzák, hogy Krisztus azt bizonygatja: a hazugság szégyene nem Istent illeti, Aki a természet Alkotója, hanem ellenkezőleg, az a romlásból származik. Én azonban egyszerűbben magyarázom: a gonosz számára megszokott dolog a hazugságot szólni, s nem is tud mást, mint romlást, csalásokat és megtévesztéseket kiagyalni. S joggal következtetünk ezekből a szavakból arra, hogy a gonosznak ez a bűne tőle magától származik, s noha rá jellemző, hasonlóképpen mondható járulékosnak is, mert miközben Krisztus a gonoszt a hazugság atyjává teszi meg, kétségkívül el is különíti Istentől, sőt Istennel szembenállónak jelenti őt ki. *Mert hazug és hazugság atyja*. Az atya szónak ugyanaz a szándéka, mint az előző kijelentésben, annak oka ugyanis, hogy a Sátánt a hazugság atyjának nevezi, az, hogy elidegenedett Istentől, egyedül Akiben lakozik az igazság és Akitől mint egyetlen forrástól szétárad.

45. *Mivelhogy pedig én igazságot szólok*. Megerősíti az előző kijelentést: mivel nincs más okuk az ellenkezésre, csak az, hogy az igazság gyűlöletes és elviselhetetlen a számukra, ezzel világosan megmutatják, hogy ők a Sátán gyermekei.

46. Ki vádol engem közületek bűnnel? Ha pedig igazságot szólok: miért nem hisztek ti nékem?

47. A ki az Istentől van, hallgatja az Isten beszédeit; azért nem hallgatjátok ti, mert nem vagytok az Istentől valók.

48. Felelének azért a zsidók és mondának néki: Nem jól mondjuk-é mi, hogy te Samaritánus vagy, és ördög van benned?

49. Felele Jézus: Nincs én bennem ördög; hanem tisztelem az én Atyámat, és ti gyaláztok engem.

50. Pedig én nem keresem az én dicsőségemet: van a ki keresi és megítéli.[242]

46. *Ki… közületek?* A kérdés a tökéletes magabiztosságból ered, mert tudván, hogy semmiféle jogos vádat sem hozhatnak fel vele szemben, úgy megdicsőül az ellenfeleivel szemben, mintha győzelmet szerzett volna. Mégsem azt mondja azonban, hogy mentes a rágalmaiktól, mert jóllehet nem volt okuk a megrovásra, mégsem szűntek meg rágalmakat szórni Krisztusra, hanem csak azt, hogy nem lakozik benne bűn. Ez a görög ελέγχειν szó jelentése, ahogyan a latin is használja a *coarguere* (elítélni) szót, mikor az embert egy tény ítéli el. *Ki ítél el közületek engem a bűn miatt?* Mégis tévednek azok, akik azt hiszik, hogy Krisztus itt a teljes ártatlanságát bizonygatja, merthogy egyedül Ő múlt fölül minden embert amiatt, hogy Isten Fia volt. Ezt a védelmet ugyanis az igevershez tartozókra kell korlátozni, mintha azt bizonygatta volna, hogy semmi sem hozható fel vele szemben, ami azt bizonyítaná, hogy nem volt Isten hűséges szolgája. Hasonlóképpen dicsekszik Pál is azzal, hogy nincs tudatában semmilyen bűnnek (1Kor4:4), az ugyanis nem terjed ki az egész életre, hanem csak a tanításának és az apostolságának a védelme. Eltér tehát a témától az igazságosság tökéletességéről spekulálni, amint egyesek teszik, s ami egyedül Isten Fiához tartozik, mivel az egyetlen dolog, amit itt szem előtt tartott, hogy tekintélyt adjon a szolgálatának, amint az világosabban kiderül abból, ami ez után következik. Ő ugyanis ismét azonnal hozzáteszi: *Ha pedig igazságot szólok: miért nem hisztek ti nékem?* Ebből arra következtetünk, hogy Krisztus inkább a tanítását, semmint a személyét védi.

47. *A ki az Istentől van*. Mivel teljes joggal veszi biztosra, hogy Ő a mennyei Atya követe, s hogy hűségesen látja el a hivatalt, ami Rá bízatott, nagyobb haragra gerjed ellenük. Istentelenségük ugyanis többé már nem maradt rejtve, mert oly makacsul elvetették Isten Ígéjét. Megmutatta, hogy semmit sem tudnak felhozni, amit ne az Isten szájából származóként tanított volna nekik. Arra a következtetésre jut tehát, hogy semmi közük sincs Istenhez, mert nem hallgatják Isten szavait,[243] és anélkül, hogy bármit mondana Önmagáról, azzal vádolja őket, hogy harcban állnak Istennel. Emellett azt is megtanuljuk ebből az igeversből, hogy nincs nyilvánvalóbb jele az elvetett elméjének, mint mikor valaki nem képes elviselni Krisztus tanítását, még ha más vonatkozásban angyali szentséggel is tündököl. Amint az ellentettje is igaz: ha jó szívvel befogadjuk ezt a tanítást, az nevezhető kiválasztásunk látható jelének. Mert aki birtokolja az Ígét, az Magát Istent élvezi, de aki elveti, kizárja magát az igazságosságból és az életből. Annak okáért nincs semmi, amitől annyira kellene félnünk, mint hogy a félelmetes ítélet alá kerülünk.

48. *Nem jól mondjuk-é mi?* Egyre jobban és jobban kimutatják, milyen rendkívüli mértékben elhülyítette őket a Sátán, mert noha teljesen bizonyosak önmagukban, még mindig

[242] "Il y a qui la cherche, et qui en juge."
[243] "Ils n'oyent point les paroles de Dieu."

dühöngenek és nem szégyellik megmutatni, hogy mindenre elszántak.[244] Emellett bár kettős megrovást fogalmaznak meg Krisztussal szemben, mégsem akarnak mást tenni, mint néhány szóban azt mondani, hogy Ő megvetésre méltó ember és gonosz lélek mozgatja. A zsidók a samaritánusokat hitehagyottaknak és a törvény megrontóinak tartották, ezért valahányszor csak becstelenséggel akartak valakit megjelölni, samaritánusnak nevezték. Nincs tehát utálatosabb bűn, mint Krisztust megfedni ezzel a hitvány gúnnyal, amivel vaktában és ész nélkül vagdalkoznak. Néhány szóban összefoglalva, látjuk, amint arcátlanul átkozzák, amire hajlamosak az emberek, mikor veszett kutyaként feldühödve semmit sem tudnak mondani.

49. *Nincs én bennem ördög*. Elmegy az első vád mellett és csak a másodikat utasítja vissza. Egyesek úgy vélik, hogy ezt azért tette, mert figyelmen kívül hagyta a személye iránti sértést, s csak a tanítás védelmét vállalta fel. Véleményem szerint azonban tévednek, mert nem valószínű, hogy a zsidók ennyire eszesek lettek volna az Úr Jézus élete és tanítása közötti különbségtételben.[245] Emellett az ezzel a névvel szembeni utálat abból származott, hogy amint mondtuk, a samaritánusok a törvény romlott és degenerált tisztelőiként sok babonával és romlással alacsonyították le azt, s Isten egész tiszteletét idegen koholmányokkal szennyezték be. Ágoston a képes beszédhez menekül, s azt állítja, hogy Krisztus azért nem utasította el a samaritánus megnevezést, mert Ő nyájának hű Pásztora. Krisztus szándéka azonban a számomra ettől eltérőnek tűnik. Minthogy ugyanis a két Rá kimondott feddésnek ugyanaz a tárgya, az egyiket megcáfolván megcáfolja a másikat is, s valóban, ha jól megfontoljuk a dolgot, jobban megsértették Őt azzal, hogy samaritánusnak nevezték, mint azzal, hogy démonikusnak. Mondtam már azonban, hogy Krisztus megelégszik az egyszeres cáfolattal, amit az ellentétből vezet le, mikor azt állítja, hogy Ő az Ő Atyja dicsőségére munkálkodik. Azt ugyanis, aki kellőképpen és őszintén tiszteli Őt, az Isten Lelkének kell vezetnie és Isten hűséges szolgálójának kell lennie.

Ti gyaláztok engem. Ezt a mondatot magyarázhatjuk mondhatni Krisztus panaszaként is, amiért nem kapja meg a Neki kijáró tiszteletet amiatt, hogy az Isten dicsőségére munkálkodik. Én azonban azt hiszem, hogy Ő sokkal feljebb néz, s összekapcsolja az Atya dicsőségét a magáéval ilyeténképpen: „Én nem követelek magamnak semmit, ami ne járulna hozzá Isten dicsőségéhez, mert az Ő fensége ragyog bennem, az Ő ereje és tekintélye lakozik bennem, ezért tehát, amennyiben ekkora lenézéssel kezeltek, Magára Istenre hoztok szégyent". S rögtön utána hozzáteszi, hogy Isten majd megbosszulja ezt a sértést. Ők ugyanis vélhették volna Őt nagyravágyónak, ha nem bizonyította volna, hogy nem testi jellegű személyes érzelmek következtében törődik az iránta megnyilvánuló tisztelettel, vagy lenézéssel, hanem mert ez a tisztelet, vagy lenézés az Isten iránti. Emellett bár hatalmas távolságra vagyunk Krisztustól, mégis legyen mindenki teljességgel meggyőződve: ha őszintén vágyik arra, hogy Isten dicsőségére munkálkodjon, megtapasztalja majd, hogy Isten bőséges dicséretet biztosít majd a számára, mert mindig igaznak látja majd az írást, miszerint „a kik engem tisztelnek, azoknak tisztességet szerzek" (1Sám2:30). S ha az emberek nemcsak megvetik, de megrovásokkal árasztják el Istent, várjon csak nyugodtan, míg az Úr napja el nem következik.

51. Bizony, bizony mondom néktek, ha valaki megtartja az én beszédemet, nem lát halált soha örökké.

52. Mondának azért néki a zsidók: Most értettük meg, hogy ördög van benned.[246] Ábrahám meghalt, a próféták is; és te azt mondod: Ha valaki megtartja az én beszédemet, nem kóstol halált örökké.

---

[244] "Neantmoins, ils sont enragez, et n'ont pointe honte de se monstrer du tout desesperez."
[245] "Du Seigneur Jesus."
[246] "Que tu as le diable."

53. Avagy nagyobb vagy-é te a mi atyánknál Ábrahámnál, a ki meghalt? A próféták is meghaltak: kinek állítod te magadat?

54. Felele Jézus: Ha én dicsőítem magamat, az én dicsőségem semmi: az én Atyám az, a ki dicsőít engem, a kiről ti azt mondjátok, hogy a ti Istenetek,

55. És nem ismeritek őt: de én ismerem őt; és ha azt mondom, hogy nem ismerem őt, hozzátok hasonlóvá, hazuggá leszek: de ismerem őt, és az ő beszédét megtartom.

51. *Bizony, bizony mondom néktek*. Krisztus kétségtelenül tudta, hogy egyesek a tömegben gyógyíthatóak, s mások közülük nem ellenezték a tanítását. Emiatt akarta megrettenteni a gonoszokat, akik rosszindulata minden képzeletet felülmúlt, de úgy, hogy hagyjon némi helyet a jók vigasztalására, vagy hogy magához vonja azokat, akik még nem mentek tönkre. Bármiféle idegenkedéssel is viseltessen tehát az emberek nagyobb része Isten Ígéje iránt, a hűséges tanítónak mégsem szabad teljességgel belefeledkezni a gonoszok megrovásába, hanem törődnie kell az üdvösség tanításának közlésével is Isten gyermekei számára, s törekednie kell arra, hogy szilárd nézeteket alakítson ki bennük, ha közülük némelyik nem teljességgel gyógyíthatatlan. Ebben az igeszakaszban tehát Krisztus örök életet ígér a tanítványainak, de azokat tekinti tanítványainak, akik nem csak a fülüket hegyezik, mint a szamarak, vagy csak a szájukkal vallják meg, hogy elfogadják a tanítását, hanem drága kincsként őrzik a tanítását. Azt mondja, hogy ők nem látnak halált soha, mert mikor a hit megeleveníti az ember lelkét, a halál fullánkja már kivonatott és a mérge eltávolíttatott, így nem képes halálos sebet ütni.

52. *Most értettük meg*. Az elvetettek kitartanak az ostobaságukban, s az ígéret nem mozgatja meg jobban őket, mint a fenyegetések, így nem lehet őket Krisztushoz vezetni, s nem is vonzódnak Hozzá. Egyesek arra gondolnak, hogy rágalmazó módon forgatják ki a szavait a halál ízét emlegetvén, amit Krisztus nem használt, de számomra ez alaptalannak tűnik. Én inkább azt hiszem, hogy mindkét kifejezés, a *megízlelni a halált* és a *meglátni a halált* ugyanabban az értelemben volt használatos a héberben, nevezetesen, azt jelentette: *meghalni*. Hamis magyarázók azonban azok, akik Krisztus lelki tanítását a testre alkalmazzák. Egyetlen hívő se lát majd halált, mert a hívők, romolhatatlan magból újjászületvén (1Pt1:23) akkor is élnek, ha meghaltak. Krisztussal, a Fejükkel egyesülve nem semmisítheti meg őket a halál, hisz számukra a halál a belépés a mennyei hazába, mivel a bennük lakozó Lélek „élet az igazságért” (Rm8:10), mígnem elnyelődik majd a halál minden maradványa. A testi emberek azonban nem képesek észlelni semmiféle megszabadulást a halálból, amíg az szemmel láthatóan meg nem jelenik testben. S az a betegség általános a világban, hogy az emberek túlnyomó többsége semmit sem törődik Krisztus kegyelmével, mert csakis testi érzékeik alapján ítélik azt meg. S hogy ugyanez ne történjék meg velünk is, fel kell ébresztenünk elméinket, hogy észrevegyük a lelki életet a halál közepette.

53. *Avagy nagyobb vagy-é te a mi atyánknál Ábrahámnál?* Ez egy további sértés, mellyel igyekeznek Krisztus dicsőségét elhomályosítani Ábrahám és a szentek csillogásával. Viszont ahogyan a csillagok is elhalványulnak a Nap fényében, úgy a szentekben fellelhető összes dicsőségnek is el kell halványulni Krisztus páratlan fényében. Azok tehát igazságtalan és abszurd módon járnak el, akik szembeállítják a szolgákat az Úrral, sőt még Ábrahámmal és a prófétákkal szemben is helytelenül járnak el, mikor az Úrral szemben visszaélnek a nevükkel. Az a gonoszság azonban majdnem minden korban jelen volt, sőt még manapság is megtapasztalható, hogy a gonosz emberek Isten munkáit kiforgatván Önmagával ellentétesnek tüntetik Őt fel. Isten megdicsőült az apostolokban és a mártírokban, a pápisták pedig bálványokat fabrikálnak az apostolokból és a mártírokból, hogy elfoglalhassák az Istent megillető helyet. S vajon nem ezen a módon alkotnak eszközöket Isten jóindulatából, hogy megsemmisíthessék az Ő hatalmát? Mert mily kevés marad Istennek, vagy Krisztusnak, ha a szentek megkapnak mindent, amit a pápisták oly bőkezűen rájuk ruháznak! Ezért tudnunk

kell, hogy Isten országának egész rendje megsemmisül, hacsak a prófétákat, az apostolokat és minden szentnek nevezhetőt nem mélyen Krisztus alá helyezünk, hogy egyedül az Övé legyen a legfelsőbb rang. S valóban, nem beszélhetünk a szentekről nagyobb tisztelettel, mint mikor Krisztus alá helyezzük őket. A pápisták azonban, jóllehet megtéveszthetik a tudatlanokat azzal dicsekedvén, hogy ők a szentek hűséges bámulói, mind Istent, mind őket megsértik, mert magasztos állapotot tulajdonítván neki, Krisztust egy szintre hozzák velük. S valójában kétszeresen is tévednek, mert a szenteket részesítik előnyben Krisztussal szemben a tanításban, s mert magukra öltvén Krisztus hivatalait, megfosztják Őt majdnem minden hatalmától.

54. *Ha én dicsőítem magamat*. Mielőtt válaszolna arra az igazságtalan összehasonlításra, azzal kezdi, hogy nem a maga dicsőségét keresi, s ezzel visszautasítja a rágalmukat. Ha azt vetik ennek ellenébe, hogy Krisztus Önmagát is dicsőítette, a válasz könnyű. Ezt ugyanis nem emberként tette, hanem Isten irányításával és tekintélyével. Itt ugyanis, mint sok más igeversben is, engedménytétellel tesz különbséget Önmaga és Isten között. Röviden, kijelenti, hogy semmi más dicsőségre sem vágyik, csak amit az Atya adott Neki. Ezekből a szavakból megtanuljuk, hogy mikor Isten dicsőíti az Ő Fiát, nem fogja megengedni a világnak, hogy büntetlenül megvesse, vagy lenézze Őt.[247] Emellett az alábbi, a mennyből hallatszó hangoknak: *Csókoljátok a Fiút* (Zsol2:12), *Imádják Őt az Istennek minden angyalai* (Zsid1:6), *Minden térd meghajoljon* (Fil2:10), *Őt hallgassátok!* (Mt17:5), *Dicsérjétek az Urat minden pogányok* (Rm15:11) és *Ne dicsekedjék Ő előtte egy test sem* (1Kor1:29), hatalmasan buzdítani kell a hívőket arra, hogy tiszteletet és alázatot adjanak Krisztusnak. Ezek a szavak arra is emlékeztetnek bennünket, hogy mindaz a tisztelet, amit az emberek maguknak szereznek, jelentéktelen és haszontalan. Milyen vak is a becsvágy, mikor oly szorgalmasan munkálkodunk a semmiért! Tartsuk mindig szem előtt Pál ama mondását, miszerint „Mert nem az a kipróbált, a ki magát ajánlja, hanem a kit az Úr ajánl” (2Kor120:18).

Emellett, mivel nélkülözzük Isten dicsőségét, tanuljunk meg egyedül Krisztusban dicsekedni, amennyire az Ő kegyelme minket az Ő dicsőségének részeseivé tesz.

A kiről ti azt mondjátok, hogy a ti Istenetek. Letépi róluk Isten nevének hamis álarcát, amit használni szoktak. „Tudom”, mondja, „milyen öntelten dicsekedtek azzal, hogy Isten népe vagytok, de ez egy hamis titulus, mert nem ismeritek Istent”: Ebből azt is megtanuljuk, hogy mi a hit igazi és törvényes[248] gyakorlása. Az, ami a valódi tudásból származik. S honnan máshonnan származna az a tudás, mint az Ígéből? Következésképpen mindazok, akik Isten nevével dicsekednek Isten Ígéje nélkül, egyszerűen hazugok. Vakmerőségükkel állítja szembe Krisztus lelkiismerete bizonyosságát, s így Isten minden szolgájának fel kell készülnie a szívében arra, hogy egyedül azzal megelégedjen, hogy Isten az ő oldalán áll, ha az egész világ támad is ellene. Így volt régen az apostoloknak legyőzhetetlen bátorságuk és jószívűségük, mely szilárdan állt az egész világ félelmetes támadásaival szemben, mivelhogy tudták, Ki által küldettek el. Mikor azonban az Isten szilárd ismerete hiányzik, semmi sem támogat minket.

Ha azt mondom, hogy nem ismerem őt. Ezzel a kijelentéssel Krisztus arról tesz bizonyságot, hogy hivatala szükségszerűsége kényszeríti a szólásra, mivel a hallgatás az igazság elárulása lenne. Ez a jelentős kijelentés, miszerint Isten abból a célból jelenti Magát ki nekünk, hogy megvalljuk az emberek előtt a szívünkben lakozó hitet, valahányszor csak szükséges. Nagy félelmet kell ugyanis keltenie az elménkben annak, hogy akik képmutató módon cselekszenek azért, hogy az embereknek kedvére tegyenek, s vagy megtagadják Isten igazságát, vagy elcsúfítják hamis magyarázatokkal, azok nemcsak szelíd megrovást kapnak, de visszaküldetnek az ördög gyermekeinek sorába.

---

[247] “En haine et mespris.”

[248] “La vraye et legitimo profession.”

56. Ábrahám a ti atyátok örvendezett, hogy meglátja az én napomat; látta is, és örült.

57. Mondának azért néki a zsidók: Még ötven esztendős nem vagy, és Ábrahámot láttad?

58. Monda nékik Jézus: Bizony, bizony mondom néktek: Mielőtt Ábrahám lett, én vagyok.

59. Köveket ragadának azért, hogy reá hajigálják; Jézus pedig elrejtőzködék, és kiméne a templomból, átmenvén közöttük; és ilyen módon eltávozék.

56. *Ábrahám a ti atyátok*. Szavakban elismeri, amit korábban elvett tőlük, hogy Ábrahám az ő atyjuk. Megmutatja azonban, hogy mennyire céltalan is a nevéből megfogalmazott ellenvetés. „Neki nem volt más célja egész életében", mondja, „minthogy virágozni lássa az én országomat. Vágyott utánam, mikor távol voltam, ti pedig megvettek engem, mikor jelen vagyok". Amit itt Krisztus egyedül Ábrahámról mond, az minden egyes szentre vonatkozik. Ennek a tanításnak azonban nagyobb a súlya Ábrahámban, mert ő az egész egyház atyja. Bárki tehát, aki az istenfélők közé akar számláltatni, örvendezzen, ahogyan kell is, Krisztus jelenlétében, amire Ábrahám oly hevesen vágyott.

Örvendezett, hogy meglátja az én napomat; látta is, és örült. Az *örvendezett* szó heves lelkesedést[249] és tüzes ragaszkodást fejez ki. Jóllehet Krisztus ismerete még nagyon homályos volt, Ábrahám oly heves vágytól égett, hogy minden másnál, ami csak kívánatosnak számított, jobban vágyott rá. Milyen aljas hát a hálátlansága azoknak, akik lenézik és megvetik Őt, mikor nyíltan kínáltatik fel nekik? A *nap* ebben a versben nem az örökkévalóságot jelenti (ahogyan Ágoston vélte), hanem Krisztus királyságának napját, mikor testbe öltözve jelent meg a világban, hogy betöltse a Megváltó hivatalát.

Felmerül azonban a kérdés: miképpen látta Ábrahám, hacsak a hit szemeivel is, Krisztus megjelenését? Elsőre ez látszólag nem egyezik Krisztus másik kijelentésével: „Mert mondom néktek, hogy sok próféta és király kívánta látni, a miket ti láttok, de nem látták" (Lk10:24). Azt mondom erre, hogy a hitnek fokozatai vannak Krisztus meglátásában. A régi próféták egy adott távolságról szemlélték Krisztust, ahogyan megígértetett nekik, de mégsem volt nekik megengedve, hogy jelenlevőként szemléljék, ahogyan hétköznapi módon és teljességgel láthatóvá tette Magát, mikor lejött a mennyből az emberekhez.

Ezekből a szavakból továbbá azt is megtanuljuk, hogy amiképpen Isten nem okozott csalódást Ábrahám vágyakozásának, úgy nem fogja megengedni azt sem, hogy bárki Krisztus után sóhajtozzon anélkül, hogy ne szerezne valamiféle jó gyümölcsöt ebből, ami majd megfelel szent vágyakozásának. Annak oka, hogy nem adja meg Önmaga élvezetének örömét sokaknak nem más, mint az emberek gonoszsága, mert kevesen vágyakoznak rá. Ábrahám öröme arról tesz bizonyságot, hogy Krisztus királyságának ismeretét páratlan kincsnek tartotta, s azért olvassuk, hogy örvendezett Krisztus napjának meglátásán, hogy tudhassuk: nem volt semmi, amit többre értékelt volna. Minden hívő megkapja azonban a hitéből azt a gyümölcsöt, hogy egyedül Krisztusban megelégedve, akiben teljesen és tökéletesen boldogok és áldottak, a lelkiismeretük nyugodt és vidám. S valóban, senki sem ismeri Krisztust megfelelően, amíg nem adja meg Neki azt a tiszteletet, hogy egyedül benne bízik.

Mások úgy magyarázzák, hogy Ábrahám, már a halálát követően élvezte Krisztus jelenlétét, mikor megjelent a világban, így a vágyakozás idejét és a meglátás idejét elkülönítik. S valóban igaz, hogy Krisztus eljövetele kijelentetett a meghalt szentek lelkeinek, mely eljövetelre egész életükben vártak, de nem tudom, hogy efféle pallérozott magyarázat vajon megfelel-e Krisztus szavainak.

[249] "Un vehement zele."

57. *Még ötven esztendős nem vagy*. Annak megmutatásával törekednek Krisztus szavainak megcáfolására, hogy amit állított, az lehetetlen, hogy aki még ötven éves sincs, az egyenlővé teszi magát Ábrahámmal, aki sok évszázaddal azelőtt halt meg. Krisztus ekkor még nem volt harmincnégy éves, mégis kissé idősebbnek teszik, hogy ne tűnjenek túl merevnek és precíznek a Vele való foglakozásban, mintha csak ezt mondták volna: „Természetesen nem teheted magad ennyire időssé, mintha azzal dicsekednél, hogy már ötven éves vagy". Következésképpen, akik arra következtetnek, hogy idősebbnek nézett ki a koránál, vagy hogy az itt szereplő évek nem napévek voltak, mindkét esetben hiába fáradoznak. Papias elképzelése, aki azt mondja, hogy Krisztus több, mint negyven évet élt egyáltalában nem fogadható el.

58. *Mielőtt Ábrahám lett*. Mivelhogy a hitetlenek csak a testi megjelenés alapján ítélnek, Krisztus emlékezteti őket, hogy rendelkezik valami nagyobbal és magasabbal, mint az emberi megjelenés, ami el van rejtve a testi érzékszervek elől és csak a hit szemeivel látható meg. Ebben a vonatkozásban láthatták őt a szent ősatyák, mielőtt megjelent volna testben. Ő azonban különböző igéket használ. *Mielőtt Ábrahám LETT*,[250] vagy *Mielőtt Ábrahám MEGSZÜLETETT*,[251] ÉN VAGYOK.[252] Ezekkel a szavakkal azonban kizárja magát az emberek közönséges sorából, s több, mint emberi hatalmat követel magának,[253] mennyei és isteni hatalmat, mely megfigyelhető volt a világ kezdetétől fogva minden koron át.

Ezeket a szavakat mégis magyarázhatjuk kétféleképpen. Egyesek úgy vélik, hogy egyszerűen Krisztus örökkévaló istenségére vonatkoznak, s Mózes írásaival vetik őket össze: *Vagyok, aki vagyok*, (2Móz3:14). Én sokkal messzebbre terjesztem ki, mivel Krisztusnak, mint a világ Megváltójának a hatalma és kegyelme minden kor számára egyetemes volt. Ez egyezik tehát az apostol szavaival: „Jézus Krisztus tegnap és ma és örökké ugyanaz" (Zsid11:8). A szövegkörnyezet szemlátomást ezt a magyarázatot követeli meg. Korábban azt mondta, hogy Ábrahám heves vágyakozással vágyott az Ő napjára, s mivel ez hihetetlennek tűnik a zsidóknak, hozzáteszi, hogy Ő Maga is létezett már abban az időben. A felhozott érv nem tűnik túl erősnek, ha nem értjük meg, hogy Ő ugyanúgy az elfogadott Közbenjáró is volt, Aki által kellett Istennek kiengesztelődni. Mivel azonban a Közbenjáró kegyelmének hatékonysága minden korban az ő örökkévaló istenségétől függött, ezért Krisztusnak ez a kijelentése figyelemre méltó bizonyság egyben az ő isteni lényegéről is.

S észre kell vennünk az eskü ünnepélyes formáját is. *Bizony, bizony*. Nem ellenzem Chrystosom véleményét sem, miszerint az ige jelen ideje hangsúlyos, mert nem azt mondja, hogy *Én voltam*, hanem hogy *Én vagyok*. Ezzel a kezdettől a végéig tartó egyetemesen egyforma állapotot jelöl. S nem azt mondja, hogy *Mielőtt Ábrahám volt*, hanem hogy *Mielőtt Ábrahám lett*, ami magában foglalja, hogy Ábrahámnak volt kezdete.

59. *Köveket ragadának azért*. Okunk van hinni, hogy ezt azért tették, mert Krisztust a törvény parancsa értelmében meg kellett volna kövezni (3Móz24:16). Ebből láthatjuk, mekkora is az őrültsége a megfontolatlan heveskedésnek, mert nem volt fülük az ügy megismerésére, de a kezük készen állt gyilkolni. Nem kételkedem abban, hogy Krisztus a titkos hatalmával menekült meg tőlük, de mégis az alantas megjelenési formában, mert nem akarta világosan megmutatni az Ő istenségét anélkül, hogy ne hagyott volna valamit az emberi gyengeségből. Egyes kéziratokban szerepelnek az *átmenvén közöttük* szavak, amiről Erasmus joggal feltételezi, hogy Lukács evangéliumából kölcsönzöttek (4:30). Az is figyelemre méltó, hogy a bűnös papok és írástudók, miután elűzték Krisztust, Akiben „lakozik

---

[250] "Avant qu'Abraham fust."
[251] "Priusquam Abraham nasceretur."
[252] Πριν Αβραμ γενεσθαι εγω ειμι. A szerző elképzelése, amire csak céloz, valószínűleg az, hogy az εγω εγενομην, vagy εγω γίνομαι helyett Krisztus szándékosan az εγω ειμι szavakat használta, mert az ειμι, szembeállítva a γενεσθαι szóval, a nem származtatott létezés elképzelését közvetítené – *a szerk*.
[253] "Une vertu plus qu'humaine."

az istenségnek egész teljessége testileg” (Kol2:9), továbbra is birtokolták külsőleg a templomot, de hatalmasat tévedtek, mikor úgy vélték, hogy van egy templomuk, melyben nem lakozik az Isten. Ezt az utat járják ma a pápa és követői. Miután elűzték Krisztust, s ezen a módon megszentségtelenítették az egyházat, ostobán dicsekednek egy egyház hamis álruhájában.

9. fejezet

1. És a mint eltávozék, láta egy embert, a ki születésétől fogva vak vala.

2. És kérdezék őt a tanítványai, mondván: Mester, ki vétkezett, ez-é vagy ennek szülei, hogy vakon született?

3. Felele Jézus: Sem ez nem vétkezett, sem ennek szülei; hanem, hogy nyilvánvalókká legyenek benne az Isten dolgai.

4. Nékem cselekednem kell annak dolgait, a ki elküldött engem, a míg nappal van: eljő az éjszaka, mikor senki sem munkálkodhatik.

5. Míg e világon vagyok, e világ világossága vagyok.

4. *És a mint eltávozék, láta egy embert*. Ebben a fejezetben az evangélista leírja egy vak ember látásának helyreállítását, egyidejűleg tanítást is vegyítve hozzá, hogy rámutasson a csoda gyümölcsére. *Születésétől fogva*. Ez a körülmény további rálátást ad Krisztus hatalmára, mert a vakság, ami anyja méhétől fogva sújtotta, s felnőtt koráig elkísérte, emberi módon nem gyógyítható meg. Emiatt kérdezték a tanítványok, hogy kicsoda bűnének volt ez a büntetése?

2. *Mester, ki vétkezett, ez-é vagy ennek szülei*. Először is, a Szentírás bizonyságot tesz arról, hogy minden szenvedés, ami az emberi fajt sújtja, a bűn következménye, s valahányszor látunk egy nyomorult embert, nem tudjuk elhessegetni az elménkben azonnal felötlő gondolatot, hogy a rászakadt ínségek az Isten keze által kiszabott büntetések. Itt azonban általában három hibát is vétünk.

Először, miközben mindenki készen áll arra, hogy szélsőséges keserűséggel bíráljon másokat, csak nagyon kevesen teszik ezt önmagukkal szemben ugyanazzal a szigorúsággal, pedig kellene. Ha a felebarátomat utoléri a balsors, azonnal elismerem benne Isten ítéletét, de ha Isten nehezebb csapással engem sújt, szemet hunyok a bűneim felett. A büntetések áttekintése során azonban minden embernek önmagával kellene kezdeni, s csak annyira volna szabad önmagát sajnálnia, mint bárki mást. Így ha őszinte bírák akarunk lenni ebben a dologban, meg kell tanulnunk inkább a saját gonoszságainkat gyorsan megkülönböztetni, mintsem másokét.

A második hiba a szélsőséges szigorúságban rejlik, mert amint Isten keze bárkit megérint, ebből rögtön arra a következtetésre jutunk, hogy a halálos gyűlölet jele és a kis vétkeket nagy bűnökké változtatjuk, s majdhogynem lemondunk az üdvösségéről. De éppen ellenkezőleg, saját bűneinket lekicsinyítvén, úgyszólván mindig azt hisszük, hogy aprócska vétkeket követtünk el, mikor rendkívül súlyos bűnbe estünk.

A harmadik hibát abban a vonatkozásban követjük el, hogy mindenkit válogatás nélkül elítélünk, akiket Isten a kereszttel, vagy gyötrelemmel látogat meg.[254] Amit utóbb mondtunk, az kétségtelenül igaz, hogy minden nyomorúságunk a bűnből fakad, de Isten különféle okokból sújtja az Ő saját népét. Mert ahogy vannak egyesek, akik bűneit nem bünteti meg ebben a világban, hanem a büntetést a jövőbeni életre késlelteti, hogy félelmetesebb kínszenvedést okozzon nekik, úgy gyakorta kezeli nagyobb szigorúsággal a saját hívő népét – nem azért, mert súlyosabban vétkeztek, hanem hogy megöldököljék a test bűneit a jövőre nézve. Néha nem is néz a bűneikre, csak az engedelmességüket teszi próbára, vagy türelemre tanítja őket. Amint láthatjuk hogy a szent Jób – igaz és istenfélő ember,[255] mindenki másnál nyomorultabb, de mégsem a saját bűneinek következtében jutott ilyen fájdalmas nyomorúságra, mert Istennek más volt a célja, nevezetesen hogy kegyessége még jobban megszilárdulhasson még a nyomorúságok közepette is. Léteznek tehát hamis

[254] "Par croix ou tribulation."
[255] "Homme juste, et craignaut Dieu."

magyarázók, akik azt állítják, hogy kivétel nélkül minden nyomorúság a bűn következménye, mintha a büntetések mértéke egyforma volna, vagy mintha Isten semmi másra nem nézve az emberek büntetése során, csak arra, amit minden ember megérdemel.

Ebből tehát két dologra kell felfigyelnünk: hogy az ítélet a legtöbbször az Isten házán kezdődik (1Pt4:17), következésképpen, miközben elkerüli a gonoszokat, s saját népét súlyosan bünteti, mikor vétkeztek, s hogy az egyház bűnös cselekedeteinek helyesbítése végett kirótt csapásai messze súlyosabbak. Továbbá, hogy különféle okai vannak arra, hogy embereket sújtson, mert Pétert és Pált nem kevésbé, mint a legádázabb rablókat, átadta a végrehajtók kezeibe. Ebből arra következtetünk, hogy nem mindig mutathatunk ujjal az emberek által elszenvedett büntetések valódi okaira.

Mikor a tanítványok a közvéleményt követve felteszik a kérdést, hogy vajon miféle bűnt büntetett a menny Istene azonnal, amint ez az ember megszületett, nem beszélnek oly abszurd módon, mintha azt kérdeznék, hogy vajon a születése előtt miféle bűnt követett el. Ez a kérdés azonban, legyen bár abszurd, az akkor uralkodó általános nézetből fakadt. Mert a Szentírás más helyeiből nagyon nyilvánvaló, hogy hittek abban a lélekvándorlásban (μετεμψύχωσις), amiről Pithagorasz álmodozott, vagyishogy a lelkek az egyik testből a másikba vándoroltak.[256] Ebből látjuk, hogy az emberek kíváncsisága egy szélsőségesen mély labirintus, főleg mikor az előítéletek is hozzáadódnak. Látták, hogy egyesek bénán, mások kancsalul, megint mások teljesen vakon, vagy torz testtel jöttek a világra, de ahelyett, hogy csodálták volna, amint kellene, az Isten rejtett ítéleteit, a kijelentett okot akarták látni a munkáiban. Meggondolatlanságuk folytán tehát gyerekes ostobaságokba keveredtek azt képzelvén, hogy mikor a lélek befejezett egy életet, átkerül egy új testbe, s ott folytatja annak a büntetésnek az elszenvedését, amit az előző életben érdemelt ki magának. S napjainkban sem szégyellik a zsidók úgy hirdetni ezt az ostoba álmot a zsinagógáikban, mintha mennyei kijelentés lenne.

Ebből a példából megtanuljuk, hogy rendkívül óvatosaknak kell lennünk a józanság mértéke feletti kérdezősködéssel Isten ítéletei vonatkozásában, mert értelmünk csapongásai és hibái gyorsan félelmetes szakadékokba taszítanak minket. Tényleg szörnyű volt, hogy ilyen hatalmas hibát találhatunk Isten választottainak sorában, akik között a mennyei bölcsesség világosságát lobbantották lángra a törvény és a próféták. Ha azonban Isten ily súlyosan büntette elbizakodottságukat, számunkra nincs semmi jobb Isten munkáinak vizsgálata során, mint ama mértékletesség, hogy mikor ezek oka el van rejtve, elménk csodálkozni kezd és nyelvünk azonnal így kiált: „Igaz vagy Uram, és a te ítéleted igazságos, noha felfoghatatlan".

Nem ok nélkül kérdezték a tanítványok, hogy *Vajon a szülei vétkeztek?* Mert bár az ártatlan fiút nem sújtja az apja büntetése hanem „a mely lélek vétkezik, annak kell meghalni" (Ez18:20), mégsem üres fenyegetés az, hogy az Úr a szülők vétkét a gyermekekre veti és „megbünteti azokat harmad- és negyedíziglen" (2Móz20:5). Gyakran megtörténik tehát, hogy Isten haragja sok generáción át rajta marad egy házon, s amiképpen megáldja a hívők gyermekeit az atyáik kedvéért, úgy veti el a gonosz leszármazottakat, jogos büntetéssel ugyanarra a romlásra juttatván a gyermekeket, mint atyáikat. S ezen az alapon egyetlen ember sem panaszkodhat, hogy jogtalan büntetést kapott valaki más bűnei miatt, mert mikor a Lélek kegyelme hiányzik, a rossz varjaktól – amint a közmondás mondja[257] – rossz tojások származnak. Ez adott okot az apostoloknak a kételkedésre, hogy vajon Isten nem a szülők bűneit büntette-e a fiúban.

3. *Sem ez nem vétkezett, sem ennek szülei*. Krisztus nem azt mondja ki abszolút módon, hogy a vak ember és a szülei mentesek voltak minden vétkességtől, hanem kijelenti, hogy a vakságának oka nem a bűnben keresendő. S ez az, amit már mondtam, hogy Istennek néha nem az emberek bűnének büntetése a célja, hanem valami más, mikor

[256] "Que les ames passoyent d'un corps eu l'autre."
[257] "Comme dit le proverbe."

megpróbáltatásoknak teszi ki őket. Következésképpen, mikor a nyomorúságok okai rejtve maradnak, korlátoznunk kell a kíváncsiságunkat, hogy se ne legyünk tiszteletlenek Istennel szemben, se ne legyünk rosszindulatúak a testvéreinkkel. Így tehát Krisztus más okát jelöli meg a vakságnak. Ez az ember, mondja, azért született vakon,

hogy nyilvánvalókká legyenek benne az Isten dolgai. Nem azt mondja, hogy egy dolga, hanem többes számot használ, *dolgai*, mert amíg vak volt, benne Isten komolyságának bizonyítéka látszott meg, amiből mások megtanulhatták félni az Istent és megalázni magukat. Ezt követte aztán a gyógyításának és szabadításának jótéteménye,[258] melyben Isten lenyűgöző jósága jelent meg szembeötlő módon. Így tehát Krisztus ezekkel a szavakkal a tanítványok csodavárását akarta felfokozni, egyidejűleg azonban általános módon emlékezteti őket, hogy bőségesen be kell mutatni a világ színpadán, mint igaz és törvényes dolgot, mikor Isten megdicsőíti a nevét. S nincs joguk az embereknek panaszkodni, mikor Isten az Ő dicsőségének eszközeivé teszi őket a kettő közül valamelyik módon, azaz akár könyörületesnek, akár szigorúnak mutatkozik.

4. *Nékem cselekednem kell annak dolgait, a ki elküldött engem*. Most arról tesz bizonyságot, hogy Isten jóságának megmutatása végett küldetett a vak ember látásának visszaadásával. Egy hasonlatot is kölcsönöz az életszokásoktól: mikor a nap felkel, az ember is felkel munkálkodni, az éjszaka azonban a pihenés számára jelöltetett ki, ahogyan meg van írva: „Ha felkél a nap… az ember munkájára megy ki, és az ő dolgára mind estvéig" (Zsolt104:22-23). Ő tehát a *nap* szót használja annak az időtartamnak a megjelölésére, melyet az Atya szabott ki, s amely alatt el kell végeznie a Számára kijelölt munkát. Hasonlóképpen minden embernek, akiket valamiféle közhivatal ellátásával bíztak meg, az úgynevezett *napi* feladatainak ellátásával kell törődnie, hogy elvégezze, amit a hivatalának természete megkövetel. Ebből egy egyetemes szabályt is le kell vezetnünk, hogy minden ember esetében az életútját nevezhetjük a *napjának*. Azért tehát ahogyan a világosság rövid időtartamának arra kell buzdítani a munkásokat, hogy szorgalmasan és keményen dolgozzanak, nehogy az éjszaka sötétsége hirtelen lepje meg őket, így mikor látjuk, hogy rövid élet adatik nekünk, szégyenkeznünk kellene, ha elernyedünk a tétlenségben. Röviden, amint Isten megvilágosít minket azáltal, hogy elhív, nekünk nem szabad késlekednünk, nehogy a lehetőség elmúljon.

5. *Míg e világon vagyok, e világ világossága vagyok*. Véleményem szerint ezt az előrelátás miatt tette hozzá, mert furcsának tűnhet, hogy Krisztus a munkálkodásának idejéről, mint korlátozottról beszél, mintha fennállna a veszély, hogy meglepetésként éri Őt az éjszaka, mint más emberek esetében. Így noha különbséget tesz Önmaga és mások között, mégis kimondja, hogy munkálkodásának ideje egyszer véget ér. A Naphoz hasonlítja magát, amely fényével ugyan az egész világot beragyogja, de a naplemente során magával viszi az aznapot is. Ezen a módon jelenti ki, hogy halála hasonlatos lesz a naplementéhez: nem hogy a halála kioltja, vagy elhomályosítja a fényét, hanem eltünteti a látványát a világ elől. Egyidejűleg azt is megmutatja, hogy mikor megjelent testben, az a világ számára valóban a napfényt jelentette. Mert bár Isten minden korban adott világosságot, Krisztus mégis, mikor eljött, új és szokatlan fényt szórt szerteszét. Ebből arra következtet, hogy rendkívül megfelelő és helyes idő volt, mondhatjuk egy rendkívül tündöklő nap, mikor Isten szembeötlőbb módon akarta megmutatni Magát az Ő csodálatos munkáiban.

Felmerül azonban itt egy másik kérdés. Krisztus halála után Isten még szembeötlőbb módon fénylett mind a tanítás gyümölcseiben, mind a csodákban. Ezt viszont Pál szigorúan a saját prédikálásának idejére vonatkoztatja: „Mert az Isten, a ki szólt: setétségből világosság ragyogjon, ő gyújtott világosságot a mi szívünkben az Isten dicsősége ismeretének a Jézus Krisztus arczán való világoltatása végett" (2Kor4:6). De vajon most Krisztus kevesebb világosságot ad a világnak, mint mikor jelen volt az emberek között és beszélgetett velük?

[258] "De sa guairison et delivrance."

Erre azt mondom, hogy mikor Krisztus bevégezte a saját hivatalát, utána nem kevésbé hatalmasan munkálkodott a szolgálóiban, mint Önmagában, mikor a világban lakozott. Ezt én igaznak tartom, de először is ez nem ütközik azzal, amit mondott, hogy Neki a saját személyében kellett elvégezni azt, amivel az Atya bízta meg, s abban az időben, mikor ebből a célból testben megjelent. Másodszor nem ütközik azzal, amit mondott, hogy testi jelenléte a világ igazi és jelentékeny napja volt, melynek fénye minden korra szétáradt. Mert miért vágytak volna az ősatyák a régi korokban, és miért vágynánk mi most a fényre és a napra, ha nem azért, mert Krisztus mindig is messzire szórta a fénysugarait, úgyhogy egyetlen összefüggő napot alkosson? Ebből következik, hogy mindazok, akiknek nem Krisztus a vezetőjük, a sötétben tapogatóznak, s a zűrzavarban és a rendetlenségben tévelyegnek. Mégis tartanunk kell magunkat ahhoz a jelentéshez, hogy ahogyan a Nap feltárja nekünk a föld és az ég gyönyörű látványát és a természet egész rendjét, úgy mutatta ki láthatóan munkáinak fő dicsőségét Isten az Ő Fiában.

6. Ezeket mondván, a földre köpe, és az ő nyálából sárt csinála, és rákené a sarat a vak szemeire,

7. És monda néki: Menj el, mosakodjál meg a Siloám tavában (a mi azt jelenti: Küldött). Elméne azért és megmosakodék, és megjöve látva.

8. A szomszédok azért, és a kik az előtt látták azt, hogy vak vala, mondának: Nem ez-é az, a ki itt szokott ülni és koldulni?

9. Némelyek azt mondák, hogy: Ez az; mások pedig, hogy: Hasonlít hozzá. Ő azt mondá, hogy: Én vagyok az.

10. Mondának azért néki: Mimódon nyiltak meg a te szemeid?

11. Felele az és monda: Egy ember, a kit Jézusnak mondanak, sarat készíte és rákené a szemeimre, és monda nékem: Menj el a Siloám tavára és mosódjál meg; miután pedig elmenék és megmosakodám, megjöve látásom.

12. Mondának azért néki: Hol van az? Monda: Nem tudom.

12. *A földre köpe*. Krisztus szándéka az volt, hogy a vak ember látását helyreállítsa, de látszólag nagyon abszurd módon kezd bele a műveletbe. Sárral megkenni valakinek a szemeit ugyanis bizonyos értelemben megkettőzi az illető vakságát. Vajon ki ne gondolta volna azt, hogy vagy kigúnyolja a nyomorult embert, vagy hogy értelmetlen és abszurd ostobaságot csinál? Ezen a módon akarta azonban próbára tenni a vak ember hitét és engedelmességét, hogy példa lehessen mindenki számára. Az természetesen nem közönséges bizonyítéka volt a hitnek, hogy a vak ember a puszta szóra hallgatván teljesen meg volt arról győződve, hogy helyreáll a látása, s ezzel a meggyőződéssel sietett arra a helyre, amit megparancsoltak neki. Engedelmességének jeles dicsérete, hogy egyszerűen engedelmeskedik Krisztusnak, noha számtalan körülmény szól ennek ellene. S ez a valódi hit próbája, mikor az istenfélő elme, megelégedvén Isten egyetlen szavával, megígéri azt, ami másként lehetetlennek tűnik. A hitet azonnal követi az engedelmességre való készség, így aki meg van róla győződve, hogy Isten lesz az ő hűséges vezetője, nyugodtan rábízza magát Isten irányítására. Kétség sem férhet hozzá, hogy bizonyos fokú gyanakvás és félelem felütötte a fejét a vak ember elméjében azzal kapcsolatosan, hogy őt most kigúnyolták, de könnyen áttört minden akadályon, mikor arra a végkövetkeztetésre jutott, hogy Krisztust biztonsággal követheti. Ebbe beleköthetnek azzal, hogy a vak ember nem ismerte Krisztust, s így nem tudta megadni Neki az Isten Fiának kijáró tiszteletet. Elismerem, ez igaz, de mivel hitte, hogy Krisztust az Isten küldte, alávetette magát Neki, s nem kételkedvén abban, hogy Ő az igazságot szólja, semmi mást nem szemlél benne, csak ami isteni. Mindemellett a hite még nagyobb dicséretet érdemel, mert miközben ismeretei oly csekélyek voltak, egészen odaszánta magát Krisztusnak.

7. *Menj el, mosakodjál meg a Siloám tavában*. Kétségtelen, hogy sem a sárban, sem a Siloám tavában nem volt semmi erő, vagy alkalmasság, ami meggyógyította volna a szemeit. Krisztus azonban szabadon felhasználta ezeket a külső jelképeket a különböző alkalmakkor: vagy a csodáinak díszítésére, hogy akár hozzászoktassa a hívőket a jelek használatához, illetve annak bemutatására, hogy minden a hatalmában állt, vagy a bizonyságtételre arról, hogy minden egyes teremtménye annyi erővel rendelkezik, amennyit Ő óhajt nekik adni. Egyesek azonban azt kutatják, hogy mit jelképez a porból és köpésből összeálló sár, s Krisztus alakjaként magyarázzák, mert a por jelképezi a test földi természetét, a köpés pedig, ami a szájából jött ki, az Ige isteni lényegét. Részemről és félreteszem ezt a hasonlatot, mert inkább ötletes, semmint szilárd, s megelégszem azzal az egyszerű nézettel, hogy mivel az első ember sárból alkottatott, így Krisztus a sarat használja a szemek helyreállítására, megmutatván ezzel, hogy ugyanazzal a hatalommal rendelkezik a test adott része felett, mint amit az Atya mutatott be az egész ember megformálásakor. Vagy talán azt akarta bejelenteni ezzel a jellel, hogy nem volt nehezebb számára eltávolítani az akadályt és megnyitni a vak ember szemeit, mint lemosni a sarat bárkiről, valamint hogy ugyanúgy a hatalmában volt visszaadni egy ember látását, mint amennyire bekenni sárral a szemeit. Nekem az utóbbi magyarázat tetszik jobban.

Ami a Siloám tavát illeti, talán azért parancsolta meg a vak embernek, hogy mosakodjon meg benne, hogy megrója a zsidókat, amiért azok nem voltak képesek meglátni Isten jelen lévő hatalmát, ahogyan Ézsaiás is megrója a kortársait, „mivel megútálta e nép Siloahnak lassan folyó vizét” (Ézs8:6), s inkább a gyors és heves vizeket kedvelik. S azt hiszem ez volt az ok, amiért Elizeus azt parancsolta Naámánnak, hogy menjen el és fürödjön meg a Jordánban (2Kir5:10). Ezt a tavat, ha hihetünk Jeremiásnak, azok a vizek hozták létre, melyek a nap bizonyos óráiban folytak a Sion hegyéről.

A mi azt jelenti: Küldött. Az evangélista szándékosan teszi hozzá a Siloám szó jelentését, mivel az a forrás, mely a templomhoz közel volt, naponta emlékeztette a zsidókat Krisztusra, az eljövendőre, Akit viszont megvetettek, mikor ott állt előttük. Az evangélista tehát felnagyítja Krisztus kegyelmét, mert egyedül Ő világítja be a mi sötétségünket, s állítja helyre a vak látását. Természetünk állapota ugyanis ebben az egy emberben körvonalazódik, hogy az anyaméhtől fogva valamennyien meg vagyunk fosztva a világosságtól, és az értelemtől, s ennek a gonoszságnak a meggyógyítását egyedül Krisztustól kell várnunk.

Vegyük észre, hogy jóllehet Krisztus jelen volt közöttük, mégsem akarta figyelmen kívül hagyni a jeleket, s a nemzet ostobaságának megrovása végett, akik félretették a lényeget és csak a jelek üres árnyékát tartották meg. Emellett Isten lenyűgöző jósága is megmutatkozik abban a vonatkozásban, hogy saját Magától jön meggyógyítani a vak embert és nem vár az ő imáira ahhoz, hogy a segítségnyújtást megkezdje. S valóban, mivel a természetünknél fogva idegenkedünk Tőle, ha Ő nem keresne fel azelőtt, hogy segítségül hívnánk, s nem előzne meg a kegyelmével minket, akik belemerültünk a fény és az élet feledésébe, összeomlanánk.

8. *A szomszédok azért, és a kik az előtt látták*. A vak embert nemcsak a szomszédai ismerték, de a város összes lakója, mert a templom kapujában szokott üldögélni és kéregetni, s a köznép készségesebben néz az efféle emberekre, mint mások. Ez a körülmény – mármint hogy ezt az embert ismerték – hozzájárult ahhoz, hogy sok ember értesült a csoda híréről. Mivel azonban az istentelenség nagyon ötletes az Isten munkáinak elhomályosításában, sokan azt hitték, hogy ő nem ugyanaz az ember, mivel Isten új hatalma nyíltan megmutatkozott benne. Eme emberek kételkedése azonban elősegítette a csoda bizonyítását, mivel a kételkedés következtében a vak ember jobban magasztalta Isten kegyelmét a bizonyságtétele által. Nem minden jó ok nélkül gyűjti tehát össze az evangélista mindazokat a körülményeket, melyek világosabban látszottak kimutatni a csoda igazságtartalmát.

11. *Miután pedig elmenék és megmosakodám*. Az engedelmesség ennyire boldog eredménye arra sarkall minket, hogy kerekedjünk felül minden nehézségen, s bátran menjünk

bárhová, ahová csak hív az Úr, és semmit se kételkedjünk abban, hogy bármi, amibe az Ő tekintélyével és az Ő vezetése alatt fogunk, gyümölcsöző eredménnyel fog járni.

13. Vivék őt, a ki előbb még vak volt, a farizeusokhoz.

14. Mikor pedig Jézus a sarat csinálá és felnyitá ennek szemeit, szombat vala.

15. Szintén a farizeusok is megkérdezék azért őt, mimódon jött meg a látása? Ő pedig monda nékik: Sarat tőn szemeimre, és megmosakodám, és látok.

16. Mondának azért némelyek a farizeusok közül: Ez az ember nincsen Istentől, mert nem tartja meg a szombatot. Mások mondának: Mimódon tehet bűnös ember ilyen jeleket? És hasonlás lőn közöttük.

17. Újra mondának a vaknak:[259] Te mit szólsz ő róla, hogy megnyitá a szemeidet? Ő pedig monda: Hogy próféta.

13. *Vivék őt… a farizeusokhoz*. A következő beszámoló megmutatja, hogy a bűnös emberek oly messze állnak attól, hogy hasznot húzzanak Isten munkáiból, hogy minél jobban űzi őket a saját erejük, annál inkább kénytelenek azt a mérget ontani, ami keblükben van. A vak ember látásának helyreállítása kétségtelenül még a követ is meg kellett lágyítsa, vagy legalábbis a farizeusokat kellett volna lesújtania a csoda újszerűségének és nagyságának, hogy csak addig kételkedjenek, amíg meg nem vizsgálták, hogy valóban isteni munka ment-e végbe. Krisztus iránti gyűlöletük azonban olyan ostobaságba vezette őket, hogy azonnal elítéltek mindent, amiről azt hallották, hogy Ő végezte.

Az evangélista a farizeusokat említi: nem mintha más szektákat Krisztus jobban kedvelt volna, hanem mert ez a szekta buzgóbb volt a többinél a jelen állapotok fenntartásában. A képmutatás mindig büszke és durva. A szentségükről alkotott hamis véleménytől felfuvalkodottan főleg őket sértette az evangélium tanítása, mely kárhoztatta minden ál-igazságosságukat, de mindenekelőtt a saját hatalmukért és birodalmukét harcoltak a törvény fenntartására irányuló erőfeszítések látszata alatt. Mikor az evangélista azt mondja, hogy a tömeg a vak embert a farizeusokhoz vitte, nehéz meghatározni, hogy milyen okból, vagy miféle szándékkal tették ezt. Aligha volt közöttük egyetlen ember is, aki ne lett volna tisztában a farizeusok Krisztussal szemben táplált makacs gyűlöletével. Ezért lehetséges, hogy sok hízelgő, hogy elnyerjék a kegyüket, szándékosan próbálták elhomályosítani a csoda dicsőségét. Mégis valószínűnek vélem azonban, hogy az emberek nagyobbik része, félretévén a saját ítéletüket, ahogyan az lenni szokott, a hatalmon levők elbírálására és döntésére akartak hagyatkozni. Szántszándékkal becsukván azonban a szemüket a napsütésben, sötétséget hoztak magukra, a fényét elhomályosítandó. A köznép ostoba babonája, hogy az Isten iránti tisztelet látszata alatt az egyház bűnös zsarnokait bámulják, Magát Istent pedig mind Ígéjében, mind munkáiban megvetik, vagy legalábbis egy pillantásra sem méltatják.

14. *Szombat vala*. Krisztus szándékosan választotta a szombatot, ami alapul szolgálhatott a zsidók megsértéséhez. Már látta a béna esetében, hogy ez a munka alkalmas a rágalmazásra. Mi másért nem kerüli hát el a sértést – amit könnyen megtehetett volna, – ha nem azért, mert az emberek által rosszindulattal felvállalt védekezés felnagyíthatja Isten hatalmát? A szombat-nap köszörűkőként működik, mely megélesíti őket, hogy még buzgóbban vizsgálják az egész dolgot. De mégis, mi más hasznuk lesz a kérdés gondos és komoly vizsgálatából, mint hogy az evangélium igazsága még fényesebben fog világítani? Ebből a példából megtanuljuk, hogy ha Krisztust követjük, fel kell szítanunk az evangélium ellenségeinek haragját, s hogy azok, akik megpróbálnak valamiféle egyezséget kötni a világ és Krisztus között mondjuk a sértések minden fajtájának elítélésével, azok mindenestől őrültek, mivelhogy Krisztus éppen ellenkezőleg, tudatosan és szándékosan provokálta a

[259] "Ils disent derechef a l'aveugle;" — "újra mondták a vak embernek."

gonosz embereket. Oda kell hát figyelnünk a szabályra, amit Krisztus fektet le, hogy a vakokra és a vakok vezetőire (Mt15:14) nem kell odafigyelni.

15. *A farizeusok is megkérdezék azért őt.* Az emberek már hallották ezt a bizonyságot a vak ember szájából, s most azok farizeusok is ennek tanúivá váltak, akik azt vethették ellene, hogy ez a beszámoló alaptalanul terjedt a köznép között, s alaptalanul hittek benne. S először eltekintve magától a ténytől csak az eset törvényi oldaláról vitatkoznak. Nem tagadják, hogy Krisztus helyreállította a vak ember látását, de bűnt látnak abban a körülményben, hogy ez mikor történt, és ragaszkodnak ahhoz, hogy ez nem lehet Isten munkája, mert szombatnapon zajlott le. Nekünk viszont először is azt kell vizsgálnunk, hogy vajon Isten munkája a szombat megsértését jelentette-e. S mi más gátolná őket ennek meglátásában, mint az, hogy bűnös indítékoktól és rosszindulattól vezérelve elvakultak, s nem látnak semmit? Emellett Krisztus már bőségesen tanította őket arra, hogy az Isten által az emberekre ruházott áldások nem kevésbé összeegyeztethetetlenek a szombattal, mint a körülmetélkedés, valamint hogy a törvény csak azt parancsolja meg az embereknek, hogy a saját munkáiktól tartózkodjanak, de ne az Isten munkáitól (2Móz20:8, 23:12). Mikor hibának vélték azt, ami oly sokszor megcáfoltatott, ezt a csökönyös rosszindulatnak kell betudni, vagy legalábbis a tévedésük oka nem más, mint hogy tévedni akartak.

Így hát a tenyérjósok nem szűnnek meg megkövesedett arcátlansággal újra és újra előhozakodni hiábavaló és ostoba rágalmaikkal, melyekre már százszor is válaszoltunk. Mit tegyünk hát velük? Mikor lehetőség adódik, meg kell próbálnunk, hogy amennyire csak tőlünk telik, szegüljünk szembe azoknak a gonosz próbálkozásaival, akik a hamis buzgalomtól hevíttetvén megróják és rágalmazzák az evangéliumot. Ha nincs semmilyen védekezésünk a szájukat befogandó, legyen az bármennyire igazságos, nincs okunk elbátortalanodni, hanem meg kell próbálnunk bátran és nemes szívvel eltaposni azt a rágalmazó buzgalmukat, mellyel megpróbálnak minket elnyomni. Ők azokat a szállóigéket harsogják, amiket könnyen elismerünk, hogy ugyanis nem szabad odafigyelnünk azokra, akik elszakadnak az egyháztól és megtörik a hit egységét. Elmennek azonban amellett, és tettetik, hogy nem vették észre, – aminek a vita elvi témáját kellene alkotnia, s amit világosan megmagyaráztunk oly sok passzusban, – hogy semmi sem állhatna távolabb az egyháztól, mint a pápa és egész bandája, s hogy a zagyvalék, ami hazugságokból és csalásokból van összeállítva, s amit oly sok babonás koholmány szennyez be, igen messze áll a hit tisztaságától. Minden dühödt gőgjük ellenére azokban soha nem fogják feltartóztatni az általunk oly gyakran és oly szilárdan fenntartott igazságot abban, hogy végül teljességgel érvényre jusson. Hasonlóképpen fogalmaztak meg a farizeusok is Krisztussal szemben egy valószínűnek tűnő elvet, miszerint aki nem tartja meg a szombatot, nincs Istentől, de jogtalanul és hamisan állították, hogy Isten munkája a szombat megsértését jelenti.

16. *Mimódon tehet bűnös ember ilyen jeleket?* Az itt használt *bűnös* szó sok más ígevershez hasonlóan olyan személyt jelöl, aki erkölcstelenül viselkedik és megveti Istent. „Mi dolog, hogy a vámszedőkkel és a bűnösökkel eszik és iszik?" (Mk2:16). Azaz, „Miért eszik együtt a ti Mesteretek istentelen és bűnös életű emberekkel, akiknek hitványsága az egyetemes aljasság pecsétjét viseli magán?" A szombat megsértéséből kiindulva Krisztus ellenfelei arra következtettek, hogy Ő világi, teljesen vallástalan ember. Azok viszont, akik semlegesek maradtak és őszintébben ítéltek, arra a következtetésre jutottak, hogy jó és vallásos ember, mert Isten jelentős csodatevő erővel ruházta Őt fel. Az érv azonban mégsem egészen perdöntő, mert Isten néha megengedi, hogy a hamis próféták is tegyenek bizonyos csodákat, s tudjuk, hogy a Sátán majomként utánozza Isten munkáit, hogy megtévessze az óvatlanokat.

Suetonius elmondja, hogy Vespasianus, mikor Alexandrában volt, s beült a bírói székbe, hogy nyílt tárgyaláson osszon igazságot, egy vak ember arra kérte, hogy kenje meg

nyállal a szemeit, s azt mondta, hogy egy szeráf[260] mutatott rá álmában, hogy majd ő fogja meggyógyítani. Vespasianus, aki vonakodott kitenni magát minden jó ok nélkül a gúnyolódásnak, először lassan és vonakodva engedelmeskedett, de mikor a barátai is sürgették minden oldalról, megtette a vaknak, amit kért, s annak a szemei azonnal megnyíltak. De ki számítaná Vespasianust emiatt Isten szolgái közé, vagy ki ékesítené őt fel a kegyesség tapsával? Erre azt mondom, hogy a jó és istenfélő emberek között a csodák kétségtelenül a Szentlélek hatalmának zálogai, de megtörténik, hogy Isten igazságos ítélete következtében a Sátán hamis csodákkal, mint varázslatokkal becsapja a hitetleneket. Amit az imént idéztem Suetoniustól, azt nem tekintem mesének, hanem inkább Isten igazságos bosszújának tartom, amiért a zsidók, megvetvén Krisztus oly sok és szemléletes csodáját, végül a Sátánéi lettek – amire rá is szolgáltak. Hasznot kellett volna húzniuk Isten tiszta imádásából Krisztus csodái által, meg kellett volna erősödniük általuk a törvény tanításában, s fel kellett volna emelkedniük magához a Messiáshoz. S kétségtelen, hogy Krisztus, a vak ember látásának helyreállításával világosan bizonyította, hogy Ő a Messiás.

Vajon azok, akik nemcsak közönyösségből, hanem rosszindulatú lenézésből is elutasítják, hogy elismerjék Istent a munkáiban, nem szolgálnak rá, hogy Isten átadja őket a Sátán csalásainak? Emlékezzünk hát rá, hogy Isten a szív őszinte elszántságával kell keresnünk, hogy kijelenthesse Magát nekünk az Ő Lelke erejével, s továbbá engedelmesen oda kell hajtanunk a füleinket az Ő szavára, hogy világosan megmutathassa nekünk az igazi prófétákat azokkal a csodákkal, melyek nem becsapások. Így kell a csodákat a javunkra fordítanunk, s nem szabad kitenni magunkat a Sátán trükkjeinek.

Ami magukat az embereket illeti, jóllehet dicséretesen járnak el abban a vonatkozásban, hogy tisztelettel beszélnek azokról a csodákról, melyekben Isten hatalma nyilvánul meg, mégsem alkotnak elegendően erős érvet annak bizonyítására, hogy Krisztust Isten Prófétájának kell tekinteni. S az evangélista sem akarta, hogy a válaszukat orákulumnak tekintsük. Ő csak Krisztus ellenségeinek bűnös csökönyösségét mutatja be, akik makacsul belekötnek abba, amit csakis Isten munkájának ismerhetnek el, s mikor erre figyelmeztetik őket, egy másodpercnyi figyelemre se méltatják azt.

És hasonlás lőn közöttük. Az egyházszakadás nagyon ártalmas és romboló gonoszság az Isten egyházán belül, s miképpen lehetséges, hogy Krisztus veti el az egyet nem értés magvát maguk között az egyház tanítói között? A válasz könnyű. Krisztusnak nem volt más célja, minthogy minden embert az Atyához vezessen, kinyújtván feléjük a kezét. A meghasonlás azok makacs rosszindulata[261] miatt lépett fel, akiknek nem volt ínyükre Istenhez jönni. Mindazok tehát, akik nem engedelmeskednek Isten igazságának, egyházszakadással sújtják az egyházat. Mégis jobb, ha az emberek inkább egymás között vitatkoznak, mintha egy akarattal elszakadnának az igaz vallástól.[262] Bárhol és bármikor lép tehát fel nézetkülönbség, nekünk mindig annak forrását kell vizsgálnunk.

17. *Újra mondának a vaknak.* Minél szorgalmasabban tudakozódnak, annál egyértelműbben derül ki Isten igazsága, mert úgy cselekszenek, mint aki egy erős lángot[263] a saját leheletével próbál meg elfújni. Mikor tehát látjuk, hogy a gonosz emberek mindent megpróbálnak, amit csak tudnak az Isten igazságának lerombolására, nincs okunk félni, vagy nagyon izgulni ennek eredményét illetően, mert csak annyit fognak elérni ezen a módon, hogy annak világossága még nagyobb fénnyel tündököl majd.

Te mit szólsz ő róla? Mikor megkérdezik a vakot, mi a véleménye, azt nem azért teszik, mert tartani akarják magukat az ő ítéletéhez, vagy bármi értéket tulajdonítsanak neki, hanem mert abban reménykednek, hogy a megfélemlített ember az ő akaratuknak megfelelően

[260] "Un certain Serapis."
[261] "De la malice obstinee."
[262] "De la vraye religion."
[263] "Une grande flamme."

fog válaszolni. Ebben a vonatkozásban az Úr csalódást okoz nekik, mert mikor a szegény ember figyelmen kívül hagyja a fenyegetéseiket, és bártan kijelenti, hogy Krisztus a Próféta, ez joggal Isten kegyelmének tulajdoníthatjuk, így hát ez egy másik csoda bátorsága. S ha ő ennyire bátran és szabadon elismerte Krisztust Prófétának, jóllehet még nem tudta, hogy az Úr Jézus[264] Isten Fia, milyen szégyenteljes is azok árulása, akik a félelemtől leigázottan vagy megtagadják Őt, vagy hallgatnak Vele kapcsolatban, bár tudják, hogy Ő az Atya jobbjára ült és másodszor az egész világ Bírájaként fog visszajönni onnan! Mivel ez a vak ember nem oltotta ki a tudás aprócska szikráját, nekünk törekednünk kell rá, hogy nyílt és teljes megvallás ragyoghasson elő a teljes világosságból, mely beragyogta a szívünket.

18. Nem hivék azért a zsidók róla, hogy vak vala és megjöve a látása, mígnem előhívák annak szüleit, a kinek megjöve a látása,

19. És megkérdezék azokat, mondván: Ez a ti fiatok, a kiről azt mondjátok, hogy vakon született? mimódon lát hát most?

20. Felelének nékik annak szülei és mondának: Tudjuk, hogy ez a mi fiunk, és hogy vakon született:

21. De mimódon lát most, nem tudjuk; vagy ki nyitotta meg a szemeit, mi nem tudjuk: elég idős már ő; őt kérdezzétek; ő beszéljen magáról.

22. Ezeket mondák annak szülei, mivelhogy félnek vala a zsidóktól: mert megegyeztek már a zsidók, hogy ha valaki Krisztusnak vallja őt, rekesztessék ki a gyülekezetből.

23. Ezért mondák annak szülei, hogy: Elég idős, őt kérdezzétek.

18. *Nem hivék azért a zsidók.* Két dolog van itt, amire oda kell figyelnünk: nem hitték, hogy csoda történt, s a Krisztus iránti perverz gyűlölettől szándékosan megvakíttatván nem vették észre azt, ami kétségbevonhatatlan. Az evangélista elmondja nekünk, hogy nem hittek. Ami ennek okát illeti, ahhoz semmi kétség sem fér, hogy vakságuk szándékos volt. Mert mi gátolná meg őket Istennek a szemük elé nyilvánvaló módon táruló munkája meglátásában, vagy miután teljesen meggyőződtek a dologról, mi gátolná meg őket abban, hogy elhiggyék, amit immár tudtak, mint hogy a szívük belső rosszhiszeműsége zárva tartja a szemeiket? Pál arról tájékoztat bennünket, hogy ugyanez megy végbe az evangélium tanításával is, mert mint mondja, az nem rejtett, vagy homályos, kivéve az elvetetteket, „a kikben e világ Istene megvakította a hitetlenek elméit” (2Kor4:3-4).

Ezektől a példáktól figyelmeztetvén, tanuljuk meg nem magunkra hozni azokat az akadályokat, melyek eltávolítanak minket a hittől. A *zsidók* alatt az evangélista a nép ama részét érti, akik a nép felett uralkodtak.

19. *Ez a ti fiatok?* Nem jutván sikerre az előző módon, most mást próbálnak, de az Úr nemcsak csodálatos módon meghiúsítja a kísérletüket, de még az ellenkezőjére is fordítja a dolgok menetét. Ők nem egyetlen egyszerű kérdést tesznek fel, hanem szándékosan egy egymásba fonódó kérdéstömeget azzal a céllal, hogy megakadályozzák a választ. Ám a zavaros és becsapós kérdések halmazából a vak ember szülei csak azt a felét választják ki, amit megválaszolnak.

20. *Tudjuk, hogy ez a mi fiunk, és hogy vakon született*. Ebből következik, hogy nem természetes módon lát, hanem hogy a szemei csoda által nyíltak meg. Eme utóbbi dolgot azonban – hogy a szemeit a csoda nyitotta meg – ők nem veszik figyelembe, mert az sértést jelentene. Hallgatásukkal a hálátlanságukat mutatják meg, mert megkapván Isten eme rendkívüli ajándékát égniük kellene a vágytól, hogy az Ő nevét ünnepelhessék. De megfélemlítvén elrejtik Isten kegyelmét, amennyire tőlük telik, azt kivéve, hogy maguk

[264] “Le Seigneur Jesus.”

helyett a fiúkat ajánlják tanúnak, aki majd megmagyarázza az egész dolgot, hogy miképpen ment végbe, s akit majd kevesebb előítélettel hallgatnak, s jobban hisznek majd neki. S noha körültekintően elkerülik a veszélyt úgy, hogy közvetetten tesznek bizonyságot Krisztusról a fiúk szájával, ez mégsem gátolja meg a Szentlelket abban, hogy az evangélista szájával elítélje gyávaságukat, minthogy elmulasztják megtenni a kötelességüket. Mennyivel kevesebb mentségük lehet hát azoknak, akik áruló megtagadással eltemetik Krisztust a tanításaival, csodáival, hatalmával és kegyelmével egyetemben!

22. *Megegyeztek már a zsidók*. Ez a szakasz megmutatja, hogy a kiközösítés szokása nagyon régi és minden korban megfigyelhető. Ekkortájt ugyanis a kiközösítést nem frissen vezették be, hanem már szokássá vált, s amit a hitehagyottakkal és a törvény megvetőivel szemben alkalmaztak, azt Krisztus tanítványai ellen fordították. Megtanuljuk tehát, hogy a kiközösítés gyakorlása az egyház legrégebbi fegyelmi eljárásából származik. Azt is megtanuljuk, hogy ez a bűn, melynek nem kortársi a kezdete, s amely nem valamely korszaknak volt a jellegzetessége, hogy a bűnös és hitetlen[265] emberek megrontják Isten szent rendeleteit szentségtörő cselekedeteikkel. Isten a világ kezdetétől fogva[266] elrendelte, hogy lennie kell valamiféle korrekciós formának, mellyel a lázadókat féken kell tartani. A papok és az írástudók nemcsak zsarnoki módon erőszakot tettek ezen a hatalmon az ártatlanok elnyomása végett, de végül aljas módon Magára Istenre és a tanítására támadtak. Krisztus igazsága akkora erővel bírt, hogy nem voltak képesek azt a törvénnyel, vagy az események szokványos menetével letörni, ezért a kiközösítés villámaival próbálták meg lerombolni.

Ugyanezt megtették a keresztyén néppel is, mert lehetetlenség kifejezni azt a barbár zsarnokságot, amit a színlelt püspökök gyakoroltak a nép szolgasorba döntésére, hogy egyetlen ember se merészeljen még suttogni sem, s most látjuk, micsoda durvasággal vetik a kiközösítés lándzsáját mindazok felé, akik Istent imádják. Hinnünk kell azonban, hogy a kiközösítés, mikor erőszakosan alkalmazzák különféle célokra az emberek kénye-kedve szerint, biztonsággal kezelhető megvetéssel. Mikor ugyanis Isten az Ő egyházára ruházta a kiközösítés hatalmát, nem a zsarnokokat, vagy hóhérokat fegyverezte fel a lelkek fojtogatására, hanem az ő népét irányító szabályt fektetett le, s azzal a feltétellel, hogy Övé a legfőbb irányítás és az emberekre, mint szolgálókra van szüksége. Vagdalkozzanak hát a színlelt püspökök, ahogyan csak nekik tetszik, üres zajongásuk nem fog megfélemlíteni senki mást, csak akik kételyek között és bizonytalanságban bolyonganak, s még nem kaptak utasításokat a Főpásztortól, hogy mi az igazi akol.

Röviden, semmi sem biztosabb, mint hogy azok, akikről látjuk, hogy nem vetik alá magukat Krisztusnak, meg vannak fosztva a kiközösítés hatalmától. S nem is kell félnünk, hogy kizárnak a gyülekezeteikből, mivel Krisztus, Aki a mi életünk és üdvösségünk, szintén kiűzetett onnan. Tehát nemhogy félnünk kellene attól, hogy kidobnak, hanem épp ellenkezőleg, ha egyek akarunk lenni Krisztussal, nekünk magunknak kell saját elhatározásunkból kivonulni a Sátán zsinagógáiból. S bár a kiközösítés elrendelése nagyon alapvetően megrontatott az ókori egyházban, Krisztus mégsem szándékozott azt eltörölni az Ő eljövetelével, hanem helyreállította annak tisztaságát, hogy teljesen nyomatékos lehessen közöttünk. Így hát bár napjainkban a pápaságban megfigyelhető ennek a szent rendeletnek a teljes megszentségtelenítése, mégis, ahelyett, hogy eltörölnénk, inkább a lehető legszorgalmasabban a korábbi teljességének helyreállítására kell törekednünk. Soha nem lesz ebben a világban olyan jó rend, hogy még Isten legszentebb törvényei is meg ne romolnának az emberek hibáinak következtében. Bizonyos, hogy hatalmas erőt adna a Sátánnak, ha képes lenne semmivé tenni mindent, amit megront. Akkor nem lenne keresztségünk, úrvacsoránk, röviden, nem lenne vallásunk, mert egyetlen részét sem hagyta romlatlanul a mocskával.

---

[265] "Les infideles."

[266] "Des le commencement du monde."

24. Másodszor is szólíták azért az embert, a ki vak vala, és mondának néki: Adj dicsőséget az Istennek; mi tudjuk, hogy ez az ember bűnös.

25. Felele azért az és monda: Ha bűnös-é, nem tudom: egyet tudok, hogy noha vak voltam, most látok.

26. Újra mondák pedig néki: Mit csinált veled? Mimódon nyitotta meg a szemeidet?

27. Felele nékik: Már mondám néktek és nem hallátok: miért akarjátok újra hallani? avagy ti is az ő tanítványai akartok lenni?

28. Szidalmazák azért őt és mondának: Te vagy annak a tanítványa; mi pedig[267] a Mózes tanítványai vagyunk.

29. Mi tudjuk, hogy Mózessel beszélt az Isten: erről pedig azt sem tudjuk, honnan való.

30. Felele az ember és monda nékik: Bizony csodálatos az, hogy ti nem tudjátok honnan való, és[268] az én szemeimet megnyitotta.

31. Pedig tudjuk, hogy az Isten nem hallgatja meg a bűnösöket; hanem ha valaki istenfélő, és az ő akaratát cselekszi, azt hallgatja meg.

32. Öröktől fogva nem hallaték,[269] hogy vakon születettnek szemeit valaki megnyitotta volna.

33. Ha ez nem Istentől volna, semmit sem cselekedhetnék.

24. *Másodszor is szólíták azért az embert, a ki vak vala*. Kétségtelen, hogy a szégyen késztette őket a vak ember visszahívására, akit előzőleg túlontúl szilárdnak és nyugodtnak tartottak. Ily módon minél dühödtebben küzdenek Isten ellen, annál több kötél tekeredik a nyakukra,[270] és annál szorosabban kötözik meg magukat. Emellett úgy teszik fel a kérdéseket, hogy azzal megpróbálják elérni, hogy az ember azt mondja, amit ők akarnak hallani. Valóban elfogadható bevezetés, mikor arra buzdítják, hogy adjon dicsőséget az Istennek, de rögtön utána szigorúan megtiltják neki, hogy az elméje meggyőződésének megfelelően válaszoljon, így tehát Isten nevének látszata alatt rabszolgai engedelmességet követelnek tőle.

Adj dicsőséget az Istennek. Jóllehet ez a felszólítás vonatkoztatható a szóban forgó esetre, nevezetesen, hogy a vak ember ne homályosítsa el Isten dicsőségét, embernek tulajdonítván azt az ajándékot, amit kapott, én mégis inkább azokkal értek egyet, akik úgy vélik, ez ünnepélyes szófordulat volt, amit akkor szoktak használni, ha bárkit megeskettek. Mert ugyanezekkel a szavakkal esketi meg Józsué Ákánt, mikor igaz vallomást akar belőle kicsikarni arról, miképpen lopta el az átkozott dolgokat (Józs7:19). Ezekkel a szavakkal arra emlékeztették, hogy nem kis sértés Istennel szemben, mikor valaki az Ő nevében követ el hamisságot. S tényleg, ha bármikor eskütételre szólítanak fel, jusson eszünkbe ez a bevezető, hogy az igazságot ne becsüljük kevesebbre, mint Isten dicsőségét. Ha ezt megtesszük, az eskü szentsége egészen más fényben fog feltűnni. De mivel az emberek nagyobbik része - nem véve azt figyelembe, hogy Istent tagadják meg, ha az Ő nevét hamisságok alátámasztására használják – meggondolatlanul és vakmerően törtetnek előre esküt tenni, s ennek következménye az, hogy mindenhol hamis eskükbe botlunk. Amellett látjuk, hogy a képmutatók, jóllehet nagyobb tiszteletet színlelnek Isten iránt, nemcsak a képmutatásban, hanem a pimasz gúnyolódásban is vétkesek, mert egyidejűleg azt a kívánságukat is kifejezik, hogy a vak ember az ő javukra esküdjön meg, Isten nyílt megvetésével. Azaz, Isten napvilágra hozza bűnös szándékaikat, bárhogyan is próbálják azok elfogadható látszatát kelteni, vagy elrejteni azokat képmutató tettetéssel.

---

[267] "Quant a nous."
[268] "Et toutesfois."
[269] "Il ne fut jamais ouy."
[270] "Tant plus de lags se mettent-ils au Col."

25. *Ha bűnös-é, nem tudom*. A vak embert látszólag nem gátolja meg a félelem az őszinte vallomástételben. Nincs okunk azt feltételezni, hogy bármiféle kételyeket is táplált volna Krisztussal szemben, amit a szavai sugallni látszanak, hanem inkább azt hiszem, hogy némi iróniával beszélt, hogy még mélyebb sebet üssön rajtuk. Már megvallotta, hogy Krisztus Próféta (17. vers). Észrevéve, hogy ezzel semmit sem ér el, felfüggeszti a személyre vonatkozó megítélését és magát a tényt hozza elő, így miközben megteszi a javukra ezt az engedményt, nem szabadul meg attól, hogy nevetségessé ne tegye őket.

26. *Újra mondák pedig néki*. Mikor a bűnös emberek ennyire örömüket lelik a saját aljas tetteik végrehajtásában, szégyenkeznünk kellene a lustaságunk miatt, amiért ilyen lagymatagon cselekedjük Krisztus dolgait. Jóllehet minden oldalról fogást keresnek a rágalmaikhoz, az Úr szemléletes módon hiúsítja meg kísérleteiket a vak ember állhatatosságán keresztül, mert ő nemcsak kitart a véleménye mellett, de szabadon és komolyan meg is rója őket azért, mert miután bőségesen meggyőződhettek mindenről és megismerhették az igazságot, megpróbálják azt a kérdésekbe temetni. Megvádolja őket a Krisztus iránti bűnös gyűlölettel is, mikor azt kérdezi, hogy *avagy ti is az ő tanítványai akartok lenni?* Ezalatt ugyanis azt érti, hogy noha ezerszer is meggyőződhettek, olyannyira előítéletesek a gonosz és ellenséges hajlamaik miatt, hogy soha nem fognak engedelmeskedni. A szabadság lenyűgöző látványa, mikor egy közönséges és alacsony sorsú ember, aki különösen ki van téve a szégyennek a szegénysége következtében, félelem nélkül önmaga ellen provokálja az összes pap haragját. Ha ez nem volt több, mint gyenge felkészülés, mert a hit ekkora bátorságot adott csak neki, milyen mentség hozható fel az evangélium nagy prédikátorai esetében, akik azonnal elhallgatnak, amint veszély fenyeget? Ez a kérdés ugyanúgy ironikus, mert a vak ember arra gondol, hogy amazokat a rosszindulat és nem az igazság utáni komoly vágyakozás hajtja, mikor ilyen buzgón követelik tőle, hogy mondja el a tényeket.[271]

28. *Szidalmazák azért őt*. Valószínű, hogy minden szidalmat, amit a dühük hevessége és a felháborodás váltott ki belőlük, rázúdították, de abban mindannyian egységesek voltak, hogy a törvénytől való elszakadással vádolták. Véleményem szerint ugyanis nem lehetett Krisztus tanítványa a Mózes törvényétől való elszakadás nélkül, s amazok konkrétan ezt a két dolgot emelik ki, mint egymással ellentéteseket. Nagyon is hihető tettetés ugyanis az, hogy félnek elszakadni Mózes törvényétől. Az ugyanis a kegyesség valódi szabálya, hogy oda kell figyelnünk a prófétákra, akikről természetesen tudjuk, hogy Isten szólt rajtuk keresztül, hogy hitünket nehogy tévútra vezessék az emberek bármiféle tanításai. Ebből az alapelvből vezetik le a Mózes törvényével kapcsolatos bizonyosságukat, ám hazudnak, mikor azt állítják, hogy ők Mózes tanítványai, ugyanis már elfordultak a törvény végétől. Azaz, a képmutatók darabokra szokták tépni Istent,[272] mikor menedéket keresnek az Ő neve alatt. Ha Krisztus a törvény vége, ahogyan Pál mondja (Rm10:4), mi más lenne a törvény tőle elválasztva, mint egy holttest? Ebből a példából megtanuljuk, hogy egyetlen ember sem hallgatja igazán Istent, amíg nem figyelmes hallgatója az Ő Ígéjének, hogy megértse, mire gondol, és mit mond Isten.

29. *Erről pedig azt sem tudjuk, honnan való*. Mikor így beszélnek, nem a származási országára, vagy a születési helyére gondolnak, hanem a prófétai hivatalra. Azt hozzák fel ürügyül, hogy mivel nem tudnak az elhívásáról, ezért nem fogadják el, hogy Istentől küldetett.

30. *Bizony csodálatos az*. Közvetve megrója őket azért, hogy az ennyire látványos csoda sem indította meg őket, valamint azért, hogy azt állítják: nem ismerik Krisztus elhívását. Mintha csak azt mondta volna, hogy nagyon nem helyes az isteni erő ekkora bizonyságát semmibe venni, s hogy Krisztusnak az ezzel megerősített és bizonyított elhívását semmire sem méltatják. S hogy jobban kimutathassa ostobaságukat, vagy rosszindulatukat, felnagyítja a csoda jelentőségét azzal a megfontolással, hogy soha senki nem hallotta, hogy

[271] "Quand ils le pressent si instamment a respondre sur ce faict."
[272] "De deschirer Dieu par pieces."

efféle dolgot valaha is tett volna ember. Ebből következik, hogy rosszindulatúak és hálátlanok, mivel szándékosan csukják be a szemüket Isten eme nyilvánvaló munkája előtt. S ebből arra következtet, hogy Krisztust az Isten küldte, mivel Isten Lelke akkora erővel ruházta fel, hogy kieszközölje a hitelt mind magának, mind a tanításának.

31. *Pedig tudjuk, hogy az Isten nem hallgatja meg a bűnösöket*. Azok, akik úgy vélik, hogy a vak ember ezt a nép véleményének megfelelően mondta, tévednek, mert a *bűnös* szó ebben a versben, csakúgy, mint egy későbbiben, istentelen és erkölcstelen személyt jelent. A Szentírás egyetemes tanítása, hogy Isten nem hallgat meg senkit, csak azokat, akik igazán és őszintén fordulnak Hozzá. Mert miközben egyedül a hit nyitja meg az Istenhez menetel ajtaját, biztos, hogy a bűnösök ki vannak zárva a megközelítéséből, sőt még azt is kijelenti, hogy még a könyörgésüket is utálja (Péld28:9), és gyűlöli áldozataikat (Péld15:8). Speciális kiváltsággal hívja Magához a gyermekeit, s az örökbefogadás Lelke az, Aki azt kiáltja a szívünkben, hogy Abba, Atyám! (Rm8:15, Gal4:6). Röviden, egyetlen ember sem képes helyesen imádkozni Istenhez, míg a szívét a hit meg nem tisztítja. A gonosz emberek azonban megszentségtelenítik és beszennyezik Isten nevét az imáikkal, ezért inkább a büntetésre szolgálnak rá ezért a szentségtörésért, semmint arra, hogy bármit is kapjanak az üdvösségre. Ennek megfelelően a vak ember nem gondolkodik következetlenül, hogy Krisztus az Istentől származik, mivel Isten kedvező fülekkel hallgatja a Neki szóló imákat.

34. Felelének és mondának néki: Te mindenestől bűnben születtél, és te tanítasz minket? És kiveték őt.

35. Meghallá Jézus, hogy kiveték azt; és találkozván vele, monda néki: Hiszel-é te az Isten Fiában?

36. Felele az és monda: Ki az, Uram, hogy higyjek benne?

37. Monda pedig néki Jézus: Láttad is őt, és a ki beszél veled, az az.

38. Az pedig monda: Hiszek, Uram. És imádá Őt.

39. És monda Jézus: Ítélet végett jöttem én e világra, hogy a kik nem látnak, lássanak; és a kik látnak, vakok legyenek.

40. És hallák ezeket némely farizeusok, a kik vele valának, és mondának néki: Avagy mi is vakok vagyunk-é?

41. Monda nékik Jézus: Ha vakok volnátok, nem volna bűnötök;[273] ámde azt mondjátok, hogy látunk: azért a ti bűnötök megmarad.

34. *Te mindenestől bűnben születtél*. Semmi kétségem sincs afelől, hogy a vakságára céloztak, ahogyan a büszke emberek szokták azokat bosszantani, akiket nyomorúság, vagy balszerencse sújt, következésképpen folytonosan úgy sértegetik, mintha az anyja méhéből a bűne jelével jött volna elő. Minden írástudó ugyanis a szívükben meg voltak arról győződve, hogy a lélek, miután befejezett egy életet, új testbe kerül, s ott szenvedi el az előző életben elkövetett bűneinek büntetését. Emiatt következtettek arra, hogy azt, aki vakon született, a születésével egyidejűleg a bűne borította el és szennyezte be.

Ennek a meg nem érdemelt cenzúrának arra kell tanítania minket, hogy rendkívül óvatosak legyünk és ne becsüljük meg bárki bűneit az Isten által rá mért büntetésen keresztül. Láttuk ugyanis, hogy Istennek különböző megvalósításra váró céljai vannak az emberekre mért csapásokkal. De nemcsak sértegetik ezek a képmutatók a nyomorult embert, hanem megvetően el is utasítják a figyelmeztetéseit, jóllehet azok szentek és igazak, ahogyan valójában nagyon gyakran megtörténik, hogy valaki nem képes elviselni a tanítást attól, akit megvet. S mivel nekünk mindig hallgatnunk kell Istenre, bárki által is szóljon hozzánk, tanuljunk meg senkit sem megvetni, hogy Isten mindig lágyaknak és alázatosaknak találjon

[273] "Vous n'auriez point de peche;" — "nem volna bűnötök."

minket, még ha mindenestül alávaló és megvetendő személyt is használ fel a mi tanításunkra. Mert nincsen veszélyesebb ragály annál, mikor a büszkeség bezárja a füleinket, így nem méltóztatunk odafigyelni azokra, akik a mi javunkra figyelmeztetnek bennünket. Így gyakorta megtörténik, hogy Isten hitvány és méltatlan embereket választ ki, hogy tanítsanak és intsenek minket annak érdekében, hogy letörje a büszkeségünket.

És kiveték őt. Jóllehet lehetséges, hogy azok a rátarti rabbik[274] erőszakkal kikergették a templomból, én mégis azt hiszem, hogy az evangélista azt akarta mondani, hogy kiközösítették, s a kivetése a törvényesség látszatát keltette. Ez jobban összhangban van azzal is, ami ezután következik, mert ha csak megvetően és dühödten elkergették volna, annak nem lett volna akkora jelentősége, hogy valószínűvé tegye: a beszámoló erről Krisztushoz is eljut.

35. *Meghallá Jézus, hogy kiveték azt*. Ebből a körülményből én arra következtetek, hogy mint valami nagy fontosságú dolgot, ezt ünnepélyes módon tették. Ebből a példából megtanuljuk, hogy mennyire jelentéktelen és mily kevéssé félelemkeltő Krisztus ellenségeinek kiközösítése. Ha kiközösítenek abból a gyülekezetből, ahol Krisztus uralkodik, az félelmetes ítélet velünk szemben, mert átadatunk a Sátánnak (1Kor5:5), hisz Isten Fiának a birodalmából űzetünk ki. De egyáltalán nincs okunk félni a zsarnoki ítélettől, mellyel a bűnös emberek sértegetik Isten szolgáit, így bár egyetlen ember sem kergethet minket el, nekünk magunknak kell saját elhatározásból elmenekülni arról a helyről, ahol Krisztus az Ígéje és a Lelke által nem uralkodik.

És találkozván vele. Ha megmaradhatott volna a zsinagógában, abba a veszélybe került volna, hogy fokozatosan elidegenedik Krisztustól és a gonoszokkal együttes pusztulásba merül. Krisztus most találkozik vele, mikor többé már nincs a templomban, hanem ide-oda vándorol. Akkor fogadja be és öleli át, mikor a papok kivetették, felemeli a földről, s életet kínál neki, mikor megkapta a halálos ítéletét. Tapasztalati úton manapság is átéljük ugyanezt, mert mikor dr. Luther Márton,[275] és más személyek elkezdték szidni a pápa durvább visszaéléseit, aligha élvezték a tiszta keresztyénség legcsekélyebb ízét, de miután a pápa elkezdett mennydörögni ellenük és kivetette őket a római zsinagógából a megfélemlítő bulláival, Krisztus kinyújtotta a kezét, és teljesen megismertette Magát velük. Így nincs jobb a számunkra, mint a lehető legnagyobb távolságra lenni az evangélium ellenségeitől, hogy Krisztus annál közelebb jöhessen hozzánk.

Hiszel-é te az Isten Fiában? Egy zsidóhoz beszél, akit gyermekkora óta a törvény tanításával neveltek és megtanulta, hogy Isten megígérte a Messiást. Ez a kérdés tehát ugyanazt jelenti, mintha Krisztus arra buzdította volna, hogy kövesse a Messiást és szánja oda magát Neki, jóllehet egy tiszteletreméltóbb nevet használ, mint amit abban az időben használni szoktak, mert a Messiást számították Dávid egyetlen fiának (Mt22:42).

36. *Ki az, Uram, hogy higyjek benne?* A vak ember eme válaszából nyilvánvaló, hogy bár még nem szerzett semmiféle világos, vagy biztos tudást Krisztusról, mégis engedelmes volt és készen állt arra, hogy utasításokat fogadjon el, mert ezek a szavak ezt jelentik: „Amint megmutatják Őt nekem, készen állok, hogy befogadjam". Észre kell azonban venni, hogy a vak ember arra vágyik, hogy Krisztus őt Prófétaként irányítsa, mert már meggyőződött róla, hogy Krisztust az Isten küldte, így nem véletlenül veti bizalmát a tanításába.

37. *Láttad is őt*. Krisztus eme szavaival a vak ember nem emeltethetett a hit aprócska és hideg részénél semmivel se magasabbra. Krisztus nem a hatalmát említi, vagy annak okát, hogy miért küldte az Atya, vagy hogy miért jött az emberekhez. De ami elvileg a hithez tartozik, az annak ismerete, hogy az ő halálának áldozatával engesztelés tétetett a mi bűneinkért, s Isten megbékélt velünk, s hogy az Ő feltámadása diadal volt a legyőzött halál felett. Továbbá az Ő Lelke azért újít meg minket, hogy meghalván a testnek és a bűnnek, az igazságnak élhessünk, valamint Ő az egyetlen Közbenjáró, s a Lélek a mi örökbefogadásunk

[274] "Ces Rabbins orgueilleux."
[275] "Le Docteur Martin Luther."

záloga. Röviden, hogy Benne található minden, ami az örök élethez tartozik. Az evangélista viszont vagy nem mondja el a teljes beszélgetést a vak ember és Krisztus között, vagy csak arra utal, hogy a vak ember kijelentette a Krisztushoz való kötődését, s ettől kezdve elkezdett a tanítványainak egyike lenni. Részemről nem kételkedem abban, hogy Jézus azt akarta, ismerje Őt el Krisztusnak, hogy a hitének eme kezdetétől fogva vezethesse saját Maga bensőségesebb megismerésére.

38. *És imádá őt.* Feltehető a kérdés: Vajon a vak ember Istenként tisztelte, vagy imádta Krisztust?[276] Az evangélista által használt szó (προσέκυνησει) nem jelent többet, mint hogy tiszteletet és hódolatot fejezett ki térdhajtással, vagy más jelekkel. Ami engem illet, én természetesen azt hiszem, hogy valami ritkát és szokatlant jelez, nevezetesen, hogy a vak ember sokkal több tiszteletet adott Krisztusnak, mint egy közönséges embernek, vagy akár egy prófétának. Mégsem gondolom azonban, hogy erre az időre már akkora előrehaladást tett, hogy tudta volna: Krisztus a testben megjelent Isten. Mit ért hát az imádat alatt? A vak ember, meggyőződvén arról, hogy Jézus az Isten Fia, majdnem elvesztette önuralmát és elragadtatott bámulattal meghajolt előtte.

39. *Ítélet végett jöttem én e világra*. Az ítélet ebben az igeversben nem értelmezhető egyszerűen büntetésként, ami a hitetlenekre,[277] valamint azokra szabatik ki, akik megvetik Istent, mert ebben itt benne foglaltatik a megvilágosítás kegyelme is. Krisztus tehát azért nevezi ítéletnek, mert helyreállítja a helyes rendet, amit szétziláltak és összezavartak, de kijelenti, hogy ez Isten csodálatos céljából történik, szemben az emberek közönséges véleményével. S valóban az emberi gondolkodás semmit sem vél ésszerűtlenebbnek, mint annak kimondását, hogy azokat, akik látnak, a világ fénye elvakítja. Ez tehát Isten egyik titkos ítélete, mellyel letöri az emberek büszkeségét. Észre kell venni, hogy az itt említett vakság nem Krisztustól származik, hanem az emberek hibájának a következménye. Mert saját magától, szigorúan szólva, senkit sem vakít el, de mivel nincs semmi, amire az elvetettek jobban vágynak, mint ennek a fénynek a kioltására, elméik szemeit, melyeket megbetegített a gonoszság és a romlottság, el kell vakítania a nekik bemutatott fénynek. Röviden, mivel Krisztus a természeténél fogva a világ világossága (Jn8.12), az Ő eljövetelének járulékos következménye, hogy egyesek vakká tétetnek általa.

De megint megkérdezhetjük: mivel mindenkit egyetemesen vaksággal vádol, kik azok, akik látnak? Erre azt mondom, hogy ez ironikusan hangzott el, mintegy engedményképpen, mert a hitetlenek, noha vakok, azt gondolják a látásuk rendkívül éles és hatalmas, s felajzván ettől a meggyőződéstől, még csak odafigyelni sem méltóztatnak Istenre. Emellett Krisztuson kívül a testi bölcsességnek nagyon tetszetős a megjelenése, mivel a világ nem érti, hogy mi az, ami valóban bölcsnek mondható. Így tehát, mondja a mi Urunk Jézus Krisztus,[278] azok látnak, akik a bölcsességükbe vetett hamis meggyőződés által becsapják önmagukat és másokat, s a saját véleményüktől vezettetvén hiábavaló képzelgéseiket nagy bölcsességnek tartják.[279] Az efféle emberek, amint Krisztus megjelenik az Ő evangéliumának fényében, vakokká válnak, de nemcsak azért, mert ostobaságuk, mely korábban a hitetlenség sötétjébe volt rejtve, most napvilágra került, hanem mert még mélyebb sötétségbe taszíttatván Isten jogos bosszúja által elveszítik a világosságnak még azt a nem is tudom mily csekély maradékát is, amivel korábban rendelkeztek.

Igaz, hogy valamennyien vakon születünk, de még megromlott és lezüllött természetünk közepette is tovább világít néhány szikra, hogy az emberek különbözzenek a vadállatoktól. S ha a saját véleményébe vetett büszke meggyőződéssel bárki elutasítja, hogy engedelmeskedjen Istennek, látszólag – Krisztuson kívül – bölcs lesz, de Krisztus világossága

[276] "Si l'aveugle a honore ou adore Christ comme Dieu."
[277] "Aux infideles."
[278] "Ceux voyent, dit nostre Seigneur Jesus Christ."
[279] "Pour une grande sagesse."

meg fogja őt döbbenteni, mert az emberi elme hiábavalósága mindaddig nem kezd kiderülni, míg a mennyei bölcsesség nem kerül be a látókörbe. Krisztus azonban, mint már mondottam, többet is ki akart fejezni ezekkel a szavakkal. A képmutatók ugyanis nem ellenzik túl makacsul Istent, de amint a fény közel kerül hozzájuk, akkor nyílt háborúban és – mondhatni kibontott zászlóval[280] – támadnak Isten ellen. Ennek a romlottságnak és hálátlanságnak a következtében válnak kétszeresen is vakokká, és oltja ki teljesen Isten jogos bosszújának során a szemeiket, melyek előzőleg sem látták az igazi világosságot.

Most már látjuk a jelentőségét annak, amit ebben a versben olvasunk, hogy Krisztus azért jött a világba, hogy látást adjon a vakoknak, és őrültségbe kergesse azokat, akik bölcsnek vélik magukat. A vers első részében a megvilágosodást említi: *hogy a kik nem látnak, lássanak*, mivel ez szigorúan az Ő eljövetelének oka. Ő ugyanis nem megítélni jött a világot, hanem inkább megkeresni és megtartani azt, ami elveszett (Mt18:11). Hasonlóképpen Pál is, mikor kijelenti, hogy Ő „készen állván megbüntetni minden engedetlenséget", hozzáteszi, hogy ez a büntetés akkor megy majd végbe „mihelyst teljessé lesz a ti engedelmességtek" (2Kor10:6). S ezt a büntetést nem kellene Krisztus személyére korlátozni, mintha Ő nem ugyanazt végezte volna nap, mint nap az evangélium szolgálóin keresztül. Óvatosabbaknak kell lennünk, nehogy közülünk bárki, a bölcsességéről alkotott ostoba és túlzó véleménye következtében magára vonja ezt a félelmetes büntetést. A tapasztalat azonban megmutatja nekünk a Krisztus által mondottak igazságtartalmát: mert sokakról látjuk, amint a hebehurgyaság és a harag sújtja őket nem másért, mint hogy nem képesek elviselni az igazság napjának felkelését. Ádám élt, s megáldatott az értelem igazi fényével, de elveszítette azt a mennyei áldást, mert többet akart látni, mint amennyi meg volt neki engedve. Nos, miközben vakságba merülünk és így aláz meg minket Isten, mi még mindig kecsegtetjük magunkat a sötétségünkben és szembeállítjuk őrült nézeteinket a mennyei bölcsességgel. Ezért nem kell csodálkoznunk azon, ha Istennek ez a bosszúja súlyosan ránk nehezedik, s mi kétszeresen vakokká tétetünk. Ugyanez a büntetés szabatott ki korábban a gonoszokra és a hitetlenekre[281] a törvény alatt, mert Ézsaiás az ókor népének megvakítására küldetett, hogy „Hallván halljatok és ne értsetek, s látván lássatok és ne ismerjetek; Kövérítsd meg e nép szívét, és füleit dugd be, és szemeit kend be" (Ézs6:9-10).

De amilyen mértékben a mennyei világosság fénye teljesebben mutatkozik meg Krisztusban, mint a prófétákban, oly mértékben kell a vakság eme példájának szembetűnőbben megjelenni és észlelődni. Amint manapság az evangélium napfénye szélsőséges haragra is lobbantja a képmutatókat.

40. *És hallák ezeket némely farizeusok.* Azonnal észrevették, hogy Krisztus eme mondása nagy csapást mért rájuk, de mégsem látszanak a legrosszabbak közül valóknak. A nyílt ellenségek ugyanis annyira irtóztak Krisztustól, hogy egyáltalán nem voltak Vele egy társaságban. Ezek azonban odaszánták magukat Krisztus hallgatására, de mégsem lett belőle semmi hasznuk, mert egyetlen ember sem válhat Krisztus tanítványává, míg meg nem fosztatott a saját énjétől, ők pedig még nagyon távol álltak ettől.

Avagy mi is vakok vagyunk-é? Ez a kérdés a sértődöttségből fakadt, ugyanis sértésnek vélték, hogy a vak emberrel egy kalap alá vétettek, de egyidejűleg mutatja Krisztus kegyelmének dölyfös megvetését is, ami mellé gúnyolódás is társult, mintha csak ezt mondták volna: „Nem tudsz tiszteletet szerezni anélkül, hogy meg ne szégyenítenél minket, s vajon tűrnünk kell, hogy a mi szidalmazásunkkal szerzel magadnak megtiszteltetést? Ami az ígéretet illeti, miszerint új világosságot adsz a vaknak, menj innen és hagyj minket békén a te jótéteményeddel, mert mi nem akarunk látást kapni tőled azzal a feltétellel, hogy elismerjük, mindezidáig vakok voltunk". Ebből látjuk, hogy a képmutatás mindig is telve volt büszkeséggel és méreggel. A büszkeség abban nyilvánul meg, hogy meg vannak elégedve

[280] "Et comme a enseigne desployee."
[281] "Les mechans et infideles."

önmagukkal, s tagadják, hogy bármi is elvétetett volna tőlük, a méreg pedig abban, hogy feldühödnek Krisztusra és civakodnak Vele, miután rámutatott a sebükre, mintha csak Ő Maga okozta volna azt a fájdalmas sebet. Innen származik Krisztusnak, valamint az Általa nekik kínált kegyelemnek a megvetése.

Az *IS* szó hangsúlyos, mert azt jelenti, hogy bár mindenki más vak, de mégsem helyénvaló őket is a köznéphez számítani. Meglehetősen gyakori hibája a többiek fölé emelkedetteknek, hogy a büszkeség által megmérgezetten majdnem elfeledkeznek arról, hogy ők is csak emberek.

41. *Ha vakok volnátok*. Ezeket a szavakat kétféle módon magyarázhatjuk. Vagy úgy, hogy tudatlanságuk bizonyos fokig csillapítja vétküket, mintha nem lennének teljesen meggyőződve, és nem szándékosan harcolnának az igazság ellen, vagy úgy, hogy volt arra remény, hogy a tudatlanságuk betegsége meggyógyítható, ha elfogadnák a gyógyítást. Az előző nézetet támasztják alá Krisztus szavai: „. Ha nem jöttem volna és nem beszéltem volna nékik, nem volna bűnük" (Jn15:22).

Mivel azonban ebben az igeszakaszban az is elhangzik, hogy *ámde azt mondjátok, hogy látunk* avégett, hogy az ellentét pontjai egymásnak megfelelőek legyenek, következetesebbnek tűnik úgy magyarázni a jelentést, hogy a vak, aki tudatában van a saját vakságának, keresi az orvosságot a betegségének gyógyítására.[282] Így a jelentés az alábbi lesz: „Ha elismernétek a betegségeteket, az nem volna mindenestől gyógyíthatatlan, de mivel most azt hiszitek, hogy tökéletes egészségnek örvendetek, továbbra is kétségbeejtő állapotban maradtok". Mikor azt mondja, hogy azoknak, akik vakok, nincsen bűnük, ez nem ad bocsánatot a tudatlanságra, mintha az ártalmatlan lenne és mentesítene az ítélet hatálya alól. Ő csak annyit ért ezalatt, hogy a betegség könnyen gyógyítható, mikor igazán érzik, mivel mikor a vak ember vágyik a szabadulás megszerzésére, Isten kész segíteni neki, de azok, akik a betegség iránt érzéketlenül megvetik Isten kegyelmét, gyógyíthatatlanok.

[282] "Pour guairir son mal."

10. fejezet

1. Bizony, bizony mondom néktek: A ki nem az ajtón megy be a juhok aklába, hanem másunnan hág be, tolvaj az és rabló.

2. A ki pedig az ajtón megy be, a juhok pásztora az.

3. Ennek az ajtónálló ajtót nyit; és a juhok hallgatnak annak szavára; és a maga juhait nevökön szólítja, és kivezeti őket.

4. És mikor kiereszti az ő juhait, előttök megy; és a juhok követik őt, mert ismerik az ő hangját.

5. Idegent pedig nem követnek, hanem elfutnak attól: mert nem ismerik az idegenek hangját.

6. Ezt a példázatot mondá nékik Jézus; de ők nem értették, mi az, a mit szól vala nékik.

6. *Bizony, bizony mondom néktek*. Mivel Krisztusnak az írástudókkal és a papokkal volt dolga, akik az egyház elismert pásztorai voltak, először szükségessé vált megfosztani őket ennek a címnek a megtiszteltetésétől, ha azt akarta, hogy befogadják a tanítását. A hívők csekély száma szintén súlyosan csökkenthette volna tanításának tekintélyét. Ezért azt állítja, hogy nem kell senkit a pásztorok, vagy juhok közé számítanunk, akik kívülről követelnek maguknak helyet az egyházban. De soha nem leszünk képesek ennek a jelnek az eszközeivel különbséget tenni a törvényes pásztorok és az elvetettek, valamint az igazi és a hamis juhok között, ha mindegyiküknek ugyanaz a céljuk, kezdetük és végük. Ez a figyelmeztetés minden korban nagyon hasznos volt, napjainkban pedig különösen szükséges. Mert nincs rombolóbb csapás az egyházra nézve, mint mikor a farkasok betörnek a pásztorok öltözetében. Azt is tudjuk, hogy milyen gyalázatos sértés az, amikor a korcs, vagy elfajzott izraeliták színlelik, hogy az egyház gyermekei, s ezzel s színleléssel támadják a hívőket. Napjainkban azonban nincs semmi, ami jobban megijesztené a gyenge és tudatlan embereket, mint mikor látják, hogy Isten szentélyét az egyház legnagyobb ellenségei foglalták el, mert nem könnyű velük megértetni, hogy Krisztus tanítása az, amit az egyház pásztorai oly hevesen elleneznek. Emellett mivel az emberek nagyobbik részét a különféle tévtanítások félrevezetik, miközben az emberek tekintete és várakozása a többiekre irányul, aligha engedi meg bárki is, hogy a helyes útra tereljék.

Nekünk tehát mindenekelőtt arra kell ügyelnünk, hogy be ne csapjanak a színlelt pásztorok, vagy a hamis juhok, hacsak nem akarjuk magunkat szántszándékkal kitenni a farkasok és tolvajok támadásának. Az „Egyház” neve rendkívül tiszteletreméltó, s joggal az, de minél nagyobb tiszteletet érdemel, annál gondosabban és figyelmesebben kell különbséget tennünk az igaz és a hamis tanítás között. Krisztus itt nyíltan kijelenti, hogy nem kell mindenkit pásztornak tekintenünk, akik ezzel a megnevezéssel dicsekednek, s nem is kell mindenkit juhoknak tekintenünk, akik a külső jelekkel páváskodnak. Ő a zsidó egyházról beszél, de amit mond, az ugyanúgy vonatkozik a miénkre is. Ügyelnünk kell az Ő céljára és szándékára is, hogy a gyenge lelkiismeretek meg ne rémüljenek, vagy el ne bátortalanodjanak, mikor rájönnek, hogy akik az egyházban uralkodnak, ahelyett, hogy pásztorok lennének, az evangélium ellenségei, vagy legalábbis ellenzői, s ne forduljanak el a hittől, mert csak kevés hívő testvérük van, akik odafigyelnek Krisztusra a keresztyéneknek nevezettek közül.

A ki nem az ajtón megy be. Szerintem felesleges túl aprólékosan kutatni ennek a példázatnak minden egyes részét. Elégedjünk hát meg azzal az általános nézettel, hogy amiképpen Krisztus von párhuzamot az egyház és a juhnyáj között, ahová Isten az Ő egész népét összegyűjti, úgy hasonlítja Magát az ajtóhoz, mivel nincs más bejárat az egyházba csakis Rajta keresztül. Ebből következik, hogy egyedül azok a jó pásztorok, akik egyenesen

Krisztushoz vezetik az embereket, s hogy ténylegesen azok gyűjtetnek Krisztus aklába, mint nyájához tartozók, akik egyedül Krisztusnak szánják oda magukat. Mindez azonban a tanításra vonatkozik, mivel Krisztusban „van a bölcsességnek és ismeretnek minden kincse elrejtve" (Kol2:3), így akik elfordulnak Tőle, azok sem az úton nem maradnak meg, sem az ajtón keresztül nem mennek be. S bárki, aki nem veti meg Krisztust, vagy az Ő tanítóját, könnyen megszabadul attól a vonakodástól, mely oly sokakat a bizonytalanságban tart annak vonatkozásában, hogy micsoda az egyház és kik azok, akiket pásztorokként kell hallgatnunk. Mert ha a pásztoroknak nevezettek megpróbálnak elvezetni minket Krisztustól, akkor menekülnünk kell tőlük, ahogyan a farkasok, vagy tolvajok elől is menekülnénk, s nem kell kialakítanunk, vagy fenntartanunk kapcsolatot semmiféle társasággal, csak ahol egyetértés van az evangélium tiszta hitében. Emiatt buzdítja Krisztus a tanítványait arra, hogy különüljenek el az egész nemzet hitetlen tömegétől, ne engedjék, hogy bűnös papok irányítsák őket, s ne engedjék, hogy büszke és üres címek kerekedjenek fölébük.

3. *Ennek az ajtónálló ajtót nyit*. Ha az *ajtónálló*[283] szó alatt bárki Istent akarja érteni, én nem ellenzem. Sőt, Krisztus látszólag kifejezetten Isten ítéletét állítja szembe az emberek hamis véleményével a pásztorok elfogadásában, mintha csak ez mondta volna: „Vannak mások, akiknek a világ általánosan tapsol, s akiket szándékosan részesít tiszteletben, de Isten, aki a kormányzás kantárszárait tartja a kezében, nem ismer, vagy fogad el senkit, csak akik ezen az úton vezetik a juhokat".

A maga juhait nevökön szólítja. Ezt a hit kölcsönös egyezségére utalónak tekintem, mivel tanítványt és tanárt Isten egyetlen Lelke egyesít úgy, hogy a tanár megy elöl és a tanítvány követi. Egyesek úgy vélik, hogy ez azt a belső tudás jelenti, mellyel minden pásztornak rendelkeznie kell a nyájnak minden tagjáról, de nem tudom, hogy ez vajon szilárd alapokon áll-e.

4. *Mert ismerik az ő hangját*. Jóllehet itt a szolgálókról beszél, mégis, ahelyett, hogy azt szeretné, hogy ők hallatsszanak, inkább azt akarja, hogy Isten hallatsszon rajtuk keresztül. Oda kell ugyanis figyelnünk az Általa lefektetett megkülönböztetésre, miszerint egyedül az az egyház jó Pásztora, aki Krisztus irányában vezeti és terelgeti a juhait. Ügyelnünk kell az okra is, ami miatt, mint mondja, a juhok követik a pásztort: mivel tudják, hogy a hang alapján hogyan különböztessék meg a pásztort a farkasoktól. Ez a megítélés lelke, melynek segítségével a választottak különbséget tesznek Isten igazsága és az emberek hamis koholmányai között. Így tehát Krisztus juhaiban az igazság ismerete megy elöl, amit a buzgó engedelmeskedni vágyás követ, azaz nemcsak ismerik az igazságot, de őszinte ragaszkodással el is fogadják azt. S nemcsak azért dicséri a hitbéli engedelmességet, mivelhogy a juhok engedelmesen összegyűlnek a pásztor hívó szavára, hanem mert nem figyelnek oda idegenek hangjára, s nem szaladnak szét, mikor azok közül egy rájuk kiált.

6. *Ezt a példázatot*. Annak oka, amiért büszkén dicsekedve a bölcsességükkel elutasították Krisztus világosságát, nem más, mint hogy egy nem túl homályos dologban is rendkívül lassú a felfogásuk.

De ők nem értették, mi az, a mit szól vala nékik. Ezt a mondatot illetően a görög kéziratok eltérnek egymástól. Egyes kéziratokat fordíthatunk szó szerint, azaz hogy *nem értették, amit mondott nekik*. A másik olvasat, amit én is követtem, teljesebb, bár ugyanannak a jelentésnek felel meg. A harmadik olvasat az, hogy *ők nem tudták, hogy Ő, aki Magáról beszélt, az Isten Fia volt*, de ez így nem túl elfogadott.

7. Újra monda azért nékik Jézus: Bizony, bizony mondom néktek, hogy én vagyok a juhoknak ajtaja.

[283] "Si par ce mot de *Portier*."

8. Mindazok, a kik előttem jöttek, tolvajok és rablók: de nem hallgattak rájok a juhok.

9. Én vagyok az ajtó: ha valaki én rajtam megy be, megtartatik és bejár és kijár majd, és legelőt talál.

10. A tolvaj nem egyébért jő, hanem hogy lopjon és öljön és pusztítson; én azért jöttem, hogy életök legyen, és bővölködjenek.

7. *Én vagyok az ajtó*. Ha ezt a magyarázatot nem tette volna hozzá, az egész beszélgetés allegorikus lenne. Most azonban világosabban megmagyarázza, mi volt a példázat lényege, mikor kimondja, hogy Ő az ajtó. A kijelentés lényege nem más, mint hogy minden lelki tanítás sarkalatos pontja, mellyel a lelkek táplálkoznak, Krisztusban rejlik. Ezért mondja Pál, egyike a pásztoroknak, hogy „nem végeztem, hogy egyébről tudjak ti köztetek, mint a Jézus Krisztusról" (1Kor2:2).

Ez a kifejezésmód ugyanazt a jelentést közvetíti, mintha Krisztus azt mondta volna, hogy egyedül Őhozzá kell mindenkit gyűjteni. Így tehát arra szólít fel és buzdít minden üdvösségre vágyót, hogy jöjjenek Őhozzá. Ezekkel a szavakkal azt is kimondja, hogy hiába kóborolnak szerteszét mindazok, akik Istenhez igyekezvén elhagyják Őt, mivel csak egyetlen nyitott ajtó létezik s tilos bárhonnan máshonnan közelíteni.

8. *Mindazok, akik előttem jöttek*. A πάντες όσοι szavak fordíthatók szó szerint így: *Mindenki, akik csak jöttek előttem*. Azok, akik ezt a kifejezést a galileai Júdásra, és hasonló személyekre korlátozzák, véleményem szerint messze távolodnak Krisztus szavainak jelentésétől, mert ő itt az összes hamis tanítást általában állítja szembe az evangéliummal, valamint a hamis prófétákat a hűséges tanítókkal. S még a pogányokra sem lenne ésszerűtlen kiterjeszteni ezt a kijelentést, hogy mindazok, akik a világ kezdete óta tanítókként léptek fel, de nem azon munkálkodtak, hogy a juhokat Krisztushoz gyűjtsék, erőszakot tettek a tanítói megnevezésen a lelkek megsemmisítésével. Ez azonban egyáltalán nem vonatkozik Mózesre és a prófétákra, akiknek nem volt más céljuk, mint Krisztus királyságának a felállítása. Észre kell vennünk ugyanis, hogy a szembeállítás itt Krisztus szavai, valamint azok között történik, akik ellenezték azokat. Ugyanakkor semmiféle ellentmondást sem fedezhetünk fel a törvény és az evangélium tanítása között, mert a törvény nem más, mint az evangélium előkészítése. Röviden, Krisztus azt bizonygatja, hogy mindazok a tanítások, melyek eltántorították tőle a világot, megannyi halálos csapás, mert rajta kívül nincs más, csak pusztulás és rémisztő zűrzavar. Ezenközben látjuk, hogy milyen fontosságú az ókor Istennel és mennyire kell becsülnünk, mikor mondhatni Krisztussal kerül kapcsolatba. S hogy egyetlen embert se az a feltevés mozgasson, hogy minden korban voltak tanítók, akik semmit sem törődtek az emberek Krisztushoz vezetésével, Krisztus konkrétan kimondja, hogy nem számít, hányan voltak, akikre ez a leírás ráillik, vagy hogy milyen korán kezdtek színre lépni, mert arra kell ügyelni, hogy csak egyetlen ajtó létezik, s akik ezt kikerülve a falon ütnek nyílást, vagy törést, tolvajok.

De nem hallgattak rájok a juhok. Itt most világosabban megerősíti azt, amint homályosabban és szóképekkel mondott korábban, hogy azok, akiket a csalók félrevezettek, nem tartoztak Isten egyházához. Ezt azért mondja, hogy először is, látván eltévedni a nagy tömegeket, ne határozzunk úgy, hogy a példájukon át velük együtt pusztulunk, másodszor, hogy ne ingadozzunk, mikor Isten megengedi, hogy csalók sokakat megtévesszenek. Mert nem könnyed vigasz és kicsinyke alap a bizonyossághoz, ha tudjuk, hogy Krisztus az Ő hűséges védelmével mindig óvta az Ő juhait a farkasok és rablók különböző támadásai és ravasz körmönfontságai közepette, így egy sem volt közöttük soha, aki elhagyta volna Őt.[284] Itt azonban felmerül egy kérdés: Mikor kezd valaki Isten Fiának nyájához tartozni?[285] Sokakat

[284] "En sorte qu'il n'y en a pas eu une seule qui l'ait laisse."
[285] "Du troupeau du Fils de Dieu."

látunk ugyanis, akik életük nagyobbik részében sivatagokon keresztül vándorolnak és kóborolnak, míg végül eljutnak Krisztus nyájába. Erre azt mondom, hogy itt a *juhok* szó kettős értelemben használatos. Mikor Krisztus ezután azt mondja, hogy neki vannak más juhai is, ebbe Isten minden olyan választottját beleérti, akik abban a pillanatban még nem hasonlítottak a juhokra. Itt azokat érti juhok alatt, akik viselték a pásztor jelét. Természetünknél fogva a lehető legtávolabb vagyunk attól, hogy juhok lehessünk, éppen ellenkezőleg, oroszlánoknak, tigriseknek, farkasoknak és medvéknek születünk,[286] míg Krisztus Lelke meg nem szelídít bennünket, s vad és kegyetlen állatokból juhokká nem formál. Azaz, Isten titkos kiválasztásának megfelelően már azelőtt juhok vagyunk az Ő szívében, hogy megszülettünk volna, de önmagunkban azzal az elhívással kezdünk juhok lenni, amellyel a nyájába hív minket. Krisztus kijelenti, hogy akik a hívők rendjébe hívattak el, oly szorosan kötődnek egymáshoz, hogy nem tekereghetnek, vagy kóborolhatnak, s az új tanítás semmiféle szele sem ragadhatja el őket.

Ennek talán ellene vetik, hogy még a Krisztusnak odaszántak is gyakran eltévelyednek és ezt a gyakori tapasztalat is megerősíti, valamint nem minden jó ok nélkül mondja Ezékiel a jó Pásztorról, hogy összegyűjti a szétszóródott nyáját (Ez34:12). Készséggel elismerem, hogy gyakran megtörténik, hogy a hit házához tartozók egy időre eltévelyednek, ez azonban nincs ellentétben a Krisztus által mondottakkal, mert amint félremennek, bizonyos értelemben megszűnnek juhoknak lenni. Krisztus itt egyszerűen arra gondol, hogy Isten minden választottja, jóllehet megszámlálhatatlanul sokféleképpen kísértetnek meg, hogy letérjenek az útról, megtartattak a tiszta hit iránti engedelmességben, így nem válták a Sátán, vagy szolgálóinak martalékává. Istennek az a munkája azonban nem kevésbé csodálatos, mikor ismét összegyűjti az elkóborolt juhokat, mintha azokat egészen végig a nyájba bezárva tartotta volna. Kivétel nélkül mindig igaz, hogy „közülünk váltak ki, de nem voltak közülünk valók; mert ha közülünk valók lettek volna, velünk maradtak volna", (1Jn2:19).

Ennek az igeversnek a legnagyobb szégyent kell hoznia ránk, mivel először is oly rosszul ismerjük a mi Pásztorunk hangját, hogy aligha van közöttünk valaki, aki ne közönyösen hallgatná, másodszor, amiért olyan lassúak és lusták vagyunk az Ő követésében. A jókról, vagyis a legalább tűrhetőkről beszélek, mert azok közül, akik azzal dicsekednek, hogy Krisztus tanítványai, a többség Ellene kapálódzik. Végül, amint valaki idegen hangja a fülünkig ér, azonnal ide-oda futkosunk, s ez a könnyedség és állhatatlanság elegendően kimutatja, hogy milyen kis előrelépést tettünk mostanáig a hitben. Ha azonban a hívők száma kisebb a kívánatosnál, s ha ebből a kis számú tömegből a nagyobbik rész folytonosan kihullik, legyen a hűséges tanítók vigasztalása az, hogy Isten választottai, akik Krisztus juhai, odafigyelnek Rá. Valóban a mi kötelességünk, hogy szorgalmasan munkálkodván minden módon megpróbáljuk az egész világot, ha lehetséges, behozni a hit egységébe, de közben legyünk elégedettek a létszámot illetően.

9. *Ha valaki én rajtam megy be*. A legnagyobb vigasztalás a hívők számára, hogy mikor végre befogadták Krisztust, megtanulják, hogy megszűnt a veszély, hisz Krisztus üdvösséget és boldogságot ígér nekik. Ezután ezt két részre osztja.

Bejár és kijár majd, és legelőt talál. Először is biztonságosan járnak majd mindenhol, ahol szükséges, továbbá jóllakásig tápláltatnak. A *bejár és kijár* alatt a Szentírás gyakran az élet összes cselekedetét érti, ahogyan mi mondjuk franciául, hogy *aller et venir* (menni és jönni),[287] ami azt jelenti, *élni*. Ezek a szavak tehát az evangélium kettős hasznát mutatják meg nekünk, hogy lelkeink legelőt találnak benne, mert különben gyengék és kiéhezettek lesznek,

[286] "Lions, tygres, loups, et ours."

[287] Kifejezés a skót törvényből, mely egy ház, vagy bármely tulajdon teljes jogú birtokbavételét jelenti, azaz *felszabadítani* (kimenni) és *bemenni*, vagy más szóval *a kimenetel és a bejövetel* joga, amint a birtokosnak tetszik. – *a szerk.*

és csak a széltől tápláltatnak, valamint hogy hűségesen megvéd és óv minket a farkasok és rablók támadásaitól.

10. *A tolvaj nem egyébért jő*. Ezzel a mondással, – ha szabad ezt a kifejezést használnunk, – Krisztus meghúzza a fülünket, hogy a Sátán szolgálói ne törjenek ránk váratlanul, mikor álmos és hanyag állapotban vagyunk, mert szélsőséges közönyösségünk minden oldalról kitesz minket a hamis tanításoknak. Mert honnan származna ily hatalmas hiszékenység, hogy akiknek Krisztusban kellene maradniuk, a hibák tömegében csaponganak ide-oda, mint onnan, hogy nem kellően félnek, vagy óvakodnak a rengeteg hamis tanítótól? S nemcsak ez, de még a mi kielégíthetetlen kíváncsiságunkat is olyannyira elbűvölik az emberek új és furcsa agyszüleményei, hogy önszántunkból sietünk őrült rohanással a tolvajok és farkasok elé. Nem ok nélkül tesz hát Krisztus bizonyságot arról, hogy a hamis tanítók, legyen bármilyen is a viselkedésük szelídsége és hihetősége, mindig halálos mérget hordoznak magukkal, így annál inkább óvakodjunk, hogy eltávolítsuk őket magunktól. Hasonlóképpen Pál is figyelmeztet: „Meglássátok, hogy senki ne legyen, a ki bennetek zsákmányt vet a bölcselkedés és üres csalás által” (Kol2:8).

Én azért jöttem. Ez egy másik összehasonlítás, mert Krisztus, mostanáig ajtónak nevezve Magát, s kijelentvén, hogy azok az igazi pásztorok, akik a juhokat ehhez az ajtóhoz vezetik, most felölti a pásztor jellemzőit és kijelenti, hogy Ő az egyetlen pásztor. Valóban nincs más, akire ez a megtiszteltetés és megnevezés vonatkozik, mert ami az egyház összes hű pásztorát illeti, Ő az, Aki felemeli őket, megadja nekik a szükséges képességeket, vezeti őket a Lelkével és munkálkodik általuk. Következésképpen ők nem akadályozzák meg Őt abban, hogy az egyház egyedüli Kormányzója legyen, vagy hogy fenntartsa a megkülönböztetést, miszerint Ő az egyetlen pásztor. Mert bár használja a szolgálatukat, nem szűnik meg betölteni és ellátni a pásztor hivatalát a Maga erejéből, amazok pedig oly módon mesterek és tanítók, hogy ne keresztezzék a Mester tekintélyét. Röviden, mikor a pásztor fogalmat emberekre vonatkoztatják, akkor alárendelt értelemben használatos, s Krisztus oly módon osztja meg a tiszteletet az Ő szolgálóival, hogy továbbra is Ő marad az egyetlen pásztor mind számukra, mind az egész nyáj számára.

Hogy életök legyen. Mikor azt mondja, hogy Ő azért jött, hogy a juhoknak életük legyen, ezalatt azt érti, hogy csak akik nem vetik magukat alá az Ő vesszőjének és botjának, vannak kitéve a farkasok és tolvajok pusztításának, és – hogy nagyobb önbizalmat adjon nekik, – kijelenti, hogy az élet folyamatosan növekszik és erősödik azokban, akik nem szakadnak el Tőle. S valóban, annál nagyobb előrelépést tesz bárki emberfia a hitben, minél jobban megközelíti az élet teljességét, mivel a Lélek, Aki élet, növekszik benne.

11. Én vagyok a jó pásztor: a jó pásztor életét adja a juhokért.

12. A béres pedig és a ki nem pásztor, a kinek a juhok nem tulajdonai, látja a farkast jőni, és elhagyja a juhokat, és elfut: és a farkas elragadozza azokat, és elszéleszti a juhokat.

13. A béres pedig azért fut el, mert béres, és nincs gondja a juhokra.

14. Én vagyok a jó pásztor; és ismerem az enyéimet, és engem is ismernek az enyéim,

15. A miként ismer engem az Atya, és én is ismerem az Atyát; és életemet adom a juhokért.

15. *A jó pásztor életét adja a juhokért*. A rendkívüli szeretetből kiindulva, mellyel a juhok iránt viseltetik, mutatja meg, milyen igazán cselekszik értük, mint pásztor, mert annyira szívén viseli az üdvösségüket, hogy még az életét is odaadja érte. Ebből következik, hogy aki elutasítja egy ennyire kedves és szeretetre méltó pásztor felügyeletét, az rendkívül hálátlan, száz halált érdemel és kiteszi magát mindenféle rossznak. Ágoston megjegyzése rendkívül

helyénvaló, miszerint ez az igeszakasz arról tájékoztat, hogy mire kell vágynunk, mit kell elkerülnünk, és mit kell eltűrnünk az egyház kormányzásában. Semmi sem kívánatosabb, mint hogy az egyházat jó és szorgalmas pásztorok vezessék. Krisztus kijelenti, hogy Ő a jó pásztor, aki biztonságban és szilárdan tartja az Ő egyházát először is Önmaga által, másodszor is az ügynökei által. Bárhol, ahol jó rend áll fenn és alkalmas emberek kormányoznak, ott megmutatja Krisztus, hogy Ő valóban pásztor. De van megannyi tolvaj és farkas is, akik a pásztor ruhájába bújva bűnös módon szétszórják az egyházat. Nevezzék ezek a személyek magukat akármiképpen, Krisztus arra int, hogy el kell őket kerülnünk.

12. *A béres pedig*. A *béresek* alatt azokat értjük, akik, amint Pál mondja inkább céllal, semmint tiszta buzgóságból tartják fenn a tiszta tanítást és hirdetik az igazságot. Jóllehet ezek a személyek nem szolgálják hűségesen Krisztust, mégis hallgatnunk kell rájuk. Krisztus azt akarta, hogy az emberek hallgassanak a farizeusokra, mivel ők Mózes székében ülnek (Mt23:2), így hasonlóképpen nekünk is meg kell adnunk azt a tiszteletet az evangéliumnak, hogy nem húzódunk vissza a szolgálóitól akkor sem, ha azok nem jó emberek. S mivel még a legkisebb sértések is ellenszenvessé teszik számunkra az evangéliumot, hogy ne gátoljon minket efféle hamis gyengédség, mindig emlékezzünk arra, amit korábban javasoltam, hogy ha Krisztus Lelke nem munkálkodik oly hatalmasan a szolgálóiban, hogy teljesen világossá tenné, hogy Ő az ő pásztoruk, a bűneink büntetését szenvedjük el, valamint az engedelmességünk tétetik próbára.

És a ki nem pásztor. Bár Krisztus egyedül Magának tartja fenn a pásztor megnevezést, közvetve mégis azt mondja ki, hogy bizonyos értelemben azokkal együtt viseli ez a nevet, akiken keresztül munkálkodik. Tudjuk ugyanis, hogy Krisztus óta sokan voltak, akik nem vonakodtak a vérüket ontani az egyház üdvösségéért, sőt még az Ő eljövetele előtti próféták sem kímélték az életüket. A saját Személyében azonban tökéletes példát ad, mintegy szabályként fektetve azt le a szolgálói számára. Mert milyen aljas és szégyenteljes is a mi hanyagságunk, mikor az életünket többre tartjuk az egyház ama üdvösségénél, amiért Krisztus az életét adta!

Ami itt azzal kapcsolatban hangzik el, hogy Ő életét adja a juhokért, azt tekinthetjük az atyai szeretet kétségtelen és legfőbb jelének. Krisztus először is azt akarta megmutatni, milyen figyelemreméltó bizonyítékát adta az Ő irántunk érzett szeretetének, majd minden szolgálóját arra akarta buzdítani, hogy kövessék a példáját. Mégis fel kell figyelnünk a különbségre közöttük és Közötte. Életét adta elégtételként, vérét ontotta a lelkeink megtisztítása végett, s testét adta engesztelő áldozatul, hogy megbékítse az Atyát irántunk. Ezek közül semmi sem létezhet az evangélium szolgáiban, mindegyiküknek meg kell tisztulnia és jóvátételt, valamint engesztelést kell szereznie az által az egyedüli áldozat által. Krisztus azonban itt nem a halálának hatékonyságáról, vagy hasznáról beszél, mintegy másokhoz hasonlítván Önmagát, hanem azt bizonyítja, hogy mekkora buzgósággal és szeretettel[288] viseltetik irántunk, valamint felhív másokat, hogy kövessék a példáját. Röviden, ahogyan az egyedül Krisztusra tartozik, hogy kieszközölje az életet a számunkra a halála által, valamint betöltse mindazt, ami az evangéliumban foglaltatik, úgy egyetemes kötelessége minden pásztornak, hogy védjék az általuk hirdetett tanítást még az életük árán is, pecsételjék meg a vérükkel is az evangélium tanítását, és mutassák meg, hogy nem hiába tanítják: Krisztus a halálával szerzett üdvösséget a számukra és mások számára. Itt azonban felmerül a kérdés: béresnek kell-e tekintenünk azt az embert, aki bármely okból visszahúzódik a farkasokkal való szembetalálkozástól? Ez az ókorban gyakorlati kérdésként vitatták, mikor a zsarnokok durván tomboltak az egyházzal szemben. Tertullianus és mások véleményem szerint túlontúl rugalmatlanok voltak ebben a dologban. Sokkal inkább Ágoston mérsékeltségét tartom jónak, aki megengedi a pásztoroknak a kitérést azzal a feltétellel, hogy

[288] "De quel zele et affection."

a menekülésükkel jobban hozzájárulnak a közbiztonsághoz, mintha elárulnák a gondjaikra bízott nyájat. S megmutatja, hogy ez akkor valósul meg, mikor az egyházat nem fosztják meg a jól felkészült szolgálóitól, s mikor kifejezetten a pásztor életét keresik olyannyira, hogy távolléte lecsillapítja az ellenségek dühét. Ha azonban a nyáj – valamint a pásztor – veszélybe kerülnek,[289] és van okunk azt hinni, hogy a pásztor nem annyira a közbiztonság, mint inkább a halálfélelem miatt menekül, Ágoston kijelenti, hogy ez egyáltalában nem törvényes, mert a menekülésének példájával több rosszat tesz majd, mint amennyi jót egész hátralevő életében képes lesz tenni. Az olvasó tájékozódhat a Honoratus püspökhöz írott levélből is (108. levél). Ezen az alapon törvényes volt Cyprianus számára a menekülés, aki oly távol állván a halálfélelemtől, kiválóan elutasította, hogy Mestere áruló megtagadásával megnyerje életét. Csak azt kell fenntartani, hogy a pásztornak a nyáját, vagy akár csak egyetlen juhát is többre kell tartani a saját életénél.

A kinek a juhok nem tulajdonai. Krisztus itt látszólag minden pásztort Önmagán kívül béressé tesz, hiszen mivel egyedül Ő a pásztor, közülünk senkinek sincs joga azt mondani, hogy az Általa táplált juhok a miénk. De emlékezzünk arra, hogy akiket Isten Lelke vezérel, azok a magukénak számítják, ami a Főé, de nem azért, hogy hatalmat követeljenek maguknak, hanem hogy hűségesen tartsák magukat ahhoz, ami nekik feladatul adatott. Az ugyanis, aki igazán egyesült Krisztussal, soha nem szűnik meg aziránt érdeklődni, amit Ő oly nagyra értékelt. Ezután ezt mondja:

13. *A béres pedig azért fut el, mert béres, és nincs gondja a juhokra*, ami azt jelenti, hogy az ő szívét nem indítja meg a nyáj szétszóródása, mivel úgy véli, hogy az egyáltalában nem az övé. Az, aki a bérre, és nem a nyájra néz, megtéveszthet másokat, mikor az egyház a nyugalom állapotában van, de mikor eljön a küzdelem órája, bizonyítékát fogja adni az árulásának.

14. *És ismerem az enyéimet, és engem is ismernek az enyéim*. Az előző mondatban ismét az irántunk érzett szeretetét mutatja meg, mert az ismeret a szeretetből származik, s a gondoskodás a kísérője. Ez azonban azt is jelenti, hogy a végletekig figyelmen kívül hagyja mindazokat, akik nem engedelmeskednek az evangéliumnak, mivel a második mondatban megismétli és megerősíti, amit korábban mondott, hogy – viszont – Őt is ismerik a juhok.

15. *A miként ismer engem az Atya*. Nem szükséges, és nem is ajánlatos olyan fogas kérdésekbe bonyolódni, hogy: Miképpen ismeri az Atya az Ő bölcsességét? Krisztus ugyanis egyszerűen azt jelenti ki, hogy amíg Ő az Istennel való egységünk kötele, Ő Közte és köztünk áll, mintha csak azt mondta volna, hogy nem lehetségesebb az, hogy elfelejtsen minket annál, hogy az Atya elvesse, vagy figyelmen kívül hagyja Őt. Ugyanakkor megköveteli a szolgálatot, amivel kölcsönösen tartozunk Neki. Ő ugyanis minden, az Atyától kapott hatalmat a mi védelmünkre fordít, ezért azt akarja, hogy olyan engedelmesek és Neki odaszántak legyünk, amilyen teljességgel Ő odaszánt az Atyának és utal Hozzá mindent.

16. Más juhaim is vannak nékem, a melyek nem ebből az akolból valók: azokat is elő kell hoznom, és hallgatnak majd az én szómra; és lészen egy akol és egy pásztor.

17. Azért szeret engem az Atya, mert én leteszem az én életemet, hogy újra felvegyem azt.

18. Senki sem veszi azt el én tőlem, hanem én teszem le azt én magamtól. Van hatalmam letenni azt, és van hatalmam ismét felvenni azt. Ezt a parancsolatot vettem az én Atyámtól.

16. *Más juhaim is vannak nékem*. Jóllehet ezt egyesek válogatás nélkül mindenkire, zsidókra és pogányokra egyaránt vonatkoztatják, akik nem voltak Krisztus tanítványai, én

[289] "Que s'il y a danger aussi bien pour les brebis que pour la personne du pasteur."

nem kételkedem abban, hogy itt a pogányok elhívására gondolt. Ő ugyanis az akol elnevezést adja az ókori népek ama gyülekezetének, mely által elkülönültek a világ többi nemzetétől és egy testben egyesültek Isten örökségeként. A zsidókat Isten oly módon fogadta örökbe, hogy különféle kerítésekkel vette őket körül, melyek rítusokat és ceremóniákat tartalmaztak, így nem keveredhettek a hitetlenekkel, bár az akol ajtaja a Krisztusban megerősített örök élet kegyelmes szövetsége volt. Ezen okból nevezi azokat a juhokat, akiknek nem ugyanaz a jelük és eltérő osztályba tartoznak, más juhoknak. Röviden, ez azt jelenti, hogy Krisztus pásztori hivatala nem korlátozódik Júdea határaira, hanem sokkalta kiterjedtebb.

Ágoston megjegyzése ezzel az igeverssel kapcsolatosan kétségtelenül igaz, miszerint mivel sok a farkas az egyházon belül, így sok a juh az egyházon kívül. Ez azonban nem alkalmazható minden vonatkozásban a jelen igeversre, mivel a pogányok, akik egy ideig idegenek voltak, később a zsidókkal együtt meghívást kaptak Isten országába. Mégis elfogadom, hogy Ágoston kijelentése abban a vonatkozásban érvényes, hogy Krisztus nevezi juhoknak a hitetleneket, akik önmagukban a lehető legmesszebb álltak attól, hogy juhoknak lehessen őket nevezni. S ezzel a kifejezéssel nemcsak arra mutat rá, hogy mivé válnak majd, hanem inkább Isten titkos kiválasztására vonatkoztatja mindezt, mert mi már azelőtt juhok vagyunk, hogy tudatában lennénk: Ő a mi pásztorunk. Hasonlóképpen olvassuk máshol, hogy ellenségek voltunk, mikor már szeretett minket (Rm5:10), és ezért mondja Pál is, hogy Isten már azelőtt ismert minket, hogy mi megismertük volna Őt (Gal4:9).

Azokat is elő kell hoznom. Ezalatt azt érti, hogy Isten kiválasztása bizonyos, így senki, akit üdvözíteni akar, nem fog elpusztulni.[290] Mert az Isten titkos célja, mely által egyes emberek az életre rendeltettek, a maga idejében teljes mértékben megmutatkozik az elhívásban – a hatékony elhívásban, mikor megújít az Ő Lelke által, hogy fiaivá legyenek azok, akik előzőleg testtől és vértől születtek.

Feltehető azonban a kérdés: Hogyan kerültek a pogányok társaságba a zsidókkal? A zsidóknak ugyanis nem volt szükséges elutasítani azt a szövetséget, amit Isten az atyáikkal kötött, hogy Krisztus tanítványaivá válhassanak, viszont a pogányoknak sem volt szükséges magukra venniük a törvény igáját ahhoz, hogy beoltatván Krisztusba, a zsidókkal társulhassanak. Itt ügyelnünk kell a szövetség lényege, valamint a külső tartozékai közötti megkülönböztetésre. A pogányok ugyanis nem fogadhatták el másképp a Krisztusba vetett hitet, mint annak az örökkévaló szövetségnek a befogadásával, melyen az üdvösség alapult. Ezen a módon teljesedtek be a próféciák:

„*Ama napon lesz öt város Égyiptomnak földén, a melyek Kanaán nyelvén szólanak*” (Ézs19:18).

Továbbá:

„*a minden nyelvű pogányok közül tíz ember ragad egy zsidó férfiúba s ragad annak ruhája szélébe, mondván: Hadd menjünk veletek*” (Zak8:23).

Továbbá:

„És eljönnek sok népek, mondván: Jertek menjünk fel az Úr hegyére” (Ézs2:4, Mik4:2).

Ábrahámról pedig meg van írva:

„*népek sokaságának atyjává teszlek téged*” (1Móz17:5, Rm4:17), mert „*sokan eljőnek napkeletről és napnyugatról, és letelepednek Ábrahámmal, Izsákkal és Jákóbbal a mennyek országában*” (Mt8:11).

Ami a ceremóniákat illeti, ezek képezik a válaszfalat, ami Pál tájékoztatása szerint lerontatott (Ef2:14). Azaz, a zsidókkal a hit egységében társultunk, ami a lényeget illeti, s a ceremóniák eltöröltettek, hogy semmi se gátolja a zsidókat abban, hogy kezet nyújtsanak nekünk.

[290] “Rien de tout ce qu’il veut estre sauve.”

És lészen egy akol[291] *és egy pásztor*. Azaz, Isten minden gyermeke összegyűjthető és egyesíthető[292] egyetlen testbe, s elismerjük, hogy egyetlen egyetemes egyház létezik,[293] s csak egyetlen test lehet egyetlen fejjel. „*Egy az Úr*", mondja Pál, „*egy a hit, egy a keresztség*" (Ef4:4-5). Egyeknek kell hát lennünk, ahogyan egy reménységben hívattunk el. S bár ez az akol látszólag különböző nyájakra oszlik, ők mégis ama kerítésen belül tartatnak, ami a világban mindenütt szétszórt összes hívő számára közös, mivel ugyanazt az Ígét prédikálják valamennyiüknek, ugyanazokat a sákramentumokat használják, ugyanaz az imarendjük, valamint ugyanaz minden, ami a hitük gyakorlásához tartozik.

És hallgatnak majd az én szómra. Figyeljük meg a módot, mellyel Isten nyája összegyűjtetik. Ez akkor történik, mikor mindenkinek egyetlen pásztora van csupán és mikor egyedül[294] az Ő hangjára figyelnek. Ezek a szavak azt jelentik, hogy mikor az egyház csakis Krisztusnak veti alá magát, engedelmeskedik a parancsainak, és hallgat a hangjára és a tanítására,[295] akkor van csak a jó rend állapotában. Ha a pápisták meg tudják nekünk mutatni, hogy bármi efféle megvan közöttük, akkor hadd élvezzék az egyház megnevezést, amellyel oly sokat dicsekednek. Ám ha Krisztus ott csendben van, ha lábbal tiporják a fenségét, ha kigúnyolják szent rendeléseit, akkor mi más volna ez egységük, mint ördögi összeesküvés, ami rosszabb és sokkalta jobban utálandó, mint bármiféle szétszóródás? Emlékezzünk hát rá, hogy mindig a Fővel kell kezdenünk. Ezért a próféták is, mikor az egyház helyreállításáról beszélnek, mindig egyesítik Dávidot, a királyt Istennel, mintha csak azt mondták volna, hogy ott nincs egyház, ahol nem Krisztus uralkodik, s nincs máshol Isten országa, csak ahol a pásztor tisztelete Krisztusnak adatik.

17. *Azért szeret engem az Atya*. Valóban létezik egy másik és magasabbrendű ok, amiért az Atya a Fiút szereti, mert nem hiába hallatszott a szózat a mennyből: „Ez amaz én szerelmes fiam, a kiben én gyönyörködöm" (Mt3:17, 17:5). Mivel azonban Ő a mi javunkra lett emberré, nem kell csodálkoznunk, ha azt állítja: azért szereti Őt az Atya, mert a mi üdvösségünk még a saját életénél is drágább a számára. Ez Isten jóságának csodálatos ajánlása, s joggal kell egész lelkünket elragadtatott bámulatra serkentenie annak, hogy Isten nemcsak kiterjeszti a csakis az egyszülött Fiúnak kijáró szeretetet miránk, de még ránk is utal, mint ennek a szeretetnek a végső okára. S valóban nem volt más szüksége annak, hogy Krisztus a mi testünket öltse Magára, melyben Ő volt a szeretett, mint hogy az lehessen az Atyja kegyelmének a záloga a mi megváltásunkban.

Van hatalmam ismét felvenni azt. Mivel a tanítványokat mélységesen elszomoríthatta az, amit Krisztus haláláról hallottak, s még a hitük is nagyon megrendülhetett, a feltámadásának reménységével vigasztalja őket, ami hamarosan bekövetkezik majd. Mintha azt mondta volna, hogy nem amiatt hal meg, mert a halál Őt elnyeli, hanem azért, hogy utána győztesként feltámadhasson. S még napjainkban is úgy kell szemlélnünk Krisztus halálát, hogy egyidejűleg megemlékezünk a feltámadásának dicsőségéről is. Azaz, tudjuk, hogy Ő az élet, mivel a halállal folytatott küzdelemben fényes győzelmet vívott ki és hatalmas diadalt aratott.

18. *Senki sem veszi azt el én tőlem*. A másik vigasztalás, melyből a tanítványok bátorságot meríthetnek Krisztus halálát illetően, hogy nem kényszerből hal meg, hanem önként adja Magát a nyája üdvössége végett. S nemcsak azt jelenti ki, hogy egyetlen embernek sincs hatalma Őt halálra adni, csak ha ehhez hozzájárul, hanem azt is kijelenti, hogy

---

[291] A francia változat szerint: "*Et il y aura une bergerie et un Pasteur*." A latin eredetiben azonban a szerző, vagy szándékosan, vagy figyelmetlenségből megváltoztatta a fordítást, az *ovile* (akol) szót a *grex* (nyáj) szóval helyettesítve. "*Et fiet unus grex*;" — "*és lesz egyetlen nyáj*." — a szerk.

[292] "Assemblez et unis."

[293] "Une saincte Eglise universelle."

[294] "Sa voix seule."

[295] "Sa voix et sa doctrine."

Ő mentes a szükségesség minden erőszakától. Velünk másként van, ránk ugyanis vonatkozik a meghalás szükségessége a bűneink miatt. Igaz, Maga Krisztus is halandó embernek született, de ez szándékos alávettetés volt, nem pedig valaki más miatt rá kivetett rabszolgaság. Krisztus tehát a tanítványait akarta megerősíteni, hogy mikor nem sokkal ezután látják őt halálra adatni, nehogy kétségbeessenek, mintha az ellenségei győzték volna le Őt, hanem tudhassák, hogy Isten csodálatos gondviselése következtében kell Neki meghalnia a nyájáért. S ennek a tanításnak az állandó haszna, hogy Krisztus halála engesztelés a mi bűneinkért, mert önkéntes áldozat volt, amint Pál mondja: „egynek engedelmessége által sokan igazakká lesznek" (Rm5:19).

Hanem én teszem le azt én magamtól. Ezeket a szavakat kétféleképpen magyarázhatjuk: vagy úgy, hogy Krisztus Maga veti le az életét, de megmarad annak, ami volt pontosan úgy, ahogyan egy ember leveti a ruháját, vagy úgy, hogy önként hal meg.

Ezt a parancsolatot vettem az én Atyámtól. Felhívja a figyelmünket az Atya örök céljára avégett, hogy tájékoztasson: az Atya annyira a szívén viseli a mi üdvösségünket, hogy nekünk ajánlotta hatalmas és kiváló egyszülött Fiát,[296] s Maga Krisztus, Aki azért jött a világba, hogy minden vonatkozásban engedelmeskedjen az Atyának, megerősíti azt a kijelentést, hogy ezzel nem volt más célja, csak a mi javunk.

19. Újra hasonlás lőn a zsidók között e beszédek miatt.

20. És sokan mondják vala közülök: Ördög van benne és bolondozik, mit hallgattok reá?

21. Mások mondának: Ezek nem ördöngősnek beszédei. Vajjon az ördög megnyithatja-é a vakok szemeit?

22. Lőn pedig Jeruzsálemben a templomszentelés ünnepe: és tél vala;

23. És Jézus a templomban, a Salamon tornáczában jár vala.

24. Körülvevék azért őt a zsidók, és mondának néki: Meddig tartasz még bizonytalanságban bennünket? Ha te vagy a Krisztus, mondd meg nékünk nyilván!

25. Felele nékik Jézus: Megmondtam néktek, és nem hiszitek: a cselekedetek, a melyeket én cselekszem az én Atyám nevében, azok tesznek bizonyságot rólam.

26. De ti nem hisztek, mert ti nem az én juhaim közül vagytok. A mint megmondtam néktek:

27. Az én juhaim hallják az én szómat, és én ismerem őket, és követnek engem:

28. És én örök életet adok nékik; és soha örökké el nem vesznek, és senki ki nem ragadja őket az én kezemből.

29. Az én Atyám, a ki azokat adta nékem, nagyobb mindeneknél; és senki sem ragadhatja ki azokat az én Atyámnak kezéből.

30. Én és az Atya egy vagyunk.

19. *Újra hasonlás lőn*. Krisztus beszédéből az az előny származott, hogy szerzett Neki néhány tanítványt, mivel azonban a tanításának sok az ellensége is, ebből megosztás kerekedett, s két pártra oszlottak azok, akik előzőleg egyetlen egyháznak tűntek. Mindenki ugyanis egyhangúlag azt vallotta, hogy Ábrahám Istenét imádják, és Mózes törvényét tartják be, most azonban, mikor Krisztus színre lép, ebben a dologban nézeteltérések kezdenek kialakulni közöttük. Ha ez a megvallás őszinte lett volna, Krisztus, aki a könyörületesség legszorosabb köteléke, s akinek a hivatala a szétszórt dolgok összegyűjtése, nem törte volna meg az egyetértésüket. Krisztus azonban az Ő evangéliumának fényével sokak képmutatását leleplezi, akik azzal dicsekedtek, hogy ők Isten népe, de csak hamisan és képmutató módon színlelték ezt.

[296] "Aussi grand et excellent qu'il peut estre."

Sokak gonoszsága tehát annak oka, amiért az egyház még mindig részekre oszlik, s amiért a részek közötti civakodás fellángolt. Mégis, akik a békeséget megzavarják, ránk hárítják a szégyent, és szakadároknak neveznek bennünket. A fő vád ugyanis, amit a pápisták felhoznak ellenünk, hogy a tanításunk megzavarta az egyház békéjét. Az igazság azonban az, hogy ha engedelmesen alávetnék magukat Krisztusnak, s támogatnák az igazságot, minden civakodás azonnal megszűnne. De mikor a végsőkig morognak és panaszkodnak Krisztusra, s nem hagynak nekünk békességet, csak azzal a feltétellel, ha kioltjuk Isten igazságát és kiűzzük Krisztust az Ő birodalmából, akkor nincs joguk az egyházszakadás bűnével vádolni, mert pontosan ők azok, mint azt bárki megláthatja, akiket ezzel a bűnnel vádolni kell. Minket mély szomorúsággal kell eltöltenie annak, hogy az egyház részekre szakadt azok között, akik ugyanazt a vallást vallják, de jobb, ha vannak néhányan, akik a bűnösöktől elkülönülve egyesülnek Krisztussal, mint Fővel, mintha mindenki egy akarattal megvetné Istent. Következésképpen, mikor egyházszakadások lépnek fel, meg kell vizsgálnunk, kik azok, akik elszakadnak Istentől és az Ő tiszta tanításától.

20. *Ördög van benne*. A legsértőbb szidalmat használják Krisztussal szemben, amit csak ki tudnak agyalni, hogy mindenki megrémüljön az Ő meghallgatásának gondolatától. A bűnös emberek ugyanis, hogy ne kényszerüljenek az Isten iránti engedelmességre, dühödten és csukott szemmel büszkén lenézik Őt és másokat is ugyanerre a dühkitörésre buzdítanak, hogy Krisztusnak egyetlen szavát se hallgassák csendesen. Krisztus tanításának azonban elegendő ereje van ahhoz, hogy megvédje magát a rágalmakkal szemben. S ezt értik a hívők a következő válaszuk alatt:

21. *Ezek nem ördöngősnek beszédei*. Ez ugyanaz, mintha azt követelték volna, hogy az emberek magából a tényből kiindulva ítéljenek, mert az igazság, mint mondtuk, elég erőteljes, hogy fenntartsa önmagát. S a mi hitünk egyetlen védelme az, hogy a gonoszok soha nem lesznek képesek megakadályozni, hogy Isten ereje és bölcsessége,[297] valamint jósága kivilágítsanak az evangéliumból.

22. *Lőn pedig Jeruzsálemben a templomszentelés ünnepe*. Az εγκαίνια görög szó, amit templomszentelésnek[298] fordítottak, helyesen helyreállítást jelent, mivel a beszennyezett templomot Makkabeus Júdás parancsára szentelték meg ismét, s elrendelték, hogy az újabb megszentelést, vagy helyreállítást minden évben meg kell ünnepelni, hogy az emberek emlékezhessenek Isten kegyelmére, ami véget vetett Antiochus Epiphanes zsarnoki hatalmának. Krisztus a szokásnak megfelelően ezen a napon jelent meg a templomban, hogy prédikációja bőségesebb gyümölcsöt teremhessen a nagy embertömeg közepette.

23. *És Jézus a templomban, a Salamon tornáczában jár vala*. Az evangélista a Salamon tornácának adja a templom megnevezést, nem mintha ez lett volna a szentély, mert ez csak a templom kiegészítése volt. S nem is a régi, a Salamon által felépített tornácra gondolt, amit teljesen megsemmisítettek a káldeusok, hanem amit a zsidók – talán mindjárt a babiloni fogságból való visszatérésük után – a régi tornác mintájára építettek, s ugyanazt a nevet adták neki, hogy nagyobb tiszteletnek örvendjen. Heródes később itt építtetett új templomot.

24. *Körülvevék azért őt a zsidók*. Ez kétségtelenül ravasz támadás volt Krisztus ellen, legalábbis azok részéről, akiktől a terv származott. A köznép ugyanis minden fondorlat nélkül vágyhatott arra, hogy Krisztus jelentse be nyíltan: Isten küldte Őt szabadítóként, néhányan azonban trükkösen és fortélyosan akarták kihúzni Belőle ezeket a szavakat, hogy aztán vagy a csőcselék ölje meg, vagy a rómaiak vessék rá a kezüket.

Meddig tartasz még bizonytalanságban bennünket? A bizonytalanság miatt panaszkodván azt színlelik, hogy oly hevesen vágynak a megígért megváltásra, hogy elméiket türelmetlenül és szüntelenül Krisztus várása tölti el. S valóban az a kegyesség valódi érzése,

[297] "Et aussi sa boute"
[298] "Le mot Grec pour lequel nous avons mis Dedicace."

hogy csakis Magában Krisztusban lehet megtalálni azt, ami kielégíti az elméinket, vagy a valódi nyugalmat adja meg neki, hisz Ő Maga mondja: „Jőjjetek én hozzám mindnyájan, a kik megfáradtatok és megterheltettetek, és én megnyugosztlak titeket. Vegyétek föl magatokra az én igámat, és tanuljátok meg tőlem, hogy én szelid és alázatos szívű vagyok: és nyugalmat találtok a ti lelkeiteknek", (Mt11:28-29). Így tehát, akik Krisztushoz jönnek, ugyanarra kell készülniük, amit ezek az emberek színlelnek. Ők azonban tévednek, mikor Krisztust vádolják, mintha mostanáig nem erősítette volna a hitüket, ugyanis az teljes mértékben az ő hibájuk volt, hogy nem ismerték meg tökéletesen és teljesen. Mindig az a helyzet azonban a hitetlenekkel, hogy inkább megmaradnak a kételkedésben, semhogy Isten Ígéjének bizonyosságára alapoznának. Napjainkban is sokakat látunk, akik szándékosan becsukják a szemeiket, s azért terjesztik ki kételkedésük felhőit, hogy elsötétíthessék az evangélium tiszta fényét. Látunk aztán megannyi könnyed lelket, akik az üres spekulációkban csaponganak, s egész életük során soha nem találnak állandó lakhelyet.

Mondd meg nékünk nyilván! Mikor azt követelik, hogy Krisztus jelentse ki Magát szabadon, vagy nyíltan és bátran, ezalatt azt értik, hogy többé ne beszéljen közvetetten, vagy nyakatekert módon. Így tehát homályossággal vádolják a tanítását, ami éppen ellenkezőleg, nagyon is világos és konkrét volt, csak az emberek, akik hallgatták, süketek voltak. Ez a történet arra figyelmeztet minket, hogy nem kerülhetjük el a gonosz emberek ravaszságait és rágalmait, ha az evangélium prédikálására kapunk elhívást. Így tehát vigyáznunk kell, és nem kell új dologként meglepődni azon, ha ugyanaz történik velünk, mint a Mesterünkkel.

25. *Megmondtam néktek*. A mi Urunk Jézus[299] nem rejti véka alá, hogy Ő a Krisztus, ám mégsem tanítja őket, mintha tanulni akartak volna, hanem inkább szidja őket csökönyös rosszindulatuk miatt, ugyanis bár Isten Ígéje és munkái tanították őket, semmit sem léptek előre. Ennek megfelelően azt, hogy nem ismerik Őt, a saját hibájukként rója fel nekik, mintha azt mondta volna: „Az én tanításomat könnyen meg lehet érteni, a ti szégyenetek, hogy gonoszul ellenálltok Istennek".

A cselekedetek, a melyeket én cselekszem. Annak érdekében beszél a cselekedeteiről, hogy meggyőzze őket: kétszeresen is makacsak, mert a tanítás mellett szembeszökő bizonyságokkal találkozhattak volna a csodáiban is, ha nem lettek volna hálátlanok Istennel szemben. Kétszer ismétli a *nem hisztek* szavakat annak bizonyítása végett, hogy önszántukból voltak süketek a tanításra, s vakok a cselekedetekre, ami a szélsőséges és kétségbeejtő rosszindulat bizonyítéka. Azt mondja, hogy Atyja nevében cselekszik, mivel az volt a célja, hogy Isten hatalmáról tegyen bizonyságot ezekben a cselekedetekben, melyek által nyíltan kijelenthető, hogy Ő Istentől jött.

26. *Mert ti nem az én juhaim közül vagytok*. Alaposabb okát adja annak, amiért nem hisznek sem a csodáinak, sem a tanításának. Ez az ok nem más, mint hogy ők elvetettek. Észre kell vennünk Krisztus célját: mivel ők azzal dicsekedtek, hogy ők képezik Isten egyházát, hogy a hitetlenségük semmit se vegyen el az evangélium tekintélyéből, Krisztus kimondja, hogy a hit ajándéka speciális ajándék. S valóban, mielőtt az emberek ismerhetnék Istent, nekik kell ismertekké lenniük Általa, amint Pál mondja (Gal4:9). Másrészről azok, akikre Isten nem néz állandóan Vele ellenkező irányba kell, hogy nézzenek. Ha valaki morgolódik emiatt, azt állítván, hogy a hitetlenség oka Istenben rejlik, mert egyedül Neki van hatalma arra, hogy juhokká tegyen embereket, erre azt mondom, hogy Ő minden vádtól mentes, mert az emberek csakis a saját szándékos rosszindulatukból vetik el Isten kegyelmét. Isten megtesz mindent, hogy hitre indítsa őket, de ki szelídíti meg a vadállatokat?[300] Ez sosem történik meg mindaddig, amíg Isten Lelke juhokká nem változtatja őket. Azok, akik vadak, hiába próbálják Istenre hárítani a vadságuk miatti felelősséget, az ugyanis a saját természetükhöz tartozik. Röviden, Krisztus szerint nem csodálatos, ha kevesen vannak, akik

[299] "Nostre Seigneur Jesus."
[300] "Mais qui apprivoisera des bestes sauvages?"

tisztelik az Ő evangéliumát, mert mindazok, akiket Isten nem vezetett a hitbéli engedelmességre, vad és dühödt állatok. Annál inkább ésszerűtlen és abszurd, hogy az evangélium tekintélye emberek hitétől függjön. Inkább a hívőknek kell azt fontolóra venni, hogy ők azért kötődnek jobban Istenhez, mert miközben mások a vakság állapotában maradnak, ők a Lélek által megvilágosíttatván Krisztushoz vonatnak. S ezért van alapja a vigasztalódásnak az evangélium szolgálóinak esetében is, ha munkájuknak semmi haszna sincs.

27. *Az én juhaim hallják az én szómat*. Az ellentétjéből levont következtetéssel bizonyítja, hogy ők nem juhok, mivel nem engedelmeskednek az evangéliumnak. Isten ugyanis hatékonyan elhívja mindazokat, akiket kiválasztott, így Krisztus juhainak mivoltát a hitük bizonyítja. S valóban, az ok, ami miatt a hívőket a juhok névvel illeti az, hogy ők átadták magukat Istennek, hogy a Főpásztor keze irányítsa őket, s félretévén természetük féktelenségét, lágyakká és taníthatókká váltak. Nem kis vigasztalás a hűséges tanítók számára az, hogy bár a világ nagyobbik része nem figyel Krisztusra, Neki mégis vannak juhai, akiket ismer, és akik által Ő is megismertetik. Tegyenek hát meg a juhok mindent, hogy az egész világot behozzák Krisztus akoljába, ám ha nem akaratuk szerint sikerül, elégedjenek meg azzal, hogy a juhok saját maguktól összegyűlnek majd. A többit már megmagyaráztuk.

28. *És soha örökké el nem vesznek*. A hit felbecsülhetetlen gyümölcse, hogy Krisztus azt parancsolja nekünk: legyünk meggyőződve a saját biztonságunkról, ha hit által bekerülünk az Ő akoljába. Azt is meg kell azonban figyelnünk, hogy miféle alapokon nyugszik ez a bizonyosság. Azon, hogy Ő lesz a mi üdvösségünk hűséges őrzője, mert bizonyságot tesz róla, hogy a mi üdvösségünk az Ő kezében van. S ha ez nem lenne elég, azt is mondja még, hogy Őt biztonságosan őrzi az Atya hatalma. Ez figyelemre méltó igevers, amiből megtanuljuk, hogy az összes választott üdvössége nem kevésbé bizonyos dolog, mint az, hogy Isten hatalma legyőzhetetlen. Emellett Krisztusnak nem állt szándékában ostobán a levegőt vagdalni ezekkel a szavakkal, hanem olyan ígéretet akart adni, mely erősen lehorgonyozva marad meg az elménkben. Ebből arra következtetünk, hogy Krisztus eme kijelentése az akarta bemutatni, hogy a választottak abszolút biztosak az üdvösségükben. Hatalmas ellenségek vesznek körül minket és oly nagy a mi gyengeségünk, hogy minden pillanatban közvetlen életveszélyben vagyunk, de mivel Ő megtartja, amit rábíztunk (2Tim1:12), semmi okunk sincs reszketni, ha életünk veszélybe kerül. Ebből következtethetünk arra is, hogy micsoda őrültség a pápisták meggyőződése, ami a szabad akaraton, a saját erényeiken és a saját érdemeiken alapszik. Nagyon eltérő a mód, mellyel Krisztus a követőit tanítja, hogy emlékezzenek: ők, mintegy a megszámlálhatatlanul sok rabló által körülvett erdő közepén nemcsak fegyvertelenek és prédának kitettek, hanem annak is tudatában lévén, hogy a halál oka bennük magukban rejlik, egyedül Isten védelmére hagyatkozva nyugodtan sétálhatnak. Röviden, üdvösségünk azért bizonyos, mert Isten kezében van, mivel a hitünk gyenge és nagyon is hajlamosak vagyunk az ingadozásra. Isten azonban, aki védelmébe vett minket elegendően hatalmas ahhoz, hogy egyetlen fuvallatával szétszórja ellenségeink összes erejét. Számunkra nagyon fontos, hogy erre nézzünk, hogy a kísértésektől való félelem meg ne rémítsen bennünket, mert Krisztus még a módot is meg akarta mutatni, amelynek segítségével a juhok képesek könnyen megélni a farkasok között.

És senki sem ragadhatja ki azokat az én Atyámnak kezéből. Az *és* szó ebben az igeversben azt jelenti: *tehát*. Krisztus ugyanis azért állítja, hogy a hívők üdvössége nincs kitéve ellenségeik irányíthatatlan személyeinek, mert Isten hatalma legyőzhetetlen, így mielőtt ők elpusztulnának, Istennek le kell győzetnie, mert az Ő keze védelmezi őket.

30. *Én és az Atya egy vagyunk*. A gonoszok gúnyolódására akart megfelelni, mert állíthatták, hogy Isten hatalma egyáltalában nem az Övé, hogysem megígérhetné a tanítványainak, hogy bizonyosan megvédi őket. Ezért bizonyságot tesz róla, hogy az Ő dolgai oly szorosan egyek az Atya dolgaival, hogy az Atya segítségét sem Ő, sem a juhai nem fogják

sohasem nélkülözni. A régiek rosszul használták ezt az igeverset annak bizonyítására, hogy Krisztus egylényegű (ὁμοούσιος) az Atyával. Krisztus ugyanis nem a lényeg egységéről beszél, hanem az Atyával való egyetértéséről, azaz bármit tesz Krisztus, azt az Atya hatalma fogja megerősíteni.

31. Ismét köveket ragadának azért a zsidók, hogy megkövezzék őt.

32. Felele nékik Jézus: Sok jó dolgot mutattam néktek az én Atyámtól; azok közül melyik dologért követek meg engem?

33. Felelének néki a zsidók, mondván: Jó dologért nem kövezünk meg téged, hanem káromlásért, tudniillik, hogy te ember létedre Istenné teszed magadat.

34. Felele nékik Jézus: Nincs-é megírva a ti törvényetekben: Én mondám: Istenek vagytok?

35. Ha azokat isteneknek mondá, a kikhez az Isten beszéde lőn (és az írás fel nem bontható),

36. Arról mondjátok-é ti, a kit az Atya megszentelt és elküldött e világra: Káromlást szólsz; mivelhogy azt mondám: Az Isten Fia vagyok?!

31. *Ismét köveket ragadának azért a zsidók.* Amiképpen az igaz vallás Isten dicsőségének fenntartásában ég a saját buzgalmától, amit Isten Lelke irányít, úgy a hitetlenség is a dühöngés anyja, és a gonosz oly módon nógatja a bűnösöket, hogy ne mást, mint mészárlást leheljenek. Ez az eredmény megmutatja, hogy miféle szándékkal tették fel a kérdést Krisztusnak: mert a nyílt megvallás, amire színlelt módon vágytak, azonnal az őrültségbe vezeti őket. S mégis, noha nagy hevességgel siettek Krisztust elnyomni, kétség sem férhet hozzá, hogy valamiféle valószínűnek látszó okát adták ítéletüknek, mintha a törvény parancsa alapján cselekedtek volna, ami által Isten elrendelte, hogy a hamis prófétát meg kell kövezni (5Móz13:5).

32. *Sok jó dolgot mutattam néktek.* Krisztus itt nemcsak azt mondja ki, hogy nincs okuk a durvaságra, de megvádolja őket hálátlansággal is, amiért ennyire igazságtalan megtorlással illetnék Isten jóindulatát. S nemcsak azt jelenti ki, hogy egy-két dologban a szolgálatukra állt, hanem hogy nagyon sok módon viseltetett jóindulattal irántuk. Aztán azért szidja meg őket, hogy nemcsak önmaguk, de Isten iránt is hálátlanok, mikor azt mondja, hogy Ő az Atya szolgálója, Aki nyíltan kimutatta a hatalmát, hogy megismerhessék és megbizonyosodhassanak róla. Mikor ugyanis azt mondja, hogy a jó dolgok az Atyától származnak, ezalatt azt érti, hogy ezeknek Isten a szerzője. Ennek jelentése tehát így foglalható össze: „Istennek szándékában állt, hogy általam megkülönböztetett javakat juttasson nektek, az én kezem által ruházta azokat rátok. Kergessetek csak, amennyire akartok, én nem tettem semmit, ami ne érdemelne dicséretet és jóakaratot. Engem üldözvén tehát ti az Isten ajándékaival szembeni haragotokat mutatjátok meg". A kérdés azonban nagyobbat döf a lelkiismeretükön, mintha közvetlen kijelentést tett volna.

33. *Jó dologért nem kövezünk meg téged.* Bár a gonoszok nyílt háborút vívnak Isten ellen, mégsem akarnak sohasem vétkezni valamiféle elfogadható látszat nélkül. Ennek következménye az, hogy mikor Isten Fia ellen dühösködnek, nem elégednek meg ezzel a durvasággal, hanem egy ki nem provokált vádat is megfogalmaznak Vele szemben, majd Isten dicsősége ügyvédeinek és védelmezőinek színeiben tetszelegnek. A jó lelkiismeretnek tehát számunkra a merészség falának kell lenni, mely által bátran visszaverünk minden szidalmat és rágalmat, mellyel támadnak minket. Mert díszítse bármilyen hihetőség a rosszindulatukat, s fogalmazzanak meg bármiféle időleges vádat velünk szemben, ha Isten ügyéért harcolunk, Ő nem fogja megtagadni, hogy kiálljon az igazsága mellett. Mivel azonban a gonoszok soha nincsenek híján a látszatnak, mikor Isten szolgáit elnyomják, továbbá mivel

fokozott az arcátlanságuk, így még mikor legyőzetnek, akkor sem szűnnek meg rágalmazni, ezért türelemre és szelídségre van szükségünk, hogy mindvégig kitartsunk.

Hanem káromlásért. A káromlás szót, ami a világi szerzők esetében általában mindenféle megrovást jelent, a Szentírás az Istenre vonatkoztatja, mikor az Ő fenségét éri támadás, vagy sérelem.

Tudniillik, hogy te ember létedre Istenné teszed magadat. Kétfajta (isten)káromlás létezik: vagy mikor Istent megfosztják attól a tisztelettől, ami megilleti Őt, vagy amikor bármit, ami nem illik az Ő természetére, vagy ellentétes azzal, neki tulajdonítanak. Azt állítják tehát, hogy Krisztus istenkáromló és szentségtörő személy, mivel halandó emberként isteni tiszteletet követel Magának. S ez az istenkáromlás jogos meghatározása lenne, ha Krisztus csak egy ember volna. Ők csak abban tévednek, hogy nem akarják elismerni az istenségét, ami tisztán látható volt a csodáiban.

34. *Nincs-é megírva a ti törvényetekben?* Elhárítja Magától a Neki tulajdonított bűnt, de nem azzal, hogy tagadná, hogy Ő Isten Fia, hanem annak fenntartásával, hogy joggal mondtam, amit mondott. Válaszát mégis a jelenlevőkhöz igazítja ahelyett, hogy teljes magyarázatot adna, mivel eddig már éppen eleget törekedett arra, hogy kimutassa rosszindulatukat. S hogy milyen értelemben nevezi Magát Isten Fiának, azt nem magyarázza meg teljes mértékben, hanem közvetett módon jelenti ki. Az általa alkalmazott érv nem egyenlőségekből, hanem a kisebbtől a nagyobb felé haladásból származik.

Én mondám: Istenek vagytok. A Szentírás azokat nevezi isteneknek, akikre Isten valamilyen tiszteletreméltó hivatalt ruházott. Akit Isten elválasztott, hogy mindenki mástól különb legyen, sokkal méltóbb erre a megtisztelő megnevezésre. Ebből következik, hogy a Szentírás rosszindulatú és hamis magyarázói azok, akik elismerik az elsőt, de megsértődnek a másodikon. Krisztus a Zsolt82:6-ból idéz, ahol meg van írva: „Én mondottam: Istenek vagytok ti és a Felségesnek fiai ti mindnyájan”, ahol Isten a Föld ama királyaira és bíráira panaszkodik, akik zsarnoki módon visszaélnek a tekintélyükkel és a hatalmukkal a bűnös szeszélyeiknek megfelelően, elnyomják a szegényt, és mindenféle gonoszságot tesznek. Megrója őket, hogy megfeledkezvén Róla, Akitől ezt a nagy megtiszteltetést kapták, Isten nevét szentségtelenítik meg. Krisztus a szóban forgó esetre vonatkoztatja, hogy isteneknek neveztetnek, mivel ők Isten szolgái a világ kormányzásában. Ugyanezen okból nevezi a Szentírás az angyalokat isteneknek, mivel általuk világítja be Isten dicsősége a világot. Meg kell figyelnünk a kifejezésmódot:

35. *A kikhez az Isten beszéde lőn*. Krisztus ezalatt azt érti, hogy Isten kétségtelen parancsával kaptak felhatalmazást. Ebből arra következtetünk, hogy a birodalmak nem véletlenül keletkeztek, s nem is az emberek hibáinak következtében, hanem Isten akarata jelölte ki azokat, mert Ő azt akarja, hogy politikai rend álljon fenn az emberek között, s hogy minket a szokásjog és a törvények irányítsanak. Emiatt mondja Pál, hogy mindenki, aki „ellene támad a hatalmasságnak, az Isten rendelésének támad ellene” (Rm13:2). Talán ellene vetik majd ennek, hogy a többi elhívás is Istentől ered, s Ő hagyja azokat jóvá, de ezen az alapon nem nevezzük a földműveseket, vagy tehénpásztorokat, vagy a foltozóvargákat isteneknek. Erre azt mondom, hogy az nem egyetemes bejelentés, hogy mindenki, akit Isten bármilyen konkrét életformára hív el, istennek fog neveztetni, hanem Krisztus itt azokról a királyokról beszél, akiket Isten magasabb szintre emelt, hogy uralkodhassanak és kormányozhassanak. Röviden, tudjuk meg, hogy az elöljárók azért neveztetnek isteneknek, mert Isten adta nekik a tekintélyt. A törvény fogalma alatt Krisztus az egész tanítást érti, mellyel Isten az Ő ókori egyházát kormányozta. S mivel egyedül a próféták voltak a törvény magyarázói, a zsoltárokat joggal lehetett a törvény kiegészítéseinek tekinteni. Az pedig, hogy *az írás fel nem bontható*, azt jelenti, hogy a Szentírás megszeghetetlen.

36. *A kit az Atya megszentelt*. Van megszentelődés, mely közös minden hívő számára. Itt azonban Krisztus valami sokkal kiválóbbat igényel Magának, miszerint egyedül Ő

különíttetett el mindenki mástól, hogy a Lélek hatalma és Isten fensége megmutatkozhasson Őbenne, amint korábban mondta, hogy „őt az Atya pecsételte el, az Isten” (Jn6:27). Ez azonban szigorúan csak Krisztus személyére vonatkozik, ami az Ő testben való megjelenését illeti. Ennek megfelelően van összekapcsolva ez a két dolog, hogy Ő megszenteltetett és elküldetett a világba. Azt is meg kell értenünk azonban, hogy miféle okból és milyen feltétellel küldetett Ő el. Azzal, hogy üdvösséget hozzon Istentől és minden lehetséges módon bizonyítsa be és mutassa meg Önmagáról, hogy Ő az Isten Fia.

Arról mondjátok-é ti… Káromlást szólsz? Az ariánusok hajdanában csűrték-csavarták ezt az igeverset azt bebizonyítandó, hogy Krisztus a természeténél fogva nem Isten, hanem egyfajta kölcsönzött istenséggel rendelkezik. Ezt a tévedést azonban könnyű megcáfolni, mert Krisztus most nem azt mondja ki, hogy micsoda Ő Önmagában, hanem hogy minek kell Őt elfogadnunk az emberi testben végrehajtott csodái alapján. Mi ugyanis soha nem leszünk képesek felfogni az Ő örökkévaló istenségét, míg Megváltóként be nem fogadjuk, már amennyire az Atya megmutatta Őt nekünk. Emellett emlékeznünk kell arra, amit már korábban említettem, hogy Krisztus ebben az igeversben nem teljesen és kifejezetten azt magyarázza meg, hogy micsoda Ő, amit megtenne a tanítványai között, hanem inkább az ellenségei rágalmainak megcáfolásával törődik.

37. Ha az én Atyám dolgait nem cselekszem, ne higyjetek nékem;

38. Ha pedig azokat cselekszem,[301] ha nékem nem hisztek is, higyjetek a cselekedeteknek: hogy megtudjátok és elhigyjétek, hogy az Atya én bennem van, és én ő benne vagyok.

39. Ismét meg akarák azért őt fogni; de kiméne[302] az ő kezökből.

40. És újra elméne túl a Jordánon, arra a helyre, a hol János először keresztelt vala; és ott marada.

41. És sokan menének ő hozzá és mondják vala, hogy: János nem tett ugyan semmi csodát; de mindaz, a mit János e felől mondott, igaz vala.

42. És sokan hivének ott ő benne.

37. *Ha az én Atyám dolgait nem cselekszem*. Nehogy azt válaszolhassák a zsidók, hogy hiába dicsekedett a megszentelődéssel, és mindennel, ami ettől függött, ismét felhívja a figyelmüket a csodáira, melyekben elégséges bizonyítéka rejlett az Ő istenségének. Mindez egy engedmény formájában, mintha azt mondta volna: „Nem akarom, hogy bármi más feltétellel adjatok hitelt a szavaimnak, mint az általatok világosan látott tények alapján.[303] Nyugodtan elutasíthattok, ha Isten nem tett nyíltan bizonyságot mellettem”.

Atyám dolgai. Így nevezi a cselekedeteit, mert azok valóban isteniek voltak, s mert oly nagy hatalom mutatkozott meg azokban, hogy nem lehetett embernek tulajdonítani.

38. *Ha pedig azokat cselekszem*. Kimutatja, hogy nyíltan vádolhatók a hitetlen és szentségtörő viselkedéssel, mert nem adják meg a nagyrabecsülést, vagy tiszteletet annak,[304] ami kétségtelenül Isten munkája. A második engedmény az, mikor azt mondja, hogy „Noha én megengedem nektek, hogy kételkedjetek a tanításomban, azt legalábbis nem tagadhatjátok, hogy az általam véghezvitt csodák Istentől vannak. Ti tehát nem egy embert, hanem Istent utasítjátok el nyíltan”.

Hogy megtudjátok és elhigyjétek. Jóllehet a megismerést a hit elé helyezi, mintha a hit ennek alárendeltségébe tartozna, azért teszi ezt, mivel hitetlen és csökönyös emberekkel van dolga, akik mindaddig nem vetik alá magukat Istennek, amíg le nem győzetnek és a

[301] “Et si je les fay;” — “de ha teszem azokat.”
[302] “Mais il eschappa.”
[303] “Sinon que vous voyez le faict evident devant vos yeux.”
[304] “Aucune reverence ni honneur.”

tapasztalaton keresztül nem kényszeríttetnek: a lázadók ugyanis először megismerni akarnak, mielőtt hinnének. A mi kegyelmes Istenünk azonban annyira elnéző velünk szemben, hogy az Ő cselekedetei által készít fel minket a hitre. Istennek és az Ő titkos bölcsességének az ismeret azonban a hit után következik, mivel a hit engedelmessége nyitja meg számunkra a mennyei királyság ajtaját.

Hogy az Atya én bennem van, és én ő benne vagyok. Ugyanazt ismétli, amit előzőleg más szavakkal mondott el, hogy „*Én és az Atya egy vagyunk*". Minden arra vonatkozik, hogy az Ő szolgálatában semmi sincs, ami ellentétes volna az Ő Atyjával. „*Az Atya*", mondja, „*én bennem van*", azaz „Az isteni hatalom mutatkozik meg bennem".

És én ő benne vagyok, azaz „Nem teszek semmit, amit ne az Atya parancsolna, így tehát kölcsönös kapcsolat áll fenn köztem és az Atya között". Ez a beszélgetés nem a lényeg egységére vonatkozik, hanem az isteni hatalom Krisztusban való megmutatkozására, melyből nyilvánvalóvá vált, hogy Őt az Isten küldte.

39. *Ismét meg akarák azért őt fogni*. Ez kétségtelenül azért történt, hogy kiűzhessék a templomból, és azonnal megkövezhessék, mert dühüket Krisztus szavai egyáltalában nem csillapították. Ami az evangélista által mondottakat illeti, hogy *kiméne az ő kezükből*, ez nem történhetett másképpen, mint az isteni hatalom csodálatos felhasználásával. Ez arra emlékeztet minket, hogy soha nem vagyunk kitéve a bűnös emberek törvénytelen szeszélyeinek, amit Isten mindig megzaboláz, ha úgy látja jónak.

40. *És újra elméne túl a Jordánon*. Krisztus a Jordánon túlra ment, hogy ne kelljen haszontalanul állandóan küzdenie. Példájával tehát arra tanított minket, hogy fel kell használnunk a lehetőségeket, mikor azok adódnak. Ami a visszavonulását illeti, az olvasó tanulmányozhatja a megjegyzéseimet, amit a Jn1:28-nál mondtam el.

41. *És sokan menének ő hozzá*. Ez a nagyszámú gyülekezet megmutatja, hogy Krisztus az egyedüllétet nem a szolgálattól való visszavonulás végett kereste, hanem azért, hogy felállítsa Isten szentélyét a pusztában, mikor Jeruzsálem, az Ő saját lakhelye és otthona,[305] makacsul kivetette Őt. S valóban Isten félelmetes bosszúja volt, hogy miközben az Isten által választott templom latrok barlangja volt (Jer7:11, Mt21:13), Isten egyháza egy megvetett helyen gyűlt össze.

János nem tett ugyan semmi csodát. Arra következtetnek, hogy Krisztus kiválóbb Jánosnál, mivel annyi csodával különböztette meg Magát, miközben János egyetlen csodát sem tett. Nem mintha mindig a csodákból kellene kiindulnunk, hanem hogy a csodáknak a tanítással egyesülve nem kis súlyuk van, amint azt már többször mondtuk. Érvelésük hibás, mert noha összevetik Krisztust Jánossal, az összehasonlításnak csak az egyik oldalát fejezik ki. Emellett biztosra veszik, hogy János Isten élenjáró prófétája volt, felruházva a Szentlélek rendkívüli kegyelmével. Joggal állítják tehát, hogy Krisztust János fölé kell helyezni, mivel Isten meghatározott gondviselése szabta meg, hogy noha János bár sok vonatkozásban nagyon nagy próféta volt, mégsem kapta meg a megtiszteltetést, hogy csodákat tehessen. Ebből arra következtetnek, hogy Krisztus javára történt, hogy tiszteletreméltóbb lehessen.

De mindaz, a mit János e felől mondott, igaz vala. Úgy tűnik, ezt nem maguktól mondták, de azért tette hozzá az evangélista, hogy megmutassa: két okuk volt, ami arra indította őket, hogy higgyenek Krisztusban. Egyrészt[306] látták, hogy Jánosnak a Róla szóló bizonysága igaz volt, másrészt[307] Krisztus csodái nagyobb tekintélyt szereztek Neki.

[305] "Qui estoit le propre siege et habitation de celuy."
[306] "D'un coste."
[307] "D'autrepart.

11. fejezet

1. Vala pedig egy beteg, Lázár, Bethániából, Máriának és az ő testvérének, Márthának falujából.

2. Az a Mária volt pedig az, a kinek a testvére Lázár beteg vala, a ki megkente vala az Urat kenettel és a hajával törlé meg annak lábait.

3. Küldének azért a testvérek ő hozzá, mondván: Uram, ímé, a kit szeretsz, beteg.

4. Jézus pedig, a mikor ezt hallotta, monda: Ez a betegség nem halálos, hanem az Isten dicsőségére való, hogy dicsőíttessék általa az Istennek Fia.

5. Szereti vala pedig Jézus Márthát és annak nőtestvérét, és Lázárt.

6. Mikor azért meghallá, hogy beteg, akkor két napig marada azon a helyen, a hol vala.

7. Ez után aztán monda tanítványainak: Menjünk ismét Júdeába.

8. Mondának néki a tanítványok: Mester, most akarnak vala téged megkövezni a Júdabeliek, és újra oda mégy?

9. Felele Jézus: Avagy nem tizenkét órája van-é a napnak? Ha valaki nappal jár, nem botlik meg, mert látja e világnak világosságát.

10. De a ki éjjel jár, megbotlik, mert nincsen abban világosság.

1. *Vala pedig egy beteg, Lázár*. Az evangélista másik történetre vált, amelyben egy olyan csodát mesél el, ami nyilvánvalóan érdemes a feljegyzésre. Mert Lázár feltámasztásával Krisztus nemcsak az Ő isteni hatalmának figyelemre méltó bizonyítékát adta, hanem szemeink elé tárta még a mi jövőbeni feltámadásunk élő képmását is. Ezt tényleg nevezhetjük élete legvégső és lezáró cselekedetének, mert az Ő halála már küszöbön állt. Nem kell tehát csodálkoznunk, ha a saját dicsőségét oly rendkívüli módon mutatta meg, ami bizonyos vonatkozásban mindent elpecsételt, ami előtte történt. Voltak mások is, akiket Krisztus feltámasztott a halálból, most azonban egy rothadó testen mutatja be a hatalmát. A körülményekről azonban, melyek Isten dicsőségét hivatottak ebben a csodában felnagyítani, a megfelelő helyes és sorrendben lesz szó.

Bethániából, Máriának és az ő testvérének, Márthának falujából. Ezt a körülményt valószínűleg azért említi meg, mert Lázár nem tett szert akkora hírnévre a hívők között, mint a testvérei. Ezek a szent asszonyok ugyanis vendégül szokták látni Krisztust, amint az nyilvánvaló a Lukács evangélista által elmondottakból (Lk10:38). Valóban nagyon nevetséges baklövés azt feltételezni, hogy a szerzetesek és az afféle jelentéktelen alakok, mint a pápisták tették ezt a kisvárost, vagy falut palotává.

2. *Az a Mária volt pedig az, a kinek a testvére Lázár beteg vala, a ki megkente vala az Urat kenettel*. Hasonlóan a tudatlanság fejel azt képzelni, hogy ez a Mária, Lázár testvére ugyanaz a bűnös és hírhedt életű nő, akit Lukács említ (Lk7:37). Ezt a hibát a megkenetés okozta, mintha nem lenne elég nyilvánvaló, hogy Krisztust különböző alkalmakkor, sőt még különböző helyeken is megkenték. A bűnös asszony, akit Lukács említ, Jeruzsálemben kente meg Krisztust, ahol lakott, Mária azonban ezután kente Őt meg Bethániában, ami a saját faluja volt. Az evangélista által használt múlt időt, „*a ki megkente*”, nem az esemény idejére kell vonatkoztatni, amiről éppen beszámol, hanem a megírás idejére, mintha csak ezt mondta volna: „Mária volt az, aki ezután kitöltötte Krisztus fejére a kenetet, melynek következtében morgolódás támadt a tanítványok között” (Mt26:7).

3. *Uram, ímé, a kit szeretsz, beteg*. Ez az üzenet rövid, de Krisztus könnyen megérthette belőle, mit szeretne a két nővér: a panasszal ugyanis szerényen kimondják a kérésüket, hogy nyújtson nekik megkönnyebbülést. Valójában nem tilos nekünk az ima hosszabb formájának a használata, de alapvető célunknak annak kéne lennie, hogy minden

gondunkat, és minden aggodalmunkat átadjunk Istennek, hogy aztán Ő szabadítást adhasson. Ily módon viselkednek az asszonyok Krisztussal: világosan elmondják Neki aggodalmukat, melyre valamiféle enyhítést várnak. Azt is észre kell vennünk, hogy Krisztus szeretetéből kiindulva van szilárd reménységük a segítségre: „*a kit szeretsz*", és ez a helyes imádkozás állandó szabálya, mert ahol Isten szeretete van, ott a szabadulás bizonyos és küszöbön álló, mivel Isten nem hagyhatja cserben azt, akit szeret.

4. *Jézus pedig, a mikor ezt hallotta, monda: Ez a betegség nem halálos*. Válaszával meg akarta szabadítani a tanítványait az aggódástól, hogy ne értsék félre, mikor oly keveset törődik a veszélyben lévő barátjával. S hogy tehát ne aggodalmaskodjanak Lázár élete miatt, kijelenti, hogy ez a betegség nem halálos, sőt még azt is megígéri, hogy ez további alkalom lesz az Ő dicsőségének előmozdítására. S bár Lázár meghalt, de mivelhogy Krisztus nem sokkal később feltámasztotta, ezért jelenti most ki, a végeredményre nézve, hogy *ez a betegség nem halálos*.

Hanem az Isten dicsőségére való. A mondat nem a halállal van szembeállítva, mintha létezne egy mindig megálló érv, mert tudjuk, hogy bár az elvetettek meghalnak, Isten dicsősége nem kevésbé látványosan mutatkozik meg az ő pusztulásukban, mint a hívők üdvözülésében. Krisztus azonban ebben az igeversben kifejezetten Isten ama dicsőségére gondolt, mely az Ő hivatalához kapcsolódott. Isten hatalma, mely megmutatkozott Krisztus csodáiban, nem félelmet keltett, hanem kedves és szívélyes volt. Mikor azt mondja, hogy nincs halálos veszély, mert a saját és az Atyjának dicsőségét akarja megmutatni, azt kell tudakolnunk, hogy miféle célból és miféle szándékkal küldte Őt el az Atya: a megmentés, s nem a megsemmisítés végett.

Az Isten dicsőségére való, hogy dicsőíttessék általa az Istennek Fia. Ez a kifejezés nagyon hangsúlyos, mert megtanuljuk belőle, hogy Isten az Ő Fiának személyében akar elismertetni oly módon, hogy minden tisztelet, melyet a saját fensége[308] számára követel, A Fiának adassék. Ezért mondta korábban: „A ki nem tiszteli a Fiút, nem tiszteli az Atyát" (Jn5:23). Hiábavalóság tehát a mohamedánok és a zsidók számára azt színlelni, hogy Istent imádják, mivel Krisztust káromolván Magának Istennek a megrablására törekednek.

5. *Szereti vala pedig Jézus Márthát és annak nőtestvérét, és Lázárt*. Ez a két dolog látszólag összeegyeztethetetlen, hogy egyrészről Krisztus két napig még a Jordán mellett maradt, mintha nem törődött volna Lázár életével, másrészről viszont azt mondja az evangélista, hogy szerette őt és a nővéreit, mert mivelhogy a szeretet izgalmat hoz létre, Neki azonnal indulnia kellett volna. Mivel Krisztus Isten kegyelmének egyetlen tükre, a Részéről látott eme késlekedésből megtanuljuk, hogy nem azokból a feltételekből kell Isten szeretetét megítélnünk, amik a szemeink elé tárulnak. Mikor imádkozunk Hozzá, gyakran késlekedik a segítségnyújtással: vagy azért, hogy tovább növelhesse buzgóságunkat az imádkozásban, vagy hogy türelmet gyakoroltathasson velünk, s egyidejűleg engedelmességre is szoktathasson. Könyörögjenek hát a hívők Isten segítségéért, de tanulják meg visszatartani is a kívánságaikat, ha Ő nem nyújt segédkezet oly gyorsan, ahogyan ők azt szükségesnek vélik, mert bármi is legyen a késlekedés oka, Ő sohasem alszik, és sohasem feledkezik meg az Ő népéről. Legyünk teljesen bizonyosak abban is, hogy Ő üdvözíteni akar mindenkit, akiket szeret.

7. *Ez után aztán monda tanítványainak*. Végül megmutatja, miképpen törődött Lázárral, bár a tanítványok azt hitték, hogy megfeledkezett róla, vagy hogy legalábbis voltak dolgai, melyeket fontosabbnak tartott Lázár életénél. Ezért felszólítja őket, hogy menjenek át a Jordánon és induljanak Júdeába.

8. *Mester, most akarnak vala téged megkövezni a Júdabeliek*. Mikor a tanítványok lebeszélték róla, hogy oda menjen, ezt talán inkább saját magukért, mintsem Őérte tették, mert

[308] "A sa majeste."

mindegyik önmagát is féltette, hisz a veszély közös volt. Elkerülvén a keresztet és a vele kapcsolatos megszégyenítést, azt hozták fel – ami hihetőbb, – hogy a Mesterükért aggódnak. Ugyanez a dolog történik meg sokakkal manapság is. Azok ugyanis, akik a kereszttől való félelmükben visszavonulnak a kötelességük teljesítésétől, buzgón keresnek mentségeket a hanyagságukat elrejtendő, hogy senki se gondolhassa róluk: bármiféle jó ok nélkül rabolják meg az Istennek kijáró engedelmességet.

9. *Avagy nem tizenkét órája van-é a napnak?* Ezt az igeverset különféleképpen magyarázták. Egyesek úgy vélték, hogy eme szavak jelentése nem más, mint hogy az emberek minden órában új és más döntéseket hoznak. Ez nagyon messze áll attól, amire Krisztus gondolt, s valójában nem tartanám említésre méltónak sem, ha nem vált volna közmondássá. Elégedjünk hát meg az egyszerű és természetes jelentéssel.

Először is, Krisztus a nappaltól és az éjszakától kölcsönöz hasonlatot. Ha ugyanis bárki emberfia a sötétben utazik, nem kell csodálkoznunk azon, ha gyakorta megbotlik, eltéved, vagy elesik, a napfény azonban megmutatja az utat, így akkor nincs veszély. Isten elhívása pedig olyan, mint a napfény, ami nem engedi meg, hogy elvétsük az utat, vagy megbotoljunk. Bárkit tehát, aki engedelmeskedik Isten szavának, s nem tesz mást, csak amit Ő parancsol, Isten vezet és irányít a mennyből, s ezzel a meggyőződéssel az illető biztonságosan és bátran folytathatja az útját, Mert meg van írva: „ Mert az ő angyalainak parancsolt felőled, hogy őrizzenek téged minden útadban. Kézen hordoznak téged, hogy meg ne üssed lábadat a kőbe" (Zsolt91:11-12).

Erre a védelemre támaszkodva Krisztus bátran elindul Júdeába, a megkövezéstől való mindennemű félelem nélkül, mert semmi veszélye sincs az eltévedésnek, mikor Isten a Nap szerepében világít ránk és irányítja az utunkat.

Ezekből a szavakból megtanuljuk, hogy valahányszor csak lehetővé teszi az ember, hogy életét a saját benyomásai irányítsák Isten elhívása nélkül, egész élete nem más, mint a vándorlás és a tévelygés útja, s azok, akik rendkívül bölcsnek gondolják magukat, miközben nem hallgatnak Isten szavára és nem Isten Lelke vezeti a tetteiket, sötétben tapogatózó vak emberek, továbbá hogy az egyetlen helyes út, ha teljességgel megbizonyosodunk isteni elhívásunkról és mindig Istent tartjuk a szemünk előtt vezetőként.[309] Életünk helyes irányításának ezt a szabályát követi a boldogulás meggyőződéses várása, mert lehetetlenség, hogy Isten ne irányítana sikeresen. S ez a tudás nagyon is szükséges a számunkra, mert a hívők aligha tehetnek egyetlen lépést is anélkül, hogy a Sátán ne gördítene ezer akadályt az útjukba, ne állítana fel különféle veszélyeket minden oldalról, és ne próbálná minden lehetséges módon gátolni az előrehaladásukat. Mikor azonban az Úr hív minket az előrehaladásra mintegy, mondhatni, lámpát tartván elénk, akkor bátran ki kell lépnünk, még ha megannyi halál is ostromolja utunkat. Ő ugyanis soha nem parancsolja nekünk, hogy menjünk előre anélkül, hogy egyidejűleg ne ígérné meg, hogy bátorítani is fog, így teljességgel meg lehetünk győződve arról, hogy bármit is vállalunk fel az Ő parancsának megfelelően, annak jó és szerencsés kimenetele lesz. Ez a mi harci szekerünk és bárki, aki csatlakozik hozzá, soha nem bukik majd el a gyengeség miatt. Sőt, ha az akadályok olyan hatalmasak volnának is, hogy magával a szekérrel soha nem lennénk képesek átkelni rajtuk, ezekkel a szárnyakkal felszerelve mindig sikerül majd, míg el nem érjük a végcélunkat. Nem mintha a hívők soha nem találkoznának balszerencsével, de a balszerencsés események az üdvösségük támogatásai.

Mindez annak felel meg, hogy Isten szemei mindig azokra figyelnek, akik odafigyelnek az Ő utasításaira. Ebből azt is megtanuljuk, hogy valahányszor az emberek elhanyagolják és figyelmen kívül hagyják Isten Ígéjét, majd ennek következtében ostoba módon túl sokat törődnek magukkal és teszik, amit csak jónak látnak, életük egész menete

[309] "Quand nous avons tousjours Dieu devant nos yeux pour nostre guide.

Isten átka alá kerül és a bosszú mindig készen áll előítéleteik és vak szeszélyeik megbüntetésére. Krisztus itt a régi szokás szerint tizenkét órára osztja a napot, mert bár a napok hosszabbak nyárom és rövidebbek télen,[310] mindig is tizenkét órás nappalból és tizenkét órás éjszakából álltak.

11. Ezeket mondá; és ezután monda nékik: Lázár, a mi barátunk, elaludt; de elmegyek, hogy felköltsem őt.

12. Mondának azért az ő tanítványai: Uram, ha elaludt, meggyógyul.

13. Pedig Jézus annak haláláról beszélt; de ők azt hitték, hogy álomnak alvásáról szól.

14. Ekkor azért nyilván monda nékik Jézus: Lázár megholt.

15. És örülök, hogy nem voltam ott, ti érettetek, hogy higyjetek. De menjünk el ő hozzá!

16. Monda azért Tamás, a ki Kettősnek[311] mondatik, az ő tanítványtársainak: Menjünk el mi is, hogy meghaljunk vele.

17. Elmenvén azért Jézus, úgy találá, hogy az már négy napja vala sírban.

11. *Lázár, a mi barátunk elaludt*. Korábban kijelentve, hogy a betegség nem volt halálos, hogy a tanítványai ne rendüljenek meg túlontúl annak meglátásától, amit nem vártak, most arról is tájékoztatja őket, hogy Lázár meghalt és fellobbantja a feltámadásának reménységét. A megdöbbentő tudatlanság jele, hogy azt hitték: Krisztus elalvásról beszél, mert jóllehet ez szóképes kifejezésmód, mégis annyira gyakori és megszokott a Szentírásban, hogy minden zsidónak ismernie kellett volna.

12. *Ha elaludt, meggyógyul*.[312] Azt válaszolván, hogy az alvás gyógyító hatással lesz Lázárra, ezzel közvetve megpróbálják lebeszélni Krisztust arról, hogy odamenjen. S nemcsak a saját céljukhoz próbálják igazítani ravasz és csalárd módon Krisztus szavait annak színlelésével, hogy nem értették meg, amit mondott,[313] hanem azt gondolván, hogy Ő az elalvásról beszélt, örömmel ragadják meg a veszély elkerülésének eme lehetőségét. Ágoston és utána sok más író úgy spekuláltak az elalvás szóról, hogy azért alkalmazza itt Krisztus a halálra, mert Istennek ugyanolyan könnyű életre támasztani a halottat, mint nekünk végrehajtani az alvó ember felébresztésének szokásos cselekedetét. Ám hogy Krisztus semmi ilyesmire sem gondolt, arra következtethetünk abból, hogy a kifejezést a Szentírás állandóan használja. Továbbá, mivel még a világi szerzők is rendszeresen alkalmazzák az alvás szót a halálra,[314] kétségtelen, hogy nem volt más oka a használatba jöttének, mint hogy a halott test ugyanolyan érzéketlenül hever, mint a mélyen alvó ember. Így az alvást nem helytelenül nevezik a halál képmásának, sőt Homérosz még a halál testvérének is nevezi (κασίγνητος θανάτουυ). Mivel ez a szó csak a test alvását jelenti, tüneményesen abszurd – ahogyan egyes fanatikusok teszik – a lelkekre alkalmazni, mintha megfosztván az értelemtől, azok is ki lennének téve a halálnak.

De elmegyek, hogy felköltsem őt. Krisztus a saját hatalmát hangsúlyozza, mikor azt mondja, hogy elmegy felébreszteni Lázárt, mert bár, mint mondtuk, az alvás szó nem fejezi ki a feltámasztás képességét, Krisztus mégis megmutatja, hogy Ő a halál Ura, mikor azt mondja, hogy felébreszti azokat, akiket visszahoz az életbe.

14. *Ekkor azért nyilván monda nékik Jézus: Lázár megholt*. Krisztus jósága lenyűgöző módon nyilvánul meg abban, hogy képes volt elhordozni a tanítványainak ily hatalmas

[310] "Combien que les jours soyent plus grands en este, et plus petits en hyver."
[311] "Adonc Thomas, qui est a dire Gemeau;" — "azután Tamás, ami ikret jelent."
[312] "Il sera guairi."
[313] "Comme faisans semblant de n'entendre point ce que Christ dit."
[314] "Et mesmers veu que les autheurs profanes transferent coustumierement ce mot de Dormir a la Mort."

tudatlanságát. S annak oka, ami miatt késlekedett Lelke kegyelmének nagyobb mértékű rájuk ruházásával nem más, mint hogy az egy pillanat alatt való megújításuk csodája még nagyobb lehessen.

15. *És örülök, hogy nem voltam ott, ti érettetek*. Ezalatt azt éti, hogy távolléte hasznos volt a számukra, mert hatalma kevéssé nyilvánvalóan mutatkozna meg, ha azonnal Lázár segítségére sietett volna. Minél jobban közelítik ugyanis meg Isten munkái a természet szokásos menetét, annál kevesebbre értékelik azokat és annál kevésbé látszik meg a dicsőségük. Ezt naponta megtapasztaljuk, mert ha Isten azonnal segédkezet nyújt, nem vesszük észre a segítségét. Így tehát, hogy Lázár feltámasztását a tanítványok tényleg isteni cselekedetnek fogadják el, szükséges volt oly mértékben késleltetni, hogy minden emberi segítség lehetősége messze-messze kerüljön.

Emlékeznünk kell azonban arra, amit korábban már említettem, hogy Isten atyai kegyessége itt Krisztus személyében mutatkozik meg nekünk. Mikor Isten megengedi, hogy elborítson minket a kétségbeesés, és hosszan epekedjünk Őutána, tudjuk meg, hogy ezen a módon a mi üdvösségünket segíti elő. Ezekben az időszakokban kétségtelenül nyögünk, összezavarodunk és szomorkodunk, de az Úr a mi javunknak örvend, s kegyességének kettős bemutatását tárja elénk abban a vonatkozásban, hogy nemcsak bűneinket bocsátja meg, hanem örömmel talál eszközöket is azok jóvátételére.

Hogy higyjetek. Nem azt mondja, hogy ez volt a hit gyengécske kezdete bennük, hanem hogy ez a már kialakult, jóllehet rendkívül kicsiny és gyenge hit megerősítése lett. Közvetve azonban mégis azt mondja ki, hogy ha Isten keze nem mutatkozott volna meg nyíltan, nem hittek volna.

16. *Monda azért Tamás*. Ezidáig a tanítványok megpróbálták megakadályozni Krisztust abban, hogy odamenjen. Tamás most már kész követni Őt, de meggyőződés nélkül, vagy legalábbis nem erősíti meg őt Krisztus ígérete, hogy vidáman és nyugodtan követné.

Menjünk el mi is, hogy meghaljunk vele. Ez a kétségbeesés nyelvezete, mert nem kellett volna semmit sem aggódniuk a saját életükkel kapcsolatosan. A *vele* kifejezés vonatkoztatható mind Lázárra, mind Krisztusra. Ha Lázárra vonatkoztatjuk, ironikus lesz, mintha Tamás ezt mondta volna. „Mi haszna van odamenni, ha egyszer nem tudjuk a baráti kötelezettségünket ellátni semmi más módon, csak ha megpróbálunk vele együtt meghalni?" Én azonban sokkal inkább a másik jelentést részesítem előnyben, miszerint Tamás nem utasítja el, hogy Krisztussal együtt meghaljon. Ez azonban, mint mondtam, a megfontolatlan buzgóságból fakad, mert neki inkább az ígéretbe vetett hitből kellett volna bátorságot meríteni.

18. Bethánia pedig közel vala Jeruzsálemhez, mintegy tizenöt futamatnyira;

19. És a zsidók közül sokan mentek vala Márthához és Máriához, hogy vigasztalják őket az ő testvérök felől.

20. Mártha azért, a mint hallja vala, hogy Jézus jő, elébe méne; Mária pedig otthon ül vala.

21. Monda azért Mártha Jézusnak: Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem.

22. De most is tudom, hogy a mit csak kérsz az Istentől, megadja néked az Isten.

23. Monda néki Jézus: Feltámad a te testvéred.

24. Monda néki Mártha: Tudom, hogy feltámad a feltámadáskor az utolsó napon.

25. Monda néki Jézus: Én vagyok a feltámadás és az élet: a ki hisz én bennem, ha meghal is, él;

26. És a ki csak él és hisz én bennem, soha meg nem hal. Hiszed-é ezt?

27. Monda néki: Igen Uram, én hiszem, hogy te vagy a Krisztus, az Istennek Fia, a ki e világra jövendő vala.

18. *Bethánia pedig közel vala Jeruzsálemhez*. Az evangélista szorgalmasan követ mindent, ami a történet bizonyosságához járul hozzá. Elmondja, milyen közel volt Jeruzsálem Bethánia faluhoz, hogy senki se csodálkozzon, amiért a nővérek vigasztalására oly sok barát jött Jeruzsálemből, akiket egyébként Isten a csoda tanúnak szánt. Mert bár a kegyesség kötelességének lerovása iránti vágy volt az indítékuk, mégis Isten titkos tanácsvégzése következtében gyűltek ott össze, hogy Lázár feltámadása ne maradhasson titokban, vagy hogy ne csak a családtagok legyenek ennek tanúi. A nemzet hálátlanságának meggyőző bizonyítéka, hogy az isteni hatalom eme megnyilvánulása azon a közismert helyen, az emberek nagy tömegei közepette, közel a város kapuihoz, mondhatni mintegy színpadon, azonnal elillan az emberek szeme elől. Inkább azt kellene mondanunk, hogy a zsidók, rosszindulatúan becsukván szemeiket, szándékosan nem veszik észre azt, ami a szemük előtt van. S az sem új, vagy szokatlan jelenség, hogy a rendkívüli buzgósággal folyton a csodákra áhítozó emberek mindenestül sötéteknek és ostobáknak bizonyulnak a szemügyre vételük során.

Mintegy tizenöt futamatnyira. A két hely közötti távolság valamennyivel kevesebb volt, mint kétezer lépés, vagyis két mérföld, mert a stadion, vagy futamat hatszáz lábnyi, azaz százhuszonöt lépésnyi távolság.[315]

19. *Hogy vigasztalják őket az ő testvérök felől*. Kétségtelenül ez volt a céljuk, Istennek azonban más célja volt, amint már mondtuk. Az itt elhangzottakból nyilvánvaló, hogy Lázárnak és a testvéreinek a házát nagyon tisztelték. S mivel természetes, hogy a barátok halála az emberekből szomorúságot és gyászt vált ki, ezt a tiszteletadást, amit az evangélista említ, nem kell hibáztatni, hacsak nem azon az alapon, hogy a bűnös szertelenség, mely eluralkodott az életnek ebben és más részeiben, meg nem rontja azt is, ami önmagában nem bűnös.

20. *Mártha azért, a mint hallja vala, hogy Jézus jő*. Márta nemcsak a Krisztus iránt érzett tiszteletből megy ki a faluból, mint majd látjuk, hanem hogy titokban találkozhasson Vele, mert az Őrá leselkedő veszélyek emléke még friss volt, s ellenségeinek dühe még nem csillapodott le Krisztus Galileába menetele után, így hallván a visszajöveteléről, az újból és még erőteljesebben kitörhetett volna.

21. *Uram, ha itt lettél volna*. Panasszal kezdi, jóllehet közben szerényen kifejezi a kérését is. Szavainak jelentése magyarázható így: „A Te jelenléteddel megszabadíthattad volna a testvéremet a haláltól, de még most is megteheted, mert Isten semmit sem tagad meg Tőled". Így szólván utat enged az érzéseinek ahelyett, hogy visszatartaná azokat a hit uralmával. Elfogadom, hogy szavai részben hitből származtak, de azt is mondom, hogy zilált érzelmek is keveredtek közéjük, melyek a jogos határon túl zaklatták fel őt. Mikor ugyanis azt mondja, hogy nem halt volna meg a testvére, ha Krisztus ott lett volna, miféle alapja volt a kijelentésének? Ez természetesen nem Krisztus valamely ígéretéből származott.

Az egyetlen lehetséges következtetés itt tehát az, hogy megfontolatlanul enged saját vágyainak ahelyett, hogy alávetné magát Krisztusnak. Mikor hatalmat és nagy jóságot tulajdonít Krisztusnak, ez hitből fakad, de mikor többet hitet el magával, mint amennyit Krisztustól hallott, annak semmi köze a hithez.[316] Nekünk ugyanis mindig kölcsönös egyensúlyban kell tartanunk az Ígét és a hitet, hogy egyetlen ember se találjon ki magának elhirtelenkedve semmit az Isten Ígéjének felhatalmazása nélkül. Emellett Márta túl nagy

[315] A római *passus*, vagyis lépés – amit egy adott láb elinduláskor hagyott lenyomata, valamint a két lépéssel későbbi lenyomata között mértek – öt láb (kb. 150 cm) hosszúságú volt, így a *mille*, vagyis az ezer lépés ötszáz lábnyi hosszúságú volt, azaz valamivel kisebb, mint az angol mérföld (mile). A *stadion*, vagy *futamat* pedig, ami, ahogyan Kálvin is kijelenti, „százhuszonöt lépésből állt", hatszázhuszonöt lábnyi távolságnak felelt meg – *a szerk*.

[316] "Cela n'a rien de commun avec la foy."

jelentőséget tulajdonít Krisztus testi jelenlétének is. Ennek következtében, mivel Márta hitéhez rosszul féken tartott vágyak keverednek és átszövik azt, s még a babonától sem teljesen mentes, így nem tudott teljes fényében ragyogni, ezért csak néhány szikráját látjuk meg ezekben a szavakban.

23. *Feltámad a te testvéred*. Krisztus kegyessége lenyűgöző: megbocsátja Márta említett hiányosságait, s Önmagától többet ígér neki, mint amennyit nyíltan és közvetlenül kérni merészelt volna.

24. *Tudom, hogy feltámad*. Márta rendkívüli félénkségét láthatjuk itt Krisztus szavainak alábecsülésében. Mondtuk, hogy továbbment, mint amennyire mehetett volna, mikor a saját elméjének érzelmeiből fabrikált magának reménységét. Most átesik a ló túlsó oldalára, mert mikor Krisztus kinyújtja felé a kezét, megáll, mintha megijedt volna. Óvakodnunk kell tehát mindkét szélsőségtől. Egyrészt nem szabad Isten Ígéjének felhatalmazása nélkül üres reménységgel kecsegtetnünk magunkat, ami csak szélfuvallatnak bizonyul, másrészt viszont, mikor Isten kinyitja a száját, nem helyes, ha szíveinket eltorlaszoljuk, vagy túl szorosra zárjuk. Ezzel a válasszal Márta többet szeretett volna biztosítani magának, mint amennyit Krisztus szavaiból várni merészelt, mintha csak ezt mondta volna: „Ha az utolsó napon történő feltámadásra gondolsz, semmi kétségem sincs afelől, hogy a testvérem *feltámad a feltámadáskor az utolsó napon*, s ezzel a meggyőződéses várakozással vigasztalódom, de nem tudom, hogy nem valami nagyobbra hívod-e fel a figyelmemet”.

25. *Én vagyok a feltámadás és az élet*. Krisztus először kijelenti, hogy Ő a feltámadás és az élet, majd külön-külön és konkrétan megmagyarázza ennek a mondatnak minden egyes részét. Első kijelentése az, hogy Ő a feltámadás, mert a helyreállítás a halálból az életre természetesen megelőzi az élet állapotát. Mivel az egész emberi faj a halál állapotában van, egyetlen ember sem részesül az életből, amíg fel nem támad a halálból. Krisztus tehát azt mutatja meg, hogy Ő az élet kezdete, majd hozzáteszi, hogy az élet folytatódása is az Ő kegyelmének a munkája. Az, hogy a lelki életről beszél, világosan kiderül abból, ami rögtön ezután következik.

A ki hisz én bennem, ha meghal is, él. Miért hát Krisztus a feltámadás? Mivel az Ő Lelke által eleveníti meg Ádám gyermekeit, akik elidegenedtek Istentől a bűn miatt, hogy új életet kezdjenek élni. Erről bővebben beszéltem a Jn5:21, és 5:24-nél, s Pál is kitűnően értelmezi ezt az igeverset (Ef2:5 és Ef5:8). El hát azokkal, akik hiábavaló módon arról fecsegnek, hogy az embereket Isten kegyelmének átvételére a természet megmozdulása készteti. Ugyanúgy mondhatnák azt is, hogy a halott sétálgat. Mert az, hogy az emberek élnek és lélegeznek, s meg vannak áldva érzékekkel, értelemmel és akarattal, mindez a pusztulásukhoz vezet, mert nincs a léleknek olyan része, vagy képessége, mely ne romlott volna meg, és ne fordult volna el attól, ami helyes. Azaz, a halál mindenütt uralkodik, mert a lélek halála nem más, mint létezésének az Istentől való elidegenedése, és elfordulása.[317] Ennek megfelelően a Krisztusban hívők, jóllehet korábban halottak voltak, elkezdenek élni, mivel a hit a lélek lelki feltámadása, és – úgymond – mozgásba hozza a lelket, hogy az Isten szerint éljen az ismert igeversnek megfelelően: „a halottak hallják az Isten Fiának szavát, és a kik hallják, élnek” (Jn5:25). Valóban a hit figyelemre méltó ajánlása, hogy Krisztus életét közvetíti nekünk, így megszabadít a haláltól.

26. *És a ki csak él és hisz én bennem*. Ez a második mondat annak kifejtése, hogy Krisztus miképpen az élet: Ő az, mert soha nem engedi meg, hogy az Általa egyszer adományozott élet elvesszen, hanem mindvégig megőrzi. Mivelhogy a test oly törékeny, mivé válna az ember, ha miután egyszer megszerezte az életet, magára maradna? Az élet

[317] “N’est autre chose qu’estre estrange et detourne de Dieu.”

folytonosságának tehát Krisztus hatalmán kell alapulnia, hogy Ő befejezhesse azt, amit elkezdett.

Soha meg nem hal. Az ok, ami miatt kimondja, hogy a hívők soha nem halnak meg az, hogy a lelkükben, ami romolhatatlan magból született újjá (1Pt1:23), Maga Krisztus lakozik, Akitől folytonos életerőt kapnak, mert „jóllehet a test holt a bűn miatt, a lélek ellenben élet az igazságért" (Rm8:10).

S az, hogy a külső emberük megromlik, nagyon távol áll attól, hogy bármit is elvegyen az igazi életükből, sőt elősegíti annak fejlődését, mert a belső ember napról napra megújul (2Kor4:16). Sőt, maga a halál is egyfajta megszabadulás a halál kötelékeitől.

Hiszed-é ezt? Első ránézésre Krisztus látszólag a lelki életről beszél azért, hogy elvonja Mártát a pillanatnyi vágyaitól. Márta azt szerette volna, ha a testvére feltámad. Krisztus azt válaszolta, hogy Ő egy kiválóbb élet Szerzője, ami nem mást jelent, mint hogy Ő isteni hatalommal eleveníti meg a hívők lelkeit. Kétségem sincs azonban ahhoz, hogy mindkét jótéteményt bele akarja érteni, ezért tehát általános fogalmakkal írja le azt a lelki életet, amit minden követőjére ráruház, de valamiféle lehetőséget akar biztosítani nekik, hogy megismerjék a hatalmát, amit hamarosan meg is mutatott Lázár feltámasztásával.

27. *Igen, Uram*. Azt bizonyítandó, hogy hisz abban, amit Krisztus Önmagáról mondott, miszerint Ő a feltámadás és az élet, Márta úgy válaszol, hogy hiszi: Ő a Krisztus, az Isten Fia. Ez az ismeret valóban magában foglalja az áldások összességét, mert mindig emlékeznünk kell rá, mi célból ígértetett meg a Messiás, és miféle hivatalt tulajdonítottak Neki a próféták. Most, hogy Márta megvallja: Ő volt az, Akinek el kellett jönnie a világba, ezzel megerősíti a hitét a próféták jóslataival. Ebből következik, hogy minden dolgok teljes helyreállítását és a tökéletes boldogságot kell várnunk Tőle, röviden azért küldetett, hogy felállítsa és előkészítse Isten országának igaz és tökéletes állapotát.

28. És a mint ezeket mondotta vala, elméne, és titkon szólítá az ő testvérét Máriát, mondván: A Mester itt van és hív téged.

29. Mihelyt ez hallá, felkele hamar és hozzá méne.

30. Jézus pedig nem ment vala még be a faluba, hanem azon a helyen vala, a hová Mártha elébe ment vala.

31. A zsidók azért, a kik ő vele otthon valának és vigasztalák őt, látván, hogy Mária hamar felkél és kimegy vala, utána menének, ezt mondván: A sírhoz megy, hogy ott sírjon.

32. Mária azért, a mint oda ére, a hol Jézus vala, meglátván őt, az ő lábaihoz esék, mondván néki: Uram, ha itt voltál volna, nem halt volna meg az én testvérem.

33. Jézus azért, a mint látja vala, hogy az sír és sírnak a vele jött zsidók is,[318] elbúsula lelkében és igen megrendüle.

34. És monda: Hová helyeztétek őt? Mondának néki: Uram, jer és lásd meg!

35. Könnyekre fakadt Jézus.

36. Mondának azért a zsidók: Ímé, mennyire szerette őt![319]

37. Némelyek pedig mondának közülök: Nem megtehette volna-é ez, a ki a vaknak szemét felnyitotta, hogy ez ne haljon meg?

38. Jézus pedig újra felindulva magában, oda megy vala a sírhoz. Az pedig egy üreg vala, és kő feküvék rajta.

28. *És titkon szólítá az ő testvérét Máriát*. Valószínűleg Márta kérése volt, hogy Krisztus a falu határán kívül maradjon, és ne csatlakozzon a nagy tömeghez, mert félt a veszélytől, mivel Krisztus csak nehezen menekült meg az utóbbi időben az azonnali haláltól.

[318] "Aussi."

[319] "Voyez comme il l'aimoit!" — "Nézd, mennyire szerette!

Emiatt, hogy az érkezésének híre ne terjedjen tovább, csak a testvérét értesíti róla.

A Mester itt van. A Mester szó megmutatja, miféle tekintélynek örvendett Krisztus ezeknél a kegyes hölgyeknél. Jóllehet mostanáig nem profitáltak annyit, amennyit profitálhattak volna, mégis nagy dolog volt, hogy teljesen odaszánták magukat Neki, mint tanítványok, s Mária gyors elindulása a Vele való találkozásra annak bizonyítéka, hogy nem közönséges tiszteletet érzett Iránta.

31. *A zsidók azért, a kik ő vele otthon valának*. Bár Krisztus megengedte Mártának, hogy hazamenjen a testvérét elhívandó a sokaságtól, mégis más volt a célja: nevezetesen az, hogy a zsidók tanúi legyenek a csodájának. Igaz, ők nem is gondoltak erre, de nem új dolog volt, hogy az embereket Isten titkos gondviselésével vezetni kell mintegy mondhatni a sötétségben oda, ahová nem akartak menni. Úgy vélték, Mária a sírhoz megy azok szokása szerint, akik izgalmat keresnek a szomorúságukban. Nagyon elterjedt betegség ugyanis, hogy a feleségüket vesztett férjek, a gyermekeiket vesztett szülők, illetve a férjüket vesztett feleségek, vagy a szüleiket vesztett gyermekek minden lehetséges módon buzgólkodnak a szomorúságuk növelésén. Szintén szokás különféle fortélyokhoz is folyamodni ebből a célból. Az emberek lelkiállapota máris kellően felzaklatott, de még ennél is rosszabb:[320] újabb izgalmakkal korbácsolják fel azt, hogy még hevesebben és erőszakosabban támadhassanak Isten ellen. A kötelességük lett volna lebeszélni Máriát a sírhoz menetelről, hogy a sír látványa ne szítsa tovább a szomorúságát. Ők azonban nem mernek ennyire kemény orvosságot alkalmazni, sőt még hozzá is tesznek Mária szomorúságához azzal, hogy elkísérik a sírhoz. Így történik az meg gyakorta, hogy akik túl gyengéden kezelik barátaik szertelenségeit, csak kevés jót tesznek a vigasztalásukkal.

32. *Az ő lábaihoz esék*. A lábaihoz eséséből megértjük, hogy Krisztust ebben a házban az emberek szokásainak megfelelőnél jobban tisztelték. Mert bár szokás volt a földre borulni királyok, vagy nagy emberek jelenlétében, mivel azonban Krisztusnak semmi olyasmije nem volt testileg, ami királyi, vagy felséges lett volna, Mária más célból borult a lábai elé. Ezt valójában nem tette volna meg, ha nem lett volna arról meggyőződve, hogy Ő az Isten Fia.

Uram, ha itt voltál volna. Bár látszólag tisztelettudóan beszél Krisztusról, nemrég megmutattuk, hogy mi a hiba ezekben a szavakban, mert Krisztus hatalmát, ami betölti a mennyet és a földet, nem kellett volna az Ő testi jelenlétére korlátozni.

33. *Elbúsula lelkében*. Ha Krisztus nem indult volna könyörületre a könnyeiktől, akkor a viselkedése nem változott volna meg, de mikor saját magától csatlakozik a gyászolókhoz úgy, hogy velük együtt sír,[321] ezzel az együttérzésének (συμπάθεια) bizonyítékát adja. Mert ennek az érzésnek az okát fejezi ki véleményem szerint az evangélista, mikor azt mondja, hogy Krisztus látta Máriát és a többieket sírni. Mégsincs semmi kételyem afelől, hogy Krisztus valami nagyobbat vett fontolóra, nevezetesen az egész emberi faj általános nyomorúságát, mert jól tudta, hogy mivel bízta meg Őt az Atyja, s miért küldetett a világba: hogy megszabadítson minket minden gonoszságtól. Ezt végül meg is tette, s meg akarta mutatni, hogy teszi ezt lelkesen és komolyan. Ennek megfelelően, mikor Lázárt készül feltámasztani, mielőtt szabadulást, vagy segítséget nyújtana, a szomorúság erőteljes érzésétől és a könnyektől indíttatva elbúsul a lelkében, s ezzel megmutatja, hogy ugyanolyan mélyen érintik a mi nyomorúságaink, mintha azokat saját magának kellene elszenvednie.

De vajon az elbúsulás és a megrendülés miképpen vonatkozhat Isten Fiára? Egyesek abszurdumnak tartják azt kimondani, hogy Krisztus, mint nagyszámú emberi lény egyike alá volt vetve az emberi szeszélyeknek. Úgy vélik, hogy az egyetlen mód, amellyel Ő szomorúságot, vagy örömöt tapasztalt meg, az, hogy valahányszor csak jónak látta, Magába fogadta ezeket az érzéseket valamiféle titkos határozattal. Ágoston úgy véli, az evangélista ebben az értelemben mondja, hogy megrendült, mert másokat elragadnak az érzelmeik,

[320] "Mais voyci le pis."
[321] "Quand de son bon gre il se conforme a ces pleurans, jusques pleurer avec eux."

melyek uralmat, vagy inkább zsarnokságot gyakorolnak az elméik megrendülése felett. Úgy értelmezi tehát, hogy Krisztus, bár egyébként mentes és szabad minden szeszélytől, a Maga akaratából vette magára az elbúsulást és megrendülést. Ez az egyszerűség azonban véleményen szerint jobban összhangba kerül a Szentírással, ha azt mondjuk, hogy Isten Fia a mi testünket Magára öltvén, a saját akaratából Magára öltötte az emberi érzelmeket is, így a bűn kivételével semmiben sem különbözött az embertársaitól. Ezen a módon semmit sem veszünk el Krisztus dicsőségéből, ha azt mondjuk, hogy ez szándékos alávettetés volt, mely által a lelkünk érzelmeinek tekintetében is hasonlítani kezdett hozzánk. Emellett, mivel a kezdetektől fogva alávetette Magát, nem szabad azt képzelnünk, hogy mentes és szabad volt ezektől az érzelmektől, s ebben a vonatkozásban bebizonyította Magáról, hogy a testvérünk, avégett, hogy biztosítson, van Közbenjárónk, Aki akarattal bocsátja meg a gyengeségeinket, s Aki készen áll ama gyengeségeinkben segíteni, melyeket Önmagában is megtapasztalt.

Ennek talán ellene vetik, hogy az emberek szeszélyei bűnösek, így nem mondható, hogy Isten Fiával közösen vannak meg ezek bennünk. Erre azt mondom, hogy nagy különbség van közöttünk és Krisztus között. Annak oka ugyanis, hogy érzelmeink bűnösek, nem más, mint hogy féktelenül törnek ki, és nem szenvedhetnek korlátokat, Krisztusban azonban az érzelmek az Isten iránti engedelmességhez igazodtak és irányíttattak, továbbá teljesen mentesek voltak a bűntől. Bővebben kifejtve,[322] az emberek érzelmei két dolog miatt bűnösek és torzak. Először, mert féktelen módon áradnak ki és a mértékletesség valódi szabálya nincs rájuk befolyással, másodszor, mert nem mindig törvényes okból erednek, vagy legalábbis nem törvényes végkimenetelre irányulnak. Azt mondom hát, hogy azért van kicsapongás, mert egyetlen ember sem örvendezik, vagy szomorkodik kizárólag csak az elégséges mértékben, vagy amennyire Isten megengedi, sőt vannak, akik leráznak magukról minden gátlást. Értelmünk hiábavalósága szomorúságot, vagy keserűséget okoz nekünk vagy apróságok miatt, vagy azért, mert túlságosan elfoglaljuk magunkat az evilági dolgokkal. Semmi efféle sincs azonban Krisztusban, Akinek nem volt semmiféle saját szeszélye, vagy vonzalma, ami valaha is átlépte volna illő korlátait: egy sem volt, ami ne lett volna helyes és ne alapult volna a gondolkodáson és a szilárd ítéleten.

Hogy még világosabbá tegyük a dolgot, fontos, hogy különbséget tegyünk az ember Isten által teremtett első természete, valamint a bűn által megrontott mostani természete között. Mikor Isten megteremtette az embert, vonzalmakat ültetett belé, de ezek a vonzalmak engedelmeskedtek a józan észnek és alá voltak annak vetve. S hogy ezek a vonzalmak most zűrzavarosak és lázadóak, egy véletlen hiba következménye, azaz olyan hibáé, ami nem a Teremtőtől származik, hanem más oka van.[323] Krisztus felvett Magára emberi vonzalmakat, de zűrzavar (αταξία) nélkül, mert aki a test szeszélyeinek enged, az Istennel szemben engedetlen. Krisztus valóban megrendült és mindenestül felkavart volt, de ugyanakkor tartotta Magát az Atya akaratához. Röviden, ha az Ő indulatait hasonlítjuk a miénkhez, azok nem kevésbé különböznek majd egymástól, mint a tiszta és átlátszó patakocska a mocskos és sáros áradástól.

Krisztus példájának önmagában elégségesnek kell lennie ahhoz, hogy félretegyük azt a hajthatatlan szigorúságot, amit a sztoikusok követelnek, mert hol máshol kellene keresnünk a mindenek felett való tökéletesség szabályát, mint Krisztusnál? Nekünk inkább meg kellene próbálni helyesbíteni és legyőzni azt a csökönyösséget, ami leuralta vonzalmainkat Ádám bűnének következtében, s ezt cselekedve Krisztust, mint vezetőnket kellene követnünk, hogy alávetettségbe vihessen minket. Pál tehát nem megkeményedett korlátoltságot követel tőlünk, hanem azt parancsolja, hogy őrizzük meg a mértékletességet és: „ne bánkódjatok, mint a többiek, a kiknek nincsen reménységök” (1Thessz4:13), mert Krisztus Magára vette a vonzalmainkat is, hogy az Ő erejével mindent legyőzhessünk bennük, ami bűnös.

[322] “Pour mieux dire.”
[323] “C’est a dire, venant d’ailleurs que du Createur.”

36. *Ímé, mennyire szerette őt!* János evangélista itt két különböző, a Krisztusról alkotott véleményt ír le nekünk. Ami az előzőt illeti, mármint akik ezt mondták: *Ímé, mennyire szerette őt!* jóllehet kevésbé magasztosan gondolkodnak Krisztusról, mint kellene, hisz nem tulajdonítanak neki többet, csak amennyit bárki emberfiának lehet, mégis nagyobb elfogulatlansággal és mértékletességgel beszélnek Róla, mint azok, akik rosszindulatúan azzal rágalmazzák, hogy nem óvta meg Lázárt a haláltól. Mert bár az utóbbiak megtapsolják Krisztus hatalmát, amiről az előbbiek semmit se mondtak, mégis úgy teszik, hogy mindjárt néhány szidalmat is megfogalmaznak Vele szemben. Szavaikból eléggé nyilvánvaló, hogy a Krisztus által tett csodák nem voltak számukra ismeretlenek, ezért annál aljasabb a hálátlanságuk, hisz nem haboznak panaszkodni most, mikor egyetlen alkalommal visszatartotta Magát attól, hogy munkálkodjon. Az emberek mindig is ugyanezen a módon voltak hálátlanok Istennel szemben, s továbbra is azok. Ha Ő nem teljesíti minden kérésünket, azonnal panaszkodni kezdünk: „Mivel mostanáig segíteni szokott, most miért hagy cserben és okoz nekünk csalódást?" Itt kettős betegséggel van dolgunk. Egyrészt elhamarkodottan várjuk azt, ami nem hasznos nekünk, sőt, alá akarjuk vetni Istent a test romlott kívánságainak. Másrészt gorombán követelődzünk és a türelmetlenség heve idő előtti sietségre késztet.

38. *Jézus pedig újra felindulva magában*. Jézus nem egyszerű szemlélőként közeledik a sírhoz, hanem a győzelemre készülő bajnokként. Ezért nem kell csodálkoznunk azon, hogy újra felindult magában, mert a halál erőszakos zsarnoksága, amit le kellett győznie, ott volt a szemei előtt. Egyesek úgy magyarázzák ezt a felindulást, hogy annak a felháborodásnak a következménye, amit az általunk említett hitetlenség váltott ki Belőle. A másik ok azonban számomra sokkalta kézenfekvőbbnek tűnik, nevezetesen hogy a cselekedeten gondolkodott az emberek helyett. Ezután majd különböző körülmények említése következik, melyek még jobban kiemelik Krisztusnak a Lázár feltámasztásában megnyilvánuló hatalmát. Gondolok itt a négy napos időtartamra, mely alatt a sírt egy nagy kő zárta le, melynek elgördítését Krisztus mindenki jelenlétében parancsolja meg.

39. Monda Jézus: Vegyétek el a követ. Monda néki a megholtnak nőtestvére, Mártha: Uram, immár szaga van, hiszen negyednapos.

40. Monda néki Jézus: Nem mondtam-é néked, hogy ha hiszel, meglátod majd az Istennek dicsőségét?

41. Elvevék azért a követ onnan, a hol a megholt feküszik vala. Jézus pedig felemelé szemeit az égre, és monda: Atyám, hálát adok néked, hogy meghallgattál engem.

42. Tudtam is én, hogy te mindenkor meghallgatsz engem; csak a körülálló sokaságért mondtam, hogy elhigyjék, hogy te küldtél engem.

43. És mikor ezeket mondá, fenszóval kiálta: Lázár, jőjj ki!

44. És kijöve a megholt, lábain és kezein kötelékekkel megkötözve, és az orczája kendővel vala leborítva. Monda nékik Jézus: Oldozzátok meg őt, és hagyjátok menni.

39. *Uram, immár szaga van*. Ez a bizalmatlanság jele, mert kevesebbet ígér meg magának Krisztus hatalmából, mint amennyit kellene. A gonoszság gyökere abban rejlik, hogy Isten végtelen és felfoghatatlan hatalmát a testi érzékszerveivel méri fel. Semmi sem összeegyeztethetetlenebb az élettel, mint a rothadás és a visszataszító bűz, s Márta arra következtet, hogy nincs többé orvosság. Azaz, mikor elméinket ostoba gondolatok töltik ki, azzal úgy elűzzük Istent magunktól, hogy, ha megengedhető ez a kifejezés, nem képes a saját munkáját befejezni bennünk. Természetesen nem Mártának volt köszönhető, hogy a testvére nem maradt a sírban, mert ő elvágja tőle az élet reménységét, egyidejűleg megpróbálja megakadályozni Krisztust is abban, hogy feltámassza, jóllehet semmi sem állt messzebb a szándékaitól. Mindez a hit gyengeségéből fakad. Különféle módon felindulván, küzdünk

önmagunkkal, s miközben egyik kezünket kinyújtjuk Isten segítsége felé, a másikkal eltaszítjuk ezt a segítséget abban a pillanatban, ahogy felkínáltatik.[324] Igaz, Márta nem hazudott, mikor azt mondta, hogy *tudom, hogy a mit csak kérsz az Istentől, megadja néked az Isten*, de az összezavarodott hitnek nem sok előnye van, amíg működésbe nem lép, mikor konkrét esetről van szó.

Azt is észrevehetjük Mártában, hogy milyen sokfélék a hit hatásai még a legkiválóbb személyekben is. Ő volt az első, aki Krisztus elé sietett, ez kegyességének nem közönséges bizonyítéka volt, s mégsem szűnik meg akadályokat gördíteni Krisztus útjába. Ahhoz, hogy Isten kegyelme hozzánk férhessen, tanuljunk meg sokkal nagyobb erőt tulajdonítani neki, mint amennyit az érzékszerveinkkel felfogni vagyunk képesek. S ha Isten első és egyszeri ígérete nem bizonyul nálunk kellően súlyosnak, hát legalábbis Márta példáját kövessük, s törődjünk bele, mikor második és harmadik alkalommal is megerősít minket.

40. *Nem mondtam-é néked*. Megrója Márta bizalmatlanságát, amiért nem alakít ki megfelelően hatékony reménységet az általa hallott ígéretből. Ebből az igeversből világos, hogy valamivel többet mondott Mártának, mint amennyit János szó szerint elmesél, jóllehet, amint már mondtam, erre a dologra gondolt Krisztus, mikor azt mondta, hogy Ő a feltámadás és az élet. Márta tehát azért kap megrovást, mert nem vár semmi isteni cselekedetet.

Ha hiszel. Ezt nemcsak azért mondja, mert a hit megnyitja a szemeinket, hogy láthassuk Istennek a cselekedeteiben tündöklő hatalmát, hanem mert a hitünk elkészíti az utat Isten hatalma, kegyelme és jósága számára, hogy megmutatkozhassanak felénk, amint meg van írva: „nyisd szét a te szájad és betöltöm azt” (Zsolt81:11). Hasonlóképpen a hitetlenség a másik oldalról megakadályozza, hogy Isten közeledjen hozzánk, s mondhatjuk, hogy csukva tartja az Ő kezeit. Erre vonatkozólag van megírva máshol, hogy Jézus „Nem is tőn ott sok csodát, az ő hitetlenségök miatt” (Mt13:58).

Nem mintha Isten hatalmát megkötnék az emberek hóbortjai, hanem mert amennyire tőlük telik, a gonoszságuk ellenszegül eme hatalom gyakorlásának, így nem szolgálnak rá, hogy megmutatkozzék nekik. Isten valóban gyakran lép túl efféle akadályokon, de mégis, valahányszor csak visszavonja a kezeit, s nem nyújt segítséget a hitetleneknek, ez azért következik be, mert hitetlenségük szűk keretei között maradva nem engedik magukhoz a segítő kezet.

Meglátod majd az Istennek dicsőségét. Figyeljük meg, hogy a csodát Isten dicsőségének nevezi, mivel abban Isten az Ő kezének hatalmát megmutatván megdicsőíti a nevét. Márta azonban most megelégedvén Krisztus második kijelentésével megengedi, hogy elhengerítsék a követ. Még nem lát semmit, de hallván, hogy Isten Fia nem minden ok nélkül parancsolja ezt, szándékosan hagyatkozik egyedül az Ő tekintélyére.

41. *Jézus pedig felemelé szemeit az égre*. Ez volt az imára valóban felkészült elme jele, mert mielőtt bárki helyesen látogatná meg az Istent, kapcsolatba kell Vele lépnie, s ez csak úgy tehető meg, ha az illető a föld fölé emeltetvén a mennybe is felemelkedik. Igaz, ezt nem szemmel teszi, mert a képmutatók, akik testük mély mocskába merülnek, látszólag még a mennyet is levonják magukhoz szigorú megjelenésükkel, de amit ők csak színlelnek, az őszintén meg kell tenniük Isten gyermekeinek. Mindazonáltal annak, aki az égre emeli a szemeit nem szabad Istent a gondolataiban csak a mennyekre korlátoznia, mert Ő mindenütt jelen van és betölt eget-földet (Jer23:24). Mivel azonban az emberek soha sem szabadulnak meg nagy képzelgéseiktől, mindig kialakítanak Istenről valamiféle alacsonyrendű és földi elképzelést, hacsak mikor a világ fölé emelkednek, a Szentírás el nem küldi őket a mennybe, és ki nem jelenti, hogy a menny Isten lakóhelye (Ézs66:1).

Ami a szemeket illeti, ez nem szokás, amit állandóan be kell tartani, mintha az ima nem volna törvényes nélküle, mert a vámszedő, aki lesütött szemekkel imádkozik, a hitével

[324] “Ceste mesme aide, si tost qu’il nous la presente.”

ugyanúgy behatol a mennybe (Lk18:13). Ez az eljárás azonban mégis hasznos, mert általa az emberek Isten keresésére ébrednek, s nemcsak ez, de még az ima heve is gyakorta van olyan hatással a testre, hogy anélkül, hogy gondolnánk rá, a test magártól követi az elmét. Természetesen nem kételkedhetünk abban, hogy mikor Krisztus az égre emelte szemeit, erre a szélsőséges buzgóság vitte rá. Amellett, mivel minden gondolata az Atyához szállt, így másokat is Magával akart vinni az Atyához.

Atyám, hálát adok néked. Hálaadással kezdi, jóllehet semmit sem kért, s bár az evangélista nem említi, hogy előtte szavakkal imádkozott volna, mégsem férhet hozzá semmi kétség, hogy ezelőtt volt valamiféle ima, mert másképpen ezeket a szavakat nem hallhatnánk. S okunk van azt hinni, hogy azok között a siránkozások között imádkozott, amit az evangélista is említ, hisz semmi sem lenne abszurdabb, mint hogy magában vitatta meg, mint ahogyan a bolond emberek szokták. Megszerezvén az életet Lázár számára, most hálát ad az Atyának. Mikor azt mondja, hogy ezt a hatalmat az Atyától kapta és nem Magának tulajdonítja, nem mást tesz, mint elismeri, hogy Ő az Atya szolgája. Hozzáigazítván magát az emberek felfogóképességéhez, egyszer nyíltan kijelenti istenségét, és Magának tulajdonít mindent, ami Istenre vonatkozik, máskor viszont megelégszik ember mivoltának fenntartásával, s az Istenségnek kijáró összes dicsőséget az Atyára ruházza. Itt az evangélista mindkét esetet bámulatosan egybeolvasztja egyetlen szóban, mikor elmondja, hogy az Atya meghallgatta Krisztust, és Krisztus hálát ad, hogy az emberek megtudhassák, hogy Őt az Atya küldte, így elismerhessék Őt Isten Fiának. Krisztus fensége felfoghatatlan a valódi magasztosságában, s az Istennek az Ő testébe megnyilvánuló hatalma fokozatosan emelte erre a magasságra az emberek durva és lassú érzékeit. Mivel Ő teljesen a miénk akart lenni, nem kell csodálkoznunk, ha különféle módokon alkalmazkodik hozzánk, s még Önmagát is megüresítette (Fil2:7), és semmi abszurditás nincs abban, ha azt mondjuk, hogy értünk Magát megalázta.

42. *Tudtam is én, hogy te mindenkor meghallgatsz engem*. Ez megelőzés, nehogy valaki azt higgye, hogy nem élvezte az Atya kegyét oly hatalmas mértékben, hogy képes lett volna annyi csodát tenni, amennyit csak akart. Ezalatt tehát azt érti, hogy oly nagy az egyetértés Közte és az Atya között, hogy az Atya semmit sem tagad meg Tőle, sőt még az imádkozásra sincs szüksége, mert csak azt hajtja végre, amiről tudja, hogy az Atya parancsolta. Azonban hogy az emberek még jobban meggyőződhessenek arról, hogy ez valóban isteni munka, emiatt hívta segítségül az Atya nevét. Ennek talán ellene vetik: Miért nem támasztott akkor fel minden halottat? A válasz könnyű: a csodáknak isteni célból bizonyos konkrét korlátaik voltak, amennyire Ő elégségesnek vélte azokat az evangélium megerősítésére.

43**.** *Fenszóval kiálta*. Azzal, hogy kézzel nem érintette, csak fennszóval kiáltott, isteni hatalma még jobban megmutatkozott. Ugyanakkor megmutatja nekünk szavának titkos és lenyűgöző hatékonyságát is. Mert miképpen adta vissza Krisztus az életet a halottnak, ha nem a szavával? Lázár feltámasztásával tehát lelki kegyelmének kézzelfogható jelét adta, amit a hit érzékszervével naponta mi is megtapasztalunk: hogy az Ő szava életet ad.

44. *Lábain és kezein kötelékekkel megkötözve*. Az evangélista gondosan megemlíti a kendőket és a kötelékeket annak érdekében, hogy tájékoztasson: Lázár ugyanazon a módon lépett elő a sírból, ahogyan belekerült abba. Ez a temetési mód napjainkig fennmaradt a zsidók között, akik a testet halotti lepelbe burkolják, míg a fej köré különálló kendőt tekernek.

Oldozzátok meg őt, és hagyjátok menni. A csoda dicsőségének felnagyítása végett csak annyi maradt, hogy a zsidók a saját kezükkel is érintsék azt az isteni cselekedetet, ami a szemük előtt zajlott le. Krisztus ugyanis leoldhatta volna a kötelékeket Lázárról, vagy megtehette volna, hogy azok maguktól leoldódjanak, de Krisztus a jelenlévők, mint tanúk kezeit akarta erre felhasználni.

A pápisták rendkívül nevetséges módon próbálják a fülbegyónás gyakorlatát ebből az igeversből származtatni. Ezt mondják: Krisztus, miután visszaadta Lázárnak az életet, megparancsolta a tanítványainak, hogy *oldozzák fel*, így tehát nekünk nem elégséges kibékülnünk Istennel, amíg az egyház is meg nem bocsátja a mi bűneinket". De honnan veszik, hogy a tanítványoknak lett megparancsolva Lázár kioldozása? Éppen ellenkezőleg, inkább azt feltételezhetjük, hogy a parancs a zsidóknak adatott avégett, hogy a kételkedés, vagy vonakodás minden alapját elvegye tőlük.

45. Sokan hivének azért ő benne ama zsidók közül, a kik Máriához mentek vala, és láták, a miket cselekedett vala.

46. De némelyek azok közül elmenének a farizeusokhoz, és elbeszélék nékik, a miket Jézus cselekedett vala.

47. Egybegyűjték azért a papifejedelmek és a farizeusok a főtanácsot, és mondának: Mit cselekedjünk? mert ez az ember sok csodát mível.

48. Ha ekképen hagyjuk őt, mindenki hinni fog ő benne: és eljőnek majd a rómaiak és elveszik tőlünk mind e helyet, mind e népet.

49. Egy pedig ő közülök, Kajafás, a ki főpap vala abban az esztendőben, monda nékik: Ti semmit sem tudtok.

50. Meg sem gondoljátok, hogy jobb nékünk, hogy egy ember haljon meg a népért, és az egész nép el ne vesszen.

51. Ezt pedig nem magától mondta: hanem mivelhogy abban az esztendőben főpap vala, jövendőt monda, hogy Jézus meg fog halni a népért;

52. És nemcsak a népért, hanem azért is, hogy az Istennek elszéledt gyermekeit egybegyűjtse.

45. *Sokan hivének azért ő benne ama zsidók közül*. Krisztus nem engedte, hogy az Általa tett csoda gyümölcstelen legyen, mert ennek eszközével néhányakat hitre juttatott. Meg kell értenünk, hogy a csodáknak kettős céljuk van. Vagy a hitre akarnak minket felkészíteni, vagy a hitben akarnak megerősíteni minket. Az evangélista itt az előbbit említi, mert elmondja, hogy akikről beszél, azok Krisztust bámulattal és tisztelettel kezelték, mondhatni mintegy a tanítványaivá váltak, ellenkező esetben a puszta csoda nem lett volna elegendő a hit létrehozásához. Ennek megfelelően a *hittek* szó alatt nem mást kell értenünk, mint hogy be akarták fogadni Krisztus tanítását.

46. *De némelyek azok közül elmenének a farizeusokhoz*. Azokban, akik Krisztust vádolják gyűlöletes hálátlanságot, vagy inkább borzasztó dühöt látunk, amiből következtethetünk, milyen vak és őrült is az istentelenségük. Lázár feltámasztásának kétségtelenül még a kőszíveket is meg kellett volna lágyítani, de nincs olyan munkája Istennek, amit az istentelenség meg ne fertőzne és rontana mérgének keserűségével. Így mielőtt az emberek hasznot húzhatnának a csodákból, a szíveiket meg kell tisztítani, mert azok, akik nem félik az Istent, és nem tisztelik Őt, bár látják a mennyet és a földet keveredni, soha nem szűnnek meg elvetni a szilárd tanítást a makacs hálátlanságukkal. Így manapság is látjuk, amint az evangélium sok ellensége, fanatikusokként küzdenek Isten nyílt és látható keze ellen. S mégis csodákat követelnek tőlünk, de nem másért, csak hogy megmutassák: konok ellenszegülésükkel ők az emberek torzszülöttjei. Az pedig, hogy a jelentést a farizeusokhoz, s nem valaki máshoz juttatták el,[325] nem másért van így, hanem mert ők képmutatásuk nagyságának megfelelően ádázabban ellenszegültek az evangéliumnak. Ugyanezen okból hamarosan konkrétan említi őket, mikor elmondja, hogy összeült a főtanács.

[325] "Plustost qu'a quelques autres."

Abban valóban volt egy része a papoknak, de őket konkrétan azért említi meg az evangélista, mert ők szolgáltak szószólókként az egész főtanács haragra lobbantásában.

47. *Egybegyűjték azért a papifejedelmek és a farizeusok a főtanácsot.* Nem kevésbé hatalmas a papság vaksága, amiről itt olvasunk. Ha nem lettek volna rendkívül ostobák és kegyetlenek, akkor legalábbis némi tiszteletet ébredt volna bennük Krisztus iránt isteni hatalmának ennyire kézzelfogható megmutatása után. Most szándékosan azért gyűlnek össze, hogy eltemessék Isten dicsőségét, melynek látványától kénytelenek bámulatba esni. Igaz, nyíltan nem jelentik be, hogy háborút akarnak kezdeni Istennel, de mivel nem tudják kioltani Krisztust, csak ha megdöntik Isten hatalmát, előítéleteikkel és szentségtörésükkel kétségtelenül eme hatalom ellen harcolnak nyíltan. A hitetlenség valóban mindig fennhéjázó és megveti Istent, de végül egyáltalában nem jut olyan szintre, hogy felemelné a szarvát Isten ellenében. Mikor azonban az emberek hosszú időn át harcoltak Istennel, ennek eredménye, amire végül eljutnak az lesz, hogy az óriásokhoz hasonlóan ők is megpróbálnak a menny fölé kerekedni az isteni fenségtől való mindennemű félelem nélkül,[326] ugyanis elismerik, hogy Krisztus sok csodát tett. S honnan származik nagy hatalma? Nyíltan arra készülnek tehát, hogy szétzúzzák Isten hatalmát, ami Krisztus csodáiban tündököl. Isten azonban nem dologtalan, bár egy ideig csak kacsingat rájuk, s neveti bolond arroganciájukat, míg el nem jön a harag napja, amint meg van írva (Zsolt2:4, 12).

Mit cselekedjünk? Ezekkel a szavakkal lustasággal vádolják magukat, mintha csak azt mondták volna, hogy Krisztus azért halad előre, mert ők nem tesznek semmit, ugyanis aktív erőfeszítésekkel meg tudnák Őt állítani. Ilyen a bűnös emberek meggyőződése, amivel mindennel szemben követeléseket támasztanak, mintha a hatalmukban lenne bármit megtenni, amit csak akarnak, s mintha a munkálkodásuk eredménye az ő kívánságaiktól függene. S ha az egész dolgot kell megfelelően súlyozni, a saját kitartó szorgalmukat használják pajzsként az isteni hatalommal szemben, mintha a kitartásukkal legyőzhetnék Istent.

48. *Ha ekképen hagyjuk őt.* Mi van, ha nem hagyják őt ekképpen? Nos, ebben az esetben, mint már mondtuk, ők teljes mértékben meg vannak arról győződve, hogy a hatalmukba áll Krisztus útjának a lezárása, hogy tovább ne mehessen, feltéve, ha komolyan törekednek erre. Ha Krisztus valamiféle csaló lenne, kötelességük lett volna mindent megtenni, hogy ne vezethesse félre az Úr nyájának juhait, de a csodáit elismervén elég nyilvánvalóvá teszik, hogy nem sokat törődnek Istennel, Akinek a hatalmát oly vakmerő és lenéző módon megvetik.

Eljőnek majd a rómaiak. Gonoszságukat hihető álruhába a közjóért való buzgóságba öltöztetik. Főleg attól féltek, hogy zsarnokságuk megsemmisülhet, de azt színlelik, hogy a templomért és Isten tiszteletéért, a nemzet nevéért és a nép állapotáért buzgólkodnak. S micsoda mindennek a célja? Látszólag nem igyekeznek efféle ürügyeket találni annak érdekében, hogy bárkit is félrevezessenek. Nem intéznek beszédet a néphez, hanem egymás között tanácskoznak titokban. Tudván, hogy ugyanabban az árulásban vétkesek, miért nem hozakodnak elő nyíltan a terveikkel és a véleményükkel? Azért, mert az istentelenséget, legyen az bármilyen nagy és nyilvánvaló, majdnem mindig kíséri a képmutatás is, s közvetett kibúvókba és mentségekbe csomagolja magát az erényesség látszata alatti megtévesztés végett. Fő céljuk kétségtelenül az volt, hogy a komolyság, mérsékeltség és megfontoltság valamiféle látszatát keltve másokat becsapjanak, de könnyen hihető, hogy mikor azt színlelték, hogy jogos alapokon állnak Krisztus üldözéséhez, saját magukat is becsapták ezzel a nyomorult álruhával. Azaz, a képmutatók, bár lelkiismeretük belülről megrója őket, később megmámorosodnak a hiábavaló képzelgésektől, így a bűntől menteseknek tűnnek. Mégis, nyilvánvalóan ellentmondanak önmaguknak, mivel először megvallják, hogy Krisztus sok

[326] "De la Divine majeste."

csodát tett, majd a rómaiaktól félnek, mintha nem volna bőségesen elegendő védelem Isten hatalmában, ami megmutatta, hogy jelen van azokban a csodákban.

Eljőnek majd a rómaiak. Az evangélista azt mondja, hogy tanácskozásuk fő célja a küszöbön álló veszéllyel szembeni védekezés volt. „Ha a rómaiak" mondják „megtudnák, hogy bármiféle reformáció ment végbe a nyilvános ügyekben, van okunk attól félni, hogy hadsereget küldenének a nemzetünk elpusztítására a templommal és az istentisztelettel egyetemben". Bűnös dolog ama veszélyek elleni védekezésről tanácskozni, melyeket nem kerülhetünk el, hacsak nem akarunk letérni a helyes útról. Első kérdésünknek ennek kell lennie: Mit parancsol és választ Isten, hogy megtegyük? Ehhez kell tartanunk magunkat, bármi is legyen ránk nézve a következménye. Ezek az emberek azonban úgy döntöttek, hogy Krisztust el kell távolítani maguk közül, nehogy kényelmetlenséget okozzon, ha megengedik, hogy úgy folytassa, ahogyan elkezdte. De mi van, ha Őt Isten küldte? Vajon kiűzik maguk közül Isten prófétáját, hogy ezen az áron vásárolják meg a békét a rómaiakkal? Effélékben mesterkednek azok, akik nem igazán és őszintén félik az Istent. Az igaz és törvényes dolgok nem érdeklik őket, mert egész figyelmük csakis a következményekre irányul.

A megfontolás kizárólagosan helyes és szent módja azonban ez: Először azt kell megtudnunk, hogy mi Isten akarata. Azután bátran kell követnünk mindazt, amit csak parancsol és nem szabad elbátortalanodnunk semmiféle félelemtől, ostromoljon bár minket ezer halál, mert cselekedeteinket nem mozgathatják mindenféle szélrohamok, hanem azokat állandóan Isten akaratának kell szabályoznia. Aki bátran megveti a veszélyt, vagy legalábbis felülemelkedik rajtuk, az komolyan engedelmeskedik Istennek, s végül gyümölcsöző eredményre jut, mert minden várakozás ellenére Isten megáldja azt az állhatatosságot, ami az Ő szavának való engedelmességen alapszik. A hitetlenek viszont oly távol állnak attól, hogy bármiféle hasznot húzzanak az elővigyázatosságukból, hogy minél félénkebbek, annál több csapdába gabalyodnak bele.

Ebben a történetben a saját korunk formája és jellege is szembeötlő módon ábrázolódik ki. Azok, akik vágynak rá, hogy körültekintőknek és óvatosaknak tartsák őket, állandóan ezt a dalt éneklik: „Ügyelnünk kell a köznyugalomra: a reformációt, amivel próbálkozunk, nagyon sok veszély kíséri". Miután kialakították ezt az irántunk való alaptalan idegenkedést, nem találnak jobb kibúvót, mint Krisztus eltemetését, hogy elkerülhessenek minden kellemetlenséget. Mintha Isten kegyelmének az a bűnös lenézése valóban hasznos lenne, mikor a zűrzavar lecsillapítása végett azt az orvosságot agyalják ki, hogy az üdvösség tantételét el kell vetni. Éppen ellenkezőleg, amitől a bűnös emberek félnek, az fog bekövetkezni, s jóllehet megszerezhetik, amit elvárnak, mégis a legméltatlanabb jutalom a világ megbékítése Isten megsértése által.

Elveszik tőlünk mind e helyet. Bizonytalan, hogy ez alatt a templomot, vagy az országot értik-e. Úgy gondolták, hogy üdvösségük mindkettőtől függ, ha ugyanis a templom megsemmisül, nem lesz több áldozat, vagy nyilvános istentisztelet, illetve az Ő nevének segítségül hívása. Ha tehát bármi vallási dologgal törődtek az a templom volt. Másrészt nagyon fontos volt számukra az egyház állapotának fenntartása, hogy még egyszer el ne űzzék őket a saját földjükről. Emlékeztek még a babiloni fogságra, ami Isten rettentő kemény bosszúja volt. Közmondás volt közöttük – ami a törvényben is gyakorta olvasható, – hogy bizonyos értelemben az elvetetésüket jelenti, ha az Úr kiveti őket a földjükről. Ezért jutottak arra a következtetésre, hogy amíg Krisztust meg nem semmisítették, az egyház nincs biztonságban.

49. *Egy pedig ő közülök, Kajafás*. Rövid volt a tanácskozás, mert Kaifás nem engedte meg, hogy sokáig vonakodjanak. Kitart amellett, hogy a biztonság megvásárlásának csak egyetlen módja létezik, egy ártatlan ember megsemmisítése. A bűnösség micsoda fokára jutnak azok, akik terveiket istenfélelem nélkül inkább a saját testi gondolkodásukból, semmint Isten Ígéjéből kiindulva alkotják meg, s akik meggyőződéssel hiszik, hogy előnyük származik

abból, amit nem enged meg a minden áldás Szerzője. Amit Kaifás mondott ugyanis, az ezt jelenti: „Ki kell provokálnunk Isten haragját, hogy boldogok és bővülködők lehessünk". Ebből tanuljuk meg, hogy soha ne válasszuk külön a hasznost a törvényestől, mivel sehonnan máshonnan nem szabad bővülködést, vagy sikert várnunk, csak Isten áldásából, ami nem a bűnös és lázadó, a gonosztól segítséget kérő embereknek, hanem az útjukat őszintén járó hívőknek ígértetett meg (Zsolt91:11). De mégis volt bizonyos kétértelműség ebben a kijelentésben, mert a közjónak mindig előnyt kell élveznie. Azonban – amint már mondtam – az embereket nem védi jobban egy ártatlan ember igazságtalan halála, mint amennyire az ember egész teste védett, ha csak a torkát vágjuk el, vagy csak szíven szúrjuk.

A ki főpap vala abban az esztendőben. Nem azért nevezi főpapnak abban az esztendőben, mert ez a hivatal éves szintű lett volna, s csak egy évig tartana, hanem mert ajándékká vált, amit pénzen meg lehetett vásárolni, így a törvény parancsával szemben különféle embereknek jutott. Isten azt akarta, hogy ez a méltóság csak annak halálával érjen véget, aki viselte,[327] de a közügyek terén tapasztalható bajok és zavarok miatt a rómaiak gyakorta váltogatták a papokat kényükre-kedvükre.

51. *Ezt pedig nem magától mondta*. Mikor az evangélista azt jelenti ki, hogy Kaifás ezt nem magáról mondta, ezalatt nem azt érti, hogy Kaifás – mint egy őrült, vagy nem épeszű ember – arról beszél, amiről fogalma sincs, mert amit mondott, az a saját véleménye volt. Az evangélista úgy érti, hogy a nyelvét egy magasabbrendű impulzus mozgatta, mivel Isten azt akarta, hogy az ő szájával váljon közismertté valami, ami több volt, mint ami az elméjében megfordult. Kaifásnak tehát mondhatjuk, hogy abban a pillanatban két nyelve volt, kiokádta ugyanis a Krisztus meggyilkolásának bűnös és barbár célját, amit a sajátelméjéből agyalt ki, Isten azonban más célra is felhasználta a nyelvét, hogy kétértelmű szavakkal egyben egy jóslatot is kimondjon. Isten azt akarta, hogy a mennyei jövendölés a főpapi székből hangozzon el, s így a zsidóknak kevesebb mentségük maradhasson. Mert jóllehet az egész tanácsból senki sem fogta fel, mi hangzott el, később azonban megértették, hogy közönyösségük nem mentség. S Kaifás gonoszsága sem gátolta meg a Szentlelket abban, hogy a nyelvét eszközként használja, mert Isten inkább az Általa bevezetett papság intézményére tekintett, semmint magára a személyre. S ez az oka annak, amit futólag érintettem, hogy a magas helyről hallatszó hangot jobban meghallják, továbbá nagyobb tiszteletet és tekintélyt tulajdonítanak neki. Isten hasonlóképpen akarta megáldani az Ő népét Bálám szájával, akire a prófétálás lelkét ruházta rá.

Rendkívül nevetséges azonban, hogy a pápisták ebből arra következtetnek, hogy mindazt orákulumnak kell tekintenünk, amit a római főpap jónak lát kimondani. Először is, hamisan feltételezik, hogy minden ember, aki főpap, egyben próféta is, így bizonyítaniuk kellene, hogy a római főpapot Isten parancsa jelölte ki. A papság ugyanis eltöröltetett egyetlen ember eljövetelével, Aki a Krisztus, és sehol sem olvassuk, hogy ezután Isten azt parancsolta volna meg, hogy egyetlen embernek kell lennie az egész egyház uralkodójának. Másodszor, ha feltételezzük, hogy a főpap hatalma és titulusa Róma püspökének adatott át, meg kell néznünk, hogy miféle előnyük származott a papoknak abból, hogy elfogadták Kaifás jóslatát. Hogy egyetérthessenek a véleményével, összeszövetkeztek, Krisztust halálra adandó. Távol legyen azonban tőlünk az efféle engedelmesség, mely ocsmány hitehagyáshoz vezet minket az Isten Fiának megtagadása által. Kaifás ugyanazokkal a szavakkal káromolja az Istent és prófétál. Azok, akik az ő javaslatát követik, megvetik a próféciát és befogadják az istenkáromlást. Ügyelnünk kell rá, nehogy ugyanez történjen velünk is, ha a római Kaifásra hallgatunk, mert az összehasonlítás másképpen hibás lenne. Megkérdezem: azért, mert Kaifás egyszer prófétált, miért kellene arra a következtetésre jutnunk, hogy minden szó, amit a főpap kimond, mindig prófécia? Nem sokkal ezután azonban Kaifás istenkáromlásnak ítélte

[327] "Par la mort de celuy qui l'avolt."

(Mt26:65) hitünk legfontosabb cikkelyét. Ebből arra következtetünk, hogy amit itt az evangélista elmond, az rendkívüli esemény volt és ostobaság lenne példaként hivatkozni rá.

Hogy Jézus meg fog halni a népért. Az evangélista először is azt mutatja meg, hogy egész üdvösségünk abban áll, hogy Krisztus egybegyűjt minket, mert ezen a módon békít meg minket az Atyával, Akiben rejlik az élet forrása (Zsolt36:10). Ebből arra is következtetünk, hogy az emberi faj mindaddig elszakadt és elidegenedett Istentől, míg Isten gyermekei egybe nem gyűlnek, Krisztus, mint Fő alatt. Azaz, a szentek közössége az örök életre való felkészülés, mivel mindazok, akiket Krisztus nem gyűjt az Atyához, a halálban maradnak, amint azt megint látni fogjuk a tizenhetedik fejezetben. Ugyanezért tanítja Pál is, hogy Krisztus azért küldetett, „hogy ismét egybeszerkeszt magának mindeneket a Krisztusban, mind a melyek a mennyekben vannak, mind a melyek e földön vannak" (Ef1:10).

Ahhoz tehát, hogy élvezhessük a Krisztus által megvásárolt üdvösséget, a különbözőséget el kell távolítani, s nekünk egyeknek kell lennünk Istennel és az Ő angyalaival, valamint egymással. Ennek az egységnek oka és záloga Krisztus halála, mely által mindenkit Magához vonzott, mi azonban naponta gyűlünk az evangélium által Krisztus nyájába.

52. *És nemcsak a népért*. Az evangélista ez alatt azt érti, hogy a Krisztus által kieszközölt engesztelés kiterjed a pogányokra is. De miképpen lehetséges az, hogy akik a nyomorúságos szétszórattatás és elidegenedés következtében Isten ellenségeivé váltak, most Isten gyermekeinek neveztetnek? Azt mondom erre, mint már elhangzott, hogy Istennek a keblében voltak olyan gyermekei, akik önmagukban elkóborolt és elveszett juhok, vagyis inkább a lehető legtávolabb álltak attól, hogy juhok legyenek, sőt éppen ellenkezőleg, farkasok és vadállatok voltak. A kiválasztás által számítja tehát Isten gyermekeinek azokat, még mielőtt az elhívásukat megkapnák, s akik végül a hit által mutatkoznak meg ekképpen mind önmaguk, mind mások számára.

53. Ama naptól azért azon tanakodának, hogy őt megöljék.

54. Jézus azért nem jár vala többé nyilvánosan a zsidók között, hanem elméne onnan a vidékre, a pusztához közel, egy Efraim nevű városba; és ott tartózkodék az ő tanítványaival.

55. Közel vala pedig a zsidók husvétja: és sokan menének fel Jeruzsálembe a vidékről husvét előtt, hogy megtisztuljanak.

56. Keresék azért Jézust, és szólnak vala egymással a templomban állva: Mit gondoltok, hogy nem jön-é fel az ünnepre?

57. A papi fejedelmek[328] pedig és a farizeusok is parancsolatot adának, hogy ha valaki megtudja, hogy hol van, jelentse meg, hogy őt megfogják.

53. *Azon tanakodának, hogy őt megöljék*. Az evangélista elmeséli, hogy Krisztus ismét menekült, tudván, hogy ellenségei hatalmas dühvel keresik. Mégis emlékezzünk meg arról, hogy nem az Atya elhívása alól Magát kivonni akarván menekült, mert nem akart mást, mint átadni Magát annak az önkéntes halálnak, melynek időpontját Isten jelölte ki. Ez a tanácskozás, amiről az evangélista beszámol, nem annyira Krisztus megölésére, hanem ennek valami módjára irányult. Ők ugyanis már eldöntötték, hogy megölik, s csak annyi maradt megtárgyalni való, hogy miképpen foganatosítsák a döntésüket.

54. *Egy Efraim nevű városba*. Az itt említett város nevét illetően azt hiszem, hogy abban az időben vagy torz kiejtéssel mondták ki a nevét, vagy teljesen új városról van szó. Tudjuk ugyanis, hogy milyen hatalmas mértékben változott a nyelv a babiloni fogság során, s

[328] "Les principaux sacrificateurs."

mennyire másként nézett ki az ország utána. Így nem kell meglepődnünk, ha néhány olyan helyről is szó van, amelyek az ókori időben teljességgel ismeretlenek voltak.

És ott tartózkodék az ő tanítványaival. A Krisztus tanítványai megnevezéssel nem azokra gondol, akik vették az Ő tanítását, hanem azokra, akik állandóan Vele voltak, s egy fedél alatt laktak Vele.

55. *Sokan menének fel Jeruzsálembe a vidékről*. Nem abszolút módon parancsoltatott meg, hogy meg kell tisztulniuk a húsvéti áldozatot megelőzően, ezért nem azt mondja az evangélista, hogy *mindenki* felment, hanem hogy *sokan*. Valóban egyetlen tisztátalan személy sem ehetett a húsvéti áldozatból, de azt mondom, hogy ezt a megszentelődést önként vállalták saját elhatározásból, így másoknak sem volt tiltva az evés, még ha nem is készültek fel efféle ceremóniával az ünnepet megelőzően.

56. *Keresék azért Jézust*. Az evangélista célja az, hogy megmutassa: mennyire szétterjedt Krisztus hírneve egész Júdeában. Azok ugyanis, akik összegyűltek a templomban, a terület akármely szegletéből is érkeztek, mind buzgón keresték Krisztust, és Róla beszélgettek egymás közt. Igaz, hogy emberi módon keresik Őt, de mégis, a keresés közben rájönnek, hogy a papok zsarnoksága gátolja meg Őt abban, hogy nyíltan fellépjen.

12. fejezet

1. Jézus azért hat nappal a husvét előtt méne Bethániába, a hol a megholt Lázár vala, a kit feltámasztott a halálból.

2. Vacsorát készítének azért ott néki, és Mártha szolgál vala fel;[329] Lázár pedig egy vala azok közül, a kik együtt ülnek vala ő vele.

3. Mária azért elővévén egy font igazi, drága nárdusból való kenetet, megkené a Jézus lábait, és megtörlé annak lábait a saját hajával; a ház pedig megtelék a kenet illatával.

4. Monda azért egy az ő tanítványai közül, Iskáriótes Júdás, Simonnak fia, a ki őt elárulandó vala:

5. Miért nem adták el ezt a kenetet háromszáz dénáron, és miért nem adták a szegényeknek?

6. Ezt pedig nem azért mondá, mintha néki a szegényekre volna gondja, hanem mivelhogy tolvaj vala, és nála vala az erszény, és amit abba tesznek vala, elcsené.

7. Monda azért Jézus: Hagyj békét néki; az én temetésem idejére tartogatta ő ezt.

8. Mert szegények mindenkor vannak veletek, én pedig nem mindenkor vagyok.

1. *Jézus… méne Bethániába*. Látjuk, hogy túl elhamarkodottan ítéltek azok, akik úgy vélték: Krisztus nem jön fel az ünnepre (Jn11:56), [330] s ez arra emlékeztet minket, hogy nem szabad annyira sietnünk, hogy ne várakoznánk nyugodtan és csendesen, mígnem eljön a dolog ideje, amit nem ismerünk. Jézus először Bethániába ment, hogy három nap elteltével onnan Jeruzsálembe menjen. Időközben biztos helyet és időt akart adni Júdásnak, hogy elárulhassa Őt, készen állván, hogy feláldozza Magát a megszabott időben. Ő ugyanis tudta, hogy mi következik, de szándékosan ment elébe annak, hogy feláldoztassék.

Bethániába jőve *hat nappal a husvét előtt*, négy napig maradt ott, ami könnyen kikövetkeztethető Máté és Márk evangéliumából. De hogy melyik napon készítették Neki a vacsorát, melyen Mária megkente, azt az evangélista nem mondja el, de valószínűnek tűnik, hogy nem sokkal a megérkezése után történt. Vannak, akik úgy vélik, hogy a Máté (Mt26:7) és a Márk (Mk14:3) által említett megkenettetés más, mint amiről itt van szó, de tévednek. Az idő számolgatása vezette őket ennek a nézetnek az elfogadására, mert a két evangélista (Mt26:2, Mk14:1), mielőtt elmondják, hogy Krisztus megkenettetett, két nap elmúltáról beszélnek. A megoldás azonban könnyű és kétféleképpen adható meg. János ugyanis nem azt mondja, hogy Krisztus a megérkezése utáni napon kenettetett meg, így ez megtörténhetett akkor is, mikor indulni készült. Mégis, mint már mondtam, létezik egy másik feltevés is, mely valószínűbb, s mely szerint az elindulása előtt egy, vagy két nappal kenettetett meg. Az ugyanis biztos, hogy Júdás az üzletet a papokkal azelőtt kötötte meg, hogy Krisztus elküldte két tanítványát a húsvéti vacsora elkészítésére.[331] Így legalábbis egy napot be kell iktatni. Az evangélista azt is hozzáteszi, hogy „És ettől fogva alkalmat keres vala, hogy elárulja őt” (Mt26:16), mármint miután megkapta az árulás díját. Mikor tehát a két nap említése után számolnak be a megkenetésről, a történet végére helyezik azt, ami először történt. S ennek oka az, hogy miután elmondták Krisztus szavait: „Tudjátok, hogy két nap mulva a husvétnak ünnepe lészen, és az embernek Fia elárultatik” (Mt26:2), most hozzáteszik – amit korábban kihagytak, – hogy miképpen és milyen alkalommal árulta el Őt a tanítványa. Azaz, tökéletes összhang van a Bethániában lezajlott megkenetés történetében.

[329] “Et Marthe servoit a table;” — “és Márta szolgált fel”
[330] “Ne viendroit point a la feste.”
[331] “Pour faire apprester la Pasque.”

2. *Vacsorát készítének azért ott néki*. Máté (Mt26:7) és Márk (Mk14:3) azt mondják, hogy a leprás Simon házánál vacsorázott. János nem említi a házat, de elég világosan megmutatja, hogy valahol máshol vacsorázott, nem Lázárnál és Mártánál, mert azt mondja, hogy *Lázár pedig egy vala azok közül, a kik együtt ülnek vala ő vele*, azaz Krisztussal együtt ő is egyike volt a meghívottaknak. Abban sincs semmi ellentmondás, hogy Máté és Márk szerint Krisztus *feje* kenetett meg, míg János szerint a *lába*. A szokásos gyakorlat a fej megkenetése volt, s ezzel kapcsolatban Plinius elmeséli a szélsőséges luxus egyik példájaként, hogy némelyek a bikát is megkenték. A három evangélista abban megegyeznek, hogy Mária nem takarékosan kente fel Krisztust, hanem nagy mennyiségű kenetet töltött Rá. Amit János a lábairól mond, az megfelel annak, hogy Krisztus egész teste, le egészen a lábaiig megkenetett. A *láb* szóban egyfajta kiegészítés rejlik, amely jobban kitűnik abból, ami rögtön ezután következik, mikor hozzáteszi, hogy Mária *megtörlé annak lábait a saját hajával*.

3. *A ház pedig megtelék a kenet illatával*. Ez nem valami nárdus-olajból kivont főzet volt, hanem sok illatos összetevő keveréke, ezért nem csoda, hogy az egész házban mindenütt érződött az illata.

4. *Monda azért egy az ő tanítványai közül*. Ezután következik Júdás zúgolódása, amit Máté (Mt16:8) válogatás nélkül minden tanítványnak, míg Márk (Mk14:4) néhányuknak tulajdonít. A Szentírásban azonban szokásos dolog, hogy az egyvalakire, vagy néhány emberre vonatkozó dolgokat sokaknak tulajdonítja szinekdoché útján. Mégis valószínűnek gondolom, hogy egyedül Júdás morgolódott, s a többiek hajlottak rá, hogy egyetértsenek vele, mert a zúgolódások azzal, hogy olajat öntenek a tűzre, könnyen lobbantanak lángra bennünk különféle kedélyállapotokat, s konkrétabban, mivel hajlamosak vagyunk kedvezőtlen ítéleteket mondani, a rágalmakat készséggel felkaroljuk. A hiszékenység azonban, amit Isten Lelke megró az apostolokban, figyelmeztetés számunkra, hogy ne hallgassunk túl könnyedén és hiszékenyen rágalmazó kijelentésekre.

5. *Miért nem adták el ezt a kenetet háromszáz dénáron?* A közönséges kenetből egy font, ahogyan Plinius elmondja nekünk, nem került többe tíz dénárnál, ám ugyanaz a Plinius azt is elmondja, hogy a legjobb kenet legmagasabb ára háromszáztíz dénárt tett ki. Az evangélisták egyetértenek abban, hogy ez volt a legdrágább kenet, így Júdásnak igaza van, mikor az egy fontnyi mennyiséget háromszáz dénárra taksálja – ez az összeg Budaeus számításai szerint megfelel mintegy ötven francia *livre*-nek.[332] S mivel majdnem minden luxus magában foglal szertelenséget és felesleget, minél nagyobb volt a pénzpocsékolás, annál hihetőbb oka volt Júdásnak a zúgolódásra, mintha csak azt mondta volna: „Ha Mária csak keveset költött volna, lenne a számára némi bocsánat, de most, mivel egy lényegtelen dologban jókora összeget pocsékolt el, vajon nem sértette a szegényeket, akik hatalmas könnyebbséget kaphattak volna ekkora összegtől? Amit tehát elkövetett, arra nincs mentség".

6. *Mivelhogy tolvaj vala*. A többi apostol nem rossz indíttatásból, hanem meggondolatlanul ítélik el Máriát. Júdás azonban egy hihető ürügyhöz folyamodik, mikor a szegényekkel hozakodik elő, jóllehet semmi gondja nem volt rájuk. Ebből a példából megtanuljuk, hogy miféle félelmetes vadállat a szerzési vágy: a veszteség, amit Júdás a véleménye szerint elszenvedett, az ellopás lehetőségének elvesztése akkora haragra lobbanja, hogy nem vonakodik elárulni Krisztust. S valószínű, hogy abban, amit a szegényekről mondott, önmagát is becsapta, mert nemcsak másokhoz szólt hamisan, de önmagát is kecsegtette belülről, ahogyan a képmutatók szokták. Mintha Krisztus elárulása csak egy aprócska hiba lett volna, mellyel megpróbált elégtételt szerezni az elszenvedett veszteségért. Valójában csak egy oka volt Krisztus elárulására, hogy visszaszerezze a keze közül kicsúszott zsákmányt, mert a nyereség elvesztése miatt benne kirobbant méltatlankodás vezette őt arra, hogy Krisztus elárulását célul tűzze ki.

---

[332] *Livre, livre tournois*, korabeli hivatalos elszámoló pénz. 1 *livre tournois*, Tours-ban vert 1 *livre* = 20 *sous* =12 *deniers*. Kisebb egységeit a *sou*-t és a *denier*-t, régen szokták garasnak és dénárnak fordítani – *a ford.*

Csodálatos, hogy Krisztus sáfárnak olyan embert választott, akiről tudta, hogy tolvaj. Mert mi más volt ez, mint a kötél kezébe adása, hogy akassza fel magát? A halandó ember erre nem adhat más választ, mint hogy Isten ítélete mély szakadék. Krisztus cselekedetét azonban mégsem szabad közönséges szabálynak tekinteni, hogy a szegényekről való gondoskodást, vagy bármi szent dolgot bűnös és istentelen emberekre kell bíznunk. Isten ugyanis törvényben szabta meg, hogy kiket kell az egyházkormányzatba és más hivatalokba meghívni, s ezt a törvényt nem szabad megsértenünk. Más volt a helyzet Krisztussal, Aki, Isten örökkévaló Bölcsességeként alkalmat biztosított az Ő titkos predesztinációjának Júdás személyében.

7. *Hagyj békét néki*. Mikor Krisztus arra szólítja fel őket, hogy hagyják békén Máriát, ezzel azt mutatja meg, hogy helytelenül és igazságtalanul cselekednek azok, akik ok nélkül zaklatják a társaikat, s a semmiért szítanak perpatvart. Krisztusnak a többi evangélista által elmondott válasza hosszabb, de a lényege ugyanez. A megkenetést, amiben Júdás hibát talál, azon az alapon védi, hogy ez az ő temetésére nézve történt. Krisztus tehát nem közönséges szolgálatként hagyja azt jóvá, vagy olyasmiként, amit szokásos egyházi gyakorlattá kell tenni, mert ha azt akarta volna, hogy efféle szolgálatot naponta végezzenek, akkor valami mást mondott volna, és nem a saját temetését emlegeti. Isten természetesen nem fogadja el a külsőségeket. Sőt, tudván, hogy az ember elméje túlontúl hajlik a testi hagyományok betartására, gyakran parancsolja nekünk azt, hogy ezek használatában józanok és mértékletesek legyünk. Azok tehát abszurd fordítók, akik Krisztus válaszából arra a következtetésre jutnak, hogy a költséges és látványos istentisztelet tetszik Istennek. Ő ugyanis inkább azon az alapon bocsát meg Máriának, hogy rendkívüli szolgálatot tett Neki, amit nem szabad állandó szabálynak tekinteni az istentiszteleteken.

Az én temetésem idejére tartogatta ő ezt. Mikor azt mondja, hogy *tartogatta*, ezzel azt fejezi ki, hogy nem ok nélkül öntetett ki, hanem a megfelelő időpillanatban. Arra a dologra mondjuk ugyanis, hogy tartogatják, ami a raktárban van, hogy aztán a megfelelő időben és helyen elővegyék. Biztos, hogy ha bárki korábban drága különlegességekkel akarta volna Őt traktálni, azt nem tűrte volna. Azt mondja azonban, hogy ezt Mária nem szokásos dologként tette meg, hanem mintegy a Vele szemben fennálló utolsó kötelezettsége teljesítéseképpen. Emellett a testek megkenése abban az időben nem haszontalan ceremónia volt, hanem inkább lelki jelkép, ami a feltámadás reménységét helyezte a szemeik elé. Az ígéretek azonban még mindig homályosak voltak: Krisztus, Akit joggal neveztek a feltámadottak első zsengéjének (1Kor15:20), még nem támadt fel. A hívőknek ezért a Krisztushoz menetelhez olyan segítségre volt szükségük, ami még nem létezett, ennek megfelelően Krisztus megkenetése abban a pillanatban nem volt felesleges, mert hamarosan sor került a temetésére, ezért úgy lett megkenve, mintha máris a sírba fektetnék. A tanítványok még nem voltak ennek tudatában, s Mária kétségtelenül hirtelen cselekedett Isten Lelke irányítása alatt állva, bár ezt ő maga előzőleg nem tervezte. Krisztus azonban a feltámadásának reménységére vonatkoztatja azt, amit oly nagy mértékben helytelenítettek, s teszi ezt azért, hogy az ebben a cselekedetben rejlő hasznosság, amit megmutatott nekik,[333] rávezethesse őket, hogy elvessék a vele kapcsolatosan alkotott haragos és bűnös véleményüket. Isten akarata volt ugyanis, hogy ókori népének gyermekkorát efféle gyakorlatokkal irányítsák, így napjainkban ostobaság lenne ugyanezt megpróbálni. Nem is lehetne megtenni Krisztus megsértése nélkül, Aki az Ő eljövetelének fényével elűzte az efféle árnyékokat. Mivel azonban feltámadása még nem töltötte be a törvény árnyékait, helyes volt, hogy temetését ezzel a külső ceremóniával ékesítsék. Feltámadása illatának most már kielégítő a hatékonysága nárdus-olaj és költséges kenetek nélkül is az egész világ felélesztésére. Emlékezzünk rá azonban, hogy az emberek

[333] "A fin que l'utilite laquelle il leur monstre en ce faict les retire du jugement chagrin et pervers qu'ils en faisoyent."

cselekedeteinek megítélése során egyedül Krisztus döntésére kell odafigyelnünk, Akinek az ítélőszéke előtt egyszer majd meg kell állnunk.

8. *Mert szegények mindenkor vannak veletek.* Meg kell figyelnünk, amit már említettem, hogy itt különbség tétetik Mária rendkívüli cselekedete és a Krisztusnak kijáró napi szolgálat között. Azok a személyek tehát majmok, és nem utánzók, akik Krisztust költséges és csillogó parádéval akarják szolgálni, mintha Krisztus megengedte volna, hogy ami egyszer megtörtént, a későbbiekben is ismétlődjék, pedig inkább megtiltotta azt.

Én pedig nem mindenkor vagyok. Mikor azt mondja, hogy nem mindig lesz a tanítványokkal, ezt arra a jelenlétre kell vonatkoztatni, amihez a testi istentisztelet és a költséges imádás alkalmazható. Mert ami az Ő jelenlétét illeti az Ő Lelkének kegyelmével és hatalmával, s azzal, hogy bennünk él, és testével és vérével táplál minket, ahhoz semmi köze sincs a testi hagyományokhoz. Mindazokról a pompázatos ceremóniákról, melyeket a pápisták agyaltak ki Krisztus imádatára, hiába mondják, hogy azok Neki szólnak, Ő ugyanis nyíltan elveti ezeket. Mikor azt mondja, hogy a szegények mindig velünk lesznek, ezzel a mondással jóllehet megrója a zsidók képmutatását, de mégis hasznos tanítást fogalmazhatunk meg ebből. Nevezetesen azt, hogy az alamizsnák, melyekkel a szegényeken akar könnyíteni, elfogadható és jó illatú áldozatok Isten számára, de bármi másféle költség Isten tiszteletére helytelenül alkalmazott.

9. A zsidók közül azért nagy sokaság értesült vala arról, hogy ő ott van: és oda menének nemcsak Jézusért, hanem hogy Lázárt is lássák, a kit feltámasztott a halálból.

10. A papifejedelmek pedig tanácskozának, hogy Lázárt is megöljék;

11. Mivelhogy a zsidók közül sokan ő miatta menének oda és hivének a Jézusban.

12. Másnap a nagy sokaság, a mely az ünnepre jött vala, hallván, hogy Jézus Jeruzsálembe jő,

13. Pálmaágakat vőn, és kiméne elébe, és kiált vala: Hozsánna: Áldott, a ki jő az Úrnak nevében, az Izráelnek ama királya!

14. Találván pedig Jézus egy szamarat, felüle arra, a mint meg van írva:

15. Ne félj Sionnak leánya: Ímé a te királyod jő, szamárnak vemhén ülve.

9. *A zsidók közül azért nagy sokaság értesült vala arról, hogy ő ott van.* Minél jobban közeledett Krisztus halálának ideje, annál inkább szükségessé vált, hogy nevét egyetemesen ünnepeljék avégett, hogy ez felkészüléssé válhasson az erősebb hitre az Ő halála után. Konkrétabban, az evangélista elmondja, hogy Lázár feltámasztásának minapi csodája hatalmas hírnevet szerzett Neki, s mivel ebbe Krisztus figyelemre méltó bizonyítékát adta az Ő istenségének, Isten azt akarta, hogy sok tanúja legyen. Mikor azt mondja, hogy *nemcsak Jézusért*, de Lázár kedvéért is jöttek, ez nem azt jelenti, hogy Lázár iránti tiszteletből, mintha főleg őt tisztelték volna meg ezzel, hanem hogy szemlélhessék Krisztus hatalmának lenyűgöző megjelenését Lázárban.

10. *A papifejedelmek pedig tanácskozának.* Természetesen volt az őrült dühöngésnél is rosszabb, hogy megpróbálták a halálra adni azt, akit láthatóan az isteni hatalom támasztott fel a halálból. Olyan azonban a hebehurgyaság lelke, mellyel a Sátán a gonoszokat kínozza, hogy őrültségük határtalan, még ha Isten eget-földet is felhoz ellenük. Az itt elmondott bűnös tanácskozásról azért értesülünk, hogy meglássuk: Krisztus ellenségeit ekkora makacsságra nem a tévedés, vagy az ostobaság vezette, hanem a dühödt gonoszság, amitől még az Istennel szemben vívott háborútól sem riadtak vissza. Arról is tájékoztat, hogy Isten hatalma nem ködösen látszott csak meg Lázár feltámadásában, mivel az istentelenség nem volt képes más módszert kiagyalni az emberek emlékezetéből való kitörlésére, mint egy ártatlan ember aljas és megdöbbentő módon való meggyilkolásával. Amellett, mivel a Sátán minden erejét megfeszítve azon munkálkodik, hogy Isten munkáit eltemesse, vagy legalábbis

elhomályosítsa, a mi kötelességünk az, hogy odaszánjuk magunkat a felettük való szorgalmas elmélkedésre.

12. *Másnap a nagy sokaság*. Krisztusnak ezt a bevonulását a többi evangélista (Mt21:1, Mk11:1, Lk19:29) részletesebben mondja el, János azonban csak a fő szempontokat emeli ki. Először is emlékeznünk kell Krisztus céljára, ami nem volt más, minthogy saját elhatározásából Jeruzsálembe menni, hogy ott felajánlja Magát a halálra. Szükséges volt, hogy ez a halál önkéntes legyen, mivel Isten haragját csak az engedelmesség áldozatával lehetett lecsillapítani. S valóban, Ő jól tudta, mi lesz a végeredmény, de mielőtt a keresztre ment volna, azt akarta, hogy az Ő népe ismerje el őt ünnepélyesen Királyuknak, sőt, nyíltan bejelenti, hogy a halálba menvén megkezdi uralkodását. S noha ezt a közeledést nagy embertömeg ünnepelte, Ő mégis ismeretlen maradt az ellenségei előtt mindaddig, amíg a próféciák beteljesedése által, amit majd a maguk helyén meglátunk, be nem bizonyította, hogy Ő az igazi Messiás, ugyanis nem akart semmit elmulasztani, ami hozzájárulhatott hitünk teljes megerősítéséhez.

A nagy sokaság, a mely az ünnepre jött vala. Azaz, az idegenek jobban készen álltak arra, hogy ellássák az Isten Fiának kijáró tisztelet megadásának kötelességét, mint Jeruzsálem polgárai, akiknek példát kellett volna mutatniuk a többieknek. Nekik ugyanis megvoltak a napi áldozataik, a templom ott volt a szemük előtt, aminek lángra kellett volna lobbantania a szívünkben az Isten keresése iránti vágyat. Ott voltak továbbá az egyház legmagasabb rangú tanítói, és ott volt az isteni világosság szentélye is. Az tehát a rendkívül aljas hálátlanság megnyilvánulása, hogy noha kora gyermekkoruk óta taníttattak rá, mégis elvetik, vagy megvetik a nekik megígért Megváltót. Ez a hiba azonban majdnem minden korra jellemző volt: minél közelebb került az emberekhez Isten, és minél jobban megismertette Magát velük, az emberek annál vakmerőbben nézték Őt le.

Más emberekben, akik az otthonaikat elhagyva ünnepelni gyűltek össze, sokkal nagyobb buzgóságot látunk, mert szorgalmasan kérdezősködnek Krisztusról, s mikor meghallják, hogy Ő is a városba jön, mennek, hogy találkozzanak Vele és köszöntsék Őt. Mégsem kételkedhetünk abban, hogy őket a Lélek titkos megmozdulása indította arra, hogy a találkozóra siessenek. Nem olvassuk, hogy korábban ez bármikor is megtörtént volna. Ám ahogyan a földi uralkodók alattvalóikat trombitákkal, vagy nyilvános kikiáltóval hívják össze, mikor átveszik birodalmukat, úgy Krisztus is, az Ő Lelkének megmozdulásával összegyűjtötte az Ő népét, hogy a Királyukként köszönthessék Őt. Mikor a sokaság még a pusztában akarta Őt királlyá tenni, (Jn6:15), titokban a hegyek közé vonult vissza, mert abban az időben nem más királyságról álmodtak, csak mint amelyikben ugyanolyan jól tápláltak lesznek, mint a szarvasmarhák. Krisztus tehát nem érthetett egyet ostoba és abszurd kívánságukkal, és nem teljesíthette azt anélkül, hogy meg ne tagadta volna Önmagát, s vissza ne utasította volna azt a hivatalt, amit az Atya ruházott Rá. Most azonban olyan királyságot követel Magának, amilyet az Atyától kapott. Készséggel elismerem, hogy azok az emberek, akik elébe siettek, nem voltak tisztában ennek a királyságnak a természetével, Krisztus azonban a jövőre nézett. Egyébként nem is engedett meg semmit megtenni, ami nem volt összeegyeztethető az Ő lelki királyságával.

13. *Pálmaágakat vőn*. A pálma a győzelem és a békesség jelképe volt az ókori emberek között, szokás volt azonban pálmaágakat használni, mikor királyi hatalmat ruháztak bárkire, vagy mikor alázatosan könyörögtek a győztes kegyeiért. Ezek a személyek viszont úgy látszik, a pálmaágakat az új király fogadásával kapcsolatos elégedettség és öröm jelenként hozták magukkal.

Kiált vala: Hozsánna. Ezzel a kifejezéssel arról tettek bizonyságot, hogy Jézus Krisztust Messiásnak fogadták el, Akitől a megváltást és az üdvösséget is várni kell. A Zsolt118:25 ugyanis, ahonnan ez a kiáltás vétetett, a Messiásra való utalásként alkották meg abból a célból, hogy az összes szent folytonosan vágyakozhasson és hőn epekedjen az Ő

eljövetelére, s a legnagyobb tisztelettel fogadhassák Őt, mikor megjelenik. Valószínű tehát, vagy inkább bizonyosan következtethetünk arra, hogy ezt az imát a zsidók gyakorta használták, következésképpen ott volt minden ember szájában. Isten Lelke tehát akkor ad az embereknek a szájába[334] szavakat, mikor az Úr Jézus virágzó eljövetelét várják, s hírnökként használta őket annak kihirdetésére, hogy Krisztus megérkezett.

A *Hozsánna* szó két hébert szóból áll össze, a jelentése pedig: *Könyörgök, ments meg!* Igaz, a zsidók másként ejtik, (הושיענא), *Hosiana*,[335] de rendszerint megtörténik, hogy a szavak kiejtése eltorzul, mikor idegen nyelvre fordítják azokat. Az evangélisták, akik görögül írtak, mégis szándékosan megtartották az eredeti szót, hogy jobban kifejezhessék: a tömeg azt a szokásos imaformát használta, amit először Dávid alkalmazott, majd a korok folyamatos egymásutániságán át Isten népe megőrizte és főként a Messiás királysága megáldásának céljára szentelte.[336] Ugyanezt a célt szolgálják a rögtön ezután következő szavak: *Áldott, a ki jő az Úrnak nevében, az Izráelnek ama királya!* Ez is egy örömteli ima ugyanis annak a királyságnak a boldog és virágzó sikeréért, melytől Isten egyházának a helyreállítása és virágzása függött.

Minthogy azonban Dávid látszólag inkább magáról beszél, semmint Krisztusról, először is a zsoltárban rejlő ezt a nehézséget kell megoldanunk, bár ez nem lesz nehéz feladat. Tudjuk, hogy mi célból adatott a királyság Dávid és utódainak kezébe, s ez nem volt más, mint hogy egyfajta előjátéka legyen annak az örökkévaló királyságnak, aminek a maga idejében meg kell majd jelennie. S valóban nem volt szükséges, hogy Dávid a figyelmét önmagára korlátozza, s az Úr a próféták által gyakorta parancsolja minden istenfélő embernek, hogy másra nézzenek, ne Dávidra.[337] Így tehát mindaz, amit Dávid önmagáról megénekelt, jogosan vonatkozik arra a Királyra, Aki az ígéretnek megfelelően Dávid magvából kellett, hogy származzon, mint Megváltó.

Ebből azonban egy hasznos intést kell származtatnunk, mert ha tagjai vagyunk az egyháznak, az Úr felszólít, hogy ugyanazzal a vággyal éljünk, amiről azt akarta, hogy a hívők táplálják a szívükben a törvény alatt is, azaz hogy teljes szívünkből vágyakozzunk arra, hogy Krisztus királysága virágozzon és boldoguljon, s nem csak ennyit, de ezt fejezzük is ki imáinkkal. S hogy nagyobb bátorságot adjon az imádkozásban, észre kell vennünk, hogy előírja nekünk a szavakat. Jaj tehát a lustaságunknak, ha hidegségünkkel elnyomjuk, vagy közönyösségünkkel eloltjuk azt a hévet, amit Isten szított fel. S tudjuk meg, hogy az Isten irányítása és tekintélye által elmondott imáink sem hiábavalók, feltéve, hogy nem vagyunk hanyagok az imádkozásban, vagy nem unjuk meg azt. Ő a saját királyságának hűséges őre lesz, s legyőzhetetlen hatalmával és védelmével óvja azt. Valóban, bár álmatagok és tétlenek maradunk,[338] az ő királyságának fensége akkor is szilárd és bizonyos, de mikor – ami gyakran előfordul – kevésbé virágzik, mint kellene, vagy még romlásnak is indul, amint napjainkban is látjuk, hogy félelmetesen szóródik szét és pusztul, az kétségtelenül a mi hibánk következménye. S mikor csak csekély helyreállítás látható, vagy egyáltalán semmi, vagy mikor csak lassan fejlődget, tudjuk ezt be a saját magunk közönyösségének. Naponta kérjük Istentől, hogy *jöjjön el a Te országod* (Mt6:11), de száz közül ha egy ember vágyik erre komolyan. Joggal fosztatunk meg tehát Isten ama áldásaitól, amit oly gyengék vagyunk kérni.

Ebből a kifejezésből azt is megtanuljuk, hogy egyedül Isten az, Aki fenntartja és megőrzi az egyházat, mert Ő semmit sem követel Magának és nem parancsolja nekünk sem, hogy adjuk oda Neki, csak ami az Övé. Mivel tehát Ő vezeti a nyelvünket, miközben

[334] "Et pourtant le Sainct Esprit mettoit les mots en la bouche des hommes, quand ils ont ainsi souhaitte heureuse venue au Seigneur Jesus."
[335] Lásd *Harmony of the Evangelists*, II. kötet
[336] "Le royaume du Messias."
[337] "De jetter leurs yeux ailleurs qu'a David."
[338] "Endormis et oisifs."

imádkozunk, hogy őrizze meg Krisztus királyságát, azzal elismerjük: ahhoz, hogy ez a királyság a megfelelő állapotban maradhasson, egyedül Isten az üdvösség adományozója. Ő valóban felhasználja az emberek munkálkodását erre a célra, de azokét az embereket, akiket a saját keze alkotott erre a munkára. Emellett, miközben felhasználja az embereket Krisztus királyságának fejlesztéséhez, vagy fenntartásához, munkálkodásukon keresztül mégis egyedül Isten kezd meg és fejez be minden dolgot az Ő Lelkének hatalma által.

A ki jő az Úrnak nevében. Először azt kell megértenünk, mit értett ez alatt a kifejezés alatt, hogy *az Úrnak nevében jő*. Aki nem tolakszik előre, vagy nem követeli magának hamisan a tiszteletet, hanem annak rendje és módja szerint hívatott el, s a tettei Isten irányítása és tekintélye alatt állnak, *az jő az Úrnak nevében*. Ez a megnevezés vonatkozik Isten minden igaz szolgájára. A Szentlélek által vezetett próféta, aki őszintén a mennyből kapott tanítást közvetíti az embereknek – *az Úrnak nevében jő*. A király, aki keze által Isten irányítja az Ő népét, ugyanúgy *az Úrnak nevében jő*. Mivel azonban Isten Lelke Krisztuson nyugodott, s mivel Ő mindennek a Feje (Ef1:22), így mindenki, aki valaha is az egyház feletti uralkodásra rendeltetett, alá van vetve annak, amit mond, vagy inkább Belőle, mint forrásból kiáradó patakok, így joggal mondták, hogy *az Úrnak nevében jő*. S nemcsak tekintélyének magas rangjával múl felül másokat, hanem mivel Isten teljességgel Benne jelenti ki Magát nekünk, mert mint Pál mondja, „Ő benne lakozik az istenségnek egész teljessége testileg” (Kol2:9), így Ő az Isten valóságának képmása (Zsid1:3), röviden, az igaz Immánuel (Mt1:23). Speciális joggal mondták tehát Róla, hogy *az Úrnak nevében jő*, mert Általa Isten teljességgel megmutatkozott, nemcsak részben, amiképpen korábban a prófétákban. Vele, mint Fővel kell hát kezdenünk, mikor meg akarjuk áldani Isten szolgáit.

Mivel a hamis próféták gőgösen dicsekednek Isten nevével, és ezzel a hamis látszatkeltéssel védik magukat, ellenintézkedést kell foganatosítanunk az imában, hogy az Úr szétszórja, és végül megsemmisítse őket. Azaz, nem áldhatjuk Krisztust anélkül, hogy ne átkoznánk a pápát és azt a szentségtelen zsarnokságot, amit Isten Fia ellenében állított fel.[339] Ő a kiátkozásokkal támad nekünk heves erőszakkal, mintha ezek megannyi villámcsapás lennének, ezek azonban pusztán léggömbök,[340] ezért bátran megvethetjük valamennyit. Épp ellenkezőleg, a Szentlélek itt borzasztó átkot mondat velünk, hogy a pápát a pokol fenekére süllyessze minden pompájával és csillogásával egyetemben. Nem is kell ahhoz semmiféle püspök, vagy főpap,[341] hogy kimondja rá az átkot, mivel Krisztus ezt a tekintélyt egykor gyermekekre ruházta, mikor elfogadta kiáltásukat a templomban: „Hozsánna a Dávid fiának”, amint arról más evangélisták beszámolnak (Mt21:15-16).

14. *Találván pedig Jézus egy szamarat*. A történetnek ezt a részét a többi evangélista részletesebben mondják el, akik beszámolnak arról, hogy Krisztus kiküldte két tanítványát, hozzák el a szamarat (Mt21:1, Mk11:1, Lk19:29). János, aki az összes evangélista közül utoljára írt, elegendőnek tartotta futólag megemlíteni annak a lényegét, amit a többiek már elmondtak, s ezen az alapon hagy ki sok körülményt. A látszólagos ellentmondás, amelybe sokan beleütköznek, igen könnyen feloldható. Mikor Máté kijelenti, hogy Krisztus egy nőstény szamárra és a csikójára ült, ezt szünedokhé-nak kell tekintenünk.[342] Egyesek úgy képzelik, hogy először a nőstény szamárra ült, majd utána a csikójára, s ebből a feltételezésből egy példázatot alkotnak, miszerint először a zsidó népre ült, akik hosszú ideje hozzá voltak szokva a törvény igájának hordozásához, majd utána a pogányokat kezdet művelni hasonlatosképpen egy fiatal szamárcsikóhoz, amelyik még sohasem hordott lovast a hátán.[343]

---

[339] ”Contre le Fils de Dieu.”
[340] ”Vessies pleines de vent.”
[341] ”Quelque Evesque ou Pontiffe.”
[342] “C’est une facon de parler qui comprend quelques fois le tout pour une partie, ou une partie pour le tout.” — “Ez olyan kifejezésmód, ami néha az egészet veszi részként, vagy a részt egészként.”
[343] Lásd *Harmony of the Evangelists*, II. kötet

A nyilvánvaló igazság azonban az, hogy Krisztus egy olyan szamárcsikón lovagolt, amelyik együtt volt az anyjával, s ez egyezik a próféta szavával, aki a zsidók között nagyon gyakori ismétlés során ugyanazt a dolgot fejezi ki más szavakkal: *egy szamáron*, mondja, *s a szamár csikóján, ami meg volt kötve* (ὑποζυγίου), az evangélista, aki rövidségre törekszik, kihagyja az előző mondatot, és csak az utóbbit idézi.

A zsidók maguk kényszerültek értelmezni a Zak9:9 ekkor beteljesedő jóslatát, mint ami a Messiásra utal, egyidejűleg azonban mosolyra fakasztanak minket amiatt, hogy egy szamár árnyékától félrevezettetve[344] a Messiást megillető tiszteletben részesítették Mária fiát. Nagyon mások azonban azok a bizonyságok, melyeken a mi hitünk alapszik. S valóban, mikor azt mondjuk, hogy Jézus a Messiás, nem azt kezdjük el mondani, hogy szamárháton lovagolt be Jeruzsálembe, mert Benne olyan dicsőség mutatkozott meg, ami Isten Fiához tartozott, amint azt ennek az evangéliumnak az első fejezetében láttuk. Főként az Ő feltámadásában mutatkozott meg nagyon látványosan az Ő isteni hatalma. Nem szabad azonban lenéznünk ezt a bizonyságot, mellyel Isten a maga csodálatos gondviselésével ennél a beérkezésnél nyilvánosan bemutatta annak beteljesülését, amit Zakariás már előre megmondott.

Ne félj. A próféta eme szavaiban, amint az evangélista azokat idézi, először is azt kell észrevennünk, hogy a nyugalom soha nem áll helyre az elménkben, illetve a félelem és a reszketés nem tűnnek el abból, csak annak ismeretében, hogy Krisztus uralkodik közöttünk. A próféta szavai valójában mást jelentenek, mert ő a hívőket örömre és örvendezésre buzdítja. Az evangélista itt azonban annak módját írta le, ahogyan a szívünk az igazi örömmel örvendezik. Ez akkor következik be, mikor az a félelem tűnik el, amitől mindenki szenved, azaz, amikor megbékülvén Istennel, azt a békességet kapják meg, ami a hitből származik (Rm5:1). Az a jótétemény tehát Krisztuson át jut el hozzánk, hogy a Sátán zsarnokságából megszabadulva széttörik a bűn igája, a vétkek eltöröltetnek és a halál eltűnik, s mi szabadon dicsekszünk, Királyunk védelmére támaszkodva, mivel akik az Ő védelme alá kerültek, azoknak semmiféle veszélytől sem kell félniük. Nem mintha mentesek lennénk a félelemtől, amíg ezen a világon élünk, hanem mert a Krisztuson alapuló meggyőződés mindenen felülemelkedik. S bár Krisztus még messze volt, a próféta arra buzdította az istenfélő embereket abban a korban, hogy örüljenek és örvendezzenek, mert Krisztus el fog jönni. Íme, mondta, jön a Király, tehát ne féljetek. S most, hogy már eljött azért, hogy élvezhessük a jelenlétét, még élénkebben kell harcolnunk a félelemmel, hogy ellenségeinktől megszabadulván békességgel és örömmel hódolhassunk a Királyunknak.

Sionnak leánya. A próféta a saját korának Sion-ját szólította meg, mivel az volt akkor az egyház lakóhelye. Most azonban Isten valóban az egész világról gyűjtött Magának egyházat, ám ez az ígéret kifejezetten azokra a hívőkre vonatkozik, akik alávetik magukat Krisztusnak, hogy uralkodhasson bennük. Mikor Krisztust szamárháton lovaglónak írja le, ennek jelentése az, hogy az ő királyságának semmi köze sem lesz a pompához, a csillogáshoz, gazdagsághoz és a világi hatalomhoz, s helyes volt, hogy külső megjelenítéssel is megismertesse, hogy mindenki teljesen biztos lehessen abban, hogy ez a királyság lelki.

16. Ezeket pedig nem értették eleinte az ő tanítványai: hanem mikor megdicsőítteték Jézus, akkor emlékezének vissza, hogy ezek ő felőle vannak megírva, és hogy ezeket mívelték ő vele.

17. A sokaság azért, a mely ő vele vala, mikor kihívta Lázárt a koporsóból és feltámasztotta őt a halálból, bizonyságot tőn.

18. Azért is méne ő elébe a sokaság, mivel hallá, hogy ezt a csodát mívelte vala.

---

[344] A szamár árnyéka, όνου σκια, *asini umbra*, közmondásszerű kifejezés volt a görögöknél és a rómaiaknál – *a szerk*.

19. Mondának azért a farizeusok egymás között: Látjátok-é, hogy semmit sem értek? Ímé, mind e világ ő utána megy.

16. *Ezeket pedig nem értették eleinte az ő tanítványai.* Amiképpen a mag sem kel ki azonnal a földbe vettetése után, úgy Isten munkáinak eredménye sem látszik meg mindjárt. Az apostolok Isten szolgái a próféciát beteljesítendő, azonban nem értik, amit csinálnak. Hallják, mit kiabál a tömeg, ami nem valamiféle zavaros zajongás volt, hanem Krisztusnak, mint Királynak a konkrét üdvözlése, nem fogják fel azonban, hogy ennek mi a célja, vagy hogy mit is jelent. Számukra tehát ez egy jelentés nélküli mutatvány, amíg az Úr az Ő dicsőséges feltámadása után meg nem nyitja a szemeiket. Mikor azt mondja, hogy végül *emlékezének vissza, hogy ezek ő felőle vannak megírva*, az evangélista megmutatja ennek a hatalmas tudatlanságnak az okát, ami megelőzte a tudásukat. Ez nem volt másért, hanem mert nem volt Szentírásuk, vezetőként és irányítóként, ami a helyes és pontos nézetre vezette volna elméiket. Mi ugyanis vakok vagyunk mindaddig, míg Isten Ígéje meg nem előz, s még csak az sem elég, hogy Isten Ígéje ránk ragyogjon, ha a Lélek egyidejűleg nem világosítja meg a szemeinket, melyek másképpen a legtisztább fényben is vakok maradnak. Krisztusnak ez a kegyelme a feltámadása után adatott meg a tanítványainak, mivel az idők teljessége, mikor a Lélek túláradó bőségben osztogatja ajándékait mindaddig nem jött el, amíg Ő be nem fogadtatott a mennyei dicsőségbe, amint azt a Jn7:39-nél láttuk. Ebből a példából okulván tanuljuk meg, hogy minden Krisztusra vonatkozó dologban ne a testi érzéseinkből, hanem a Szentírásból kiindulva alkossunk ítéletet. Emellett emlékezzünk rá: a Szentlélek különleges kegye, hogy lépésről-lépére tanít minket, hogy ne legyünk ostobák Isten munkáinak felbecsülésében.

Hogy ezek ő felőle vannak megírva, és hogy ezeket mívelték ő vele. Ez a mondatot én így értelmezem: „*Azután*, először történt az meg a tanítványokkal, hogy Krisztus nem tette ezeket a dolgokat hirtelen módon, s ezek az emberek nem voltak üres bámulatra kárhoztatva, hanem ennek a teljes lebonyolítását Isten gondviselése szabályozta, mivel azok a dolgok, amik *meg voltak írva*, szükségszerűen be kellett, hogy teljesedjenek". A szavakat tehát lehet így is értelmezni: „Azokat tették Vele együtt, amik Róla meg voltak írva".

17. *A sokaság… bizonyságot tőn.* Megismétli, amit már mondott, hogy sok ember a hatalmas csodáról szóló beszámolótól felzaklatottan jöttek, hogy Krisztussal találkozzanak. Annak oka, hogy tömegesen jöttek, az, hogy a Lázár feltámadásáról szóló szóbeszéd széles körben elterjedt. Jó okuk volt tehát Mária fiát a Messiásnak kijáró tiszteletben részesíteni, mivel tudták Róla, hogy rendkívüli hatalommal rendelkezik.

19. *Látjátok-é, hogy semmit sem értek?* Ezekkel a szavakkal még nagyobb haragra gerjesztik magukat, mert tekinthető ez a lassúságuk megrovásának is, mintha azt mondták volna, hogy az emberek azért lázadtak fel és követték Krisztust, mert ők rendkívül hanyagok és gyávák voltak. Ez a mód az, ahogyan a kétségbeesett emberek beszélni szoktak, mikor felkészülnek szélsőséges cselekedetek megtételére. S ha Isten ellenségei ily ostobán kitartanak abban, ami gonosz, nekünk annál állhatatosabbaknak kell lennünk az igaz cselekedetekben.

20. Néhány görög is vala azok között, a kik felmenének, hogy imádkozzanak az ünnepen:

21. Ezek azért a galileai Bethsaidából való Filephez menének, és kérék őt, mondván: Uram, látni akarjuk a Jézust.

22. Megy vala Filep és szóla Andrásnak, és viszont András és Filep szóla Jézusnak.

23. Jézus pedig felele nékik, mondván: Eljött az óra, hogy megdicsőíttessék az embernek Fia.

24. Bizony, bizony mondom néktek: Ha a földbe esett gabonamag el nem hal, csak egymaga marad; ha pedig elhal, sok gyümölcsöt terem.

25. A ki szereti a maga életét, elveszti azt; és a ki gyűlöli a maga életét e világon, örök életre tartja meg azt.

26. A ki nékem szolgál, engem kövessen; és a hol én vagyok, ott lesz az én szolgám is: és a ki nékem szolgál, megbecsüli azt az Atya.

20. *Néhány görög is vala azok között*. Nem hinném, hogy ezek pogányok, vagy körülmetéletlenek voltak, mivel rögtön ezután azt mondja róluk, hogy istentiszteletre jöttek. A római törvények pedig rendkívül szigorúan tiltották, s a helytartók és más elöljárók pedig súlyosan büntették, ha valakiről kiderült, hogy elhagyta a származási országának vallását és áttért a zsidó vallásra. Az Ázsiában és Görögországban szétszórt zsidóknak viszont megengedték, hogy a tengeren is átkelve eljöhessenek és áldozhassanak a templomban. Emellett a zsidóknak nem volt szabad csatlakozni másokhoz az ünnepélyes istentiszteletben, mert úgy gondolták, hogy ebben az esetben a templom, az áldozatok, sőt ők maguk is beszennyeződnének. S bár ezek, akikről szó van a zsidók leszármazottai voltak, mégis, mivel nagyon messze, a tengeren túl laktak, nem kell csodálkoznunk, ha az evangélista idegenekként, s olyanokként mutatja be őket, akik nem ismerték azokat az eseményeket, melyek abban az időben Jeruzsálemben és a szomszédságában zajlottak. Az igevers jelentése tehát az, hogy Krisztust nemcsak azok a júdeai lakosok fogadták el Királynak, akik a falvakból és a városokból jöttek fel az ünnepre, hanem a beszámoló Róla eljutott azokhoz is, akik a tengeren túl laktak és messze országokból érkeztek.

Hogy imádkozzanak. Ezt megtehették volna otthon is, de János itt az ünnepélyes istentiszteletről beszél, aminek az áldozatok is részét képezték. Mert bár a vallás és az istenfélelem nem korlátozódtak a templomra, mégsem volt neki szabad sehol máshol áldozatot bemutatni, s nem is volt sehol máshol a szövetség ládája, ami Isten jelenlétének a jele volt. Minden ember imádta Istent naponta a saját otthonában lelki módon, de a törvény alatt álló szentek hasonlóképpen kötelesek voltak külső istentiszteletet és engedelmességet is gyakorolni,[345] amit Mózes írt elő, a templomban megjelenve. Ez volt a célja az ünnepek kijelölésének. S ha ezek az emberek vállalták a nagyon költséges hosszú utazást, a hatalmas kényelmetlenségeket és a személyes kockázatot, hogy a kegyesség külső gyakorlásában ne bizonyuljanak közönyöseknek, miféle mentségünk lehet nekünk ma, ha a saját házainkban nem teszünk arról bizonyságot, hogy az igaz Istent imádjuk? A törvényhez tartozó istentisztelet ténylegesen véget ért, de az Úr az egyházára hagyta a keresztséget, az úrvacsorát és a nyilvános imaközösséget, hogy a hívők ezeket gyakorolhassák. Ha tehát megvetjük ezeket, az bizonyítja, hogy a kegyesség iránti vágyunk szélsőségesen hideg.

21. *Ezek azért a galileai Bethsaidából való Filephez menének*. Ez a tisztelet jele, hogy nem Krisztust keresik fel közvetlenül, hanem Fülöpön keresztül próbálnak találkozni Vele, a tisztelet ugyanis mindig mértékletességet szül. A következtetés, amit a pápisták vonnak le ebből, miszerint segítségül kell hívnunk a már eltávozott szenteket,[346] hogy azok közbenjárók legyenek érettünk Krisztusnál és az Atyánál, oly nevetséges, hogy még cáfolatot sem igényel. A görögök Fülöphöz még életében mennek, s könyörgöm, hol a hasonlóság azokkal, akik a már eltávozott szentekhez intézik imáikat, akiktől el vannak választva?[347] Ilyenek azonban az emberi elbizakodottság gyümölcsei, ha egyszer megengedte magának, hogy túllépjen Isten Ígéjének korlátain. A szentekhez való könyörgés a pápisták elhamarkodott agyszüleménye, s most annak érdekében, hogy menedéket találjanak maguknak az Isten Ígéjéből kölcsönzött

[345] "De service et obeissance exterieure."
[346] "Les saincts trespassez."
[347] "Qui addressant leurs oraisons aux saincts trespassez, desquels ils sont separez."

csalárd fondorlat alatt, megrontják a Szentírást, és darabokra tépik, s nem átallják kitenni szégyenteljes gúnyolódásnak.

23. *Eljött az óra*. Sokan ezt Krisztus halálára vonatkozónak magyarázzák, mert miután Krisztus dicsősége megmutatkozott, véleményük szerint Krisztus most azt mondja ki, hogy eljött a halálának órája. Én azonban inkább az evangélium kihirdetésére vonatkozónak tekintem, mintha azt mondta volna, hogy a Róla szóló ismeretek hamarosan szétterjednek az egész világra. Azaz, azt a megdöbbenést akarta kezelni, amit majd a halála válthat ki a tanítványaiban, mert megmutatja: nincs semmi okuk elbátortalanodni, mivel az evangélium tanítása az egész világon hirdettetni fog. S hogy ragyogásának ez a szemlélése nehogy hamar elhaljon, mikor halálra ítélik, keresztre feszítik, majd végül eltemetik, előzetes tájékoztatást és figyelmeztetést ad nekik arról, hogy halálának szégyene nem akadálya az Ő dicsőségének. Ebből a célból használja a legmegfelelőbb összehasonlítást.

24. *Ha a földbe esett gabonamag el nem hal, csak egymaga marad*. Ha a gabonamag nem hal el, vagy nem rothad meg, száraz és gyümölcstelen marad, de a mag halálának megvan az életre keltő jótékony hatása, hogy gyümölcsöt teremhessen. Röviden, Krisztus a halálát a vetéshez hasonlítja, ami látszólag a mag halálát jelenti, de mégis egy sokkal bőségesebb növekedés kiváltó oka. S jóllehet ez az intés akkortájt volt különösen szükséges, mégis folyamatosan érvényben van az egyházban. S először a Fővel kell kezdenünk. A kegyvesztettség és átok félelmetes látszata, mely Krisztus halálában nyilvánul meg, nemcsak elhomályosítja az Ő dicsőségét, de mindenestől el is törli azt a szemeink elöl. Nem szabad tehát figyelmünket egyedül az Ő halálára korlátoznunk, hanem tekintetbe kell vennünk azt a gyümölcsöt is, amit az Ő dicsőséges feltámadása termett.[348] Azaz, semmi sem lesz, ami megakadályozná, hogy az Ő dicsősége mindenütt megmutatkozzon. Tőle ugyanis a tagokhoz kell továbblépnünk, mert ne csak azt gondoljuk, hogy elpusztulunk a halálban, hanem hogy a mi életünk egyfajta folyamatos halál (Kol3:3). Mi tehát elveszünk, hacsak nem segít meg minket az a vigasztalás, melyet Pál tár elénk: „ha a mi külső emberünk megromol is, a belső mindazáltal napról-napra újul" (2Kor4:16).

Mikor tehát az istenfélőket különböző nehézségek sújtják, mikor helyzetük nehézségei gyakorolnak rájuk hatalmas nyomást, mikor éhséget, mezítelenséget, betegséget szenvednek el, mikor szidalmakkal támadják őket, mikor úgy tűnik, hogy a halál minden pillanatban diadalt vehet rajtuk, gondoljanak állandóan arra, hogy ez vetés, mely a maga idejében megtermi majd a gyümölcsét.

25. *A ki szereti a maga életét, elveszti azt*.[349] A tanításhoz Krisztus egy buzdítást is csatol, mert ha meg kell halnunk ahhoz, hogy gyümölcsöt teremhessünk, akkor nyugodtan meg kell engednünk, hogy Isten megöljön minket. Mivel azonban ellentétet állít az élet szeretete és a fény gyűlölete között, meg kell értenünk, mit jelent az élet szeretete és gyűlölete. Arról, aki a jelenvaló élet iránti mértéktelen vágytól befolyásolva nem képes elhagyni a világot, ha nem kényszerítik, mondják, hogy szereti az életet. Arról pedig, aki megvetvén az életet, bátran szembenéz a halállal, mondják, hogy gyűlöli az életet. Ez nem azt jelenti, hogy nekünk abszolút gyűlölnünk kell az életet, amit joggal tekintenek Isten egyik legnagyobb áldásának, hanem azt, hogy a hívőknek jó szívvel le kell azt tenniük, mikor gátolja őket a Krisztushoz való közeledésben. Pontosan úgy, mint mikor valaki bármiféle módon sietni akar, lerázza a válláról a nehéz és kellemetlen terhet. Röviden, a jelenvaló élet szeretete önmagában nem rossz dolog, feltéve, ha csak mint vándorok haladunk rajta keresztül, szemünket mindig a végcélra szegezve. Az élet szeretetének igazi korlátja ugyanis nem más, mint ha addig folytatjuk, amíg Istenek tetszik, és azonnal készek vagyunk elhagyni, amint megparancsolja nekünk, vagy – egy szóban kifejezve – mikor mintegy a kezünkben

[348] "Sa resurrection glorieuse."

[349] Az eredetiben az „élet" helyén a „lélek" szó szerepel, amit sokszor fordítanak úgy, ahogyan Károli – *a ford.* Ezt néhány sorral lejjebb Kálvin is megemlíti.

hordozzuk és felajánljuk Istennek áldozatként. Bárki, aki a jelenvaló élethez való ragaszkodását túlzásba viszi, elveszíti az életét, azaz kiszolgáltatja az örökkévaló romlásnak. Az elveszítés (απολέσει) szó ugyanis nem elvesztést, vagy valami értékesnek az elhagyását jelenti, hanem a romlásnak való kiszolgáltatást.

A maga életét.[350] Gyakorta megtörténik, hogy a (ψυχή), lélek szót *életnek* fordítják. Egyesek úgy vélik, hogy ebben az igeszakaszban a vágyak trónusát jelenti, mintha Krisztus ezt mondta volna: „aki túlságoson kötődik a testi vágyaihoz, megsemmisíti a lelkét". Ez azonban erőltetett értelmezés, s a másik természetesebb, miszerint az, aki nem törődik a saját életével, a legjobb módot választja arra, hogy örökre élvezze azt.

E világon. Hogy még világosabbá legyen az igevers jelentése, az *e világon* kifejezést, ami csak egyszer szerepel, kétszer kéne ismételni, nagyjából a következő módon: „Azok nem az életük megőrzésének helyes módját választják, akik azt *e világon* szeretik, ugyanakkor azok, akik *e világon* megvetik azt, valóban tudják a megőrzésének helyes módját". S valóban, bárki, aki kötődik a világhoz, önként fosztja meg magát a mennyei élettől, melynek nem lehetünk másképpen örökösei, csak ha jövevények és idegenek vagyunk *e világon*. Ennek következtében minél jobban izgul valaki a saját személyes biztonságáért, annál messzebb kerül Isten országától, vagyis az igazi élettől.

A ki gyűlöli a maga életét.[351] Már javasoltam, hogy ezt a kifejezést összehasonlításképpen értsük, mert meg kell vetnünk az életet, amennyiben akadályoz minket abban ,hogy Istennek éljünk. Ha ugyanis a mennyei életről való elmélkedés uralkodna a szívünkben, a világnak nem volna ránk nézve akadályozó hatása. S meg kell válaszolnunk azt az ellenvetést is, ami ezt mondja: „Sokan kétségbeesésből, vagy más okból,s főleg az élettől megfáradtan öngyilkosok lesznek, de mégsem mondjuk, hogy ezek a személyek a saját biztonságuk érdekében cselekednek, míg mások a becsvágytól vezérelve sietnek a halálba, s szintén a pusztulásba rohannak".[352] Krisztus azonban itt kifejezetten ennek a múló életnek a gyűlöletéről, vagy megvetéséről beszél, ami a hívőknél a jobb élet szemléléséből fakad. Következésképpen bárki, aki nem néz a mennybe, még nem tanulta meg, hogy melyik életet kell megőrizni. Amellett ezt az utóbbi mondatot Krisztus azért tette hozzá, hogy megfélemlítse azokat, akik túlságosan a földi életre vágyódnak, mert ha úgy elborít minket a világ szeretete, hogy nem tudjuk könnyen elfelejteni, lehetetlen lesz a mennybe mennünk. Mivel azonban Isten Fia[353] oly erőteljesen ébresztget bennünket, az ostobaság csúcsa lenne halálos álmot aludni.

26. *A ki nékem szolgál*. S hogy a halál ne legyen rendkívül keserű és kellemetlen a számunkra, Krisztus az Ő példájával arra hív, hogy szívesen vessük alá magunkat neki, s biztosan nem szégyenülünk meg amiatt, hogy megtagadja tőlünk a tanítványság megtiszteltetését. Semmi más feltételt nem szab azonban ahhoz, hogy a tanítványok közé számláltathassunk, mint hogy kövessük azt az utat, amit Ő jelöl ki. Ő vezet minket a halál elszenvedéséhez. A halál keserűsége csillapul, sőt még bizonyos fokig kellemes is lesz, ha Isten Fiával közösen vetjük alá magunkat. Nagyon helytelen, ha elfordulunk Krisztustól a kereszt miatt, inkább kívánnunk kell a halált az Ő kedvéért. Ugyanezt a cél szolgálja a rögtön ezután következő kijelentés:

És a hol én vagyok, ott lesz az én szolgám is. Ő ugyanis azt követeli, hogy a szolgái ne vonakodjanak alávetni magukat a halálnak, mert nem helyes, hogy a szolgának bármije is legyen az urától elkülönítve. A jövő idő, *lesz*, (έσται) itt a *legyen* helyett szerepel a héber nyelv szokásának megfelelően. Mások ezt vigasznak tekintik, mintha Krisztus megígérte

[350] Vagy: a maga *lelkét*.
[351] "Qui odit animam suam." — "Qui hait sa vie;" — "aki gyűlöli az életét."
[352] "Lesquels se precipitent bas a une ruine eternelle par leur ambition;" — "akiket a becsvágyuk vezet örökkévaló pusztulásba.."
[353] "Le Fils de Dieu."

volna azoknak, akik nem vonakodnak Vele együtt meghalni, hogy részeseivé lesznek az Ő feltámadásának. Az előző nézet azonban, mint már mondtam, valószínűbb, mert ezután hozzáteszi a vigasztalást, miszerint az Atya nem hagyja jutalom nélkül Krisztus ama szolgáit, akik mind életében, mind halálában követik Őt.

27. Most az én lelkem háborog; és mit mondjak? Atyám, ments meg engem ettől az órától. De azért jutottam ez órára.

28. Atyám, dicsőítsd meg a te nevedet! Szózat jöve azért az égből: Meg is dicsőítettem, és újra megdicsőítem.

29. A sokaság azért, a mely ott állt és hallotta vala, azt mondá, hogy mennydörgött; mások mondának: Angyal szólt néki.

30. Felele Jézus és monda: Nem én érettem lőn e szó, hanem ti érettetek.

31. Most van e világ kárhoztatása; most vettetik ki e világ fejedelme:

32. És én, ha felemeltetem e földről, mindeneket magamhoz vonszok.

33. Ezt pedig azért mondá, hogy megjelentse, milyen halállal kell meghalnia.

27. *Most az én lelkem háborog*. Ez a kijelentés első ránézésre nagyon különbözik az előző beszélgetéstől. Rendkívüli bátorságot és nagylelkűséget tanúsított, mikor nemcsak buzdította a tanítványait, hogy szenvedjék el a halált, de hogy szándékosan és jó szívvel vágyjanak is arra, bárhol is szükséges, most azonban meghátrálván, a haláltól, megvallja gyávaságát. Mégsincs azonban semmi ebben az igeversben, ami ne lenne tökéletes harmóniában azzal, amit minden hívő ismer a saját tapasztalatából. Ha a gőgös emberek nevetnek rajta, nem kell csodálkoznunk, mert csakis a tapasztalat útján érthető meg.

Emellett nagyon hasznos, sőt még szükséges is volt a mi üdvösségünkhöz, hogy Isten Fia efféle érzéseket tapasztaljon meg. Az Ő halálában főként az engesztelést kell tekintetbe vennünk, mely által lecsillapította Isten haragját és átkát, amire nem lett volna képes anélkül, hogy a bűneinket Magára ne vette volna. A halálnak tehát, melyen átment, tele kellett lennie borzalmakkal, mivel nem szerezhetett volna számunkra elégtételt anélkül, hogy saját Maga meg ne tapasztalta volna Isten félelmetes ítéletét. Ebből jobban meg kell ismernünk a bűn borzalmasságát, amiért a mennyei Atya oly félelmetes büntetéssel sújtotta egyszülött Fiát. Tudjuk hát meg, hogy a halál nem játék és szórakozás volt Krisztus számára, hanem a legkomolyabb kínok elhordozása mihelyettünk.

S nem is volt össze nem illő, hogy Isten Fia ezen a módon szenvedjen, mert az isteni természet, ami elrejtőzött és nem használta az erejét, mondhatni azért nyugodott, hogy helyet adjon a bűnhődésnek. Maga Krisztus azonban nemcsak a mi testünket öltötte Magára, hanem az emberi érzéseket is. Kétségtelen, hogy benne ezek az érzelmek önkéntesek voltak, mert ő nem kényszerből félt, hanem azért, mert önként adta át Magát a félelemnek. S nekünk mégis hinnünk kell, hogy nem színlelte, hanem valóban félt, bár abban a vonatkozásban különbözött a többi embertől, hogy minden érzését az Istennek való engedelmességgel szabályozta, amint azt már máshol említettük.

Van még egy haszon ebből a számunkra. Ha a halálfélelem nem okozott volna szorongást Isten Fiának,[354] ki volna az közülünk, aki ezt a példát magára vonatkoztatná? Nekünk ugyanis nem adatott meg, hogy sajnálkozás nélkül haljunk meg, mikor azonban megismerjük, hogy Ő sem volt kő-, vagy acélkemény,[355] összeszedjük a bátorságunkat és követjük, s a test gyengesége, ami miatt a halálban reszketünk, nem gátol minket abban, hogy csatlakozzunk a Tábornokunkhoz a halál elleni küzdelemben.

És mit mondjak? Itt mintegy a szemünk elé tárul, milyen sokba került a mi üdvösségünk Isten Fiának, mikor ilyen szélsőségesen kétségbeesett, hogy sem szavakat nem

[354] "Le Fils de Dieu."
[355] "Une durete de pierre et de fer."

talált a szomorúságára, sem emberként megoldást. Átadja magát az imádkozásnak, ami az egyetlen maradék erőforrása, s kéri, hogy szabadulhasson a haláltól. Ugyanakkor arra is ügyelve, hogy Isten örökkévaló céljaként jelöltetett ki bűnért való áldozatul, hirtelen helyesbíti azt a kívánságot, amit a hatalmas szomorúság váltott ki Belőle, s mondhatni kinyújtja kezeit, hogy visszahúzván Magát teljességgel beleegyezzen az Ő Atyjának akaratába.

Ebben az igeversben öt lépést kell megfigyelnünk. Először is van benne egy panasz, mely a heves szomorúságból fakad. Másodszor, Jézus érzi, hogy orvosságra van szüksége, s hogy ne borítsa el a félelem, felteszi Magának a kérdést, hogy mit kell cselekednie. Harmadszor, az Atyához fordul, s kérleli, hogy szabadítsa meg. Negyedszer, visszavonja a kérést, amiről tudja, hogy nem egyeztethető össze az Ő elhívásával, s azt választja, hogy inkább elszenved bármit, semmint hogy ne töltené be azt, amit az Atya Rá ruházott. Végül megelégszik egyedül Isten dicsőségével, s minden másról elfeledkezvén, azokat értékteleneknek tartja.

Gondolható azonban, hogy nem illő Isten Fiához hogy elhamarkodottan kimondjon egy kívánságot, amit azonnal vissza kell vonnia, hogy az Atyának engedelmeskedhessen. Kész vagyok elismerni, hogy ez a kereszt ostobasága, ami sérti a büszke embereket, de minél jobban megalázza Magát a dicsőség Ura, annál jobban kimutatja irántunk érzett hatalmas szeretetét. Emellett arra is emlékeznünk kell, amit már mondtam, hogy az emberi érzelmek, melyektől Krisztus sem volt mentes, Benne tiszták és bűntől mentesek voltak. Ennek oka az, hogy az Isten iránti engedelmesség irányította és szabályozta valamennyit, mert semmi sem gátolja abban Krisztust, hogy természetes félelmet érezzen a halállal szemben, de mégis arra vágyjon, hogy az Istennek engedelmeskedjen. Ez különböző vonatkozásokban igaz, és ezért helyesbíti Magát az alábbiak kimondásával:

De azért jutottam ez órára. Jóllehet törvényesen érezhet halálfélelmet, mégis, megfontolván, hogy miért küldetett és a Megváltó hivatala mit követel Tőle, bemutatja Atyjának a természetes hajlamaiból fakadó félelmét, hogy legyőzhesse azt, vagy inkább legyőzvén azt, szabadon és szándékosan készül Isten parancsának a végrehajtására. Ha mármost Krisztus érzelmeit, melyek mentesek voltak minden bűntől, ily módon kellett korlátozni, milyen szorgalmasan kell nekünk ugyanerre törekedni, mivel a testünkből eredő nagyszámú hajlam Istennek ugyanannyi ellensége egyben bennünk! Az istenfélők tehát tartsanak ki az önmaguk feletti erőszaktételben, míg csak meg nem tagadták magukat.

Azt is észre kell venni, hogy nemcsak azokat a hajlamokat kell korlátoznunk, melyek közvetlen ellentétben állnak Isten akaratával, hanem azokat is, melyek gátolják az elhívásunk fejlődését, jóllehet más vonatkozásban nem vétkesek, vagy bűnösök. Hogy ezt nyilvánvalóbbá tegyük, első helyre Isten akaratát kell állítanunk, másodikra az ember tiszta és ép akaratát, amilyet Isten adott Ádámnak, s amilyen Krisztusban is volt, s utolsó helyre a saját akaratunkat, melyet megfertőzött a bűn mételye. Isten akarata a szabály, melynek minden más, ami alábbvaló, alárendelendő. A természet tiszta akarata önmagában nem fog Isten ellen lázadni, de az ember, noha teljességgel igazságra teremtetett, sok akadályba ütközik, míg alá nem veti a hajlamait Istennek. Krisztusnak tehát csak egy csatát kellett megvívnia, ami nem volt más, mint hogy abban a pillanatban abba kellett hagynia a természetes módon megtapasztalt félelemtől való rettegést, amint felfogta, hogy Isten jótetszése más volt. Nekünk viszont kettős csatát kell megvívnunk, mert a test csökönyösségével is meg kell küzdenünk. Ennek következménye az, hogy a legbátrabb harcosokat sohasem lehet legyőzni anélkül, hogy meg ne sebesülnének.

Atyám, ments meg engem. Ez az a rend, amit fenn kell tartani, mikor akár a félelem miatt szorongunk, akár a szomorúságtól vagyunk lesújtottak. Szívünket azonnal Istenhez kell emelni. Nincsen ugyanis rosszabb, vagy ártalmasabb, mint azt táplálni, belülről, ami kínoz minket, amiképpen látjuk, hogy a világ nagy részét felemésztik a rejtett kínok, s mindazok,

akik nem emelkednek fel Istenhez, joggal büntettetnek a tunyaságukért azzal, hogy soha nem jutnak semmiféle megkönnyebbüléshez.

28. *Atyám, dicsőítsd meg a te nevedet*. Ezekkel a szavakkal arról tesz bizonyságot, hogy minden másnál jobban becsüli az Atya dicsőségét, amihez képest még a saját életét is elhanyagolja, és figyelmen kívül hagyja. S az a vágyaink helyes szabályzása, mikor úgy keressük Isten dicsőségét, hogy minden más ennek engedjen utat, mert azt bőséges viszonzásnak kell tekintenünk, ami arra vezet minket, hogy békésen tűrjünk minden bosszantó, vagy terhes dolgot.

Meg is dicsőítettem, és újra megdicsőítem. Ez ugyanaz, mintha azt mondta volna: „amit elkezdtem, azt be is fejezem", mert az Úr nem hagyja tökéletlenül az Ő keze munkáját (Zsol138:8). Mivel azonban Isten célja a kereszt botrányának megakadályozása, nemcsak azt ígéri meg, hogy Krisztus halála dicsőséges lesz, hanem dicsérettel említi mindazt a nagyszámú ékességet, amellyel már is feldíszítette.

29. *Mennydörgött.* Valóban szörnyű, hogy az összegyűlt tömegre semmi hatással sem volt egy ekkora csoda. Egyesek annyira süketek, hogy zavaros zajnak hallják azt, amit Isten konkrétan kimondott. Mások kevésbé nehézkesek, de még mindig sokat elvesznek az isteni hang fenségéből, mikor azt állítják, hogy egy angyal volt az, aki megszólalt. Ugyanezt a dolgot azonban naponta megtapasztaljuk, mert Isten elég világosan beszél az evangéliumban, melyben a Lélek hatalma és ereje is megmutatkozik, aminek meg kellene rázni eget-földet, de sokakat oly kevéssé érint a tanítás, mintha csak egy halandó embertől származna. Mások pedig zűrzavarosnak és barbárnak tartják Isten szavát, mintha csak mennydörgés lenne.

Felmerül azonban a kérdés: Vajon ez a hang a mennyből mindennemű haszon, vagy előny nélkül szólalt meg? Erre azt válaszolom, hogy amit itt az evangélista a tömegnek tulajdonít, az csak egy részükre vonatkozik, mert voltak néhányan az apostolok mellett még, akik nem ennyire rosszul fogták azt fel. Az evangélista azonban azt akarta megmutatni, ami szokásosan történik a világban, azazhogy az emberek nagyobbik része, miközben hallja Istent, mégsem hallgatja Őt, jóllehet világosan és konkrétan beszél.

30. *Nem én érettem lőn e szó*. Vajon Krisztusnak nem volt szüksége megerősítésre, vagy az Atya jobban törődne velünk, mint Vele? Ügyelnünk kell az alábbi alapelvre. Amiképpen Krisztus értünk öltötte Magára a testünket, úgy minden áldás is, amit az Atyától kapott, ránk ruháztatott. S az is igaz, hogy a szózat a mennyből a nép kedvéért hangzott le, mert Neki nem volt szüksége külső csodára. Emellett itt egy közvetett megrovás is van, mert a zsidók olyan süketek Isten szavára, mint a kövek. Minthogy Isten ő érettük szól, nincs mentség a hálátlanságukra, ha nem hallgatnak Rá.

31. *Most van e világ kárhoztatása*. Az Úr most, mintha máris győzött volna a harcban, azzal dicsekszik, hogy nemcsak a félelem, de a halál felett is győzelmet aratott, mert fenséges fogalmakban írja le halálának előnyeit, ami egyébként megdöbbentheti a tanítványait. Egyesek úgy tekintenek a kárhoztatás (πρίσις) szóra, mint ami reformálást, mások pedig úgy, mint ami elítéltetést jelent. Én inkább az előzőekkel értek egyet, akik úgy magyarázzák, hogy a világot vissza kell állítani a helyes rendbe, mert a héber (משפט) mishpat szó, amit ítéletnek fordítottak, jól elrendezett állapotot jelent. S tudjuk, hogy Krisztuson kívül semmi sincs, csak zűrzavar a világban, s hogy Krisztus már megkezdte Isten országának felállítását, így halála a jól elrendezett állapotnak és a világ teljes helyreállításának a kezdete volt.

Azt is észre kell venni azonban, hogy ez a jól elrendezett állapot nem állhat be a világban, amíg Sátán királysága előbb meg nem semmisül, amíg a test, és minden, ami ellenszegül Isten igazságosságának, semmivé nem foszlik. Végül, a világ megújításának megaláztatással kell kezdődnie. Ennek megfelelően jelenti ki Krisztus:

Most vettetik ki e világ fejedelme. Mert a zűrzavar és a torzulás abból származik, hogy amíg a Sátán bitorolja a zsarnoki uralmat, a romlottság mindenütt túlteng. Mikor tehát a Sátán kivettetik, a világ visszatér a lázadásból, és az Isten kormányzásának való engedelmesség alá

kerül. Megkérdezhető, miképpen vettetett ki a Sátán Krisztus halálával, mikor nem szűnik meg továbbra is vívni a háborúját? Erre azt válaszolom, hogy ezt a kivettetést nem szabad valamely rövid időszakra korlátozni, hanem ez Krisztus halálának ama jelentős hatása, ami naponta megmutatkozik.

32. *És én, ha felemeltetem*. Ezután következik a módszer, mellyel az ítélet foganatosíttatik, nevezetesen hogy Krisztus, felemeltetvén a kereszten minden embert magához gyűjt azért, hogy felemelhesse őket a földről a mennybe. Az evangélista azt mondja, hogy Krisztus a halála módját jelezte. Következésképpen az igevers jelentése kétségtelenül az, hogy a kereszt, mondhatni, mintegy harci szekér lesz, mellyel minden embert Önmagával egyetemben az Atyához emel. Gondolható lett volna, hogy mikor felemeltetett a földről, többé már nem lesz közös érdeke az emberekkel, de kijelenti, hogy nagyon más módon fog elmenni, mondhatni Magához vonzva azokat, akik a földhöz kötődtek. S jóllehet a halálának formájára céloz, általánosságban mégis azt mondja, hogy a halála nem fogja őt elválasztani az emberektől, hanem az egy további eszköz lesz a földnek a mennyhez vonzásához.

Mindeneket magamhoz vonszok. A *mindeneket* szót,amit használ, Isten gyermekeire vonatkozónak kell érteni, akik az Ő nyájához tartoznak. Ugyanakkor egyetértek Chrystosommal, aki azt mondja, hogy Krisztus azért használta a *mindeneket* egyetemes kifejezést, mert az egyházat mind a pogányok, mind a zsidók közül kellett kigyűjteni, amint meg van írva: „lészen egy akol és egy pásztor” (Jn10:16).

A régi latin fordítás szerint „minden dolgot magamhoz vonzok”, s Ágoston azt vallja, hogy így kell olvasnunk, de a görög kéziratok egyezőségének nagyobb súllyal kell nálunk latba esnie.

34. Felele néki a sokaság: Mi azt hallottuk a törvényből, hogy a Krisztus örökké megmarad: hogyan mondod hát te, hogy az ember Fiának fel kell emeltetnie? Kicsoda ez az ember Fia?

35. Monda azért nékik Jézus: Még egy kevés ideig veletek van a világosság. Járjatok, a míg világosságotok van, hogy sötétség ne lepjen meg titeket: és a ki a sötétségben jár, nem tudja, hová megy.

36. Míg a világosságotok megvan, higyjetek a világosságban, hogy a világosság fiai legyetek. Ezeket mondá Jézus, és elmenvén, elrejtőzködék előlük.

34. *Mi azt hallottuk a törvényből*. Szándékuk kétségtelenül az volt, hogy rosszindulatúan gúnyolódjanak Krisztus szavain, ezért vakítja el őket úgy a gonoszságuk, hogy a legtisztább fényből sem vesznek észre semmit. Azt mondják, hogy Jézust nem kell Krisztusnak tekinteni, mivel azt mondta, hogy meg fog halni, miközben a törvény örökkévalóságot tulajdonít a Messiásnak. Mintha nem szerepelne konkrétan mindkét kifejezés a törvényben, hogy Krisztus meg fog halni, majd utána a királysága virágozni fog a világ végéig. Ők azonban a második kijelentésbe kapaszkodnak és megteszik azt a hamis vád alapjául. Hibájuk forrása az volt, hogy a Messiás birodalmának fényét a testi nézeteik alapján ítélték meg, aminek következtében elutasították Krisztust, mivel nem felelt meg ostoba elképzeléseiknek. A törvény fogalma alatt értették a prófétákat is, a jelen idő pedig – *megmarad* – a jövő idő helyett, *meg fog maradni*, megfelel a héber népnyelvnek.

Kicsoda ez az ember Fia? Ez a kérdés felér egy megrovással, mintha az a rövid cáfolat olyannyira teljesen legyőzte volna Krisztust, hogy semmi többet sem tudott volna mondani.[356] Ez megmutatja, milyen dölyfös volt a tudatlanságuk, mintha csak azt mondták volna: „Eredj csak és dicsekedj azzal, hogy te vagy a Krisztus, hisz a saját bizonyságod tanúsítja, hogy semmi közöd sincs a Messiáshoz”.

[356] “Comme si Christ demeuroit confus, sans avoir plus que dire.”

35. *Még egy kevés ideig veletek van a világosság*. Bár válaszában az Úr gyengéden figyelmezteti, egyidejűleg azonban erős megrovásban is részesíti őket, mert azzal vádolja valamennyit, hogy becsukják a szemüket a világosság előtt, valamint fenyeget is azzal, hogy a világosság már nem lesz sokáig velük. Mikor azt mondja, hogy *még egy kevés ideig* van valami maradék világosság, megerősíti azt, amit a haláláról mondott, mert bár a világosság alatt nem az Ő testi jelenlétét, hanem az evangéliumát érti, mégis a távozására céloz, mintha azt mondta volna: Mikor elmegyek, nem szűnök meg világosság lenni, így a dicsőségem nem foszlik szerte a ti sötétségetekben. Mikor kimondja, hogy a világosság velük van, ezzel közvetve megrója őket amiatt, hogy becsukják szemeiket és kizárják a világosságot. Ezzel azt jelenti ki, hogy nem méltók válaszra a gáncsoskodásukra, mivel saját maguk keresnek lehetőséget rá, hogy tévedhessenek.

Járjatok, a míg világosságotok van, hogy sötétség ne lepjen meg titeket. Ez a kijelentés, miszerint a világosság már csak rövid ideig fénylik majd, egyformán minden hitetlenre vonatkozik, mert a Szentírás megígéri, hogy Isten gyermekeinek felkel majd az igazság napja (Mal4:2) és soha nem nyugszik le: „Nem a nap lesz néked többé nappali világosságod, és fényességül nem a hold világol néked, hanem az Úr lesz néked örök világosságod”, (Ézs60:19).

Mindenkinek azonban óvatosan kell járnia, mert a világosság megvetését a sötétség követi. Ez is az oka annak, amiért a világra oly sűrű és sötét éjszaka borult sok évszázadon át. Nem volt ez másért, hanem mert oly kevesen méltóztattak a mennyei bölcsesség fényében járni. Krisztus ugyanis azért világosít meg minket az evangéliumával, hogy követhessük az üdvösség útját, amit kijelöl nekünk. Ezért akik nem használják fel Isten kegyelmét, már ami a hatalmukban áll ehhez, azok számára a felkínált fény kialszik.

A ki a sötétségben jár, nem tudja, hová megy. Hogy még jobban megriassza őket, eszükbe juttatja, milyen nyomorúságos azoknak az állapota, akik semmi mást nem tesznek, mint átkóborolják az életüket. Ők ugyanis egyetlen lépést sem tehetnek a bukás, vagy akár a pusztulás kockázata nélkül. Most azonban Krisztus azt jelenti ki, hogy mindaddig a sötétségben vagyunk, míg Ő ránk nem világít. Ebből következik, micsoda értéke van az ember elméje okosságának, mikor az az egyedüli vezető és irányító Krisztus nélkül.

36. *Higyjetek a világosságban*. Arra buzdítja őket, hogy hit által őrizzék meg a világosságot, mert a világosság gyermekei megnevezést azokra alkalmazza, akik valódi örökösökként mindvégig megtartják azt.

Ezeket mondá Jézus. Csodálkozhatnánk, hogy miért vonult vissza tőlük, mikor oly lelkesen akarták befogadni, de a többi evangélistától könnyedén kikövetkeztethetjük, hogy ami itt elhangzik, az az ellenségekre vonatkozik, akik égtek a haragtól a jó és komoly tanítványok istenfélő buzgalma miatt. Az idegenek ugyanis, akik eljöttek Krisztussal találkozni, még a templomba is követték, ahol a szentekkel és a város lakóival találkozott.

37. És noha ő ennyi jelt tett vala előttük, mégsem hivének ő benne:

38. Hogy beteljesedjék az Ésaiás próféta beszéde, a melyet monda: Uram, ki hitt a mi tanításunknak? és az Úr karja kinek jelentetett meg?[357]

39. Azért nem hihetnek vala, mert ismét monda Ésaiás:

40. Megvakította az ő szemeiket, és megkeményítette az ő szívöket; hogy szemeikkel ne lássanak és szívökkel ne értsenek, és meg ne térjenek, és meg ne gyógyítsam őket.

41. Ezeket mondá Ésaiás, a mikor látá az ő dicsőségét; és beszéle ő felőle.

[357] “Qui a creu a nostre ouye, *ou*, *parole*?” — “Ki hitt a mi tanításunknak, vagy *beszédünknek*?”

37. *És noha ő ennyi jelt tett vala*. S hogy egyetlen embert se zavarjon, illetve senki ne hökkenjen meg látván, hogy Krisztust megvetik a zsidók, az evangélista semlegesíti ezt a sérelmet, rámutatván, hogy világos és kétségtelen bizonyságok támogatták Őt, megmutatván, hogy mind neki, mind a tanításának hitele van, ám a vakok nem látták Isten dicsőségét és hatalmát, amik nyíltan megmutatkoztak a csodáiban. Először is hinnünk kell: nem Krisztusnak volt az köszönhető, hogy a zsidók nem bíztak benne, mivel a sok csodával bőségesen bebizonyította, kicsoda is volt Ő valójában, tehát igazságtalan és nagyon ésszerűtlen volt, hogy hitetlenségük csorbítsa a tekintélyét. Mivel azonban pontosan ugyanez a körülmény vehet rá sokakat a buzgó és bonyodalmas kutatásra arról, miképpen váltak a zsidók annyira ostobává, hogy Isten hatalma, noha meglátszott, mégsem volt rájuk semmi hatással, János tovább is megy és kimutatja, hogy a hit nem az emberek szokásos képességeiből fakad, hanem Isten szokatlan és rendkívüli ajándéka, továbbá hogy már ősrégen meg volt az jósolva, hogy az evangéliumnak nagyon kevesen fognak hinni.

38. *Hogy beteljesedjék az Ésaiás próféta beszéde*. János nem úgy érti, hogy a jóslat szükségszerűséget szabott ki a zsidókra, mert Ézsaiás (Ézs53:1, Rm10:16) semmi mást nem mondott, csak amit az Úr kijelentett neki céljának titkos kincseiből. Mindennek valóban meg kellett történnie, bár a próféta nem beszélt róla. Mivel azonban az emberek nem tudhatják, miknek kell meglenni, ha az Úr nem tesz ezekről bizonyságot a próféta szájával, az evangélista a szemünk elé állítja mintegy tükörben a jóslatot, ami egyébként homályosnak, sőt majdnem lehetetlennek tűnne az emberek számára.

Uram, ki hitt? Ez a mondat két kijelentést tartalmaz. Az elsőben Ézsaiás, aki Krisztusról kezdett beszélni, előre látván, hogy mindazt, amit Krisztusról meghirdet, s amit később az apostolok tesznek ismertté, a zsidók általánosan elvetik, felkiált, mintha valami furcsát és szörnyűségeset látna, *Uram, ki hitt a mi tanításunknak*, vagy *beszédünknek*?[358]

Az Úr karja kinek jelentetett meg? Ebben a másodikban megadja az okot, hogy miért vannak csak néhányan, s az ok nem más, minthogy az emberek nem szerzik azt meg saját erejükből, illetve Isten nem világosít meg mindenkit válogatás nélkül, hanem csak nagyon kevesekre ruházza rá az Ő Szentlelkének kegyelmét.[359] S ha a zsidók közötti makacs hitetlenség nem lehet akadály a hívők számára, jóllehet számszerűen kevesen vannak, ugyanennek az érvnek kell minket is meggyőznie manapság, hogy ne szégyenüljünk meg az evangélium miatt, jóllehet csak kevés tanítványa van. Először azonban a hozzátett érvet kell észrevennünk, mely szerint az embert hívővé nem a saját éleselméjűsége teszi, hanem Isten kijelentése. A *kar* szó közismerten a *hatalmat* jelenti. A próféta kijelenti, hogy Isten karja, ami benne foglaltatik az evangélium tanításában, rejtve marad, míg ki nem jelentetik, de egyidejűleg arról is bizonyságot tesz, hogy válogatás nélkül mindenki nem részese ennek a kijelentésnek. Ebből következik, hogy sokan megmaradnak a vakságukban, megfosztván a belső fénytől, mert hallván nem hallanak (Mt13:13).

39. *Azért nem hihetnek vala*. Ez némileg erőteljesebb, mert ha a szavakat a természetes jelentésük szerint vesszük, akkor a zsidók elől elzáratott az út és a hit hatalma elvétetett tőlük, hisz a próféta jóslata vakságra ítélte őket még azelőtt, hogy elhatározták volna: melyik utat válasszák. Erre azt válaszolom, hogy ebben semmi abszurditás nincs, ha semmi sem történhet másképp, mint ahogyan Isten előre tudta. Észre kell azonban venni, hogy Isten puszta előre tudása önmagában nem oka az eseményeknek, jóllehet ebben az igeversben nem annyira Isten előre tudását, mint az Ő igazságosságát és bosszúállását kell fontolóra vennünk. Isten ugyanis nem azt jelenti ki, amit Ő a mennyből lát, hogy az emberek majd tesznek, hanem azt, amit Ő Maga fog tenni, nevezetesen, hogy hebehurgyasággal és ostobasággal fogja sújtani a gonoszokat, s így áll majd bosszút csökönyös gonoszságukért. Ebben az igeversben az evangélista annak közelebbi és alsóbbrendű okára mutat rá, hogy Isten miért akarja, hogy

[358] "Qui eroira a nostre ouye, ou, a nostre parole?"
[359] "A bien peu ae gens."

Ígéje, ami önmagában üdvös és megelevenítő, pusztító és halálos legyen a zsidók számára. Azért, mert makacs gonoszságukkal erre szolgáltak rá.

Ezt a büntetést lehetetlenség volt elkerülniük, mert Isten egykor úgy döntött, hogy az elvetettek elméjét adja nekik, s Ígéje fényét úgy változtatja meg, hogy számukra sötétséggé váljon. Utóbbi jóslat abban a vonatkozásban különbözik az előbbitől, az előző igeversben a próféta arról tesz bizonyságot, hogy senki sem hisz, csak akiket Isten az Ő ingyenes kegyelme által megvilágosít a saját jótetszéséből. Ennek oka nem válik nyilvánvalóvá, mert mivel mindenki egyformán romokban hever, Isten puszta jótetszésből különbözteti meg azokat a többiektől, akiket megkülönböztetni kíván. Utóbbi igeversben azonban arról a keménységről beszél, mellyel Isten a hálátlan nép gonoszságát büntette meg. Azok, akik nem ügyelnek ezekre a lépésekre, elvétik és összekeverik a Szentírás ama szakaszait, melyek egyébként meglehetősen különböznek egymástól.

40. *Megvakította az ő szemeiket, és megkeményítette az ő szívöket*. Ez az igevers az Ézs6:9-ből származik, ahol az Úr előre figyelmezteti a prófétát, hogy a munkálkodás, amit az intésre szán nem vezet majd más eredményre, mint hogy az emberek még rosszabbak lesznek. Először tehát azt mondja, Menj, és mondd meg ennek a népnek: „Hallván halljatok, és ne értsetek”, mintha csak azt mondta volna, „Elküldelek, hogy beszélj a süketeknek”. Azután hozzáteszi: „Kövérítsd meg e népnek szívét”, stb. Ezek alatt a szavak alatt azt érti, hogy Isten az Ő Ígéjét büntetésnek szánja az elvetettek számára, hogy még jobban vakká tegye őket, és hogy vakságuk még mélyebb sötétségbe merüljön. Valóban félelmetes ítélete az Istennek, amikor oly módon borítja el tanításának fényével az embereket, hogy minden értelemtől megfosztja őket, s mikor annak eszközeivel, ami az ő egyetlen világosságuk, sötétséget hoz rájuk. Észre kell azonban venni, hogy Isten Ígéje esetében járulékos, hogy megvakítja az embereket, mert semmi sem lehetne jobban össze nem illő, mint hogy ne legyen különbség az igazság és a hamisság között, hogy az élet kenyere halálos méreggé váljon, s hogy az orvosság súlyosbítsa a betegséget. Ezt azonban az emberek gonoszságának kell tulajdonítani, ami az életet halállá változtatja. Azt is észre kell venni, hogy néha Maga az Úr vakítja meg az emberek elméit, megfosztván őket az ítélkezéstől és értelemtől, néha a Sátán és a hamis próféták, mikor fortélyaival megőrjíti őket, néha pedig a Sátán szolgái, akik számára az üdvösség tanítása ártalmas és halálos. De feltéve, hogy a próféták hűségesen munkálkodnak az intésben és rábízzák az Úrra a munkálkodásuk eredményét, lehet, hogy nem teljesül be a vágyuk, mégsem szabad feladniuk, vagy elcsüggedniük. Inkább elégedjenek meg annak tudásával, hogy Isten jóváhagyja a munkájukat, még ha haszontalan is lesz az emberek számára, valamint hogy a tanítás íze, amit a gonosz emberek halálosnak tartanak a maguk számára, jó és kedves az Istennek, amint arról Pál is bizonyságot tesz (2Kor2:15).

A szív a Szentírásban időnként az érzelmek központjaként szerepel, itt azonban, mint egyébként megannyi más igeversben is, azt jelöli, amit a lélek intellektuális részének nevezünk. Mózes ugyanezért mondja: „De nem adott az Úr néktek szívet, hogy jól értsetek” (5Móz29:4).

Hogy szemeikkel ne lássanak. Emlékezzünk rá, hogy a próféta a hitetlenekről beszél, akik már elutasították Isten kegyelmét. Biztos, hogy a természeténél fogva mindenki így folytatná, ha az Úr nem formálná engedelmességre mindazokat, akiket kiválasztott. Először tehát az emberek állapota egyenlő és hasonló, mikor azonban az elvetettek saját akaratukból és a saját gonoszságuk folytán fellázadnak Isten ellen, kiteszik magukat ennek a bosszúnak, ami által átadatván az elvetett elmének, folyamatosan haladnak előre egyre közelebb és közelebb jutván a saját pusztulásukhoz. A saját hibájuk tehát, ha Isten úgy dönt, hogy nem téríti meg őket, mivel ők maguk a saját kétségbeesésük okai. A próféta eme szavaival röviden arról is tájékoztat, hogy mi a kezdete a mi megtérésünknek Istenhez. Ez nem más, mint mikor Ő megvilágosítja a szíveket, amiknek el kellett fordulnia Tőle, amíg a Sátán sötétsége tartja

azokat fogva. Az isteni világosság éppen ellenkezőleg, magához vonz minket és átformál Isten képmására.

Meg ne gyógyítsam őket. Ezután hozzáteszi a megtérés gyümölcsét, azaz a gyógyulást. Ezzel az Ígével a próféta Isten áldására, a virágzó állapotra, valamint mindazon nyomorúságoktól való megszabadulásra gondol, melyek Isten haragjából fakadnak. S ha ez az elvetettekkel történik, fordítottan az Ígе természetéhez viszonyítva, akkor az ebben rejlő ellentétre, az ellentétes használatra kell figyelnünk, nevezetesen, hogy Isten Ígéje abból a célból prédikáltatik, hogy megvilágosítson minket Isten igazi ismeretére, Istenhez fordítson és kibékítsen Vele minket, hogy boldogok és áldottak lehessünk.

41. *Ezeket mondá Ésaiás*. Nehogy az olvasók azt gondolhassák, hogy ezt a jóslatot nem megfelelően idézte, János konkrétan kijelenti, hogy a próféta nem egy konkrét kor számára küldetett tanítóként, hanem Krisztus dicsősége azért mutattatott meg neki, hogy tanúbizonysága lehessen azoknak a dolgoknak, amik majd az Ő uralkodása alatt teljesednek be. S az evangélista biztosra veszi, hogy Ézsaiás látta Krisztus dicsőségét, ebből pedig arra következtet, hogy tanítását Krisztus királyságának jövőbeni állapotához igazítja hozzá.

42. Mindazáltal a főemberek közül is sokan hivének ő benne: de a farizeusok miatt nem vallák be, hogy ki ne rekesztessenek a gyülekezetből:

43. Mert inkább szerették az emberek dicséretét, mintsem az Istennek dicséretét.

44. Jézus pedig kiálta és monda: A ki hisz én bennem, nem én bennem hisz, hanem abban, a ki elküldött engem.

45. És a ki engem lát, azt látja, a ki küldött engem.

46. Én világosságul jöttem e világra, hogy senki ne maradjon a sötétségben, a ki én bennem hisz.

42. *Mindazáltal a főemberek közül is sokan hivének ő benne*. A zsidók zúgolódása és erőszakossága Krisztus elvetésében a szemtelenség olyan fokára hágott, hogy elképzelhető, hogy kivétel nélkül mindenki összefogott Ellene. Az evangélista azonban azt mondja, hogy a nép általános őrültsége közepette sokan voltak józan elmével megáldottak is. Az Isten kegyelmének szembeötlő példája, mert ha egyszer eluralkodott az istentelenség, az egyfajta egyetemes sorscsapássá válik, ami a mételyével az egész testet megfertőzi. Így tehát Isten figyelemre méltó ajándéka és speciális kegyelme az, hogy az ennyire megromlott nép között vannak még, akik romlatlanok maradtak. S ma is látjuk a világban Istennek ugyanezt a kegyelmét, mert bár az istentelenség és az Isten megvetése mindenütt eluralkodott, s bár hatalmas embertömegek dühödten próbálják végleg felszámolni az evangélium tanítását, mégis mindig van hely a visszavonulásra, s így a hitnek – mondhatjuk így – megvannak a kikötői, vagy a menedékhelyei, hogy ne tűnjön el mindenestől a világból. Az *is* szó hangsúlyos, mert a főemberek rendjében oly mély és átható gyűlölet létezett az evangéliummal szemben, hogy aligha hihető, hogy akár csak egy hívő is volt közöttük. Annál nagyobb csodálattal kell adóznunk Isten Lelke hatalmának, Aki ott is belépett, ahol nem nyílt ajtó Előtte. S bár nem egyetlen konkrét korra jellemző bűn volt, hogy a főemberek lázadók és engedetlenek voltak Krisztussal szemben, mert a tisztelettel, a gazdagsággal és a magas ranggal rendszerint együtt jár a büszkeség. Ennek következménye az, hogy akik gőgösen pöffeszkednek, alig akarják magukat embernek elismerni, azokat nem könnyen győzi le az önkéntes megalázkodás. Bárki tehát, aki magas beosztásba kerül ezen a világon, ha bölcs, gyanakodva néz a rangjára, hogy az ne állhasson az útjába. Mikor az evangélista azt mondja, hogy sokan voltak, ezt nem úgy kell érteni, hogy többségben voltak, vagy a főemberek feléről van szó, mert összevetve a többiek nagy létszámával, ők kevesen voltak, de önmagukban nézve mégis számosan.

A farizeusok miatt. Vélhető, hogy helytelenül szól, mikor elválasztja a hitet a megvallástól, mivel „szívvel hiszünk az igazságra, szájjal teszünk pedig vallást az idvességre” (Rm10:10), s lehetetlen, hogy a szívben fellobbant hit lángjai ne csapnának fel. Erre azt mondom: itt azt mutatja meg, hogy milyen gyenge volt azoknak a hite, akik ennyire langyosak, sőt, mondhatni, hidegek voltak. Röviden, János azt mondja, hogy felkarolták Krisztus tanítását, mert tudták, hogy az Istentől származik, de nem volt élő hitük, vagy annyira erőteljes hitük, amilyennek lenni kellett volna, mert Krisztus nem a félelem lelkét, hanem a meggyőződését adja a követőinek, hogy bátran és félelem nélkül vallhassák meg, amit Tőle tanultak. Egyetlen ember se kecsegtesse magát, aki elrejti, vagy leplezi az emberek gyűlöletének kiváltásától való félelmében a hitét, mert bármilyen gyűlöletes is legyen Krisztus neve, arra a gyávaságra, mely arra kényszerít minket, hogy a legcsekélyebb mértékben is elforduljunk az Ő megvallásától, nincsen mentség.

Azt is észre kell vennünk, hogy a főemberek kevésbé szigorúak és szilárdak, mert a becsvágy majdnem mindig uralkodik bennük, s hogy egy szóval fejezzük ki, a földi tisztelet aranybilincs, mely megvakítja az embert, így nem képes szabadon ellátni a kötelességét. Emiatt azoknak az embereknek, akik alacsony és alantas sorba kerültek, nagyobb türelemmel kellene viselniük a sorsukat, mert legalábbis megszabadultak nagyon sok rossz csapdától. S a nagy és nemes embereknek pedig harcolniuk kell magas rangjukkal, hogy az ne akadályozza meg őket abban, hogy alávessék magukat Krisztusnak.

János azt mondja, hogy a farizeusoktól féltek: nem mintha más írástudók és papok szabadon megengedték volna bárkinek, hogy Krisztus tanítványának nevezze magát, hanem mert a buzgóság látszata alatt nagyobb hevességgel égett bennük a durvaság. A buzgóság a vallás védelmében kiváló erény, de ha képmutatást adunk hozzá, semmiféle métely sem lehet veszélyesebb. Annál szorgalmasabban kell kérnünk az Urat, hogy vezessen minket az Ő Lelkének tévedhetetlen uralmával.

Hogy ki ne rekesztessenek a gyülekezetből. Ez volt, ami akadályozta őket: a kegyvesztettségtől való félelem, mert kirekesztettek volna a gyülekezetből (zsinagógából). Ebből megláthatjuk, minő hatalmas is az emberek romlottsága, akik nemcsak megrontják, és közönségessé teszik Isten rendeleteinek legjavát, de pusztító zsarnokságba is fordítják azokat. A kiközösítésnek kellene lennie a szent fegyelem lelkének, ez a büntetés bárkire azonnal kiszabható, aki megveti az egyházat. Ám a dolgok olyan mélyre süllyedtek, hogy bárkit, aki megvallotta, hogy Krisztushoz tartozik, kiűztek a hívők közösségéből. Manapság a pápa hasonló módon, ugyanazt a fajta zsarnokságot gyakorolandó, hamisan követeli magának a kiközösítés jogát, és nemcsak vak dühvel mennydörög az istenfélőkkel szemben, de Krisztust is megpróbálja lerántani a mennyei trónjáról, sőt, még a szent ítélkezés jogát sem vonakodik szemérmetlenül bitorolni, amit pedig Krisztus az Ő egyházának adott.

43. *Mert inkább szerették az emberek dicséretét*. Az evangélista konkrétan kimondja, hogy ezeket az embereket nem valamiféle babona vezette, hanem csak az emberek közül való kiközösítést próbálták meg elkerülni. Ha ugyanis a becsvágy nagyobb hatást gyakorolt rájuk, mint az istenfélelem, abból következik, hogy a lelkiismeret-furdalás nem hiába okozott nekik nehézséget. S az olvasó vegye észre, hogy mekkora szégyenben maradtak azok Isten előtt, akik a gyávaság miatt, attól való félelmükben, hogy gyűlöletesekké válnak, elrejtik a hitüket az emberek elől. Lehet bármi ostobább, vagy inkább lehet bármi bestiálisabb, mint az emberek ostoba helyeslését többre tartani Isten ítéleténél? S joggal, mert az apostol, helyeselvén Mózes rendületlen szilárdságát, azt mondja, hogy „erős szívű volt, mintha látta volna a láthatatlant”, (Zsid11:27).

Ezalatt azt érti, hogy ha valaki egyszer Istenre szegezte a tekintetét, a szíve legyőzhetetlenné válik, ő maga pedig végtelenül rendíthetetlenné. Honnan jön hát az

elpuhultság,[360] ami rávesz minket, hogy utat engedjünk az áruló képmutatásnak, ha nem onnét, hogy a világot szemlélve minden érzékünk eltompul? Isten igazi látványa ugyanis azonnal szerteűzi a gazdagság és a tisztelet ködét. El azokkal, akik úgy tekintenek Krisztus közvetett megtagadására, mint valami aprócska vétekre, vagy ahogyan ők nevezik, bocsánatos bűnre! Mert a Szentlélek éppen ellenkezőleg azt jelenti ki erről, hogy alávalóbb és szörnyűségesebb, mintha a menny és a föld összekeverednének.

Az emberek dicséretének szeretete ebben az igeversben azt jelenti, hogy hírnévre vágytak szert tenni az emberek között. Az evangélista tehát azt mondja, hogy ezek az emberek annyira odaszántak voltak a világ iránt, hogy inkább az embereknek, semmint az Istennek akartak tetszeni. Emellett, mikor ezzel a bűnnel vádolja azokat, akik megtagadták Krisztust, egyidejűleg azt is megmutatja, hogy a kiközösítésnek, amivel a papok visszaéltek minden jogos és törvényes dologgal szemben, nem volt értéke, vagy hatékonysága. Tudjuk hát meg, hogy minden kiközösítés, melyet a pápa manapság ellenünk motyog, gyerekek ijesztgetésére szolgáló mumus csupán,[361] mivel a saját lelkiismeretünkben teljességgel meg vagyunk győződve arról, hogy semmi más célja nincs, mint minket elvonni Krisztustól.

44. *Jézus pedig kiálta*. Krisztus célja ezzel a kijelentéssel a követőinek buzdítása a hit helyes és rendületlen szilárdságára, tartalmaz azonban egy közvetett megrovást is, amivel a visszás félelmet akarta helyesbíteni. A kiáltás a hevességet fejezi ki, mert ez nem csak egy egyszerű tanítás, hanem buzdítás, mely erőteljesebben fel akarja rázni őket. A kijelentés megfelel annak, hogy a Krisztusba vetett hit nem bárki halandó emberfiára, hanem Istenre támaszkodik, mert nem talál semmi mást Krisztusban, csak istenit, vagy inkább Isten arcába tekint. Ebből arra következtet, hogy a hit számára ostoba és ésszerűtlen ingadozni, vagy kételkedni, mert jobban meg sem lehet sérteni Istent, mint mikor nem bízunk az Ő igazságában. Kicsoda hát az, aki megfelelő hasznot húz az evangéliumból? Az, aki arra a meggyőződésre támaszkodva, hogy nem embereknek, hanem Istennek hisz, nyugodtan és szilárdan ellenáll a Sátán minden mesterkedésének. Ha tehát megadjuk Istennek a Neki kijáró tiszteletet, meg kell tanulnunk szilárdan megmaradni a hitben nemcsak akkor, ha a világ megrendül, de akkor is, ha maga a Sátán zavar össze és forgat fel mindent az ég alatt.

A ki hisz én bennem, nem én bennem hisz, hanem abban, a ki elküldött engem. A hívők, mondja, nem hisznek Krisztusban, mikor nem minden figyelmüket az Ő emberi fellépésére összpontosítják. Összevetvén Magát az Atyával, arra szólít fel, hogy Isten hatalmára nézzünk, mert a test gyengeségének önmagában semmiféle szilárdsága sincsen. Mikor később majd azt olvassuk, hogy a tanítványait arra buzdítja, hogy higgyenek Benne, ezt más értelemben érti, mert abban az igeversben Isten nincs szembeállítva az emberrel, hanem Krisztus van előtérbe hozva minden ajándékával és kegyelmével egyetemben,[362] aminek elég kell lenni a hitünk fenntartásához.

45. *És a ki engem lát*. A *lát* itt az *ismer* szó helyett szerepel, mert annak érdekében, hogy a valódi és alapos megnyugvást adja a lelkiismeretünknek, ami másképpen állandóan felelős lenne a különféle izgalmak miatt, az Atyához küld minket. Annak oka, hogy a hisz szilárd és biztonságos, nem más, mint hogy erősebb és világnál és felette áll.[363] S mikor Krisztust valóban megismerjük, Isten dicsősége világít benne, hogy teljesen meggyőződhessünk róla: a Belé vetett hit nem embertől függ, hanem az örökkévaló Istenen alapszik, mert Krisztus testéből az Ő istenségéhez emelkedik. S ha ez így van, akkor nem csak állandóan rögzítenünk kell azt a szívünkben, de bátran meg is kell mutatnunk azt a nyelvünkkel, amikor szükséges.

[360] "D'ou vient done la delicatesse? "
[361] "Ne sont qu'espouvantemens de petits enfants."
[362] "Avec toutes ses graces et dons."
[363] "Pource qu'elle est plus forte que le monde, et pardessus le monde."

46. *Én világosságul jöttem e világra*. Hogy még bátrabbakká és kitartóbbakká tegye a tanítványait, még tovább lép a hit bizonyosságának fenntartásában. Először is bizonyságot tesz róla, hogy olyan világosságul jött a világba, mely által az emberek megszabadulhatnak a sötétségtől és a hibáktól, egyidejűleg pedig megmutatja e hatalmas jótétemény megszerzésének eszközeit is, mikor kimondja, hogy bárki, aki Benne hisz, nem marad a sötétségben. Emellett vádolja a hálátlanságot mindazokban, akik miután az evangélium által taníttattak, nem válnak külön a hitetlenektől, mert minél nagyobb a sötétségből a világosságra való elhívás jótéteményének a kiválósága, annál kevésbé lehet megbocsátani azoknak, akik hanyagságuk, vagy közönyösségük miatt kioltják a bennük fellobbantott világosságot.

Az *Én világosságul jöttem e világra* szavak nagyon hangsúlyosak, mert jóllehet Krisztus a kezdetektől fogva világosság volt, mégis megvan a jó oka, hogy Magát ezzel a titulussal ékesíti: nevezetesen hogy a fény szerepét jött betölteni. Hogy külön-külön lássuk az egyes lépéseket, megmutatja, először is, hogy Ő inkább mások, semmint Önmaga számára fény, másodszor is, hogy Ő fény nemcsak az angyaloknak, de az embereknek is, harmadszor is, hogy azért jelent meg testben, hogy teljes erőből világíthasson.

A *senki* szó szemlátomást céllal adatott hozzá. Részben azért, hogy kivétel nélkül minden hívő élvezhesse ezt a jótéteményt, részben pedig annak megmutatására, hogy miért pusztulnak el sötétségben a hitetlenek: mert önszántukból elhagyják ezt a fényt. S ha a világ összes bölcsességét egy tömegbe gyűjtenék, az igaz világosság fényének egyetlen sugara sem volna megtalálható abban a hatalmas kupacban, épp ellenkezőleg, zűrzavaros káosz lenne, mert egyedül Krisztusra tartozik, hogy megszabadítson minket a sötétségtől.

47. És ha valaki hallja az én beszédeimet és nem hisz,[364] én nem kárhoztatom azt: mert nem azért jöttem, hogy kárhoztassam a világot, hanem hogy megtartsam a világot.

48. A ki megvet engem és nem veszi be az én beszédeimet, van annak, a ki őt kárhoztassa: a beszéd, a melyet szólottam, az kárhoztatja azt az utolsó napon.

49. Mert én nem magamtól szóltam; hanem az Atya, a ki küldött engem, ő parancsolta nékem, hogy mit mondjak és mit beszéljek.

50. És tudom, hogy az ő parancsolata örök élet. A miket azért én beszélek, úgy beszélem, a mint az Atya mondotta vala nékem.

47. *És ha valaki hallja az én beszédeimet*. Miután beszélt a kegyelméről, s szilárd hitre buzdította a tanítványait, most elkezdi a lázadókat ostorozni, bár itt csillapítja ennek komolyságát azokra nézve, akik– mondhatni – szándékosan vetik el Istent, mert késlelteti az ítélet kihirdetését felettük, hiszen éppen ellenkezőleg, Ő mindenki üdvössége végett jött el. Először is azt kell megértenünk, hogy itt nem válogatás nélkül minden hitetlenről beszél, hanem azokról, akik tudatosan és szándékosan vetik el az evangélium nekik bemutatott tanítását. Miért nem ítéli meg őket Krisztus? Mivel egy időre még félreteszi a bírói hivatalt, s fenntartás nélkül mindenkinek felkínálja az üdvösséget, s kinyújtja kezét, hogy mindenkit magához öleljen, hogy így mindenki bátrabban megtérhessen. Mégis van itt azonban egy ugyancsak nem jelentéktelen körülmény, amivel kimutatja a bűn súlyosságát, ha amazok elutasítanak egy ennyire szívélyes és kegyes meghívást, mert mintha csak ezt mondta volna: „Nézzétek, én azért vagyok itt, hogy mindenkit hívjak, s elfeledkezvén a bírói mivoltról, az egyetlen célom mindenkit meggyőzni, s megmenteni a pusztulástól azokat, akik már kétszer összeomlottak”. Egyetlen ember sem ítéltetik el az evangélium lenézése miatt tehát, csak az, aki megvetvén az üdvösség szívélyes üzenetét, a saját elhatározásából von pusztulást a saját fejére.

[364] “Et ne les croit point.”

A *bíró* szó, mint ahogyan ez nyilvánvaló a *megtartás* szóból, ami ezzel szemben áll, itt azt jelenti, *elítélni*. Ezt úgy kell érteni, mint ami arra a hivatalra vonatkozik, ami helyes és természetes módon Krisztushoz tartozik. Az ugyanis, hogy a hitetlenek nem komolyabban büntettetnek az evangélium miatt, járulékos dolog, s nem annak természetéből fakad, amint azt már korábban elmondtuk.

48. *A ki megvet engem*. S hogy a gonosz emberek ne hitegethessék magukat, mintha a Krisztussal szembeni határtalan engedetlenségük büntetlen maradna, egy félelmetes fenyegetést tesz hozzá, miszerint bár Ő nem tesz semmit a dologban, a tanítása egyedül is elégséges lesz ahhoz, hogy ők elítéltessenek. Ahogyan más helyen is mondja, hogy nem lesz szükség más bíróra, mint Mózesre, akivel dicsekedtek (Jn5:45). Ennek jelentése tehát ez: „Az üdvösségetek előmozdítására irányuló heves vágytól égve most valóban tartózkodom ama jogom gyakorlásától, hogy elítéljelek benneteket, s teljesen elfoglalom magam annak mentésével, ami elveszett. Ne képzeljétek azonban, hogy megmenekültetek Isten kezéből, mert bár teljesen csöndben kell maradnom, maga az Ige, amit megvetettetek, elégséges lesz arra, hogy elítéljen".

És nem veszi be az én beszédeimet. Ez az utóbbi mondat az előbbi magyarázata. Mivel a képmutatás természetes dolog az emberek számára, számukra semmi sem könnyebb, mint szóban dicsekedni, hogy készen állnak Krisztus befogadására, s látjuk is, hogy mennyire megszokott dolog az effajta dicsekvés a leggonoszabb emberek között. Ügyelnünk kell tehát erre a meghatározásra, mely szerint Krisztust vetjük el, ha nem karoljuk fel az evangélium tiszta tanítását.

Valóban hangosan hirdetik a pápisták Krisztusnak eme szavait, de abban a pillanatban, hogy előkerül a tiszta igazságtartalmuk, semmi sem lehet gyűlöletesebb a számukra. Az efféle emberek ugyanúgy csókolják meg Krisztust, ahogyan Júdás megcsókolta (Mt26:49). Tanuljuk meg hát Őt az Ő Igéjével együtt befogadni, s megadni Neki azt a hódolatot és tiszteletet, amit a saját kizárólagos jogán megkövetel.

A beszéd, a melyet szólottam, az kárhoztatja azt az utolsó napon. Lehetetlen nemesebb, vagy magasztosabb címet adni az evangéliumnak, mint mikor a bírói hatalmat tulajdonítjuk neki, mert eme szavak szerint az utolsó ítélet nem lesz más, mint az evangélium tanításának elvetése, vagy megerősítése.[365] Krisztus valóban Maga ül be a bírói székbe, de kijelenti, hogy ítéletet annak az Igének megfelelően hirdet majd, ami most prédikáltatik. Ennek a fenyegetésnek mély félelmet kellene kiváltania az istentelenekben, mivel nem menekülhetnek el annak a tanításnak az ítélete elől, amit most oly vakmerően megvetnek.

Mikor azonban Krisztus az utolsó ítéletet említi, ezalatt azt érti, hogy most meg vannak fosztva az értelemtől, mert emlékezteti őket, hogy a büntetés, amin most gúnyolódnak, akkor majd nyíltan meglátszik. Egyidejűleg felbecsülhetetlen vigasztalásban is részesíti az istenfélőket, mert bármennyire is elítéli őket a világ, biztosak lehetnek benne, hogy a mennyben már fel vannak mentve, mert ahol az evangélium hitének trónja áll, ott Isten törvényszéke felmentő ítéletet hoz. Erre a jogra támaszkodva nem kell törődnünk a pápistákkal, vagy abszurd döntéseikkel, mert hitünk még az angyalok fölé is felemelkedik.

49. *Mert én nem magamtól szóltam*. S hogy külső emberi megjelenése ne csorbítsa Isten fenségét, Krisztus gyakorta küld minket az Atyához. Emiatt említi oly gyakran az Atyát, s így valóban, mivel törvénytelen lenne az isteni dicsőség egyetlen szikráját is másra ruházni, az Ige, melynek a bíráskodás joga átadatik, Istentől származik. Krisztus itt megkülönbözteti Magát az Atyától, nem annyira isteni Személye, hanem inkább a teste vonatkozásában, nehogy a tanítást emberi módon ítéljék meg, így kisebb legyen annak a súlya. Ha azonban a lelkiismeret alá lenne vetve a törvényeknek és az emberek tanításainak, Krisztus szavainak ez az érve nem vonatkozna rá: „Az én Igém (mondja Ő) fog ítélni, mert nem emberektől

[365] "Une approbation ou ratification."

származik", amint meg van írva: „Egy a törvényhozó, a ki hatalmas megtartani és elveszíteni" (Jak4:12). Ebből arra is következtethetünk, hogy milyen gyalázatos is a pápa szentségtörése, mikor a koholmányaival merészeli megkötni a lelkeket, mert ezen a módon többet követel magának, mint Isten Fia, aki kijelenti, hogy Ő semmit sem mond, csak amit az Atya parancsolt Neki.

50. *És tudom, hogy az ő parancsolata örök élet*. Itt ismét a tanításának gyümölcsét dicséri, hogy mindenki még jobban akarhassa magát alávetni, s indokolt, hogy a gonoszok megérezzék Isten bosszúját, Akinek, mint az élet Szerzőjének a befogadását most elvetik.

13. fejezet

1. A husvét ünnepe előtt pedig, tudván Jézus, hogy eljött az ő órája, hogy átmenjen e világból az Atyához, mivelhogy szerette az övéit e világon, mindvégig szerette őket.

2. És vacsora közben,[366] a mikor az ördög belesugalta már Iskáriótes Júdásnak, a Simon fiának szívébe, hogy árulja el őt,

3. Tudván Jézus, hogy az Atya mindent hatalmába adott néki, és hogy ő az Istentől jött és az Istenhez megy,

4. Felkele a vacsorától, leveté a felső ruháját; és egy kendőt vévén, körülköté magát.

5. Azután vizet tölte a medenczébe, és kezdé mosni a tanítványok lábait, és megtörleni a kendővel, a melylyel körül van kötve.

6. Méne azért Simon Péterhez; és az monda néki: Uram, te mosod-é meg az én lábaimat?

7. Felele Jézus és monda néki: A mit én cselekszem, te azt most nem érted, de ezután majd megérted.

1. *A husvét ünnepe előtt*. János szándékosan hagy ki sok mindent, amikről tudta, hogy Máté és a többiek beszámoltak. Ő azokat a körülményeket magyarázza el, amit amazok hagytak ki, melyek egyike volt a lábmosás története. S bár később világosabban elmagyarázza majd, mi célból mosta meg Krisztus a tanítványainak lábait, még mielőtt ezt megtenné, egy szóban kijelenti, hogy az Úr ezzel a látható jellel tett bizonyságot arról, hogy az őket összekötő szeretet szilárd és tartós, s bár megfosztattak a jelenlététől, mégis meg lehetnek róla győződve, hogy maga a halál sem oltja ki ezt a szeretetet. Ezt a meggyőződést kellene most a mi szíveinkben is rögzíteni.

Azt olvassuk, hogy Krisztus *szerette az övéit e világon, mindvégig szerette őket*. Mi másért használja ezt a körülírást az apostolok megjelölésére, minthogy tájékoztasson minket: annak következtében, hogy mondhatni veszélyes és bonyolult háborúba keveredtek, de Krisztus annál szeretőbb gondoskodással törődött velük? S bár mi is azt hisszük, hogy messze vagyunk Krisztustól, mégis tudnunk kell, hogy ránk néz, mert szereti az övéit e világon. Nincs okunk ugyanis abban kételkedni, hogy még mindig ugyanazokat az érzelmeket táplálja, amiket a halála pillanatában is táplált.

Hogy átmenjen e világból az Atyához. Ez a kifejezés méltó a figyelemre, mert Krisztusnak arra az ismeretére utal, hogy az Ő halála átjáró lesz Isten mennyei királyságába. S ha miközben tovább sietett az útján, nem szűnt meg a Tőle megszokott szeretettel bánni az Övéivel, úgy nincs okunk azt gondolni, hogy érzelmei mostanára megváltoztak. S mivel Ő az elsőszülött a halálból, a halálnak ez a meghatározása az egész egyházra vonatkozik, mármint hogy ajtó, vagy átjáró Istenhez, Akitől a hívők most távol vannak.[367]

2. *És vacsora közben*.[368] Később majd, a megfelelő helyen, megvizsgáljuk, mi volt Krisztus céljának egésze a tanítványai lábainak megmosásával, s miféle hasznot kell származtatni ebből a történetből. Most azonban figyeljünk a szókapcsolatokra. Az evangélista elmondja, hogy ez akkor történt, mikor Júdás már elhatározta, hogy elárulja Krisztust. Ezzel nemcsak Krisztus csodálatos türelmét mutatja be, aki képes volt megmosni ennek a gonosz és

[366] "Et apres avoir souppe;" — "miután megvacsoráztak."
[367] "Que c'est une ouverture ou passage pour aller a Dieu.
[368] "Et apres avoir souppe;" — "miután megvacsoráztak."

gyűlöletes árulónak a lábát, hanem azt is, hogy szándékosan választotta ehhez a halálához közeli pillanatot, hogy amit tesz, azt tekinthessük élete utolsó cselekedetének.

A mikor az ördög belesugalta már Iskáriótes Júdásnak, a Simon fiának szívébe. Mikor az evangélista azt mondja, hogy Júdást az ördög ösztönözte Krisztus elárulása tervének kialakítására, ezzel a bűn szörnyűségét kívánja bemutatni, mivel félelmetes és förtelmes gonoszság az, amiben a Sátán hajtóereje nyíltan megmutatkozik. Valójában nincs olyan, az emberek által elkövetett gonoszság, melyre ne a Sátán ösztökélné az embereket, de minél undorítóbb és gyalázatosabb valamely bűn, annál inkább látnunk kell benne az ördög dühét, aki minden lehetséges irányba[369] űzi azokat az embereket, akiket Isten elhagyott. S bár az emberek vágyait kegyetlenebb lángra lobbantja a Sátán legyezője, de azok nem szűnnek meg kemencének lenni: tartalmazzák az önmagukban fellobbant lángot, s mohón fogadják a legyező által történő felkavarást, így a bűnös embereknek nem marad mentségük.

3. *Tudván Jézus, hogy az Atya mindent hatalmába adott néki*. Azon a véleményen vagyok, hogy ezt a mi tájékoztatásunk végett adja hozzá, hogy megtudhassuk, honnan származott Krisztus elméjének ez a nagyon jól szabályozott nyugalma. Onnan, hogy mivel már megszerezte a győzelmet a halál felett, elméjét ahhoz a dicsőséges diadalhoz emelte, ami hamarosan bekövetkezett. Rendszerint megtörténik, hogy a félelemtől megkötözött emberek rendkívül zaklatottakká válnak. Az evangélista úgy érti, hogy semmi efféle zaklatottság sem volt Krisztusban, mivel bár Júdás árulása a küszöbön állt, mégis tudta, hogy az Atya mindent a hatalmába adott. Megkérdezhető: miképpen tudott akkor a szomorúság olyan fokára hágni, hogy vért izzadt? Erre azt mondom, hogy mindkettő szükséges volt. Szükséges volt, hogy legyen halálfélelme, és szükséges volt, hogy mindennek dacára félelem nélkül ellásson mindent, ami a Közbenjáró hivatalához tartozott.

4. *Leveté a felső ruháját*. Ez azt jelenti, hogy a felsőruháját tette le, nem a kabátját, mert tudjuk, hogy a Keleten élők hosszú köntösöket viseltek.

5. *És kezdé mosni a tanítványok lábait*. Ezek a szavak Krisztus célját fejezik ki inkább, semmint a külsődleges cselekedetet, mert az evangélista hozzáteszi, hogy Péterrel kezdte.

6. *Uram, te mosod-é meg az én lábaimat?* Ez a beszéd kifejezi az ostobának és célszerűtlennek tartott cselekedettől való erőteljes idegenkedést, mert miközben azt kérdezi, hogy Krisztus mit csinál, még a kezét is kinyújtja, mintegy Őt visszatartandó. A mértékletesség dicséretre méltó lenne, ha ez engedelmesség nem képviselne nagyobb értéket Isten szemében, mint bármiféle tisztelet, vagy szolgálat, vagy inkább, ha nem az lenne a megalázkodás igazi és egyetlen szabálya, hogy odaszánjuk magunkat az Istennek való engedelmességre, s minden érzelmünket az Ő jótetszésével szabályozzunk, hogy minden dolgot, amit Ő összeegyeztethetőnek jelent ki Önmagával, azt mi is mindennemű aggályoskodás nélkül elfogadjunk. Így tehát Isten szolgálatának mindenekelőtt azt a szabályát kell elfogadnunk, hogy késedelem nélkül mindig készen álljunk az engedelmességre, amint valamit megparancsol.

7. *A mit én cselekszem*. Ezekből a szavakból megtanuljuk, hogy egyszerűen csak engedelmeskednünk kell Krisztusnak még akkor is, mikor nem fogjuk fel annak okát, hogy miért akarja ezt, vagy azt a dolgot megtenni. Egy jól működő családban egy személynek, a családfőnek van egyedül joga megszabni, hogy mi történjen, s a szolgáknak kézzel-lábbal munkálkodniuk kell az ő szolgálatában. Az az ember tehát túlságosan elhamarkodott, aki azért utasítja el, hogy engedelmeskedjen Isten parancsának, mert nem ismeri annak okát. Ennek az intésnek azonban még kiterjedtebb a jelentése, s ez nem más, mint hogy nekünk nem szabad rossznak vélnünk azt, ha nem ismerünk meg egyes dolgokat, mert Isten egy időre el akarja azokat rejteni előlünk. Az a tudatlanság ugyanis nagyobb tudású minden más tudásnál, mikor elismerjük, hogy Isten bölcsebb nálunk.

[369] "Sursum ac deorsum." — "Föl és alá."

8. Monda néki Péter: Az én lábaimat nem mosod meg soha! Felele néki Jézus: Ha meg nem moslak téged, semmi közöd sincs én hozzám.

9. Monda néki Simon Péter: Uram, ne csak lábaimat, hanem kezeimet és fejemet is!

10. Monda néki Jézus: A ki megfürödött, nincs másra szüksége, mint a lábait megmosni, különben egészen tiszta; ti is tiszták vagytok, de nem mindnyájan.

11. Tudta ugyanis, hogy ki árulja el őt;[370] azért mondá: Nem vagytok mindnyájan tiszták!

8. *Az én lábaimat nem mosod meg soha!* Eddig Péter tudatlansága bocsánatos volt, noha nem volt mentes a tévedéstől, most azonban még szomorúbb hibát vét, mert noha helyesbítették, mégsem engedelmeskedik.[371] S valóban szokásos hiba, hogy a tudatlanságot szorosan követi a csökönyösség. Kétségtelenül jól hangzó mentség, hogy az elutasítás a Krisztus iránti tiszteletből fakad, mivel azonban nem abszolút engedelmeskedik a parancsnak, maga az arra irányuló vágya, hogy kimutassa a Krisztus iránti tiszteletét, elveszíti minden fesztelenségét. A hit valódi bölcsessége tehát az, hogy tisztelettel elfogadjunk és felkaroljunk minden Istentől származót korrektként és jó rendben levőként, hisz valóban nincs más mód, mellyel az Ő nevét megszentelhetnénk. Ha ugyanis nem hisszük, hogy bármit, amit tesz, azt nagyon jó okkal teszi. A testünk, ami természeténél fogva makacs, folyamatosan zúgolódni fog, s nem adja meg Istennek a Neki kijáró tiszteletet, hacsak rá nem kényszerül erre. Röviden, amíg az ember meg nem tagadja az Isten munkára vonatkozó ítélkezés jogát, tegyen bármilyen erőfeszítést az Istent tisztelendő, a büszkeség még mindig állandóan ott fog lappangani a megalázkodás öltözetében.

Ha meg nem moslak téged. Krisztusnak ez a válasza még nem magyarázza meg az okot, hogy miért szánta el Magát a tanítványok lábainak megmosására. A lélek és a test összehasonlításával csak azt mutatja meg, hogy a tanítványai lábainak megmosásával nem tesz semmi olyasmit, ami szokatlan, vagy a rangjával összeegyeztethetetlen lenne. A válasz emellett Péter bölcsességének ostobaságára is rámutat. Ugyanez a dolog velünk is mindig megtörténik, valahányszor csak vitatkozni kezd velünk az Úr. Amíg Ő hallgat, az emberek úgy képzelik, hogy joguk van Tőle különbözni, de semmi sem könnyebb a számára, mint egyetlen szóval megcáfolni mindazokat a hihetőnek látszó érveket, amiket hangoztatnak. Mivel Krisztus Úr és Mester, Péter tűrhetetlennek tartja, hogy Ő mossa meg a lábait. A gonoszság[372] azonban ennek a szolgálatnak az elutasításában az, hogy ezzel a saját üdvösségének fő részét utasítja el. Egy általános tanítás is rejlik ebben a kijelentésben, miszerint mindaddig szennyesek és förtelmesek vagyunk Isten szemében, míg Krisztus el nem mossa a foltjainkat. Mivel magának követeli a megmosás kizárólagos jogát, jelenjen meg mindenki, hogy megtisztíttassék a szennyétől, s helyet kaphasson Isten gyermekei között. Mielőtt azonban továbblépnénk, meg kell értenünk, mi a *megmosni* szó jelentése. Egyesek az ingyenes bűnbocsánatra vonatkoztatják, mások, az élet új mivoltára, míg megint mások mindkettőre, s én ezt a nézetet teszem szívesen a magamévá. Krisztus ugyanis akkor mos meg minket, mikor elveszi a bűneinket az Ő engesztelő áldozatával, hogy azok ne kerüljenek ítéletre Isten elé. Másrészt akkor mos meg minket, mikor az Ő Lelkével elveszi tőlünk a test gonosz és bűnös vágyait. Ám amint hamarosan nyilvánvaló lesz abból, ami ezután következik, hogy Ő az újjászületés kegyelméről beszél, én nem abszolút módon tartom fenn azt a véleményt, hogy itt Ő a bűnbocsánat megmosását is beleértette.

---

[370] "Lequel c'estoit qui le trahiroit."

[371] "Neantmoins il ne se deporte pas de contredire;" — "mégis mindazonáltal nem szűnt meg ellentmondani Neki."

[372] "Mais voyci le mal."

9. *Uram, ne csak lábaimat*. Mikor Péter meghallotta, hogy végromlásba kerül, ha nem fogadja el azt a tisztítást, amit Krisztus kínál neki, ez a szükségszerűség végül elégséges tanítónak bizonyult a megfékezésére. Ezért tehát félreteszi a szembeszegülést és engedelmeskedik, de azt akarja, hogy mindene meg legyen mosva. Valójában elismeri, hogy ami őt illeti, minden része be van szennyezve, azaz semmit sem ér, ha csak valamely része lesz megmosva. De itt is téved az elhamarkodottsága következtében, semmit érőnek értékelve azt a jótéteményt, amit már megkapott: úgy beszél ugyanis, mintha még semmiféle bűnbocsánatot, illetve a Szentlélektől semmiféle megszentelődést sem nyert volna. Emiatt Krisztus joggal rója meg, mert eszébe juttatja, hogy mit ruházott már rá korábban. Egyidejűleg minden tanítványát is emlékezteti ebben az egy személyben, hogy miközben megemlékeznek arról a kegyelemről, amit korábban megkaptak, számításba kell venniük azt, amire még a jövőben szükségük van.

10. *A ki megfürödött, nincs másra szüksége, mint a lábait megmosni, különben egészen tiszta*. Először is kimondja, hogy a hívők *egészen tiszták*, nem mintha minden vonatkozásban tiszták lennének úgy, hogy nem marad már bennük semmiféle folt, hanem mert fő részüket tekintve megtisztíttattak, azaz, a bűn megfosztatott királyi hatalmától, s Isten igazságossága veszi át az uralmat pontosan úgy, mintha azt mondanánk, hogy a test teljesen egészséges, mert nincs megfertőzve semmiféle általános betegséggel. Az élet újsága (új mivolta) tehát az, hogy nekünk Krisztus tanítványainak kell bizonyulnunk, mert Ő kijelenti, hogy Ő a tisztaság forrása minden követőjében. S a másik összehasonlítást is azért említi a szóban forgó esetre, hogy Péter ne tehesse félre a lábmosást, mint ostobaságot, mert mivel Krisztus tetőtől talpig megmossa azokat, akiket tanítványaiul fogad, így akiket megmosott, azoknak csak a test alsó részét kell naponta megtisztítani. Isten gyermekei nem újulnak meg teljességgel már az első napon, hogy már csak a mennyei életre törekednének, hanem éppen ellenkezőleg, a test(iség) maradványai tovább élnek bennük, amivel egész életükben folyamatosan harcolniuk kell. A *láb* szó tehát metaforikus módon vonatkozik mindazokra a szenvedélyekre és gondokra, melyek által kapcsolatba kerülünk a világgal. Ha ugyanis a Szentlélek minden részünket elfoglalná, akkor semmi közünk se lenne többé a világ szennyéhez, most azonban abban a mértékben, amekkorában testiek vagyunk, a földön csúszunk-mászunk, vagy legalábbis lábaink mélyen belesüllyednek az agyagba, így bizonyos fokig tisztátalanok vagyunk. Krisztus tehát mindig talál bennünk megtisztítanivalót. Amiről itt szó van, az nem a bűnbocsánat, hanem a megújulás, mely által Krisztus fokozatos és szüntelen folytonossággal teljesen megszabadítja követőit a test bűnös vágyaitól.

Ti is tiszták vagytok. Ez az állítás mondható altételnek a szillogizmusban, ebből következik, hogy a lábmosás szigorú korrektséggel vonatkozik rájuk.

De nem mindnyájan. Ezt a kivételt azért teszi hozzá, hogy mindenki maga megvizsgálhassa, hogy Júdást talán a megtérés érzése mozgatta? Ezzel Ő idejekorán meg akarta erősíteni a többi tanítványt, hogy ne hökkenjenek meg ama bűn szörnyűsége miatt, ami hamarosan ismertté vált. Szándékosan nem említi azonban a nevét, hogy ne csapja be előtte a megtérés kapuját. Mivel a megkeményedett képmutató[373] a végtelenségig elszánt volt, a figyelmeztetés csak a bűnének súlyosbítása végett hangzott el, ám hatalmas előnnyel járt a többi tanítvány számára, mert általa Krisztus istensége ismertebbé vált a számukra, továbbá azt is megértették, hogy a tisztaság a Szentlélek nem közönséges ajándéka.

12. Mikor azért megmosta azoknak lábait, és a felső ruháját felvette, újra leülvén,[374] monda nékik: Értitek-é, hogy mit cselekedtem veletek?

13. Ti engem így hívtok: Mester, és Uram. És jól mondjátok, mert az vagyok.

[373] "Cest hypocrite effronte."

[374] "Et (apres) qu'il se fut rassis a table;" — "és (miután) ismét visszaült az asztalhoz."

14. Azért, ha én az Úr és a Mester megmostam a ti lábaitokat, néktek is meg kell mosnotok egymás lábait.

15. Mert példát adtam néktek, hogy a miképen én cselekedtem veletek, ti is akképen cselekedjetek.

16. Bizony, bizony mondom néktek: A szolga nem nagyobb az ő Uránál; sem a követ[375] nem nagyobb annál, a ki azt küldte.

17. Ha tudjátok ezeket, boldogok lesztek, ha cselekszitek ezeket.

12. *Mikor azért megmosta azoknak lábait*. Krisztus végül megmagyarázza, mi volt a célja a tanítványok lábainak megmosásával: amit ugyanis a lelki megmosásról mondott, az egyfajta kitérő volt a fő céljától. Ha Péter nem ellenkezett volna, Krisztus sem beszélt volna erről a dologról. Most azonban feltárja annak okát, amit tett, nevezetesen, hogy *Ő, mint mindenki Ura és Mestere példát adott*, amit minden istenfélőnek követni kell, hogy senki se sajnáljon leereszkedni valamely szolgálat megtételéhez a testvérei és a vele egyenrangúak számára, legyen az a szolgálat bármennyire alacsonyrendű és közönséges is. Annak oka ugyanis, hogy a testvéri szeretetet lenézik, nem más, mint hogy minden ember többet gondol magáról, mint kellene, s lenéz majdnem mindenki mást. S nemcsak pusztán a mértékletességet akarta az elméikbe vésni, hanem a testvéri szeretet eme szabályát is le akarta fektetni, hogy szolgálniuk kell egymásnak. Ott ugyanis nincs testvéri szeretet, ahol nincs önkéntes odaszánás a szomszéd megsegítésére.

Értitek-é, hogy mit cselekedtem veletek? Látjuk, hogy Krisztus rövid időre elrejtette szándékát a tanítványai elől, de miután próbára tette engedelmességüket, időszerűen jelentette ki nekik azt, amit előzőleg nem lett volna hasznos, ha tudnak. S nem várja meg, míg megkérdezik, hanem saját magától megelőzi őket. Ugyanezt a dolgot fogjuk mi is megtapasztalni, feltéve, ha megengedjük, hogy az Ő keze vezessen minket, akár még ismeretlen utakon is.

14. *Azért, ha én az Úr és a Mester*. Ez a nagyobbtól a kisebb felé irányuló érvelés. A büszkeség meggátol minket abban, hogy fenntartsuk azt az egyenlőséget, aminek léteznie kell közöttünk. Krisztus azonban, aki sokkal feljebbvaló mindenki másnál, lealacsonyodik, hogy azokat a büszke embereket megszégyenítse, akik elfeledkezvén állapotukról és rangjukról, úgy tekintenek önmagukra, mint akiknek nem kell kapcsolatokat fenntartani a testvéreikkel. Mert minek képzeli magát a halandó ember, mikor megtagadja, hogy hordozza a testvéreinek terhét, alkalmazkodjon a szokásaikhoz, azaz röviden, megtagadja azon hivatalok ellátását, melyek az egyház egységének fenntartására hivatottak? Egy szóval azt mondja ki, hogy az az ember, akinek eszébe nem jut társulni a gyenge testvéreivel azzal a feltétellel, hogy kedvesen és szeretettel ellásson látszólag alantas feladatokat is, többet követel magának, mint amennyit követelhet és túl magasröptű véleménnyel van önmagáról.[376]

15. *Mert példát adtam néktek*. Méltó a figyelmünkre, hogy Krisztus azt mondja: *példát adott*, mivel nincs arra szabadságunk, hogy minden cselekedetét válogatás nélkül az utánzás tárgyaivá tegyük. A pápisták azzal dicsekszenek, hogy Krisztus példájára megtartják a negyven napos böjtöt, vagy Nagyböjtöt. Nekünk azonban először azt kell megvizsgálnunk, hogy ezt a böjtöt példaként tartotta-e, vagy sem, hogy aztán a tanítványok igazodhassanak hozzá, mint szabályhoz. Semmi ilyesmiről nem olvasunk, következésképpen ennek utánzása nem kevésbé bűnös, mintha megpróbálnának felszállni a mennybe. Emellett, ha követniük kellett volna Krisztust, nem utánzók, hanem majmok lettek volna. Minden évben megtartják a lábmosás szokását, mintha csak bohózat lenne, amit színpadon kell eljátszaniuk,[377] így mikor előadják ezt az üres és értelmetlen ceremóniát, azt hiszik, hogy teljességgel eleget tettek a

[375] "Apostolus;" — "l'ambassadeur."
[376] "Cestuy-la s'attribue plus qu'il ne faut, et fait trop grand conte de soy."
[377] "Comme s'ils jouyoient une farce sur des eschaffauts."

kötelességüknek, s szabadnak hiszik magukat arra, hogy az év hátralévő részében[378] megvessék a testvéreiket. Sőt – ami még sokkal rosszabb[379] – miután megmosták tizenkét ember lábát, utána Krisztus testének minden tagját durva sanyargatásnak vetik alá, s ezzel szembeköpik Krisztust. A bohóckodásnak ez az előadása tehát nem más, mint Krisztus szégyenteljes kigúnyolása. Mindenesetre Krisztus itt nem éves ceremóniát parancsol meg, hanem arra kötelez, hogy egész életünkön át mossuk a testvéreink és a szomszédaink lábait.[380]

16. *Bizony, bizony mondom néktek*. Ezek valóban közmondásszerű szavak, amelyek sokkal kiterjedtebb vonatkoztatást engednek meg, ám amelyeket a szóban forgó esetre kell vonatkoztatni. Véleményem szerint tehát tévednek azok, akik általános jelentést tulajdonítanak nekik, mintha Krisztus a tanítványait a kereszt hordozására buzdítaná: helyesebb azt mondani, hogy ezeket a szavakat a céljának megfelelően használta.

17. *Ha tudjátok ezeket*. Kijelenti, hogy *boldogok, ha TUDJÁK és CSELEKSZIK ezeket*, mert a tudást nem lehet igaznak nevezni mindaddig, amíg nem gyakorol olyan hatást a hívőkre, hogy azok igazodnak a Főjükhöz. Éppen ellenkezőleg, hiábavaló képzelgés az, ha úgy nézünk Krisztusra, és a Krisztushoz tartozó dolgokra, mint tőlünk különállókra. Ebből arra következtethetünk, hogy amíg valaki meg nem tanulta átadni magát a testvéreinek, nem ismeri Krisztust Mesterként. Mivel egyetlen ember sincs, aki minden vonatkozásban teljesítené a testvéreivel szemben fennálló kötelezettségét, s mivel sokan vannak, akik gondatlanok és lusták a testvéri feladatok ellátásában, ez is azt mutatja meg nekünk, milyen hatalmas távolságra vagyunk a hit teljes fényétől.

18. Nem mindnyájatokról szólok; tudom én kiket választottam el; hanem hogy beteljesedjék az írás: A ki velem ette a kenyeret, a sarkát emelte fel ellenem.

19. Most megmondom néktek, mielőtt meglenne, hogy mikor meglesz, higyjétek majd, hogy én vagyok.[381]

20. Bizony, bizony mondom néktek: A ki befogadja, ha valakit elküldök, engem fogad be; a ki pedig engem befogad, azt fogadja be, a ki engem küldött.

18. *Nem mindnyájatokról szólok*. Ismét kijelenti, hogy van egy a tanítványok között, aki valójában a tanítványnak pontosan a fordítottja, s teszi ezt részben Júdás kedvéért, hogy még megbocsáthatatlanabbá tegye, részben pedig a többiek kedvéért, hogy Júdás romlása ne vegyen erőt rajtuk. S nemcsak arra buzdítja őket, hogy tartsanak ki az elhívásban, mikor Júdás elbukik, hanem mivel a boldogság, amiről beszél, nem általános mindenki számára, arra buzdítja őket, hogy sokkal nagyobb hévvel vágyakozzanak rá, és sokkal határozottabban ragaszkodjanak hozzá.

Tudom én kiket választottam el. Magát ezt a körülményt, – hogy kitartanak majd, – a kiválasztásuknak tulajdonítja, mert az ember erényessége, mivel törékeny, megremegne minden szellőtől, s elterülne a legerőtlenebb csapástól is, ha az Úr nem tartaná azt a saját kezével. Mivel azonban Ő kormányozza azokat, akiket kiválasztott, a Sátán által bevethető összes eszköz sem fogja meggátolni őket abban, hogy rendületlen szilárdsággal végig kitartsanak. S nemcsak a kitartásukat tulajdonítja a kiválasztásnak, hanem istenfélelmük kezdetét is. Honnan származik az, hogy valaki másoknál jobban odaszánja magát Isten Ígéjének? Onnan, hogy kiválasztott. S honnan származik az, hogy ez az ember fejlődik, valamint jó és szent életet folytat, mint Isten változatlan céljából, hogy befejezze a saját kezűleg megkezdett munkát? Röviden, az a megkülönböztetés forrása Isten gyermekei és a hitetlenek között, hogy előbbieket üdvösségre vonja az örökbefogadás Lelke, míg utóbbiak a

[378] "Tout le reste de l'an."
[379] "Il y a bien pis."
[380] "De nos fi,eres et prochains."
[381] "Que ce suis-je;" — "hogy én vagyok ő."

pusztulásba igyekeznek a saját korlátozás alatt nem álló testük által. Ellenkező esetben Krisztus mondhatta volna, hogy „tudom, miféle emberekké lesztek egyen-egyenként", ám hogy semmit se tulajdoníthassanak maguknak, hanem éppen ellenkezőleg, elismerjék, hogy kizárólag Isten kegyelme és nem a saját erényeik által különböznek Júdástól, eléjük tárja az ingyenes kegyelem által történő kiválasztást, mint alapot, amelyen állnak. Tanuljuk hát meg, hogy üdvösségünk minden egyes része a kiválasztástól függ. Egy másik igeversben Júdást is a választottak közé sorolja: „Nem én választottalak-é ki titeket, a tizenkettőt? és egy közületek ördög" (Jn6:70). Ebben az igeversben azonban a kifejezésmód, bár különböző, nem ellentétes jelentésű, mert itt az Íge az időszakos kiválasztásról beszél, amivel Isten egy konkrét munkára jelöl ki minket ugyanúgy, mint Sault, aki noha királlyá *választatott*, mégis az elvetettek közül való volt. Itt azonban Krisztus az örökkévaló kiválasztásról beszél, mely által Isten gyermekeivé válunk, s ami által Isten már a világ teremtése előtt az életre predesztinált minket. S valóban, az elvetetteket Isten időnként megáldja a Lélek ajándékaival, hogy elláthassák azt a hivatalt, mellyel felruházza őket. Saulban így egy ideig megfigyelhetjük a királyi erények csillogását, s Júdás is kiváló ajándékokat kapott, melyek Krisztus apostolának megfelelő ajándékok voltak. Ez azonban nagymértékben különbözik a Szentlélek megszentelésétől, amit Isten csak a saját gyermekeire ruház, mert megújítja értelmüket és szívüket, hogy az Ő szemében szentek és feddhetetlenek legyenek. Amellett a megszentelődésnek mély gyökere van bennük, mely nem távolítható el, mivel Isten örökbe fogadása meg nem bánható. Tekintsük tehát eldöntött ténynek, hogy Isten kiválasztásából származik, mikor hit által megragadván Krisztus tanítását egész életünkön át követjük azt. S ez az egyetlen oka a boldogságunknak, ami megkülönböztet minket az elvetettektől. Ők ugyanis, a Lélek kegyelmétől megfosztatván nyomorultul elpusztulnak, miközben nekünk Krisztus az őrzőnk, aki kézen fogva vezet és a saját hatalmával tart meg minket.

Krisztus emellett világos bizonyítékát adja az istenségének is: először is, mikor kijelenti, hogy nem az emberek módjára ítélkezik, másodszor pedig mikor a kiválasztás Szerzőjének jelenti ki Magát. Mikor ugyanis azt mondja, hogy *tudom*, ez a tudás csakis Istenhez tartozik, a második bizonyíték azonban – mely az *én kiket választottam el* szavakban rejlik – sokkal erőteljesebb, mert arról tesz bizonyságot, hogy akik a világ teremtése előtt kiválasztattak, azokat Ő választotta ki. Az ő isteni hatalma ennyire figyelemre méltó bemutatásának mélyebben kell minket megérinteni, mintha a Szentírás százszor Istennek nevezné Őt.

Hanem hogy beteljesedjék az írás. Helytelennek vélhetnénk, hogy valaki ily tiszteletre méltó rangra választatott ki, de mégsem valóban istenfélő, hisz azonnal kifogásolhatnánk, hogy: Miért nem választott Krisztus valakit, akit az apostolainak sorába akart fogadni, vagy: Miért választott apostolnak egy olyan embert, akiről jól tudta, hogy mennyire gonosz lesz? Krisztus megmagyarázza, hogy ennek meg kellett történnie, mivel meg volt írva, vagy legalábbis nem volt új dolog, mert Dávid megtapasztalta ugyanezt. Egyesek ugyanis úgy vélik, hogy itt azt a jóslatot idézi, ami helyesen Krisztusra vonatkozik, mások pedig úgy, hogy ez csak összehasonlítás, miszerint amiképpen Dávidot is elárulta aljas módon egy személyes ellenfele, úgy ez a sors vár Isten valamennyi gyermekére. Az utóbbinak megfelelően a jelentés ez: „Az, hogy tanítványaim egyike gonoszul elárulja a Mesterét, nem az árulás első példája ebben a világban, éppen ellenkezőleg, most azt tapasztaljuk meg, amiről a Szentírás elmondja, hogy az ókorban is megtörtént". Mivel azonban Dávidban az árnyékképe volt meg annak, aminek azután Krisztusban kellett teljesebben meglátszani, én könnyen egyetértek az előbbi magyarázókkal, akik úgy vélik, hogy mindez szigorúan annak beteljesedése volt, amit Dávid a prófétálás lelkével előre megmondott (Zsolt41:10). Emellett léteznek vélemények, melyek szerint a vizsgált mondat nem teljes értelmű, és szükség van hozzá egy fő igére is. Ám ha folyamatosan olvassuk, *hanem hogy beteljesedjék az írás: A ki velem ette a kenyeret, a sarkát emelte fel ellenem*, semmi sem fog hiányozni.

A *sarkat felemelni* metaforikus kifejezés és azt jelenti: megtámadni valakit észrevehetetlen módon, a barátság látszata alatt, hogy előnyt szerezzünk vele szemben, mikor nem figyel. Nos, amit Krisztus elszenvedett, mint a mi Főnk és Példánk, nekünk, akik az Ő testének tagjai vagyunk, el kell tűrnünk békességgel. S valóban, majdnem minden korban megtörtént az egyházban, hogy nem volt makacsabb ellensége az egyháztagoknál, így tehát a hívők ne zavarodjanak össze az efféle kegyetlen gonoszságtól, szokjanak hozzá már korán az árulók támadásainak elviseléséhez.

19. *Most megmondom néktek, mielőtt meglenne*. Ezzel a kijelentéssel emlékezteti a tanítványait: mikor közülük az egyik elvetetté válik, az oly messze áll attól, hogy elbátortalanodjanak, hogy inkább hitük teljesebb megerősítésének kell lennie. Ha ugyanis nem látjuk az egyházban azt, ami előre megíratott a nyomorúságairól és küzdelmeiről, joggal támadhat kétely az elménkben: Hol vannak a próféciák? Mikor azonban a Szentírás igazsága egybeesik a napi tapasztalatainkkal,[382] akkor világosabban látjuk, hogy Isten a gondunkat viseli, s mi az Ő gondviselése alatt állunk.

Hogy mikor meglesz, higyjétek majd, hogy én vagyok.[383] Ezalatt a kifejezés alatt, hogy *én vagyok,* azt érti, hogy Ő a megígért Messiás. Nem mintha Júdásnak, az árulónak a viselkedése lett volna az első esemény, ami a tanítványokat a hitük gyakorlására indította, hanem mert hitük nagyobbat fejlődött, mikor elérkeztek annak megtapasztalásához, amit előzőleg Krisztus szájából hallottak. Ezt két módon magyarázhatjuk. Vagy úgy, hogy Krisztus kimondja: azután hisznek majd, ha az esemény bekövetkezett, mivel semmi sem maradt rejtve Előtte, vagy úgy, hogy semmi sem hiányzik Belőle, amiről a Szentírás Krisztussal kapcsolatosan bizonyságot tesz. Mivel a két értelmezés meglehetősen összecseng, én meghagyom olvasóim szabadságát azt illetően, hogy melyiket részesítik előnyben.

20. *Bizony, bizony mondom néktek*. Ezekkel a szavakkal vagy az evangélista mond el egy másik dolgot hiányos és tökéletlen módon, vagy Krisztus akart válaszolni a sértésre, ami nagyon valószínűen felmerült volna Júdás bűnének következtében. Az evangélista ugyanis nem mindig mondja el Krisztus beszélgetéseit folytonos egymásutániságban, hanem különböző kijelentéseket hány kupacba. Valószínűbb azonban, hogy Krisztus gondoskodni akart a botrány elhárításáról. Túlontúl kézzelfogható, hogy nagyon is készek vagyunk a rossz példáktól megsebesülni, mert ennek következtében egyetlen ember lázadása halálos sebet tud okozni kétszáz másiknak, miközben a tíz, vagy húsz istenfélő ember állhatatossága alig van hatással egyetlen személyre. Ezért aztán, miközben Krisztus egy efféle szörnyeteget tárt a tanítványok szeme elé, arra is szükség volt, hogy kinyújtsa a kezét feléjük, nehogy a dolog új volta miatt meghátráljanak. S nemcsak az ő javukra mondta mindezt, hanem azokat is figyelembe vette, akik majd utánuk következnek, ellenkező esetben ugyanis Júdás emléke akár még ma is szomorú sebeket okozhatna nekünk. Mikor a gonosz nem képes elidegeníteni minket Krisztustól a tanításával szembeni gyűlölettel, felszítja magukkal a szolgálóival szembeni idegenkedést, vagy megvetést. Krisztusnak ez az intése megmutatja, mennyire ésszerűtlen, hogy bárki istentelensége, akinek viselkedése gonosz, vagy nem helyénvaló, kisebbítse bármennyire is az apostoli tekintélyt. Ennek oka az, hogy Istenre, a szolgálat Szerzőjére kell tekintenünk, Akiben természetesen semmit sem találunk, amit jogunk lenne megvetni, továbbá Krisztusra kell tekintenünk, Aki az Atya által kijelölt egyetlen Tanítóként az apostolain keresztül szól hozzánk. Bárki tehát, aki nem hajlandó elfogadni az evangélium szolgálóit, bennük Krisztust, Krisztusban pedig az Atyát utasítja el.

A pápisták ostobán és nevetségesen járnak el, mikor megpróbálják ezt a dicséretet maguknak megszerezni avégett, hogy gyakorolhassák zsarnokságukat. Először is magukat kikönyörgött és kölcsönvett tollakkal ékesítik, jóllehet egyáltalán nem hasonlítanak Krisztus

[382] "Avec l'experience qui se presente aujourdhui derant nos yeux;" — "azzal a tapasztalattal, ami napjainkban tárul a szemünk elé."
[383] "A fin que vous croyez que ce suis-je;" — "hogy elhihessétek, hogy én vagyok ő."

apostolaira, másodszor is, kijelentik, hogy ők apostolok, bár semmi sem állt messzebb Krisztus szándékától ebben az igeversben, minthogy a saját jogait embereknek adja át, mert mi másért fogadnánk be azokat, akiket Krisztus küld, ha nem azért, hogy helyet adjunk nekik, s így elláthassák a rájuk bízott hivatalt?

21. Mikor ezeket mondja vala Jézus, igen nyugtalankodék lelkében, s bizonyságot tőn, és monda: Bizony, bizony mondom néktek, hogy egy ti közületek elárul engem.

22. A tanítványok ekkor egymásra tekintének bizonytalankodva, hogy kiről szól.

23. Egy pedig az ő tanítványai közül a Jézus kebelén nyugszik vala, a kit szeret vala Jézus.

24. Int azért ennek Simon Péter, hogy tudakozza meg, ki az, a kiről szól?

25. Az pedig a Jézus kebelére hajolván, monda néki: Uram, ki az?

26. Felele Jézus: Az, a kinek én a bemártott falatot adom. És bemártván a falatot, adá Iskáriótes Júdásnak, a Simon fiának.

27. És a falat után akkor beméne abba a Sátán. Monda azért néki Jézus: A mit cselekszel, hamar cselekedjed.

28. Ezt pedig senki sem érté a leültek közül, miért mondta néki.

29. Némelyek ugyanis állíták, mivelhogy az erszény Júdásnál vala, hogy azt mondá néki Jézus: Vedd meg, a mikre szükségünk van az ünnepre; vagy, hogy adjon valamit a szegényeknek.

21. *Mikor ezeket mondja vala Jézus*. Minél szentebb az apostoli hivatal és minél magasabb annak méltósága, annál aljasabb és gyűlöletesebb volt Júdás árulása. Ilyen hatalmas és gyűlöletes bűn Magát Krisztust is borzalommal töltötte el, mikor látta, hogy egyetlen ember bámulatos gonoszsága miképpen szennyezte be azt a szent rendet, melyben Isten fenségének kellett volna ragyognia. Ugyanezen okból teszi hozzá az evangélista azt is, hogy *bizonyságot tett*. Ezalatt azt érti, hogy ez a tett annyira szörnyűséges volt, hogy puszta említésre nem hihető el azonnal.

Igen nyugtalankodék lelkében. Az evangélista azért mondja, hogy Krisztus lelkében nyugtalankodott, hogy tájékoztasson: Ő nemcsak arckifejezésével és beszédével emlékeztetett egy megzavarodott emberre, de elméjében is mélyen megrendült. A lélek itt az értelmet jelenti, mintha Krisztus a Szentlélek erőteljes ösztönzésére tört volna ki ezekben a szavakban. Készséggel elismerem, hogy Krisztus minden lelkiállapotát a Szentlélek vezette, de az evangélista másra gondol, nevezetesen, hogy Krisztusnak ez a szenvedése belső volt és nem volt színlelt, s ezt nagyon fontos tudnunk, mert az ő hevessége példaként áll előttünk, hogy mélységes undorral viseltessünk azokkal a szörnyetegekkel szemben, akik felforgatják Isten és az Ő egyháza szent rendjét.

22. *A tanítványok ekkor egymásra tekintének*. Azoknak, akik nincsenek tudatában semmiféle bűnnek, Krisztus szavai kényelmetlenséget okoztak: egyedül Júdás olyan ostoba a rosszindulata mellett, hogy érzéketlen marad. Krisztus tekintélyét oly magasra tartották a tanítványok, hogy teljesen meg voltak arról győződve: semmit sem mond jó ok nélkül. A Sátán azonban kitörölt Júdás szívéből minden tiszteletet, így a sziklánál is keményebbé vált és elutasított minden intést. S jóllehet Krisztus látszólag kissé kegyetlennek tűnik, amiért ennek a tortúrának veti alá egy időre azokat, akik ártatlanok voltak, mégis, mivel ez az idegesség hasznos volt a számukra, Krisztus nem okozott nekik semmiféle hátrányt. Helyes tehát, hogy mikor Isten gyermekei meghallván az istentelen ítéletét, maguk is kényelmetlenséget érezzenek, hogy alaposan megvizsgálhassák magukat és óvakodhassanak a képmutatástól, mert ez adhat nekik lehetőséget önmaguk és életük górcső alá vételére.

Ez az igevers megmutatja, hogy időnként oly módon kell megrónunk az istentelent, hogy nem mutatunk azonnal ujjal rájuk, hanem megvárjuk, míg Isten a saját kezével vonja

napvilágra őket. Gyakorta megtörténik ugyanis, hogy rejtett betegségek lépnek fel az egyházban, melyeket nem szabad eltitkolnunk, ám az emberek gonoszsága mégsem annyira érett, hogy kiteregethető lenne. Ebben az esetben ezt a középutat kell járnunk.

23. *A kit szeret vala Jézus*. A konkrét szeretet, mellyel Jézus Jánost szerette, világosan bizonyságot tesz arról, hogy ha egyeseket jobban szeretünk másoknál, ez nem mindig összeegyeztethetetlen a testvéri szeretettel. Az egész dolog abban rejlik, hogy szeretetünket Isten felé kell irányítanunk, s minden ember, amilyen mértékben jeleskedik Isten ajándékaiban, olyan fokban fog benne osztozni. Ettől a végétől a dolognak Krisztus soha a legcsekélyebb mértékben sem fordult el, velünk azonban egészen más a helyzet. Az elménk hiábavalósága ugyanis olyan, hogy kevesen vannak, akik az emberek szeretetében Istenhez jutnak közelebb. S mégis, az egymás iránti emberszeretet soha nem lesz megfelelően szabályozva, hacsak Isten felé nem irányul.

Az asztalon nyugodni Jézus kebelén. Amit itt János elmesél, az manapság illetlenségnek tűnhet, de az asztalnál való helyfoglalás abban a korban ilyen volt, mert nem ültek az asztalnál, hanem miután levetették a lábbelijeiket, félig kinyújtózva feküdtek, kisebb párnákra támaszkodva.

26. *Az, a kinek én a bemártott falatot adom*. Megkérdezhető, mi célt szolgált a bemártott falat adása, mert az árulót leleplezendő, Krisztus nyíltan megnevezhette volna őt, ha ismertté akarta volna tenni. Erre azt válaszolom, hogy ez a jel olyan természetű volt, ami csak egyvalaki előtt fedte fel Júdást, s nem vitte őt azonnal mindenki szeme elé. Előnyös volt azonban, hogy János legyen a tanúja ennek a ténynek annak érdekében, hogy a megfelelő időben aztán másoknak is megjelenthesse, s Krisztus szándékosan késleltette Júdásnak a nagy nyilvánosság előtti leleplezését, mikor ugyanis a képmutatók rejtve maradnak, nyugodtabban el tudjuk viselni, míg világosságra nem kerülnek. Látjuk, hogy Júdás ott ül a többiek között, ám a Bíró szája mégis elítéli. Semmilyen vonatkozásban sem jobb azoknak az állapota, akik Isten gyermekei között foglalnak helyet.

27. *Beméne abba a Sátán*. Mivel bizonyos, hogy csakis a Sátán uszítására alakította ki Júdás ennek a szörnyűséges bűncselekménynek az elkövetésére irányuló tervét, ám akkor miért most először olvassuk, hogy bement bele a Sátán, hisz már ott trónolt a szívében? Ahogyan azokról, akik jobban megerősödnek abban a hitben, amivel korábban rendelkeztek, gyakran mondják, hogy hisznek, s így a hitük növekedését nevezik hitnek, úgy olvassuk most, mikor Júdás végleg átadatott a Sátánnak, hogy veszett féktelenséggel siessen a gonoszság mindenféle szélsőségességére, hogy bement bele a Sátán. Mert amint a szentekről mondják, akik fokozatosan lépnek előre, és az új ajándékok arányában folytonosan növekednek, hogy betelnek Szentlélekkel, úgy amilyen arányban a gonosz emberek kiprovokálják Isten haragját önmaguk ellen a hálátlanságukkal, olyan arányban fosztja meg őket az Úr az Ő lelkétől, a gondolkodás minden világosságától, s valójában minden emberi érzéstől, majd fenntartás nélkül átadja őket a Sátánnak. Ez az Isten félelmetes bosszúállása, mikor az emberek átadatnak az elvetett elmének (méltatlan gondolkodásnak, Rm1:28), így alig különböznek a vadállatoktól, sőt mi több, olyan borzalmas bűnökbe süllyednek, melyektől még a vadállatok is visszahúzódnak. Nekünk tehát szorgalmasan az Úr félelmében kell járnunk, nehogy gonoszságunkkal úrrá lévén az Ő jósága felett, végül kiszolgáltasson a Sátán haragjának.

A bemártott falatot adva Krisztus nem lehetőséget biztosított a Sátánnak, hanem inkább Júdás adta át magát teljesen a Sátánnak, miután megkapta a falatot. Ez valójában az alkalom volt, nem az ok. Az ő acélnál keményebb szívnek meg kellett volna lágyulnia Krisztusnak a vele szemben tanúsított ekkora kegyességétől, de most a kétségbeesett és gyógyíthatatlan makacssága rászolgált, hogy Isten az Ő jogos ítéletével a Sátán által még keményebbé tegye a szívét. Azaz, mikor kedvességgel viszonyulunk az ellenségeinkhez, eleven szent gyűjtünk a fejükre (Rm12:20), s ha végtelenül gyógyíthatatlanok, annál inkább

felbőszülnek és fellobbannak[384] a saját pusztulásukra. S ezen az alapon nem érheti szégyen a jóindulatunkat, ami által az ő szíveiknek szeretetre kellett volna lobbanni irántunk.

Ágoston tévedett, mikor úgy gondolta, hogy ez a bemártott falat Krisztus testének jele volt, mivel Júdás ezt a falatot nem az úrvacsora alatt kapta. Nagyon ostoba dolog azt is elképzelni, hogy az ördög – a kifejezésnek megfelelően – lényegileg lépett be Júdásba, mert az evangélista csak a Sátán erejéről és hatékonyságáról beszél. Ez a példa emlékeztet minket arra, hogy milyen félelmetes büntetés vár azokra, akik megszentségtelenítik az Úr ajándékait azzal, hogy visszaélnek velük.

A mit cselekszel, hamar cselekedjed. Krisztus buzdítása Júdáshoz nem olyan természetű, hogy a cselekvésre való serkentésnek tekinthetnénk, hanem inkább annak szavai, aki irtózással és gyűlölettel nézi a bűnt.[385] Ezidáig különböző módszerekkel megpróbálta őt visszafordítani, de eredménytelenül. Most mint kétségbeesett emberhez szól: „Eredj a pusztulásba, mert eldöntötted, hogy a pusztulásba mégy", s ezt cselekedve ellátja annak a bírónak a hivatalát, aki nem azokat ítéli halálra, akik saját maguktól vágynak a végromlásra, hanem azokat, akik önhibájukból már a végromlásra jutottak. Röviden, Krisztus nem vonja Júdást a pusztulás szükségessége alá, hanem kijelenti annak, ami már előzőleg is volt.

28. *Ezt pedig senki sem érté a leültek közül*. Vagy János nem mondta még el nekik, amit Krisztustól hallott, vagy annyira lesújtotta őket, hogy elvesztették a lélekjelenlétüket. Valóban valószínű, hogy magának Jánosnak is majdnem elment a józan esze. Ami azonban akkor történt a tanítványokkal, azt gyakorta látjuk megtörténni az egyházban: csak néhány tanítvány veszi észre azokat a képmutatókat, akiket az Úr hangosan elítél.

29. *Vagy, hogy adjon valamit a szegényeknek*. Más igeversekből nagyon is világos, milyen nagy volt Krisztus szegénysége, de mégis, abból a kevésből, amivel rendelkezett, adott valamit a szegényeknek azért, hogy szabályt alkosson nekünk. Az apostolok ugyanis nem feltételezték volna, hogy a szegényekről beszélt, ha nem lett volna rendszeresen szokásuk könnyíteni a szegények helyzetén.

30. Az pedig, mihelyt a falatot elvevé, azonnal kiméne: vala pedig éjszaka.

31. Mikor azért kiment vala, monda Jézus: Most dicsőítteték meg az embernek Fia, az Isten is megdicsőítteték ő benne.

32. Ha megdicsőítteték ő benne az Isten, az Isten is megdicsőíti őt ő magában, és ezennel megdicsőíti őt.

33. Fiaim, egy kevés ideig még veletek vagyok. Kerestek majd engem; de a miként a zsidóknak mondám, hogy: A hová én megyek, ti nem jöhettek; most néktek is mondom.

34. Új parancsolatot adok néktek, hogy egymást szeressétek; a mint én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást.

35. Erről ismeri meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretni fogjátok.

31. *Most dicsőítteték meg az embernek Fia*. Eljött az utolsó óra: Krisztus tudta, hogy a tanítványainak elméi nagyon gyengék, ezért minden lehetséges módon erősíteni próbálta azokat, nehogy meghátráljanak. Krisztus keresztjének emléke még ma is elegendő volna ahhoz, hogy megremegjünk, ha nem lenne ott azonnal a vigasztalás is, hogy győzött a kereszten, kivívta a győzelmet a Sátán, a bűn és a halál felett. Mi történhetett volna hát az apostolokkal, mikor látták, hogy az Urat hamarosan keresztre feszítik mindenféle vádakkal terhelten? Vajon egy ennyire gyászos és visszataszító látvány nem győzte volna le őket százszor is? Krisztus tehát felkészül erre a veszélyre és elvonja őket a halál külső látványától

[384] "Ils se despitent et enflamment davantage."
[385] "C'est plustost la parole d'un homme qui a en horreur et detestation quelque forfait."

annak lelki gyümölcséhez. Bármilyen, a hívőket megzavaró gyalázatot is láthatnak a kereszten, Krisztus mégis arról tesz bizonyságot, hogy ugyanaz a kereszt szerez Neki dicsőséget és tisztességet.[386]

Az Isten is megdicsőítteték ő benne. Ezt a mondatot, mely az előzőt követi megerősítésképpen teszi hozzá. Paradox kijelentés ugyanis, hogy az ember Fiának dicsősége a halálból származik, ami az emberek között gyalázatosnak minősült, Isten szemében pedig még átkozott is volt. Megmutatja tehát, hogy miképpen szerez majd dicsőséget Magának ebből a halálból. Azért, mert általa[387] Isten, az Atyát dicsőíti meg, ugyanis Krisztus keresztjében, mint egy pompás színházban Isten felmérhetetlen jósága mutatkozik meg az egész világ előtt. Valóban minden teremtményben, alantasban és magasztosban egyaránt, Isten dicsősége ragyog, de sehol sem fénylett jobban, mint a keresztben, ahol végbement a dolgok ama lenyűgöző megváltozása, kijelentetett minden ember ítélete, a bűn eltöröltetett, az üdvösség az emberek számára helyreállíttatott, röviden az egész világ megújult és minden dolog visszaállíttatott a helyes rendbe.

Benne. Bár az elöljárószó (εν), -ban, -ben, gyakorta használatos a héber ב helyett, és ezekben az esetekben megfelel az *általa* szónak, én mégis az egyszerű fordítást részesítem előnyben, miszerint Isten megdicsőíttetett az ember FiáBAN, mivel így hangsúlyosabbnak tekintem a kifejezést. Mikor azt mondja, hogy *az Isten is megdicsőíttetik*, ezt úgy fogom fel: *mert Isten dicsőíttetik meg*.

32. *Ha megdicsőítteték ő benne az Isten*. Krisztus azzal zárja, hogy dicsőséges győzelmet arat majd a halálával, mivel egyedüli célja ezzel az Atya megdicsőíttetése: az Atya ugyanis nem keresi a dicsőséget a Fiú halálában oly módon, hogy azzal ne tenné a Fiút is egyidejűleg ennek a dicsőségnek a részesévé. Megígéri tehát, hogy mikor a szégyen, amit rövid időre el kell viselnie, elhomályosodott, nevezetes dicsőség mutatkozik majd meg a halálában. S ez is bekövetkezett, mert a kereszthalál, amit Krisztus elszenvedett, oly messze van attól, hogy elhomályosítsa az Ő magas rangját, hogy abban a halálban főleg az Ő magas rangja mutatkozik meg, mivel benne az Ő emberiség iránt érzett lenyűgöző szeretete, a bűnért való engesztelésben és Isten haragjának lecsillapításában az Ő végtelen igazságossága, a halál és a Sátán feletti győzelmében és a menny megnyitásában az Ő csodálatos hatalma ragyognak fel teljes fényükben. Ez a tanítás most kiterjedt ránk mindannyiunkra is, mert fogjon bár össze az egész világ, hogy becstelenséggel borítson el minket, ha komolyan és őszintén próbáljuk Isten dicsőségét támogatni, nem kell kételkednünk abban, hogy Isten is megdicsőít minket.

És ezennel megdicsőíti őt. Krisztus fokozza a vigasztalást az idő rövidségéből származtatott érvekkel, mikor megígéri, hogy mindez *ezennel* (azonnal) bekövetkezik. S jóllehet ez a dicsőség az Ő feltámadásának napján kezdődött, itt mégis főleg a kiterjesztéséről van szó, ami rögtön azután következett, mikor az evangéliumnak és az Ő Lelkének erejével feltámadván a halálból új embereket teremtett Magának. A kifejezetten a Krisztus halálához tartozó dicsőség ugyanis az a gyümölcs, ami abból származott az emberek üdvösségére.

33. *Fiaim, egy kevés ideig még veletek vagyok*. Mivel lehetetlen volt, hogy a tanítványok mélyen el ne szomorodjanak Mesterük eltávozása miatt, ezért idejekorán figyelmeztet, hogy többé már nem lesz velük, egyidejűleg azonban türelemre is inti őket. Végül, hogy elvegye a vágyak időszerűtlen buzgalmát, kijelenti, hogy azonnal nem követhetik Őt. *Fiaimnak* nevezvén őket, ezzel a kedves megszólítással kimutatja, hogy a tőlük való eltávozás oka nem az, hogy keveset törődik a jólétükkel, mert gyöngéd szeretettel szereti valamennyit. Igaz, a célja azzal, hogy a mi testünket öltötte Magára, azt volt, hogy a testvérünk lehessen, de ezzel a másik megnevezéssel még erőteljesebben fejezi ki szeretetének hevét.

---

[386] "Luy est glorieuse et honorable."
[387] "Par icelle."

A miként a zsidóknak mondám. Mikor azt mondja, hogy azt ismétli nekik, amit korábban a zsidóknak mondott, ez igaz a szavakra nézve, de jelentős különbség van a jelentésben. Azért jelenti ki nekik ugyanis, hogy nem követhetik, hogy türelemmel legyenek képesek elviselni időszakos távollétét, és – úgymond – megzabolázza őket, hogy maradjanak meg hivatalukban, míg be nem fejezik a földi háborújukat. Így tehát nem örökre zárja ki őket, mint a zsidókat, Isten országából, hanem csak megparancsolja nekik, hogy várjanak türelemmel, míg Vele együtt be nem jutnak a mennyei királyságba.

34. *Új parancsolatot adok néktek*. Vigasztalásképpen egy intést tesz hozzá, hogy szeretniük kell egymást, mintha azt mondta volna: „Miközben testileg távol vagyok ugyan tőletek, a kölcsönös szeretet által tegyetek arról bizonyságot, hogy nem hiába tanítottalak benneteket: legyen ez a folytonos tanulmányaitok, a fő elmélkedésetek tárgya". Miért nevezi új parancsolatnak? Nem mindenki ért egyet ebben a dologban. Egyesek ennek okául azt feltételezik, hogy a korábban a törvényben meglevő parancsolat a testvéri szeretetről prózai és külsődleges volt, Krisztus újra beírta ezt a szeretetet a hívők szívébe az Ő Lelke által. Ezek szerint a törvény új, mivel új módon adja közre, hogy erélye teljes legyen. Ez azonban a véleményem szerint erőszakolt, s nem egyezik azzal, amire Krisztus gondolt. A mások által adott magyarázat úgy szól, hogy bár a törvény felszólít minket a szeretet gyakorlására, mégis, mivel benne a testvéri szeretet tanítását sok ceremónia és kiegészítés terheli, ezért nem túl világosan jelenik meg. Ugyanakkor a szeretet tökéletessége minden árnyétól mentesen van lefektetve az evangéliumban. Részemről, bár nem vetem el abszolút módon ezt az értelmezést, egyszerűbbnek vélem, amit Krisztus mondott, mert tudjuk, hogy a törvényekre jobban ügyelnek az elején, de aztán fokozatosan elillannak az emberek elméjéből, míg végül teljességgel idejétmúlttá nem válnak. S hogy mélyebben belevésse a testvéri szeretetről szóló tanítást a tanítványok elméibe, Krisztus az újdonság alapján ajánlja, mintha azt mondta volna: „Azt szeretném, hogy folyamatosan emlékezzetek erre a parancsolatra, mintha csak egy későn alkotott törvény lenne".

Röviden, ebben a versben látjuk, hogy Krisztus célja a tanítványainak buzdítása volt a testvéri szeretetre, hogy soha ne hagyjanak fel a rá való törekvéssel, illetve ne engedjék elillanni az elméjükből a vele kapcsolatos tanítást. S hogy mennyire szükséges volt ez az intés, arra a napi tapasztalat tanít minket, mert mivel nehéz fenntartani a testvéri szeretetet, az emberek félreteszik és új istentiszteleti módokat agyalnak ki maguknak. A Sátán pedig sok mindent sugall a figyelmük lekötése végett. Így aztán a hiábavaló foglalatosságokkal hiába próbálják meg rászedni Istent, csak önmagukat csapják be. Egyébiránt arra is figyeljünk, hogy nem azért neveztetett újnak, mert először most kezdte megörvendeztetni Istent, hiszen máshol a törvény betöltésének neveztetik (Rm13:10).

Úgy szeressétek ti is egymást. A testvéri szeretet valóban kiterjed idegenekre is, mert valamennyien ugyanannak a testnek a tagjai vagyunk, s valamennyien Isten képmására teremtettünk. Mivel azonban Isten képmása fényesebben ragyog azokban, akik újjászülettek, helyes, hogy a szeretet köteléke Krisztus tanítványai között sokkal szorosabb legyen. Istenben a testvéri szeretet keresi az okát, Belőle indulnak ki a gyökerei és Felé irányul. Azaz, amilyen arányban veszi észre bárki, hogy Isten gyermeke, annyival erőteljesebb szívélyességgel és szeretettel fogadja Őt be. Emellett a szeretet kölcsönös gyakorlása nem állhat fenn, csak azoknál, akiket ugyanaz a Lélek vezet. Ez tehát, a testvéri szeretet legmagasabb foka, amiről itt Krisztus beszél, nekünk másrészt azonban azt is hinnünk kell, hogy mivel Isten jósága az egész világra kiterjed, így mindenkit szeretnünk kell, még azokat is, akik minket gyűlölnek.

A mint én szerettelek titeket. A saját példáját mutatja, de nem azért, mert utolérhetnénk, hisz hatalmas távolságra vagyunk mögötte, hanem hogy legalábbis ugyanerre a célra törekedjünk.

35. *Erről ismeri meg mindenki*. Krisztus ismét megerősíti, amit korábban mondott, hogy akik kölcsönösen szeretik egymást, azok nem hiába tanultak az Ő iskolájában, mintha

csak ezt mondta volna: „Nemcsak azt tudjátok majd, hogy az én tanítványaim vagytok, hanem a viselkedéseteket mások is őszintének fogják tartani". Mivel Krisztus ezt a megkülönböztető jelet fekteti le tanítványok és idegenek között, azok, akik félreteszik a testvéri szeretetet, s új és kiagyalt istentiszteleti módozatokat fogadnak el, hiába munkálkodnak. Ez a fajta ostobaság uralkodott el napjainkban a pápaságban. S az sem felesleges, hogy Krisztus ily hosszan időzik ennél a témánál. Nincsen nagyobb egyetértés az önszeretet és a szomszédunk szeretete között, mint a tűz és a víz között. Az önszeretet minden érzékszervünket olyan megkötözöttségben tartja, hogy a testvéri szeretet mindenestől szertefoszlik, ám mi mégis azt hisszük, hogy teljes mértékben eleget teszünk a kötelességünknek, s mivel a Sátánnak sok csábítása van a mi becsapásunkra, nem vesszük észre a hibáinkat.[388] Bárki tehát, aki igazán Krisztus tanítványa és Isten által elismert akar lenni, formálja és irányítsa egész életét a testvéri szeretetre, s szorgalmasan kövesse ezt a célt.

36. Monda néki Simon Péter: Uram, hová mégy? Felele néki Jézus: A hová én megyek, most én utánam nem jöhetsz; utóbb azonban utánam jössz.

37. Monda néki Péter: Uram, miért nem mehetek most utánad? Az életemet adom éretted!

38. Felele néki Jézus: Az életedet adod érettem? Bizony, bizony mondom néked, nem szól addig a kakas, mígnem háromszor megtagadsz engem.

36. *Uram, hová mégy?* Ez a kérdés Krisztus alábbi mondásán alapszik: „A hová én megyek, ti nem jöhettek; most néktek is mondom" (Jn13:33). Ebből nyilvánvaló, mennyire tudatlan volt Péter, aki bár hallott Krisztus eltávozásáról, olyan zavarodott volt, mintha valami újat hallott volna. Ebben a vonatkozásban azonban nagyon is hasonlítunk rá, mert naponta halljuk Krisztus szájából mindazt, ami hasznos az életben, és mindazt, amit tudni szükséges, mikor azonban a gyakorlatra kerül a sor, úgy ledöbbenünk, mint a kezdők, akiknek soha egyetlen szót sem mondtak. Emellett Péter azt is kimutatja, hogy a Krisztus testi jelenléte utáni mértéktelen vágy hatása alatt áll, mert abszurdumnak véli, hogy miközben ő itt marad, Krisztus elmegy valahova máshova.

A hová én megyek. Ezekkel a szavakkal Krisztus Péter szélsőséges kívánságát mérsékli. A nyelvezete tömör, ahogyan a Mesterhez illik, de azonnal tompítja a kijelentésének keménységét. Megmutatja, hogy csak egy időre lesz elválasztva a tanítványaitól. Ebből az igeversből megtanuljuk minden vágyunkat Istennek alávetni, hogy azok ne lépjenek túl helyes korlátaikon, s ha bármikor szélsőségesekké és ostobákká fajulnának, végül engedjük, hogy ez a zabla tartóztasson fel bennünket. S hogy el ne veszítsük bátorságunkat, vigasztalódjunk azzal, amit Krisztus azonnal ezután hozzátesz, mikor megígéri, hogy egy napon majd Hozzá gyűjtetünk.

Utóbb azonban utánam jössz. Ezalatt azt érti, hogy Péter még nem érett meg a kereszt hordozására, de hasonlóan a zöldellő vetéshez, az idő múlásával formálódnia és erősödnie kell, hogy *követhessen*. Imádkoznunk kell tehát Istenhez, hogy a kitűnőség magasabb fokára juttassa azt, amit elkezdett bennünk. Időközben másznunk kell, míg képesek nem leszünk fürgébben futni. Mivel Krisztus velünk van, míg lágyak és törékenyek vagyunk, így tanuljuk meg nem elutasítani a gyenge testvéreinket, akik még mindig nagyon messze vannak a céltól. Valóban kívánatos tehát nagyon hévvel futnunk s mindenkit bátorítanunk kell, hogy gyorsítsa lépteit, ha azonban bárki lassabban sétál, őket illetően is jó reménységgel kell lennünk, feltéve, hogy nem térnek le az útról.

37. *Uram, miért nem mehetek most utánad?* Ezekkel a szavakkal Péter azt fejezi ki, hogy nem elégítették ki Krisztus szavai. Tudja, hogy figyelmeztették a saját gyengeségére,

[388] "A ce que nous n'appercevions nos fautes."

amiből arra a következtetésre jut, hogy a saját hibája gátolja meg abban, hogy azonnal kövesse Krisztust. Erről azonban egyáltalán nincs meggyőződve, mert az emberiség természetes módon felfuvalkodott a saját értékébe vetett meggyőződéssel. Péter eme kifejezése megmutatja azt a véleményt, amit születésünktől fogva vallunk, nevezetesen hogy többet tulajdonítunk a saját erőnknek, mint amennyit kellene. Ennek következménye az, hogy akik semmit sem képesek megtenni, mindent megpróbálnak anélkül, hogy Isten segítségét kérnék.

38. *Az életedet adod érettem?* Krisztus nem óhajtott vitába szállni Péterrel, hanem azt szerette volna, ha a saját tapasztalata által jut el a bölcsességhez, mint az ostobák, akik soha nem válnak bölccsé, míg csapást nem kapnak. Péter rendületlen szilárdságot ígér, s valóban kifejezi elméjének őszinte meggyőződését. Meggyőződése azonban teljesen elhamarkodott, mert nem veszi figyelembe, mekkora erő adatott meg neki. Mivel ez a példa ránk vonatkozik, vizsgálja meg közülünk mindenki a saját hibáit, hogy fel ne fuvalkodjon a hiábavaló meggyőződéstől. Valóban nem tudunk túl nagy ígéreteket tenni Isten kegyelmét illetően, de ami itt megrovást kap, az nem más, mint a test gőgös képzelgése, a hit ugyanis inkább félelmet és aggodalmat hoz létre.

Nem szól addig a kakas. Ahogyan az önmagunkkal kapcsolatos tudatlanságból fakad a képzelgés és az elhamarkodottság, Péter is szégyenben marad, hogy bátor katonának mutatja magát, miközben alig valaki, mert nem tette még próbára az erejét, és azt képzeli, hogy mindenre képes. Később a gőgjéért megkapta a megérdemelt büntetést. Tanuljuk meg, hogy ne bízzunk a saját erőnkben, s idejekorán adjuk át magunkat az Úrnak, hogy erejével támogathasson minket.

14. fejezet

1. Ne nyugtalankodjék a ti szívetek: higyjetek Istenben, és higyjetek én bennem.

2. Az én Atyámnak házában sok lakóhely van; ha pedig nem volna, megmondtam volna néktek. Elmegyek, hogy helyet készítsek néktek.

3. És ha majd elmegyek és helyet készítek néktek,[389] ismét eljövök és magamhoz veszlek titeket; hogy a hol én vagyok, ti is ott legyetek.

4. És hogy hová megyek én, tudjátok; az útat is tudjátok.

5. Monda néki Tamás: Uram, nem tudjuk hová mégy; mimódon tudhatjuk azért az útat?

6. Monda néki Jézus: Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, hanemha én általam.

7. Ha megismertetek volna engem, megismertétek volna az én Atyámat is; és mostantól fogva ismeritek őt, és láttátok őt.

1. *Ne nyugtalankodjék a ti szívetek.* Nem minden jó ok nélkül erősítgeti Krisztus a tanítványait ennyire bőbeszédűen, hisz egy küzdelmes és szörnyűséges harc várt rájuk. Nem közönséges kísértés volt ugyanis számukra, mikor nem sokkal ezután látták a keresztre feszítve: olyan látvány volt ez, amiben semmi más nem volt, csak alap a legmélységesebb kétségbeeséshez. Ennek a hatalmas kétségbeesésnek az ideje elérkezett, ám Ő rámutat az orvosságra, nehogy legyőzessenek, mert nemcsak egyszerűen serkenti és buzdítja őket az állhatatosságra, de arról is tájékoztatja őket, honnan kell venniük a bátorságot: hit által, mikor elismerik Isten Fiának, Aki Önmagában elegendő erővel rendelkezik követői biztonságának a fenntartásához.

Mindig figyelnünk kell az időpontra, amikor ezek a szavak elhangzottak: Krisztus akkor akarta, hogy a tanítványai merészek és bátrak maradjanak, mikor azt hihették, hogy minden a legnagyobb zűrzavarba fordult. Így tehát nekünk is ugyanezt a pajzsot kell használnunk a hasonló támadások kivédésére. Valóban lehetetlen elkerülnünk bizonyos indulatok érzését, ám ha ez meg is ráz bennünket, elbuknunk nem szabad. Ezért mondja a hívőknek, hogy ne nyugtalankodjanak, mert Isten Ígéjére támaszkodva jóllehet nagyon nagy nehézségek nehezednek rájuk, mégis állhatatosak és egyenesek maradnak.

Hisztek Istenben. Ez olvasható felszólító módban is, *Higgyetek Istenben és higgyetek én bennem*, de az előző olvasat megfelelőbb és általánosabban elfogadott. Itt, amint már mondtam, az állhatatosnak maradás módszerére mutat rá: mikor hitünk Krisztuson alapszik és nem látjuk más fényben, mint ahogyan megjelenik és kinyújtja kezét, hogy segítsen. Csodálatos azonban, hogy az Atyába vetett hit kerül első helyre, mert inkább azt kellett volna mondani a tanítványainak, hogy hinniük kell Istenben, mivel hittek Krisztusban. Mivel ugyanis Krisztus az Atya élő képmása, ezért először Rá kell tekintenünk, s azért is ereszkedik le hozzánk, hogy a mi hitünk, mely Vele kezdődik, Istenhez emelkedhessen. Krisztusnak azonban más célja volt, ugyanis mindenki elismeri, hogy hinnünk kellene Istenben, s ez elfogadott alapelv, amivel mindenki egyetért ellenkezés nélkül. Mégis, alig van százból egy, aki valóban hisz is, s nemcsak azért, mert Isten leplezetlen fensége oly messze van tőlünk, hanem azért is, mert a Sátán mindenféle felhőket helyez közénk, hogy akadályozzon minket Isten szemlélésében. Ennek következménye az, hogy a hitünk, mely Istent az Ő mennyei dicsőségében és elérhetetlen világosságában keresi, szertefoszlik, sőt még a test is, saját magától, ezer elképzelést sugall, hogy elfordítsa szemeinket Isten helyes szemlélésétől.

---

[389] "*Ou*, *Et quaadje m'en seray alle*, *et vous auray preparg le lieu*;" — Vagy: mikor elmentem és helyet készítettem nektek."

Isten Fia tehát, aki Jézus Krisztus,[390] Önmagát, mint célt mutatja be, Akire a hitünknek irányulnia kell, s amelynek az eszközeivel könnyen megtalálja, amire alapozhat, mert Ő az igazi Immánuel, Aki belülről azonnal válaszol nekünk, amint hit által keresni kezdjük. Az hitünk egyik vezető cikkelye, hogy a hitünknek egyedül Krisztusra kell irányulnia, hogy ne kóboroljon tekervényes útvesztőkön keresztül, s Rajta kell rögzülnie, hogy ne hányódjék ide-oda a kísértések közepette. S az a hit valódi bizonyítéka, mikor soha nem engedjük meg, hogy elszakadhassunk Krisztustól, s azoktól az ígéretektől, melyek Benne nekünk adattak. Mikor a pápista hittudósok vitatkoznak, vagy inkább azt mondanám, fecsegnek a hit tárgyáról, csak Istent emlegetik, és nem figyelnek Krisztusra. Azokat, akik útbaigazításaikat ezeknek az embereknek a fogalmaiból merítik, a legkisebb szélfuvallat is megrázza. A büszke embereket megszégyeníti Krisztus alázatossága, ezért Isten felfoghatatlan istenségéhez menekülnek. A hit azonban soha nem fogja elérni a mennyet, amíg nem veti alá magát Krisztusnak, aki alacsonyrendű és megvetendő Istennek tűnik. S a hit sem lesz soha szilárd, amíg nem Krisztus gyengeségében keresi az alapját.

2. *Az én Atyámnak házában sok lakóhely van*. Mivel Krisztus távolléte volt a szomorúság oka, kijelenti, hogy nem oly módon megy el, hogy különválva marad tőlük, mivel számukra is van hely a mennyei birodalomban. Helyes volt, hogy elvegye a gyanakvást az elméikből, miszerint miután Krisztus felemelkedett az Atyához, többé már nem veszi figyelembe a Földön maradt tanítványait. Ezt az igeverset másik értelemben hibásan értelmezték, mintha Krisztus azt tanította volna, hogy a tiszteletnek különböző fokozatai léteznek a mennyei birodalomban. Ő ugyanis azt mondja, hogy sok lakóhely van, s nem azt, hogy ezek különbözőek, vagy nem hasonlítanak, hanem hogy elegendő nagyszámú embernek. Mintha azt mondta volna, hogy nem csak Neki Magának van hely, de a tanítványainak is.

Ha pedig nem volna, megmondtam volna néktek. Itt az írásmagyarázók nincsenek egységes véleményen. Egyesek ezeket a szavakat úgy olvassák, mint amelyek szorosan kapcsolódnak az előttük olvasottakhoz: „Ha a lakóhelyek még nem állnának készen, azt mondanám, hogy előre megyek és elkészítem azokat". Én azonban inkább azokkal értek egyet, akik így olvassák: „Ha a mennyei dicsőség csak engem várna, nem csapnálak be benneteket. Azt mondanám nektek, hogy senki másnak rajtam kívül nincs hely az én Atyám házában. De teljesen más a helyzet, mert azért megyek előre, hogy helyet készítsek nektek". A szövegkörnyezet véleményem szerint megköveteli, hogy így olvassuk, mert rögtön ezután ez következik: *És ha majd elmegyek és helyet készítek néktek*. Ezekkel a szavakkal Krisztus azt jelzi, hogy távozásának célja hely készítése a tanítványai számára. Egyszóval, Krisztus a mennybe nem privát minőségében emelkedett fel, hogy ott egyedül lakozzon, hanem inkább hogy az legyen a lakóhelye minden istenfélőnek, s így a Fő egyesülhessen a tagjaival.

Felmerül azonban a kérdés: Mi volt az ősatyák állapota a halál után, mielőtt Krisztus a mennybe ment volna? A szokásos következtetés az, hogy a hívők lelkei egy köztes állapotba, vagy börtönbe kerültek, mivel Krisztus azt mondja, hogy az Ő menybemenetele által lesznek a helyek elkészítve. A válasz azonban könnyű. Ez a hely a feltámadás napja számára készíttetik, mert természeténél fogva az emberiség kiűzetett az Isten országából, de a Fiú, Aki a menny egyetlen örököse, birtokba vette azt az ő nevükben, hogy Rajta keresztül engedélyt kapjunk a belépésre. Az Ő személyében ugyanis már reménység által birtokoljuk a mennyet, amiképpen Pál tájékoztat erről (Ef1:3). Addig azonban nem élvezzük ezt a hatalmas áldást, amíg el nem jön a mennyből másodszor is. Az ősatyák halál utáni állapota tehát nem itt különbözik a miénktől, mivel Krisztus mind neki, mind nekünk készített helyet, ahová valamennyien be leszünk fogadva az utolsó napon. Mielőtt az engesztelés megtörtént volna, a hívő lelkek mintegy mondhatni őrtoronyban álltak, várván a megígért megváltást, most pedig élvezik az áldott nyugalmat a megváltás befejezéséig.

[390] "Le Fils de Dieu done, qui est Jesus Christ."

3. *És ha majd elmegyek*. A feltételes módot kifejező *ha* szót úgy kell olvasnunk, mint az időre vonatkozó segédigét, mintha ezt mondta volna: „MIUTÁN elmentem, vissza fogok térni hozzátok”. Ezt a visszatérést nem a Szentlélekre való utalásként kell értelmezni, mintha Krisztus a tanítványoknak valamiféle új jelenléti formát mutatott volna a Lélek által. Kétségtelenül igaz, hogy Krisztus velünk és bennünk él az Ő Lelke által, itt azonban az ítélet utolsó napjáról beszél, mikor végül eljön összegyűjteni az Ő követőit. S valóban, ha az egyház egész testét figyelembe vesszük, Ő naponta készít helyet nekünk, ebből következik, hogy a mennybe való belépésünk megfelelő ideje még nem jött el.

4. *És hogy hová megyek én, tudjátok*. Mivel nem közönséges lelkierőre van szükségünk ahhoz, hogy türelemmel elviseljünk egy ennyire hosszú elválasztottságot Krisztustól, hozzátesz még egy megerősítést, miszerint a tanítványok tudják, hogy az Ő halála nem megsemmisítés, hanem az Atyához menetel, majd hogy *tudják az utat is*, amit követniük kell, hogy ugyanannak a dicsőségnek az élvezetéhez érkezzenek. Mindkét mondatot gondosan át kell tanulmányoznunk. Először is látnunk kell Krisztust a hit szemeivel a mennyei dicsőségben és az áldott halhatatlanságban, másodszor pedig tudnunk kell, hogy Ő a mi életünk első zsengéje, s hogy az előttünk bezárult utat Ő nyitotta meg újra.

5. *Monda néki Tamás*. Bár első ránézésre a Tamás által mondottak ellentmondani látszanak annak, amit Krisztus mondott, ő mégsem akarta meghazudtolni a Mesterét. De megkérdezhető: milyen értelemben tagadja, amit Krisztus állított? Én azt mondom erre, hogy a szentek által birtokolt tudás néha zavaros, mivel nem értik ama dolgok módját, vagy okát, amelyek bizonyosak, s amelyeket nekik elmagyaráztak. Példának okáért, a próféták előre jelezték a pogányok elhívását a hit valódi megérzésével, Pál mégis azt jelenti ki, hogy elrejtett titok volt a számukra (Ef3:2, 4). Hasonlóképpen, az apostolok hittek abban, hogy Krisztus az Atyához megy, de mégsem tudták, hogy mi módon veszi át a királyságot. Tamás joggal mondja, hogy *Uram, nem tudjuk hová mégy*. Ebből arra következtetünk, hogy még kevesebbet tudnak magáról az útról, mielőtt ugyanis útra kelünk, tudnunk kell, hogy hova akarunk menni.

6. *Én vagyok az út*. Jóllehet Krisztus nem ad közvetlen választ a Neki feltett kérdésre, mégsem hagy el semmit, amit hasznos tudni. Helyes, hogy Tamás kíváncsisága megzaboláztassék, emiatt Krisztus nem mondja el, milyen lesz az állapota, miután elhagyta ezt a világot, hogy az Atyához menjen,[391] hanem egy sokkal szükségesebb téma mellett köt ki. Tamás örömmel hallaná, hogy mit szándékozik Krisztus a mennyben tenni, mivel soha nem fáradunk bele ezekbe a bonyolult spekulációkba, de fontosabb a számunkra, hogy más dologban kezdjünk el vizsgálódni és munkálkodni, nevezetesen hogy miképpen leszünk részesei az áldott feltámadásnak. A kijelentés megfelel annak, hogy bárki, aki megszerzi Krisztust, soha semmit sem fog nélkülözni, így tehát bárki, aki nem elégszik meg egyedül Krisztussal, az az illető az abszolút tökéletességet meghaladó valami felé törekszik.

Az út, az igazság és az élet. Itt három lépcsőfokot fektet le, mintha azt mondta volna, hogy ő a kezdet, a közép és a vég, ebből következik, hogy Vele kell kezdenünk, Vele folytatnunk és Vele is végeznünk. Természetesen nem kell magasabbrendű bölcsességet keresnünk, annál, ami az örök életre vezet minket, és bizonyságot tesz róla, hogy ezt az életet Benne találjuk. Az élet megszerzésének módja pedig az új teremtménnyé válás. Kijelenti, hogy nem szabad ezt sehol máshol keresnünk, egyidejűleg emlékeztet minket arra, hogy Ő az egyedüli út, melyen át ahhoz eljuthatunk. S hogy semmilyen vonatkozásban se hagyjon cserben minket, kinyújtja a kezét azoknak, akik eltévednek és olyan mélyre hajlik, mintha csecsszopókat vezetne. Vezetőként bemutatván Magát nem hagyja félúton az Ő népét, hanem az igazság részeseivé teszi őket. Végül lehetővé teszi a számukra, hogy élvezzék a gyümölcsét, ami az elképzelhető legkiválóbb és legörömtelibb dolog. Mivel Krisztus az út, a gyengének és tudatlannak nincs oka arról panaszkodni, hogy megfeledkezett róluk, s mivel Ő

[391] “Quand il seroit parti hors de ce monde pour aller a son Pere.”

az igazság és az élet, Benne megvan az is, ami még a legtökéletesebb kielégítésére is alkalmas. Röviden, Krisztus most a boldogságot illetően állítja azt, amit nemrég mondtam a hit tárgyáról. Mindenki hisz abban és elismeri, hogy az ember boldogsága Istenben rejlik, de azok később eltévednek, akik máshol keresik az Istent, semmint Krisztusban, mert ebben a vonatkozásban – úgymond – elszakítják Tőle az Ő valódi és szilárd istenségét.

Az *igazság* itt egyesek szerint a mennyei bölcsesség üdvözítő világosságát jelenti, mások szerint az élet lényegét és minden lelki áldást, ami szembe van állítva az árnyékokkal és alakokkal, amint meg van írva: „a kegyelem és az igazság Jézus Krisztus által lett" (Jn1:17). Véleményem szerint az igazság itt a hit tökéletességét jelenti, amiképpen az út jelenti annak kezdetét és első elemeit. Az egész összefoglalható ekképpen: „Ha valaki elfordul Krisztustól, biztosan eltéved. Ha bárki nem Rá támaszkodik, nem mással, mint széllel és hiábavalósággal fog táplálkozni. Ha bárki nem elégszik meg Vele egyedül, és tovább akar menni,[392] élet helyett halált fog találni".

Senki sem mehet az Atyához. Ez az előző kijelentés magyarázata, ugyanis azért Ő az út, mert Ő vezet minket az Atyához, s azért igazság és élet, mert benne látjuk az Atyát. Ami az Istenhez való fordulást illeti, valóban igaznak mondható, hogy egyetlen ima sem lesz meghallgatva, csak Krisztus közbenjárásán keresztül, mivel azonban Krisztus most nem az imáról beszél, nekünk egyszerűen úgy kell értenünk, amit mondott, hogy az emberek valódi labirintusokat alkotnak maguknak, ha Krisztus elhagyása után próbálnak meg Istenhez jönni. Krisztus igazolja, hogy Ő az élet, mert Isten, Akinél az élet forrása van (Zsolt36:10), nem élvezhető semmi más módon, csakis Krisztusban. Ezért minden Krisztustól elkülönített teológia nemcsak hiábavaló és zavaros, de őrült, megtévesztő és hamis is, mert bár a filozófusok néha kiváló mondásokat alkotnak, mégsincs semmijük, ami ne volna rövid életű, és ne lenne összekeveredve bűnös és téves gondolatokkal.

7. *Ha megismertetek volna engem*. Azt erősíti meg, amint épp az imént mondtunk, hogy ostoba és ártalmas kíváncsiság, mikor az emberek nem elégszenek meg Vele, s közvetett és girbegurba utakon próbálnak meg Istenhez jutni.[393] Elismerik, hogy Isten ismereténél nincs semmi jobb, de mikor közel van hozzájuk, s meghitten beszél velük, a saját spekulációikban kóborolnak és a felhők fölött keresik Őt, Akit nem kegyeskednek elismerni jelenlevőnek. Krisztus tehát megrója a tanítványait, amiért nem ismerik el, hogy az Istenség teljessége mutatkozott meg Benne. „Látom" (mondja ő), „hogy eddig nem ismertetek engem megfelelő és helyes módon, mivel nem fogadjátok el az Atya élő képmását, ami bennem meglátszik".

És mostantól fogva ismeritek őt, és láttátok őt. Ezt nemcsak a megrovás szigorúságának enyhítéseképpen teszi hozzá, hanem hogy hálátlansággal és tunyasággal is megvádolja őket, ha nem fogják fel, és nem kutatják azt, ami neki adatott, ezt ugyanis inkább a saját tanításának, semmint az ő hitüknek a dicséretére mondta. A jelentése tehát az, hogy Isten most világosan előttük áll, nekik csak a szemeiket kell kinyitni. A *láttátok* szó a hit bizonyosságát fejezi ki.

8. Monda néki Filep: Uram, mutasd meg nékünk az Atyát, és elég nékünk!

9. Monda néki Jézus: Annyi idő óta veletek vagyok, és még sem ismertél meg engem, Filep? a ki engem látott, látta az Atyát; mimódon mondod azért te: Mutasd meg nékünk az Atyát?

10. Nem hiszed-é, hogy én az Atyában vagyok, és az Atya én bennem van? A beszédeket, a melyeket én mondok néktek, nem magamtól mondom; hanem az Atya, a ki én bennem lakik, ő cselekszi e dolgokat.

11. Higyjetek nékem, hogy én az Atyában vagyok, és az Atya én bennem van; ha pedig nem, magokért a cselekedetekért higyjetek nékem.

---

[392] "Si quel qu'un ne se contentant point de luy seul, vent passer outre."

[393] "Par voyes obliques et tortues."

12. Bizony, bizony mondom néktek: A ki hisz én bennem, az is cselekszi majd azokat a cselekedeteket, a melyeket én cselekeszem; és nagyobbakat is cselekszik azoknál; mert én az én Atyámhoz megyek.

13. És akármit kértek majd az én nevemben, megcselekszem azt, hogy dicsőíttessék az Atya a Fiúban.

14. Ha valamit kértek az én nevemben, én megcselekszem azt.

8. *Mutasd meg nékünk az Atyát*. Nagyon abszurdnak tűnik, hogy az apostolok ennyi ellenvetést tesznek az Úrnak, mert mi másért beszélt volna, mint hogy tájékoztassa őket arról, amivel kapcsolatosan Fülöp a kérdést felteszi? Itt mégsem valamely hibájukról van szó, amit nekünk ugyanúgy ne lehetne felróni, mint ahogyan nekik. Lelkiismeretesen keressük Istent, s mikor a szemünk elé áll, vakok leszünk.

9. *Annyi idő óta veletek vagyok*. Krisztus joggal rója meg Fülöpöt, amiért nem tartja tisztán a hitének szemeit. Ő látta a Krisztusban levő Istent, ám mégse vette észre. Mi más akadályozta meg, ha nem a saját hálátlansága? Így napjainkban is azok, akik annak következtében, hogy nem elégedtek meg egyedül Krisztussal, sietve ostoba spekulációkhoz folyamodnak azért, hogy azokban keressék Istent, kevés előrehaladást tesznek az evangéliumban. Ez az ostoba vágy Krisztus alacsonyságának alantasságából fakad, de rendkívül ésszerűtlen: Ő ugyanis azzal a megaláztatással Isten végtelen jóságát mutatja be.

10. *Én az Atyában vagyok, és az Atya én bennem van*. Úgy gondolom, hogy ezek a szavak nem Krisztus isteni lényegére vonatkoznak, hanem a kijelentés módjára, mert Krisztust az Ő rejtett istenségének vonatkozásában nem ismerjük semmivel sem jobban, mint az Atyát. De meg van írva, hogy Ő Isten élő képmása, vagy portréja,[394] mivel Benne Isten teljességgel kijelentette Magát, ami az Isten végtelen jóságának, bölcsességének és hatalmának Benne történt világos megmutatkozását illeti. Az ókori szerzők azonban mégsem alakítanak ki téves nézetet erről az igeversről, mikor Krisztus istensége védelmének bizonyítékaként idézik. Mivel azonban Krisztus nem egyszerűen azt kérdezi, hogy kicsoda Ő Önmagában, hanem hogy kinek kell Őt nekünk elismernünk, ez a leírás inkább hatalmára, semmint a lényegére vonatkozik. Az Atyáról tehát meg van írva, hogy Krisztusban van, mivel Őbenne lakozik az istenség teljesége, s jelenik meg az Ő hatalma, Krisztusról viszont meg van írva, hogy az Atyában van, mivel az Ő isteni hatalma megmutatja, hogy Ő egy az Atyával.

A beszédeket, a melyeket én mondok néktek. A hatásból kiindulva bizonyítja, hogy Rajta kívül sehol máshol nem kell keresnünk Istent, mert fenntartja, hogy tanítása mennyei és ténylegesen isteni, így Isten jelenlétének bizonyítéka és fényes tükre. Ha valaki ellenveti, hogy így minden prófétát Isten fiainak kellene tekinteni, mivel Isten módon szóltak a Lélektől ihletetten, s mivel Isten volt a tanításuk Szerzője, arra könnyű választ adni. Azt kell figyelembe vennünk, hogy mit tartalmaz a tanításuk, a próféták ugyanis másvalakihez küldik tanítványaikat, míg Krisztus önmagához kapcsolja őket. Emellett emlékeznünk kell arra is, amit az apostol mond, hogy most Isten szól a mennyből (Zsid12:25) az Ő Fiának szájával, s hogy mikor Mózes által szólt, az mondhatni, a földön hangzott el.

Nem magamtól mondom, azaz csak emberként, vagy úgy, ahogyan az emberek, mert az Atya az Ő Lelke hatalmát bemutatván Krisztus tanításában, akarja elismertetni az Ő istenségét benne.

Ezt nem szabad csak a csodákra korlátozni, mert inkább az előző kijelentés folytatása, miszerint Isten fensége világosan megmutatkozik Krisztus tanításában, mintha azt mondta volna, hogy az Ő tanítása Isten munkája, amiből bizonyosan tudható, hogy Isten lakozik benne. A *cselekszi* szó alatt tehát én Isten hatalmának bizonyítékát értem.

[394] "La vive Image, ou Pourtraict, de Dieu.

Higyjetek nékem, hogy én az Atyában vagyok, és az Atya én bennem van. Először azt követeli a tanítványaitól, hogy adjanak hitelt a bizonyságtételének, mikor kijelenti, hogy Ő Isten Fia, mivel azonban mindezidáig túlságosan lusták voltak, közvetve megrója nemtörődömségüket. „Ha az én állításom", mondja „nem hoz létre meggyőződést, s annyira alantas véleménnyel vagytok rólam, hogy nem gondoljátok, hogy hinni kellene a szavaimnak, vegyétek legalább figyelembe azt a hatalmat, ami Isten jelenlétének látható képe". Tényleg nagyon abszurd dolog a részükről, hogy teljeséggel nem hisznek az Úr Jézus Krisztus szájából származó szavaknak,[395] mivel húzódozás nélkül kellett volna fogadniuk mindent, amit akár csak egyetlen szóval is kifejezett. Itt azonban Krisztus azért rója meg a tanítványait, mert oly csekély előrelépést tettek, hiába kaptak a témában oly sok intést. Nem magyarázza meg, mi a hit természete, hanem kijelenti, hogy elegendővel rendelkezik akár még a hitetlenek meggyőzéséhez is.

Az *én az Atyában vagyok, és az Atya én bennem van* szavak ismétlése nem felesleges, mert a tapasztalatból nagyon jól tudjuk, hogy természetünk miképpen sarkall minket ostoba kíváncsiságra. Abban a pillanatban, hogy kilépünk Krisztusból, már csak saját magunk által megformált bálványaink vannak, de Krisztusban nincs más, csak ami isteni, és csak ami megtart minket Istenben.

12. *Bizony, bizony mondom néktek.* Mindaz, amit eddig mondott a tanítványainak Önmagáról, ami őket illeti, mulandó volt, ezért ha nem tette volna hozzá ezt a mondatot, a vigasztalás nem lenne teljes főleg azért, mert az emlékezetünk oly rövid, mikor arra szólítanak fel minket, hogy Isten ajándékait vegyük figyelembe. Ebben a dologban nem szükséges másokhoz mennünk példákért, mert mikor Isten ellátott minket mindenféle áldással, utána tart egy kéthetes szünetet, máris azt képzeljük, hogy már nem is él. Ezért említi Krisztus nemcsak a jelenlegi hatalmát, amit az apostolok abban az időben a saját szemeikkel láttak, hanem az arról való folyamatos meggyőződést is ígéri a jövőre nézve. S valóban, nemcsak addig bizonyíttatott be istensége, míg a Földön élt, hanem miután az Atyához ment, a hívők utána is élvezhették annak szembeötlő bizonyítékait. De vagy az ostobaságunk, vagy a rosszindulatunk gátol minket abban, hogy észrevegyük Istent az Ő munkáiban, valamint Krisztust az Isten munkáiban.

És nagyobbakat is cselekszik azoknál. Sokakat megzavar Krisztus ama kijelentése, hogy az apostolok nagyobbakat is cselekedhettek azoknál, amiket Ő cselekedett. Most nem törődöm a többi válasszal, amit erre a problémára adnak, s megelégszem ezzel az egyszerűvel. Először is meg kell értenünk, mire gondol Krisztus, nevezetesen hogy a hatalom, amellyel megbizonyítja Magát Isten Fiának, messze nem korlátozódik az Ő testi jelenlétére, így sok és szembeszökő bizonyítékkal kell annak világosan megmutatkoznia akkor is, mikor nincs jelen. S Krisztus felemeltetését hamarosan követte a világ csodálatos átalakulása, melyben Krisztus istensége hatalmasabban mutatkozott meg, mint mikor még az emberek között élt. Látjuk tehát, hogy istenségének bizonyítéka nem korlátozódott Krisztus személyére, hanem szerteáradt az egyház egész testében.

Mert én az én Atyámhoz megyek. Ez az oka annak, hogy a tanítványok nagyobbakat fognak tenni, mint Krisztus. Azért, mert amikor birtokba vette az Ő birodalmát, teljesebben kimutatja majd a hatalmát a mennyből. Ebből nyilvánvaló, hogy az Ő dicsősége semmilyen mértékben sem csökkent azért, mert eltávozása után az apostolok, akik az Ő egyedüli eszközei voltak, kiválóbbakat tettek Nálánál. Sőt mi több, ezen a módon vált nyilvánvalóvá, hogy Ő az Atya jobbjára ült, hogy minden térd meghajoljon előtte (Fil2:10).

13. *És akármit kértek majd az én nevemben, megcselekszem azt*. Ezekkel a szavakkal világosan kijelenti, hogy Ő lesz a Szerzője mindannak, amit az apostolok kezei végeznek majd el. Megkérdezhető azonban, hogy vajon nem Ő volt-e a Közbenjáró is, Akinek a

[395] "De ne croire point entierement aux paroles qui procedent de la bouche du Seigneur Jesus."

nevében kell az embereknek az Atyához imádkozni? Erre azt mondom, hogy Ő világosan ellátta a Közbenjáró hivatalát is, mióta belépett a mennyei szentélybe, ahogyan ezt majd a megfelelő helyen megismételjük.

Hogy dicsőíttessék az Atya a Fiúban. Ez a vers összhangban van azzal, amit Pál mond: „ És minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére" (Fil2:11). Minden dolgok vége Isten nevének a megszentelése, de itt a megszentelés igazi módszere jelentetik ki: a Fiúban és a Fiú által. Mert bár Isten dicsősége önmagában el van rejtve előlünk, Krisztusban felragyog, s bár az Ő keze is el van rejtve, Krisztusban láthatóvá válik. Következésképpen az Atya által ránk ruházott jótéteményekben nincs jogunk elkülöníteni az Atyát a Fiútól, mert meg van írva: „A ki nem tiszteli a Fiút, nem tiszteli az Atyát" (Jn5:23).

14. *Ha valamit kértek az én nevemben, én megcselekszem azt*. Ez nem haszontalan ismétlés. Mindenki látja és érzi, hogy méltatlan Isten megközelítésére, az emberek nagyobbik része azonban mégis előretör, mintha eszüket vesztették volna, s elhamarkodottan és kapkodva szólítják meg Istent. S mikor az a méltatlanság, amiről beszéltem, eljut az emlékezetükig, minden ember különféle kisegítő eszközöket fabrikál magának. Másrészt, mikor Isten hív Magához minket, egyetlen Közbenjárót tár elénk, Aki által engesztelődik ki és békül meg. Itt azonban ismét az emberi elme gonoszsága tör a felszínre, mert az emberek többsége nem szűnik meg letéregetni az egyenes útról és sok kacskaringón keresztül haladni előre. Az ok, mi miatt ezt teszik nem más, mint hogy csak szegényesen és gyengén fogják fel Isten hatalmát és jóságát Krisztusban. Ehhez járul egy másik hiba: mi nem fogjuk fel, hogy joggal vagyunk kizárva az Istenhez való közeledésből, míg Ő nem hív minket, s Ő pedig csak a Fiún keresztül hívogat. S ha egy igeversnek nincs elegendő súlya a számunkra, tudjuk meg, hogy mikor Krisztus másodszor is ismétli, hogy az Ő nevében kell az Atyához imádkoznunk, akkor mondhatni ránk veti a kezeit, hogy ne vesszen kárba a fáradságunk más közbenjárók gyümölcstelen keresése miatt.

15. Ha engem szerettek, az én parancsolataimat megtartsátok.

16. És én kérem az Atyát, és más vígasztalót ád néktek, hogy veletek maradjon mindörökké.

17. Az igazságnak ama Lelkét: a kit a világ be nem fogadhat, mert nem látja őt és nem ismeri őt; de ti ismeritek őt, mert nálatok lakik, és bennetek marad.

18. Nem hagylak titeket árvákul; eljövök ti hozzátok.[396]

15. *Ha engem szerettek*. A szeretet, amivel a tanítványok Krisztust szerették, valódi és komoly volt, mégis keveredett hozzá némi babona, amiképpen velünk is gyakorta megtörténik: nagy ostobaság volt ugyanis a részükről, hogy ebben a világban akarták Őt tartani. Ennek a hibának a kijavítása végett parancsolja nekik, hogy szeretetüket a másik végletre irányítsák, azaz foglalkozzanak azoknak a parancsolatoknak a megtartásával, amiket Ő adott nekik. Ezt kétségtelenül hasznos tanítás, mert azok között, akik azt hiszik, hogy szeretik Krisztust, nagyon kevesen vannak, akik úgy tisztelik Őt, amint kell, ám a többség éppen ellenkezőleg: kis és jelentéktelen szolgálatok elvégzése után többé nem törődnek Vele. Krisztus igazi szeretetét viszont az Ő tanításának, mint egyetlen szabálynak a megtartása szabályozza. Egyébként minket is emlékeztet ez arra, hogy mennyire bűnösek a vonzalmaink, s hogy még a Krisztus iránti szeretetünk sem hibátlan, ha nem irányul tiszta engedelmességre.

16. *És én kérem az Atyát*. Ezt orvosságként mondta annak a szomorúságnak a kivetésére, amit Krisztus távolléte miatt érezhettek, egyidejűleg azonban Krisztus azt is megígéri nekik, hogy erőt ad majd a parancsolatainak megtartásához. Ellenkező esetben ugyanis a buzdításnak csekély hatása lett volna. Ezért nem vesztegeti az idejét arra, hogy arról

[396] "Je viendrai a vous;" — "Eljövök hozzátok."

tájékoztassa őket: jóllehet testben nem lesz velük, soha nem hagyja majd, hogy segítség nélkül maradjanak, mert Lelke által velük lesz.

Itt a Lelket az Atya ajándékának nevezi, de olyan ajándéknak, amit az imáival szerez meg. Más helyen megígéri, hogy a Lelket fogja adni. Ha elmegyek, mondja, elküldöm azt ti hozzátok (Jn16:7). Mindkét kijelentés igaz és korrekt, mert amennyiben Krisztus a mi Közvetítőnk és Közbenjárónk, annyiban az Atyától kapja a Lélek kegyelmét, de amennyiben Ő Isten, annyiban Ő Maga adja azt a kegyelmet. Az igevers jelentése tehát ez: „Én az Atya által adattam nektek Vigasztalóként, de csak egy időre, most, hogy betöltöttem a hivatalomat, imádkozni fogok Hozzá, hogy adjon más Vigasztalót, Aki nemcsak rövid időre adataik, hanem örökre veletek marad".

És más vígasztalót ád néktek. Itt a Vigasztaló szó mind Krisztusra, mind a Szentlélekre vonatkozik, s joggal, mert az a hivatal mindkettőjükre egyformán tartozik, hogy vigasztaljanak és buzdítsanak, s védelmükkel őrizzenek minket. Krisztus volt a tanítványainak a Védelmezője, amíg ebben a világban élt, utána pedig rábízta őket a Lélek védelmére. Megkérdezhető, hogy akkor már nem vagyunk Krisztus védelme alatt? A válasz könnyű. Krisztus a folytonos Védelmező, de nem látható módon. Amíg ebben a világban élt, nyíltan a Védelmezőnkként jelentette ki Magát. Most azonban a Lélek által óv minket. A Lelket ama az áldások közötti különbség alapján nevezi másik Vigasztalónak, melyeket mindkettőjüktől kapunk. Krisztus saját hivatala volt lecsillapítani Isten haragját a világ bűneiért való engeszteléssel, megváltani az embereket a halálból, s megszerezni az igazságosságot és az életet. A Lélek saját hivatala, hogy nemcsak Magának Krisztusnak, de az Ő áldásainak is a részeseivé tegyen minket. S mégsincs semmi pontatlanság a Személyek közötti különbségre való következtetésben ebből az igeversből, mert kell lenni valamiféle sajátságosságnak, amiben a Lélek különbözik a Fiútól, s ezért más, mint a Fiú.

17. *Az igazságnak ama Lelkét*. Krisztus más névvel illeti a Lelket, nevezetesen hogy Ő az igazság Mestere, vagy Tanítója.[397] Ebből következik, hogy ameddig belülről nem tanított minket, valamennyiünk ismereteit a hiábavalóság és a hamisság tartják hatalmukban.

A kit a világ be nem fogadhat. Ez az ellentét megmutatja annak a kegyelemnek a konkrét kiválóságát, amit Isten csakis a választottakra ruház rá, mert ez azt jelenti, hogy nem közönséges ajándék az, amitől a világ meg van fosztva. Ebben az értelemben mondja Ézsaiás is, hogy „Mert ímé, sötétség borítja a földet, és éjszaka a népeket, de rajtad feltámad az Úr", ó Jeruzsálem![398] Istennek az egyház iránti kegyelme annál nagyobb dicséretre méltó, mikor megkülönböztetett kiváltsággal felmagasztalja az egyházat a világ fölé. Krisztus mégis arra biztatja azonban a tanítványokat, hogy nem szabad felfuvalkodniuk, amint a világ szokta a testi nézetekkel, s ezzel elhajtani maguktól a Lélek kegyelmét. Mindazt, amit a Szentírás a Lélekről mond nekünk, a földi emberek mesének tartják, mert a saját gondolkodásukban bízva megvetik a mennyei világosságot. S bár ez a büszkeség, mindenfelé eluralkodván, kioltja a Szentlélek világosságát, amennyire ez a mi hatalmunkban áll, mégis, tudatában lévén a saját szegénységünknek, tudnunk kell, hogy mindaz, ami a szilárd tudáshoz tartozik, nem más forrásból származik. Krisztus szavai azonban mégis azt mutatják, hogy semmi, a Szentlélekre vonatkozó nem tudható meg az emberi gondolkodással, hanem Ő csak a hit tapasztalatával ismerhető meg.

A világ, mondja, nem fogadhatja be a Lelket, *mert nem látja őt és nem ismeri őt; de ti ismeritek őt, mert nálatok lakik, és bennetek marad*. Egyedül a Lélek az tehát, Aki bennünk lakozva megismerteti Magát velünk, egyébként Ő ismeretlen és felfoghatatlan.

18. *Nem hagylak titeket árvákul*. Ez az igevers megmutatja, hogy micsodák az emberek és mire képesek, mikor megosztatnak a Lélek védelmétől. *Árvák*, akik ki vannak téve mindenféle csalásnak és igazságtalanságnak, képtelenek önmaguk irányítására, egyszóval

[397] "A scavoir qu'il est Maistre ou Docteur de la verite."
[398] "Sur toy, O Jerusalem! "

képtelenek arra, hogy önmaguktól bármit is tegyenek. Az egyetlen orvosság erre a hatalmas bajra, ha Krisztus vezet bennünket az Ő Lelkével, amit meg is ígér, hogy meg fog tenni. A tanítványokat először tehát a gyengeségükre emlékeztette, hogy ne bízzanak önmagukban és semmi másra ne támaszkodjanak, csak Krisztus védelmére. Másodszor, megígérvén az orvosságot, jó biztatást ad nekik, mert megígéri, hogy soha nem hagyja el őket. Mikor azt mondja, hogy *eljövök ti hozzátok*, megmutatja, mi módon lakozik az emberekben, és mi módon tölt be minden dolgot. Az Ő Lelke hatalmával, s ebből nyilvánvaló, hogy a Lélek kegyelme az Ő istenségének szembeötlő bizonyítéka.

19. Még egy kevés idő és a világ nem lát engem többé; de ti megláttok engem: mert én élek, ti is élni fogtok.

20. Azon a napon megtudjátok majd ti, hogy én az én Atyámban vagyok, és ti én bennem, és én ti bennetek.

19. *Még egy kevés idő*. Folytatja a speciális kegyelem dicséretét, melynek elégségesnek kell lenni a tanítványok szomorúságának csillapítására, sőt eltörlésére is. „Mikor én már eltűntem" mondja, „a világ látóteréből, még mindig veletek leszek". S hogy élvezhessük Krisztus eme titkos jelenlétét, nem szabad a jelenlétével, vagy távollétével kapcsolatosan a testi érzékelés alapján ítélnünk, hanem a hit szemeit kell használnunk az Ő hatalmának szemlélésére. A hívők számára tehát mindig jelen van Krisztus az Ő Lelke által, s látják Őt, noha testileg távol vannak Tőle.

Mert én élek. Ezt a kijelentést két módon magyarázhatjuk. Tekinthetjük vagy az előző mondat megerősítésének, *mert én élek, ti is élni fogtok*, vagy olvasható külön-külön is, s ekkor azt jelenti, hogy a hívők azért fognak élni, mert Krisztus élt. Én inkább az előző jelentés mellett teszem le a voksot, de mégis származtathatjuk belőle a másik tanítást, miszerint Krisztus élete a mi életünk oka. Azzal kezdi, hogy megmutatja a különbséget: miért fogják látni az Ő tanítványai, és miért nem fogja látni a világ. Nem azért, mert Krisztus nem látható, hanem a lelki élet miatt, amitől a világ meg van fosztva. A világ nem látja Krisztust, és ez nem csoda, mert a halál vaksága ennek oka. Abban a pillanatban azonban, hogy valaki a Lélek által élni kezd, azonnal felruháztatik szemekkel, melyekkel megláthatja Krisztust. Ennek oka az, hogy a mi életünk szorosan kapcsolódik Krisztuséhoz, s abból, mint forrásból származik. Magunkban ugyanis halottak vagyunk, s az élet, amivel önmagunkat kecsegtetjük, valójában egy nagyon rossz halál. Ennek megfelelően, mikor felmerül a kérdés, hogy miképpen juthatunk élethez, Krisztusra kell tekintenünk és az Ő életét kell átvennünk hit által, hogy értelmünk teljes meggyőződésre juthasson: amíg Krisztus él, minket nem fenyeget a pusztulás semmiféle veszélye, mert kétségtelenül igaz, hogy az Ő élete semmi lenne, ha a tagjai halottak volnának.

20. *Azon a napon*. Egyesek ezt a pünkösd napjára vonatkoztatják, de inkább a szüntelen folytatódását jelenti, mondhatni, annak az egyetlen napnak, mely attól az időponttól kezdődik, mikor Krisztus az Ő Lelkének hatalmát használta, és az utolsó feltámadásig tart. Attól az időtől kezdve kezdtek *tudni*, bár ez egyfajta gyenge kezdet volt, mivel a lélek még nem munkálkodott bennük hatalmasan. Ezeknek a szavaknak a célja ugyanis annak megmutatása, hogy tétlen spekulációkkal nem tudhatjuk meg, micsoda a szent és titkos egység Közte és miköztünk, s ez a hitnek ama próbája, amit nemrég említettem.

Ami a módszert illeti, mellyel az ariánusok erőszakot tettek ezen az igeversen azt bizonyítandó, hogy Krisztus csak a részvétel és a kegyelem által Isten, álokoskodásukat könnyű megcáfolni. Krisztus ugyanis nem pusztán az Ő örökkévaló lényegéről beszél, hanem arról az isteni hatalomról, mely Benne mutatkozott meg. S ahogyan az Atya a Fiúra ruházta az áldások teljességét, úgy viszont a Fiú is teljességgel átadta Magát nekünk. Azt mondta, hogy

Ő bennünk van, mert világosan megmutatja a Lelke hatékonyságával, hogy életünk Szerzője és oka Ő Maga.

21. A ki ismeri az én parancsolataimat és megtartja azokat, az szeret engem; a ki pedig engem szeret, azt szereti az én Atyám, én is szeretem azt, és kijelentem magamat annak.

22. Monda néki Júdás (nem az Iskáriótes): Uram, mi dolog,[399] hogy nékünk jelented ki magadat, és nem a világnak?

23. Felele Jézus és monda néki: Ha valaki szeret engem, megtartja az én beszédemet: és az én Atyám szereti azt, és ahhoz megyünk, és annál lakozunk.

24. A ki nem szeret engem, nem tartja meg az én beszédeimet: és az a beszéd, a melyet hallotok, nem az enyém, hanem az Atyáé, a ki küldött engem.

21. *A ki ismeri az én parancsolataimat*. Megismétli az előző kijelentést, miszerint az Iránta való szeretetünk kétségtelen bizonyítéka, ha megtartjuk az Ő parancsolatait, s azért emlegeti ezt oly gyakran a tanítványainak, hogy ne forduljanak el ettől a céltól. Semmi sincs ugyanis, amire hajlamosabbak lennék, mint testi szeretetbe csúszni, azaz Krisztus helyett valami mást szeretni Krisztus neve alatt. Ez a jelentése Pál mondásának is: „ha ismertük is Krisztust test szerint, de már többé nem ismerjük. Azért ha valaki Krisztusban van, új teremtés az", (2Kor5:16-17).

Ismerni az Ő parancsolatait tehát azt jelenti, jól kiképzetteknek lenni azokban, s megtartani az Ő parancsolatait annyi, mint az azokban foglalt szabályokhoz igazítani mind önmagunkat, mind az életünket.

A ki pedig engem szeret, azt szereti az én Atyám. Krisztus úgy beszél, mintha az emberek azelőtt szerették volna Istent, mielőtt Ő szerette volna őket, s ez abszurd, mert „mikor ellenségei voltunk, megbékéltünk Istennel az ő Fiának halála által" (Rm5:10), s János szavai is közismertek: „ Nem abban van a szeretet, hogy mi szerettük az Istent, hanem hogy ő szeretett minket", (1Jn4:10).

Itt azonban nincs vita az okról, vagy okozatról, következésképpen nincs alapja annak a következtetésnek, hogy a szeretet, mellyel Krisztust szeretjük, sorrendben megelőzi azt a szeretetet, mellyel Isten viseltetik irántunk. Krisztus ugyanis csak azt értette, hogy mindenki, aki Őt szereti, boldog lesz, mert mind Ő, mind az Atya szeretni fogja: nem hogy Isten akkor kezdi őket szeretni, hanem mert az Atya bevéste ennek a szeretetnek a bizonyságát a szívükbe. Ugyanebből a célból szerepel a rögtön ez után következő mondat:

És kijelentem magamat annak. Az ismeret kétségtelenül megelőzi a szeretetet, de Krisztus szavainak jelentése ez: akik tisztán megtartják az én tanításomat, azoknak biztosítom, hogy naponta fejlődjenek a hitben, azaz „biztosítom, hogy közelebbről és meghittebben közeledjenek Hozzám". Ebből arra következtetünk, hogy a kegyesség gyümölcse az előrelépés Krisztus megismerésében, mert az, aki megígéri, hogy átadja magát Annak, Aki elveti a képmutatókat, mindenkinek segít előre lépni a hitben, akik szíves-örömest felkarolják az evangélium tanítását, és annak teljességgel engedelmeskednek. S ez az oka annak, hogy miért esnek vissza oly sokan, s miért látjuk, hogy talán egy a tízből halad a helyes úton, a legtöbben ugyanis nem szolgálnak rá, hogy kijelentse Magát nekik. Azt is észre kell vennünk, hogy Krisztus bőségesebb ismerete van itt bemutatva a Krisztus iránti szeretetünk rendkívüli jutalmaként, ebből következik, hogy ez egy felbecsülhetetlen kincs.

22. *Monda néki Júdás (nem az Iskáriótes)*. Nem ok nélkül kérdezi, hogy Krisztus miért csak némelyeket részesít az Ő világosságában,[400] mivel Ő az igazság napja (Mal4:2), aki által az egész világnak meg kell világosodni, így tehát ésszerűtlen, hogy csak keveseket

[399] "D'ou vient?" — "Honnan fakad?"
[400] "Pourquoy Christ fera que sa lumiere sera manifestee."

világosítson meg, s ne ontsa a fényét megkülönböztetés nélkül mindenhová. Krisztus válasza nem oldja meg az egész kérdést, mert nem említi az alapvető okát, keveseknek kijelentvén Magát, miért rejtőzik el az emberek többsége elől. Ő természetesen először minden embert ugyanolyannak talál, azaz, Tőle teljességgel elidegenedettnek, következésképpen senkit sem tud választani, aki szeretné Őt, így az ellenségei közül választja ki azokat, akiknek a szívét az Iránta való szeretetre hajlítja. Jelenleg azonban nem akart bármiféle megjegyzést tenni arról a megkülönböztetésről, ami távol állt a kitűzött céljától. Az ő célja a tanítványok buzdítása volt a kegyesség legkomolyabb tanulmányozására, hogy nagyobb előrehaladást tehessenek a hitben, következésképpen megelégedett azzal, hogy eme jellel különböztesse meg őket a világtól: ők megtartják az evangélium tanítását.

Ez a jel a hit kezdete után következik, mivelhogy ez az elhívásuk hatása. Más igeversekben Krisztus emlékeztette a tanítványait az ingyenes kegyelemből való elhívásukra, majd később ismét az emlékezetükbe idézi azt. Jelenleg csak azt parancsolja meg nekik, hogy tartsák meg a tanítását, s tartsák fenn a kegyességet. Ezekkel a szavakkal Krisztus azt mutatja meg, hogy mi a helyes módja az evangéliumnak való engedelmességnek. Ez akkor van, mikor a szolgálatunk és a külső cselekedeteink a Krisztus iránti szeretetből fakadnak, mert hiába fáradoznak a kezek és a lábak, sőt az egész test, ha Isten szeretete nem uralkodik a szívben, hogy irányíthatná a külső testrészeket. Mivel bizonyos, hogy csak annyira tartjuk meg Krisztus parancsolatait, amennyire szeretjük Őt, ebből következik hogy Iránta való tökéletes szeretet sehol sem található a világban, mert nincs senki, aki tökéletesen megtartaná a parancsolatait. Istennek azonban mégis örömet okoz azok engedelmessége, akik erre a végcélra törekednek.

23. *És az én Atyám szereti azt*. Már megmagyaráztuk, hogy Isten irántunk érzett szeretete nem másodlagos, mintha a mi kegyességünk, mint kiváltó ok után következne, hanem a hívők teljesen meg lehetnek arról győződve, hogy az evangélium iránti engedelmességük tetszik Istennek, s folyamatosan várhatnak Tőle újabb és újabb ajándékokat.

És ahhoz megyünk, és annál lakozunk. Azaz, az illető érezni fogja, hogy Isten kegyelme benne lakozik, s mindennap újabb ajándékokat fog kapni Istentől. Ő tehát nem arról az örökkévaló szeretetről beszél, mellyel Ő szeretett minket már mielőtt megszülettünk, sőt mielőtt a világ megteremtetett, hanem arról az időről, amikor elpecsételte azt a mi szíveinkben azáltal, hogy az örökbefogadásának a részeseivé tett. S még nem is az első megvilágosodásra gondol, hanem a hitnek ama fokozataira, melyben a hívőknek folyamatosan előre kell haladniuk, amint meg van írva: „Mert a kinek van, annak adatik”, (Mt13.12).

A pápisták tehát helytelenül következtetnek ebből az igeversből arra, hogy kétfajta szeretet létezik, amivel Istent szeretjük. Hamisan vallják, hogy mi a természetünknél fogva szeretjük Istent, már mielőtt megújítana minket az Ő Lelkével, sőt, hogy ezzel az előkészítéssel kiérdemeljük a megújulás kegyelmét, mintha a Szentírás nem tanítaná mindenhol, s a tapasztalat sem kiabálná hangosan, hogy mi mindenestül elidegenedtünk Istentől, s meg vagyunk fertőzve, és tele vagyunk gyűlölettel Iránta, míg meg nem változtatja a szívünket. Nekünk tehát Krisztus célját kell szem előtt tartanunk, hogy Ő és az Atya fognak jönni a hívőknek az Ő kegyelmében való szüntelen bizonyosságának a megerősítése végett.

24. *A ki nem szeret engem, nem tartja meg az én beszédeimet*. Mivel a hívők a világban keverednek a hitetlenekkel, s mivel mintegy háborgó tengeren, különféle viharokkal kell szembenézniük, Krisztus ismét megerősíti őket ezzel a figyelmeztetéssel, hogy a rossz példák ne vigyék tévútra őket. Mintha csak ezt mondta volna: „Ne nézzetek a világra úgy, mintha attól függenétek, mert mindig lesznek némelyek, akik megvetnek engem és a tanításomat, de ami titeket illet, tartsatok ki mindvégig abban a kegyelemben, amit egyszer megkaptatok”. Hasonlóképpen azt is sugallja azonban, hogy a világ joggal büntettetik meg a hálátlanságáért, mikor a saját vakságába merül, mivel a valódi igazságosság megvetésével kifejezi a Krisztus iránti gonosz gyűlöletét.

És az a beszéd, a melyet hallotok. S hogy a tanítványok el ne bátortalanodjanak, vagy meg ne inogjanak a világ csökönyössége miatt, ismét hitelt ad a tanításának úgy, hogy bizonyságot tesz: Istentől származik és nem földi ember agyalta ki. S valóban, hitünk ereje abban rejlik, hogy tudjuk: Isten a mi vezetőnk, s nem máson állunk, mint az Ő örök igazságán. Bármekkora is legyen hát a világ dühe és őrültsége, mi kövessük Krisztus tanítását, ami messze ég és föld fölé emelkedik. Mikor azt mondja, hogy a beszéd nem az Övé, a tanítványaihoz alkalmazkodik, mintha azt mondta volna, hogy nem emberi, mert hűségesen azt tanítja, amit az Atya parancsolt neki. Mégis tudjuk, hogy miután Ő az Isten örökkévaló bölcsessége, Ő minden tanítás egyedüli forrása, s próféták, akik a kezdetektől fogva voltak, az Ő Lelke által beszéltek.

25. Ezeket beszéltem néktek, a míg veletek valék.

26. Ama vígasztaló[401] pedig, a Szent Lélek, a kit az én nevemben küld az Atya, az mindenre megtanít majd titeket, és eszetekbe juttatja mindazokat, a miket mondottam néktek.

27. Békességet hagyok néktek; az én békességemet adom néktek: nem úgy adom én néktek, a mint a világ adja.[402] Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, se ne féljen!

28. Hallottátok, hogy én azt mondtam néktek: Elmegyek, és eljövök hozzátok. Ha szeretnétek engem, örvendeznétek, hogy azt mondtam: Elmegyek az Atyához; mert az én Atyám nagyobb nálamnál.

25. *Ezeket beszéltem néktek*. Ezt azért teszi hozzá, hogy ne essenek kétségbe, jóllehet kevesebb hasznot húztak belőle, mint kellett volna. Ekkor vetette ugyanis el a tanítás magját, ami rejtve, s mondhatni elfojtva maradt a tanítványokban. Arra buzdítja tehát őket, hogy jó reménységet tápláljanak, míg meg nem érleli a gyümölcsöt a tanítás, ami most haszontalannak tűnik. Röviden, arról tesz bizonyságot, hogy a tanításban, amit hallottak, bőséges alapja van a vigasztalásnak, amit sehol máshol nem kell keresniük. S ha ezt nem látják azonnal, azt parancsolja nekik, hogy legyenek bátrak, míg a Szentlélek, aki a belső Tanító, el nem mondja ugyanezeket a dolgokat a szíveikben. Ez az intés nagyon hasznos mindenkinek, ha ugyanis nem értjük meg azonnal, amit Krisztus tanít, gyengélkedni kezdünk és sajnáljuk a haszontalan munkát attól, ami nem világos. Buzgó vágyat kell azonban táplálnunk az utasítások átvétele iránt, meg kell nyitnunk füleinket, és figyelnünk kell, ha a megfelelő haszonra akarunk szert tenni Isten iskolájában. Különösen addig van szükségünk türelemre, amíg a Szentlélek lehetővé nem teszi számunkra annak megértését, amiről azt gondoltuk, hogy gyakran olvastuk, vagy hallottuk haszontalanul. S hogy a tanulás vágya ne gyengüljön meg bennünk, vagy hogy ne essünk kétségbe, mikor nem fogjuk fel azonnal annak jelentését, amit Krisztus mond nekünk, tudjuk meg, hogy ezt valamennyiünknek mondja.

A Szent Lélek… eszetekbe juttatja mindazokat, a miket mondottam néktek. Valójában büntetés Ézsaiásnak ama fenyegetése a hitetleneket illetően, hogy Isten Ígéje bepecsételtetett könyv lesz a számukra (Ézs29:11), de ezen a módon az Úr gyakran a saját népét is megalázza. Nekünk tehát türelmesen és kedvesen várakoznunk kell a kijelentés idejéig, s ezen az alapon nem szabad elvetni az Ígét. Mikor Krisztus arról tesz bizonyságot, hogy a Szentlélek konkrét hivatala annak megtanítása az apostolok számára, amit már megtanultak az Ő szájából, ebből az következik, hogy a külső prédikáció hiábavaló és haszontalan lesz, ha nem követi a Lélek tanítása. Isten tehát két módon tanít: először, az emberek szájával hangzik a füleinkben, másodszor, belülről szól hozzánk a Lélek által, s teszi ezt vagy egyszerre, vagy más-más időpontban, amiképpen jónak látja.

[401] "(Qui est) le Sainct Esprit."

[402] "Et je ne la vous donne point, comme le monde la donne; — "és én nem úgy adom nektek, ahogyan a világ adja."

Vegyük azonban észre, hogy mik ezek a *mindazok*, amikről megígéri, hogy a Lélek fogja megtanítani. Ő sugallja, vagy juttatja eszetekbe majd MINDAZOKAT, AMIKET MONDOTTAM NÉKTEK. Ebből következik, hogy nem új kijelentés felépítője lesz. Ezzel az egyetlen Ígével megcáfolhatunk minden koholmányt, amit a Sátán a kezdetektől fogva behozott az egyházba, a Szentlelket színlelve. Mohamed és a pápa egyetértenek abban, hogy azt tekintik vallásuk alapelvének, hogy a Szentírás nem tartalmazza a tanítás tökéletességét, hanem a Lélek valami emelkedettebbet jelentett ki. Ugyanebből kiindulva alkották meg napjaink anabaptistái és a szabadgondolkodói abszurd fogalmaikat. Az a lélek azonban, ami az evangéliumtól eltérő tanítást, vagy koholmányt vezet be, félrevezető lélek, nem Krisztus Lelke. S azt, hogy mit jelent, hogy a Lelket az Atya Krisztus nevében küldte, már megmagyaráztam.

27. *Békességet hagyok néktek*. A békesség szó alatt boldogulást ért, amit az emberek akkor szoktak egymásnak kívánni, mikor találkoznak, vagy elválnak, mert ez a békesség szó jelentése a héber nyelvben.[403] Ezzel tehát a népe közönséges szokására céloz, mintha azt mondta volna: búcsúzom tőletek. Azonnal hozzáteszi azonban, hogy ennek a békességnek az értéke sokkal nagyobb, mint amit rendszerint megtalálhatunk ama emberek között, akik csak hűvösen mondogatják a békesség szót a ceremóniákkal, vagy akik őszintén békességet kívánnak mindenkinek, de nem tudják azt megadni. Krisztus emlékezteti őket arra, hogy az Ő békessége nem üres és haszontalan kívánság csupán, hanem meglesz a hatása is. Röviden, azt mondja nekik, hogy testben eltávozik, de a békessége a tanítványokkal marad, hogy mindig boldogok legyenek ennek az áldásnak a következtében.

Ne nyugtalankodjék a ti szívetek. Ismét csillapítja azt a riadalmat, amit a tanítványai a távozásának kapcsán éreztek. Nincs alapja a riadalomnak, mondja, mert ők csak az Ő testi jelenlétére vágynak, de a tényleges jelenlétét fogják élvezni a Lelkén át. Tanuljunk meg mindig elégedettnek lenni ezzel a fajta jelenléttel, s ne adjuk át a gyeplőt a testnek, mai mindig megköti Istent a külsődleges koholmányaival.

28. *Ha szeretnétek engem, örvendeznétek*. A tanítványok kétségtelenül szerették Krisztust, de nem úgy, ahogyan kellett volna, mert bizonyos testi vonzalom is keveredett a szeretetükhöz, így nem tudták elviselni, hogy el legyenek Tőle választva. Ha azonban lelkileg szerették volna, semmi sem lett volna jobban a szívügyük, mint az Ő visszatérése az Atyához.

Mert az én Atyám nagyobb nálamnál. Ezt az igeverset különféleképpen forgatták ki. Az ariánusok annak bizonyítására, hogy Krisztus egyfajta alacsonyabbrendű Isten azt állították, hogy Ő kisebb az Atyánál. Az ortodox egyházatyák, hogy elvegyenek minden alapot ettől a rágalomtól, azt mondták, hogy ezt az emberi természetére kell vonatkoztatni, mivel azonban az ariánusok bűnös módon erőszakot tettek ezen a bizonyságon, az egyházatyáknak a felvetésükre adott válasza sem nem volt helyes, sem nem volt megfelelő. Krisztus itt ugyanis nem az emberi természetéről, vagy az örökkévaló istenségéről beszél, hanem igazodván a mi gyengeségünkhöz, közénk és Isten közé helyezi Magát. S valóban, mivel számunkra nem volt megadva, hogy felhatoljunk Isten magasságába, így Krisztus ereszkedett alá, hogy felemeljen minket. Nektek örülnötök kellene, mondja, mert én az Atyához térek vissza, hisz ez a végső cél, melyre törekednetek kell. Ezekkel a szavakkal nem azt mutatja meg, hogy milyen vonatkozásban különbözik az Atyától, hanem hogy miért ereszkedett le hozzánk, s ez azért történt, hogy egyesíthessen minket Istennel. Amíg ugyanis nem érjük el ezt a pontot, mondhatni, félúton járunk. Csak fél-Krisztust, vagy megcsonkított Krisztust képzelünk el magunknak, ha nem vezet minket Istenhez. Hasonló szakaszt találunk Pál írásaiban is, ahol azt mondja, hogy Krisztus „átadja az országot az Istennek és Atyának… hogy az Isten legyen minden mindenben” (1Kor15:24, 28).

[403] A héber שלום, „salom” – *a ford*.

Krisztus természetesen nemcsak emberi természetben uralkodik, hanem mint testben megjelent Isten is. Mi módon adja hát át az országot? Úgy, hogy az istenség, ami most egyedül Krisztus arcában látható, akkor nyíltan meglátszik majd benne. Az egyetlen különbség az, hogy Pál az isteni fény legnagyobb tökéletességét írja ott le, melynek sugarai akkor ragyogtak fel, mikor Krisztus a mennybe emeltetett. S hogy világosabbá tegyük a dolgot, még egyértelműbben kell beszélnünk. Krisztus itt nem a saját és az Atya istenségét hasonlítja össze, hanem inkább a jelenlegi állapotát és a mennyei dicsőségét, amit hamarosan megkap, mintha csak ezt mondta volna: „Itt akartok tartani engem ebben a világban, de jobb, ha felemeltetem a mennybe". Tanuljuk hát meg szemlélni a megalázott Krisztust testben, hogy elvezethessen az áldott halhatatlanság forrásához, mert nem pusztán azért jelöltetett ki a mi Vezetőnknek, hogy a Holdig, vagy a Napig emeljen minket, hanem hogy egyesítsen Istennel, az Atyával.

29. És most mondtam meg néktek, mielőtt meglenne: hogy a mikor majd meglesz, higyjetek.

30. Nem sokat beszélek már veletek, mert jön a világ fejedelme: és én bennem nincsen semmije;

31. De, hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát és úgy cselekszem, a mint az én Atyám parancsolta nékem: keljetek fel, menjünk el innen.

29. *És most mondtam meg néktek*. Helyes, hogy a tanítványokat gyakorta figyelmezteti erre, mert ez messze minden emberi képességet meghaladó titok volt. Bizonyságot tesz róla, hogy előre megmondja, mi fog történi, hogy amikor majd megtörténik, higgyenek. Az ugyanis hasznos megerősítése volt a hitüknek, mikor felidézték Krisztus jóslatait, s látták, hogy a szemük előtt teljesednek be azok, amiket előzőleg az Ő szájából hallottak. Mégis egyfajta engedménynek tűnik, mintha Krisztus ezt mondta volna: „Mivel még nem vagytok képesek egy ennyire mély titkot felfogni, veletek leszek, míg az esemény be nem következik, ami majd egyfajta magyarázóként szolgál majd a tanítás megmagyarázására". Jóllehet egy ideig úgy tűnt, hogy süketekhez szól, később mégis megmutatkozott, hogy szavai nem voltak hiábavalók, vagy mondhatjuk, nem szóródtak szét a levegőben, hanem földbe vetett magnak bizonyultak. Mivel itt Krisztus az Ő Ígéjéről és az események beteljesedéséről beszél, így halála, feltámadása, és mennybemenetele összeadódnak tanítással, hogy hitet hozzanak bennük létre.

30. *Nem sokat beszélek már veletek*. Ezekkel a szavakkal a tanítványok figyelmét Önmagára akarta irányítani, valamint a tanítását még mélyebben az elméikbe vésni. A bőség ugyanis általában elveszi az étvágyat, de buzgóbban vágyakozunk arra, ami nincs a birtokunkban, és jobban örülünk, ha azt élvezhetjük, amit hirtelen elvettek tőlünk. Azért tehát, hogy nagyobb vágyakozást ébresszen bennük a tanításának hallgatására, azzal fenyegeti őket, hogy hamarosan távozik. S bár Krisztus nem szűnik meg minket tanítani életünk egész menete során, ez a kijelentés nekünk is hasznos lehet, mivel életünk rövid, így meg kell ragadnunk a kínálkozó lehetőséget.

Mert jön a világ fejedelme. Mondhatta volna közvetlen nyelvezettel azt is, hogy hamarosan meghal, s hogy halála órája a küszöbön áll, de körülírást használ az elméiket megerősítendő, nehogy a szörnyű és utálatos halálnemtől megijedve elgyengüljenek. Hiszen Benne, a megfeszítettben hinni mi volna más, mint életet keresni a pokolban? Először is azt mondja, hogy az Ő ereje átadatik a Sátánnak, majd hozzáteszi, hogy nem azért megy el, mert erre kényszerül, hanem hogy engedelmeskedjen az Atyának.

A gonoszt nem azért nevezi a világ fejedelmének, mert rendelkezik egy Istentől különálló birodalommal (ahogyan a manicheánusok képzelték), hanem mert Isten engedélyével gyakorolhatja a világ felett a zsarnokságát. Bárhol tehát, ahol ezt a leírást

halljuk az ördögre vonatkoztatva, szégyelljük magunkat nyomorult állapotunk miatt, mert bármekkora is legyen az emberek büszkesége, ők az ördög rabszolgái mindaddig, míg Krisztus Lelke meg nem újítja őket. A *világ* szó ugyanis itt az egész emberi fajt jelenti. Csak egyetlen Szabadító van, Aki megszabadít és megment ettől a félelmetes rabszolgaságtól. S mivel ez a büntetés az első ember bűne miatt szabatott ki, tanuljuk meg gyűlölni mind önmagunkat, mind a bűnünket. Miközben foglyok vagyunk a Sátán birodalmában, ez a rabszolgaság nem ment meg a szégyentől, ez ugyanis önkéntes. Azt is észre kell venni, hogy amit a gonosz emberek tettek, az itt az ördögnek tulajdoníttatik, mert őket a Sátán ösztönözte. Így mindaz, amit tesznek, joggal tulajdoníttatik az ő munkájának.

És én bennem nincsen semmije.[404] Ádám bűnének a következménye, hogy Sátán a halál birodalmát uralja, ezért nem érinthette volna Krisztust, Aki mentes a bűntől, ha Ő Maga nem adta volna át Magát önként. Mégis azt hiszem, hogy ezeknek a szavaknak tágabb a jelentéstartalma, mert a szokásos magyarázat ez: „Sátán semmit sem talált Krisztusban, ami a halálra méltó lett volna, mivel Ő mentes a bűn minden foltjától". Véleményem szerint Krisztus itt nemcsak az Ő saját tisztaságáról, hanem isteni hatalmáról is beszél, ami nem volt alávetve a halálnak, mert helyes volt biztosítani a tanítványokat arról, hogy nem a gyengeségnek adott teret, nehogy kevesebbet gondoljanak az Ő hatalmáról. Ebben az általános kifejezésben azonban az előző is benne foglaltatik, miszerint a halál elszenvedésére nem a Sátán kényszerítette. Ebből következtetünk arra, hogy a helyünkre lépett, amikor alávetette Magát a halálnak.

31. *De, hogy megtudja a világ*. Egyesek úgy vélik, hogy ezeket a szavakat együtt kell olvasni a *keljetek fel, menjünk el innen* szavakkal, hogy a mondat teljes legyen. Mások az igevers előző részét külön olvassák és feltételezik, hogy hirtelen megszakad. Mivel nem nagy különbséget jelent a jelentésében, az olvasóra bízom, melyik nézetet részesíti előnyben. Ami főként rászolgál a figyelmünkre, az, hogy Isten rendelete itt a legmagasabb rangra emelkedik, hogy ne feltételezhessük: Krisztust a Sátán erőszakossága rántotta a halálba oly módon, ami Isten akaratával ellentétes volt. Isten volt az, Aki engesztelő áldozatul jelölte ki a Fiát, s Aki megszabta, hogy a világ bűneiért az Ő halálával kell meglakolni. Ennek eléréséhez rövid időre megengedte a Sátánnak, hogy megvesse, mintha legyőzte volna. Krisztus tehát nem áll ellen a Sátánnak, hogy engedelmeskedhessen Atyja rendeletének, s így engedelmességét a mi váltságdíjunkul kínálhassa.

Keljetek fel, menjünk el innen. Egyesek úgy vélik, hogy Krisztus, miután elmondta ezeket a gondolatokat, helyet változtatott, s hogy ami ezután hangzik el, azt útközben mondta, de miután János később hozzáteszi, hogy Krisztus a tanítványaival túlment a Kedron patakján,[405] valószínűbbnek tűnik, hogy Krisztus az Isten iránti ugyanarra az engedelmességre akarta biztatni a tanítványait, amit Benne, mint oly szembeötlő példában láthattak, s nem pedig elvezette őket valahová abban a pillanatban.

[404] Ez a szó szerinti fordítása a και εν εμοι ουκ έχει ουδεν kifejezésnek, és megfelel a többi modern változatnak, például a németnek: und hat nichts an mir; bár Wolffus a német fordítás határolvasatát idézi: an mir wird er nicht nichts unden, — *semmit sem fog találni bennem*. Utóbbi megfelel a görög olvasatnak: και εν εμοι ουχ ευρήσει ουδεν; *és nem TALÁL majd semmit bennem*, valamint a másik olvasattal, και εν εμοι ουκ έχει ουδεν ευρειν, *és nincs semmi MEGTALÁLNIVALÓJA bennem – a szerk*.

[405] "Que Christ s'en alla avec ses disciples outre le torrent de Cedron."

15. fejezet

1. Én vagyok az igazi szőlőtő, és az én Atyám a szőlőműves.

2. Minden szőlővesszőt, a mely én bennem gyümölcsöt nem terem, lemetsz; mindazt pedig, a mely gyümölcsöt terem, megtisztítja, hogy több gyümölcsöt teremjen.

3. Ti már tiszták vagytok ama beszéd által, a melyet szóltam néktek.

4. Maradjatok én bennem és én is ti bennetek. Miképen a szőlővessző nem teremhet gyümölcsöt magától, hanemha a szőlőtőkén marad; akképen ti sem, hanemha én bennem maradtok.

5. Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők: A ki én bennem marad, én pedig ő benne, az terem sok gyümölcsöt: mert nálam nélkül semmit sem cselekedhettek.

6. Ha valaki nem marad én bennem, kivettetik, mint a szőlővessző, és megszárad; és egybe gyűjtik ezeket és a tűzre vetik, és megégnek.

1. *Én vagyok az igazi szőlőtő*. Ennek az összehasonlításnak az általános jelentése az, hogy mi a természetünknél fogva terméketlenek és szárazak vagyunk, hacsak nem vagyunk beoltva Krisztusba, s nem veszünk Tőle erőt, ami új, és nem tőlünk származik. Én a többi magyarázót követtem az άμπελος szó *vitis* (szőlőtő), illetve a κλήματα szó *palmites* (vessző) fordításával. Nos, a *vitis* (szőlőtő) szó szigorúan magát a növényt jelenti, nem pedig a szőlőtövekkel beültetett mezőt, amit a latin szerzők a *vinea* (szőlőskert) szóval jelölnek. Jóllehet néha a *vitis* alatt is a szőlőskertet értik, mint például Cicero, aki egy szuszra említi a *pauperum agellos et VITICULAS*-t, a *szegények kis mezőit és KIS SZŐLŐSKERTJEIT*. A vesszőket nevezhetjük a növény karjainak, amiket a föld felett nyújt szerteszét. Mivel azonban a görög κλημα szó néha a *szőlőtövet* jelenti, az άμπελος pedig a *szőlőskertet*, jobban hajlok annak a véleménynek az elfogadására, hogy Krisztus Önmagát egy szőlőtövekkel teleültetett mezőhöz, míg minket magukhoz a szőlőtövekhez hasonlítja. Ebben a dologban azonban nem szállok vitába senkivel, csak arra szeretném emlékeztetni az olvasót, hogy azt a nézetet kell elfogadnia, amely számára a szövegkörnyezetből látszólag nagyobb valószínűséggel bír. Először is emlékeznie kell a szabályra, mely minden példabeszédre vonatkozik, hogy nekünk nem kell aprólékosan megvizsgálni a szőlőtő minden jellemzőjét, hanem csak az általános nézetével kell foglalkoznunk annak, amire Krisztus ezt az összehasonlítást alkalmazza. S három alapvető része van a dolognak: először, hogy nincs más erőnk a jót cselekedni, csak ami Belőle származik, másodszor, hogy minket, akik Bele gyökereztünk, az Atya nyesett és metszett meg, s harmadszor, hogy Ő eltávolítja a gyümölcstelen vesszőket, hogy azokat a tűzre vethessék és megégethessék.

Aligha van bárki is, aki szégyellné elismerni, hogy minden jó, amivel rendelkezik, Istentől származik, de miután ezt elismerték, úgy képzelik, hogy általános kegyelem adatott nekik, mintha csak a természetüknél fogva lenne beléjük oltva. Krisztus azonban mindenekelőtt azt hangsúlyozza ki, hogy az életnedv – azaz, minden élet és erő[406] – csakis Belőle magából származik. Akkor viszont ez csak a választottaknak adatik meg a speciális kegyelem által. Így tehát az Atya az áldások elsődleges Szerzője, Aki a saját kezével olt be minket a szőlőtőbe, de az élet kezdete Krisztusban van, mivel mi Benne kezdünk gyökeret ereszteni. Mikor az igazi szőlőtőnek nevezi Magát, ennek jelentése az, hogy „én igazán szőlőtő vagyok, így az emberek hiába fáradoznak azzal, ha máshol keresnek erőt, mert semmi mástól sem származik hasznos gyümölcs, csak a vesszőktől, amit majd én hozok létre”.

2. *Minden szőlővesszőt, a mely én bennem gyümölcsöt nem terem*. Mivel egyesek megrontják Isten kegyelmét, mások pedig rosszindulatúan elnyomják azt, megint mások

[406] “C’est a dire, toute la vie et vigueur.”

gondatlansággal elfojtják, Krisztus ezekkel a szavakkal izgatott vizsgálódásra akar serkenteni, kijelentvén, hogy a gyümölcsöt nem termő vesszőket az Atya lemetsz a szőlőtőről. Felmerül azonban a kérdés: lehetséges-e, hogy bárki, aki Krisztusba oltatott, ne teremjen gyümölcsöt? Erre azt válaszolom, hogy az emberek véleménye szerint sokan be vannak oltva a szőlőtőbe, de a valóságban nincsenek abba belegyökerezve. Azaz, a próféták írásaiban az Úr Izrael népét a saját szőlőtövének nevezi, mert külsődlegesen ők viselték az egyház nevet.

Mindazt pedig, a mely gyümölcsöt terem, megtisztítja. Ezekkel a szavakkal megmutatja, hogy a hívőknek szüntelen művelésre van szükségük, nehogy degenerálódjanak, s hogy mindaddig nem teremnek semmi jót, míg Isten folytonosan nem munkálja őket, mert nem elegendő, hogy egykoron az örökbefogadás részeseivé tétettünk, ha Isten nem folytatja az Ő kegyelmének munkáját bennünk. A megtisztításról, vagy tisztogatásról beszél,[407] mivel testünk bővelkedik a babonaságban és romboló vétkekben, s nagyon is termékeny ezeket illetően. Ezek vég nélkül nőnek és szaporodnak, ha Isten keze nem tisztít meg, vagy nem tisztogat.[408] Mikor azt mondja, hogy a szőlőtöveket azért tisztítják meg, hogy még bőségesebb gyümölcsöt teremhessenek, azzal azt mutatja meg, hogy milyennek kell lennie a hívők fejlődésének az igaz vallás menetében.[409]

3. *Ti már tiszták vagytok ama beszéd által*. Emlékezteti őket, hogy már megtapasztalták önmagukban, amit mondott, miszerint Őbelé oltattak és meg is lettek tisztítva. Megmutatja a megtisztítás módját, nevezetesen a tanítást, s kétség sem férhet hozzá, hogy a külső prédikálásról beszél, mert konkrétan említi az Ígét, amit az Ő szájából hallottak. Nem mintha az ember szájából származó Ígének ilyen hatalmas hatása lenne, hanem miután Krisztus munkálkodik a szívben a Lélek által, maga az Ige a megtisztítás eszköze. Krisztus azonban mégsem arra gondol, hogy az apostolok tiszták a bűntől, hanem felmutatja nekik a saját tapasztalatukat, hogy megtanulhassák belőle: a kegyelem folytatólagossága abszolút szükséges. Emellett ajánlja nekik az evangélium tanítását abból a gyümölcsből, amit létrehozott, hogy még erőteljesebben felbuzduljanak a róla való folytonos elmélkedésre, ez tehát a szőlőműves késére emlékeztet, aki minden szükségtelen dolgot lemetsz.

4. *Maradjatok én bennem*. Ismét arra buzdítja őket, hogy legyenek komolyak és gondosak a kapott kegyelem megtartásában, mert a test gondatlansága soha nem rázható fel elegendő mértékben. S valóban, Krisztusnak nincs más célja, mint hogy úgy tartson meg minket, „miképen a tyúk egybegyűjti kis csirkéit szárnya alá” (Mt23:37), nehogy a tunyaságunk félrevezessen és egyenesen a pusztulásba vigyen minket. Annak bebizonyítására, hogy nem azért kezdte meg bennünk az üdvösség munkáját, hogy félúton tökéletlenül hagyja azt, megígéri, hogy az Ő Lelke mindig hatékony lesz bennünk, ha nem akadályozzuk. Maradjatok én bennem, mondja, mert készen állok arra, hogy bennetek maradjak. Majd ismét: *A ki én bennem marad, én pedig ő benne, az terem sok gyümölcsöt*. Ezekkel a szavakkal jelenti ki, hogy mindazok, akiknek élő gyökerük van benne, gyümölcsöt termő szőlővesszők.

5. *Nálam nélkül semmit sem cselekedhettek*. Ez az egész példabeszéd végkövetkeztetése és alkalmazása. Mindaddig, amíg el vagyunk Tőle választva, nem teremhetünk Isten számára jó és elfogadható gyümölcsöt, mert képtelenek vagyunk bármi jót cselekedni. A pápisták nemcsak kisebbítik ezt a kijelentést, de megsemmisítik annak lényegét is. Valójában teljességgel kikerülik, mert szavakban ugyan elismerik, hogy Krisztus nélkül semmit sem cselekedhetnek, ostoba módon mégis azt képzelik, hogy rendelkeznek némi hatalommal, ami ugyan önmagában nem elégséges, de Isten kegyelme által megsegítve együttműködik (ahogyan ők mondják), azaz együtt munkálkodik azzal.[410] Nem képesek ugyanis elviselni, hogy az embernek annyira semmiségnek kell lennie, hogy önmagában

[407] “Il parle de tailler ou purger.”
[408] “Repurgez et taillez.”
[409] “Des fideles au cours de la vraye religion.”
[410] “Cooperent, (comme ils disent,) c’est a dire, besongne avec icelle.”

semmit se tudjon cselekedni. A pápisták által kiagyalt tanítás az, hogy noha nem tudunk semmit sem cselekedni Krisztus nélkül, de Általa megsegítve mégis van valami sajátunk is az Ő kegyelme mellett. Krisztus viszont pont azt jelenti, ki, hogy egyedül semmit se tehetünk. A szőlővessző, mondja, önmagában nem terem gyümölcsöt, ezzel tehát nemcsak felmagasztalja az ő együttműködő kegyelmének segítségét, de teljességgel megfoszt minden hatalomtól azon kívül, amit Ő ad nekünk. Ennek megfelelően a *nálam nélkül* kifejezést úgy kell magyarázni, mint ami azt jelenti, hogy *rajtam kívül*.

Ezután újabb álokoskodás következik, azt állítják ugyanis, hogy a szőlővesszők rendelkeznek valamivel a természetüknél fogva, ha ugyanis más, nem gyümölcstermő vesszőket oltanak be a szőlőtőbe, azok semmit se teremnek. Ezt azonban könnyű megválaszolni: Krisztus ugyanis nem azt magyarázza, hogy mije van a vesszőnek a természeténél fogva, mielőtt még egyesülne a szőlőtővel, hanem inkább azt mondja, hogy akkor kezdünk szőlővesszők lenni, mikor egyesülünk vele. S valóban, a Szentírás máshol megmutatja, hogy mielőtt Benne lennénk, száraz és haszontalan fák vagyunk.

6. *Ha valaki nem marad én bennem*. Ismét eléjük tárja a hálátlanság büntetését, s ezt cselekedve a kitartásra serkenti és buzdítja őket. Ez valóban Isten ajándéka, ám a félelemre való felhívás nem szükségtelen mindaddig, amíg a testünk a túlontúl nagy engedékenység miatt ki nem szakít minket gyökerestől belőle.

Kivettetik, mint a szőlővessző, és megszárad. Azokról, akik kivágatnak Krisztusból, azt mondja, hogy megszáradnak, mivel ahogyan az erő kezdete Tőle származik, úgy annak szüntelen folytatódása is. Nem azt jelenti ez, hogy a választottak valamelyike valaha is kiszárad, hanem sok képmutató van, akik külső megjelenésükben egy ideig virágoznak és zöldellnek, de utána, mikor gyümölcsöt kellene teremniük, pontosan az ellenkezőjét mutatják annak, amit az Úr elvár és megkövetel az Ő népétől.[411]

7. Ha én bennem maradtok, és az én beszédeim bennetek maradnak, kérjetek, a mit csak akartok,[412] és meglesz az néktek.

8. Abban dicsőíttetik meg az én Atyám, hogy sok gyümölcsöt teremjetek; és legyetek nékem tanítványaim.

9. A miképen az Atya szeretett engem, én is úgy szerettelek titeket: maradjatok meg ebben az én szeretetemben.

10. Ha az én parancsolataimat megtartjátok, megmaradtok az én szeretetemben; a miképen én megtartottam az én Atyámnak parancsolatait, és megmaradok az ő szeretetében.

11. Ezeket beszéltem néktek, hogy megmaradjon ti bennetek az én örömem és a ti örömetek beteljék.

7. *Ha én bennem maradtok*. A hívők gyakran érzik úgy, hogy éheznek, s nagyon távol vannak attól a gazdag termékenységtől, ami szükséges a bőséges mennyiségű gyümölcs megteremséhez. Ezen okból teszi hozzá konkréten, hogy bármire is van szükségük azoknak, akik Krisztusban vannak, biztosítva van az orvosság a szegénységükre abban a pillanatban, amint kérik Istentől. Ez nagyon hasznos intés: az Úr ugyanis gyakran hagyja, hogy éhezzünk avégett, hogy szorgalmasságra serkentsen bennünket az imádkozásban. Ha azonban Hozzá menekülünk, soha nem fogjuk nélkülözni azt, amit kérünk, mert a saját kimeríthetetlen bőségéből fog ellátni minket mindennel, amire csak szükségünk van (1Kor1:5).

És az én beszédeim bennetek maradnak. Ezalatt azt érti, hogy hit által eresztünk Benne gyökeret, mert amint eltávolodunk az evangélium tanításától, abban a pillanatban Krisztust

[411] "Lesquels puls apres quand il faut rendre le fruict, monstrent tout le contraire de ce que le Seigneur attend et requicrt des siens."

[412] "Demandez tout ce que vous voudrez;" — "kérjetek, amit csak akartok."

Önmagától elválasztva kezdjük keresni. Mikor megígéri, hogy mindent megad, amit csak kérünk, ezzel nem ad teret a saját fantáziánk szerinti kívánságok kialakításához. Isten azt tenné, ami alkalmatlan a mi jólétünk elősegítéséhez, ha engedékenyen és szolgálatkészen engedne nekünk, hisz jól tudjuk, hogy az emberek gyakorta engednek az ostoba és szélsősége vágyaknak. Itt azonban korlátozza az Ő népének kívánságait a helyes módon való imádkozás szabályai szerint, s ez a szabály Isten jótetszésének veti alá minden lelkiállapotunkat. Ezt megerősíti a kapcsolat, melyben a szavak állnak: azt mondja ugyanis, hogy az Ő népe nem a gazdagságra, vagy tiszteletre, vagy bármi effélére vágyik, vagy azt akarja, amire a test vágyik ostoba módon, hanem a Szentlélek életnedvére, ami lehetővé teszi a számukra, hogy gyümölcsöt teremjenek.

8. *Abban dicsőíttetik meg az én Atyám*. Ez az előző kijelentés megerősítése, mert megmutatja: nem szabad kételkednünk abban, hogy Isten meghallgatja az Ő népének imáit, mikor gyümölcsözőkké szeretnének válni, ez ugyanis sokban hozzájárul az Ő dicsőségéhez. Ezzel a végcéllal, vagy következménnyel a szeme előtt egyben a jócselekedetek végzése iránti vágyat is fellobbantja bennük, mert semmi sincs, amire jobban kellene vágynunk, mint hogy Isten neve általunk megdicsőüljön. Ugyanez vonatkozik a következő mondatra is: *és legyetek nékem tanítványaim*, mert ezzel azt jelenti ki, hogy az Ő nyájában nincsen senki, aki ne teremne gyümölcsöt Isten dicsőségére.

9. *A miképen az Atya szeretett engem*. Valami sokkal nagyobbat akart kifejezni, mint amennyit általában feltételeznek. Azok ugyanis, akik úgy vélik, hogy most Istennek, az Atyának a Fiú iránt mindig is fennálló szent szeretetéről beszél, félrefilozofálnak a témától: Krisztusnak ugyanis inkább az volt a célja, hogy Isten irántunk érzett szeretetének biztos zálogát helyezze a szívünkre. Annak a nehezen érthető vizsgálódásnak, ami annak a módjára vonatkozik, hogy miképpen szerette az Atya mindig is Önmagát a Fiúban, semmi köze sincs a jelen igeversehez. Az itt említett szeretetet azonban ránk vonatkozónak kell tekintenünk, mert Krisztus bizonyságot tesz arról, hogy az Atya szereti őt, mivel Ő az egyház Feje. S ez nagyon szükséges a számunkra, mert ha valaki Közbenjáró nélkül kezdi el vizsgálni, miképpen szereti őt az Isten, olyan labirintusba kerül, melyben sem a kijáratot, sem önmaga kiszabadításának eszközeit sem fogja kitalálni. Nekünk tehát Krisztusra kell tekintenünk, akiben megtaláljuk Isten szeretetének bizonyságát és zálogát, Isten szeretete ugyanis teljességgel kitöltetett Rá, hogy aztán tovább áradhasson az Ő tagjaira. Ő a „szerelmes Fiam” megkülönböztető nevet kapta, Akiben az Atya akarata teljesül (Mt3:17). Nekünk azonban észre kell vennünk a végcélt is, nevezetesen hogy Isten Benne fogad el minket. Így tehát Benne, mint tükörben szemlélhetjük Isten valamennyiünk iránt érzett szülői szeretetét, mivel Ő nem különállóan, vagy csak a saját javára szeretett, hanem hogy egyesíthessen minket Önmagával az Atyának.

9. *Maradjatok meg ebben az én szeretetemben*. Egyesek szerint ez azt jelenti, hogy Krisztus kölcsönös szeretetet követel a tanítványaitól, mások azonban jobban magyarázzák, akik úgy értik, hogy ez Krisztus irántunk való szeretetét jelenti. Azaz, úgy érti, hogy folyamatosan élveznünk kell azt a szeretetet, mellyel egykor szeretett minket, tehát gondoskodnunk kell arról, nehogy megfosszuk magunkat ettől a szeretettől. Sokan vetik el ugyanis a nekik felkínált kegyelmet, és sokan dobják el azt, ami egyszer már a kezükben volt. Ezért hát, mivel egykor befogadtattunk Krisztus kegyelmébe, ügyelnünk kell arra, hogy saját hibánkból ne essünk ki belőle. Egyesek eme szavakból levont következtetése, miszerint Isten kegyelme mindaddig nem hatékony, míg meg nem segíti a mi kitartásunk, komolytalan. Én nem azt ismerem el, hogy a Lélek többet követel tőlünk, mint amennyi a hatalmunkban áll, hanem azt mondom, azt mutatja meg, mit kell tennünk, ha erőnk nem elégséges: kereshetünk máshonnan kiegészítő erőt. Hasonlóképpen, mikor Krisztus kitartásra buzdít ebben az igeversben, nem szabad a saját erőnkre és képességeinkre támaszkodnunk, hanem Ahhoz kell imádkoznunk, Aki parancsol nekünk, hogy erősítsen meg minket az Ő szeretetében.

10. *Ha az én parancsolataimat megtartjátok*. Megmutatja a kitartás módját: követni Őt, bárhová is hív, amint Pál mondja: „kik nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint” (Rm8:1). Ez a két dolog ugyanis folyamatosan együtt van: a hit, ami érzékeli Krisztus irántunk megnyilvánuló, meg nem érdemelt szeretetét, valamint a jó lelkiismeret és az élet új mivolta. S valóban, Krisztus nem azért békíti ki a hívőket az Atyával, hogy fenntartások nélkül, büntetlenül belevethessék magukat a gonoszságokba, hanem hogy a Lelkével irányítván őket, az Atya tekintélye és uralma alatt tarthassa valamennyit. Ebből következik, hogy Krisztus szeretetét mindazok elutasítják, akik valódi engedelmességgel nem bizonyítják, hogy ők a tanítványai.

Ha bárki azt vetné ennek ellenébe, hogy eben az esetben az üdvösségünk tőlünk magunktól függ, arra azt mondom, hogy téved, ha Krisztus szavainak ezt a jelentést adja. Az engedelmesség ugyanis, amellyel a hívők Neki adóznak, nem ok, amiért Ő továbbra is szeret minket, hanem inkább az Ő szeretetének hatása. Honnan máshonnan származna, hogy válaszolnak az elhívásukra, ha nem onnan, hogy a Lélek vezeti rá őket az ingyenes kegyelem elfogadására?

Gondolható azonban, hogy a ránk kiszabott feltétel túlontúl nehéz, mármint hogy meg kell tartanunk Krisztus parancsolatait, melyek tartalmazzák az igazságosság abszolút tökéletességét – azt a tökéletességet, mely messze meghaladja a képességeinket, – ebből ugyanis az következik, hogy Krisztus szeretete haszontalan lesz, ha nincs megáldva angyali tisztasággal. A válasz könnyű: mikor ugyanis Krisztus a jó és szent élet élése iránti vágyról beszél, nem zárja ki, ami a fő cikkely ebben a tanításban, nevezetesen, ami utal rá, hogy az igazságosság ingyenesen tulajdoníttatik, aminek következtében a bűnbocsánat ingyenes, s a cselekedeteink, melyek önmagukban rászolgálnak, hogy mint tökéletlenek és szentségtelenek elvettessenek, elfogadhatókká válnak Isten számára. A hívők tehát akkor számíttatnak Krisztus parancsolatai megtartóinak, mikor a legkomolyabb figyelmet fordítják azokra, legyenek bár nagyon messze a céltól ami felé igyekeznek, ugyanis megszabadultak a törvény szigorú ítéletétől, mely szerint „Átkozott, a ki meg nem tartja e törvénynek ígéit, hogy cselekedje azokat!” (5Móz27:26).

A miképen én megtartottam az én Atyámnak parancsolatait. Mivel kiválasztattunk Krisztusban, így Benne a mi elhívásunk képmása is élő módon mutatkozik meg nekünk, tehát joggal mutatja magát nekünk követendő példaként, melynek utánzására minden istenfélő embernek törekednie kell. „Bennem”, mondja „világosan megmutatkozik ama dolgok hasonlóság, amelyeket tőletek követelek, látjátok ugyanis, hogy milyen komolyan odaszánom magam az én Atyámnak való engedelmességre, s miképpen tartok ki ezen az úton. Az én Atyám sem egy pillanatig, vagy csak rövid ideig szeretett engem, hanem az irántam megnyilvánuló szeretete állandó”. A Fő és a tagok közötti eme hasonlóságot kell mindig szem előtt tartanunk. Nemcsak, hogy a hívők formálják magukat Krisztus példájára, hanem hogy meggyőződéses reménységgel legyenek arról, hogy az Ő Lelke minden napon újra egyre jobbá és jobbá formálja őket, s hogy végig az élet új mivoltában járhatnak.

11. *Ezeket beszéltem néktek*. Hozzáteszi, hogy az Ő szeretete messze áll attól, hogy az istenfélők ne ismernék, hisz hit által felfogják, így élvezik a lelkiismeret áldott békességét. Az Általa említett öröm ugyanis az Istennel való kibékülésből fakad, s mindenki birtokolja, akik az ingyenes kegyelem által megigazultak. Ahányszor tehát csak prédikáltatik nekünk Isten irántunk megnyilvánuló atyai szeretete, annyiszor tudjuk, hogy megvan a valódi öröm alapja a számunkra, ami nem más, mint hogy nyugodt lelkiismerettel biztosak lehetünk az üdvösségünkben.

Az én örömem és a ti örömetek. Krisztus örömének és a mi örömünknek különböző vonatkozásokban nevezik. Krisztus öröme, mert Tőle kapjuk, Ő ugyanis mind a Szerzője, mind az Oka. Azért mondom, hogy Ő az Oka, mert megszabadultunk a bűntől, mióta „békességünknek büntetése rajta van” (Ézs53:5).

A Szerzőjének is nevezem, mert az Ő Lelke által űzi ki a szíveinkből a félelmet és a rettegést, majd tölt el csendes vidámsággal. De más okból nevezik a mi örömünknek: azért, mert azóta élvezzük, mióta megkaptuk. S mivel Krisztus kijelenti, hogy azért beszélte ezeket, hogy a tanítványok örülhessenek, ebből arra következtetünk, hogy mindenki, aki csak hasznot húzott ebből a prédikációból rendelkezik valamivel, amiben megnyugodhat.

Hogy megmaradjon ti bennetek az én örömem. A *megmaradjon* szó alatt azt érti, hogy nem futó, vagy mulandó öröm, amiről beszél, hanem olyan öröm, mely soha nem halványul, vagy múlik el. Tanuljuk hát meg, hogy Krisztus tanításában kell keresnünk az üdvbizonyosságot, ami megtartja erőteljességét mind az életben, mind a halálban.

A ti örömetek beteljék. Hozzáteszi, hogy ez az öröm szilárd és teljes lesz. Ez nem azt jelenti, hogy a hívők teljesen mentesek lesznek minden szomorúságtól, hanem hogy az öröm alapja sokkal nagyobb lesz, semhogy bármi félelem, nyugtalanság, vagy szomorúság elnyelhetné. Azokat ugyanis, akiknek ez az öröm megadatott Krisztus dicsőségére, sem élet, sem halál, sem semmi nyomorúság nem akadályozza meg abban, hogy dacoljanak a szomorúsággal.

12. Ez az én parancsolatom, hogy szeressétek egymást, a miképen én szerettelek titeket.

13. Nincsen senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja az ő barátaiért.

14. Ti az én barátaim vagytok, ha azokat cselekszitek, a miket én parancsolok néktek.[413]

15. Nem mondalak többé titeket szolgáknak; mert a szolga nem tudja, mit cselekszik az ő ura; titeket pedig barátaimnak mondottalak; mert mindazt, a mit az én Atyámtól hallottam, tudtul adtam néktek.

12. *Ez az én parancsolatom*. Mivel rendjén való, hogy életünket Krisztus parancsolatának megfelelően szabályozzuk, ezért szükséges, hogy mindenekelőtt értsük meg, hogy mit akar, vagy parancsol. Így tehát megismétli, amit korábban mondott: mindenekelőtt azt akarja, hogy a hívők kölcsönös szeretetet tápláljanak egymás között. Igaz az Isten iránti szeretet és tisztelet az első a sorban, mivel azonban ennek bizonyítéka a szeretet a felebarátaink iránt, főleg ezzel foglalkozik. Emellett ahogyan korábban példát mutatott az általános tanítás fenntartásában, most a konkrét esetben is példát mutat, mert azért szeretett mindenkit az Ő népéből, hogy egymást szerethessük. Annak okáról pedig, hogy miért nem fektet le ebben az igeversben konkrét szabályt a hitetlenek szeretetéről, már korábban beszéltünk.

13. *Nincsen senkiben nagyobb szeretet annál*. Krisztus néha azért jelenti ki nekünk az Ő irántunk érzett szeretetének nagyságát, hogy még jobban megerősítse az üdvbizonyosságunkat. Most azonban tovább megy avégett, hogy nekünk példát mutatva szeretetre lobbantson minket a felebarátaink iránt. A kettőt azonban egyesíti: azt mondja ugyanis, hogy hit által meg kell ízlelnünk, milyen felmérhetetlenül örömteli az Ő jósága, majd ezen a módon csalogat bennünket a testvéri szeretet kiművelésére. Ezért írja Pál: „És járjatok szeretetben, miképen a Krisztus is szeretett minket, és adta Önmagát miérettünk ajándékul és áldozatul az Istennek, kedves jó illatul” (Ef5:2).

Isten egyetlen szóval, vagy akaratának egyetlen cselekedetével megválthatott volna minket, ha nem gondolta volna, hogy másként végzi ezt el a mi javunkra: nem kímélvén szeretett Fiát, az Ő személyében téve bizonyságot arról, milyen fontos neki a mi üdvösségünk.

[413] “Tout ce que je vous commande;” — “mindazt, amit nektek parancsolok.”

Ezért szívünknek keményebbnek kell lennie a kőnél és az acélnál, ha nem lágyítja meg az isteni szeretet felmérhetetlen édessége.

Felmerül azonban a kérdés: Miképpen halt meg Krisztus a *barátaiért*, hiszen ellenségek voltunk, míg meg nem békültünk Istennel az Ő Fiának halála által (Rm5:10), mert az Ő halálának áldozatán keresztül engesztelést szerzett a bűneinkért, lerombolván a közöttünk és az Isten között fennálló ellenségeskedés válaszfalát? A válasz a kérdésre a harmadik fejezetben található, ahol elmondtuk, hogy a minket illetően ellenséges állapot áll fenn közöttünk és Isten között mindaddig, amíg bűneink el nem töröltetnek Krisztus halála által, ennek a Krisztusban megmutatkozott kegyelemnek az oka azonban természetfeletti. Ezen a módon tette le Krisztus az életét is idegenekért, akiket azonban idegenekként is szeretett, ellenkező esetben ugyanis nem halt volna meg értük.

14. *Ti az én barátaim vagytok*. Nem azt mondja, hogy a saját érdemeink alapján szerezzük meg ezt a hatalmas tisztességet, hanem csak emlékeztet minket arra a feltételre, mellyel kegyeibe fogad, s a barátai közé méltóztat sorolni bennünket, amit nem sokkal korábban is mondott: „*Ha az én parancsolataimat megtartjátok, megmaradtok az én szeretetemben*” (Jn15:10). „Mert megjelent az Isten idvezítő kegyelme minden embernek, a mely arra tanít minket, hogy megtagadván a hitetlenséget és a világi kívánságokat, mértékletesen, igazán és szentül éljünk a jelenvaló világon” (Tit2:11-12).

Az istentelen emberek azonban az evangélium bűnös megvetésével csak ellenszegülnek Krisztusnak, s megtagadják az Ő barátságát.

15. *Nem mondalak többé titeket szolgáknak*. Másik érvével a tanítványai iránti szeretetét mutatja meg, hogy teljesen megnyílt feléjük, ahogyan a meghitt kapcsolatot a barátok egymás között fenntartják. „Sokkal jobban leereszkedtem”, mondja, „hozzátok, mint amennyire a halandó ember szokott leereszkedni a szolgáihoz. Tekintsétek azt az én irántatok érzett szeretetem zálogának, hogy kedves és barátságos módon magyaráztam meg nektek a mennyei bölcsesség ama titkait, amit az Atyától hallottam”. Az tényleg az evangélium fennkölt dicsérete, hogy benne Krisztus szívét találjuk meg megnyitottan (mondhatni), ezért többé nem kételkedhetünk Benne, vagy nem csak egy kevéssé foghatjuk fel Őt. Nincs okunk arra vágyni, hogy a felhők fölé emelkedjünk, vagy a mélységbe hatoljunk le, Rm10:6-7, hogy megszerezzük az üdvbizonyosságot. Elégedjünk meg az Ő szeretetének az evangéliumban található eme bizonyságával, mert az soha nem vezet minket félre. Mózes mondta az ókori népnek: „Mert melyik nagy nemzet az, a melyhez olyan közel volna az ő Istene, mint mi hozzánk az Úr, a mi Istenünk, valahányszor hozzá kiáltunk?” (5Móz4:7). De sokkal nagyobb a megkülönböztetés, mellyel Isten bánik velünk, mert teljességgel átadta Magát nekünk az Ő Fiában. Sokkal nagyobb is tehát azok hálátlansága és gonoszsága, akik meg nem elégedvén az evangélium bámulatos bölcsességével, büszke türelmetlenséggel új spekulációkra törtetnek.

Mindazt, a mit az én Atyámtól hallottam. Biztos, hogy a tanítványok nem tudtak mindent, amit Krisztus tudott, s valóban lehetetlen, hogy ily magas csúcsra hágjanak fel. Mivel Isten bölcsessége felfoghatatlan, Krisztus mindegyiküknek a tudás akkora mértékét osztotta, amekkorát szükségesnek ítélt. Miért mondja hát, hogy *mindazt*? Erre azt mondom, hogy ez a Megváltó személyére és hivatalára korlátozódik. Önmagát Isten és közénk helyezi, miután megkapta Isten titkos szentélyéből mindazokat a dolgokat, melyeket nekünk kell átadnia – ahogyan a kifejezésben szerepel – mondhatni kézből kézbe. Egyetlen dolgot sem hagyott ki tehát Krisztus a tanítványainak adott tanításból azok közül, melyek az üdvösségünkhöz tartoztak, és amelyeket szükséges volt ismernünk. Azaz, mivel Ő jelöltetett ki az egyház Mesteréül és Tanítójául, nem hallott semmit az Atyától, amit ne tanított meg volna hűségesen a tanítványainak. Tápláljunk hát alázatos vágyat és készséget a tanulás iránt, s meg fogjuk érezni, hogy Pál joggal nevezte az evangéliumot az embereket tökéletessé tevő bölcsességnek (Kol1:28).

16. Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket, és én rendeltelek titeket, hogy ti elmenjetek és gyümölcsöt teremjetek, és a ti gyümölcsötök megmaradjon; hogy akármit kértek az Atyától az én nevemben, megadja néktek.

17. Ezeket parancsolom néktek, hogy egymást szeressétek.

18. Ha gyűlöl titeket a világ, tudjátok meg, hogy engem elébb gyűlölt ti nálatoknál.

19. Ha e világból volnátok, a világ szeretné azt, a mi az övé; de mivelhogy nem vagytok e világból, hanem én választottalak ki magamnak titeket e világból, azért gyűlöl titeket a világ.

20. Emlékezzetek meg ama beszédekről, a melyeket én mondtam néktek: Nem nagyobb a szolga az ő uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldöznek majd; ha az én beszédemet megtartották, a tiéteket is megtartják majd.

21. De mindezt az én nevemért cselekszik veletek, mivelhogy nem ismerik azt, a ki küldött engem.

16. *Nem ti választottatok engem*. Még világosabban kijelenti, hogy nem az ő érdemeiknek, hanem az Ő kegyelmének szabad tulajdonítani, hogy ily nagy tisztességre jutottak, mikor ugyanis azt mondja, hogy *nem ti választottatok engem*, az ugyanaz, mintha azt mondta volna, hogy bármit, amijük van, nem a saját tehetségükkel, vagy munkálkodásukkal szereztek. Az emberek rendszerint egyfajta együttműködést feltételeznek Isten kegyelme és az ember akarata között, ám ez az ellentét: *Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket*, egyedül és kizárólag Krisztusnak tulajdonítja mindazt, amit rendszerint megosztanak Krisztus és az ember között, mintha csak azt mondta volna, hogy az ember a saját akaratából mindaddig nem keresi Krisztust, amíg Ő meg nem kereste őt.

Igaz, itt nem a hívők közönséges kiválasztásáról van szó, mely által Isten gyermekeivé fogadtatnak, hanem arról a speciális kiválasztásról, mellyel Ő az evangélium hirdetésére választotta ki a tanítványait. Mivel azonban ingyenes ajándék volt, nem pedig az ő érdemük, hogy kiválasztattak az apostoli hivatalra, ezért annál bizonyosabb az is, hogy a kiválasztás, mely által a harag gyermekeiből és átkozott magból származván, Isten gyermekeivé válunk, szintén ingyen kegyelemből van. Emellett ebben az igeversben Krisztus felnagyítja azt a kegyelmét, ami által apostolokká választattak, hogy mintegy egyesítse azzal a kiválasztással, amelyen át bevésettek az egyház testébe, vagy inkább, ezekben a szavakban foglalja össze mindazt a méltóságot és megtiszteltetést, amit rájuk ruházott. Mégis azt mondom, hogy Krisztus kifejezetten az apostolságról beszél, mert az a célja, hogy a tanítványait a hivataluk szorgalmas és hűséges ellátására buzdítsa.[414]

Ennek a buzdításnak az alapjául azt a meg nem érdemelt kegyet tekinti, amit rájuk ruházott, mert minél jobban le vagyunk kötelezve az Úrral szemben, annál buzgóbbaknak kell lennünk ama feladatok ellátásában, amiket megkövetel tőlünk. Ellenkező esetben ugyanis lehetetlen lesz elkerülnünk a hitvány hálátlanság vádját. Ebből meglátszik, hogy semmi sincs, aminek erőteljesebben fel kellene bennünk lobbantani a szent és vallásos élet iránti vágyat, mint mikor felfogjuk, hogy mindenünket az Úrnak köszönhetünk, s nincs semmink, ami a sajátunk volna; hogy üdvösségünknek mind a kezdete, mind minden része, melyek utána következnek, az ő meg nem érdemelt kegyelméből származnak. S hogy mennyire igaz Krisztusnak eme kijelentése, az világosan meglátszik a tényből, hogy Krisztus azokat választotta apostolainak, akik vélhetően a legalkalmatlanabbak voltak erre a hivatalra, jóllehet személyükben fenn meg akarta őrizni kegyelmének tartós emlékművét. Mert, ahogyan Pál is mondja (1Kor2:16), ki volna alkalmas annak a küldetésnek az ellátására, mely által Isten megbékél az emberiséggel? Vagy miféle halandó lenne képes Isten személyét képviselni?

[414] "Diligemment et fidelement."

Egyedül Krisztus az, aki képes alkalmassá tenni őket erre az Ő kiválasztása által. Pál tehát az apostolságát a kegyelemnek tulajdonítja (Rm1:5), s kijelenti, hogy erre az anyaméhtől fogva kiválasztatott (Gal1:15).

Sőt, mivel mi mindenestől haszontalan szolgák vagyunk, azok, akik a legkiválóbbaknak tűnnek mindenki között, a legkisebb elhívásra sem lesznek alkalmasak, míg ki nem választattak. Ezért minél nagyobb a megtiszteltetés, melyben valakit Isten részesített, annál nagyobbak a kötelezettségei is Istennel szemben.

Én rendeltelek titeket. A kiválasztás mindaddig el van rejtve, míg konkrétan nyilvánosságra nem kerül, mikor az ember megkapja a hivatalát, amelyre rendeltetett, mint Pál abban az igeversben, amit nemrég idéztem, ahol azt mondja, hogy anyja méhétől el volt választva, hozzáteszi, hogy apostolnak teremtetett, mert Istennek így tetszett. Az ő szavai: „ De mikor az Istennek tetszett, ki elválasztott engem az én anyám méhétől fogva és elhívott az ő kegyelme által," (Gal1:15).

Az Úr arról is bizonyságot tesz, hogy már akkor ismerte Jeremiást, mielőtt az anyaméhben lett volna (Jer1:5), bár a prófétai hivatalra a megfelelő és kijelölt időben hívja el. Kétségtelenül megtörténhet, hogy valaki, aki annak rendje és módja szerint képzett, tölti be a tanítói hivatalt, vagy inkább rendszerint az történik az egyházban, hogy senki sem kap elhívást, míg fel nem ruháztatik a szükséges képesítésekkel. Az, hogy Krisztus mindkettő szerzőjének jelenti ki Magát, nem csoda, mivel csakis Általa cselekszik az Isten és Ő az Atyával együtt cselekszik. Így tehát mind a kiválasztás, mind az elrendelés egyformán Mindkettőhöz tartozik.

Hogy ti elmenjetek. Most jelzi az okát, amiért a kegyelmét említette. Az apostolság nem a munka nélküli megtiszteltetés hivatala volt, hanem nekik hatalmas nehézségekkel kellett szembeszegülniük, Krisztus ezért arra buzdítja őket, hogy ne hátráljanak meg a munkától, a kellemetlenségektől és a veszélyekről. Ezt az érvet abból a végcélból származtatja, amit a szemük előtt kell tartaniuk, Krisztus azonban a hatásból indul ki, mikor ezt mondja:

És gyümölcsöt teremjetek, aligha lehetséges ugyanis, hogy bárki komolyan és szorgalmasan a munkára adná a fejét, ha nem várná, hogy a munkálkodás valamiféle előnnyel jár majd. Krisztus tehát kijelenti, hogy erőfeszítéseik nem lesznek haszontalanok, feltéve, ha készen állnak engedelmeskedni és követni Őt, mikor elhívja őket.[415] Ő ugyanis nemcsak megparancsolja az apostoloknak azt, amit az elhívásuk foglal magába és követel meg, de boldogulást és sikert is ígér nekik, hogy ne legyenek hűvösek, vagy közönyösek. Aligha lehet megmondani, milyen sokat ér ez a vigasztalás azzal a nagyszámú kísértéssel szemben, melyekkel Krisztus szolgái naponként találkoznak. Bármikor tehát, ha úgy látjuk, hogy kárba vész a fáradságunk, jusson eszünkbe, hogy végül Krisztus fogja megakadályozni, hogy erőfeszítéseink hiábavalókká, vagy terméketlenekké legyenek. Ennek az ígéretnek a fő beteljesedése ugyanis pontosan akkor van, mikor még nem látszik a gyümölcs. A gúnyolódók, s azok, akikre a világ, mint bölcs emberekre néz, erőfeszítéseinket kinevetik, mint bolondságokat, s azt mondják nekünk, hogy hiába próbáljuk meg összekeverni a mennyet és a földet, mivelhogy a gyümölcs még nem felel meg a vágyainknak. Mivel azonban Krisztus, éppen ellenkezőleg, azt ígérte meg, hogy a boldog végeredményt, bár egy időre el lesz rejtve, elérjük, ezért munkálkodjunk szorgalmasan a kötelességeink ellátásában a világ gúnyolódásai közepette is.

És a ti gyümölcsötök megmaradjon. Felmerül a kérdés: miért mondja Krisztus, hogy ez a gyümölcs maradandó lesz? Mivel az evangélium tanítása az örökkévaló üdvösségre gyűjti a lelkeket Krisztushoz, sokan úgy vélik, hogy ez a gyümölcs maradandósága. Én azonban sokkal messzebbre terjesztem ki a kijelentést: szerintem azt jelenti, hogy az egyház a

[415] "A obeir et suyvre ou il les appellcra."

világ végezetéig létezni fog, mert az apostolok munkája még ma is terem gyümölcsöt, s prédikálásunk nem csak egyetlen kor számára szól, hanem az egyházat növeli majd, így halálunk után meglátszik majd az új gyümölcs.

Mikor azt mondja, hogy *a gyümölcsötök*, úgy beszél, mintha a saját erőfeszítésükkel szerezték volna meg, noha Pál azt tanítja, hogy az ültető, és az öntöző semmik (1Kor3:7). S valóban, az egyház megalakulása Istennek annyira kiváló munkája, hogy annak dicsőségét nem lehet embereknek tulajdonítani. Mivel azonban az Úr az emberek közreműködésével mutatja meg a hatalmát, hogy ők ne munkálkodjanak hiába, még azt is át szokta rájuk testálni, ami kifejezetten Hozzá tartozik. Emlékezzünk azonban rá, hogy mikor ily kegyelmesen dicséri a tanítványait, akkor buzdítani akarja őket, nem azt, hogy felfuvalkodjanak.

Hogy akármit kértek az Atyától az én nevemben, megadja néktek. Ezt a kijelentést nem hirtelen tette hozzá, mint azt sokan feltételezhetnék. Mivel ugyanis a tanítói hivatal mesze meghaladja az emberek erejét, a Sátán megszámlálhatatlan támadása éri azt, amiket csak Isten erejével lehet kivédeni. S hogy az apostolok nehogy elbátortalanodjanak, Krisztus a legértékesebb segítséget nyújtja nekik, mintha csak ezt mondta volna: „Ha a rátok kiszabott munka oly nagy, hogy nem vagytok képesek ellátni a hivatalotok kötelezettségeit, az én Atyám nem fog benneteket cserben hagyni, mert azzal a feltétellel rendeltelek benneteket az evangélium szolgáinak, hogy Atyám kinyújtja a kezét és megsegít benneteket, valahányszor csak az én nevemben imádkoztok Hozzá”. S valóban, az, hogy a tanítók nagyobb része elbágyad a hanyagság miatt, vagy végképp utat enged a kétségbeesésnek, az nem másból származik, mint hogy restek az imádkozás köztelezettségében.

Krisztus eme ígérete tehát felráz minket, hogy hívjuk segítségül Istent, mert bárki, aki elismeri, hogy munkájának sikere egyedül Istentől függ, félelemmel és reszketéssel fogja Neki ajánlani a munkáját. Másrészt viszont, ha bárki a saját képességeire támaszkodik, figyelmen kívül hagyván Isten segítségét, az vagy eldobja a dárdáját és a pajzsát, mikor a próbával kell szembenéznie, vagy nagy hévvel munkálkodik, de teljességgel haszontalanul. Itt két hibára kell ügyelnünk, a büszkeségre és a bizalmatlanságra, mert amiképpen elvetik Isten segítségét azok, akik úgy vélik: a dolog már az ő hatalmukban van, úgy viszont sokan engednek a nehézségeknek, mert nem fogják fel, hogy Isten erejével és védelmével küzdenek, akik az Ő zászlaja alatt mennek háborúba.

17. *Ezeket parancsolom néktek*. Ezt is helyesen tette hozzá, hogy az apostolok tudhassák: mindenekelőtt a kölcsönös szeretet követeltetik meg a szolgálók között, hogy egyhangúan munkálkodhassanak Isten egyházának a felépítésén. Nincs ugyanis nagyobb akadály annál, mikor mindenki külön-külön tevékenykedik, s mikor nem valamennyien a köz javára irányítják erőfeszítéseiket. Ha tehát a szolgálók nem tartják fenn egymással a testvéri kapcsolatokat, összehordhatnak hatalmas halmokat, melyek azonban később szétesnek és összekeverednek, ám egész idő alatt az egyház épületéből semmi sem épül.

18. *Ha gyűlöl titeket a világ*. Miután felfegyverezte az apostolokat a csatára, Krisztus egyúttal türelemre is inti őket: az evangélium ugyanis nem hirdethető anélkül, hogy a világ azonnal haragra ne lobbanna. Következésképpen, az istenfélő tanítók soha nem lesznek képesek elkerülni a világ gyűlöletét. Krisztus jó előre tájékoztatja őket minderről, nehogy velük is azt történjen, mint az újoncokkal, akik a tapasztalatok szerint bátrak, míg meg nem látták az ellenséget, de rögtön remegni kezdenek, amint a csata megkezdődik. S Krisztus nemcsak arra figyelmezteti előre a tanítványait, hogy semmi sem történhet velük, ami új és váratlan, hanem a saját példájával is megerősíti őket. Ésszerűtlen ugyanis, hogy Krisztust gyűlölje a világ, mi viszont, akik az Ő személyét képviseljük, azt a világot a magunk oldalán tudjuk, ami mindig ugyanaz.

Tudjátok meg. Én a γινώσκετε szót kijelentő módban, *megtudjátok*-nak fordítottam, de ha bárki felszólító módban, *tudjátok meg*-nek kívánja fordítani, nem ellenkezem, mert a jelentésén nem változtat. Nagyobb problémát jelent az utána következő kifejezés, a πρωτον

υμον, az *elébb ti nálatoknál*, mert mikor azt mondja, hogy a tanítványok előtt, ez vonatkozhat mind időre, mind rangra. Az előbbi magyarázat általánosabban elfogadott, miszerint Krisztust már AZELŐTT gyűlölte a világ, hogy az apostolokat gyűlölte. Én azonban inkább a második magyarázatot részesítem előnyben, nevezetesen hogy Krisztus, aki messze fölöttük áll, nem kerülte el a világ gyűlöletét, így a szolgálóinak sem kell elvetniük a hasonló körülményeket. A kifejezésmód ugyanis pontosan ugyanolyan, amilyet már kétszer is láttunk a Jn1:27-ben és 30-ban: „Ő az, a ki utánam jő, a ki előttem lett… (ότι πρωτός μου ην) mert előbb volt nálamnál".

19. *Ha e világból volnátok*. Ez újabb vigasztalás, hogy az ok, ami miatt gyűlöli őket a világ az, hogy el lettek attól választva. S ez valóban az ő boldogságuk és dicsőségük, mert ezen a módon menekültek meg a pusztulástól.

Hanem én választottalak ki magamnak titeket e világból. A *kiválasztani* itt azt jelenti: *elkülöníteni*. Nos, ha kiválasztattak a világból, az azt jelenti, hogy részét képezték a világnak, s csak Isten kegyelme által különböztettek meg a többiektől, akik el fognak pusztulni. Krisztus itt *a világ* kifejezés alatt mindazokat érti, akik nem születtek újjá Isten Lelke által, Ő ugyanis az egyházat állítja szembe a világgal, amint majd bővebben is látni fogjuk a tizenhetedik fejezetben. Ez a tanítás azonban mégsem mond ellen Pál buzdításának: „ Ha lehetséges, a mennyire rajtatok áll, minden emberrel békességesen éljetek", (Rm12:18), mert a kivétel, amit hozzátesz, megfelel annak, mintha azt mondaná: látnunk kell, hogy amit számunkra helyes és megfelelő megtenni, arra egyetlen, a világ kedvét kereső ember sem szánhatja rá magát annak megrontása nélkül.

Van azonban még egy felvethető kifogás: gyakorta látjuk megtörténni ugyanis, hogy a gonosz embereket, akik a világból valók, nemcsak gyűlölik, de még átkozzák is mások. Ebben a vonatkozásban a világ természetesen nem szereti azt, ami az övé. Erre azt mondom, hogy azoknak az embereknek, akiket a testi érzékeik irányítanak, soha nincs valódi bűngyűlöletük, s csak a saját kényelmük, vagy sérelmük számbavétele vezeti őket. Krisztusnak mégsem az volt a szándéka, hogy tagadja: a világ a belső viták miatt tajtékzik és dühöng. Ő csak annyit akart megmutatni, hogy a világ semmi mást nem gyűlöl a hívőkben, csak azt, ami az Istené. S ebből is látható, hogy micsoda ostoba álmaik vannak az anabaptistáknak, akik ebből az egyetlen érvből arra következtetnek, hogy ők Isten szolgái, mert az emberek többsége neheztel rájuk. Könnyű ugyanis a válasz: sokan, akik a világból valók, kedvelik a tanításukat, mert tetszik nekik a gondolat, hogy minden a szégyenteljes zűrzavar állapotában legyen, sokan viszont, akik nem ebből a világból valók, gyűlölik, mert arra vágynak, hogy épségben megőrizzék az állam jó rendjét.

20. *Emlékezzetek meg ama beszédekről*. Ez is olvasható kijelentő módban: *megemlékeztek ama beszédekről*, s a jelentés nem nagyon változik meg. Azt hiszem azonban, célszerűbb felszólító módban olvasni, *emlékezzetek meg ama beszédekről*. Ez annak megerősítése, amit Krisztus közvetlenül ez előtt mondott, mikor azt mondta, hogy Őt gyűlöli a világ, jóllehet sokkal kitűnőbb volt, mint a tanítványai. Ésszerűtlen ugyanis azt képzelni, hogy a szolga állapotának jobbnak kell lennie, mint a mesterének. Beszélvén az emberekről, megemlíti a tanítást is.

Ha az én beszédemet megtartották, a tiéteket is megtartják majd. Semmi sem okoz nagyobb nehézséget az istenfélőknek, mint mikor látják, hogy a tanítást, ami Istené, az emberek dölyfösen megvetik. Ez valóban megrázó és félelmetes ugyanis, és a látványa a legerősebb szívet is megrázhatja. Mikor viszont megemlékezünk arról, hogy nem kevésbé makacs ellenállást tanúsítottak Magával Isten Fiával szemben is, nem kell csodálkoznunk, hogy Isten tanítása oly csekély tiszteletnek örvend az emberek között. Mikor az *Ő tanításának* és az *ő tanításuknak* nevezi, ez a szolgálatra utal. Krisztus az egyház egyetlen Tanítója, de azt akarta, hogy a tanítást, melynek Ő volt az első Tanítója, az apostolok prédikálják Őutána.

21. *De mindezt az én nevemért cselekszik veletek*. Mivel a világ dühe hatalmas, mikor ennyire felbőszül a saját üdvössége tanítása ellenében, Krisztus szerint ennek nem más az oka, minthogy a vak tudatlanság készteti sietségre a saját pusztulása felé. Egyetlen ember sem szállna ugyanis szándékosan csatába Istennel. Az Istennel kapcsolatos vakság és tudatlanság tehát az, ami hajtja a világot, s ezért nem vonakodik háborút kezdeni Krisztussal. Nekünk tehát mindig ügyelnünk kell ennek a viselkedésnek az okára, s a valódi vigasztalás nem másban van, mint a jó lelkiismeret bizonyságában. Annak is hálára kell serkentenie az elménket, hogy miközben a világ elpusztul a vakságban, Isten nekünk adta az Ő fényét. Mégis értsük meg, hogy Krisztus gyűlölete az elme ostobaságából fakad, mikor nem ismerik Istent, mert, amint gyakorta mondtam is, a hitetlenség vak. Nem mintha a gonosz emberek semmit sem értenének, vagy tudnának, hanem mert mindaz a tudás, amivel rendelkeznek, összezavart, és gyorsan szertefoszlik. Erről máshol többet is szóltam.

22. Ha nem jöttem volna és nem beszéltem volna nékik, nem volna bűnük: de most nincs mivel menteniök az ő bűnöket.

23. A ki engem gyűlöl, gyűlöli az én Atyámat is.

24. Ha ama cselekedeteket nem cselekedtem volna közöttük, a melyeket senki más nem cselekedett, nem volna bűnük; de most láttak is, gyűlöltek is, mind engem, mind az én Atyámat.

25. De azért lőn így, hogy beteljesedjék a mondás, a mely megiratott az ő törvényökben: Ok nélkül gyűlöltek engem.

26. Mikor pedig eljő majd a Vígasztaló, a kit én küldök néktek az Atyától, az igazságnak Lelke, a ki az Atyától származik, az tesz majd én rólam bizonyságot.

27. De ti is bizonyságot tesztek; mert kezdettől fogva én velem vagytok.

22. *Ha nem jöttem volna*. Azt mondta, hogy a zsidók azért fogadták gyűlölettel az evangéliumot, mert nem ismerték Istent. S nehogy valaki azt gondolja, hogy ezzel a bűnüket próbálta enyhíteni, hozzáteszi, hogy a rosszindulat következtében vakok, pont mintha valaki becsukná a szemeit, hogy ne kelljen a fényt látnia. Ellenkező esetben kifogást emelhetnének Krisztussal szemben: „Ha nem ismerik a te Atyádat, miképpen lehetséges, hogy nem gyógyítod meg a tudatlanságukat? Legalább miért nem próbálod meg, hogy kiderüljön, vajon teljességgel taníthatatlanok, vagy mégsem?” Erre azt válaszolja, hogy Ő ellátta a jó és hűséges Tanító hivatalát, de eredmény nélkül, mert az ő gonoszságuk nem szenvedhette el az elme épségének megszerzését. Ezeknek az embereknek a személyében akart megfenyegetni mindenkit, akik elvetik Isten igazságát, mikor az felkínáltatik neki, vagy szántszándékkal szembeszállnak azzal, miután megismerték. S bár félelmetes bosszú vár rájuk, Krisztus ebben az igeversben mégis főleg a tanítványaira tekint, s a bizonyos és jól megalapozott győzelemmel biztatja őket, nehogy valaha is átengedjék magukat a gonosz emberek rosszindulatának. Mikor ugyanis megtanuljuk, hogy ez a helyzet, máris győzhetünk, mondhatni mintegy a csata kellős közepén.

Nem volna bűnük. Vélhető, hogy Krisztus ezekkel a szavakkal azt akarta mondani, hogy nincs más bűn, csak a hitetlenség, s vannak néhányan, akik így gondolják. Ágoston józanabbul beszél, de közeledik ehhez a véleményhez. Azt mondja, hogy mivel a hit megbocsát és eltöröl minden bűnt, így az egyetlen bűn, ami az embert kárhoztatja, a hitetlenség. Ez igaz, mivel a hitetlenség nemcsak abban gátolja meg az embereket, hogy megszabaduljanak a halálos ítélettől, de egyben minden gonoszság forrása és oka is. Ez az egész gondolatmenet azonban nem alkalmazható a jelen igeversre, mivel itt a *bűn* szó nem általános értelemben szerepel, hanem a szóban forgó téma vonatkozásában, mintha Krisztus azt mondta volna, hogy a tudatlanságuk a végtelenségig megbocsáthatatlan, mert az Ő személyében Istent utasították el rosszindulatúan. Mintha csak ártatlannak, igaznak és

tisztának kellene kijelentenünk valakit, akit csak egyetlen bűn alól akarnánk felmenteni, amivel megvádolták. Krisztus felmentése tehát csak egyetlen fajta bűnre korlátozódik, mivel ez elveszi a zsidóktól az evangélium megvetése és gyűlölete bűnét illető tudatlanság minden mentségét.[416]

Felmerül azonban egy másik kérdés: „Vajon a hitetlenség nem volt elégséges a kárhozatra Krisztus eljövetele előtt?" Vannak fanatikusok, akik következetlenül érvelnek ebből az igeversből, s azt állítják, hogy mindazok, akik Krisztus eljövetele előtt haltak meg, hit nélkül haltak meg, és a kétség és bizonytalanság állapotában maradtak mindaddig, míg Krisztus ki nem jelentette Magát nekik. Mintha nem lenne elegendő igevers a Szentírásban, melyek arról tesznek bizonyságot, hogy a lelkiismeretük egyedül elégséges volt az elítéltetésükhöz! A halál, mondja Pál, Mózesig is uralkodott a világban (Rm5:14). Majd megint kijelenti, hogy „a kik törvény nélkül vétkeztek, törvény nélkül vesznek is el" (Rm2:12).

Mire gondol hát itt Krisztus? Ezekben a szavakban kétségtelenül van egy elismerés, ami alatt azt érti, hogy a zsidók nem tudnak többet kínálni a bűnük enyhítése végett, mert tudatosan és szándékosan utasították el a nekik felkínált életet. Azaz, a mentség, amit velük kapcsolatban említ, nem mentesíti őket minden vádtól, csak enyhíti bűnük szörnyűségét, a mondás szerint: *És a mely szolga tudta az ő urának akaratát, és megvetette azt, sokkal büntettetik meg*.[417] Krisztusnak itt nem az volt a szándéka, hogy bárki számára bocsánatot ígérjen, hanem hogy elítélje az ellenségeit, akik makacsul elutasították Isten kegyelmét, hogy ily módon teljesen nyilvánvalóvá váljon: méltatlanok bármiféle megbocsátásra és kegyelemre.

Ha nem jöttem volna és NEM BESZÉLTEM VOLNA NÉKIK. Észre kell vennünk, hogy nem önmagában nézve, hanem a tanításhoz kapcsolódóan beszél az eljöveteléről. Nem lennének vétkesek ugyanis ily nagy bűnben pusztán az Ő testi jelenléte következtében, de a tanítás megvetése a végtelenségig menthetetlenekké teszi őket.

23. *A ki engem gyűlöl, gyűlöli az én Atyámat is*. Ez a figyelemre méltó igevers arra tanít minket, hogy senki sem gyűlölheti az evangélium tanítását anélkül, hogy egyúttal ki ne mutatná az istentelenségét is Istennel szemben. Valóban sokan vannak, akik szavakban másként gyakorolják a vallást, mert bár irtóznak az evangéliumtól, mégis Isten nagyon jó szolgái kívánnak lenni. Ez azonban hamis, mert Isten megvetése húzódik meg rejtve benne. Ezen a módon leplezi le Krisztus sokak képmutatását a tanításának fényével, s erről már többet is mondtunk az alábbi igeverseknél: „Mert minden, a ki hamisan cselekszik, gyűlöli a világosságot",[418] illetve „a ki nem tiszteli a Fiút, nem tiszteli az Atyát".[419]

24. *Ha ama cselekedeteket nem cselekedtem volna közöttük*. A *cselekedetek* alatt véleményem szerint mindazon bizonyítékokat érti, amiket isteni dicsőségéről adott, mert a csodák, a Szentlélek ereje és más bizonyítékok által világosan bizonyította, hogy Ő Isten Fia, így Benne világosan meglátszott az egyszülött Fiú dicsősége, amint már láttuk.[420] Általában azt vetik ennek ellenébe, hogy nem tett több, vagy nagyobb csodát, mint Mózes és a próféták. A válasz közismert: Krisztus abban a vonatkozásban kiválóbb a csodák vonatkozásában, hogy Ő nemcsak szolgáló volt, mint a többiek, hanem szigorúan a csodák Szerzője, mert a csodatételek során a saját nevét, saját tekintélyét és saját hatalmát használta. Amint azonban már mondtam, itt általánosan beleérti a mennyei és lelki hatalom minden bizonyságát, mely által az Ő isteni mivolta megmutatkozott.

---

[416] "En ce peche."

[417] A szerző, mint sok más alkalommal is, emlékezetből idéz, de az eredeti szöveg így hangzik: „És a mely szolga tudta az ő urának akaratát, és nem végezte el, sem annak akarata szerint nem cselekedett, sokkal büntettetik meg" (Lk12:47).

[418] Jn3:20

[419] Jn5:23

[420] Jn1:14

De most láttak is, gyűlöltek is. Arra a következtetésre jut, hogy ellenségei semmiféle segítséget sem kaphatnak a megmeneküléshez, mert azt a hatalmat vetették meg, amely nyilvánvalóan mindenestől isteni volt. Isten ugyanis nyíltan megmutatta az Ő istenségét a Fiúban, ezért haszontalan lesz számukra azt hangoztatni, hogy csak egy halandó emberrel volt dolguk. Ez az igevers arra emlékeztet minket, hogy figyelemmel szemléljük Isten ama munkáit, melyekben az Ő hatalmának megmutatásával a Neki kijáró tiszteletet kívánja megkapni. Ebből következik, hogy mindazok, akik elhomályosítják Isten ajándékait, vagy megvetően elnéznek felettük, hálátlanok Istennel szemben és rosszindulatúak.

25. *De azért lőn így, hogy beteljesedjék a mondás*. Ami ellentétes a természettel, az lehetetlennek látszik. Semmi sem ellentétesebb azonban a józan ésszel, mint Isten gyűlölete, ezért tehát Krisztus azt mondja, hogy elméjüket oly hatalmas gonoszság mérgezte meg, hogy ok nélkül gyűlölték Őt. Krisztus a Zsolt35:19-et idézi, amiről azt mondja, hogy most beteljesedett. Nem mintha ugyanez nem történt volna meg korábban Dáviddal is, de a nemzet korról korra állandóan eluralkodó, s töretlenül a nagyszülőkről az unokákra szálló csökönyös rosszindulatát megrovandó, mintha csak azt mondta volna, hogy semmivel sem jobbak ősatyáiknál, akik ok nélkül gyűlölték Dávidot.

A mely megiratott az ő törvényökben. A *törvény* szó alatt a zsoltárokat érti, mert a próféták egész tanítása nem volt más, mint a törvény kiegészítése, s tudjuk, hogy Mózes szolgálata Krisztus idejéig tartott. Nem az iránt uk való tiszteletből nevezi az *ő törvényüknek*, hanem hogy még mélyebben megsértse őket azzal az elnevezéssel, ami közismert volt közöttük, mintha azt mondta volna: „Van törvényük, melyet, mint örökséget kaptak, melyben le vannak írva az életre való erkölcsök".

26. *Mikor pedig eljő majd a Vígasztaló*. Miután elmagyarázta az apostoloknak, hogy az evangéliumot nem kell kevesebbre értékelniük azért, mert annak sok az ellensége még az egyházon belül is, Krisztus most azok gonosz dühe ellen felhozza a lélek bizonyságtételét. S ha lelkiismeretük ezen a bizonyságon alapszik, soha nem rendül meg. Mintha ezt mondta volna: „Igaz, a világ dühösködik ellenetek, egyesek gúnyolják, mások átkozzák majd a tanításotokat, de egyik támadásuk sem lesz elegendő ahhoz, hogy megrendítse hitetek szilárdságát, mikor majd a Szentlélek megadatik nektek, hogy ezzel a bizonysággal megerősítsen titeket". S valóban, mikor a világ mindenfelől dühöng, az egyetlen védelmünk az, hogy Isten igazsága, melyet a Szentlélek pecsételt el a szívünkben megvet és felülmúl mindent, ami a világban van. Ha ugyanis a hitünk alá lenne vetve az emberek véleményének, napjában százszor is vereséget szenvedne.

Gondosan meg kell figyelnünk tehát, hogy miképpen kell szilárdaknak maradnunk ennyi vihar közepette. Azért, mert „nem e világnak lelkét vettük, hanem az Istenből való Lelket" (1Kor2:12). Ez az egyszerű bizonyság hatalmasan előz, szétszór és felforgat mindent, amit a világ összehord Isten igazságának elhomályosítására, vagy lerombolására. Mindazok, akik ezt a Lelket kapták, oly távol vannak attól, hogy a reményvesztettségbe zuhanjanak a világ gyűlölete, vagy megvetése miatt, hogy közülük bárki dicsőséges győzelmet fog aratni az egész világ felett. Mégis óvakodnunk kell attól, hogy az emberek jó véleményétől függjünk, mert amint a hit elkezd ezen a módon ámulni és bámulni, vagy inkább, amint kilép Isten szentélyéből, azonnal nyomorult bizonytalanságba kell kerülnie. Vissza kell tehát vinni a Lélek belső és titkos bizonyságtételéhez, amelyről a hívők tudják, hogy a mennyből adatott meg nekik.

A Lélekről azt olvassuk, hogy Krisztusról tesz bizonyságot, mivel csakis Rajta tartja fenn és rögzíti a hitünket, hogy üdvösségünk semmi részét se kereshessük máshol. Vigasztalónak is nevezi, hogy erre a védelemre alapozva soha nem rémüljünk meg. Ezzel a megnevezéssel ugyanis Krisztus a hitünket akarta megerősíteni, hogy az ne engedjen semmiféle kísértésnek. Mikor az igazság Lelkének nevezi, ezt a kifejezést a szóban forgó témára kell vonatkoztatnunk. Előfeltételeznünk kell ugyanis egy ellentétes hatást, hogy mikor

nincs meg ez a Bizonyságtevőnk, az emberek szanaszét kóborolnak, s nincs szilárd nyughelyük, valahányszor azonban Ő beszél, megszabadítja az emberek elméjét a becsapástól való minden kétségtől és félelemtől.

Mikor azt mondja, hogy az Atyától fogja küldeni, majd hogy az Atyától származik, ezzel a tekintélye súlyát kívánja növelni, mert a Lélek bizonyságtétele nem volna elégséges oly hatalmas támadások és oly nagyszámú és dühödt erőfeszítés ellen, ha nem lennénk arról meggyőződve, hogy Istentől származik. Így Krisztus az, Aki elküldi a Lelket, de a mennyei dicsőségből, hogy tudhassuk: ez nem emberek ajándéka, hanem az isteni kegyelem biztos záloga. Ebből kiderül, hogy mennyire hiábavaló volt a görögök elméssége, mikor ezeknek a szavaknak az alapján azt állították, hogy a Lélek nem a Fiútól származik, mert Krisztus itt a szokásának megfelelően azért említi az Atyát, hogy szemünket az Ő istenségéről való elmélkedésre emeljük.

27. *De ti is bizonyságot tesztek.* Krisztus ezalatt azt érti, hogy a Lélek bizonyságtétele nem olyan természetű lesz, melyből az apostoloknak személyes hasznuk származik, vagy amelyet csak ők egyedül fognak élvezni, hanem általuk széles körben terjedni fog, mivel ők lesznek a Szentlélek szervei, ahogyan a valóságban az ő szájukon át szólt. Most látjuk, hogy miképpen lesz hallásból hit (Rm10:17), s miképpen veszi a bizonyosságot a Lélek pecsétjéből és zálogából (Ef1:13-14). Azok, akik nem elegendően ismerik az emberi elme sötétségét, úgy képzelik, hogy a hit természetes úton formálódik egyedül a hallás és a prédikálás által,[421] s van sok fanatikus, akik megvetik a külső prédikációt, s fennkölt kifejezésekkel beszélnek a titkos kijelentésekről és ihletekről (ενθουσιασμους). Látjuk azonban, hogy Krisztus összekapcsolja a két dolgot, ezért bár nincs hit addig, amíg Isten Lelke el nem pecsételi elméinket és szíveinket. Mégsem szabad látomásokat, vagy szózatokat keresnünk a felhőkben, hanem az Ígének, ami „Közel hozzád… a szádban és a szívedben van" (Rm10:8) kell minden érzékszervünket lekötni, ahogyan Ézsaiás fejezi ki nagyon szépen: „lelkem, a mely rajtad nyugoszik, és beszédeim, a melyeket szádba adtam, el nem távoznak szádból, és magodnak szájából, és magod magvának szájából, így szól az Úr, mostantól mind örökké!" (Ézs59:21).

Mert kezdettől fogva én velem vagytok. Ezt a mondatot azért tette hozzá, hogy tájékoztasson: még nagyobb az apostolok hitele azon az alapon, hogy szemtanúi voltak mindannak, amit elmondanak. Ahogyan János is mondja. „A mi kezdettől fogva vala, a mit hallottunk, a mit szemeinkkel láttunk, a mit szemléltünk, és kezeinkkel illettünk… hirdetjük néktek" (1Jn1:1-3). Így tehát az Úr a mi javunkra minden lehetséges módon biztosítani akarta, hogy semmi se hiányozzon az evangélium teljes megerősítéséhez.

[421] "De la seule ouye et predication."

16. fejezet

1. Ezeket beszéltem néktek, hogy meg ne botránkozzatok.

2. A gyülekezetekből kirekesztenek titeket; sőt jön idő, hogy a ki öldököl titeket, mind azt hiszi, hogy isteni tiszteletet cselekszik.

3. És ezeket azért cselekszik veletek, mert nem ismerték meg az Atyát, sem engem.

4. Ezeket pedig azért beszéltem néktek, hogy a mikor eljő az az idő, megemlékezzetek róluk, hogy én mondtam néktek. De ezeket kezdettől fogva nem mondottam néktek, mivelhogy veletek valék.

5. Most pedig elmegyek ahhoz, a ki küldött engem; és senki sem kérdezi tőlem közületek: Hová mégy?

6. Hanem, mivelhogy ezeket beszéltem néktek, a szomorúság eltöltötte a szíveteket.

7. De én az igazat mondom néktek: Jobb néktek, hogy én elmenjek: mert ha el nem megyek, nem jő el hozzátok a Vígasztaló: ha pedig elmegyek, elküldöm azt ti hozzátok.

1. *Ezeket beszéltem néktek*. Ismét kijelenti, hogy semmi abból, amit Ő mondott, nem felesleges. Mivel háborúk és küzdelmek várják őket, szükséges, hogy előre megkapják a szükséges fegyvereket. Azt is mondja, hogy ha mélyen elmélkednek ezen a tanításon, teljesen fel lesznek készülve a szembeszállásra. S jusson eszünkbe, hogy amit akkor a tanítványainak mondott, azt nekünk is mondja. S először is azt kell megértenünk, hogy Krisztus nem küldi a követőit fegyvertelenül a csatába, így tehát, ha bárki elbukik ebben a háborúban, azt csakis a saját hanyagságának köszönheti. Mégsem kell várnunk azonban mindaddig, amíg a csata ténylegesen kezdetét nem veszi, hanem törekednünk kell arra, hogy jól megismerjük Krisztus eme beszédeit és megszokottá tegyük azokat az elménk számára, hogy amikor szükséges, kimasírozhassunk a csatamezőre. Nem szabad kételkednünk ugyanis abban, hogy a győzelem a miénk, feltéve hogy Krisztus eme intéseit jól belevéstük az elménkbe. Mert mikor azt mondja, hogy *meg ne botránkozzatok*, ezalatt azt érti, hogy nincs semmi veszély, nehogy valami letérítsen minket a helyes útról. De hogy mily kevesen vannak azok, akik a helyes módon tanulták meg ezt a tantételt, az kiderül abból a tényből, hogy akik azt hiszik: kívülről tudják, mikor vannak kívül a nyíllövés hatósugarán, nem kegyeskednek gyorsabban a csatába menni, mint visszavonulni, mintha teljességgel tudatlanok lennének, és soha nem kaptak volna semmiféle utasítást.[422] Szoktassuk tehát hozzá magunkat ennek a fegyvernek az oly módon történő használatához, hogy soha ne essen ki a kezünkből.

2. *A gyülekezetekből kirekesztenek titeket*. Nem könnyed támadás volt az elméjük megzavarására, hogy majd úgy vetik ki őket a zsinagógákból, mint a gonoszokat az istenfélők gyülekezetéből, vagy legalábbis azokéból, aki azzal dicsekedtek, hogy ők az Isten népe és az egyház névvel kérkedtek. A hívők ugyanis nemcsak üldöztetésnek, hanem a szégyenek és a szidalmaknak is ki vannak téve, amint Pál mondja (1Kor4:12, 18). Krisztus azonban azt parancsolja nekik, hogy álljanak meg szilárdan ezzel a támadással szemben, mivel jóllehet kivetik őket a zsinagógákból, mégis benn maradnak Isten országában. Kijelentése megfelel annak, hogy nekünk nem kell kétségbeesnünk az emberek perverz ítéleteitől, hanem el kell tűrnünk bátran Krisztus keresztjének a botrányát, megelégedvén azzal az egyetlen megfontolással, hogy ügyünket, amit az emberek igazságtalanul és gonoszul megítéltek, Isten elfogadta. Ebből arra is következtetünk, hogy az evangélium szolgáival nemcsak rosszul

[422] "Et que jamais ils n'en eussent ouy parler."

bánnak a hit nyílt ellenségei, de néha a legnagyobb szidalmakat is el kell tűrniük azoktól, akik látszólag az egyházhoz tartoznak, sőt, akiket az egyház pilléreinek tekintenek. Az írástudók és a papok, akik elítélték az apostolokat, azzal dicsekedtek, hogy őket Isten jelölte ki az egyház bíráiul. Valóban a közönséges egyházkormányzat az ő kezükben volt, a bírói hivatal pedig Istentől és nem emberektől származott. Zsarnokságukkal azonban az Isten által kijelölt egész rendet megrontották. Ennek következménye lett, hogy a nekik az oktatásra adott hatalom nem volt más, mint Isten szolgáinak durva elnyomása, s a kiközösítést, mely az egyház megtisztítására adott orvosság volt, pontosan az ellenkezőjére használták: az istenfélelem elűzésére az egyháztól.

Mivel az apostolok ezt a saját korukban megtapasztalták, nekünk sincs okunk nagyon megijedni a pápa kiközösítéseitől, amellyel ellenünk mennydörög az evangélium bizonyságtételének számlájára. Nem kell ugyanis attól félnünk, hogy ezzel többet árt nekünk, mint azok az ókori kiközösítések ártottak az apostoloknak. Sőt mi több, mi sem kívánatosabb, mint kiközösíttetni abból a közösségből, ahonnan Krisztust száműzték. Vegyük mégis észre, hogy noha a kiközösítéssel hatalmas mértékben visszaéltek, az mégsem semmisítette meg azt a tanítást, amit Isten a kezdetektől fogva kijelölt az Ő egyházában. A Sátán jóllehet minden erejét összeszedi Isten rendeleteinek a megrontására, mégsem szabad megengednünk neki, hogy a romlás okából és arra hivatkozva elvegye azt, amit Isten állandónak jelölt ki. A visszaélések kijavításával tehát helyre kell állítani a kiközösítésnek, de nem kevésbé a keresztségnek és az úrvacsorának is, a tiszta és törvényes használatát.

Sőt jön idő. Krisztus tovább időzik azon a támadáson, mikor az evangélium ellenségei oly hatalmas tekintélyre tartanak igényt, hogy Istennek felajánlott áldozatnak vélik, mikor a hívőket öldöklik. Önmagában is elegendően durva, hogy ártatlan embereket durván kínozzanak, ám sokkal fájdalmasabb és bántóbb, hogy azokat az erőszakoskodásokat, melyeket a gonosz emberek követnek el Isten gyermekeivel szemben, a bűneik miatti jogos büntetéseknek kelljen tekinteni. Azonban olyan bizonyosaknak kell lennünk a jó lelkiismeret védelméről, hogy békésen tűrjük az ideig való elnyomatásunkat, míg Krisztus meg nem jelenik a mennyből, hogy megvédje a saját és a mi ügyünket.

Furcsának vélhető azonban, hogy az igazság ellenségei, noha tudatában vannak a saját bűnösségüknek, nemcsak az embereket kényszerítik rá, de még Isten jelenlétében is dicséretet követelnek maguknak a durvaságukért. Erre azt mondom, hogy a képmutatók, noha vádolja őket a lelkiismeretük, mindig a hízelgéshez folyamodnak, hogy becsapják magukat. Becsvágyók, durvák és büszkék, de mindezen bűnöket a buzgóság köpönyegébe öltöztetik, hogy mértéktelenül belevethessék magukat ezekbe. Ehhez még hozzáadódik az, amit őrült részegségnek nevezhetünk, miután belekóstoltak a mártírok vérébe.

3. *És ezeket azért cselekszik veletek.* Nem minden jó ok nélkül emlékezteti Krisztus gyakorta az apostolokat annak megfontolására, hogy csak egyetlen oka van, amiért a hitetlenek úgy felbőszültek ellenük. Azért, mert nem ismerik Istent. Ez azonban mégsem a vétkük enyhítéseképpen hangzik el, hanem hogy az apostolok bátran megvethessék vak dühüket. Gyakran megtörténik ugyanis, hogy a tekintély, mellyel a gonoszok rendelkeznek, valamint ragyogó hírnevük megrázza a mérsékelt és kegyes elméket. Krisztus viszont azt parancsolja követőinek, hogy növekedjenek szent nagylelkűséggel, s vessék meg ellenségeiket, akiket nem más hajt, mint a tévhit és a vakság, mert mikor ostoroznak minket, az a pajzsunk, hogy Isten a mi oldalunkon áll, s akik velünk szembeszállnak, azt ok nélkül teszik. S ezek a szavak arra is emlékeztetnek minket, hogy micsoda komoly gonoszság nem ismerni Istent, mivel ez még a saját szüleiket meggyilkolókat is arra vezeti, hogy dicséretet és tapsot várjanak a gonoszságukért.

4. *Hogy a mikor eljő az az idő, megemlékezzetek róluk.* Ismétli, amit már mondott, hogy ez nemcsak a szabadidő számára alkalmatos filozófia, hanem a gyakorlathoz és a használathoz igazított, továbbá most azért beszél ezekről a dolgokról, hogy a valóságban

megmutathassák majd, hogy nem hiába tanította őket. Mikor azt mondja, hogy *megemlékezzetek*, akkor először is azt parancsolja nekik, hogy zárják elméjükbe, amit hallottak, másodszor, hogy emlékezzenek rá, mikor a gyakorlatban is használniuk kell majd, végül kijelenti: nem csekély fontosságú a tény, hogy a jövőbeni eseményekről beszél.

De ezeket kezdettől fogva nem mondottam néktek. Mivel az apostolok mindaddig gyengék és lágyak voltak, míg Krisztus testi jelenlétében beszélgetett velük, páratlanul jó és elnéző Mesterük megóvta őket, s nem hagyta, hogy annál jobban ösztökéltessenek, mint amit képesek elviselni. Abban az időben tehát még nem volt túl nagy szükségük a megerősítésre, mikor még üldözéstől mentesen élvezték a szabadidőt és a szabadságot. Most viszont azt mondja nekik, hogy meg kell változtatniuk életmódjukat, s mivel új körülmények várják őket, arra is buzdítja valamennyit, hogy készüljenek az összeütközésre.

5. *Most pedig elmegyek ahhoz, a ki küldött engem*. Egy nagyon kiváló vigasztalással lecsillapítja a szomorúságukat, amit az Ő távozása miatt érezhetnek, s ez nagyon is szükséges volt. Azok, akik mindeddig a pihenőidejüket élvezték, most komoly és kemény csaták vártak. Mivé lettek volna, ha nem tudják, hogy Krisztus a mennyben van az üdvösségük őrzőjeként? Mert *az Atyához menni* nem jelent mást, mint befogadtatni a mennyei dicsőségbe a legnagyobb tekintély megszerzése végett. Azt mutatja hát meg nekik, mint vigasztalást és orvosságot a szomorúságukra, hogy bár Krisztus testileg nem lesz velük, mégis, az Atya jobbján ülve, a hatalmával védi a hívőket.

Krisztus itt két hibáért is megfeddi az apostolokat. Először is, mert túlságosan ragaszkodtak az Ő teste látható jelenlétéhez, másodszor, hogy mikor ez elvétetett tőlük, elteltek fájdalommal és nem emelték szemeiket a magasabb régiókra. Ugyanez velünk is megtörténik: mi is mindig az érzékszerveinkkel megkötve tartjuk Krisztust, s mikor nem jelenik meg nekünk a kívánságunknak megfelelően, kiagyaljuk magunknak a kétségbeesés alapját.

És senki sem kérdezi tőlem közületek: Hová mégy? Alaptalan vádnak tűnhet az apostolokkal szemben, hogy nem kérdezik, hová készül a Mesterük, mert korábban nagy komolysággal kérdezősködtek efelől. A válasz azonban könnyű. Mikor kérdezősködtek, nem alakítottak ki magukban meggyőződést, holott ez lett volna a fő kötelességük, amit el kellett volna látniuk. Ennek jelentése tehát ez: „amint meghallottátok, hogy én elmegyek, megriadtatok és nem foglalkoztatok azzal, hogy hová megyek, vagy mi célból megyek el".

7. *De én az igazat mondom néktek*. S hogy többé ne vágyakozzanak rá, hogy lássák Őt a saját szemükkel, bizonyságot tesz arról, hogy távolléte hasznos lesz, majd egyfajta esküt használ. Mi ugyanis testiek vagyunk, s ennek következtében semmi sem nehezebb, mint elszakítani elménket attól a bolond hajlandóságtól, mellyel megpróbáljuk levonni magunkhoz Krisztust a mennyekből. Elmagyarázza, mi haszna lesz ennek, elmondván, hogy a Szentlélek nem adható nekik, ha Ő nem hagyja el ezt a világot. Sokkal hasznosabb és kívánatosabb azonban Krisztusnak az a jelenléte, mely által az Ő Lelkének kegyelmén és hatalmán keresztül közli Önmagát velünk, mintha a szemünk előtt volna. S itt nem szabad feltennünk a kérdést: „Nem tudta volna Krisztus lehozni a Szentlelket, amíg a földön élt?" Krisztus ugyanis biztosra vette, hogy az Atya mindent elrendelt s valóban, ha az Úr egyszer megmutatta, mit akar, hogy az meglegyen, akkor arról vitatkozni, hogy mi volna lehetséges, ostoba és ártalmas dolog.

8. És az, mikor eljő, megfeddi a világot bűn, igazság és ítélet tekintetében:

9. Bűn tekintetében, hogy nem hisznek én bennem;

10. És igazság tekintetében, hogy én az én Atyámhoz megyek, és többé nem láttok engem;

11. Ítélet tekintetében pedig, hogy e világnak fejedelme megítéltetett.

12. Még sok mondani valóm van hozzátok, de most el nem hordozhatjátok.

13. De mikor eljő amaz, az igazságnak Lelke, elvezérel majd titeket minden igazságra. Mert nem ő magától szól, hanem azokat szólja, a miket hall, és a bekövetkezendőket megjelenti néktek.

14. Az engem dicsőít majd, mert az enyémből vesz, és megjelenti néktek.

15. Mindaz, a mi az Atyáé, az enyém: azért mondám, hogy az enyémből vesz, és megjelenti néktek.

8. *És az, mikor eljő*. Túllépvén a magyarázatok sokféleségén, ami a rendelkezésünkre áll az igevers homályosságának következtében, és csak azt mondom el, ami szerintem összhangban áll azzal, amire Krisztus ténylegesen gondolt. Megígérte az Ő Lelkét a tanítványainak, most pedig a hatásából kiindulva dicséri az ajándék kiválóságát. A Lélek ugyanis nemcsak titokban vezeti, támogatja és védi majd őket, hanem erejét és hatékonyságát tágabbra fogja kiterjeszteni.

Megfeddi a világot. Azaz: nem marad csendben bennetek, hanem az Ő ereje kiárad belőletek az egész világ szemeláttára. Olyan Lelket ígér tehát nekik, Aki a világ Bírája lesz, s Aki által az Ő prédikálásuk oly erőteljes és hatékony lesz, hogy meghódítja mindazokat, akik korábban féktelen kicsapongásokba merültek, és sem a félelem, sem a tisztelet nem fogta vissza őket.

Észre kell vennünk, hogy ebben az igeversben Krisztus nem a titkos kijelentésekről, hanem a Lélek erejéről beszél, ami az evangélium külső tanításában és az emberek hangjában nyilvánul meg. Mert mi más módon lenne lehetséges, hogy egy ember szájából származó hang[423] behatol a szívekbe, ott gyökeret ver, végül gyümölcsöt terem, a kőszívet hússzívvé változtatva, ha nem azért, mert Krisztus Lelke eleveníti azt meg? Másképpen halott betű és haszontalan hang lenne, amint Pál mondja a gyönyörű igeversben, melyben azzal dicsekszik, hogy ő a Lélek szolgálója (2Kor3:6), mert Isten véste bele hatékonyan az Ő tanítását. Mindennek jelentése tehát az, hogy miután a Lélek megadatott az apostoloknak, mennyei és isteni erővel ruháztatnak majd fel, mellyel ítéletet gyakorolnak majd a világ felett. Ez azonban inkább a Léleknek, semmint nekik tulajdoníttatik, mivel nekik nem lesz saját erejük, csak szolgálók és szervek lesznek, s a Szentlélek lesz az ő igazgatójuk és kormányzójuk.[424]

A *világ* kifejezésbe, azt hiszem, nemcsak a valóban Krisztushoz megtérteket, hanem a képmutatókat és elvetetteket is beleértette. Két módja van annak ugyanis, ahogyan a Lélek meggyőzi az embereket az evangélium prédikálása során. Egyesek jó komolysággal mondhatni szándékosan meghajolnak, és szándékosan elfogadják az ítéletet, amivel elítéltetnek. Mások, jóllehet bizonyosságra jutnak a bűnről, és nem menekülhetnek, mégsem engedelmeskednek, vagy vetik alá magukat őszintén a Szentlélek tekintélyének és ítéletének, hanem épp ellenkezőleg, legyőzetvén magukba fojtják a keserűségüket, a zavarodottság eluralkodik rajtuk, s nem szűnnek meg tovább táplálni a csökönyösséget a szívükben.

Most láthatjuk, hogy miképpen kell a Léleknek MEGFEDDENI a világot az apostolok által. Isten kijelentette az ítéletét az evangéliumban, aminek következtében lelkiismeretüket lesújtotta, s elkezdték felfogni gonoszságaikat és Isten kegyelmét. Az ελέγχειν ige ugyanis itt megfeddést (elítélést) vagy meggyőzést jelent, s ennek az igeversnek a megértéséhez nem kevés világosságot adnak Pál apostol szavai, mikor ezt mondja: „De ha mindnyájan prófétálnak és bemegy egy hitetlen, vagy avatatlan, az mindenektől *MEGFEDDETIK*, mindenektől megítéltetik, és ilyen módon az ő szívének titkai nyilvánvalókká lesznek…” (1Kor14:24-25).

Abban az igeversben Pál a *meggyőzés* egy konkrét fajtájáról beszél, arról mikor az Úr az evangéliummal vezeti megtérésre a választottait, ez azonban világosan megmutatja, hogy miféle módon kényszeríti rá Isten Lelke az emberi hang által azokat az embereket, akik

[423] “La voix sortant de la bouche d’un homme.”
[424] “Leur conducteur et gouverneur.”

korábban nem szoktak hozzá ehhez az igához, hogy elfogadják az Ő tekintélyét és alávessék magukat annak.

Felmerül a kérdés: mi célból mondta el mindezt Krisztus? Egyesek úgy vélik, hogy annak a gyűlöletnek az okát mutatja meg, amit említett, mintha azt mondta volna, hogy annak oka, amiért a világ őket gyűlöli, hogy a Lélek az ő közreműködésükkel fogja megszólítani a világot. Én azonban inkább azokkal értek egyet, akik úgy vélik: Krisztus célja más volt, ahogyan röviden már említettem a jelen vers magyarázatának kezdetén. Nagyon fontos volt ugyanis, hogy az apostolok tudják: a Lélek ajándéka, ami megígértetett nekik, nem közönséges értéket képviselt. Ezért itt annak rendkívüli kiválóságát vázolja azt mondván, hogy Isten ezen a módon fogja felállítani ítélőszékét az egész világot megítélendő.

9. *A bűn*. Annyit kell még meglátnunk, hogy micsoda a megfeddés a bűn tekintetében. Krisztus látszólag a hitetlenséget teszi meg a bűn egyetlen okának, s ezt a magyarázók különbözőképpen csűrték-csavarták, de, amint már mondtam, nekem nem áll szándékomban részletezni a fenntartott és elhangzott véleményeket. Először is észre kell venni, hogy a Lélek feddése (ítélete) a bűn bemutatásával kezdődik, mert a lelki tanítás kezdete az, hogy a bűnben született emberekben nincsen más, csak ami a bűnre vezet. S Krisztus azért említette a hitetlenséget, hogy megmutassa: milyen önmagában véve az emberek természete. Mivel a hit az a kötelék, mellyel Vele egyesülünk, így amíg nem hiszünk Benne, Rajta kívül és Tőle elválasztva vagyunk. Ezeknek a szavaknak a jelentősége nem más, mint ha ezt mondta volna: „Mikor eljön a Lélek, teljesen meggyőz majd arról, hogy tőlem függetlenül, a bűn uralkodik a világban", így tehát azért említi itt a hitetlenséget, mert ez választ el minket Krisztustól, aminek következtében semmink se marad, csak a bűn. Röviden, ezekkel a szavakkal ítéli el az emberi természet romlottságát és rosszaságát, nehogy úgy képzeljük, hogy Krisztus nélkül egy cseppnyi épség is volna bennünk.

10. *Igazság*. Figyelnünk kell a lépések sorrendjére, amit Krisztus állít fel. Most azt mondja, hogy a világot meg kell fedni (győzni) az igazság tekintetében, mert az emberek sohasem fogják éhezni és szomjúhozni az igazságot, hanem épp ellenkezőleg, megvetően elutasítanak minden vele kapcsolatosat, ha nem a bűnről való meggyőződés mozgatja őket. Ami konkrétan a hívőket illeti, meg kell értenünk, hogy nem képesek előrehaladást tanúsítani az evangéliumban mindaddig, amíg először meg nem aláztatnak, s ez nem történhet meg mindaddig, míg el nem ismerik bűneiket. Kétségtelenül a törvény sajátos hivatala az, hogy Isten ítélőszéke elé idézze a lelkiismeretünket, s félelemmel sújtsa azt, az evangélium azonban nem prédikálható helyesen, amíg nem vezeti az embereket a bűntől az igazsághoz, és a halálból az életbe. Ezért szükséges tehát a törvénytől kölcsönözni azt az első kijelentést (klauzulát), amiről Krisztus beszélt.

Az *igazság* (igazságosság) alatt itt azt kell értenünk, ami Krisztus kegyelmén keresztül tulajdoníttatik nekünk. Krisztus ezt belefoglalja az Ő Atyjához való felemeltetésébe, s nem minden jó ok nélkül, mert amint Pál kijelenti, hogy Ő a mi megigazulásunkért támasztatott fel (Rm4:25), s most oly módon ül az Atya jobbján, hogy minden neki adott tekintélyt gyakorol, s így töltsön be mindeneket (Ef4:10). Röviden, a mennyei dicsőségből tölti meg a világot az Ő igazságosságának édes illatával. S a Lélek az evangéliummal jelenti ki, hogy ez az egyetlen mód, amivel mi igazaknak számíttatunk. A bűn tekintetében való megfeddés után ez a második lépés, hogy a Léleknek meg kell győznie a világot arról, hogy mi a valódi igazságosság: nevezetesen hogy Krisztus a mennybemenetelével felállította az élet királyságát és most az Atya jobbján ül a valódi igazságosságot megerősítendő.

11. *Az ítélet*. Azoknak, akik az ítélet (κρίσεως) szó alatt kárhoztatást értenek, van némi érvük, mert rögtön ezután hozzáteszi, hogy *e világnak fejedelme megítéltetett*. Én azonban jobbnak tartok egy másik véleményt, nevezetesen hogy az evangélium fénye fellobbant, a Lélek megmutatja, hogy a világ visszatért a jó rend állapotába, amivel megdöntötte a Sátán tekintélyét, mintha azt mondta volna, hogy az a valódi helyreállítás, ami által minden dolog

megújul, mikor Krisztus egyedül birtokolja a királyságot, leigázván a Sátánt és győzelmet aratva felette. Az ítélet tehát azzal van szembeállítva, ami összezavarodott és rendetlenné vált, vagy röviden kifejezve, ez a zűrzavar ellentéte (της άταξίας), vagy nevezhetjük igazságnak olyan értelemben, amilyenben gyakran szerepel a Szentírásban. Az igeszakasz jelentése tehát az, hogy amíg a Sátán kormányoz, összekuszál és felforgat mindent Isten munkájában, mikor azonban Krisztus megfosztja a zsarnokságától, akkor a világ helyreáll, s a jó rend láthatóan elkezd uralkodni. Azaz, az, hogy a Lélek meggyőzi a világot az ítélet tekintetében, nem jelent mást, mint hogy legyőzvén a gonoszság hercegét, Krisztus helyreállítja mindazokat a dolgokat, amelyek korábban széttépettek és megrontattak.

12. *Még sok mondani valóm van hozzátok*. Krisztus mondanivalójának nem volt akkora hatása a tanítványaira, ami meggátolta volna abból származó tudatlanságukat, hogy még sok dologban tanácstalanok voltak, sőt, aligha kóstolhattak bele ama dolgok ízébe, ami teljes megelégedettséget adhatott volna nekik, mert ennek útjában állt a test gyengeségéből fakadó akadály. Nem is lehetett tehát másként, mint hogy ínségük tudata félelemmel és aggodalommal töltse el őket. Krisztus azonban azzal a vigasztalással kezeli ezt, hogy mikor megkapták a Lelket, új emberek lesznek, teljesen mások, mint akik korábban voltak.

De most el nem hordozhatjátok. Mikor azt mondja, hogy még sok mindent kell neki mondania, vagy ami fennköltebb, hogy nem lennének képesek elhordozni, célja az, hogy a jobb fejlődés reményével biztassa őket, hogy el ne veszítsék bátorságukat: a kegyelmet ugyanis, amit rájuk készült ruházni, nem a pillanatnyi érzéseikkel kell felbecsülniük, hisz oly messze vannak a mennytől. Röviden, arra utasítja őket, hogy vidámak és bátrak legyenek, bármilyen is legyen a jelenlegi állapotuk. Mivel azonban semmi más nem volt, csak a tanítás, amire támaszkodhattak, Krisztus emlékeztette őket arra, hogy azt hozzáigazította az ő felfogóképességükhöz, de mégis, várhatják, hogy nemsokára magasztosabb és bőségesebb tanítást fognak kapni. Mintha ezt mondta volna: „Ha az, amit hallottatok tőlem, nem elégséges a megerősítésetekhez, legyetek egy kicsit türelemmel, mert nemsokára, a Lélek tanítását megkapván nem lesz semmi másra szükségetek, Ő eltöröl majd minden tudatlanságot, ami most még bennetek van".

Felmerül azonban a kérdés: mi volt az, amit az apostolok még nem voltak képesek megtanulni? A pápisták, hogy koholmányaikat Isten orákulumaiként mutogassák, gonoszul megrontják ezt az igét. „Krisztus", mondják, „új kijelentéseket ígért az apostoloknak, ezért nem szabad kizárólagosan a Szentírásra hagyatkoznunk, mert itt valami mást is megígért a Szentírás mellett a követőinek". Először is, ha hajlandók Ágostonnal beszélni, könnyen kész a megoldás. Ő mondta: „Ha Krisztus hallgat, ki mondja meg közülünk, hogy ez, vagy az volt? Vagy ha valaki merészeli megmondani, miképpen bizonyítja? Ki olyan hebehurgya és hanyag, ha még az igazat is mondja, hogy isteni bizonyságtétel nélkül ragaszkodik hozzá, hogy íme, ez volt az, amit akkor az Úr úgy döntött, hogy nem mond el?" Van azonban a cáfolatnak egy biztosabb módja is Magának Krisztusnak a rögtön ezután következő szavaiból.

13. *De mikor eljő amaz, az igazságnak Lelke*. A Lélek, Akit Krisztus megígért az apostoloknak, az igazság tökéletes Mesterének, vagy Tanítójának jelentetik ki.[425] S mi másért lett volna megígérve, ha nem azért, hogy kézről kézre adja azt a bölcsességet, amit Tőle kaptak? A Lélek megadatott nekik, s az Ő vezetése és irányítása alatt látták el azt a hivatalt, amire ki lettek jelölve.

Elvezérel majd titeket minden igazságra. Maga a Lélek vezette el őket minden igazságra, mikor a tanításuk lényegét írták. Bárki képzeli azt, hogy bármit hozzá kell tenni a tanításukhoz, mintha az tökéletlen lenne, vagy csak félig befejezett, nemcsak az apostolokat vádolja meg tisztességtelenséggel, de a Lelket is káromolja. Ha az általuk megírt tanítás csak tanulóktól, vagy nem megfelelően képzett emberektől származna, a kiegészítése nem lenne

[425] "Maistre ou Docteur."

felesleges, de most, hogy a tanításukat tekinthetjük a nekik megígért és megadott kijelentés örökkévaló feljegyzésének, semmi sem tehető ahhoz, hogy a Szentlelket súlyosan meg ne sértenénk.

Mikor odajutnak, hogy konkrétan meg kell határozniuk, mik voltak az el nem hangzott dolgok, a pápisták rendkívül nevetségesen járnak el, mert meghatározzák azokat a titkokat, amiket az apostolok el nem hordozhattak. Ezek gyermekes ostobaságok, a legabszurdabb és hülyébb dolgok, amiket csak elképzelhetünk. Vajon azért kellett a Léleknek lejönni a mennyből, hogy az apostolok megtanulhassák: miféle ceremóniákkal kell beszentelni a csészéket az oltáraikon, megkeresztelni a templomi harangjaikat, megáldani a szenteltvizet és lebonyolítani a misét? Honnan veszik hát azok a bolondok és a gyermekek a tanításaikat, akik a legalaposabban ismerik mindezeket a dolgokat? Semmi sem nyilvánvalóbb, mint hogy a pápisták Istent gúnyolják, mikor azt állítják, hogy mindezek a dolgok a mennyből származnak, melyek ugyannyira emlékeztetnek Ceres, vagy Proserpina misztériumaira, mint amennyire eltérnek a Szentlélek tiszta bölcsességétől.

Ha nem akarunk hálátlanok lenni Istennel szemben, elégedjünk meg azzal a tanítással, aminek az apostolok írásait tekintik szerzőjének, mivel benne a mennyei bölcsesség legnagyobb tökéletessége adatik a tudtunkra, alkalmatosan arra, *hogy tökéletes legyen az Isten embere* (2Tim3:17). S ne adjunk magunknak szabadságot arra, hogy ezen túllépjünk, mert *a szélessége és hosszúsága és mélysége és magassága az Isten jóvoltának* Krisztusban jelentetett ki nekünk. Ez a tudás, ahogyan Pál tájékoztat minket, messze meghalad minden ismeretet (Ef3:18), s mikor kijelenti, hogy ebben *van a bölcsességnek és ismeretnek minden kincse elrejtve* (Kol2:3), nem valamiféle ismeretlen Krisztust agyal ki, hanem azt, Akit az ő prédikálásával olyan életszerűen festett le, hogy – amint a galatáknak mondja – *mintha ti köztetek feszíttetett volna meg* (Gal3:1). De hogy semmi kétség se maradjon Krisztus Maga magyarázza meg a saját szavaival, hogy mik azok a dolgok, amiket az apostolok még nem voltak képesek elhordozni.

A bekövetkezendőket megjelenti néktek. Egyesek ezt valójában a prófétálás lelkére korlátozzák, de véleményem szerint ez inkább a lelki királyság jövőbeli állapotát jelenti, amilyennek az apostolok nem sokkal az Ő feltámadása után látták, abban a pillanatban azonban még teljességgel képtelenek voltak felfogni. Nem ígér tehát nekik próféciákat azokról a dolgokról, amik majd a haláluk után fognak bekövetkezni, hanem csak azt akarja mondani, hogy az Ő királyságának természete nagyon más lesz, dicsősége pedig sokkal nagyobb, mint amit most elméik felfogni képesek. Pál apostol az efézusbelieknek írott levelében az első fejezettől a negyedik végéig ennek a rejtett bölcsességnek a titkait magyarázza, amit a mennyei angyalok is bámulattal tanulnak az egyháztól, így nem kell azt a pápa archívumaiban, vagy raktáraiban keresnünk.

Mert nem ő magától szól. Ez a megerősítése annak a kijelentésnek, hogy *elvezérel majd titeket minden igazságra*. Tudjuk, hogy Isten a forrása minden igazságnak, s Rajta kívül semmi sincs, ami szilárd, vagy biztos, így tehát az apostolok teljes bizalommal viseltethetnek a Lélek orákulumai iránt. Krisztus kijelenti, hogy ezek isteni orákulumok lesznek, mintha azt mondta volna, hogy minden dolog, amit a Szentlélek hoz, Istentől származik majd. S ezek a szavak nem vesznek el semmit a lélek fenségéből, mintha nem lenne Isten, vagy mintha alacsonyabbrendű lenne az Atyánál, hanem csak a mi felfogóképességünkhöz igazítottak. Annak oka ugyanis, hogy az Ő istenségét konkrétan említi, nem más, mint hogy a közöttünk levő fátyol miatt mi nem értjük, mekkora tisztelettel kell fogadnunk mindazt, amit a Lélek kijelent nekünk. Hasonlóképpen nevezi Őt a Szentírás máshol pecsétnek, amivel Isten törvénybe iktatja a mi üdvösségünket, valamint pecsétnek, mellyel elpecsételi azt a mi bizonyosságunkra (Ef1:13-14). Röviden, Krisztus azt akarta tanítani, hogy a Lélek tanítása nem ebből a világból való lesz, mintha légből kapott lenne, hanem a mennyei szentély titkos helyeiről származnak.

14. *Az engem dicsőít majd*. Krisztus most arra emlékezteti őket, hogy a Lélek nem valami újfajta királyság felállítása végett jön el, hanem inkább megerősíti azt a dicsőséget, amit az Atya adott Neki. Sokan ugyanis bolond módon azt képzelik, hogy Krisztus csak az első leckéket tanította meg, majd felsőbb iskolába küldte a tanítványait. Ezen a módon az evangéliumot azonos értékűre állítják be a törvénnyel, amiről az van megírva, hogy a Krisztusra vezérlő mestere volt az ókori embereknek (Gal3:24).

Ezt a hibát követte egy másik, ugyanúgy tűrhetetlen hiba, amikor is istenhozzádod intve Krisztusnak, mintha az Ő uralma véget ért volna, s Ő most semmi lenne, a Lelket állítják a helyére. Ebből a forrásból áradtak ki a pápaság és a mohamedanizmus szentségtörései. Jóllehet ez a két Antikrisztus sok vonatkozásban különböznek egymástól, abban az alapelvben mégis megegyeznek, hogy az evangéliumban kapjuk meg a legelső, a hitre vezető útmutatásokat,[426] de aztán valahol máshol kell keresnünk a tantétel ama tökéletességét, ami bevégezheti a tanulmányainkat. Ha a Szentírást idézzük a pápa ellenében, ő azzal vág vissza, hogy nem szabad rá korlátozódnunk, mivel eljött a Lélek és a Szentírás fölé emelt minket sok kiegészítéssel. Mohamed ahhoz ragaszkodik, hogy az Alkoránja nélkül az emberek mindig gyermekek maradnak. Azaz, a Lélek hamis színlelése megigézte a világot, hogy távolodjon le Krisztus egyszerű tisztaságától. Abban a pillanatban ugyanis, hogy a Lelket elválasztják Krisztus Ígéjétől, megnyílik az ajtó a mindenféle megtévesztés és csalás előtt. A becsapás hasonló módját próbálta meg napjainkban elkövetni sok fanatikus. Az írott tanítás túlontúl fantáziátlannak tűnt a számukra, ezért úgy döntöttek, hogy új, kijelentéseket tartalmazó teológiát agyalnak ki.

Látjuk, hogy a Krisztus által adott információ, hogy a Lélek, Akit Ő küld, Őt fogja dicsőíteni, egyáltalában nem haszontalan, mert ezzel akart tájékoztatni minket arról, hogy a Szentlélek hivatala nem más, mint Krisztus királyságának felállítása, valamint örökös fenntartása és megerősítése mindannak, amit Ő az Atyától kapott. Miért beszél akkor a Lélek tanításáról? Nem azért, hogy elvonjon minket Krisztus iskolájától, hanem inkább hogy megerősítse azt az Ígét, mellyel megparancsolja nekünk, hogy Rá figyeljünk, ellenkező esetben ugyanis elhomályosítaná Krisztus dicsőségét. Ennek oka, teszi hozzá Krisztus,

mert az enyémből vesz. Ezalatt azt érti, hogy azért kapjuk a Lelket, hogy élvezhessük Krisztus áldásait. Mert mit is ruház ránk? Hogy megmosathassunk Krisztus vérében, hogy a bűn kitöröltethessék belőlünk az Ő halála által, hogy a mi óemberünk megfeszíttethessék (Rm6:6), hogy az Ő feltámadása hatékony lehessen a mi újraformálásunkban az élet új mivoltára (Rm6:4), röviden, hogy mi részeseivé válhassunk az Ő javainak. Krisztustól elkülönítve tehát a Lélek semmit sem ruház ránk, hanem Krisztustól vesz, hogy megoszthassa velünk. Ugyanezt a nézetet kell vallanunk a tanításával kapcsolatosan is, mert Ő nem azért világosít meg minket, hogy azzal a legcsekélyebb mértékben is elvonjon Krisztustól, hanem hogy betöltse azt, mit Pál mond, hogy Krisztus bölcsességül lett nekünk (1Kor1:30), valamint hogy megmutassa a Krisztusban elrejtett kincseket (Kol2:3). Egyszóval a Lélek nem mással, mint Krisztus kincseivel gazdagít meg minket, hogy Ő mindenben megmutathassa a dicsőségét.

15. *Mindaz, a mi az Atyáé, az enyém*. Mivel egyesek azt gondolhatnák, hogy Krisztus az Atyától vette el, amit a magáénak mondott, elismeri, hogy mindent az Atyától kapott, amit velünk a Lélek által oszt meg. Mikor azt mondja, hogy *mindaz, ami az Atyáé, az Övé,* a Közbenjáró szerepében szól, mert nekünk az Ő teljességéből kell vennünk (Jn1:16). Mint mondtuk, Ő mindig rajtunk tartja a szemeit. Azt is látjuk viszont, hogyan csapja be az emberek többsége önmagát, mert mellőzik Krisztust, és különböző kacskaringós ösvényeken járva keresik Istent.

[426] "Les premieres instructions pour estre amenez a la droite foy."

Más igemagyarázók ezeket a szavakat úgy magyarázzák, hogy mindaz, ami az Atyáé, ugyanúgy a Fiúé is, mivel Ő ugyanaz az Isten. Itt azonban nem az Ő rejtett és belső hatalmáról beszél, hanem arról a hivatalról, amire kijelöltetett, hogy felénk ellássa azt. Röviden, az Ő javairól beszél, hogy azok élvezetére hívhasson meg minket, s a Lelket azon ajándékok közé sorolja, melyeket tulajdonképpen az Ő kezéből kapunk.

16. Egy kevés idő, és nem láttok engem;[427] és ismét egy kevés idő, és megláttok majd engem: mert én az Atyához megyek.

17. Mondának azért az ő tanítványai közül egymásnak: Mi az, a mit nékünk mond: Egy kevés idő, és nem láttok engem; és ismét egy kevés idő, és megláttok majd engem; és: mert én az Atyához megyek?

18. Mondának azért: Mi az a kevés idő, a miről szól? Nem tudjuk, mit mond.

19. Megérté azért Jézus, hogy őt akarnák megkérdezni, és monda nékik: Arról tudakozzátok-é egymást, hogy azt mondám: Egy kevés idő, és nem láttok engem; és ismét egy kevés idő, és megláttok majd engem?

20. Bizony, bizony mondom néktek, hogy sírtok és jajgattok ti, a világ pedig örül: ti szomorkodtok, hanem a ti szomorúságtok örömre fordul.

16. *Egy kevés idő, és nem láttok engem*. Krisztus gyakorta figyelmeztette előre az apostolit az Ő eltávozásáról, részben azért, hogy nagyobb bátorsággal legyenek képesek azt elviselni, részben azért, hogy buzgóbban vágyakozzanak a Lélek kegyelmére, melyre nem túlságosan vágytak mindaddig, míg Krisztus testben velük volt. Óvakodnunk kell tehát attól, nehogy belefáradjunk annak olvasásába, amit Krisztus nem ok nélkül ismételget oly gyakran. Először is azt mondja, hogy nemsokára elvétetik tőlük, s mikor megfosztatnak az Ő jelenlététől, amire eddig kizárólagosan támaszkodtak, továbbra is szilárdak maradhatnak. Azután megígéri nekik, hogy mi fogja kárpótolni őket az Ő távollétéért, sőt még azt is megígéri, hogy miután eltávozott, hamarosan visszajön hozzájuk, csak éppen más módon, nevezetesen a Szentlélek jelenlétével.

És ismét egy kevés idő, és megláttok majd engem. Ezt a második mondatot sokan mégis másképpen magyarázzák: „Megláttok majd, mikor feltámadtam a halálból, de csak rövid időre, mert utána hamarosan a mennybe megyek". Én azonban nem gondolom, hogy ezeknek a szavaknak ez lenne a jelentése. Éppen ellenkezőleg, Ő ezzel a vigasztalással, miszerint nem tart soká, a távozása miatt érzett szomorúságukat enyhíti és csillapítja. Ezzel felnagyítja a Lélek ama kegyelmét, mely által folytonosan velük lesz, mintha azt ígérte volna, hogy rövid idő múlva vissza fog térni, ezért nem fogják soká nélkülözni a jelenlétét.

Azt sem kell furcsának gondolnunk, hogy azt mondja, látható lesz, mikor majd a Lélek által lakozok a tanítványokban, mert jóllehet testi szemekkel[428] nem lesz látható, jelenléte mégis ismeretes lesz a kétségtelen hitbéli megtapasztalása által. Amit Pál tanít nekünk az tényleg igaz, hogy a hívők, amíg a Földön maradnak, távol vannak az Úrtól, mert hitben járnak, nem látásban (2Kor5:6-7). De ugyanúgy igaz az is, hogy ezalatt büszkélkedhetnek azzal, hogy Krisztus hit által bennük lakozik, hogy úgy egyesülnek Vele, mint a tagok a Fővel és Vele együtt birtokolják a mennyet reménység által. Azaz, a Lélek kegyelme tükör, melyben Krisztus akar megmutatkozni általunk, ahogyan Pál is mondja: „ha ismertük is Krisztust test szerint, de már többé nem ismerjük. Azért ha valaki Krisztusban van, új teremtés az" (2Kor5:16-17).

Mert én az Atyához megyek. Egyesek úgy magyarázzák ezeknek a szavaknak a jelentését, hogy Krisztust többé már nem látják a tanítványai, Ő a mennyekben lesz, ők pedig a Földön. Ami engem illet, én inkább a második mondatra vonatkoztatom, mármint „*ismét*

[427] "Et vous ne me verrez point;" — "és nem fogtok látni engem."
[428] "Combien qu'il ne soit point veu des yeux corporels."

egy kevés idő, és megláttok majd engem, mert az én halálom nem megsemmisülés, mely elválaszt engem tőletek, hanem átmenet a mennyei dicsőségbe, ahonnan az én mennyei hatalmam még rátok is kiárad". Véleményem szerint tehát azt akarta tanítani, mi lesz az Ő halála utáni állapota, hogy megelégedjenek az Ő lelki jelenlétével, s ne gondolják azt, hogy bármiféle veszteség érte őket, mert már többé nem él közöttük halandó emberként.

19. *Megérté azért Jézus, hogy őt akarnák megkérdezni*. Jóllehet időnként úgy tűnik, hogy az Úr a süketeknek beszél, végül orvosolja tanítványainak tudatlanságát, hogy tanítása ne legyen haszontalan. A mi kötelességünk arra törekedni, hogy felfogásunk lassúsága mellé ne társuljon büszkeség, vagy tudatlanság, hanem épp ellenkezőleg, alázatosaknak és tanulni vágyóknak mutatkozzunk.

20. *Sírtok és jajgattok*. Megmutatja, miért mondta el, hogy eltávozása küszöbön áll, s egyidejűleg hozzáteszi a gyors visszatérés ígéretét. Azért tette ezt, hogy jobban megérthessék: a Lélek segítsége rendkívül szükséges. „Kemény és komoly kísértés", mondja, „vár rátok, mert mikor a halálom következtében távozom tőletek, a világ hirdetni fogja a felettetek aratott győzelmét. A legmélyebb fájdalmat fogjátok érezni. A világ boldognak mondja majd magát, titeket pedig nyomorultaknak. Úgy döntöttem tehát, hogy ellátlak benneteket a szükséges fegyverekkel ehhez a háborúhoz". Leírja azt az időtartamot, mely az Ő halála és a Szentlélek kitöltetése között telt el,[429] mert arra az időre a hitük, úgymond, padlót fogott és kimerült.

A ti szomorúságtok örömre fordul. Arra az örömre gondol, amit a Lélek vétele után éreztek. Nem mintha utána mentesek lettek volna minden szomorúságtól, hanem minden szomorúságot, melyet el kellett viselniük, elnyel a lelki öröm. Tudjuk, hogy az apostolok, ameddig csak éltek, komoly háborút vívtak, aljas szidalmakat tűrtek el, így sok okuk volt a sírásra és jajgatásra, de megújulván azonban a Lélek által félretették korábbi, gyengeségükkel kapcsolatos meggyőződésüket, s magasztos hősiességgel tapostak le minden gonoszt, amit el kellett tűrniük. Itt tehát egy összehasonlítást látunk a pillanatnyi gyengeségük, valamint a hamarosan nekik adandó Lélek ereje között, mert bár egy ideig a vereség határára kerültek, később mégis nemcsak bátran harcoltak, de dicsőséges győzelmet is arattak erőfeszítéseik közepette. Azt is észre kell venni, hogy az evangélista nemcsak a Krisztus feltámadása és az apostolok halála közötti időszakra mutat, hanem arra az időszakra is, ami ezután következett, mintha Krisztus ezt mondta volna: „Elterültök, mondhatni, egy rövid időre, de mikor a Szentlélek újra feltámaszt benneteket, új öröm kezdődik, ami folytonosan növekedni fog, míg befogadtatván a mennyei dicsőségbe, a ti örömetek tökéletes nem lesz".

21. Az asszony mikor szül, szomorúságban van, mert eljött az ő órája: de mikor megszűli az ő gyermekét, nem emlékezik többé a kínra az öröm miatt, hogy ember született e világra.

22. Ti is azért most ugyan szomorúságban vagytok, de ismét meglátlak majd titeket, és örülni fog a ti szívetek, és senki el nem veszi tőletek a ti örömeteket.

23. És azon a napon nem kérdeztek majd engem semmiről. Bizony, bizony mondom néktek, hogy a mit csak kérni fogtok az Atyától az én nevemben, megadja néktek.

24. Mostanáig semmit sem kértetek az Atyától az én nevemben: kérjetek és megkapjátok, hogy a ti örömetek teljes legyen.

21. *Az asszony mikor szül*. Egy összehasonlítást alkalmaz az imént tett kijelentése megerősítésére, vagy inkább még világosabban kifejezi annak jelentését, hogy nemcsak a szomorúságuk fordul majd örömre, hanem hogy önmagában az öröm alapja és oka. Gyakorta megtörténik, hogy mikor a balsorsot a bővülködés követi, az emberek elfelejtik előző

[429] "Et le jour que le S. Esprit fut envoye."

bánatukat, és fenntartás nélkül átadják magukat az örömnek. Az örömöt megelőző bánat azonban mégsem az öröm oka. Krisztus azt mondja, hogy az általuk az evangéliumért elszenvedett szomorúság hasznos lesz. Valóban, minden szomorúság eredménye nem lehet más, csak kedvezőtlen, amíg meg nem áldatik Krisztusban. Mivel azonban Krisztus keresztje mindig tartalmazza önmagában a győzelmet, Krisztus joggal hasonlítja a belőle fakadó bánatot a szülő nő szomorúságához, aki akkor kapja meg a jutalmát, mikor mint anyát, felvidítja a gyermek születése. Az összehasonlítás nem állná meg a helyét, ha a szomorúság nem eredményezne örömöt Krisztus tagjaiban, mikor részeseivé válnak az Ő szenvedéseinek pont úgy, ahogyan a szülés az asszonynál a születés oka. Az összehasonlítást abban a vonatkozásban is vonatkoztatni kell, hogy bár a nő szomorúsága nagyon komoly, gyorsan elmúlik. Nem kis vigasztalás volt az apostoloknak tehát, mikor meghallották, hogy szomorúságuk nem lesz tartós.

Most el kell sajátítanunk ennek a tantételnek a használatát. Krisztus Lelke által megújulva olyan örömöt kell magunkban éreznünk, mely eltöröl minden a nyomorúságunkkal kapcsolatos érzést. Azt mondom, hasonlítanunk kell a szülő nőkre, akikben a megszületett gyermek puszta látványa olyan hatást kelt, hogy fájdalmaik tovább már nem fájnak. Mivel azonban nem kaptunk többet, csak az első zsengéket, s azokat is nagyon kis mennyiségben, úgyszólván alig ízlelünk néhány cseppet a lelki boldogságból, ami enyhíti bánatunkat és csillapítja annak keserűségét. Ám még ez a kis mennyiség is megmutatja, hogy azok, akik hit által szemlélik Krisztust, oly messze állnak attól, hogy a bánat valaha is legyőzze őket, hogy még a legnagyobb szenvedéseik közepette is rendkívül nagy örömmel örvendeznek.

Mivel azonban „az egész teremtett világ egyetemben fohászkodik és nyög” a megváltás utolsó napjáig (Rm8:22-23), tudjuk meg, hogy nekünk is nyögnünk kell mindaddig, míg meg nem szabadulván a jelenvaló élet szüntelen megpróbáltatásaitól, meg nem nyerjük hitünk gyümölcsének teljes látványát. Az egészet néhány szóban összefoglalandó, hívők olyanok, mint a szülő nők, mert Krisztusban újjászületvén még nem léptek be Isten mennyei királyságába és az áldott életbe, s azért hasonlítanak a vajúdó terhes nőkhöz, mert a test börtönébe zárva sóhajtoznak azután az áldott állapot után, ami a reménység mögött rejtőzik.

22. *És senki el nem veszi tőletek a ti örömeteket*. Az öröm értékét hatalmas mértékben megnöveli annak tartóssága, mert ebből az következik, hogy a megpróbáltatások könnyűek, és türelemmel el kell tűrnünk azokat, hisz csak rövid ideig tartanak. Ezekkel a szavakkal Krisztus arra emlékeztet minket, hogy micsoda is a valódi öröm természete. A világnak hamarosan el kell veszítenie az örömét, melyet csak a mulandó dolgokban keres, nekünk tehát Krisztus feltámadásához kell jönnünk, melyben benne rejlik az örökkévaló szilárdság.

De ismét meglátlak majd titeket. Mikor azt mondja, hogy *majd meglátlak*, ezalatt azt érti, hogy meg fogja őket látogatni a Lélek kegyelmével, hogy folytonosan élvezhessék az Ő jelenlétét.

23. *És azon a napon nem kérdeztek majd engem semmiről*. Miután megígérte a tanítványainak, hogy örömük származik majd a rendíthetetlen szilárdságukból és bátorságukból, most a Lélek másfajta kegyelméről beszél, mely megadatik majd nekik, nevezetesen hogy az értelem akkora fényét kapják, ami a mennyei titkok magasságába emeli majd őket. Abban a pillanatban oly lassúak voltak, hogy a bármiféle legkisebb nehézség is húzódozásra késztette őket. Ahogyan az ábécét tanuló gyerekek sem képesek elolvasni egyetlen verssort sem anélkül, hogy gyakran megállnának, így Krisztus majdnem minden szava sebet ütött rajtuk, s ez akadályozta fejlődésüket. Nem sokkal ezután azonban, megvilágosíttatván a Szentlélek által, már nem volt semmi, ami meggátolta volna őket abban, hogy megismerkedjenek Isten bölcsességével, azaz mondhatni, hogy botladozás nélkül mozogjanak Isten titkai között. Igaz, az apostolok akkor sem szűntek meg kérdezni Krisztust, mikor a bölcsesség legmagasabb fokára jutottak, ez azonban csak egy összehasonlítás a két

állapot között. Mintha Krisztus azt mondta volna, hogy a tudatlanságuk ki lesz javítva, így ahelyett, hogy megállnának – amint ekkor még történt – a legkisebb akadály előtt, majd nehézség nélkül hatolnak be a legmélyebb titkokba. Ez a Jeremiás könyvéből származó igevers jelentése: „És nem tanítja többé senki az ő felebarátját, és senki az ő atyjafiát, mondván: Ismerjétek meg az Urat, mert ők mindnyájan megismernek engem, kicsinytől fogva nagyig, azt mondja az Úr" (Jer31:34).

A próféta szándékosan nem veszi el, vagy teszi félre a tanítást, aminek meg kell maradnia a legélénkebb állapotában Krisztus királyságában, hanem azt állítja, hogy mikor valamennyien Istentől tanítottak lesznek, semmi hely nem marad többé ennek a hatalmas tudatlanságnak a számára, ami most fogva tartja az emberek elméit, azaz mikor Krisztus, az igazság Napja (Mal4:2) megvilágosítja őket az Ő Lelkének sugaraival. Egyébként bár az apostolok rendkívül hasonlítottak a gyermekekre, vagy inkább a fatuskókra, mintsem az emberekre, jól tudjuk, mivé váltak hirtelenjében, miután élvezhették a Szentlélek tanítását.

A mit csak kérni fogtok az Atyától az én nevemben. Megmutatja, honnan kapják majd ezt az új képességet. Onnan, hogy a hatalmukban fog állni szabadon venni annyit, amennyire csak szükségük van Istenből, a bölcsesség forrásából, mintha azt mondta volna: „Nem kell félnetek attól, hogy nélkülözni fogjátok a megértés ajándékát, mert az én Atyám készen áll majd az áldások bőségével nagylelkűen meggazdagítani titeket". Emellett ezekkel a szavakkal arról is tájékoztat, hogy a Lélek nem oly módon ígértetik meg, hogy azok, akiknek megígértetik, lustán és tétlenül várhatják, hanem éppen ellenkezőleg, szorgalmasan belemerülhetnek a nekik felkínált kegyelem keresésébe. Röviden, kijelenti, hogy abban az időben le fogja tenni a Közbenjáró hivatalát, így bármit, amit ők maguk kérnek, Ő maga fog megszerezni az Atyától bőségesen, az imáikon felül.

Itt azonban felmerül egy nehéz kérdés. Vajon ez volt az első alkalom, amikor az emberek *Krisztus nevében* kezdték segítségül hívni Istent? Isten ugyanis semmi más módon nem békíthető ki az emberekkel, csakis a Közbenjáró kedvéért. Krisztus itt a jövőről beszél, mikor a mennyei Atya megadja a tanítványoknak mindazt, amit az Ő (Krisztus) nevében fognak kérni. Ha ez egy új és szokatlan kegy, akkor ebből arra következtethetünk, hogy amíg Krisztus itt élt a Földön, még nem gyakorolta a Pártfogó hivatalát, hogy Rajta keresztül a hívők imái elfogadhatóvá váljanak Isten számára. Ez még világosabban kiderül abból, ami rögtön ezután következik.

24. *Mostanáig semmit sem kértetek az Atyától az én nevemben*. Valószínű, hogy az apostolok tartották magukat az imádkozásnak azokhoz a szabályaihoz, melyek a törvényben voltak lefektetve a számukra. Tudjuk, hogy az ősatyák nem szoktak Közbenjáró nélkül imádkozni, mert Isten sok gyakorlattal az imádkozásnak erre a formájára tanította őket. Látták, amint a főpap belép a szentek szentjébe az egész nép nevében, látták a mindennapi áldozatokat, hogy az egyház imái elfogadhatók legyenek Isten számára. Ez volt tehát a hit egyik alapelve, hogy az Istenhez intézett imák közbenjáró nélkül elhamarkodottak és haszontalanok voltak. Krisztus már elég világosan bizonyságot tett a tanítványainak arról, hogy Ő a Közbenjáró, tudásuk azonban olyannyira homályos volt, hogy még nem voltak képesek az Ő nevében helyesen megformálni imáikat.

Nincs abban semmi abszurditás azt mondani, hogy Istenhez imádkoztak a Közbenjáróba vetett meggyőződéssel a törvény parancsa szerint, de mégsem értették teljesen és tisztán, hogy ez mit is jelentett. A templom függönye még egyben volt, Isten fensége még el volt rejtve a kerubok árnyéka alatt, s az igazi Főpap még nem lépett be a mennyei szentélybe, hogy közbenjárjon a népéért, s még nem szentelte meg az utat a vérével. Nem kell tehát csodálkoznunk, ha még nem volt úgy elfogadva Közbenjáróként, mint ahogyan manapság, mikor is megjelenik az Isten előtt a mennyben, s kiengeszteli Őt irántunk az Ő áldozatával, hogy mi, nyomorult emberek bátran odaállhassunk Ő elé. Mert valóban, miután Krisztus befejezte a bűnért való engesztelést, befogadtatott a mennybe és nyilvánosan a

Közbenjáró szerepébe lépett. Oda kell azonban figyelnünk annak a mondatnak a gyakori ismételgetésére, miszerint Krisztus nevében kell imádkoznunk. Ez arra tanít minket, hogy Isten nevében bűnös megszentségtelenítése, mikor valaki, kihagyván Krisztust a képből, egyedül merészel megjelenni Isten ítélőszéke előtt. S ha azt a meggyőződést mélyen belevéssük az elménkbe, hogy Isten akarattal és bőségesen megadja nekünk mindazt, amit az Ő Fia nevében kérünk, nem fogunk ide-oda szaladgálni, különböző közbenjárók segítségét kérve, hanem megelégszünk ezzel az egyetlen Közbenjáróval, Aki oly gyakran és oly kedvesen ajánlja fel a munkálkodását a mi javunkra. Azt olvassuk, hogy Krisztus nevében imádkozunk, mikor Közbenjárónkként fogadjuk el Őt, hogy engesztelje ki és tegye jóindulatúvá irántunk az Atyát,[430] még ha konkrétan nem is mondjuk ki az Ő nevét a szánkkal.

Kérjetek és megkapjátok. Ez az Ő megnyilatkozásának idejére vonatkozik, ami már küszöbön állt. Annál inkább megbocsáthatatlanok azok, akik napjainkban elhomályosítják ezt a tantételt a szentek állítólagos közbenjárásaival. Az embereknek az Ószövetség alatt[431] a főpapra kellett nézniük (aki csak mint képmás és árnyék adatott nekik),[432] valamint az állataldozatokra, valamennyiszer csak imádkozni akartak. Mi tehát a hálátlanoknál is rosszabbak vagyunk, ha nem irányítjuk minden érzékszervünket az igazi Főpapra, Aki Engesztelőként mutatkozott be nekünk, hogy szabad és azonnali bejutásunk lehessen Isten dicsőségének trónjához. Végül hozzáteszi,

hogy a ti örömetek teljes legyen. Ezalatt azt érti, hogy semmi sem fog hiányozni, ami még hozzájárulhatna az összes áldás tökéletes élvezetéhez, vágyaink eléréséhez, és a csendes elégedettséghez, feltéve, hogy az Ő nevében kérjük Istentől mindazt, amire szükségünk van.

25. Ezeket példázatokban mondottam néktek; de eljő az idő, mikor nem példázatokban beszélek majd néktek, hanem nyiltan beszélek néktek az Atyáról.

26. Azon a napon az én nevemben kértek majd: és nem mondom néktek, hogy én kérni fogom az Atyát ti érettetek;

27. Mert maga az Atya szeret titeket, mivelhogy ti szerettetek engem, és elhittétek, hogy én az Istentől jöttem ki.

28. Kijöttem az Atyától, és jöttem e világba: ismét elhagyom e világot, és elmegyek az Atyához.

28. *Ezeket példázatokban mondottam néktek*. Krisztus szándéka a tanítványok bátorítása volt, hogy jó reménységet táplálván a jobb fejlődés iránt, ne gondolják, hogy a most hallott tanítás haszontalan, legyen bár nagyon csekély az, amit most megértenek belőle. Efféle gyanú ugyanis oda vezethette volna őket, hogy azt feltételezzék: Krisztus nem is akar érthető lenni, s szándékosan tartja őket bizonytalanságban. Ezért jelenti ki, hogy hamarosan észlelik majd ennek a tanításnak a gyümölcsét, ami a homályosságával most visszatetszést kelthet az elméikben. A משל (mashal) héber szó időnként példabeszédet jelent, mivel azonban a példázatok rendszerint szóképeket és jelképeket tartalmaznak, ezért adta a héber a משלים (meshalim) nevet a rejtvényeknek és nevezetes mondásoknak, amiket a görögök ἀποφθέγματα-nak neveznek, ami majdnem mindig valamiféle kétértelműséget, vagy homályosságot rejt magában. A jelentés tehát ez: „Most úgy gondoljátok, hogy túlságosan is átvitt értelemben beszélek, s nem világos és közvetlen nyelvezettel, de hamarosan a szokásosabb módon beszélek majd veletek annak érdekében, hogy semmi se maradjon rejtélyes, vagy nehéz számotokra a tanításomban”.

Most látjuk, amit nemrég említettem, hogy mindez a tanítványok bátorítására szolgált, bemutatván nekik a nagyobb fejlődés elvárhatóságát, hogy ne vessék el a tanítást azért, mert

[430] “A fin qu’il nous reconcile, et nous face trouver grace envers son Pere.”
[431] “Le peuple sous l’Ancien Testament.”
[432] “Qui luy estoit donne pour figure et ombre.”

most még nem értik. Ha ugyanis minket nem a nyereség reménysége mozgat, a tanulási vágy elkerülhetetlenül kihűl. A tény azonban világosan megmutatja, hogy Krisztus nem szándékosan homályos fogalmakban beszélt, hanem egyszerű, sőt otthonos stílusban szólt a tanítványokhoz, azonban az ő tudatlanságuk oly hatalmas volt, megdöbbenéssel csüngtek az ajkain. Ez a homályosság tehát nem annyira a tanításban, mint az ő értelmükben rejlett. A valóban, ugyanez velünk is megtörténik manapság, mert nem minden jó ok nélkül kapja Isten Ígéje azt az ajánlást, hogy a mi világosságunk (Zsolt119:105, 2Pt1:19). Fényét azonban a mi sötétségünk annyira elhomályosítja, hogy amit hallunk, az puszta allegóriának tűnik a számunkra. Amiképpen a próféta által is azzal fenyeget, hogy a hitetlenek és az elvetettek számára olyan barbárnak fog tűnni, mintha dadogó lenne a nyelve (Ézs28:11), illetve amint Pál mondja, hogy „leplezett a mi evangyéliomunk, azoknak leplezett, a kik elvesznek: A kikben e világ Istene megvakította a hitetlenek elméit" (2Kor4:3-4), így a gyengék és tudatlanok számára rendszerint olyan zűrzavarosnak tűnik, amit nem lehet megérteni. Mert bár az apostolok értelme nem sötétedett el teljességgel, a hitetlenekhez hasonlóan mondhatni, felhő borítja. Azaz, Isten megengedi, hogy egy ideig buták legyünk annak érdekében, hogy a saját nyomorúságunkról való meggyőződéssel megalázzon bennünket, de azok, akiket az Ő Lelkével megvilágosít, olyan fejlődésen vezeti keresztül, hogy az Íge ismertté és ismerőssé válik a számukra. Ugyanez a jelentése a következő mondatnak is:

de eljő az idő, azaz hamarosan bekövetkezik, *mikor nem példázatokban beszélek majd néktek*. A Szentlélek természetesen semmi másra nem tanította az apostolokat, mint amit már Magának Krisztusnak a szájából hallottak, de megvilágítván a szíveiket, előzte a sötétségüket, így mondhatni új és más módon hallották meg Krisztust beszélni, s könnyen megértették, amit mondani akart.

Hanem nyiltan beszélek néktek az Atyáról. Mikor azt mondja, hogy az Atyáról beszél majd nekik, az arra emlékeztet minket, hogy a tanításának célja az, hogy Istenhez vezessen, Akiben rejlik a valódi boldogság. Marad azonban egy másik kérdés: Miképpen mondja máshol, hogy „néktek megadatott, hogy érthessétek a mennyek országának titkait" (Mt13:11)? Itt ugyanis elismeri, hogy példázatokban beszélt hozzájuk, ott azonban különbséget tesz közöttük és a többi ember között, a többieknek ugyanis példázatokban beszélt (Mt13:13). Erre azt mondom, hogy az apostolok tudatlansága nem volt oly nagy, hogy legalábbis kissé ne értették volna meg, mit mondott neki a Mesterük, ezért tehát nem ok nélkül zárja ki őket a vakok soraiból. Most azért mondja, hogy a beszélgetéseik mindezidáig példázatokban hangzottak el, mert összehasonlítást tesz a megértésnek azzal a tiszta fényével, amit hamarosan megad nekik a Lélek kegyelme által. Mindkét kijelentés igaz tehát, miszerint a tanítványok messze felette álltak azoknak, akik nem élvezték az evangélium szavát, ám mégis olyanok voltak, mint az ábécét tanuló gyermekek ahhoz az új bölcsességhez hasonlítva, amit a Szentlélek ruházott rájuk.

26. *Azon a napon az én nevemben kértek majd*. Megismételi az okot, amiért a mennyei kincsek oly nagylelkűen feltárultak. Azért, mert Krisztus nevében kérték, amire szükségük volt, s Isten nem tagad meg semmit, amit az Ő Fiának nevében kérnek Tőle. Látszólag azonban ellentmondás rejlik a szavakban, mert Krisztus rögtön hozzáteszi, hogy Neki már majd nem kell kérnie az Atyát. Nos, mi célt szolgál az Ő nevében való imádkozás, ha Ő már nem látja el a Közbenjáró hivatalát? Másik igeversben János a mi Szószólónknak nevezi Őt (1Jn2:1), továbbá Pál is arról tesz bizonyságot, hogy Krisztus most közbenjár értünk (Rm8:34), s ugyanezt erősíti meg a zsidókhoz írott levél szerzője is, aki kijelenti, hogy Krisztus mindenha él, hogy esedezzék értünk (Zsid7:25). Erre azt mondom, hogy ebben a versben Krisztus nem abszolút módon mondja, hogy Ő nem lesz Közbenjáró, hanem csak azt, hogy az Atya oly kegyes lesz a tanítványok iránt, hogy minden nehézség nélkül, szabadon megad nekik mindent, amit csak kérnek. „Az én Atyám", mondja, fogad majd benneteket és

annak a nagy szeretetnek az alapján, amit irántatok érez, nem követeli meg a Közbenjárót, Aki egyébként a ti nevetekben szólna".

Emellett mikor Krisztus azt mondja, hogy közbenjár az Atyánál értünk, ne vessük bele magunkat holmi testies képzelgésekbe, mintha az Atya előtt térdelve alázatosan esdekelne a mi nevünkben. Az Ő áldozatának értéke, amivel egykor megbékítette Istent, mindig erőteljes és hatékony, a vér, amit a mi bűneinkért való engesztelésül ontott ki, valamint az Általa tanúsított engedelmesség a folytonos közbenjárás érettünk. Ez figyelemre méltó vers, melyből megtanuljuk, hogy a mennyei Atya[433] szíve azonnal a miénk, amint az Ő Fiának nevét helyezzük Elébe.

27. *Mivelhogy ti szerettetek engem*. Ezek a szavak azt juttatják eszünkbe, hogy az Istennel való egységünk egyetlen köteléke a Krisztussal való egységünk, Vele pedig ama hit által egyesülünk, ami nem megparancsoltatik, hanem őszinte vonzalomból fakad, amit Ő a szeretet szóval ír le. Egyetlen ember sem hisz ugyanis Krisztusban anélkül, hogy készséggel be is ne fogadná Őt, így tehát ezzel az Ígével jól kifejezte a hit erejét és természetét. Ám ha Isten csak akkor kezd el szeretni minket, miután mi már szeretjük Krisztust, abból az következnék, hogy az üdvösség kezdete bennünk rejlik, mivel előre láttuk Isten kegyelmét. A Szentírás számos más igeverse mond azonban ellent ennek a feltevésnek. Isten azt ígérte, hogy megszeretteti Magát velünk, s János is azt mondja: „Nem abban van a szeretet, hogy mi szerettük az Istent, hanem hogy ő szeretett minket" (1Jn4:10).[434] Felesleges lenne összeszedni a sok igeverset, mert semmi sem bizonyosabb, mint hogy az Úr *azokat, a melyek nincsenek, előszólítja mint meglevőket* (Rm4:17), feltámasztja a halottakat (Lk7:22), egyesíti Magával azokat, akik idegenek voltak (Ef2:12), hússzívet ad a kőszív helyett (Ez36:26), kijelenti Magát azoknak, akik nem keresik (Ézs65:1, Rm10:20). Azt mondom, Isten az embereket titkos módon szereti, mielőtt elhívná őket, ha a választottak között vannak, mert már azelőtt szereti az Övéit, hogy megteremtené őket. Mivel azonban még nincsenek Vele kibékülve, joggal számíttatnak Isten ellenségei közé, amint Pál is mondja: „mikor ellenségei voltunk, megbékéltünk Istennel az ő Fiának halála által" (Rm5:10).

Azon az alapon mondja, hogy Isten szeret minket, ha mi szeretjük Krisztust, mert megvan nekünk az Ő atyai szeretetének záloga, Akitől pedig korábban visszahőköltünk, mint megsértett Bíránktól.

28. *Kijöttem az Atyától*. Ez a kifejezésmód felhívja a figyelmünket a Krisztusban rejlő isteni hatalomra. A Krisztusba vetett hitünk ugyanis nem lenne állhatatos, ha nem látnánk isteni hatalmát, mert halála és feltámadása, a hit két pillére, csekély haszonnal járnának a számunkra, ha nem kapcsolódna hozzá mennyei hatalom. Most megértjük, milyen módon kell Krisztust szeretnünk. A szeretetünknek olyan természetűnek kell lennie, hogy hitünk Isten célját és hatalmát szemlélje, Aki segédkezet nyújt nekünk. Nekünk ugyanis nem szabad hűvösen fogadni azt a kijelentést, hogy Ő az Atyától jött ki, hanem azt is meg kell értenünk, mik okból és mi céllal jött ki, nevezetesen hogy *bölcsességül legyen nékünk Istentől, és igazságul, szentségül és váltságul* (1Kor1:30).

Ismét elhagyom e világot, és elmegyek az Atyához. Ezzel a második mondattal rámutat, hogy az Ő hatalma állandó – a tanítványok ugyanis gondolhatták, hogy csak átmeneti áldás volt az, hogy Megváltóként a világba jött. Azért mondta, hogy elmegy az Atyához, hogy teljesen biztosak lehessenek benne: semmiféle Általa hozott áldást sem veszítenek el az Ő eltávozása miatt, mivel a mennyei dicsőségéből az ő halálának és feltámadásának erejét és hatékonyságát ontja a világra. Így tehát akkor hagyta el a világot, mikor félretéve a mi

[433] "Le coeur du Pere celeste."

[434] Emlékezetből idézve a szerző két igeverset olvaszt össze, Az első az 1Jn4:10, „Nem abban van a szeretet, hogy mi szerettük az Istent, hanem hogy ő szeretett minket", a másik az 1Jn4:19, „ Mi szeressük őt; mert ő előbb szeretett minket!" – *a szerk.*

gyengeségeinket, befogadtatott a mennybe, s az Atya jobbjára ült, hogy kezébe vehesse az egész világ feletti uralom királyi pálcáját.[435]

29. Mondának néki az ő tanítványai: Ímé, most nyiltan beszélsz és semmi példázatot nem mondasz.

30. Most tudjuk, hogy te mindent tudsz, és nincs szükséged arra, hogy valaki téged megkérdezzen: erről hiszszük, hogy az Istentől jöttél ki.

31. Felele nékik Jézus: Most hiszitek?

32. Ímé eljő az óra, és immár eljött, hogy szétoszoljatok kiki az övéihez, és engem egyedül hagyjatok; de nem vagyok egyedül, mert az Atya velem van.

33. Azért beszéltem ezeket néktek, hogy békességetek legyen én bennem. E világon nyomorúságtok lészen; de bízzatok: én meggyőztem a világot.

29. *Mondának néki az ő tanítványai*. Ez mutatja, mekkora volt ennek a vigasztalásnak a hatékonysága, mert hirtelen a nagy vidámság állapotába hozta azokat az elméket, melyek előzőleg összetörtek és lehangoltak voltak. Mégis bizonyos, hogy a tanítványok teljesen nem értették meg Krisztus szavainak a jelentését. Bár nem voltak erre képesek, a puszta illata felfrissítette őket. Mikor felkiáltanak, hogy a Mesterük nyíltan, példázatok nélkül beszél, nyelvezetük természetesen túlzó, de mégis őszintén azt mondják ki, amit éreznek. Ugyanezt tapasztaljuk meg mi is manapság, mert azok, akik csak keveset kóstoltak meg az evangélium tanításából, jobban lángra lobbannak, és nagyobb energiát éreznek a hitnek abban a csekély mértékében, mintha Platon összes művét megismernék. Sőt mi több, az utak, amiket Isten Lelke hoz létre az istenfélők szívében, elegendő bizonyítékai annak, hogy Isten munkálkodik titokban a képességeiket meghaladó módon, mert különben Pál nem nevezné ezeket kimondhatatlan fohászkodásoknak (Rm8:26).

Meg kell tehát értenünk, hogy az apostolok tudatában voltak annak, hogy valamekkora előrehaladást tanúsítottak, így igazán mondhatták, hogy Krisztus szavait nem találták teljességgel homályosaknak. Abban a vonatkozásban azonban tévedtek, hogy azt hitték, többet véltek megérteni, mint amennyit valójában megértettek. Hibájuk forrása az volt, hogy nem tudták: mi lesz a Szentlélek ajándéka. Ezért idő előtt kezdtek örülni, pont úgy, mint mikor valaki egyetlen aranypénzzel hiszi magáét gazdagnak. Bizonyos jelekből arra következtetnek, hogy Krisztus Istentől jött, s úgy dicsekednek ezzel, mintha semmi másra nem lenne szükségük. Mégis nagyon távol álltak még a tudástól, amíg meg nem értették, hogy mi lesz Krisztus a számukra a jövőben.

31. *Most hiszitek?* Mivel a tanítványok nagyon meg voltak elégedve magukkal, Krisztus emlékezteti őket arra, hogy gondolván a gyengeségükre, inkább csekély képességeikre kellene korlátozódniuk. Mi soha nem vagyunk azzal teljesen tisztában, hogy mit akarunk, sem pedig azzal, milyen hatalmas távolságra vagyunk a hit teljességétől, amíg valami komoly próbatételre nem kerül sor, mert akkor a tények mutatják meg, mily gyenge volt a hitünk, amiről azt hittük, hogy teljes. Krisztus felhívja a tanítványok figyelmét erre a dologra, s kijelenti, hogy nemsokára cserben hagyják Őt, mert az üldöztetés a hit próbaköve, s mikor annak csekélysége nyilvánvalóvá válik, azok, akik korábban elteltek büszkeséggel, elkezdenek reszketni és visszavonulni.

A Krisztus által feltett kérdés tehát ironikus: „Úgy dicsekedtek, mintha teljes volna a hitetek? A próbatétel azonban a küszöbön áll, ami majd feltárja a ti ürességeteket". Ezen a módon kell visszafognunk ostoba magabiztosságunkat, mikor nagyon elereszti a gyeplőt. Gondolható azonban, hogy vagy nem volt semmi hitük a tanítványoknak, vagy elolvadt, mikor cserbenhagyták Krisztust, s szétoszlottak mindenfelé. Erre azt mondom, hogy noha a

[435] A fin d'estre Empereur et Dominateur de tout le monde;" — avégett, hogy a világ Császára és Ura legyen.

hitük meggyengült, s majdnem meghátrált, mégis maradt belőle valami, amiből azután friss hajtások sarjadtak később.

32. *De nem vagyok egyedül*. Ezt a helyesbítést azért teszi hozzá, hogy tájékoztasson: mikor az emberek elhagyják Krisztust, Ő semmit sem veszít el a magasztosságából. Mivel az Ő igazsága és az Ő dicsősége önmagukon alapulnak, hagyja bár el Őt az egész világ, akkor sem éri a legcsekélyebb veszteség sem, mert Ő Isten, és senki segítségére nem szorul.

Mert az Atya velem van. Mikor azt mondja, hogy az Atya velem lesz, ez azt jelenti, hogy Isten az Ő oldalán áll, így semmit sem kell kölcsönvennie az emberektől. Bárki, aki helyes módon elmélkedik ezen, rendíthetetlen marad, ha meg is remeg az egész világ, s az összes ember lázongása sem győzi le a hitét, mert mi nem adjuk meg Istennek a Neki kijáró tiszteletet, ha nem elégszünk meg egyedül Ővele.

33. *Azért beszéltem ezeket néktek*. Újfent megismétli, mennyire szükségesek ezek a vigasztalások, melyeket nekik mondott, s azzal az érvvel bizonyítja ezt, hogy különféle nyomorúságok várnak rájuk a világban. Először is arra az intésre kell felfigyelnünk, hogy minden hívőnek meg kell győződnie: életük sok megpróbáltatásnak lesz kitéve, ezért lehet, hogy türelmet kell majd gyakorolniuk. Mivel tehát a világ olyan, mint egy háborgó tenger, az igazi békesség sehol máshol nem lesz megtalálható, csakis Krisztusban. Ezután figyeljük meg, hogy mi eme békesség élvezetének a módja, amiről ebben az igeversben beszél. Azt mondja, akkor lesz békességük, ha előrelépést tanúsítanak ebben a tanításban. Akarjuk tehát, hogy elménk nyugodt és könnyű legyen a nehézségek közepette? Figyeljünk Krisztus szavaira, melyek önmagukban is békességet adnak nekünk.

De bízzatok. Mivel a lustaságunkat a különféle megpróbáltatások hivatottak korrigálni, s mivel minket fel kell rázni, hogy orvosságot keressünk a nyomorúságunkra, ezért az Úr nem akarja, hogy elméink lehangoltak legyenek, hanem inkább hogy keményen harcoljunk, ami lehetetlen, ha nem vagyunk biztosak a sikerben. Ha ugyanis úgy kell harcolnunk, hogy nem vagyunk biztosak a végkimenetelben, minden buzgóságunk csakhamar elillan. Mikor tehát Krisztus harcra szólít, felfegyverez bennünket a győzelembe vetett szilárd meggyőződéssel, jóllehet attól még nekünk is keményen kell küzdenünk.

Én meggyőztem a világot. Mivel bennünk mindig sok ok van a reszketésre, megmutatja, hogy azért kell biztosaknak lennünk, mert Ő már megszerezte a világ feletti győzelmet, s nem Önmaga számára, hanem a mi javunkra. Így, noha önmagunkban majdnem legyőzöttek vagyunk, ha nem nézünk arra a dicsőséges győzelemre, amit a mi Főnk vívott ki, bátran megvethetünk minden, a fejünk felett lebegő gonoszságot. Ha tehát keresztyének akarunk lenni, nem szabad kivételeket keresnünk a kereszttől, hanem meg kell elégednünk azzal az egyetlen megfontolással, hogy Krisztus zászlója alatt harcolva minden veszély felett állunk még a csata kellős közepén is. A világ szóba Krisztus itt mindazt belefoglalja, ami a hívők üdvössége ellen van, s különösen mindazokat a rontásokat, amiket a Sátán követ el nekünk csapdákat állítandó.

17. fejezet

1. Ezeket beszélte Jézus; és felemelé szemeit az égre, és monda: Atyám, eljött az óra; dicsőítsd meg a te Fiadat, hogy a te Fiad is dicsőítsen téged;

2. A miként te hatalmat adtál néki minden testen, hogy örök életet adjon mindennek, a mit néki adtál.

3. Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istent, és a kit elküldtél, a Jézus Krisztust.

4. Én dicsőítettelek téged e földön: elvégeztem a munkát, a melyet reám bíztál, hogy végezzem azt.

5. És most te dicsőíts meg engem, Atyám, te magadnál azzal a dicsőséggel, a melylyel bírtam te nálad a világ létele előtt.

1. *Ezeket beszélte Jézus*. Miután prédikált a tanítványainak a kereszt hordozásáról, az Úr bemutatta nekik azokat a vigasztalásokat, melyekre támaszkodva képesek lesznek kitartani. Megígérvén a Lélek eljövetelét, eljuttatta őket a jobb reménységre, s beszélt nekik uralkodásának ragyogásáról és dicsőségéről. Most viszont a leghelyesebben imádkozni kezd, mert a tanításnak nincs ereje, ha a hatékonyság nem társul hozzá felülről. Ő tehát egy példát mutat a tanítóknak, hogy ne csak az Íge hintésével foglalkozzanak, de imáikkal is keverjék azt Isten segítségéért könyörögve, hogy az Ő áldása tegye gyümölcsözővé a munkájukat. Röviden, mondható, hogy az Úr Jézus Krisztusról[436] szóló eme igevers az előző tanítás pecsétje mind önmaga megerősítésének vonatkozásában, mind abban, hogy a tanítványok szemében teljes tekintélyre tehessen szert.

És felemelé szemeit az égre. A János által elmondott eme körülmény, hogy Krisztus a szemeit az égre emelve imádkozott, a szokatlan hév és buzgóság jele volt. Ezzel a viselkedéssel Krisztus azt bizonyította, hogy elmebeli érzelmeit tekintve inkább a mennyben volt, mintsem a Földön, így az embereket hátrahagyván, meghitten beszélgetett Istennel. Nem úgy tekintett a mennyre, mintha Isten jelenléte egyedül oda korlátozódna, hiszen Ő a földet is betölti (Jer23:24), hanem mert az Ő fensége főleg ott látszik meg. A másik ok, amiért a menny felé nézett, hogy eszünkbe jusson: Isten fensége messze felette áll minden teremtménynek. Ugyanebből az okból emelik fel egyesek a kezeiket ima közben, mert a természetüknél fogva tudatlan és lassú, a földi vágyaik által lefelé vonzott embereknek szükségük van efféle izgalmakra, vagy inkább mondanám harci szekerekre, amik a mennybe emelik őket.

Ha valóban utánozni akarjuk Krisztust, ügyelnünk kell arra, nehogy a külső gesztusok többet fejezzenek ki, mint amennyi az elménkben van, mert a belső érzésnek kell irányítania a szemeinket, kezeinket, nyelvünket, egyszóval mindenünket. Valóban azt olvassuk, hogy a vámszedő lesütött szemekkel imádkozott helyesen Istenhez (Lk18:13), ez azonban nincs ellentétben a most elhangzottakkal, mert bár zavartnak és megalázottnak érezte magát a bűnei miatt, ez az önmegalázás nem zavarta őt abban, hogy teljes meggyőződéssel keressen bűnbocsánatot. Helyes volt azonban, hogy Krisztus másképp imádkozzon, mert Benne semmi sem volt, ami miatt meg kellett volna szégyenülnie, s az is biztos, hogy Dávid is egyszer így, máskor úgy imádkozott, a körülményeknek megfelelően.

Atyám, eljött az óra. Krisztus azt kéri, hogy királysága dicsőíttessék meg avégett, hogy az előmozdíthassa az Atya dicsőségét. Azt mondja, *eljött az óra*, mivel bár a csodákkal és mindenféle más természetfeletti eseményekkel megmutatta, hogy Ő Isten Fia, lelki királysága még mindig a homályban rejtőzött, de hamarosan ezután teljes fényében ragyogott fel. Ha

[436] "Du Seigneur Jesus."

valaki azt veti ennek ellenébe, hogy soha nem volt dolog kevésbé dicsőséges, mint Krisztus halála, ami küszöbön állt, arra azt válaszolom, hogy abban a halálban egy óriási győzelmet látunk, ami elrejtetett a gonosz emberek elől, mert látjuk, hogy abban megtörtént a bűnért való engesztelés, a világ kibékíttetett Istennel, az átok eltöröltetett, és a Sátán legyőzetett.

Krisztus imájának az is célja, hogy az Ő halála a mennyei Lélek erejével olyan gyümölcsöt hozhasson létre, amit Isten örökkévaló célja rendelt el, mert mint mondja, *eljött az óra*, de nem az, amit az emberek szeszélye határoz meg, hanem az, amit Isten jelölt ki. Az ima azonban mégsem felesleges, mert miközben Krisztus Isten jótetszésétől függ, tudja, hogy arra kell vágynia, amit Isten megígért, és ami biztosan bekövetkezik. Igaz, Isten nemcsak akkor tesz meg mindent, amit elrendelt, ha az egész világ alszik, hanem akkor is, ha az egész világ ellenzi, a mi kötelességünk azonban az, hogy kérjük Tőle, amit megígért, mert az ígéretek célja és haszna,[437] hogy imára serkentenek minket.

Hogy a te Fiad is dicsőítsen téged. Ezalatt azt érti, hogy kölcsönös kapcsolat áll fenn az Ő dicsősége és az Ő Atyja dicsőségének előmenetele között, mert mi másért jelent meg Krisztus, minthogy minket az Atyához vezessen? Ebből következik, hogy mindaz a tisztelet, ami Krisztusra ruháztatik, nagyon messze áll attól, hogy az Atya tiszteletét homályosítsa el, sőt inkább megerősíti azt. Mindig emlékeznünk kell arra, hogy miféle minőségében beszél Krisztus ebben az igeversben, mert nem szabad mindig csak az örökkévaló isteni mivoltára néznünk, hisz itt a testben megjelent Istenként, a Közbenjáró hivatalának megfelelően szól.

2. *A miként te hatalmat adtál néki*. Ismét megerősíti azt a kijelentését, hogy nem kér semmi mást, csak ami összeegyeztethető az Atya akaratával. Az ugyanis az imádkozás állandó szabálya, hogy ne kérjünk többet, mint amennyit Isten szabadon ránk ruház. Semmi sem ellentétesebb ugyanis a józan ésszel, mint előhozakodni bármivel Isten jelenlétében, ami csak nekünk tetszik.

Minden testen. Ez azt a hatalmat jelenti, ami Krisztusnak adatott, mikor az Atya Királynak és Főnek jelölte ki Őt. Meg kell figyelnünk azonban a végcélt, ami nem más mint örök életet adni az Ő egész népének. Krisztus a hatalmat elsősorban nem Önmagáért, hanem a mi üdvösségünk kedvéért kapja, így tehát nemcsak azért kell engedelmeskednünk Krisztusnak, hogy engedelmeskedhessünk Istennek, hanem mert semmi sem szeretetreméltóbb, mint az engedelmesség, mert örök életet hoz nekünk.

A mit néki adtál. Krisztus nem azt mondja, hogy az egész világ felett Kormányzóvá tétetett avégett, hogy válogatás nélkül mindenkinek örök életet adjon, hanem ezt a kegyelmet azokra korlátozza, akik Neki adattak. De miképpen adattak Neki? Merthogy az Atya alávetette az elvetetteket is. Erre azt válaszolom, hogy csak a választottak azok, akik az Ő konkrét nyájához tartoznak, amit felvállalt, hogy Pásztorként őriz. Így tehát Krisztus királysága kétségtelenül minden emberre kiterjed, de senki másnak nem hoz üdvösséget, csak a választottaknak, akik szándékos engedelmességgel követik a Pásztor hangját. A többiek ugyanis erőszak által kényszerülnek engedelmeskedni Neki, míg végül teljesen össze nem zúzza őket a vasvesszőjével.

3. *Az pedig az örök élet*. Most az élet ránk ruházásának módját írja le, nevezetesen hogy megvilágosítja a választottakat a valódi istenismerettel. Most ugyanis nem az élet ama élvezetéről beszél, amiben reménykedünk, hanem csak a módról, ahogyan az emberek életet kapnak. S ennek a versnek a teljes megértéséhez először is azt kell tudnunk, hogy valamennyien a halál állapotában vagyunk, míg meg nem világosít minket Isten, Aki egyedül és kizárólag az élet. Ahol Ő világított, ott birtokoljuk Őt hit által, így tehát az élet birtokába is jutunk, s ez az oka annak, hogy az Ő ismeretét miért nevezik valóban és joggal üdvözítőnek, vagy üdvösséget hozónak.[438] Majdnem minden szónak megvan a súlya, mert itt nem mindenféle ismeretről van szó, hanem arról a tudásról, mely újjá formál minket Isten

[437] "La fin et l'usage"
[438] Salutaire, ou apportant salut."

képmására, hitből hitbe, vagy inkább, ami ugyanaz a hit, mely által bevésetvén Krisztus testébe a mennyei örökbefogadás részeseivé és a menny örököseivé váltunk.[439]

Hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istent, és a kit elküldtél, a Jézus Krisztust. Az ok, ami miatt ezt mondja, mert nincs más módja Isten megismerésének, csakis Jézus Krisztus arcában, aki az Ő ragyogó és élő képmása. Ami pedig azt illeti, hogy az Atyát helyezi előtérbe, ez nem a hit rendjére utal, mint mikor a mi elménk, megismervén Istent, utána leereszkedik Krisztushoz, hanem a jelentése az, hogy a Közbenjáró beavatkozása következtében ismerhető meg Isten.

Az egyedül igaz Istent. Két díszítő jelzőt tesz hozzá: az *igazat* és az *egyedült*, mivel először is, a hitnek meg kell különböztetnie Istent az emberek hiábavaló koholmányaitól, majd erős meggyőződéssel be kell fogadnia, s nem szabad sohasem megváltoznia, vagy vonakodnia. Másodszor, elhívén, hogy nincs semmi hibás, vagy tökéletlen Istenben, a hitnek meg kell elégednie Vele egyedül. Egyesek így magyarázzák: *Hogy megismerjenek téged, aki egyedül vagy Isten*. Ez azonban gyengécske fordítás. A jelentés tehát ez: *Hogy tudhassák, hogy egyedül te vagy az igaz Isten*. Gondolható azonban, hogy Krisztus megfosztja magát az istenség jogától és titulusától. Ha azt mondanánk, hogy az Isten név ugyanúgy alkalmazható Krisztusra, mint az Atyára, akkor ugyanezt a kérdést feltehetjük a Szentlélekkel kapcsolatosan is, mert ha csak az Atya és a Fiú Isten, akkor a Szentlélek ki van zárva ebből a rangból, ami ugyanolyan abszurdum, mint az előbbi. A válasz könnyű, ha odafigyelünk arra a beszédmódra, amit Krisztus egyetemesen használ az egész János evangéliumon keresztül, s amelyre oly gyakorta emlékeztettem olvasóimat, hogy már meg kellett szokniuk. Krisztus, emberi formát öltvén Magára, az Atya személyében Isten hatalmát, lényegét és fenségét írja le. Ezért Krisztus Atyja az egyedüli igaz Isten, Aki előzőleg Megváltót ígért a világnak. Krisztusban azonban az Istenség egységét és igazságosságát lehet megtalálni, mert Krisztus azért aláztatott meg, hogy minket felemelhessen. Mikor eljutunk eddig, akkor az Ő isteni fensége megmutatkozik: akkor meglátjuk, hogy Ő teljességgel az Atyában van, az Atya pedig teljességgel Benne. Röviden, aki elválasztja Krisztust az Atya istenségétől, még nem ismeri Őt, Aki az egyedüli igaz Isten, hanem inkább valami furcsa istent kohol magának. Ez az oka annak, hogy miért van nekünk megparancsolva az Isten, valamint az Őáltala küldött Jézus Krisztus megismerése, Aki által mondhatni, kinyújtott kézzel hív Magához.

Ami azt az egyesek által hangoztatott véleményt illeti, hogy igazságtalanság lenne, ha az emberek egyedül az Istennel kapcsolatos tudatlanságuk miatt vesznének el, az abból fakad, hogy nem veszik eszükbe: az életnek egyedül Istenben van forrása, s mindazok, akik elidegenedtek Tőle, megfosztatnak az élettől. Ha pedig Istenhez másképpen nem lehet közeledni, csak hit által, akkor arra a következtetésre kell jutnunk, hogy a hitetlenség a halál állapotában tart bennünket. Ha most azt vetik ennek ellenébe, hogy az egyébként igaz és ártatlan embereket jogtalan bánásmódban részesítik, ha elkárhoznak, a válasz nyilvánvaló: semmi igaz, vagy őszinte sem található az emberekben mindaddig, amíg megmaradnak a természetes állapotukban. Pál pedig azt mondja, hogy „felöltöztétek amaz új embert, melynek újulása van Annak ábrázatja szerint való *ismeretre*, a ki teremtette azt" (Kol3:10).

Most fontos, hogy egy nézetre hozzuk a hitnek ama három cikkelyét: először, hogy Krisztus királysága életet hoz és üdvösséget, másodszor, hogy nem mindenki kap Tőle életet, hanem csak a választottak, akiket az Atya az Ő védelmére bízott, harmadszor, hogy ez az élet a hitben foglaltatik, és Krisztus azokra ruházza, akiket megvilágosít az evangélium hitében. Ebből arra következtetünk, hogy a megvilágosítás és a mennyei bölcsesség ajándéka nem közös mindenki számára, hanem csakis a választottaké. Kétségtelenül igaz, hogy az

[439] "Nous sommes fkits participans de l'adoption Divine, qui nous fait enfans et heritiers du royaume des cieux;" — "részeseivé tétettünk az isteni örökbefogadásnak, ami gyermekekké és a mennyei királyság örököseivé tesz bennünket."

evangélium mindenkinek kínáltatik, Krisztus azonban itt a tanításnak arról a titkos és hatékony módszeréről beszél, mely által csakis Isten gyermekei jutnak el a hitre.

4. *Én dicsőítettelek téged*. Az ok, amiért ezt mondja, mert Istent mind Krisztus tanítása mind az Ő csodái megismertették a világgal, s Isten dicsősége az, mikor mi tudjuk, hogy Ő kicsoda. Mikor hozzáteszi, hogy *elvégeztem a munkát, a melyet reám bíztál, hogy végezzem azt*, ez alatt azt érti, hogy elhívása útjának teljesen a végére ért, mert eljött az idő, mikor be kellett fogadtatnia a mennyei dicsőségbe. S nemcsak a tanítói hivatalról beszél, hanem beleérti szolgálatának többi részét is, mert bár annak fő része elvégzése még hátravan, nevezetesen a halálos áldozat, mely által valamennyiünk bűneit elveszi, mégis, mivel a halála órája már a küszöbön állt, ezért úgy beszél róla, mintha már elszenvedte volna. A kérése tehát az, hogy az Atya adja a birtokába a királyságot, mivel, útja végére érve, semmi más elvégzendő nem maradt a Számára, mint a Lélek erejével megmutatni mindannak a gyümölcsét és hatékonyságát, amit a Földön tett az Ő Atyjának parancsára, ahogyan Pál is mondja: „önmagát megüresíté,[440] szolgai formát vévén föl, emberekhez hasonlóvá lévén. Annakokáért az Isten is felmagasztalá őt, és ajándékoza néki oly nevet, a mely minden név fölött való" (Fil2:7, 9).

6. *Azzal a dicsőséggel, a melylyel bírtam te nálad*. Arra vágyik, hogy AZ ATYÁVAL dicsőüljön meg, nem hogy az Atya valamiféle titkos módon dicsőítse meg, tanúk nélkül, hanem hogy a mennybe befogadtatván fenséges képét mutathassa nagyságának és hatalmának, hogy minden térd Neki hajoljon meg (Fil2:10). Következésképpen az előző mondatban szereplő kifejezés, *a te magadnál*, szembeállíttatik a földi és múló dicsőséggel, amiképpen Pál mondja Krisztus áldott halhatatlanságáról: „a bűnnek halt meg egyszer; hogy pedig él, az Istennek él" (Rm6:10).

Azzal a dicsőséggel, a melylyel bírtam te nálad a világ létele előtt. Most kijelenti, hogy nem vágyik semmire, ami nem tartozik szorosan hozzá, csak hogy megjelenhessen testben, amilyen volt a világ teremtése előtt, vagy hogy világosabban mondjuk: az az isteni fenség, amivel mindig is rendelkezett, most szembeszökő módon megjelenhessen a Közbenjáró személyében, valamint abban az emberi testben, amit Magára öltött. Ez egy figyelemre méltó igevers, mely arra tanít, hogy Krisztus nem újonnan kiagyalt Isten, vagy Aki csak egy ideig létezett, mert ha az Ő dicsősége örökkévaló volt, akkor Ő Maga is. Emellett határozott különbségtétel fejeződik ki Krisztus személye és az Atya személye között, amiből arra következtetünk, hogy Ő nemcsak örök Isten, hanem Isten örökkévaló Ígéje is, Akit az Atya nemzett mindeneknek előtte.

6. Megjelentettem a te nevedet az embereknek, a kiket e világból nékem adtál: tiéid valának, és nékem adtad azokat, és a te beszédedet megtartották.

7. Most tudták meg, hogy mindaz te tőled van, a mit nékem adtál:

8. Mert ama beszédeket, a melyeket nékem adtál, ő nékik adtam; és ők befogadták, és igazán megismerték, hogy én tőled jöttem ki, és elhitték, hogy te küldtél engem.

9. Én ezekért könyörgök: nem a világért könyörgök, hanem azokért, a kiket nékem adtál, mert a tiéid.

10. És az enyémek mind a tiéid, és a tiéid az enyémek:[441] és megdicsőíttetem ő bennök.

11. És nem vagyok többé e világon, de ők a világon vannak, én pedig te hozzád megyek. Szent Atyám, tartsd meg őket a te nevedben, a kiket nékem adtál, hogy egyek legyenek, mint mi!

---

[440] "It s'est humilie et antanti soy-mesme."

[441] "Et tout ec qui est mien est tien, et ce qui est tien est mien;" — "És mindaz, ami az enyém, a tiéd és ami a tiéd, az enyém."

6. *Megjelentettem a te nevedet*. Itt kezd Krisztus az Atyához imádkozni a tanítványaiért, s ugyanazzal a szeretettel, mellyel rögtön utána a halált is elszenvedte értük, most az üdvösségükért könyörög. Az első érv, amit az érdekükben hangoztat, hogy befogadták azt a tanítást, mely az embereket ténylegesen Isten gyermekeivé teszi. Krisztus részéről nem volt hija a hitnek, vagy szorgalomnak, hogy minden embert Istenhez hívjon, de munkája csak a választottak között volt gyümölcsöző és hatékony. Az Ő prédikálása, ami megjelentette Isten nevét, mindenki számára egy és ugyanaz volt, s Ő sohasem szűnt meg fenntartani az Ő dicsőségét még a csökönyösek között is. Mi másért mondja hát, hogy az emberek csak kis csoportjának jelentette meg Isten nevét, ha nem azért, mert csakis a választottak húznak hasznot a Lélek kegyelméből, Aki belsőleg tanít?[442] Vegyük hát észbe, hogy egyáltalán nem mindenki tanul valóságosan és hatékonyan azok közül, akik elé tárják a tanítást, hanem csak azok, akiknek az elméi megvilágosíttatnak. Krisztus ennek okát Isten kiválasztásának tulajdonítja, mert nem jelöl meg okként más különbséget, amiért az Atya nevét csak egyeseknek jelentette ki, másokat pedig elhanyagolt, hanem mert csak ezek adattak neki. Ebből következik, hogy ezek hite Isten külső predesztinációjából származik, s ez a hit nem adatik meg mindenkinek válogatás nélkül, mert nem mindenki tartozik Krisztushoz.[443]

Tiéid valának, és nékem adtad azokat. Ezeket a szavakat hozzátéve először is a kiválasztás örökkévalóságára mutat rá, másodszor pedig arra a módra, ahogyan figyelembe kell azt vennünk. Krisztus kijelenti, hogy a választottak mindig is Istenhez tartoztak. Isten tehát nem a hit, vagy bármiféle érdem alapján különbözteti meg őket az elvetettektől, hanem a puszta kegyelem által, mert noha ők is a végtelenségig elidegenedtek Istentől, titkos céljaiban Ő még mindig a sajátjainak számítja őket. Az ingyenes kegyelem által történő kiválasztás bizonyossága[444] tehát abban rejlik, hogy minden kiválasztottat az Ő Fiának védelmére bíz, hogy el ne vesszenek. S ez az a dolog, amire a szemeinket függesztenünk kell, hogy teljességgel bizonyosak lehessünk abban: Isten gyermekeinek soraiba tartozunk, mert Isten predesztinációja önmagában rejtett, s számunkra egyedül Krisztusban jelenik meg.

És a te beszédedet megtartották. Ez a harmadik lépés: mert első a kiválasztás ingyenes kegyelem által, a második pedig az ajándék, mely által Krisztus védelme alá kerülünk. Miután Krisztus befogadott, hit által nyájba gyűjtetünk. Isten Ígéje az elvetettek felé is árad, de gyökeret csak a választottakban ereszt, s ezért mondja, hogy *megtartották*.

7. *Most tudták meg*. Itt a mi Urunk azt fejezi ki, ami a fő a hitben, s ami abban rejlik, hogy oly módon hiszünk Krisztusban, hogy a hit nem elégszik meg a teste szemlélésével, hanem észreveszi az Ő isteni hatalmát is. Mert mikor azt mondja, hogy *Most tudták meg, hogy mindaz te tőled van, a mit nékem adtál*, ezalatt azt érti, hogy a hívők érzik: mindaz, amit birtokolnak, mennyei és isteni eredetű. S valóban, ha nem vesszük észre Istent Krisztusban, folyamatosan a tétovázás állapotában kell maradnunk.

8. *És ők befogadták*. Itt ennek az ismeretnek a módját fejezi ki. Azért rendelkeznek vele, mert befogadták a tanítást, amit Ő tanított nekik. Ám hogy senki se gondolhassa, hogy ez a tanítás az eredetét tekintve emberi, vagy földi, kijelenti, hogy Isten a Szerzője, mikor azt mondja, hogy *ama beszédeket, a melyeket nékem adtál, ő nékik adtam*. A szokásának megfelelően beszél a Közbenjáró, vagy Isten Szolgája személyében, mikor kimondja, hogy semmi mást nem tanított, csak amit Atyjától vett. Mivel ugyanis még mindig alantas állapotban volt, amíg testben köztük élt, s mivel isteni fensége el volt rejtve a szolgai formájában, az Atya személye alatt egyszerűen Istent érti. Nekünk azonban ügyelnünk kell arra a kijelentésre, amit János tett az evangéliuma elején, nevezetesen hogy amíg Krisztus volt

[442] "Pourquoy donc dit-il qu'il a manifeste le nom de son Pore seulement a quelque petit nombre de gens, sinon d'autant qu'il n'y a que les eleus qui profitent par la grace de l'Esprit qui les enseigne an dedans?"
[443] "Au Fils de Dieu;" — "az Isten Fiához."
[444] "La certitude de ceste election gratuite."

Isten örökkévaló Ígéje, mindig egy volt Istennel, az Atyával. Ez a mondat tehát azt jelenti, hogy Krisztus Isten hűséges tanúbizonysága volt a tanítványok számára, mivel maga az Atya beszélt a Fiúban. A befogadás tehát, amiről beszél, abból fakad, hogy hatékonyan jelentette ki nekik az Atya nevét a Szentlélek által.

És igazán megismerték. Itt más szavakkal ismétli meg a korábban mondottakat, mert az, hogy Krisztus az Atyától jött ki és Általa küldetett, ugyanazt jelenti, mint ami korábban elhangzott, hogy mindaz, amije van, az Atyától származik. Ennek jelentése az, hogy a hit a szemeit közvetlenül Krisztusra kell függessze, mégpedig úgy, hogy semmiféle földi, vagy alantas fogalmat ne alkosson Róla, hanem emelkedjen fel az Ő isteni hatalmához, azaz szilárdan higgye, hogy Ő Önmagában tökéletesen bírja Istent, s mindazt, ami az Istené.

És elhitték. Figyeljük meg azt is, hogy az előző mondatban a *megismerték*, itt pedig az *elhitték* igét használja, mert ezzel mutatja meg, hogy az Istenhez tartozó dolgok közül semmi sem ismerhető helyesen, csakis hit által, de a hitben akkora bizonyosság rejlik, amit joggal nevezhetünk megismerésnek.

9. *Én ezekért könyörgök*. Eddig Krisztus azt hozta fel, ami kieszközölhette az Atya kegyét a tanítványok számára. Most megformálja magát az imát, melyben megmutatja, hogy semmi mást nem kér, csak ami összeegyeztethető az Atya akaratával, mivel csak azokért könyörög, akiket az Atya is akarattal szeret. Nyíltan kijelenti, hogy *nem a világért könyörgök*, mert nem törődik, csak a saját nyájával, amit az Atya kezéből kapott. Ez viszont abszurdnak is vélhető, ugyanis nem találhatunk jobb imapéldát, mint mikor Krisztust, a mi Vezetőnket és Tanítónkat követjük. Ugyanakkor azt a parancsot kaptuk, hogy mindenkiért imádkozzunk (1Tim2:1), majd nem sokkal később Krisztus is válogatás nélkül mindenkiért imádkozott: „Atyám! bocsásd meg nékik; mert nem tudják mit cselekesznek", (Lk23:34).

Erre azt válaszolom, hogy az általunk elmondott imák még mindig csak Isten választottaira korlátozódnak. Imádkoznunk kell, hogy ez az ember, az az ember, de minden ember üdvözüljön, s így imába kell foglalnunk az egész emberi fajt, mert még nem tudjuk megkülönböztetni a választottakat az elvetettektől. Egyidejűleg, miközben Isten országának eljövetelére vágyunk, azért is imádkozunk, hogy Isten semmisítse meg az ellenségeit.

A két eset között az egyetlen különbség az, hogy mi mindazok üdvösségéért imádkozunk, akikről tudjuk, hogy Isten képmására teremtettek, s akiknek ugyanolyan természetük van, mint nekünk, s Isten ítéletére hagyjuk azokat, akiket Ő elvetettekként ismer. Az itt elmondott imában azonban volt egy speciális ok, amit nekünk nem szabad példaként értelmeznünk: Krisztus ugyanis itt nem a hit és az emberek iránt érzett szeretet impulzusától sarkallva imádkozik, hanem, belépvén a mennyei szentélybe, az Atya titkos ítéleteire tekint, melyek mindaddig el vannak előlünk rejtve, amíg hitben járunk.

Ezekből a szavakból azt is megtanuljuk, hogy Isten azokat választja ki a világból, akiket alkalmasaknak vél arra, hogy az élet örököseivé legyenek, s ebbéli döntése nem az emberek érdemein alapszik, hanem pusztán az Ő jótetszésén. Krisztus kifejezetten kijelenti, hogy akik Neki adattak, azok az Atyához tartoznak, s biztos, hogy azért adattak Neki, hogy higgyenek és ez a hit az odaadásnak eme cselekedetéből származik. Ha a hit eredete az odaadásnak ez a cselekedete, s ha a kiválasztás ezt sorrendben és időben megelőzi, akkor mi más marad, minthogy elfogadjuk: akiket Isten üdvözíteni akar a világból, azok ingyenes kegyelem által választatnak ki? Mivel Krisztus csak a választottakért imádkozik, szükséges a kiválasztás tantételében hinnünk, ha azt akarjuk, hogy könyörögjön az Atyának a mi üdvösségünkért. Utálatos módon sértik tehát meg a hívőket azok az emberek, akik megpróbálják a kiválasztás tudatát kitörölni a hívők szívéből, mivel Isten Fiának értük való könyörgésétől és közbenjárásától fosztják meg őket.[445] Ezek a szavak azok ostobaságának a leleplezésére is szolgálnak, akik a kiválasztásra hivatkozva átadják magukat a lustaságnak,

[445] "D'autant qu'ils les privcnt de la recommandation et intercession du Fils de Dieu."

mikor ennek inkább az imaéletben való buzgóságra kellene minket sarkallnia, amiképpen Krisztus tanít minket a saját példájával.

10. *És az enyémek mind a tiéid, és a tiéid az enyémek*. Az előző mondat célja annak megmutatása, hogy az Atya bizonyosan meg fogja Őt hallgatni. „Én", mondja, „senki másért nem könyörgök Tehozzád, csak akiket a Magadéinak ismersz el, mert én semmit sem különítettem el Tőled, s így nem lesz részem elutasításban". A második mondatban, „*és a tiéid az enyémek*"-ben, megmutatja, hogy jó oka van gondoskodni a választottakról: ők ugyanis az Övéi annak következtében, hogy az Atyáéi. Mindezen dolgokat a mi hitünk megerősítése végett mondja el. Nekünk nem szabad üdvösséget keresnünk sehol máshol, csakis Krisztusban. Azonban nem fogunk megelégedni Krisztussal, ha nem tudjuk, hogy Benne Istent birtokoljuk. Ezért tehát hinnünk kell, hogy az Atya és a Fiú között olyan egység áll fenn, ami lehetetlenné teszi, hogy bármijük legyen, ami elválasztaná Őket egymástól.

*És megdicsőíttetem ő bennök***.** Ez a második mondathoz kapcsolódik, „*és a tiéid az enyémek*"-hez kapcsolódik. Ebből következik, hogy ami Őt illeti, támogatni fogja a mi üdvösségünket, s hitünk megerősítéséhez az a legkitűnőbb bizonyság, hogy Krisztus soha nem szűnik meg gondoskodni rólunk, mert *megdicsőül bennünk*.

11. *És nem vagyok többé e világon*. Még egy okot említ, amiért ily buzgón imádkozik a tanítványokért, nevezetesen hogy ők hamarosan meg lesznek fosztva az Ő testi jelenlététől, melybe mostanáig a reménységüket vetették. Amíg velük volt, gondjukat viselte, „miképen a tyúk egybegyűjti kis csirkéit szárnya alá" (Mt23:37), most azonban lassan indulni készül és kéri az Atyát, hogy Ő vigyázzon rájuk az Ő védelmével. S ezt őérettük teszi, mert orvosságot biztosít a félelmükre, hogy Magára Istenre támaszkodjanak, Akinek a segítő kezeire bízza most őket. Nem kis vigasztalást jelent a számunkra, mikor megtanuljuk, hogy Isten Fia még sokkal buzgóbbá válik az Ő népének üdvössége dolgában, mikor elhagyja őket a testi jelenlétének vonatkozásában. Ebből ugyanis arra kell következtetnünk, hogy miközben a világ nehézségei közepette munkálkodunk, Ő rajtunk tartja a szemét, hogy az Ő mennyei dicsőségéből enyhülést küldjön a mi aggodalmainkra.

Szent Atyám. Az egész ima célja az, hogy a tanítványok el ne veszítsék bátorságukat, mintha állapotuk romlana a Mesterük testi jelenlétének hiánya beálltával. Krisztus ugyanis, Akit az Atya jelölt ki oltalmazójukul egy időre, most leteszi ezt a hivatalát, s mondhatni, mintegy visszaadja őket az Atya kezébe, hogy ettől kezdve az Ő védelmét élvezzék, s az Ő ereje által tartassanak meg. Ez tehát annak felel meg, hogy mikor a tanítványok megfosztattak Krisztus testi jelenlététől, nem szenvedtek veszteséget, mert Isten vette őket a védőszárnyai alá, mely védelemnek a hatékonysága nem szűnik meg soha.

Hogy egyek legyenek. Ez megmutatja a módot, mellyel meg kell tartatniuk. Azokat ugyanis, akiket a mennyei Atya megtartatásra rendelt, a hit és a Szentlélek szent egységébe hozza. Az azonban nem elegendő, hogy az emberek valamiképpen egyetértésre jussanak, ezért hozzáteszi: *mint mi!* Azzal a mi egységünk valóban boldog lesz, mikor hordozza Istennek, az Atyának és Krisztusnak a képmását, mint a viasz a rányomott pecsétét. Ám hogy az Atya, és Jézus Krisztus, az Ő Fia[446] miképpen egyek, azt hamarosan megmagyarázom.

12. Mikor velök valék a világon, én megtartám őket a te nevedben; a kiket nékem adtál, megőrizém, és senki el nem veszett közülök, csak a veszedelemnek fia, hogy az írás beteljesüljön.

13. Most pedig te hozzád megyek; és ezeket beszélem a világon, hogy ők az én örömemet teljesen bírják ő magokban.

[446] "Le Pere, et Jesus Christ son Fils."

12. *Mikor velök valék a világon*. Krisztus azt mondja, hogy az Ő Atyja nevében tartotta meg őket. Ő ugyanis csak szolgaként lép fel, aki nem tett semmit, csakis amit Isten erejével és az Ő védelme alatt tett. Úgy érti tehát, hogy a legésszerűtlenebb lenne azt feltételezni, hogy most majd elvesznek, mert eltávozásával Isten ereje kialudt, vagy elhalt. Nagyon abszurdnak gondolható azonban, hogy Krisztus átadja az őrzésük hivatalát Istennek, mintha most, életét befejezve, megszűnt volna népének őre lenni. A válasz nyilvánvaló. Itt csak a látható őrzésről beszél, ami Krisztus halálával véget ért, mert miközben a Földön élt, nem volt szüksége arra, hogy mástól kölcsönözzön erőt a tanítványainak védelmére. Mindez a Közbenjáró hivatalára vonatkozik, aki egy időre Szolgai formában jelent meg. Most azonban azt parancsolja a tanítványainak, hogy amint elkezdik elveszíteni a külső segítséget, emeljék a szemüket a mennyre. Ebből arra következtetünk, hogy Krisztus a hívőket napjainkban nem kevésbé tartja meg, mint korábban, csak most más módon, mert az isteni fenség nyíltan megmutatkozik Benne.

A kiket nékem adtál. Ismét ugyanazt az érvet használja, hogy nagyon nem illő lenne, ha az Atya elutasítaná azokat, akiket az Ő Fia, az Ő parancsa által egészen a szolgálatának végéig megtartott. Mintha ezt mondaná: „Amit rám bíztál, azt hűségesen végrehajtottam, s gondoskodtam róla, hogy semmi se vesszen el a kezemből, s most, hogy átveszed azt, amit rám bíztál, rád tartozik a további biztonságának és szilárdságának a fenntartása”.

Csak a veszedelemnek fia. Júdás kizárja, s nem ok nélkül, mert jóllehet ő nem volt valódi választott és Isten nyájának tagja, Krisztus hivatalának fensége ezt a látszatot kölcsönözte neki, s valóban, senki sem alkotott volna róla más véleményt, míg viselte ezt a magas rangot. A nyelvtan szabályai szerint[447] ez a kivétel nem helyénvaló, de ha közelebbről megvizsgáljuk a dolgot, szükséges volt, hogy Krisztus ekképpen szóljon, az emberek közönséges véleményéhez igazodva. De hogy senki se gondolja, hogy Isten örökkévaló kiválasztását Júdás elkárhozása felforgatta, azonnal hozzáteszi, hogy ő volt a veszedelem fia. Ezekkel a szavakkal Krisztus azt jelzi, hogy az ő az emberek szeme előtt lezajló hirtelen romlása Isten számára már eleitől fogva ismert volt. A *veszedelem fia* a héber népnyelvben ugyanis olyan embert jelöl, aki elpusztult, vagy pusztulásra van ítélve.

Hogy az írás beteljesüljön. Ez az előző mondatra vonatkozik. Júdás elbukott, *hogy az írás beteljesüljön*. Az azonban a legalaptalanabb kijelentés lenne, ha bárki arra következtetne, Júdás lázadását inkább Istennek, semmint neki magának kell tulajdonítani, merthogy a jóslat kényszerűség alá vonta őt. Az események menetét ugyanis nem szabad azért a próféciák számlájára írni azért, mert azokban előre volt jelezve, s valóban, a próféták semmi mással nem fenyegettek, mint ami bekövetkezhetett, bár nem beszéltek róla. Nem a próféciákban kell keresnünk tehát az események okát. Elismerem, hogy tényleg nem történik semmi más, mint amit Isten kijelölt, most azonban csak az a kérdés: vajon az előre megmondott, vagy megjósolt dolgok szükségszerűség alá vonják az embereket? – amiről már megmutattam, hogy nem igaz. S nem is volt az Krisztus célja, hogy Júdás romlásának az okát a Szentírásra helyezze át, hanem csak a megbotránkozás lehetőségét akarta kizárni, ami megrázhatta volna a gyenge elméket.[448] A kizárás módszere annak megmutatása, hogy Isten Lelke már régen kijelentette: ez az esemény be fog következni: mi ugyanis az új és váratlan dolgoktól hökkenünk meg. Ez nagyon hasznos intés és széles körben alkalmazható. Mert miképpen lehetne másként, hogy napjainkban oly sok ember hátrál meg a sértések miatt, ha nem azért, mert nem jutnak eszükbe a Szentírás bizonyságai, melyekkel Isten bőségesen megerősítette a népét, megmondván előre mindazokat a gonoszságokat és nyomorúságokat, amit majd a saját szemükkel is meg fognak látni?

13. *És ezeket beszélem a világon*. Itt Krisztus megmutatja: annak oka, hogy a tanítványaiért oly buzgón imádkozott, nem az volt, hogy aggódott a jövőbeni állapotukért,

[447] “Selon la reigle tie grammaire.”
[448] “Les consciences infirmes; “—” a gyenge lelkiismereteket.”

hanem inkább orvosságot akart biztosítani az ő aggodalmaikra. Tudjuk, hogy elméink mennyire hajlamosak a külső segítség keresésére, s ha ezek megjelennek, hevesen megragadjuk őket, s nem könnyen engedjük, hogy elszakítsanak tőlük. Krisztus tehát nem azért imádkozik Atyjához a tanítványai jelenlétében, mert bármiféle szavakra lett volna szüksége, hanem hogy minden kételyüket eltörölje. *Ezeket beszélem a világon*, mondja, azaz a fülük hallatára, vagyis a jelenlétükben,[449] hogy elméik nyugodtak maradjanak. Üdvösségük ugyanis nem volt már veszélyben, miután Krisztus az Isten kezébe helyezte azt.

Hogy ők az én örömemet teljesen bírják ő magokban. Az Ő ÖRÖMÉNEK nevezi, mert szükséges volt, hogy a tanítványok Tőle kapják meg, vagy ha rövidebben akarjuk kifejezni, azért mondja az övének, mert Ő a Szerzője, Oka és Záloga. Számunkra ugyanis nincs más, csak riadalom és nehézség: Krisztusban azonban békességet és örömöt találunk.

14. Én a te ígédet nékik adtam; és a világ gyűlölte őket, mivelhogy nem e világból valók, a mint hogy én sem e világból vagyok.

15. Nem azt kérem, hogy vedd ki őket e világból, hanem hogy őrizd meg őket a gonosztól.

16. Nem e világból valók, a mint hogy én sem e világból vagyok.

17. Szenteld meg őket a te igazságoddal: A te ígéd igazság.

18. A miképen te küldtél engem e világra, úgy küldtem én is őket e világra;

19. És én ő érettök oda szentelem magamat, hogy ők is megszenteltekké legyenek az igazságban.

14. *Én a te ígédet nékik adtam*. Másik érvet is használ az Atyához való, a tanítványokért folytatott könyörgésben. Azért is szükségük van a segítségére, mert a világ gyűlöli őket. Elmondja a gyűlölet okát is: befogadták Isten Ígéjét, amit a világ képtelen befogadni. Mintha ezt mondta volna: „Rád tartozik azok megvédése, akiket a te Ígéd miatt gyűlöl a világ”. Most emlékeznünk kell arra, amit a legutóbb hallottunk: ennek az imának a vége az, hogy *Krisztus öröme teljes lehessen bennünk*. Ahányszor csak tehát oly mértékben támad fel a világ dühe ellenünk, hogy már azt hisszük, itt a vég, tanuljuk meg gyorsan elhárítani azzal a pajzzsal, hogy Isten soha nem hagyja cserben azokat, akik az evangélium védelmében munkálkodnak.

Mivelhogy nem e világból valók. Azért mondja, hogy a tanítványok nem ebből a világból valók, mert mindazok, akiket az Ő Lelke által megújított, elválasztatnak ettől a világtól. Isten nem tűri, hogy a juhai a farkasok között kóboroljanak anélkül, hogy meg ne mutatná: Ő a Pásztoruk.

15. *Nem azt kérem, hogy vedd ki őket e világból*. Megmutatja, mit tartalmaz a hívők[450] biztonsága: nem azt, hogy mentesülnek minden kellemetlenségtől, s luxusban és könnyedén élnek, hanem hogy a veszélyek közepette Isten segítségével továbbra is biztonságban lesznek. Ő ugyanis nem meginti az Atyát azzal kapcsolatosan, hogy mit volna helyes tenni, hanem inkább gondoskodik a gyengeségükről, hogy az általa előírt módszerrel megzabolázhassák vágyaikat, melyek hajlamosak túlmenni minden határon. Röviden, az Atya kegyelmét ígéri a tanítványoknak, nem azt, hogy minden aggodalomtól és fáradságtól mentesíti őket, hanem hogy legyőzhetetlen erőt ad nekik az ellenségeikkel szemben, s nem hagyja, hogy legyőzze őket a harcok nehéz terhe, amit viselniük kell. Ha tehát meg akarunk tartatni aszerint a szabály szerint, amit Krisztus fektetett le, nem szabad a gonoszságoktól való mentesítésre vágynunk, vagy azért imádkoznunk, hogy Isten azonnal vigyen minket az áldott nyugalom állapotába, hanem meg kell elégednünk a győzelem stabil bizonyosságával, közben pedig bátran ellene kell állnunk mindazoknak a gonoszságoknak, melyekkel kapcsolatban Krisztus

[449] “ En leur presence.”
[450] “Des fideles.”

azt kérte imában az Atyától, hogy jó végét érjük. Röviden, Isten nem emeli ki az Ő népét a világból, mert nem akarja, hogy elpuhultakká és lustákká váljanak, hanem megszabadítja őket a gonosztól, hogy ne szenvedjenek vereséget, mert azt akarja, hogy küzdjenek, de nem engedi, hogy halálosan megsebesüljenek.

16. *Nem e világból valók*. S hogy a mennyei Atya nagyobb jóindulattal segítse őket, ismét megemlíti, hogy a világ gyűlöli valamennyit, de egyben azt is hozzáteszi, hogy ez a gyűlölet nem valamelyikük hibájából fakad, hanem abból, hogy a világ gyűlöli Istent és Krisztust.

17. *Szenteld meg őket a te igazságoddal*. Ez a megszentelés magában foglalja Isten országát és az Ő igazságosságát, azaz amikor Isten megújít minket az Ő Lelkével és megerősíti bennünk az újjászületés kegyelmét, valamint egészen végig fenn is tartja azt. Először tehát azt kéri, hogy az Atya szentelje meg a tanítványokat, vagy más szóval, teljes mértékben szentelje őket Magának, s védje őket úgy, mint az Ő szent örökségét. Ezután rámutat a megszentelés eszközére, s erre jó oka van: sok fanatikus van ugyanis, akik haszontalanul fecsegnek a megszentelésről, de elvetik Isten igazságát, amivel Magának szentel minket. S mivel vannak mások is, akik meglehetősen ostobán locsognak az igazságról, de mégis elvetik az Ígét, Krisztus kifejezetten kimondja, hogy az igazság, mellyel Isten megszenteli a Maga fiait, nem található máshol, mint az Ígében.

A te ígéd igazság. Itt ugyanis az Íge az evangélium tanítását jelenti, amit az apostolok már hallottak Mesterük szájából, s amit aztán másoknak kellett prédikálniuk. Ebben az értelemben mondja Pál, hogy az egyház megszenteltetett „ a víznek feredőjével az íge által” (Ef5:26). Igaz, egyedül Isten az, Aki megszentel, de mivel az evangélium „Istennek hatalma az minden hívőnek idvességére” (Rm1:16), bárki is távolodik el az evangéliumtól, mint eszköztől, annak egyre piszkosabbá és szennyesebbé kell válnia.

Az igazságot itt kiváltképpen ama mennyei bölcsesség fényének veszi, melyben Isten kijelenti Magát nekünk, hogy az Ő képmására formálhasson bennünket. Igaz, az Íge külső prédikálása önmagától nem éri ezt el, mert a prédikálást bűnös módon szentségtelenítik meg az elvetettek, de jusson eszünkbe, hogy Krisztus a választottakról beszél, akiket a Szentlélek hatékonyan újjászült az Íge által. Mivel az apostolok nem voltak teljesen megfosztva az Ő kegyelmétől, így Krisztus szavaiból arra kell következtetnünk, hogy a megszentelődés nem fejeződik be bennünk azonnal, mindjárt a legelső napon, hanem egész életünkben folytonosan haladunk benne előre, míg végül Isten, elvévén tőlünk a test sátorházát, betölt minket az Ő igazságosságával.

18. *A miképen te küldtél engem e világra*. Még egy érvvel erősíti meg imáját, nevezetesen hogy Krisztus elhívása és az apostolok elhívása ugyanaz és mindannyiuknak közös. „Én most”, mondja, „olyan hivatalra jelölöm ki őket, amelyet a Te parancsodra eddig én viseltem, ezért szükséges, hogy felruháztassanak a Te Lelked erejével, hogy képesek legyenek elhordozni ezt a súlyos terhet”.

19. *És én ő érettök oda szentelem magamat*. Ezekkel a szavakkal világosabban megmagyarázza, hogy miféle forrásból származik a megszentelődés, amit az evangélium tanítása végez be bennünk. Azért nyerhetjük el az Ő szentségét, mert Ő is odaszentelte Magát Atyjának. Mert amint az első zsenge áldása kiterjed az egész aratásra, úgy tisztít meg minket Isten Lelke Krisztus szentségével és tesz annak részeseivé. S ez csak nekünk tulajdonítással történik, mert ebben a vonatkozásban van megírva, hogy Ő a mi igazságunk, de az is meg van írva, hogy a mi szentségünk is (1Kor1:30), mivel Ő, úgymond a Maga személyében mutatott be minket az Atyának, hogy valódi szentségre újulhassunk meg az Ő Lelke által. S bár ez a megszentelődés Krisztus egész életéhez hozzátartozik, leglátványosabban az Ő halálának áldozatában mutatkozott meg, mert akkor mutatta meg, hogy Ő a valódi Főpap, az Ő Lelke erejével szentelvén meg a templomot, az oltárt, az összes edényt és a népet is.

20. De nemcsak ő érettök könyörgök, hanem azokért is, a kik az ő beszédökre hisznek majd én bennem;

21. Hogy mindnyájan egyek legyenek; a mint te én bennem, Atyám, és én te benned, hogy ők is egyek legyenek mi bennünk: hogy elhigyje a világ, hogy te küldtél engem.

22. És én azt a dicsőséget, a melyet nékem adtál, ő nékik adtam, hogy egyek legyenek, a miképen mi egy vagyunk:

23. Én ő bennök, és te én bennem: hogy tökéletesen egygyé legyenek, és hogy megismerje a világ, hogy te küldtél engem, és szeretted őket,[451] a miként engem szerettél.

23. *De nemcsak ő érettök könyörgök.* Most tágabb teret ad imájának, ami mindezidáig csak az apostolokat foglalta magába, mert kiterjeszti azt az evangélium minden tanítványára egészen a világ végezetéig. Ez kétségtelenül figyelemre méltó alapja a meggyőződésnek, mert ha hiszünk Krisztusban az evangélium tanításán keresztül, nem szabad kételyeket táplálnunk afelől, hogy az apostolokkal együtt az Ő hűséges védelme alá kerültünk, így közülünk senki sem fog elveszni. Krisztusnak ez az imája biztonságos kikötő, s bárki, aki ide vonul vissza, minden hajótöréstől biztonságban van. Ez ugyanis olyan, mintha Krisztus ünnepélyesen megesküdött volna, hogy gondoskodását és szorgalmát a mi üdvösségünkre szánja.

Az apostolaival kezdte, hogy akik üdvösségét biztosra vehetjük, biztosabbá tegyenek bennünket a saját üdvösségünkben. Ezért tehát bármikor támad minket a Sátán, tanuljuk meg ezzel a pajzzsal visszaverni őt: nem volt céltalan, hogy Isten Fia az apostolokkal egyesített bennünket, s így valamennyiünk üdvössége, mondhatni, egy batyuba köttetett bele. Nincsen tehát semmi, ami erőteljesebben sarkallna minket az evangélium befogadására, mert felbecsülhetetlen áldás az, hogy Krisztus keze ajánl minket Istennek a pusztulástól megmentendő, így joggal kell az evangéliumot szeretnünk, és gondoskodnunk róla minden másnál jobban. Ebben a vonatkozásban a világ őrültsége elképesztően hatalmas. Mindenki vágyik az üdvösségre, Krisztus pedig elmondja a megszerzésének módját, amitől ha bárki elfordul, semmi jó reménység sem marad a számára. Mégis, százból talán egy ember kegyeskedik elfogadni azt, ami oly kegyelmesen felkínáltatik neki.

Hanem azokért is, a kik… hisznek majd én bennem. Figyeljük meg a kifejezésnek ezt a formáját. Krisztus *mindazokért imádkozik, akik majd hisznek benne*. Ezekkel a szavakkal azt juttatja eszünkbe, amit már néha megemlítettünk, hogy a mi hitünknek Őrá kell irányulnia. A benne levő másik mondat, *az ő beszédökre*, bámulatosan fejezi ki a hit erejét és természetét, s egyidejűleg ismerős megerősítés számunkra, akik tudjuk, hogy hitünk az apostolok által tanított evangéliumon alapszik. Ítéljen hát el a világ ezerszer is, annak az egy dolognak meg kell elégítenie minket, hogy Krisztus az örökségének ismer el minket és könyörög az Atyához érettünk. Jaj azonban a pápistáknak, akiknek hite oly messze távolodott ettől a szabálytól, hogy nem átallják azt a borzasztó istenkáromlást kiokádni, hogy a Szentírásban csak kétértelmű dolgok vannak, amik különféleképpen csűrhetők-csavarhatók. Az egyház hagyománya tehát az egyetlen tekintélyes vezetőjük, aminek hinni fognak. De emlékezzünk rá, hogy Isten Fia, Aki az egyedüli jogos Bíró, nem fogad el semmi más hitet,[452] csak ami az apostolok tanításából származik, s biztos információk erről a tanításról nem találhatók máshol, csak az ő írásaikban.

Meg kell figyelnünk a kifejezésmódot is: *hinni a szavakon*[453] *keresztül*, ami azt jelenti, hogy a hit hallásból származik, mert az emberek külső prédikálása az eszköz, mellyel Isten hitre vezet bennünket. Ebből következik, hogy szigorúan szólva Isten a hit Szerzője, az emberek pedig a szolgálói, akik által hiszünk, amint Pál tanítja az 1Kor3:5-ben.

---

[451] Et que tu los aimes;;— "és hogy te szeretted őket."

[452] "Qui seul en peut et doit prononcer, n'approve point d'autre foy."

[453] A (prédikált) Ígén keresztül – az angol ugyanazt a szót használja a szó és az Ige megjelölésére – *a ford*.

21. *Hogy mindnyájan egyek legyenek*. Boldogságunk végcélját ismét az egységben rejlőnek jelöli meg, s joggal, mert az emberi faj veszte, hogy elidegenedvén Istentől önmagában is összetört és szétszóródott. Helyreállítása tehát éppen ellentétesen, abban rejlik, hogy egyetlen testbe helyesen egyesíttessék. Amiképpen Pál is azt jelenti ki az egyház egységéről, hogy „Igyekezvén megtartani a Lélek egységét a békességnek kötelében… Ő adott némelyeket apostolokul, némelyeket prófétákul, némelyeket evangyélistákul, némelyeket pedig pásztorokul és tanítókul. A szentek tökéletesbbítése czéljából szolgálat munkájára, a Krisztus testének építésére. Míg eljutunk mindnyájan az Isten Fiában való hitnek és az Ő megismerésének egységére, érett férfiúságra, a Krisztus teljességével ékeskedő kornak mértékére:… az igazságot követvén szeretetben, mindenestől fogva nevekedjünk Abban, a ki a fej, a Krisztusban. A kiből az egész test, szép renddel egyberakatván és egybeszerkesztetvén az Ő segedelmének minden kapcsaival, minden egyes tagnak mértéke szerint való munkássággal teljesíti a testnek nevekedését a maga fölépítésére szeretetben" (Ef4:3, 11-16).

Annakokáért bármikor beszél Krisztus az egységről, emlékezzünk rá, milyen hitvány és megrázó módon szóródott szét a világ, mikor elvált Tőle, azután tanuljuk meg, hogy az áldott élet kezdete az, mikor valamennyiünket egyedül Krisztus Lelke vezérel és Általa élünk. S meg kell értenünk, hogy minden egyes esetben, mikor Krisztus kijelenti, hogy Ő egy az Atyával ebben a fejezetben, nemcsak egyszerűen az Ő isteni lényegéről beszél, hanem közbenjárói hivatalát és azt a tényt tekintve egy az Atyával, hogy Ő ami Főnk. Kétségtelen, hogy az egyházatyák közül sokan értelmezték ezt az igeverset abszolút módon úgy, hogy Krisztus azért egy az Atyával, mert Ő örökkévaló Isten. Az ariánusokkal folytatott vitáik azonban arra vezettek, hogy kiragadtak igeverseket és erőltetett értelmezést adtak nekik az ellenségeikkel szembeni felhasználás céljából.[454] Krisztus célja azonban nagyon eltért attól, hogy elméinket az Ő rejtet istenségéről való puszta spekulációkra indítsa. Ő ugyanis a végétől visszafelé érvel, megmutatván, hogy nekünk egyeknek kell lennünk, ellenkező esetben az Atyával fennálló egysége gyümölcstelen és haszontalan lesz. S hogy helyesen fogjuk fel, mit akart azzal mondani, hogy Krisztus és az Atya egyek, gondoskodnunk kell arról, hogy ne fosszuk meg Krisztust a közbenjárói hivatalától, hanem inkább úgy lássuk Őt, mint az egyház Fejét, s egyesítsük Vele az Ő tagjait. Így marad fenn az a gondolati lánc, hogy a Fiú és az Atya között fennálló egység gyümölcstelenségét és haszontalanságát megakadályozandó, eme egység erejének ki kell áradnia a hívők egész testületére. Ebből arra is következtetünk, hogy nem azért vagyunk egyek Isten Fiával,[455] mert közli velünk az Ő lényegét, hanem mert az Ő Lelke erejével átadja nekünk az Ő életét és mindazokat az áldásokat, amit az Atyától kapott.

Hogy elhigyje a világ. Egyesek a *világ* szót úgy magyarázzák, hogy az a választottakat jelenti, akik ebben az időben még szétszórtak voltak. Mivel azonban a *világ* szó ebben a fejezetben mindenütt az elvetetteket jelenti, én jobban hajlok arra, hogy más véleményt fogadjak el. Mindjárt ezután ugyanis különbséget tesz az Ő teljes népe, valamint ugyanazon *világ* között, amit itt említ.

A *hinni* igét az evangélista pontatlanul használta a *megismerni* (megtudni) ige helyett, azaz mikor a hitetlenek, a saját tapasztalataik által meggyőzettetvén észreveszik Krisztus mennyei és isteni dicsőségét. A következmény az, hogy *hívén nem hisznek*, mivel ez a meggyőződés nem hatol be a szív belső érzelmeibe. S ez Isten jogos bosszúja, hogy az isteni dicsőség csillogása elvakítja az elvetettek szemeit, mivel nem szolgálnak rá, hogy világosan és tisztán lássák. Ezután a *megismerni* igét használja ugyanebben az értelemben.

22. *És én azt a dicsőséget, a melyet nékem adtál, ő nékik adtam*. Vegyük itt észre, hogy miközben a tökéletes boldogság mintája mutatkozott meg Krisztusban, semmije sem volt, ami személy szerint Hozzá tartozott volna, hanem inkább azért volt gazdag, hogy

[454] "Et les ont tirees hors dc leur simple sens pour s'en servir contre les adversaires."
[455] "Avec le Fils de Dieu."

meggazdagítsa azokat, akik hittek Benne. A mi boldogságunk abban rejlik, hogy Isten ama képmása állíttatik helyre és formáltatik újonnan bennünk, amit a bűn eltorzított. Krisztus nemcsak Isten egyedüli élő képmása, amennyire Ő Isten örökkévaló Ígéje, hanem még emberi természetére is, amit velünk együtt hordoz, rá van vésve az Atya dicsőségének hasonlósága, hogy tagjait az Ő hasonlatosságára formálja. Pál is tanítja azt, hogy „Mi pedig az ÚRNAK DICSŐSÉGÉT mindnyájan fedetlen arczczal szemlélvén, ugyanazon ábrázatra elváltozunk, dicsőségről dicsőségre" (2Kor3:18).

Ebből következik, hogy senkit sem kellene Krisztus tanítványai közé sorolnunk, míg nem látszik meg rajta Isten dicsősége, ami pecsétként nyomódik rá a Krisztussal való hasonlóság által. Ugyanezt a célt szolgálják a rögtön ezután következő szavak:

23. *Én ő bennök, és te én bennem*, mert azt akarja tanítani, hogy az áldások egész teljessége Benne rejlik, s hogy amit Isten eddig elrejtett, az Benne megmutatkozott, hogy átadhassa az Ő népének úgy, ahogyan a forrásból áradó víz különböző csatornákon az egész mezőt megöntözi.

És szeretted őket.[456] Ezzel arra utal, hogy nagyon látványos megjelenése és nagyon kitűnő záloga Isten a hívők iránt érzett szeretetének, amit a világ, akarja, vagy sem, kénytelen megérezni, mikor a bennük lakozó Szentlélek az igazságosság és szentség sugarait szórja. Valóban számtalan más módja létezik annak, ahogyan Isten naponta bizonyítja irántunk érzett atyai szeretetét, de az örökbefogadás jelét joggal tartjuk a legelsőnek valamennyi között. Azt is hozzáteszi, hogy *és szeretted őket, A MIKÉNT ENGEM SZERETTÉL,* Ezekkel a szavakkal a szeretet okára és eredetére akart rámutatni, mert az *a miként* azt jelenti, *mert*, s az *A MIKÉNT engem szerettél* szavak jelentése az, hogy *MERT engem szerettél.* Egyedül Krisztus ugyanis az, Akire a szerelmes Fiam kifejezés vonatkozik (Mt3:17, 17:5). Emellett az a szeretet, amit a mennyei Atya a Fő iránt érez, kiterjed az összes tagra is, így Ő senkit sem szeret máshogy, csakis Krisztusban.

Ez azonban mégis némi ellenvetést látszik felvetni, mert Krisztus, ahogyan olvassuk, máshol kijelenti, hogy Istennek a világ iránt érzett kimondhatatlan szeretete volt az oka annak, hogy odaadta érte egyszülött Fiát (Jn3:16). Ha az oknak meg kell előznie a következményt, ebből arra következtetünk, hogy Isten, az Atya, Krisztustól függetlenül is szerette az embereket, azaz mielőtt Megváltónak jelölte volna Őt ki. Erre azt mondom, hogy ebben és a hasonló igeversekben a *szeretet* azt a könyörületet jelenti, mellyel Isten viseltetett a méltatlan emberek, sőt az ellenségei iránt, mielőtt még kiengesztelte volna Önmagát velük. Az Isten valóban csodálatos és az emberi elme számára felfoghatatlan jósága, hogy jóindulattal viseltetvén azok az emberek iránt, akiket csak gyűlölhet, elvette a gyűlölet okát, hogy ne legyen akadálya a szeretetének. S valóban, Pál elmondja nekünk: két módja van annak, ahogyan mi szeretettek vagyunk Krisztusban. Először, mert az Atya „kiválasztott minket Ő benne a világ teremtetése előtt" (Ef1:4), másodszor, mivel Krisztusban Isten megbékélt velünk és megmutatta, hogy kegyelmes hozzánk (Rm5:10). Azaz, mi egyidejűleg vagyunk Isten ellenségei és barátai, míg engesztelés nem történik a bűneinkért, s visszakerülünk Isten kegyeibe. De csak mikor megigazulunk hit által, akkor kezd el minket Isten úgy szeretni, mint atya a gyermekeit. Az a szeretet, mely által Krisztus annak a személynek jelöltetett ki, Akiben ki kellett választatnunk a születésünk előtt, s még mikor halottak voltunk Ádámban, el van rejtve Isten keblében, s messze meghaladja az emberi elme felfogóképességét. Igaz, soha senki nem fogja azt érezni, hogy Isten kegyelmes iránta, míg észre nem veszi, hogy Isten kibékíttetett Krisztusban. Mivel azonban az Isten szeretete iránti minden vágy elillan, mikor Krisztus elvétetik, biztosan következtethetünk arra, hogy miután hit által bevésettünk az Ő testébe, nem lép fel annak veszélye, hogy kiesnénk Isten szeretetéből, mert azt az alapot nem lehet szétzúzni, hogy mi azért vagyunk szeretettek, mert az Atya szerette az Ő Fiát.[457]

[456] „Et que tu les aimes; "--"És hogy Te szeretted őket."
[457] "Pource que le Pere a aime son Fils."

24. Atyám, a kiket nékem adtál, akarom, hogy a hol én vagyok, azok is én velem legyenek; hogy megláthassák az én dicsőségemet, a melyet nékem adtál: mert szerettél engem e világ alapjának felvettetése előtt.

25. Igazságos Atyám! És e világ nem ismert téged, de én ismertelek téged; és ezek megismerik, hogy te küldtél engem;

26. És megismertettem ő velök a te nevedet, és megismertetem; hogy az a szeretet legyen ő bennök, a mellyel engem szerettél, és én is ő bennök legyek.

24. *Atyám… akarom*. Az *akarom* itt azt jelenti: *szeretném*,[458] mert nem parancsot, hanem imát jelent. Ez azonban két módon értelmezhető: vagy azt akarja, hogy a tanítványai élvezzék az Ő örökkévaló jelenlétét, vagy hogy Isten végül befogadja őket a mennyei királyságba, ahová Ő előttük megy.

Hogy megláthassák az én dicsőségemet. Egyesek úgy magyarázzák a *megláthassák az én dicsőségemet* szavak jelentését, hogy *részesülhessenek abból a dicsőségből*, amivel Krisztus rendelkezik. Mások szerint azt jelenti, hogy a hit tapasztalata által megtudni, kicsoda Krisztus és milyen nagy az Ő fensége. Ami engem illet, az egész dolog gondos mérlegelése után úgy gondolom, Krisztus itt a hívők tökéletes boldogságáról beszél, mintha azt mondta volna, hogy kívánsága mindaddig be nem teljesül, míg ők be nem fogadtatnak a mennybe. Ugyanígy magyarázom a dicsőség MEGLÁTÁSÁT. Akkortájt úgy látták Krisztus dicsősségét, ahogyan egy ember sötétbe zárva a keskeny repedéseken keresztül meglát némi gyengécske és pislákoló fényt. Krisztus most azt akarja, hogy tegyenek akkora előrelépést, amellyel a menny teljes fényét élvezhetik. Röviden, arra kéri az Atyát, hogy folyamatos fejlődéssel vezesse el őket az Ő dicsőségének teljes meglátására.

Mert szerettél engem. Ez is jobban illik a Közbenjáró személyéhez, mintsem Krisztus istenségéhez egyedül. Durva lenne azt mondani, hogy az Atya a saját Bölcsességét szerette, s noha el kell azt ismernünk, az igevers szövegkörnyezete más nézetre vezet bennünket. Krisztus kétségtelenül az egyház Fejeként szólt, mikor korábban azért imádkozott, hogy az apostolai egyek lehessenek Ővele, s megláthassák uralkodásának dicsőségét. Most viszont azt mondja, hogy ennek oka az Atya szeretete, tehát ebből az következik, hogy Ő szeretett volt, amennyiben a világ Megváltójának jelöltetett ki. Ilyen szeretettel szerette Őt az Atya *e világ alapjának felvettetése előtt*, hogy az a személy lehessen, Akiben az Atya szeretheti a választottait.

25. *Igazságos Atyám!* A tanítványait a világhoz hasonlítja avégett. Hogy teljesebben leírja az elfogadásukat és a kegyet, amit az Atyától kaptak. Illő dolog ugyanis, hogy akik egyedül ismerik Istent, akiket az egész világ megvet, a többiek fölé emeltessenek, s Krisztus a legillőbb módon imádkozik különleges forrósággal azokért, akiket a világ hitetlensége nem akadályozott meg abban, hogy elismerjék Istent. „Igazságos Atyám”-nak nevezve Őt Krisztus megveti a világot és annak rosszindulatát, mintha azt mondta volna: „Bármilyen büszkén is nézze le, vagy vesse meg Istent a világ, mégsem kap Tőle semmit, s nem tudja meggátolni, hogy igazságosságának tisztelete csorbítatlan maradjon”. Ezekkel a szavakkal azt jelenti ki, hogy az istenfélők hitének Istenen kell alapulnia oly módon, hogy ellenezze azt bár az egész világ, soha ne bukjon el., pontosan úgy, ahogyan napjainkban is igazságtalansággal kell vádolnunk a pápát azért, hogy megadjuk Istennek az a dicséretet, ami Őt megilleti.

De én ismertelek téged; és ezek megismerik, hogy te küldtél engem. Krisztus nem pusztán azt mondja, hogy a tanítványai ismerték Istent, hanem két lépést említ: először, hogy Ő ismerte az Atyát, majd másodszor, hogy a tanítványok megismerték, hogy Őt az Atya küldte. Mivel azonban rögtön ezután hozzáteszi, hogy kijelentette neki az Atya nevét, ezzel

[458] “Quand il dit, *Je veux,* c’est comme s’il disoit, *Je desire* “—”Mikor azt mondja: akarom, az annyi, mint ha azt mondta volna: szeretném.”

dicséri őket azért az istenismeretért, mint mondottam, ami elválasztja őket a világ többi részétől. Figyelnünk kell azonban a hit Általa felvázolt sorrendjére. A Fiú az Atya kebléről származik és szigorúan szólva egyedül Ő ismeri az Atyát, következésképpen mindenkinek, aki közeledni akar Istenhez, rá kell szánnia magát a Krisztussal való találkozásra, s oda kell szánnia magát Neki. Ő pedig, miután a tanítványok megismerték, végül felemeli őket Istenhez, az Atyához.

26. *És megismertettem ő velök a te nevedet, és megismertetem*. Krisztus ellátta a tanítói hivatalát, de hogy ismertté tegye az Atyát, felhasználta a Lélek titkos kijelentését a maga hangja mellett. Úgy érti tehát, hogy hatásosan tanította az apostolokat. S bár abban az időben a hitük nagyon gyenge volt, nagyobb fejlődést ígér a jövőre nézve, s így felkészíti őket a Szentlélek bőségesebb kegyelmének várására. Jóllehet az apostolokról beszél, ebből általános buzdítást kell kihallanunk, hogy ügyeljünk rá: folyamatosan kell fejlődnünk, s e gondoljuk, hogy olyan jól futottunk, hogy már nincs előttünk hosszú megteendő út mindaddig, amíg ez a test vesz körül minket.

Hogy az a szeretet legyen ő bennök, a mellyel engem szerettél, azaz hogy szerethesd őket Énbennem, vagy hogy az a szeretet, mellyel engem szerettél, kiterjedhessen rájuk is. Szigorúan szólva ugyanis Istennek az a szeretete, mellyel minket szeret nem más, mint amivel a Fiát szerette a kezdetektől fogva, s ami mondhatni minket is elfogadhatóvá tesz az Ő számára, valamint képessé arra, hogy Krisztusban szeretettek legyünk. S valóban, amint nemrég mondtuk, ami minket illet, Krisztustól elkülönítve Isten gyűlöl, s csak akkor kezd szeretni, mikor egyesülünk az Ő szeretett Fiának testével. A hit felbecsülhetetlen előjoga, hogy Krisztust az Atya a mi javunkra szerette, hogy mi is részesülhessünk ugyanebből a szeretetből és élvezhessük azt örökre.

És én is ő bennök legyek. Ez a mondat méltó a figyelmünkre, mert azt tanítja, hogy az egyetlen mód, mellyel bekerülünk ebbe az Általa említett szeretetbe az, mikor Krisztus bennünk él. Mivel ugyanis az Atya nem tud úgy a Fiára nézni, hogy egyúttal ne látná Krisztus egész testét is, így ha észre akarjuk magunkat vétetni az Atyával, akkor e test tényleges tagjainak kell lennünk.

18. fejezet

1. Mikor ezeket mondta vala Jézus, kiméne az ő tanítványaival együtt túl a Kedron patakán, a hol egy kert vala, a melybe bemenének ő és az ő tanítványai.

2. Ismeré pedig azt a helyet Júdás is, a ki őt elárulja vala; mivelhogy gyakorta ott gyűlt egybe Jézus az ő tanítványaival.

3. Júdás azért magához vevén a katonai csapatot, és a papi fejedelmektől és a farizeusoktól szolgákat, oda méne fáklyákkal, lámpásokkal és fegyverekkel.

4. Jézus azért tudván mindazt, a mi reá következendő vala, előre méne, és monda azoknak: Kit kerestek?

5. Felelének néki: A názáreti Jézust. Monda nékik Jézus: Én vagyok. Ott állt pedig ő velök Júdás is, a ki elárulta őt.

6. Mikor azért azt mondá nékik, hogy: Én vagyok; hátra vonulának és földre esének.

1. *Mikor ezeket mondta vala Jézus*. Ebben a történetben János nagyon sok mindent elhagy, amit a másik három evangélista elmesél, s teszi ezt azzal a célzattal, hogy sok, feljegyzésre méltó dolgot akart összegyűjteni, amikről amazok semmit sem mondtak, s ezért tehát hagyja, hogy az olvasó a másik három evangélistától tudja meg mindazt, ami innen hiányzik.

Túl a Kedron patakán. A görög eredetiben egy névelő áll a Kedron előtt, ami azt látszik jelezni,[459] hogy a patak a cédrusokról kapta a nevét, ez azonban valószínűleg egy, a szövegbe csúszott hiba, mert a Kedron völgyét, vagy patakját a Szentírás gyakorta említi. A helyet azért hívták így, mert sötét, vagy homályos volt, mivel egy mély völgyben helyezkedett el, így árnyékba borult.[460] Erről azonban nem vitatkozom: csak azt mondom ki, ami valószínűbbnek látszik.

A fő dolog, amire figyelnünk kell, az evangélistának a hely megmutatására irányuló szándéka: célja ugyanis annak bemutatása volt, hogy Krisztus szándékosan ment a halálba. Arra a helyre jött, amiről tudta, hogy Júdás is jól ismeri. Mi másért tette volna ezt, mint azért, hogy saját elhatározásából adja át magát az árulónak és az ellenségeinek? A véletlen sem vezette Ő félre, hisz előre tudott mindent, ami bekövetkezett. János később azt is megemlíti, hogy előrelépve várta őket. Így tehát nem kényszerűségből szenvedte el a halált, hanem szándékosan, hogy önkéntes áldozat lehessen, mert engedelmesség nélkül az engesztelést nem szerezhette volna meg nekünk. Emellett nem rejtekhelyet keresni ment be a kertbe, hanem azért, hogy jobb lehetőséget és nagyobb kényelmet teremtsem az imádkozáshoz. Az, hogy háromszor imádkozott azért, hogy megszabadulhasson a haláltól (Mt26:44), nem

---

[459] Vajon a Κέδρων tulajdonnév, vagy köznév? Kálvin nem úgy érti, hogy a névelő jelenléte eldönti a kérdést, hanem hogy attól függ: a különböző olvasatok közül melyiket részesítjük előnyben. Ha των Κέδρων-t olvasunk, nehéz lesz ellenállni annak a következtetésnek, hogy a Κέδρων a többes birtokos esete a Κέδρως, *cédrus* szónak. Ha azonban του Κέδρων-t, vagy inkább του Κεδρων-t olvasunk, akkor a Κεδρων szót ragozhatatlan héber szónak kell tekintenünk, jóllehet Flavius Josephus néha ragozza, mint például a χείμαρρον Κεδρωνος-ban (Kedron patakja, Ant. 8:1). „A szokásos των Κέδρων olvasat helyett", mondja Bloomfield, „a négy legkorábbi kézirat, valamint hat ókori változat az egyházatyáknál a του Κεδρων-t tartalmazza, s ezt támogatta Béza, Casaubon, Campbell, Castalio, Drusius, Lightfoot, Bols, Bynmus, Reland, és mások a legjobb magyarázók közül le egészen Middletonig, Kuinoelig és Tittmanig, s ezt fogadta el Bengel, Griesbach, Knapp, Vater, és Scholz. Az általános olvasatot védte azonban ádázul, de nem kielégítően Lampe és Mattshei". Szerzőnk nem megy tovább annál, hogy a του olvasatot ajánlja a των helyett, de Bloomfield csodálatos listáját adta a szintén e nézetet valló tekintélyeknek – *a szerk.*

[460] A héber קדרון (Kidron) név a קדר (Kadar) névből származik, ami fekete volt és a fekete patakot jelöli. – *a szerk.*

összeegyeztethetetlen azzal a szándékos engedelmességgel, amiről beszéltünk,[461] szükséges volt ugyanis, hogy a nehézségekkel megküzdve arasson győzelmet. Miután legyőzte a halálfélelmet, szabadon és akarattal siet a halál elébe.

3. *Júdás azért magához vevén a katonai csapatot*. Az, hogy Júdás a katonákkal és ekkora sleppel jött, a rossz lelkiismeret jele, ami mindig ok nélkül reszket. Biztos, hogy a katonai csapatot a kormányzótól kölcsönözték, aki ezer katona élén a ezredest is küldte, mert a hirtelen lázadások miatt helyőrség állomásozott a városban, s maga a kormányzó is testőrséggel ment bárhová. A többiek a papok által küldött szolgák voltak, de János külön megemlíti a farizeusokat, mivel azok dühe hevesebb volt a többiekénél, mintha többet törődtek volna a vallással.

4. *Jézus azért tudván*. Az evangélista világosabban elmondja, milyen készségesen ment Krisztus a halálba, egyidejűleg azonban azt a hatalmas erőt is leírja, amit egyetlen szavával fejtett ki, hogy megmutassa, a gonosz embereknek nem volt Felette hatalmuk, csak amennyit Ő megengedett.

5. *Én vagyok*. Gyengéden válaszol, hogy Ő az, akit keresnek, de azokat mégis mintegy heves vihartól, vagy inkább villámtól sújtottan a földre teríti. Nem volt híján az erőnek tehát ahhoz, hogy lefogja kezeiket, ha úgy látta volna jónak, de inkább Atyjának akart engedelmeskedni, Akiről tudta, hogy Őt halálra rendelte.

Ebből megláthatjuk, hogy mennyire félelmetes és riasztó lesz Krisztus hangja a gonoszoknak, mikor trónjára emelkedik a világot megítélendő. Abban a pillanatban úgy állt ott, mint bárány, amely kész rá, hogy feláldozzák: fensége, ami külső megjelenését illeti, a végtelenségig el volt rejtve, de mégis, mikor csak egyetlen szót ejt ki a száján, a fegyveres és bátor támadói a földre zuhannak. S mi volt ez a szó? Nem félelmetes kiközösítésekkel mennydörög ellenük, hanem csak válaszol: *Én vagyok*. Mi lesz hát az eredménye, mikor nem azért jön el, hogy emberek által megítéltessék, hanem hogy Bírája legyen élőknek és holtaknak: nem közönséges és alantas megjelenéssel, hanem mennyei dicsőségtől fénylően és az angyaloktól kísérve? Abban a pillanatban bizonyítékát akarta adni annak a hatékonyságnak, amit Ézsaiás tulajdonít az Ő hangjának. Krisztus más dicsőséges tulajdonságai között a próféta elmondja, hogy „megveri a földet szájának vesszejével, és ajkai lehével megöli a hitetlent” (Ézs11:4). Igaz, Pál kijelentette, hogy ennek a próféciának a beteljesedése a világ végéig el van halasztva (2Thessz2:8). Mégis, naponta látjuk, amint a gonoszok, minden haragjukkal és büszkeségükkel egyetemben a földre zuhannak Krisztus hangjától, s mikor azok az emberek, akik megkötözni jöttek Krisztust, a földre zuhantak, a látható jelét mutatták annak a rémületnek, amit a gonoszok, akár akarják, akár nem, önmagukban éreznek, mikor Krisztus a szolgálóin keresztül megszólal. Emellett, mivel bizonyos mértékben Krisztus hangjának kiegészítő tulajdonsága volt, hogy akikhez konkrétan szólt, azok az emberek feltámadjanak a halál állapotából, felénk is kétségtelenül ekkora erőt fog mutatni, hogy a mennybe emeljen minket.

7. Ismét megkérdezé azért őket: Kit kerestek? És azok mondának: A názáreti Jézust.

8. Felele Jézus: Mondtam néktek, hogy én vagyok az. Azért, ha engem kerestek, ezeket bocsássátok el;

9. Hogy beteljesüljön a beszéd, a melyet mondott: Azok közül, a kiket nékem adtál, senkit sem vesztettem el.

7. *Ismét megkérdezé azért őket*. Ebből kiderül, micsoda hatalmas hatása van annak a vakságnak, amivel Isten a hitetlen emberek elméjét sújtja, valamint hogy mennyire félelmetes

[461] Ezzel kapcsolatban az olvasó jól teszi, ha tanulmányozza a szerző alapos előadását és érveit, *Harmony of the Evangelists,* 3. kötet, 226-234. oldalak

az ostobaságuk, mikor Isten igazságos ítélete által a Sátán megbabonázza őket. Az ökrök és a szamarak, ha elesnek, megérintik őket valamiféle érzések, de ezek az emberek, miután nyíltan megtapasztalták Krisztus isteni hatalmát, ugyanolyan vakmerően folytatják, mintha még az ember árnyékát sem fedezték volna fel Benne, sőt, maga Júdás is érzéketlen marad. Tanuljuk tehát meg félni Isten ítéletét, amivel az elvetettek, átadatván a Sátán kezébe, a vadállatoknál is ostobábbakká válnak. Kétségtelen, hogy a Sátán serkentette őket vak dühvel ekkora merészségre, mert nincs őrültség, ami ekkora hévvel mozgatja az embereket, mint ez a fajta vakság. A gonosz emberek, miután átadattak a méltatlan gondolkodásra (Rm1:28), többé már nem törődnek jobban azzal, hogy Isten ellen törtetnek, mintha csak egy léggyel lenne dolguk. Valójában érzik hatalmát, de nem úgy, hogy hajlandóak lennének engedelmeskedni, mert inkább százszor is összetörnek, semhogy engednének. Röviden, rosszindulatuk az a fátyol, ami meggátolja őket Isten fényének meglátásában, csökönyösségük pedig a köveknél is jobban megkeményíti őket, ezért soha nem tűrik, hogy megfékezzék őket.

8. *Mondtam néktek, hogy én vagyok az*. Itt látjuk, hogy Isten Fia nemcsak önként adja Magát a halálra, hogy engedelmességével eltörölhesse a bűneinket, hanem azt is, miképpen látja el a jó Pásztor hivatalát a nyájának védelmében. Látja a farkasok támadását, s nem várja meg, míg odajutnak a gondjaira bízott juhokhoz, hanem azonnal előre lép az ő védelmükben. Bármikor támadnak is meg tehát minket a gonosz emberek, vagy az ördögök, ne kételkedjünk abban, hogy a jó Pásztor ugyanígy készen áll[462] minket is megvédeni. S ezzel a példával Krisztus olyan szabályt fektetett le a pásztorok számára, amit követniük kell, ha megfelelően akarják ellátni a hivatalukat.

9. *Senkit sem vesztettem el*. Ezt az igeverset látszólag ide nem illő módon idézi, mivel inkább a lelkükre, semmint a testükre vonatkoztatja. Krisztus ugyanis nem tartotta biztonságban véges-végig az apostolokat, de azt elérte, hogy a szüntelen veszélyek közepette, sőt még a halál torkában is biztosította örök üdvösségüket. Erre azt mondom, hogy az evangélista nem pusztán a testi életükről beszél, hanem inkább úgy érti, hogy Krisztus, megkímélvén őket egy időre, gondoskodott örök üdvösségükről. Vegyük észre, mily nagy volt az ő gyengeségük: mit gondolunk, mit tettek volna, ha próbák elé kerülnek? Miközben tehát Krisztus nem engedte, hogy a nekik Általa adott erő feletti megpróbáltatásban legyen részük, megmentette őket az örök pusztulástól. S ebből általános tanítást származtathatunk, hogy bár sok kísértéssel próbálja meg a hitünket, de soha nem engedi meg nekünk, hogy szélsőséges veszélybe kerüljünk anélkül, hogy ne adná meg a legyőzéséhez szükséges erőt is. S valóban látjuk, mennyire folyamatosan törődik a mi gyengeségünkkel, mikor előrelépvén visszaveri a Sátán és a gonosz emberek oly sok támadását, mert látja, hogy még nem vagyunk képesek azokat elhárítani, vagy nem vagyunk azokra felkészülve. Röviden, sohasem viszi a népét a csatamezőre addig, amíg nincsenek teljesen kiképezve, így ők még a pusztulásban sem pusztulnak, mivel előny van biztosítva a számukra mind életükben, mind halálukban.

10. Simon Péter pedig, a kinek szablyája vala, kirántá azt, és megüté a főpap szolgáját, és levágá annak jobb fülét. A szolga neve pedig Málkus vala.

11. Monda azért Jézus Péternek: Tedd hüvelyébe a te szablyádat; avagy nem kell-é kiinnom a pohárt, a melyet az Atya adott nékem?

12. A csapat azért és az ezredes és a zsidók szolgái megfogák Jézust, és megkötözék őt,

13. És vivék őt először Annáshoz; mert ipa vala ez Kajafásnak, a ki abban az esztendőben főpap vala.

14. Kajafás pedig az vala, a ki tanácsolta vala a zsidóknak, hogy jobb, hogy egy ember veszszen el a népért.

[462] "Que ce bon Pasteur ne soit prest."

10. *Simon Péter pedig, a kinek szablyája vala, kirántá azt*. Az evangélista most leírja Péter ostoba heveskedését, aki törvénytelen módon próbálta védeni a Mesterét. Valóban merészen és bátran vállal hatalmas kockázatot Krisztusért, de mivel nem veszi figyelembe, mit követel az ő elhívása, és mit enged meg Isten, cselekedete oly messze áll attól, hogysem dicséretet érdemelne, hogy Krisztus szigorúan megrója. Tanuljuk hát meg, hogy Péter személyében Krisztus elítél mindent, amit az emberek a saját fantáziájukból kiindulva merészelnek megtenni. Ezt a tanítás kiváltképpen méltó a figyelemre, mert semmi sem megszokottabb, mint a buzgóság köpönyegével védeni mindent, ami teszünk, mintha nem is lenne fontos, hogy vajon Isten jóváhagyta-e, vagy sem, de amit az emberek jónak feltételeznek, akik okossága puszta hiábavalóság. Ha nem is látunk semmi hibát Péter buzgóságában, akkor is meg kell elégednünk azzal az egyetlen dologgal, hogy Krisztus kijelenti: nincs vele megelégedve. De láthatjuk, hogy nem neki köszönhetően nem fordult el Krisztus a haláltól, s nem tette ki a nevét az örökkévaló kegyvesztettségnek, mert erőszakosan fellépve az ezredessel és a katonákkal szemben ő az útonálló szerepét játssza, mert az Isten által kijelölt hatalommal szegül szembe. Mivel Krisztust már a kelleténél jobban gyűlölte a világ, ez az egyetlen cselekedet szavahihetőséget adhatott volna mindazoknak a rágalmaknak, amit ellenségei felhoztak ellene. Emellett rendkívül esztelen dolog volt Péternél, hogy a hitét karddal próbálta bebizonyítani, miközben szavakkal nem volt rá képes. Mikor később felszólítják, hogy tegyen hitvallást, megtagadja a Mesterét, most viszont a Mestere engedélye nélkül csinál felfordulást.

Megintetvén ettől a szembeszökő példától, tanuljuk meg, hogy buzgóságunkat a helyes keretek közé szorítsuk, s mivel a testünk zabolátlansága mindig hajlamos többet tenni, mint amennyit Isten parancsol, tanuljuk meg, hogy buzgóságunk rosszul végzi, valahányszor csak Isten Ígéjével szemben kísérelünk meg bármit megtenni. Néha megtörténik, hogy a kezdet kecsegtető ígéretekkel jár, végül azonban büntetésben lesz részünk az elhamarkodottságunkért. Legyen hát mindennek, amit felvállalunk, az engedelmesség az alapja. Jusson eszünkbe az is, hogy azok, akik elszántan támogatják Krisztus ügyét, nem mindig viselkednek olyan ügyesen, hogy ne követnének el hibát, ezért tehát még szorgalmasabban kell kérnünk az Urat, hogy vezessen bennünket a megfontoltság lelkével.

11. *Tedd hüvelyébe a te szablyádat*. Ezzel a paranccsal Krisztus megfeddi Péter cselekedetét. Figyelnünk kell azonban az okra, ami nem más, mint hogy a magánszemélynek nem volt megengedve fellépni azokkal szemben, akik nyilvános tekintéllyel ruháztattak fel, ezt ugyanis kikövetkeztethetjük a másik három evangélista írásaiból, akik beszámolnak Krisztus általános kijelentéséről: „a kik fegyvert fognak, fegyverrel kell veszniök” (Mt26:52).

Óvakodnunk kell attól is, hogy ellenségeinket erővel, vagy erőszakkal verjük vissza azon felül, amit a közösség rendelkezései és törvényei megengednek, még akkor is, mikor igazságtalanul provokálnak minket. Bárki lépi is át ugyanis az elhívásának határait, tapsoljon bár neki az egész világ, viselkedésére soha nem fogja megkapni Isten jóváhagyását.[463]

Avagy nem kell-é kiinnom a pohárt, a melyet az Atya adott nékem? Ez tűnik annak a különleges oknak, ami miatt Krisztusnak csendben kell maradnia, hogy mészárszékre vitt bárány lehessen (Ézs53:7), azonban példát is mutat, mert ugyanezt a türelmességet követeli meg mindannyiunktól. A Szentírás a megpróbáltatásokat a gyógyitalokhoz hasonlítja, mert amiképpen a ház ura kiadagolja az ételt és italt a gyermekeknek és a szolgáknak, úgy Istennek is megvan ez a tekintélye, hogy jogában áll valamennyiünkkel úgy bánni, ahogyan Ő jónak látja. Ezért mikor felvidít bővülködéssel, vagy megaláz nélkülözéssel, azt olvassuk, hogy édes, vagy keserű poharat ad. A Krisztus számára kijelölt pohár a kereszthalál elszenvedése

[463] Az olvasó a szerzőnek a témával kapcsolatos, részletesen kifejtett nézeteit megtalálja a *Harmony of the Evangelists* című műve 3. kötetének 244. oldalán

volt a világ megbékítése végett. Ezért mondja, hogy ki kell innia az Atyja által kimért és átadott poharat.

Nekünk is hasonlóképpen kell felkészülnünk a kereszt elhordozására. De nem szabad a fanatikusokra hallgatnunk, akik azt mondják, hogy nem szabad orvosságot keresnünk a betegségeinkre, vagy bármi más nyomorúságainkra, nehogy elutasítsuk a poharat, amit a mennyei Atya[464] kínál nekünk. Tudván, hogy egyszer meg kell halnunk (Zsid9:27), készülnünk kell a halálra, de mivel a halálunk pillanata ismeretlen a számunkra, az Úr megengedi, hogy azokkal az eszközökkel védjük életünket, amelyeket Ő Maga jelölt ki. Türelemmel kell viselnünk betegségeinket, bármilyen nyomorúságosak is legyenek azok a testünk számára, s még ha nem is tűnnek halálosaknak, akkor is keresnünk kell a tőlük való megkönnyebbülést. Arra azonban vigyáznunk kell, hogy semmi mást ne próbáljunk meg, csak amit Isten Ígéje megenged. Röviden, feltéve, hogy ez az Íge mindig a szívünkbe rögzülten marad: „Legyen meg az Úrnak akaratja" (Csel21:14) mikor szabadulást keresünk a ránk nehezedő gonoszságoktól, bizonyára nem mulasztjuk el kiinni azt a poharat, amit az Úr adott nekünk.

12. *A csapat azért és az ezredes*. Furcsának tűnhet, hogy Krisztus, aki egyetlen szavával földre terítette a katonákat, most megengedi, hogy elfogják, mert ha végül meg akarta Magát adni az ellenségeinek, mi szükség volt erre a korábbi csodára? Az isteni hatalom megmutatása azonban két szempontból volt előnyös. Először is elveszi a lehetséges sértés élét, nehogy azt gondoljuk, hogy Krisztus úgy engedelmeskedett, mintha a gyengeség győzte volna le, másodszor, bizonyítja, hogy halála teljességgel önkéntes volt. Amíg tehát hasznos volt, használta a hatalmát ellenségeivel szemben, de mikor szükségessé vált engedelmeskedni az Atyának, megtartóztatta Magát, hogy felkínáltathassék áldozatként. Emlékezzünk azonban arra, hogy Isten Fiának testét azért kötözték meg, hogy a mi lelkeink megszabadulhassanak a bűn és a Sátán kötelékeitől.

13. *És vivék őt először Annáshoz*. A többi evangélista nem említi ezt a körülményt, mivel jelentősen nem befolyásolja a történet lényegét, nem történt ugyanis semmi feljegyzésre érdemes. Talán a hely kínálta kényelem vette rá őket arra, hogy Krisztust Annás házában börtönözzék be, amíg a főpap összehívja a nagytanácsot.

A ki abban az esztendőben főpap vala. Ezalatt nem azt érti, hogy főpapi hivatal évente ismétlődő volt, amint sokan tévesen képzelték, hanem hogy Kaifás volt a főpap abban az időben, amint ez világosan kiderül Flavius Josephus írásaiból. A törvény rendelkezése értelmében ez a megtiszteltetés állandó volt, s csak annak halálával ért véget, aki a hivatalt viselte. A becsvágy és a belső forrongások azonban alkalmat adtak a római kormányzóknak az egyik főpap eltávolítására és valaki más, nekik tetsző személy helyére állítására akár kegyből, akár pénzért. Így távolította el Vitellius Kaifást és jelölte ki Jonatánt, Annás fiát utódjának.

14. *A ki tanácsolta vala a zsidóknak*. Az evangélista megismétli Kaifás véleményét, amit már korábban láttunk, mert Isten a gonosz és áruló főpap mocskos száját használta egy jóslat kimondására[465] pontosan úgy, amiképpen Bálám száját is irányította akaratával ellentétben, hogy kénytelen volt áldani azt a népet, akik Bálák király kedvéért pedig meg akart átkozni (4Móz23:7-8).

15. Simon Péter pedig, és egy másik tanítvány[466] követi vala Jézust. Ez a tanítvány pedig ismerős vala a főpappal, és beméne Jézussal együtt a főpap udvarába,

---

[464] "Le Pere Celeste."
[465] Jn11:50
[466] "Or Simon P,erre, avec un autre disciple, suyvoit Jesus."—"Simon Péter egy másik tanítvánnyal követte Jézust."

16. Péter pedig kívül áll vala az ajtónál. Kiméne azért ama másik tanítvány, a ki a főpappal ismerős vala, és szóla az ajtóőrzőnek, és bevivé Pétert.[467]

17. Szóla azért Péterhez az ajtóőrző leány: Nemde, te is ez ember tanítványai közül való vagy? Monda ő: Nem vagyok.

18. A szolgák pedig és a poroszlók ott állnak vala, szítván a tüzet, mivelhogy hűvös vala, és melegszenek vala. Ott áll vala pedig Péter is ő velök együtt, és melegszik vala.

15. *És egy másik tanítvány*. Egyeseket félrevezetett a találgatás és azt feltételezték, hogy ez a tanítvány János evangélista,[468] mivel úgy szokott beszélni önmagáról, hogy nevet nem említ. De miféle közössége lehetett volna Jánosnak, az alacsony sorsú halásznak a büszke főpappal? Valószínűbb, hogy ez a tanítvány nem egy volt a tizenkettőből, s azért nevezték tanítványnak, mert befogadta Isten Fiának a tanítását. János nem nagyon pontos a történet elmondásában, megelégszik egy rövid összefoglaló felvázolásával, mert miután elmondta, hogy Péter egyszer megtagadta Jézust, más dolgokat is belekever, majd csak ezután tér vissza a másik két megtagadáshoz. A figyelmetlen olvasókat ez arra engedte következtetni, hogy az első megtagadás Annás házában történt. A szavak azonban nem közvetítenek efféle értelmet, hanem inkább világosan kijelentik, hogy a főpap szobalánya késztette Pétert Jézus megtagadására. Meg kell tehát értenünk, hogy mikor Krisztust a főpap elé vitték, oda nem engedtek be bárkit, aki csak be akart menni, hanem csak mikor a főpap által ismert tanítvány kérte személyes kegyként, hogy Pétert engedjék be. Nincs okunk abban kételkedni, hogy mindkettőt istenes buzgóság indította arra, hogy kövessék Krisztust, mivel azonban Krisztus kijelentette, hogy kímélte Pétert és másokat, akik oly gyengék voltak, sokkal jobb lett volna a számára, ha elvonul valamely sötét sarokba nyögni és imádkozni, mintsem az emberek közé menni. Most azonban nagy buzgósággal lát neki ama hivatal ellátásának, ami alól Krisztus felszabadította, s mikor eljut a hitvalláshoz, amiben mindhalálig ki kellett volna tartania, a bátorsága csődöt mond. Midig ügyelnünk kell arra, hogy az Úr mit kér tőlünk, hogy a gyengék ne vállalják fel azt, ami nem szükséges.

17. *Szóla azért Péterhez az ajtóőrző leány*. Pétert bevezették a főpap csarnokába, de ez nagyon sokba került neki, mert amint a lábát betette, Krisztus megtagadására kényszerült. Mikor ilyen szégyenteljesen elbotlik már az első lépésnél, dicsekvésének ostobasága lelepleződik. Azzal dicsekedett, hogy vitéz bajnoknak bizonyulna, aki szilárdan szembenéz a halállal, most azonban egy szolgálóleány egyáltalában nem fenyegető hangjától megzavarodik és eldobja fegyvereit. Ilyen az ember erejének a bemutatása. Természetesen mindaz az erő, ami az emberben meglátszik, csak füst, amit egy lehelet rögtön elfúj. A csatán kívül nagyon bátrak vagyunk, de a gyakorlat megmutatja, hogy fennkölt beszédünk ostoba és alaptalan, s még mikor a Sátán nem is támad minket, akkor is alaptalan riadalmakat agyalunk ki magunknak, melyek idő előtt megzavarnak. Egy törékeny leány hangja félemlítette meg Pétert, s mi a helyzet velünk? Vajon nem reszketünk mi is folytonosan a hulló falevél zörejétől? A veszély hamis megjelenése, mely még nagyon messze volt, megremegtette Pétert, s mi vajon nem ugrunk el nap, mint nap Krisztus mellől gyermekes abszurditások miatt? Röviden, bátorságunk olyan természetű, hogy saját magától meghátrál, mikor még sehol az ellenség, s így bosszulja meg Isten az emberek gőgjét a heves elmék leigázásával a gyengeség állapotába. Az ember, aki nem állhatatossággal, hanem széllel bélelt, megígéri, hogy könnyű győzelmet fog aratni az egész világ felett, mégis, amint meglátja egy kóró árnyékát, azonnal remegni kezd. Tanuljunk meg hát semmi másban nem bátornak lenni, mint az Úrban.

---

[467] "Et parla a la portiere, *laquelle fit entrer* Pierre;"—" és beszélt az ajtónállóval, aki behozta Pétert."
[468] "Nostre Evangeliste."

Nem vagyok. Ez valóban nem látszik Krisztus abszolút megtagadásának, mikor azonban Péter azt fél elismerni, hogy ő az egyike Krisztus tanítványainak, ez megfelel annak a kijelentésnek, hogy semmi köze Hozzá. Gondosan ügyelnünk kell arra, hogy senki se képzelje: megmenekülhet, ha eljátssza egy álokoskodó szerepét, mikor csak közvetett módon hátrál meg a hitének megvallásától.

18. *Ott áll vala pedig Péter is ő velök együtt*. Mikor az evangélista hozzáteszi, hogy Péter a tűz mellett állt a szolgákkal és a poroszlókkal, ez a történet különböző részeink összekapcsolására szolgál, amint azt majd később meglátjuk. Megmutatja azonban azt is, mekkora volt Péter ostobasága, hogy a legcsekélyebb törődés nélkül együtt melegedett a gonosz emberekkel, miután megtagadta Mesterét. Lehet persze, hogy a félelem tartotta vissza, nehogy a főpap házából kimenvén ugyanebbe a veszélybe kerüljön.

19. A főpap azért kérdezé Jézust az ő tanítványai felől, és az ő tudománya felől.

20. Felele néki Jézus: Én nyilván szólottam a világnak, én mindenkor tanítottam a zsinagógában és a templomban, a hol a zsidók mindenünnen összegyülekeznek; és titkon semmit sem szólottam.

21. Mit kérdesz engem? Kérdezd azokat, a kik hallották, mit szóltam nékik: ímé ők tudják, a miket nékik szólottam.

22. Mikor pedig ő ezeket mondja vala, egy a poroszlók közül, a ki ott áll vala, arczul üté Jézust, mondván: így felelsz-é a főpapnak?

23. Felele néki Jézus: Ha gonoszul szóltam, tégy bizonyságot a gonoszságról; ha pedig jól, miért versz engem.

24. Elküldé őt Annás megkötözve Kajafáshoz, a főpaphoz.

19. *A főpap azért kérdezé Jézust*. A főpap úgy hallgatja ki Krisztust, mintha valami lázító személy lenne, aki egyházszakadást okozott volna a tanítványok gyűjtésével, továbbá úgy, mintha hamis próféta lett volna, aki megkísérelte volna megrontani a hit tisztaságát új és perverz tanításokkal. A mi Urunk Jézus Krisztus,[469] teljességgel és hűségesen bevégezvén a tanítói hivatalt, nem kezd új védekezésbe, de hogy ne hanyagolja el az igazság védelmét, megmutatja, hogy készen áll mindazt megvédeni, *amit tanított*. Egyidejűleg azonban megrója a főpap arcátlanságát is, aki úgy kérdezősködik a tökéletesen ismert dolgokról, mintha azok kétértelműek lennének. Meg nem elégedvén a felkínált Megváltó elutasításával, együtt a megígért üdvösséggel, hasonlóképpen a törvény összes kitételét is kárhoztatják.

20. *Én nyilván szólottam a világnak*. Gyermekes hiba, melybe egyesek beleesnek, aki úgy vélik, hogy Krisztusnak ez a válasza azokat ítéli meg, akik magánlakosztályokban magyarázzák Isten Ígéjét, mikor a gonoszok zsarnoksága nem teszi a számukra lehetővé, hogy ezt nyilvánosan tegyék. Krisztus ugyanis nem azt vitatja, hogy mi a törvényes és mi a törvénytelen, hanem az volt a szándéka, hogy rendreutasítsa Kajafás pökhendi rosszindulatát.

Ez az igeszakasz azonban nem látszik összhangban állónak Krisztus másik kijelentésével, mikor megparancsolja az apostoloknak, hogy „a mit fülbe súgva hallotok, a háztetőkről hirdessétek” (Mt10:27) és hogy nem mindenkinek adatott meg a mennyek országa titkainak ismerete (Mt13:14), ezért tehát ezt a kegyet senki másnak, csak a tizenkét apostolnak adja meg. Erre azt mondom, hogy mikor a vizsgált igeversben kijelenti, hogy semmit sem mondott titokban, akkor a tanítás lényegére utal, ami mindig ugyanaz volt, s a tanítás formái voltak különbözők, mert nem beszélt másként a tanítványok között, mondhatni, valami másra oktatván őket, s nem cselekedett ravaszul, mintha szándékosan el akart volna valamit rejteni az emberek elől, amit csak egy kis csoportnak mondott a házban. Jó lelkiismerettel tehetett tehát arról bizonyságot, hogy nyíltan jelentette ki, és őszintén hirdette a tanításának lényegét.

[469] “Nostre Seigneur.”

22. *Mikor pedig ő ezeket mondja vala*. Ezt azért teszi hozzá, hogy tájékoztasson minket, először is, hogy mily nagy volt Krisztus ellenségeinek dühe, s mily zsarnoki volt az ő kormányzásuk, másodszor is, hogy miféle fegyelem létezett ezek között a papok között. Úgy ültek ott, mint bírók, de olyan durvák voltak, mint a bősz vadállatok. Összeült a nagytanács, melyben a legnagyobb komolyságnak kellett volna uralkodnia, mégis, a poroszló oly vakmerő és öntelt, hogy a jogi folyamatok közepette és a bírák jelenlétében megüti azt a vádlottat, akit még semmilyen vonatkozásban sem találtak bűnösnek. Nem kell csodálkoznunk tehát, ha Krisztus tanítását kárhoztatja egy ennyire barbár gyülekezet, melyből nemcsak minden jog, de minden emberség és mértékletesség is elillant.

23. *Ha gonoszul szóltam*. Azaz, „Ha vétkeztem, vádolj engem, hogy mikor a vád bebizonyosodik, a bűnömnek megfelelő büntetésben részesülhessek, mert ez nem törvényes eljárás, és a bíróságokon nagyon más rendet és nagyon más mértékletességet kell fenntartani". Krisztus tehát arról panaszkodik, hogy súlyos sérelem érte, ha nem követett el vétséget, de ha még vétkezett is, akkor is a törvényesen kell eljárniuk, s nem dühvel és erőszakkal. Krisztus viszont látszólag nem tartja be jelen esetben azt a szabályt, amit Ő Maga fogalmazott meg máshol a követőinek, mert nem tartja oda a bal arcát annak, aki jobb felől arcul ütötte (Mt5:39). Erre azt válaszolom, hogy a keresztyén türelemben nem mindig kötelessége a megütöttnek szó nélkül tűrni az őt ért sérelmet, hanem először is türelmesen kell elviselnie, másodszor is fel kell adni a bosszú minden gondolatát, és meg kell próbálnia jóval meggyőzni a gonoszt (Rm12:21). A gonosz embereket a Sátán lelke úgyis túlontúl erőteljesen készteti arra, hogy másoknak sérelmeket okozzanak, ezért legalább mások ne provokálják őket. Ostoba magyarázata tehát Krisztus szavainak az, amit azok adnak, akik oly fényben látják őket, mintha azt parancsolná, hogy új impulzust adjunk azoknak, akik már úgyis túlontúl hajlamosak a mások bántalmazására. Krisztus ugyanis nem másra gondol, mint hogy közülünk mindenkinek inkább a második sérelem elszenvedésére kell készen állnia, semmint az első megbosszulására, ezért semmi sem akadályozza meg a keresztyén embert a panaszkodásban, mikor jogtalanul bánnak vele, feltéve, ha elméje mentes a gyűlölködéstől és kezei a bosszútól.

24. *Elküldé őt Annás megkötözve*. Ezt a mondatot mintegy zárójelben kell olvasnunk, mert miután elmondta, hogy Krisztust Annás házához vitték, s majd miután úgy folytatta a történetet, mintha a papi gyűlést ott tartották volna, az evangélista most emlékezteti az olvasót, hogy Krisztust Annás házából elvitték a főpap házába. Mivel azonban a görög απέστειλε ige ideje sokakat megtévesztett, én mindig is az ige régmúlt alakú idejével fordítottam.[470]

25. Simon Péter pedig ott áll vala és melegszik vala. Mondának azért néki: Nemde, te is ennek a tanítványai közül való vagy? Megtagadá ő,[471] és monda: Nem vagyok.

26. Monda egy a főpap szolgái közül, rokona annak, a kinek a fülét Péter levágta: Nem láttalak-e én téged ő vele együtt a kertben?

27. Ismét megtagadá[472] azért Péter; és a kakas azonnal megszólala.

25. *Megtagadá ő*. Milyen megdöbbentő is Péter ostobasága, akiből miután megtagadta Mesterét, nemcsak a megtérés érzése hiányzik, de még meg is keményíti magát a bűnben maradással! Ha közülünk mindenki megkérdezte volna, nem vonakodott volna megtagadni akár ezerszer is a Mesterét. Ezen a módon ragadja magával a Sátán a nyomorult embereket,

[470] "J'ay mieux aime tourner en ceste sorte, Avoit envoye; que, I1 a envoy; "—"Úgy döntöttem, hogy így fordítom: *elküldetett Annás által*, mintsem *Annás elküldte*."
[471] "Il le nia."
[472] "Le nia derechef."

miután megrontotta őket. Emlékezzünk arra a körülményre is, amit a másik három evangélista mond el, nevezetesen hogy „ekkor átkozódni és esküdözni kezde, hogy: Nem ismerem ezt az embert" (Mt26:74, Mk14:71). Ez sokakkal megtörténik nap, mint nap. Először a hiba nem lesz túl nagy, utána viszont szokássá válik, majd végül, miután a lelkiismeret elaludt, az, aki megszokta, hogy megveti Istent, azt hiszi majd, hogy semmi sem törvénytelen a Számára és el meri majd követni a legnagyobb gonoszságokat. Semmi sincs jobb tehát a számunkra, mint idejekorán ügyelni arra, hogy akit a Sátán kísért, ne engedje meg a legcsekélyebb bűnbemerülést se önmagának, amíg még romlatlan.

27. *A kakas azonnal megszólala*. Az evangélista azért említi a kakaskukorékolást, hogy tájékoztasson: Pétert a legjobb pillanatban figyelmeztette Isten, s a másik három evangélista elmondják, hogy ő akkor visszaemlékezett az Úr szavaira (Mk26:75, Mk14:72), bár Lukács elmondja, hogy maga a kakaskukorékolás nem gyakorolt semmiféle hatást Péterre, míg Krisztus rá nem nézett (Lk22:61). Azaz, mikor valaki elkezdett elbukni a Sátán sugallatára, se hang, se jel, se figyelmeztetés nem hozza őt vissza, míg Maga az Úr nem veti rá a szemeit.

28. Vivék azért Jézust Kajafástól a törvényházba.[473] Vala pedig reggel. És ők nem menének be a törvényházba, hogy meg ne fertőztessenek, hanem hogy megehessék a husvétibárányt.[474]

29. Kiméne azért Pilátus ő hozzájok, és monda: Micsoda vádat hoztok fel ez ember ellen?

30. Felelének és mondának néki: Ha gonosztevő nem volna ez, nem adtuk volna őt a te kezedbe.

31. Monda azért nékik Pilátus: Vigyétek el őt ti, és ítéljétek meg őt a ti törvényeitek szerint. Mondának azért néki a zsidók: Nékünk senkit sem szabad megölnünk;

32. Hogy beteljesedjék a Jézus szava, a melyet monda, a mikor jelenti vala, hogy milyen halállal kell majd meghalnia.

28. *Vivék azért Jézust*. Az a vizsgálat, amit az evangélista említ, napfelkelte előtt zajlott, mégsem férhet hozzá kétség, hogy kovácsfújtatóik városszerte működésben voltak az embereket lángra lobbantandó. Azaz, az emberek haragja hirtelen robbant ki, mintha valamennyien teljes egyetértésben azt követelték volna, hogy Krisztust végezzék ki. A vizsgálatot a papok végezték, de nem azért, mert a hatalmukban állt az ítélet kimondása, hanem mert felkorbácsolták az előítéleteket Ellene előző döntésükkel, elvihessék a kormányzóhoz, mintha a vizsgálat már teljes mértékben befejeződött volna.[475] A rómaiak A Praetorium névvel illették mind a kormányzó házát, vagy palotáját,[476] mind a bírói széket, ahol meg szokta hozni döntéseit.

Hogy meg ne fertőztessenek. Minden szennyeződéstől tartózkodva, azaz a törvény parancsainak megfelelően megtisztulva megehetik az Úr páskáját, s a vallásuk ebben a vonatkozásban dicséretet érdemel. Van azonban két hibájuk, s mindkettő nagyon förtelmes. Az első,[477] hogy nem törődnek azzal, hogy a szívükben több szennyeződést hordoznak, mint amennyivel kapcsolatba kerülhetnek, menjenek be bármennyire szentségtelen helyre. A

[473] "In Praetorium;"—"au Pretoire "— „a Praetoriumba."
[474] L'agneau de pasque; — a páskabárányt."
[475] "Mals a fin de livrer au juge, etant desja charge, et comme suffisamentconveincu par leur premiere cognoissance et les interrogatoires qu'ils luy avoient faites;"—"hanem hogy úgy vigyék a bíróhoz, mint már elítélt személyt, s mintha már teljesen meggyőződtek volna mindenről az előzetes vizsgálatukkal, valamint a neki feltett kérdéseikkel."
[476] "La maison ou palais du *gouverneur."*
[477] "La premiere fkute est."

második, hogy túlságosan elfoglalják magukat a kis dolgokkal és elhanyagolják azt, ami a legfontosabb. „A megfertőztetetteknek és hitetleneknek semmi sem tiszta, hanem megfertőztetett azoknak mind elméjök, mind lelkiismeretök” (Tit1:15), mondja Pál.

Ezek a képmutatók azonban, akik annyira el vannak telve rosszindulattal, becsvággyal, csalással, durvasággal és kapzsisággal, hogy undorító szagukkal majdnem megfertőzik a mennyet és a földet, csakis a külső beszennyeződéstől félnek. Tűrhetetlen gúnyolódás tehát, hogy elvárják Isten tetszését, feltéve persze, hogy nem szennyeződnek be valamely tisztátalan dolog megérintésével, noha nem törődnek a valódi tisztasággal.

A másik, képmutatáshoz kapcsolódó hiba, hogy miközben ügyelnek a ceremóniákra, semmi lelkiismeret-furdalásuk sincs a legfontosabb dolgok elhanyagolása miatt. Isten ugyanis nem más okból bízta a zsidókra azokat a ceremóniákat, melyek benne foglaltattak a törvényben, hanem hogy rászoktassa őket a valódi szentség szeretetére és gyakorlására. Emellett a törvény egyik része sem tiltotta meg nekik, hogy belépjenek egy pogány házába, de az atyai hagyományokból származó óvatosság azt sugallta, hogy elnézés következtében bárki beszennyeződhet egy tisztátalan házban. Ezek a tiszteletreméltó törvénymagyarázók azonban, miközben megszűrték a szúnyogot, tétovázás nélkül elnyelték a tevét[478] (Mt23:24), s megszokott dolog a képmutatóknál, hogy nagyobb bűnnek találnak megölni egy bolhát, mint egy embert. Ez a hiba szorosan kapcsolódik a másikhoz, hogy többre becsülik az emberek hagyományait, mint Isten parancsait. Azért, hogy helyes módon *ehessék meg a húsvéti bárányt*, tiszták akarnak maradni, de a tisztátalanságot a kormányzó házának falai közé zárva képzelik el, s nem haboznak halálra adni egy ártatlan embert, aminek menny és föld a tanúi. Röviden, hamis és álságos tisztelettel betartják a húsvét árnyékát, de nemcsak megsértik szentségtörő kezeikkel a valóságos húsvétot, hanem amennyire a hatalmukban áll, az örök feledés homályába is burkolják.[479]

29. *Kiméne azért Pilátus ő hozzájok*. Ez a pogány nem hajlandó bátorítani a babonát, amit kinevet és lenéz, de az ügy fő vonatkozásában ellátja a jó bíró feladatát, mikor megparancsolja nekik, hogy ha van valami vádjuk, hozakodjanak elő vele. A papok viszont, nem lévén elegendő hatalmuk elítélni azt, akit bűnösnek mondanak ki, nem adnak más választ, mint hogy tartania kell magát előző döntésükhöz.

30. *Ha gonosztevő nem volna ez, nem adtuk volna őt a te kezedbe*. Közvetve arról panaszkodnak, hogy Pilátus nem bízik a tisztességességükben. „Te miért nem veszed minden további fenntartás nélkül bizonyosra”, mondják, „hogy az általunk beperelt személy méltó a halálra?” Ez a módja annak, ahogyan azok a gonosz emberek, akiket Isten emelt a tisztesség magas fokára, megvakulnak mondhatni a saját nagyságuktól és megengedik maguknak, hogy kényük-kedvük szerint bármit megcselekedjenek. S ugyanilyen a büszkeség mérgező természete.[480] Azt akarják, hogy Krisztus gonosztevőnek számíttasson, de nem más okból,[481] hanem azért, mert ők vádolják Őt. Ha azonban a dolog lényegét nézzük, hogy egy gonosztevő miféle cselekedeteit találjuk meg Benne azon kívül, hogy gyógyított mindenféle betegséget, ördögöket űzött ki emberekből, a béna és a sánta járt, a vak látását visszaadta, a süket hallott, a halott feltámadt? Ezek voltak a valódi tények és azok az emberek ezt nagyon jól tudták, de amint nem rég mondtam, mikor az embereket megmérgezi a büszkeség, semmi sem nehezebb a számukra, mint szilárd és korrekt ítéletet alkotni.

31. *A ti törvényeitek szerint*. Pilátus, megütközvén barbár és erőszakos eljárásukon, kétségtelenül megrója őket annak kijelentésével, hogy az ítéletnek ez a formája, amit buzgón igyekeztek hatályba léptetni, ellentétes volt a minden nemzet által elfogadott közös

[478] Lásd *Harmony of the Evangelists*, 3. kötet, 93. oldal
[479] “De la ruiner et en abolir la memoire a jamais.”
[480] “Voyla aussi comme orgueil remplit les gens d’une yvrognerle, et les met hors du sens.”—”Lássuk meg azt is, miképpen tölti el a büszkeség az embereket egyfajta részegséggel, s zavarja meg a józan eszüket.”
[481] “Et non pour autre raison.”

törvényekkel és az emberiség érzéseivel, egyidejűleg bírálja is őket azért, mert azzal dicsekedtek: Isten által adott törvényeik vannak.

Vigyétek el őt ti. Ez ironikusan mondja, mert nem engedné nekik, hogy halálos ítéletet mondjanak egy emberre. Ez megfelel annak, mintha azt mondta volna: „Ha ti lennétek a hatalomban, azonnal kivégeznétek anélkül, hogy meghallgatnátok a saját védekezését, s ez a ti törvényetek méltányossága, elítélni egy embert mindenféle bűncselekmény nélkül?" Így cselekszenek a bűnös emberek, mentségként használván Isten nevét a viselkedésükre, s kitéve szent tanítását ellenségei becsmérlésének, s a világ buzgón kapaszkodik ebbe, mint rágalmazási lehetőségbe.

Nékünk senkit sem szabad megölnünk. Azok, akik úgy vélik: a zsidók elutasítják Pilátus nekik tett ajánlatát, tévednek, hanem inkább tudván, hogy gúnyolódik velük, mikor azt mondja, *vigyétek el őt ti*, így válaszolnak: „Te nem engednéd ezt meg, s mivel te vagy a bíró, hát gyakorold hivatalodat".

32. *Hogy beteljesedjék a Jézus szava*. Az evangélista végül hozzáteszi, hogy ennek azért volt szükséges így történnie, hogy a Krisztus által kimondott jóslat beteljesedjen: „És a pogányok kezébe adják őt, hogy megcsúfolják és megostorozzák és keresztre feszítsék" (Mt20:19). S valóban, ha előnyünkre akarjuk olvasni Krisztus halálának történetét, a fő dolog, hogy isten örökkévaló célját tartsuk a szemünk előtt. Ha azt feltételezzük, hogy mindez az emberek szeszélye következtében történt, s nem nézünk Istenre, a hitnek szükségszerűen össze kell zavarodnia és meg kell szégyenülnie. Mikor azonban észrevesszük, hogy Krisztus kárhoztatásával a mi kárhoztatásunk töröltetett el Isten előtt, mivel tetszett a mennyei Atyának ezt a módszert választani az emberiséggel való kibékülésre, magasra emeltetvén ezzel az egyetlen megfontolással, bátran és szégyen nélkül dicsekedhetünk akár Krisztus szégyenével is. Tanuljunk meg hát a történet minden egyes pontján Istenre, mint a mi megváltásunk Szerzőjére tekinteni.

33. Ismét beméne azért Pilátus a törvényházba, és szólítja vala Jézust, és monda néki: Te vagy a Zsidók királya?

34. Felele néki Jézus: Magadtól mondod-é te ezt, vagy mások beszélték néked én felőlem?

35. Felele Pilátus: Avagy zsidó vagyok-e én? A te néped és a papifejedelmek adtak téged az én kezembe: mit cselekedtél?

36. Felele Jézus: Az én országom nem e világból való. Ha e világból való volna az én országom, az én szolgáim vitézkednének, hogy át ne adassam a zsidóknak. Ámde az én országom nem innen való.

33. *Ismét beméne azért Pilátus a törvényházba*. Valószínű, hogy sok dolog elhangzott mindkét oldalon, amit az evangélista nem mond el, s ez a következtetést azonnal le lehet vonni a többi evangélista által elmondottakból. János azonban főleg egy dologra összpontosít, nevezetesen hogy Pilátus vesződséges vizsgálatot folytat arra nézve, hogy Krisztust vajon joggal, vagy jogtalanul ítélték el. Azok jelenlétében viszont, akiket a lázadás lángja hevít, csak lázadó módszereket lehet alkalmazni. Ezért visszamegy a törvényházba. Valójában az a célja, hogy felmentse Krisztust, de Krisztus az Atya iránti engedelmességből Maga mondja Magát elítélendőnek, s ez az egyetlen oka, amiért oly kurta válaszokat ad. Olyan bíróval, aki jóindulattal viseltetik Iránta, s aki rendesen meghallgatja, nem lett volna nehéz Neki a saját ügyét képviselni, Ő azonban azt a célt tartja a szeme előtt, amiért a világba jött, s amire most az Atya hívta el. A maga akaratából tartózkodik tehát a védekezéstől, hogy ne kerülje el a halált.

Te vagy a Zsidók királya? Pilátusnak soha eszébe nem jutott volna ezt a kérdést feltenni a királyságról, ha ez a vádat nem a zsidók fogalmazták volna meg Krisztus ellen.

Pilátus most a legmegbotránkoztatóbbat veszi elő, hogy attól megszabadulván felmenthesse a foglyot. Krisztus válaszának célzata annak megmutatása, hogy ez a vád alaptalan, így tartalmaz egy közvetett cáfolatot, mintha azt mondta volna: „Ez a vád velem szemben abszurd, mert az ebből fakadó legcsekélyebb gyanúval sem illethetnek engem".

Pilátus látszólag megsértődött, amiért Krisztus megkérdezte tőle, miért gyanúsítja ezzel a bűnnel,[482] ezért mérgesen hányja a szemére, hogy minden gonoszság a saját nemzetéből származik. „Én itt bíróként ülök", mondja, „nem külföldiek, hanem a saját néped fiai azok, akik téged vádolnak. Nincs ok tehát arra, hogy engem is belevonjatok a civakodásotokba. Én és a rómaiak megengedjük nektek, hogy békességben éljetek, de ti folyton lázadoztok, és nekem tetszik, nem tetszik, részt kell ebben vállalnom".

26. *Az én országom nem e világból való*. Ezekkel a szavakkal elismeri, hogy Ő Király, de ami azt ártatlanságának védelmét illeti, megtisztítja Magát a rágalmaktól, mert kijelenti, hogy az Ő királysága és a politikai kormányzat, vagy rend között nincs összeütközés.[483] Mintha ezt mondta volna: „Engem hamisan vádolnak, mintha lázongást próbáltam volna szítani, vagy forradalmat kirobbantani. Isten királyságáról prédikáltam, de az lelki, ezért nincs jogod azzal gyanúsítani, hogy királyi hatalomra törtem". Így védekezett Krisztus Pilátus előtt, de ugyanez a tanítás a világ végezetéig hasznos a hívők számára, mert ha Krisztus királysága földi lett volna, akkor törékeny és változó is lett volna, „mert elmúlik e világnak ábrázatja" (1Kor7:31), de most, hogy mennyeinek jelentetett ki, az biztosít bennünket állandóságáról. Azaz forduljon bár fel fenekestül az egész világ, ha lelkiismeretünk mindig Istenre irányul, szilárdak maradunk nemcsak a megrázkódtatások és felfordulások, de még a félelmetes rombolás és pusztítás közepette is. Ha a gonosz emberek durván bánnak velünk, üdvösségünket akkor is Krisztus királysága biztosítja, ami nincs kitéve az emberek szeszélyeinek. Röviden, számtalan vihar van, melyek folytonosan ostromolják a világot, de Krisztus királysága, melyben a nyugalmat kell keresnünk, el van a világtól választva.

Azt is megtanuljuk, milyen ennek a királyságnak a természete, mert ha testileg boldogítana bennünket, s gazdagságot, luxust és mindazt megadná, amire a jelen életben vágyunk, földi és világi szaga lenne, de most, jóllehet állapotunk nyomorúságosnak tűnhet, valódi boldogságunk mégis csorbítatlan marad. Azt is megtanuljuk mindebből, kik tartoznak ehhez a királysághoz: azok, akik Isten Lelke által megújíttatván szentségben és igazságosságban szemlélik a mennyei életet. Az is méltó a figyelmünkre, hogy elhangzik: Krisztus királysága nem evilági. Tudjuk ugyanis, hogy az ő trónja a szívünkben van, mint épp Krisztus mondja máshol: „Isten országa ti bennetek van" (Lk17:21). Szigorúan szólva azonban Isten királysága, miközben bennünk él, idegen a világ számára, mivel berendezkedése teljességgel más.

Az én szolgáim vitézkednének. Bizonyítja, hogy nem célja egy földi királyság, mivel senki sem mozdul, senki sem ragad fegyvert a védelmében. Ha ugyanis egy magánszemély királyi hatalmat követel, lázadók segítségével kell hatalomra jutnia. Semmi efféle sem látszik Krisztusban, ebből tehát következik, hogy Ő nem földi király. De felmerül a kérdés: vajon nem a törvény betöltése Krisztus királyságának fegyveres védelme? Mert mikor királyoknak és hercegeknek parancsoltatik meg,[484] hogy csókolják a Fiút (Zsol2:10-12), akkor nemcsak arra kapnak parancsot, hogy magánemberként vessék alá magukat az Ő tekintélyének, hanem hogy minden rendelkezésükre álló hatalommal védjék az egyházat és tartsák fenn az istenességet. Én erre azt válaszolom, hogy először is akik arra a következtetésre jutnak, hogy az evangélium tanítását és a tiszta istentiszteletet nem kell fegyveresen is védelmezni, azok ügyetlen és ostoba okoskodók, mert Krisztus csak a szóban forgó konkrét dologban érvel, hogy mennyire komolytalanok a zsidók által ellene felhozott rágalmak. Másodszor, bár az

[482] "De tel crime."
[483] "Et le goavernement ou ordre politiquc."
[484] "Quand il est commande aux Rois ct Princes."

istenfélő királyok karddal is védelmezik Isten országát, mégis más módon szokták védelmezni a földi királyságokat, mert Krisztus királyságának, ami lelki, a Lélek tanításán és erején kell alapulnia. Ugyanezen a módon támogattatik épülése, mert sem az emberek törvényei és ediktumai, sem az általuk kiszabott büntetések nem lépnek be a lelkiismeretbe. Ez azonban mégsem akadályozza meg a hercegeket abban, hogy véletlenségből ne védelmezzék Krisztus királyságát részben a külső fegyelem fenntartásával, részben pedig azzal, hogy védelemben részesítik az egyházat a gonosz emberekkel szemben. A világ romlottságából fakad azonban, hogy Krisztus egyházát jobban erősíti a mártírok vére, mint a fegyverek segítsége.

37. Monda azért néki Pilátus: Király vagy-é hát te csakugyan? Felele Jézus: Te mondod, hogy én király vagyok. Én azért születtem, és azért jöttem e világra, hogy bizonyságot tegyek az igazságról. Mindaz, a ki az igazságból való, hallgat az én szómra.

38. Monda néki Pilátus: Micsoda az igazság? És a mint ezt mondá, újra kiméne a zsidókhoz, és monda nékik: Én nem találok benne semmi bűnt.

39. Szokás pedig az nálatok, hogy elbocsássak néktek egyet a husvétünnepen: akarjátok-é azért, hogy elbocsássam néktek a zsidók királyát?

40. Kiáltának azért viszont mindnyájan, mondván: Nem ezt, hanem Barabbást. Ez a Barabbás pedig tolvaj vala.

37. *Te mondod, hogy én király vagyok*. Jóllehet Pilátus már megtudta az előző válaszból, hogy Krisztus követel Magának valamiféle királyságot, most Krisztus megerősíti ugyanezt a dolgot, sőt, nem elégedvén meg ennyivel, tesz egy további kijelentést, mintegy pecsétként, mondhatni mintegy ratifikálásaként annak, amit előzőleg mondott. Ebből arra következtetünk, hogy a Krisztus királyságáról szóló tanítás nem közönséges fontosságú, mivel Ő méltónak talált hozzá egy ennyire ünnepélyes megerősítést fűzni.

Én azért születtem, és azért jöttem e világra, hogy bizonyságot tegyek az igazságról. Ez kétségtelenül általános kijelentés, de az általa az előző mondatban elfoglalt helyén kell szemlélnünk. A szavak jelentése az, hogy Krisztus számára természetes dolog az igazságot szólni, s ezért küldte Őt az Atya, következésképpen ez az Ő konkrét hivatala. Így tehát nincs annak veszélye, hogy be leszünk csapva, ha Neki hiszünk, mivel lehetetlenség, hogy Akit Isten bízott meg, bármit is tanítana, ami ne volna igaz.

Mindaz, a ki az igazságból való. Krisztus ezt nem elsősorban Pilátus figyelmeztetése végett tette hozzá (hisz tudta, hogy azzal nem ér el semmit), hanem inkább hogy megvédje a tanítást azokkal az alantas becsmérlésekkel szemben, amik rázúdultak. Szavai megfelelnek annak, mintha azt mondta volna: „A bűnömnek tulajdonítják, hogy azt állítottam, király vagyok, ez azonban mégis a megkérdőjelezhetetlen igazság, amit tisztelettel és vonakodás nélkül elfogad bárki, aki helyesen ítél és szilárd értelemmel bír”. Mikor azt mondja, hogy ezek az igazságból valók, ezalatt nem azt érti, hogy természetüknél fogva ismerik az igazságot, hanem hogy Isten Lelke vezeti őket.

38. *Micsoda az igazság?* Egyesek úgy vélik, hogy Pilátus ezt a kérdést kíváncsiságból teszi fel, mint ahogyan a vallástalan emberek szoktak időnként buzgón vágyakozni arra, hogy megismerjenek valami számukra újat, bár nem tudják, miért is akarják ezt, mert valójában nem akarnak többet, mint megelégíteni a füleiket. Én inkább azt hiszem, hogy ez a megvetés kifejezése, mert Pilátus mélyen sértve érezte magát, mikor Krisztus azt állította róla, hogy nélkülözi az igazság bárminemű ismeretét. Itt látjuk Pilátusban azt a betegséget, ami szokásos az emberek között. Jóllehet valamennyien tudatában vagyunk a tudatlanságunknak, mégis kevesen akarjuk ezt bevallani, s ennek következménye nem más, mint hogy az emberek nagyobbik része elutasítja az igaz tanítást. Végül az Úr, Aki az alázatosok Tanítója, megvakítja a büszkéket, s így veti rájuk ki azt a büntetést, amire rászolgáltak. Ugyanebből a büszkeségből fakad az a megvetés, hogy egyikük sem hajlandó alávetni magát a tanulásnak,

mivel mindegyikük az elméje okosságával és élességével kérkedik. Az igazságot mindenki számára általános dolognak vélik, Isten azonban épp ellenkezőleg azt mondja, hogy az messze meghaladja az emberi felfogóképességet.

Ugyanez más dolgokban is megtörténik. A teológia alapvető cikkelyei: az emberi fajra kimondott átok, a természet megromlása, a test megaláztatása, az élet megújulása, az ingyenes kegyelemből való kibékítés egyetlen áldozattal, az igazság a bűnösnek tulajdonítása, mely által a bűnöst Isten elfogadja, valamint a Szentlélek által való megvilágosítás. Ezek, mivel paradoxonok, az emberek közönséges értelme megvetően elveti őket. Kevesen tanúsítanak tehát előrehaladást Isten iskolájában, mivel alig találunk tíz ember közül egyet, akik odafigyelnek akár a legelső és alapvető instrukciókra. S mi másért lenne ez, mint azért, mert Isten titkos bölcsességét a saját értelmükkel mérik fel?

Az, hogy Pilátus gúnyból mondta, amit mondott, világos abból a körülményből, hogy utána azonnal kiment. Röviden, haragszik Krisztusra, amiért Ő azzal kérkedik, hogy a korábban a sötétségben rejtőző igazságot hozza elő. Pilátusnak ez a megütközése azonban megmutatja, hogy a gonosz emberek soha nem vetik el az evangélium tanítását oly rosszhiszeműen, hogy ne indulnának meg mégis valamiképpen annak hatására. Mert jóllehet Pilátus nem jut el odáig, hogy alázatossá és taníthatóvá válna, mégis kénytelen szembenézni egyfajta belső lelkiismeret-furdalással.

39. *Szokás pedig az nálatok*. Pilátus egész végig azon töprengett, miképpen menthetné meg Krisztus életét, de az emberek miatt, akik oly heves haragra lobbantak, megpróbálta a középutat járni. Úgy gondolta ugyanis, hogy elegendő lesz, ha Krisztust, mint gonosztevőt elítélve örökre megszégyeníti, ezért mindenekelőtt Barabást hazugsággal kiválasztja avégett, hogy csillapítsa a Krisztussal szemben táplált gyűlöletüket. Barabást ugyanis egyetemesen és erősen utálta mindenki az általa elkövetett bűncselekmények miatt. S valóban, mi lenne utálatosabb, mint egy rabló? Lukács azonban azt is elmondja, hogy ezen kívül még más bűnök is terhelték (Lk23:19).

S hogy a zsidók őt részesítették előnyben Krisztussal szemben, az nem Isten gondviselésének bárminemű közbelépése nélkül történt. Nagyon illetlen lett volna ugyanis, hogy Isten Fia ilyen szégyenletes áron meneküljön meg a haláltól. Halálával mégis a legnagyobb szégyenbe került, mert Barabás elengedésének a következményeképpen két gonosztevő között feszítették meg. Magára vette ugyanis mindannyiunk bűneit, melyekre semmi más módon nem lehetett engesztelést szerezni, de az Ő feltámadásának dicsősége, mely hamarosan bekövetkezett, magát az Ő halálát is ragyogó győzelemmé változtatta.

Ez a szokás, melynek megfelelően a római kormányzó húsvétkor átadott a zsidóknak egy aljas és szörnyű bűnökkel terhelt bűnözőt, kétségtelenül a nap szentségének tiszteletére történt. Valójában azonban nem volt más, mint annak szégyenteljes megszentségtelenítése, mert a Szentírás kijelenti, hogy „A ki igaznak mondja a bűnöst, és kárhoztatja az igazat, útálatos az Úrnak egyaránt mind a kettő” (Péld17:15), így Neki semmi öröme sincs a megbocsátásnak ebben a helytelen fajtájában. Tanuljuk meg hát ebből a példából, hogy semmi sem nevetségesebb, mint koholmányainkkal megpróbálni az Urat szolgálni, mert amint az emberek elkezdik követni a saját elképzeléseiket, vége-hossza nem lesz, míg csak a legostobább bolondságokba esve nyíltan meg nem sértik Istent. Az istentisztelet szabálya tehát az, hogy az semmi másból sem alakítható ki, csakis az Ő saját rendelkezéseiből.

19. fejezet

1. Akkor azért előfogá Pilátus Jézust, és megostoroztatá.

2. És a vitézek tövisből koronát fonván, a fejére tevék, és bíbor köntöst adának reá,

3. És mondának: Üdvöz légy zsidók királya! És arczul csapdossák vala őt.

4. Majd ismét kiméne Pilátus, és monda nékik: Ímé kihozom őt néktek, hogy értsétek meg, hogy nem találok benne semmi bűnt.

5. Kiméne azért Jézus a töviskoronát és a bíbor köntöst viselve. És monda nékik Pilátus:[485] Ímhol az ember!

6. Mikor azért látják vala őt a papifejedelmek és a szolgák, kiáltozának, mondván: Feszítsd meg, feszítsd meg! Monda nékik Pilátus: Vigyétek el őt ti és feszítsétek meg, mert én nem találok bűnt ő benne.

1. *Akkor azért előfogá Pilátus Jézust*. Pilátus ragaszkodik eredeti szándékához, de az előző gyalázathoz hozzátesz még egyet, remélvén, hogy ha Krisztust megkorbácsoltatja, a zsidók megelégszenek ezzel a könnyű büntetéssel. Mivel oly szorgalmasan munkálkodik, de minden eredmény nélkül, ebben a menny rendeletét kell felismernünk, mely által Krisztus a halálra adatott. Ártatlanságát azonban gyakorta bizonyította a bíró bizonyságtétele avégett, hogy meggyőzzön minket: Ő mentes volt minden bűntől, mások helyett tekintették vétkesnek, és mások bűnét hordozta. Pilátusban a remegő lelkiismeret figyelemre méltó példáját is látjuk. Szájával felmenti Krisztust és elismeri, hogy nincs benne bűn, de mégis úgy szabja ki rá a büntetést, mintha bűnös lenne. Azok tehát, akiknek nincs túl sok bátorságuk rendíthetetlen állhatatossággal védeni azt, ami igaz, ide-oda kell hányódniuk, s el kell fogadniuk ellentétes, és ütköző véleményeket.

Mi valamennyien elítéljük Pilátust, de mégis, mekkora szégyen azt elmondani, hogy mennyi Pilátus van a világon,[486] akik nemcsak a tagjait, de tanítását illetően is ostorozzák Krisztust. Sokan vannak, akik azok életének védelmében, akik az evangélium miatt üldöztetnek, arra kényszerítik őket, hogy gonoszul tagadják meg Krisztust. Mi más ez, mint Krisztus nevetségessé tétele, hogy gyalázatos életet él? Mások kiválasztják és elfogadják az evangélium egyes részeit, de az evangélium egészét mégis darabokra tépik. Azt hiszik, hogy rendkívül jól cselekedtek, mikor kijavítottak néhány nagy hibát. Jobb lenne, ha a tanítást eltemetnék egy időre, semmint hogy így ostorozzák, mert ebből ismét csak a gonosz és zsarnokok kicsinyessége származik majd, s nincs nehezebb dolog a tisztasága helyreállításánál, ha egyszer megrontották.

2. *És a vitézek tövisből koronát fonván, a fejére tevék.* Ezt kétségtelenül Pilátus tekintélyéből indult ki, hogy a becstelenség jelével lássa el Isten Fiát, mert királlyá tette Magát, s ezen a módon elégtételt adni a zsidók dühének, mintha meg lett volna győződve arról, hogy a Krisztus ellen felhozott vádak jól megalapozottak. A katonák gonoszsága és szemtelensége azonban szabadosabban kitört, mint ahogyan a bíró elrendelte, amiképpen az istentelen emberek is mohón megragadnak minden lehetőséget a gonoszság megtételére, akármikor is kínálják fel nekik. Látjuk itt azonban a zsidó nép megdöbbentő durvaságát is,[487] akiknek az elméi nem indultak könyörületre erre a szánalomra méltó látványra. Mindezt azonban Isten irányította avégett, hogy kibéküljön a világgal az Ő Fiának halála árán.

---

[485] "Et Pilate leur dit." — "És Pilátus azt mondta nekik."

[486] "Tant de Pilates."

[487] "Cependant on voit icy une cruante merveilleuse en ce peuple des Juifs."

6. *Vigyétek el őt ti*. Nem akarta átadni Krisztust az ő kezükbe, vagy kiszolgáltatni a dühüknek, csak kijelenti, hogy ő nem lesz a hóhéruk. Ez nyilvánvaló abból az érvből, amit rögtön hozzátesz, hogy *nem talál bűnt Benne*. Mintha azt mondta volna: őt soha nem veszik rá, hogy ártatlan vért ontson az ő örömükre. Az, hogy csak a papok és szolgáik követelik, hogy feszíttessék meg, nyilvánvaló abból a körülményből, hogy az emberek őrültsége nem volt ekkora, kivéve amennyire ezek a kiabálások hozzájárultak később a fokozásához.

7. Felelének néki a zsidók: Nékünk törvényünk van, és a mi törvényünk szerint meg kell halnia, mivelhogy Isten Fiává tette magát.

8. Mikor pedig ezt a beszédet hallotta Pilátus, még inkább megrémül vala;

9. És ismét beméne a törvényházba, és szóla Jézusnak: Honnét való vagy te? De Jézus nem felelt néki.

10. Monda azért néki Pilátus: Nékem nem szólsz-é? Nem tudod-é hogy hatalmam van arra, hogy megfeszítselek, és hatalmam van arra, hogy szabadon bocsássalak?

11. Felele Jézus: Semmi hatalmad sem volna rajtam, ha felülről nem adatott volna néked: nagyobb bűne van azért annak, a ki a te kezedbe adott engem.

7. *Nékünk törvényünk van*. Ezalatt azt értik, hogy Krisztus ellen fellépve azt teszik, ami helyes, s nem a gyűlölet, vagy a bűnös szeszély sarkallja őket, észrevették ugyanis, hogy Pilátus közvetve korholja őket. Most úgy beszélnek, mint egy törvényt nem ismerő személy jelenlétében szokás, mintha ezt mondták volna: „Nekünk szabad a saját szokásaink szerint élni, s a mi vallásunk nem tűri, hogy bárki emberfia azzal dicsekedjen: Ő az Isten Fia". Emellett, ez a vád nem nélkülözött minden szavahihetőséget, de az alkalmazását tekintve szomorú hibát vétettek. Az általános tantétel kétségtelenül igaz volt, azaz törvénytelen volt embernek bármiféle, Istent megillető tiszteletet követelni, s akik maguknak követelték azt, ami egyedül az Istené, rászolgáltak a halálra. A hibájuk eredete azonban Krisztus személyére vonatkozott, mert nem vették figyelembe, milyen titulusokat ad a Szentírás a Messiásnak, amiből könnyen megérthették volna, hogy Ő Isten Fia, s még azt sem méltóztattak vizsgálni, hogy vajon Jézus volt-e, vagy sem a Messiás, akit Isten korábba megígért.

Látjuk, miképpen vonnak le hamis következtetéseket, mert rosszul okoskodnak. Ez a példa arra figyelmeztet minket, hogy gondosan tegyünk különbséget egy általános tanítás és annak alkalmazása között,[488] mert sok tudatlan és állhatatlan ember van, akik magának a Szentírásnak az alapelveit vetik el, ha egyszer félrevezette őket az igazsághoz való hasonlóság, és az efféle erkölcstelenség túlontúl gyors fejlődést mutat a világon nap, mint nap. Emlékezzünk hát, hogy óvakodnunk kell a csalásoktól, hogy az igaz alapelvek megőrizhessék teljes erejüket, s a Szentírás tekintélye ne csorbuljon.

Ugyanakkor könnyen válaszolhatunk azoknak a bűnös embereknek is, akik rossz céljaikat alátámasztandó, hamisan és helytelenül idézik a szentírás bizonyságait, valamint a belőlük származó alapelveket. Például a pápisták, aki fennkölt kifejezésekkel magasztalják az egyház tekintélyét, semmit nem hozván elő abból, amivel Isten gyermekei nem mindannyian értenek egyet. Vallják, hogy az egyház minden hívő anyja, az igazság pillére, hogy őt kell hallgatni, s hogy a Szentlélek vezeti.[489] Mindezt el kell ismernünk, de mikor maguknak

[488] "Entre la doctrine generale et l'application d'icelle."

[489] Az egyházzal kapcsolatos eme kifejezéseket a szerző azoknak tartja, amit a logikatudósok a szillogizmus fő tételeinek neveznek, s a franciául „l'application'-nak fordított latin „hypothesis" szó alatt nyilvánvalóan azt az altételt érti, amit nemcsak a bizonyítékok által megalapozatlannak jelent ki, de a végtelenségig hamisnak is. Korábbi ügyvédi tanulmányai és szokásai természetes módon vezették ara, hogy az érvelést ebbe a formába öntse, különösen, mikor a büntetőjogi vizsgálatra vonatkozott, mert a vádemelések még napjainkban is elkerülhetetlenül a szillogizmus formáját öltik. Ezért úgy látszik, ekképpen fogta fel a Krisztussal szemben megfogalmazott vádakat: „Bárki merő emberfia, aki Isten Fiának jelenti ki magát, istenkáromlásban bűnös, s méltó a halálra. A názáreti Jézus pedig, aki csak ember, Isten Fiává tette Magát. Így tehát törvényeink alapján

követelnek minden, az egyházat megillető tekintélyt, gonoszul és szentségtörő önteltséggel ragadják meg azt, ami egyáltalán nem tartozik hozzájuk. Nekünk ugyanis meg kell vizsgálnunk, milyen alapon állítják igaznak, hogy megérdemlik az egyház megnevezést, s itt végtelenül hamisak. Hasonlóképpen, mikor dühödt barbársággal lépnek fel minden istenfélővel szemben, ezt annak látszatával teszik, hogy az egyház hitének és békességének védelme parancsoltatott meg nekik. Mikor azonban közelebbről vizsgáljuk meg a dolgot, világosan meglátjuk, hogy semmi sem hiányzik jobban a szívükből, mint az igazi tanítás védelme, hogy semmi sem érdekli őket kevésbé, mint a békéről és harmóniáról való gondoskodás, s csakis azért küzdenek, hogy saját zsarnokságukat fenntarthassák. Azok, akik megelégszenek az általános alapelvekkel, de nem figyelnek a körülményekre, azt képzelik, hogy a pápisták jól teszik, ha minket támadnak, de a dolog vizsgálata hamarjában eloszlatja azt a füstöt, amivel megtévesztik az egyszerű embereket.[490]

8. *Még inkább megrémül vala*. Ezeket a szavakat kétféleképpen magyarázhatjuk. Az egyik, hogy Pilátus attól félt, nehogy esetleg szégyenben maradjon, ha lázadás tör ki, amiért nem ítélte el Krisztust. A másik, hogy meghallván Isten Fiáénak a nevét, elméjét megindította a vallás. Ezt a második nézetet támasztják alá a rögtön ezután következők:

9. *És ismét beméne a törvényházba, és szóla Jézusnak:* HONNÉT VALÓ VAGY TE? ami nyilvánvalóvá teszi, hogy meghökkent és szorongott, mert attól félt, hogy szentségtörésért büntettetik meg, ha Isten Fiára veti a kezét. Észre kell vennünk, hogy mikor megkérdezi, honnan való Krisztus, nem a származási országa felől érdeklődik, hanem úgy érti, mintha azt kérdezte volna: „Te egy földön született ember vagy, vagy valamiféle isten"? Az értelmezése ennek az igeversnek tehát szerintem az, hogy Pilátus, az istenfélelemtől lesújtottan, szorongott és kételkedett azzal kapcsolatosan, hogy mit is kell tennie,[491] mert látta egyrészt a tömeg izgatottságát, másrészt a lelkiismerete gátolta Isten megsértésében a veszély elkerülése végett.

Ez a példa rendkívül figyelemreméltó. Jóllehet Krisztus külsejét nagyon elcsúfították, mégis, amint Pilátus meghallja Isten nevét, máris megbénul az attól való félelemtől, hogy megsértse Isten fenségét egy egyébiránt végtelenül alantas és megvetendő emberben. Ha az Isten iránti tisztelet ekkora hatást gyakorol egy vallástalan emberre, akkor vajon nem rosszabbak az elvetetteknél azok, akik az isteni dolgokról most gondtalanul, sportból és viccből, és minden félelem nélkül mondanak ítéletet? Hisz Pilátus valóban példája annak, hogy az emberek természetes módon érzékelik a vallást, ami nem engedi meg, hogy bármely irányban kicsapongjanak, amerre csak tetszik nekik, mikor az isteni dolgokról van szó. Ezért mondtam, hogy azok, akiket a Szentírás tanításának kezelése során nem nyűgözi le jobban Isten fensége, mint ha csak egy szamár árnyékáról lenne szó, azokat Isten a méltatlan gondolkodásra adta (Rm1:28). Egy napon mégis megérzik a saját romlásukra, hogy micsoda mélységes tisztelet illeti meg Isten nevét, amit most oly megvető és szörnyű gúnnyal kezelnek. Megdöbbentő dolog beszélni arról, hogy a pápisták milyen dölyfösen kárhoztatják Isten világos és lerögzített igazságát, s milyen durvasággal ontják az ártatlan vért.

---

méltó a halálra. A főtétel nem kérdőjelezhető meg, mert láthatólag Mózes törvényéből vétetett. Az altétel két részből áll. 1. Jézus pusztán ember, 2. Jézus az Isten Fiává tette Magát. A második rész igaz, de az első hamis, következésképpen az egész állítás, bár látszólag hihető, megdől. A zsidóknak tudniuk és elismerniük kellett volna, hogy az Isten Fia megtisztelő rang, noha nem követelhető istenkáromlás nélkül Ádám egyetlen gyermeke által sem, jogosan vonatkozik a názáreti Jézusra, mert már születése előtt megmondta az angyal Máriának: „a mi születik is szentnek hivatik, Isten Fiának" (Lk1:36).

[490] "Ces fumees, par lesquelles ils abusent les simples."

[491] "Il estoit en perplexite et doute de ce qu'il devoir falre."—A latin kifejezésmód rendkívül tájszólás jellegű, Plautus ismert mondásán alapuló: *"* Quod inter sacrum, ut aiunt, et saxum *haeserit."* — „Amint mondják, az áldozat és az áldozókés között gyors a csapás". Szoros hasonlóságot mutat ezzel egy francia közmondás: —" *Etre entre le marteau et l'enclume; "* — Az üllő és a kalapács között lenni – *a szerk.*

Könyörgöm, honnan máshonnan származna ez a részeg ostobaság, mint hogy nem gondolnak azzal, hogy Istennel van dolguk?

De Jézus nem felelt néki. Nem kell furcsállnunk, hogy Jézus nem válaszolt, legalábbis, ha észben tartjuk az általam korábban elmondottakat, hogy Ő nem a saját ügyének védelmében állt Pilátus előtt – mert megszokott, hogy a vádlottak a felmentésre vágyakoznak, – hanem hogy elítéltessék. Helyes volt ugyanis, hogy elítéljék, mert helyettünk állt ott. Ez az oka annak, amiért nem védekezik, de Krisztus hallgatása mégsem összeegyeztethetetlen azzal, amit Pál mond, hogy „bizonyságot tett Ponczius Pilátus alatt ama szép vallástétellel" (1Tim6:13), mert itt az evangélium hitét tartja fenn a szükséges mértékben, s az Ő halála nem volt más, mint pecsét az Általa adott tanításon. Krisztus semmit sem hagyott elvégzetlenül egy törvényes bizonyságtételhez, de a felmentés kérését illetően csendben maradt. Emellett megvolt annak is a veszélye, hogy Pilátus az egyik állítólagos istenként felmenti Krisztust, ahogyan Tiberius is a római istenek közé akarta Őt emelni. Krisztus tehát a hallgatásával jogosan helytelenítette ezt az ostoba babonát.

10. *Nem tudod-é hogy hatalmam van arra, hogy megfeszítselek?* Ez azt mutatja, hogy a Pilátust hirtelen megragadó félelem átmeneti volt, s nem volt annak szilárd gyökere, mert most, megfeledkezvén minden félelméről, Isten dölyfös és szörnyű gúnyolásába kezd. Úgy fenyegeti Krisztust, mintha nem volna Bíró az égben. Ennek azonban mindig meg kell történnie a vallástalan emberekkel, hogy megrázkódván az istenfélelemtől, gyorsan visszatérnek természetes beállítottságukhoz. Ebből arra is következtetünk, hogy nem minden jó ok nélkül nevezik az emberi szívet csalárdnak (Jer17:9), mert noha van benne némi istenfélelem, hasonlóképpen minden istentelenség is abból származik. Bárki tehát, akit Isten Lelke nem szült újjá, jóllehet egy ideig tiszteletet mutat Isten fenségével szemben, gyorsan megmutatja majd a szöges ellentétben álló tényekkel, hogy ez a félelem csak képmutató volt.

S Pilátusban itt annak a büszke embernek a képét látjuk, akit a saját becsvágya kerget őrületbe, mert mikor a saját hatalmát fel akarja magasztalni, megfosztja magát minden dicsérettől és attól, hogy igaz ember hírében álljon. Elismeri, hogy Krisztus ártatlan, így nem teszi magát jobbá, mint egy rabló, mikor azzal dicsekszik, hogy hatalmában áll elvágnia a torkát! Azaz, a bűnös lelkiismeretek, melyekben a hit és Isten valódi ismerete nem uralkodik, szükségszerűen felkavarodnak, s bennük különböző testi érzelmeknek kell lenni, melyek egymással kelnek birokra, s Isten ezzel jelzi az emberi büszkeség feletti bosszúját, mikor ők átlépvén korlátaikat, végtelen hatalmat követelnek maguknak. Az igazságtalanság által megítéltetvén a legnagyobb megrovás és kegyvesztettség pecsétjét ütik magukra. Nincsen tehát nagyobb vakság, mint a büszkeségé, s ezen nem kell csodálkoznunk, mert a büszkeség érzi, hogy Isten keze, ami ellen lázad, fel van fegyverezve a bosszúval. Emlékezzünk hát rá, hogy nem szabd elhamarkodottan belevetnünk magunkat ostoba dicsekvésekbe, nehogy nevetségessé váljunk, s különösen a magas rangot viselőknek kell mérsékelten viselkedniük, s nem szégyellniük alávetni magukat Istennek és az Ő törvényeinek.

11. *Semmi hatalmad sem volna rajtam*. Egyesek ezt általános értelemben magyarázzák, hogy semmi sem történik a világban Isten engedélye nélkül, mintha Krisztus azt mondta volna, hogy Pilátus, bár azt hiszi, mindent megtehet, semmi többet nem fog tenni annál, amit Isten megenged. Az a kijelentés kétségtelenül igaz, hogy a világot Isten irányítja, s bárhogyan is erőlködjenek a gonosz emberek, a kisujjukat sem mozdíthatják másképpen, mint ahogyan Isten titkos hatalma irányítja. Én azonban azok véleményét támogatom, akik a bírói hivatalra korlátozzák ezt az igeverset, mert ezekkel a szavakkal Krisztus Pilátus ostoba dicsekvését feddi meg, aki úgy magasztalja magát, mintha az ő hatalma nem Istentől kapott dolog lett volna. Mintha ezt mondaná: Te mindent magadnak követelsz, mintha egy napon nem kellene számot adnod mindenről Istennek, de nem az Ő gondviselése nélkül tétettél te bírává. Gondold hát meg, hogy az Ő mennyei trónja sokkal felette áll a te bírói hivatalodnak. Lehetetlen jobban illő intést találni azok pökhendiségének a féken tartására, akik mások felett

uralkodnak, hogy ne rontsák meg a tekintélyüket. Az apa azt képzeli, hogy mindent megtehet a gyerekeivel, a férj a feleségével, a mester a szolgáival, a herceg az embereivel, míg rá nem néznek Istenre, aki úgy határozott, hogy hatalmuk konkrét szabályokkal korlátozódjék.

Nagyobb bűne van azért annak, a ki a te kezedbe adott engem. Egyesek úgy vélik, hogy ez a zsidókat bűnösebbeknek jelenti ki, mint Pilátust, mivel bűnös gyűlölettel és rosszindulatú árulással dühöngenek egy ártatlan emberrel szemben, azaz közülük azok, akik magánemberek voltak, s nem ruháztattak fel törvényes hatalommal. Én azonban azt hiszem, hogy ez a körülmény szörnyűbbé és megbocsáthatatlanabbá más alapon teszi a bűnüket, mégpedig azon, hogy arra kényszerítik az Isten által kijelölt kormányt: tegyen eleget törvénytelen vágyaiknak. Borzalmas szentségtörés ugyanis megrontani Isten szent rendjét bármiféle gonoszság támogatásával. A rablótól, aki a saját kezével vágja el a nyomorult utazó torkát, joggal iszonyodnak, de aki egy jogi eljárás keretében ad halálra egy ártatlan embert, sokkal bűnösebb. Krisztus mégsem súlyosbítja a bűnüket azért, hogy felmentse Pilátust, hanem inkább valamennyit ugyanazon ítélet alá vonja, mivel egyformán szennyezték be az isteni hatalmat. Csak az a különbség, hogy a zsidókat közvetlenül támadja, míg Pilátust, aki eleget tesz bűnös kívánságuknak, közvetve ítéli el.

12. Ettől fogva igyekszik vala Pilátus őt szabadon bocsátani; de a zsidók kiáltozának, mondván: Ha ezt szabadon bocsátod, nem vagy a császár barátja; valaki magát királylyá teszi, ellene mond a császárnak!

13. Pilátus azért, a mikor hallja vala e beszédet, kihozá Jézust, és űle a törvénytevő székbe azon a helyen, a melyet Kőpadolatnak hívtak, zsidóul pedig Gabbathának.

14. Vala pedig a husvét péntekje; és mintegy hat óra. És monda a zsidóknak: Ímhol a ti királyotok![492]

15. Azok pedig kiáltoznak vala: Vidd el, vidd el, feszítsd meg őt! Monda nékik Pilátus: A ti királyotokat feszítsem meg? Felelének a papifejedelmek: Nem királyunk van, hanem császárunk!

16. Akkor azért nékik adá őt, hogy megfeszíttessék. Átvevék azért Jézust és elvivék.

12. *Ettől fogva igyekszik vala Pilátus őt szabadon bocsátani*. Jóllehet Pilátus nem jár el lelkiismeretesen, s inkább a becsvágy, semmint az igazság megbecsülése hajtja, s ennek következtében rettentően határozatlan, mértékletessége mégis dicséretes azon az alapon, hogy mikor Krisztus komolyan megfeddi, mégse jön indulatba, hanem épp ellenkezőleg, még inkább arra hajlik, hogy Őt elbocsássa. Ő a bíró, mégis szerényen megengedi, hogy a vádlott legyen az ő megfeddője, s valóban talán egy ember található száz között, aki ilyen szelíden viseli el a megrovást még akár a vele egyenrangúaktól is.

Nem vagy a császár barátja. Fenyegetéseikkel felülkerekednek Pilátuson, hogy ítélje el Krisztust, mert semmi gyűlöletesebbet, vagy félelemkeltésre alkalmasabbat sem tehettek volna, mint hogy a császár iránti hűtlenséggel vádolták. „Te kimutattad", mondták, „hogy nem érdekel a császár tekintélye, ha felmented azt, aki megpróbált mindent fenekestül felforgatni". Gonoszságuk végül megtörte Pilátus ellenállását, aki mostanáig csak megütközött dühödt lármázásukon. S nem minden jó ok nélkül vizsgálja meg és részletezi az evangélista oly alaposan a körülményeket, mert nagyon fontos tudnunk, hogy Pilátus nem ítélte el Krisztust, korábban a saját szájával mentette fel néhányszor, hogy ebből

[492] Vádaskodó hamis bíró, aki azt mondod az emberről, hogy királyságra törekedett: mit találtál egy ennyire alacsony sorsú emberben, ami zsarnokság, vagy bitorlás illatától bűzlött? Voltak katonái, pénze, vagy született valakinek? S mit nyerhettél egy olyan ember halálra adásával, aki képtelen a legkisebb sértést is okozni? – Theophylactus az igeversről.

megtanulhassuk: a mi bűneinkért ítéltetett el, s nem a sajátjaiért. S azt is megtanulhatjuk ebből, hogy mennyire önkéntesen adta Magát a halálra, mikor elutasította, hogy a saját javára fordítsa a bíró iránta megnyilvánuló kegyes hajlandóságát. S valóban, az engedelmessége okozta, hogy halála kedves jó illatú áldozattá vált Isten számára (Ef5:2) a bűneink eltörlésére.

13. *És űle a törvénytevő székbe*. Innen látjuk, hogy miféle, egymással ellentétben álló vélemények suhantak át Pilátus agyán, mintha egyszerre két szerepet játszó színész lett volna. Beül a bírói székbe, hogy ünnepélyesen, és a szokásos formában mondja ki Krisztusra a halálos ítéletet,[493] mégis nyíltan kijelenti, hogy vonakodva és a lelkiismeretével szembeszállva teszi ezt. Mikor Krisztust királynak nevezi, ironikusan beszél, azt értvén alatta, hogy ez volt az a jelentéktelen vád, amit a zsidók felhoztak Ellene. S inkább a dühük lecsillapítása végett arra figyelmezteti őket, hogy kegyvesztettséget hoz az egész népre, ha elterjedne a híre, hogy valaki abból a nemzetből azért adatott halálra, mert királyi hatalomra törekedett.

Azon a helyen, a melyet Kőpadolatnak hívtak, zsidóul pedig Gabbathának. Mikor az evangélista azt mondja, hogy גבתא (Gabbata) volt a hely neve héberül, a káldeai, vagy szír nyelvre gondol, amit általánosan használtak, mert a héber גבה (Gabah) azt jelenti: fennköltnek lenni. Helyes dolog volt tehát, hogy Krisztust magasztos helyről ítéljék el, hogy mikor eljön, mint legfőbb Bíró az utolsó napon, felmenthessen bennünket.

14. *Vala pedig… mintegy hat óra*. Az evangélisták különbözni, sőt ellentmondani látszanak egymásnak az időszámítás vonatkozásában. A másik három azt mondja, hogy a sötétség a hatodik órában jött el, miközben Krisztus a kereszten függött (Mt27:45, Mk15:33, Lk23:44). Márk azt is kifejezetten kimondja, hogy három óra volt, mikor kimondták Rá az ítéletet (Mk15:25). Ezt azonban könnyű megmagyarázni. Más igeversekből elég világos, hogy a napot abban az időben négy részre osztották, s az éjszaka is négy őrségváltásból állt, minek következtében az evangélisták néha csak négy órára osztották fel a napokat, mindegyiket három órányi időtartamnak véve, egyidejűleg a végéhez közeledő egyórányi időtartamot a következő részhez tartozónak számítva. Ennek a számításnak megfelelően mondja János, hogy Krisztust hat óra tájban, illetve a nap második órája körül ítélték el. Ebből arra következtetünk, hogy Krisztust hat órakor, vagy akörül feszítették keresztre, mert amint az evangélista később megemlíti, a hely közel volt a városhoz (Jn19:20). A sötétség hat és kilenc óra között kezdődött, s a kilencedik óráig tartott, amikor Krisztus meghalt.

15. *Nem királyunk van, hanem császárunk!* Ez a megdöbbentő őrület látványa, mikor a papok, akiknek jól kellett ismerniük a törvényt, elvetik Krisztust, Akiben teljességgel benne volt a nép üdvössége, Akitől minden ígéret függött, s Akin az ő egész vallásuk alapult. Krisztust elvetvén tulajdonképpen Isten kegyelmétől és az összes áldástól fosztották meg magukat. Látjuk tehát, miféle őrület szorongatta őket. De tegyük fel, hogy Jézus Krisztus nem a Krisztus volt,[494] akkor sincs mentségük rá, hogy a császáron kívül nem ismertek el más királyt. Először is ezzel elszakadtak Isten lelki királyságától, másodszor a Római Birodalom ama zsarnokságát részesítették előnyben, amitől nagyon iszonyodtak, azzal az igazságos kormányzattal szemben, amit Isten ígért nekik. A gonosz emberek tehát, Krisztustól menekülve, nemcsak az örök élettől fosztják meg magukat, de mindenféle nyomorúságot is a fejükre vonnak. Másrészt, az istenfélők egyedüli boldogságát alá kell vetni Krisztus királyi hatalmának, mikor test szerint akár igaz és törvényes kormányzat, akár zsarnokok igája alá kerülnek.

16. *Akkor azért nékik adá őt, hogy megfeszíttessék*. Kétségtelen, hogy Pilátust az ő tolakodásuk késztette Krisztus átadására, ez azonban mégsem lármás módon történt, hanem Ő ünnepélyesen ítéltetett el a megszokott formában, mert volt még ott két lator, akiket miután megvizsgáltak, szintén keresztre feszítésre ítéltek. János azonban azért használja ezt a

[493] "Solennellement a la facon accoustumee."
[494] "Que Jesus Christ ne fust point le Christ."

kifejezést, hogy még világosabbá tegye: Krisztus, noha semmiféle vádban nem találták bűnösnek, a nép kielégíthetetlen durvaságának adatott át.

17. És emelvén az ő keresztfáját, méne az úgynevezett Koponya helyére, a melyet héberül Golgothának hívnak:[495]

18. A hol megfeszíték őt, és ő vele más kettőt, egyfelől, és másfelől, középen pedig Jézust.

19. Pilátus pedig czímet is íra, és feltevé a keresztfára. Ez vala pedig az írás: A NÁZÁRETI JÉZUS, A ZSIDÓK KIRÁLYA.

20. Sokan olvasák azért e czímet a zsidók közül; mivelhogy közel vala a városhoz az a hely, a hol Jézus megfeszíttetett vala: és héberül, görögül és latinul vala az írva.

21. Mondának azért Pilátusnak a zsidók papifejedelmei: Ne írd: A zsidók királya; hanem hogy ő mondotta: A zsidók királya vagyok.

22. Felele Pilátus: A mit megírtam, megírtam.

17. *Méne az úgynevezett Koponya helyére*. Az itt elmesélt körülmények nagymértékben hozzájárulnak nemcsak a történet igazsága megmutatásához, de hitünk felépítéséhez is. Az igazságosságot a Krisztus által elvégzett elégtételen keresztül kell keresnünk. Annak bizonyítására, hogy Ő az áldozat a mi bűneinkért, Ő azt akarta, hogy egyrészt vezessék ki a városból, másrészt feszítsék keresztre. A törvény parancsának megfelelő szokás ugyanis az volt, hogy azokat az áldozatokat, melyeknek vére a bűnökért ontatott ki, kivitték a táborból (3Móz6:30, 16:27), továbbá ugyanaz a törvény mondja ki azt is, hogy „átkozott Isten előtt a ki fán függ" (5Móz21:23). Mindkettő beteljesedett Krisztusban, hogy mi teljes mértékben meg lehessünk arról győződve, hogy az Ő halálának áldozatával a mi bűneinkért tétetett engesztelés, hogy „Krisztus váltott meg minket a törvény átkától, átokká levén érettünk" (Gal3:13), hogy „Mert azt, a ki bűnt nem ismert, bűnné tette értünk, hogy mi Isten igazsága legyünk ő benne" (2Kor5:21), hogy azért ment ki a városból, hogy hordozhassa és kivihesse minden szennyeződésünket (Zsid13:12). Ugyanezen okból szerepel a rögtön ezután következő kifejezés is, miszerint

18. *A hol megfeszíték őt, és ő vele más kettőt, egyfelől, és másfelől, középen pedig Jézust*. Mintha a büntetés komolysága nem volna önmagában elegendő, két gonosztevő között feszítették keresztre, mintha nemcsak arra szolgált volna rá, hogy velük egy osztályba sorolják, hanem még Ő lett volna a leggonoszabb és leginkább megvetésre méltó is közülük. Mindig emlékeznünk kell arra, hogy Krisztus bűnös hóhérai nem tettek semmi mást, csak amit Isten keze és célja határozott meg.[496] Isten ugyanis nem szolgáltatta ki az Ő Fiát a törvénytelen szeszélyeiknek, hanem megszabta, hogy az Ő saját akarata és jótetszése alapján fel kell Őt áldozni. S megvolt a jó oka Isten célja számára mindenben, amiről úgy döntött, hogy az Ő Fiának el kell szenvednie, akkor meg kell fontolnunk egyrészt, hogy milyen félelmetes a súlya az Ő haragjának a bűnnel szemben, másrészt hogy milyen végtelenül nagy a jósága irántunk. Látjuk, amint Jézust kihajtják egy átkozott helyre, mintha mindenféle bűnök terhelnék, hogy ott átkozottá lehessen Isten és az emberek előtt. Bizonyos, hogy bámulatosan ostobák vagyunk, ha nem látjuk ebben a tükörben világosan, mekkora undorral tekint Isten a bűnre, s a köveknél is keményebbek vagyunk, ha nem reszketünk meg egy olyan ítéletre, mint amilyen ez.

Mikor viszont Isten azt jelenti ki, hogy a mi üdvösségünk olyan drága volt a számára, hogy nem sajnálta egyszülött Fiát, micsoda túláradó jóságot és lenyűgöző kegyelmet látunk itt! Bárki tehát, aki a helyes módon szemléli Krisztus halálát együtt azokkal az előnyökkel,

---

[495] "Ou, Calvaire;" —"vagy, Kálváriának."

[496] N ont rien fait qui n eust este decrete et ordonne par le conseil de Dieu;"—"nem tettek semmit, amit ne Isten célja rendelt volna el és jelölt volna ki."

melyek számunkra fakadnak belőle, nem tekinti majd a kereszt tantételét a görögökhöz hasonlóan bolondságnak, vagy a zsidókhoz hasonlóan botránynak (1Kor1:23). Mikor János azt mondja, hogy a hely neve Golgota volt, ezalatt azt érti, hogy káldeai, vagy szír nyelven גלגלתא (Gulgaltának) hívták. A név a גלגל (Gilgel)[497] szóból származik, ami tekercset jelent, mert a koponya kerek, mint labda, vagy a gömb.[498]

19. *Pilátus pedig czímet is íra*. Az evangélista elmondja Pilátus emlékezetes cselekedetét, amit az ítélethirdetés után tett. Talán igaz, hogy szokás volt jogcímes feliratokat hozzáerősíteni, mikor a gonosztevőket kivégezték, hogy mindenki tudhassa a büntetés okát, s így az például szolgálhasson. Krisztusban itt azonban egy rendkívüli körülménnyel állunk szemben, nevezetesen hogy az Ő felirata nem foglal magában kegyvesztettséget. Pilátus szándéka az volt, hogy közvetve bosszút álljon a zsidókon (akik a csökönyösségükkel kicsikartak tőle egy igazságtalan halálos ítéletet egy ártatlan ember felett), s Krisztus személyében az egész népet megszégyenítse. Ezért semmiféle bűn elkövetésének vádjával sem bélyegzi meg Krisztust. Isten gondviselésének azonban, mi Pilátus tollát vezette, magasztosabb volt a célja. Valóban nem azt akarta, hogy Pilátus ünnepelje Krisztust az üdvösség Szerzőjeként, Isten Jézusaként, és a választott nép Királyaként, de Isten diktálta neki az evangélium eme dicséretét, jóllehet ő nem értette annak jelentését, amit leírt. Ez a Léleknek ugyanaz a titkos vezetése volt, amelynek hatására a felirat három nyelven készült, mert nem valószínű, hogy ez volt a szokásos gyakorlat. Az Úr azonban ezzel az előkészítő rendelkezéssel megmutatta, hogy eljött az idő, mikor az Ő Fia nevének ismertté kell válnia az egész világon.

21. *Mondának azért Pilátusnak a zsidók papifejedelmei*. Érzik, hogy éles megrovást kaptak, ezért meg akarják változtatni a feliratot, hogy ne vonják bele a népet a kegyvesztettségbe, hanem az egész szégyent Krisztusra hárítsák. De mégsem rejtik el az igazsággal szembeni mély gyűlöletüket, mert annak legcsekélyebb szikrája is több, mint amennyit elviselni képesek. Azaz, a Sátán mindig arra utasítja a szolgáit, hogy próbálják meg kioltani, vagy legalábbis elfojtani a saját sötétségükkel Isten világosságát abban a pillanatban, ahogy annak a leghalványabb sugara feltűnik.

22. *A mit megírtam, megírtam*. Pilátus állhatatosságát Isten gondviselésének kell tulajdonítanunk, mert kétségtelen, hogy különféle módokon próbálták meg rábírni döntése megváltoztatására. Tudjuk hát meg, hogy őt az Isten keze tartotta, s ezért maradt mozdulatlan. Pilátus nem engedett a papok imáinak, s nem engedte, hogy azok megrontsák őt, s az ő szájával Isten tett bizonyságot az Ő Fia királyságának szilárdságáról és állandóságáról. S ha a Pilátus által írt szövegben Krisztus királysága annyira szilárdnak mutatkozik, hogy ellenségei összes támadása sem képes azt megrendíteni, mekkora értéket kell tulajdonítanunk a próféták bizonyságtételeinek, akiknek nyelvét és kezét Isten szentelte fel az Ő szolgálatára?

Pilátus példája arra is emlékeztet minket, hogy a mi kötelességünk is szilárdnak maradni az igazság védelmezésében. A pogány elutasítja, hogy visszavonja azt, amit joggal és helyesen írt Krisztusról. Mekkora hát a mi tiszteletlenségünk, ha a fenyegetésektől, vagy veszélyektől megrettenve visszahúzódunk az Ő tanításának hirdetésétől, amit Isten az Ő Lelkével pecsételt el a szíveinkben! Emellett azt is észre kell vennünk, hogy mennyire megvetésre méltó a pápisták zsarnoksága, ami megtiltja a köznépnek az evangélium és az egész Szentírás olvasását. Pilátus, noha elvetett ember volt, s más vonatkozásban a Sátán eszköze, mindazonáltal titkos vezetéssel az evangélium hírnökének rendeltetett, hogy három nyelven tegye közzé annak rövid lényegét. Miféle rangot kell hát azoknak tulajdonítanunk,

[497] A גלל piél alakja – *a szerk.*

[498] "Krisztus keresztre feszítésének helye úgy látszik nem azért kapta a nevét – amint azt sokan vélik – mert a hely alakja koponyára emlékeztetett, hanem mert tele volt azon gonosztevők koponyáival, akiket ott végeztek ki – Scheusner a Γολγοτα szóról.

akik mindent megtesznek, amit csak tudnak az ismeretének elfojtása végett, mivelhogy ezzel azt mutatják meg, hogy rosszabbak Pilátusnál?

23. A vitézek azért, mikor megfeszítették Jézust, vevék az ő ruháit, és négy részre oszták, egy részt mindenik vitéznek, és a köntösét.[499] A köntös pedig varrástalan vala, felülről mindvégig szövött.

24. Mondának azért egymásnak: Ezt ne hasogassuk el, hanem vessünk sorsot reá, kié legyen. Hogy beteljesedjék az írás, a mely ezt mondja: Megosztoztak ruháimon, és a köntösömre sorsot vetettek. A vitézek tehát ezeket művelék.

23. *A vitézek*. A többi evangélista megemlíti Krisztus ruháinak szétosztását is a katonák között (Mt27:35, Mk15:24, Lk23:24). Négy katona osztotta szét egymás közt a ruháit, kivéve a köntösét, ami varrás nélkül szövött volt, ezért sorsot vetettek rá. Hogy elméinket az Isten célja feletti elmélkedésre késztessék, az evangélisták elmondják, hogy ez is a Szentírás beteljesedése volt. Gondolható azonban, hogy az igeverset, melyből idéznek (Zsolt22:19), helytelenül alkalmazzák a szóban forgó ügyre. Abban ugyanis Dávid arról panaszkodik, hogy prédává lett az ellenségei számára, s a *ruhák* szót átvitt értelemben használja minden vagyonának megjelölésére, mintha azt mondta volna egy szóval, hogy „a gonoszok lemeztelenítették és kifosztották". Az evangélisták viszont, figyelmen kívül hagyva a szóképet, eltávolodnak az igevers természetes jelentésétől. Emlékeznünk kell arra azonban, hogy először is, a zsoltárt nem szabad Dávidra korlátoznunk, ami nyilvánvaló annak megannyi részéből, de különösen a megírásának okából: *Hadd hirdessem a nevedet* (Zsolt22:23), amit Krisztusra utalóként kell magyarázni. Nem kell hát csodálkoznunk azon, ha ami Dávidban halványan körvonalazódott, az Krisztusban azzal a fenséges tisztasággal jelent meg, amivel az igazságnak rendelkeznie kell, annak átvitt értelmű ábrázolásához hasonlítva.

Tanuljuk meg azt is, hogy Krisztus azért fosztatott meg a ruháitól, hogy minket igazságosságba öltöztethessen, s hogy mezítelen teste azért lett kitéve az emberek sértegetéseinek, hogy mi dicsőségben jelenhessünk meg Istenítélőszéke előtt. Ami azt az allegorikus magyarázatot illeti, amit egyesek elcsűrve-csavarva adtak ennek az igeversnek, miszerint az eretnekek darabokra tépik a Szentírást, nos ez túlontúl erőszakolt. Ugyanakkor én nem elleneznék egy efféle összehasonlítást, hogy amiképpen az istentelen katonák egykor elosztották Krisztus ruháit, manapság vannak romlott emberek, akik idegen koholmányokkal tépik szét az egész Szentírást, amivel Krisztus fel van öltöztetve, hogy megmutathassák nekünk. A pápisták gonoszsága azonban, ami mellé még döbbenetes istenkáromlás is társul, tűrhetetlen. Azt mondják nekünk, hogy az eretnekek széttépik a Szentírást, de a köntös – azaz az egyház – egészben marad. Így próbálják bizonyítani anélkül, hogy a Szentírás tekintélyére bárminemű figyelemmel lennének, hogy a hit egysége az egyház puszta titulusában rejlik, mintha magának az egyháznak az egysége valami máson alapulna, mintsem a Szentíráson. Mikor tehát elválasztják a hitet a Szentírástól, hogy az továbbra már csak az egyházhoz kötődhessen, ezzel az elválasztással nemcsak Krisztust fosztják meg a ruháitól, hanem megdöbbentő szentségtöréssel a testét is darabokra tépik. S bár egyet kell értenünk nekünk is azzal, amit vallanak, hogy tudniillik a varrás nélküli köntös az egyház jelképe, mégis nagyon távol állnak attól, hogy saját álláspontjukat elérjék, mert még mindig bizonyításra vár, hogy az egyház az ő tekintélyük alá került, s ennek pedig semmi jelét sem mutatják.

25. A Jézus keresztje alatt pedig ott állottak vala az ő anyja, és az ő anyjának nőtestvére; Mária, a Kleopás felesége, és Mária Magdaléna.

[499] ("Ils preinrent) aussi le saye."

26. Jézus azért, mikor látja vala, hogy ott áll az ő anyja és az a tanítvány, a kit szeret vala, monda az ő anyjának: Asszony, ímhol a te fiad!

27. Azután monda a tanítványnak: Ímhol a te anyád! És ettől az órától magához fogadá azt az a tanítvány.

25. *A Jézus keresztje alatt pedig ott állottak.* Az evangélista itt mellékesen azt is elmeséli, hogy miközben Krisztus engedelmeskedett Istennek, az Atyának, nem mulasztotta el megtenni a kötelességét, ami fiúként az anyja iránt terhelte. Igaz, megfeledkezett Magáról és megfeledkezett minden másról abban a mértékben, ami szükséges volt az Atya iránti engedelmességhez, de miután annak a kötelességének eleget tett, nem hanyagolta el azt sem, amivel az anyjának tartozott. Ebből megtanuljuk, hogy miképpen kell ellátnunk az Isten iránti és az emberek iránti kötelezettségeinket. Gyakran megtörténik, hogy mikor Isten elhív valaminek az elvégzésére, szüleink, feleségünk, vagy gyermekeink az ellenkező irányba vonnak minket, így mindenkit egyformán nem vagyunk képesek kielégíteni. Ha az embereket Istennel egyenrangúaknak tekintjük, hamisan ítélünk. Ezért tehát Isten parancsát, imádatát és szolgálatát kell előnyben részesítenünk, ami után az embereknek is meg kell adnunk azt, ami nekik kijár, amennyire csak tőlünk telik.

A törvény első és második táblájának parancsai azonban mégsem ütköznek egymásba soha, bár első ránézésre úgy tűnik. Nekünk Isten tiszteletével kell kezdenünk, majd utána alárendelt helyet adni az embereknek. Ez a jelentése az alábbi igeverseknek: „A ki inkább szereti atyját és anyját, hogynem engemet, nem méltó én hozzám" (Mt10:37), és „Ha valaki én hozzám jő, és meg nem gyűlöli az ő atyját és anyját, feleségét és gyermekeit, fitestvéreit és nőtestvéreit, sőt még a maga lelkét is, nem lehet az én tanítványom" (Lk14:26).

Nekünk tehát úgy kell odaszánnunk magunkat az emberek érdekeinek szolgálatára, hogy az semmilyen mértékben ne ütközzön azzal az imádattal és engedelmességgel, amivel Istennek tartozunk. Mikor engedelmeskedtünk Istennek, akkor jön el a megfelelő ideje a szülőkre, feleségre és gyermekekre gondolásnak, amiképpen Krisztus is ügyel az anyjára, de már miután a keresztre feszítették, ahová Atyja rendelete alapján került.

Mégis, ha megfigyeljük a helyét és idejét annak, ahol és amikor ezek a dolgok történtek, Krisztus anyja iránti szeretete bámulatra méltó. Nem mondok semmit a hatalmas testi kínjairól, nem mondok semmit a szidalmakról, amiket elszenvedett, de bár a borzasztó istenkáromlások szomorúsággal töltötték el az elméjét, s bár félelmetes harcot vívott az örök halállal és a gonosszal, ezek közül semmi sem akadályozta meg abban, hogy az anyjáról gondoskodjon. Ebből az igeversből azt is megtanuljuk, mi az a tisztelet, amit a törvény által Isten parancsol meg nekünk, hogy adjuk meg a szüleinknek (2Móz20:12). Krisztus egy tanítványt jelöl ki a Maga helyére, s azzal bízza meg, hogy támogassa az anyját és gondoskodjon róla. Ebből következik, hogy a szülőknek megadandó tisztelet nem valamiféle hideg ceremóniában rejlik,[500] hanem abban, hogy ellássunk minden szükséges kötelességünket. Másrészt meg kell figyelnünk azoknak a szent asszonyoknak a hitét.[501] Igaz, hogy Krisztust a kereszthez követvén több, mint közönséges szeretetet mutattak, de ha a hitük nem támogatta volna őket, soha nem lettek volna jelen ennél az eseménynél. Ami magát Jánost illeti, arra következtetünk, hogy hite rövid időre megingott, de nem aludt ki teljesen. Milyen szégyenteljes is lenne, ha a kereszttől való félelem eltérítene minket Krisztus követésétől, mikor az Ő feltámadásának dicsősége van a szemünk előtt, miközben a nők nem láttak mást, csak kegyvesztettséget és átkozottságot!

[500] "En froide ceremonie."
[501] "De ces sainctes femmes."

Mária, a Kleopás felesége, és Mária Magdaléna. Ő vagy Kleopás feleségének, vagy lányának nevezi, én az utóbbi fordítást támogatom.[502] Az evangélista azt mondja, hogy ő Jézus anyjának nőtestvére volt, s így beszélvén a héber nyelv frazeológiáját alkalmazza, ami az unokatestvéreket és más rokonokat[503] is a testvér fogalomba foglal. Látjuk, hogy Mária Magdaléna nem hiába szabadult meg hét démontól (Mk16:9, Lk8:2), mivel végül Krisztus hűséges tanítványának mutatkozott meg.

26. *Asszony, ímhol a te fiad!*[504] Mintha azt mondta volna: „Mostantól én már nem leszek földi lakos, hogy a hatalmamban állna a fiúi köztelezettségek ellátása, ezért ezt az embert állítom a helyemre, hogy elláthassa az én tisztemet". Ugyanezt jelenti, amit Jánosnak mondott, hogy

Ímhol a te anyád! Ezekkel a szavakkal azzal bízza meg, hogy anyjaként kezelje. Az, hogy nem nevezte nevén, s csak egyszerűen *asszonynak* hívta, egyesek szerint azért történt, hogy ne üssön a szívén még mélyebb sebet. Én nem ellenzem ezt a nézetet, de van egy másik szövegösszefüggés, mely ugyanolyan valószínű, nevezetesen hogy Krisztus meg akarta mutatni, hogy miután befejezte az emberi életet, leteszi az állapotot, amelyben élt, s belép a mennyei királyságba, ahol majd angyalok és emberek fölött fog uralkodni. Tudjuk ugyanis, hogy Krisztus mindig óvni szokta a hívőket attól, hogy a testre nézzenek, s ez különösen szükséges volt az Ő halálakor.

27. *Magához fogadá azt az a tanítvány*. A tanítványnak a mestere iránt érzett köteles tiszteletének jele, hogy János oly készségesen engedelmeskedik Krisztus parancsának. Ebből az is nyilvánvaló, hogy az apostoloknak voltak családjaik, mert János nem tudott volna vendégszeretetet gyakorolni Krisztus anyja iránt, ha nem a saját otthonába viszi. Azok az emberek tehát ostobák, akik azt hiszik, hogy az apostolok lemondtak a vagyonukról, s mezítelenül és üresen jöttek Krisztushoz, ám még az ostobáknál is rosszabbak azok, aki szerint a tökéletesség a koldusságban rejlik.

28. Ezután tudván Jézus, hogy immár minden elvégeztetett, hogy beteljesedjék az írás, monda: Szomjúhozom.

29. Vala pedig ott egy eczettel teli edény. Azok azért szivacsot töltvén meg eczettel, és izsópra tévén azt, oda vivék az ő szájához.

30. Mikor azért elvette Jézus az eczetet, monda: Elvégeztetett! És lehajtván fejét, kibocsátá lelkét.

28. *Ezután tudván Jézus, hogy immár minden elvégeztetett*. János szándékosan hagy ki sok mindent, amit a másik három evangélista elmesél. Most az utolsó cselekedetet írja le, ami rendkívüli fontosságú esemény volt. Mikor azt mondja, hogy volt ott egy edény, úgy beszél róla, mintha ez szokásos lett volna. Sok ellentmondás van ebben a dologban, de én azokkal értek egyet, akik azt hiszik (s valóban, a történelem bizonyította a szokást), hogy ez valamiféle olyan folyadék volt, amit rendszerint a nyomorult gonosztevők halála beálltának meggyorsítása végett adtak, mikor már eleget szenvedtek.[505] Meg kell jegyezni, hogy Krisztus nem kért semmit inni, amíg *minden el nem végeztetett*. Ezzel bizonyságot tett irántunk érzett végtelen szeretetéről, valamint üdvösségünk támogatására irányuló vágyának felfoghatatlan komolyságáról. Nincs szó, mely kifejezhetné a fájdalmak keserűségét, amit elszenvedett, de

[502] -Il y en a aucuns qui pensent que c'estoit la femme de Cleopas: mon opinion est que c'estoit plustost sa rifle."—"Vannak, akik azt hiszik, hogy ő Kleopás felesége volt, véleményem szerint viszont inkább a lánya."

[503] "Les cousins et autres parens."

[504] "Valaki, aki ugyanúgy gondodat viseli majd, mintha a fiad lenne." Beausobre.

[505] "On dispute diversement de ceci; mais je m'accorde a l'opinion de ceux qui disent (comme aussi I'llsage enest approuvee par les histoires) que e'estoit une sorte de bruvage, duquel coustumierement on usoit pour avaneer la mort des poures malfaiteurs, apres qu'ils avoyent este assez tormentez."

mégsem vágyott arra, hogy ezektől megszabaduljon, míg Isten igazságossága ki nem elégíttetett, s míg el nem végezte a tökéletes engesztelést.[506]

De hogyan mondhatja, hogy minden elvégeztetett, mikor a legfontosabb dolog, nevezetesen az Ő halála még hátravolt? Amellett vajon a feltámadása nem járul hozzá szintén a mi üdvösségünkhöz? Erre azt mondom, János belefoglalja a rögtön ezután következendőket. Krisztus még nem halt meg, s még nem is támadt fel, de látta, hogy más semmi nem áll az útjába, hogy a halálba és a feltámadásba menjen. Ezen a módon a saját példájával utasít minket arra, hogy tökéletes engedelmességet tanúsítsunk, ne gondoljuk nehéznek az Ő jótetszése szerint élni, még ha a legkínzóbb fájdalmak közepette is kell sorvadoznunk.

Hogy beteljesedjék az írás. Abból, amit a másik három evangélista mond el (Mt27:48, Mk15:23, 36, Lk23:36), azonnal láthatjuk, hogy ez az igevers a Zsolt69:22-re utal: „Sőt ételemben mérget adnak vala, és szomjúságomban eczettel itatnak vala engem".

Ez kétségtelenül metaforikus kifejezésmód, mert Dávid nemcsak azt érti alatta, hogy megtagadták tőle a neki szükséges segítség nyújtását, hanem hogy még durván fokozták is a nyomorúságát. Nincs azonban semmi összeegyeztethetetlenség annak kimondásában, hogy ami homályosan körvonalazódott Dávidban, az világosabban megjelent Krisztusban: mert akkor válik számunkra lehetővé észrevenni a különbséget az igazság és a szóképek között, mikor azok a dolgok, amiket Dávid csak átvitt értelemben szenvedett el, konkrétan és tökéletesen megjelennek Krisztusban. S hogy megmutassa: Ő volt az, akinek Dávid az előképe, Krisztus megitta az ecetet a hitünk megerősítése végett.

Szomjúhozom. Azok, akik metaforikus jelentést tulajdonítanak a *szomjúhozom* szónak, mintha az evangélista úgy értette volna, hogy kellemes és jó ital helyett keserűt adtak volna neki, hogy a torkát akarták volna megszakasszák,[507] jobban vágynak arra, hogy ötleteseknek gondolják őket, semmint hogy a valódi tanítást támogassák. S valóban az evangélista konkrétan cáfolja őket, mert elmondja, hogy Krisztus akkor kérte az ecetet, mikor már közel állt a halálhoz, amiből nyilvánvaló, hogy semmiféle luxusra sem vágyott.[508]

29. *Azok azért szivacsot töltvén meg eczettel, és izsópra tévén azt*. Mikor azt mondja, hogy izsópra tették a szivacsot, ez azt jelenti, hogy egy izsópköteg végére erősítették, hogy Krisztus szájához emelhessék, mert abban az országban az izsóp olyan magasra nőtt, mint a kisebb bokrok.[509]

30. *Elvégeztetett!* Ugyanazt a szót ismétli, amit utoljára használt.[510] Ez a szó, amit Krisztus használ, ugyancsak megérdemli a figyelmünket, mert megmutatja, hogy a mi üdvösségünk egész elérése, valamint annak minden része az Ő halálában foglaltatik benne. Már kijelentettük, hogy feltámadása nincs elválasztva a halálától, hanem Krisztus egyedül csak Önmagára akarja irányítani a tekintetünket, s nem akarja megengedni, hogy bármerre másfelé is nézzünk. A szó jelentése tehát az, ahogy bármi, ami hozzájárul az ember üdvösségéhez, Krisztusban keresendő, s nem máshol, vagy – ami ugyannak felel meg – az üdvösség tökéletessége Benne foglaltatik.

---

[506] A francia változat még egy mondatot tesz hozzá ehhez a megállapításhoz: "Comme s'il s'estoit oublid jusqu'k ce qu'ayant satisfait au payement de nos offenses, il declare qu'il n'est pas insensible, mais que l'amour qu'il nous portoit a surmontd toutes les angoisses;"—"Mintha elfeledkezvén minden gondjáról, míg teljes elégtételt nem adott a mi bűneinkért, kijelenti, hogy vannak érzései, de az irántunk érzett szeretete felülkerekedett minden fájdalmon, amiket elviselt."

[507] "Comme s'il vouloit dire qu'au lieu de bruvage doux et aimable, on luy a donna de l'amertume, cornroe pour lug escorcher le gosicr."

[508] "En quoy fi' appert qu'il n'estoit question de. nulles, delices."

[509] "Car l'a les hyssopes sont grans comme petits arbnsseaux.

[510] A szó ismétlődése arra vonatkozik, hogy a 28. versben az *impleta*, ELÉRETETT, a 30. versben pedig a consummatum, ELVÉGEZTETETT szóval szerepel. Οτι πάντα ήδη τετέλεσται (28. vers) *most minden dolog* ELÉRETETT. Τετέλεσται (30. vers) *véget ért*, vagy ELVÉGEZTETETT- *a szerk.*

Fennáll itt egy bennfoglalt ellentét is, mert Krisztus az Ő halálát szembeállítja az ókori áldozatokkal és minden előképpel, mintha ezt mondta volna: „Mindezt a törvény alatt gyakorolták, s nem volt semmi, ami önmagában rendelkezett volna erővel ahhoz, hogy engesztelést végezzen a bűnökért, lecsillapítsa Isten haragját, és igazságosságot szerezzen, most azonban megjelent az igazi üdvösség és a világ elé tárul". Ezen a tanításon alapszik a törvény ceremóniáinak eltörlése, mert abszurd dolog lenne árnyékokat követni, hisz megvan a test Krisztusban.

Ha egyetértünk ezzel a Krisztus által kimondott szóval, akkor meg kell elégednünk egyedül az Ő halálával az üdvösséghez, s nem szabad bármiféle segítséget elfogadnunk bárhonnan máshonnan, mert Ő, Akit a mennyei Atya küldött, hogy teljes felmentést szerezzen számunkra és érje el a megváltásunkat, jól tudta, mi tartozott a hivatalához, s nem hibázott abban, amiről tudta, hogy megköveteltetik Tőle. Főleg azért mondta az *Elvégeztetett!* szót, hogy békességet és nyugalmat adjon a lelkiismeretünknek. Álljunk hát itt meg, ha nem akarunk megfosztatni attól az üdvösségtől, amit megszerzett a számunkra.[511]

A pápaság egész vallása azonban arra hajlik, hogy az embereket a saját üdvösségük elérésére irányuló megszámlálhatatlan módszer kiagyalásra késztesse. Ebből arra következtetünk, hogy túlcsordul az undorító szentségtörésektől. Konkrétabban, Krisztusnak ez a szava elítéli a mise szentségtörését. A törvény összes áldozatainak meg kellett szűnni, mert Krisztus halálának egyedüli áldozata szerezte meg az üdvösséget az emberek számára. Miféle joguk, vagy miféle hihető mentségük van hát a pápistáknak arra, hogy kimondják: jogot kaptak új áldozattételre az Istennek az emberekkel való kibékítéséhez? Ők azt mondják, hogy ez nem új áldozat, hanem maga az az áldozat, amit Krisztus kínált fel. Ezt azonban könnyű megcáfolni, mert először is nincsen parancsuk ennek bemutatására, másodszor is, Krisztus, egyetlen áldozattal egyszer s mindenkorra elvégezve mindent, ami szükséges volt, a keresztről jelenti ki, hogy *Elvégeztetett!* A pápisták tehát rosszabbak, mint az okirat-hamisítók, mert gonoszul megrontják és meghamisítják azt a bizonyságot, melyen Isten Fiának drága vére a pecsét.

És lehajtván fejét, kibocsátá lelkét. Mindegyik evangélista nagy gondot fordít Krisztus halálának megemlítésére, s a leghelyesebben, mert ebből nyerjük az életbe vetett szilárd reménységünket, valamint a halál felett aratott félelem nélküli győzelmünket, mert Isten Fia helyettünk viselte el azt, s a küzdelemben győzelmet aratott. Meg kell azonban figyelnünk a János által használt kifejezésmódot, ami arra tanít minket, hogy mindenki, aki Krisztusban hal meg, a lelkét nyugodtan Isten védelmére bízza, Aki hűséges, és nem tűri, hogy elpusztuljon az, amit megóvni szándékozott. Isten gyermekei ugyanúgy meghalnak, mint az elvetettek, de a különbség köztük az, hogy az elvetettek úgy adják át a lelküket, hogy nem tudják, hová kerül, vagy mi lesz belőle,[512] míg Isten gyermekei drága letétként Isten védelmére bízzák, Aki hűségesen őrzi a feltámadás napjáig. A *lehelet* szó itt egészen kifejezetten a halhatatlan lelket jelenti.[513]

31. A zsidók pedig, hogy a testek szombaton át a keresztfán ne maradjanak, miután péntek vala, (mert annak a szombatnak napja nagy nap vala) kérék Pilátust, hogy törjék meg azoknak lábszárait és vegyék le őket.

---

[511] Az utolsó néhány mondat – az „Akit a mennyei Atya küldött" szavaktól kezdődően – nincsenek benne a latin eredetiben, hanem a szerző francia nyelvű anyagából származnak. "Car celuy qnt estoit envoye du Pete celeste pour nous acquitter pleinement, et achever nostre redemption, seavoit bien son office, et n'est pus esparg.n en ce qu'il scavoit estre requis. Or notammcnt pour appaiser nos consciences, et nous Faire contenter, il a pronone ce mot, *Quc c'cstoit fait.* Arrcstons-nous-y done, si nons ne voulons estre frustrcz du saint qu'il nous a acqnis."

[512] "Ne scachant ou il va, ne qu'il devient."

[513] Az egyes angol bibliafordításokban a *breath*, lehelet szó szerepel – *a ford.*

32. Eljövének azért a vitézek, és megtörék az elsőnek lábszárait és a másikét is, a ki ő vele együtt feszíttetett meg;

33. Mikor pedig Jézushoz érének és látják vala, hogy ő már halott, nem törék meg az ő lábszárait;

34. Hanem egy a vitézek közül dárdával döfé meg az ő oldalát, és azonnal vér és víz jöve ki abból.

35. És a ki látta, bizonyságot tett, és igaz az ő tanúbizonysága; és az tudja, hogy ő igazat mond, hogy ti is higyjetek.

36. Mert azért lettek ezek,[514] hogy beteljesedjék az írás: Az ő csontja meg ne törettessék.

37. Másutt ismét így szól az írás: Néznek majd arra, a kit általszegeztek.

31. *Miután péntek vala*. Ez a történet a hitünk épülésére is való, mert először is megmutatja, hogy amit a Szentírás előre megmondott, az beteljesedett Krisztus személyében, másodszor, mert nem közönséges értékű titkot tartalmaz. Az evangélista azt mondja, hogy a zsidók azt kérték, hogy a testeket levehessék a keresztekről. Ezt kétségtelenül Isten törvénye parancsolta meg, de a zsidók, ahogyan az rendszerint a képmutatók esetében szokott lenni, egész figyelmüket az apróságokra fordították, a húzódozás nélkül mentek el a legnagyobb bűnök mellett. A szombat szigorú megtartása érdekében ugyanis gondosan elkerülik a külső beszennyeződést, de nem fogják fel, micsoda megdöbbentő bűn elvenni egy ártatlan ember életét. Kicsit korábban láttuk, hogy „*nem menének be a törvényházba, hogy meg ne fertőztessenek*" (Jn18:28), miközben az egész országot megfertőzte a gonoszságuk. Mégis, az ő közreműködésükkel foganatosítja az Úr azt, ami a legfontosabb volt a mi üdvösségünkhöz, nevezetesen, hogy Krisztus teste épen maradt, s az oldalából vér és víz folyt ki.

Mert az volt a szombatnak nagy napja.[515] A másik olvasat általánosabban elfogadott, hogy *Mert annak a szombatnak napja nagy nap vala*, az általam elfogadott olvasatot azonban sok ókori és nagy tekintélyű kézirat támogatja. Válasszon az olvasó. Ha az εκείνου szót birtokos esetben olvassuk (εκείνου του σαββάτου, *annak a szombatnak a*), a *szombat* szót úgy kell értenünk, hogy azt *a hetet* jelenti, mintha az evangélista azt mondta volna, hogy a fesztivál azon a héten nagyon ünnepélyes volt a húsvét miatt. Figyeljük meg, hogy az evangélista a naplementekor kezdődő következő napról beszél. Ha azonban inkább εκείνη-t olvasunk alanyesetben, ην γαρ μεγάλη ημέρα εκείνη του σαββάτον, *az volt a szombat nagy napja*, a jelentés lényegében ugyanaz, az egyetlen különbség a szavakban az lesz, hogy a húsvét, ami a rákövetkező napon kezdődött, még ünnepélyesebbé tette a szombatot.

33. *Mikor pedig Jézushoz érének és látják vala, hogy ő már halott.* Az, hogy a két gonosztevő lábait megtörték, majd ezután úgy találták, hogy Jézus már halott, így nem nyúltak a testéhez, szemlátomást az Isten gondviselésének egészen rendkívüli munkája. Az istentelen emberek kétségtelenül azt fogják mondani, hogy természetes dolog, ha valaki előbb hal meg, mint más, de ha gondosan megvizsgáljuk az egész történet menetét, kénytelenek leszünk Isten titkos céljának tulajdonítani, hogy Krisztus halála sokkal gyorsabban bekövetkezett, mint az emberek várták volna, s ez megakadályozta, hogy a lábait megtörjék.

34. *Hanem egy a vitézek közül dárdával döfé meg az ő oldalát*. Mikor a katona átdöfte a dárdájával Krisztus oldalát, ezt azért tette, hogy meggyőződjön: valóban halott. Istennek azonban magasztosabb volt ezzel a célja, amint azt mindjárt látni fogjuk. A pápisták

---

[514] "Car ces choses ont cste faites;"—"*Mert* ezek a dolgok azért lettek."

[515] ην γαρ μεγάλη ημέρα εκείνη του σαββάτον. „Nagyon ünnepélyes fesztivál, nevezetesen nemcsak közönséges szombat, hanem egy rendkívüli Niszán hónap 15-én. Mert az εκείνη helyén nagyon sok kéziratban, változatban és korai kiadásban az εκείνου szerepel, amit Wetsteintől Scholzig a legtöbb szerkesztő elfogad Middleton püspök jóváhagyásával", BloomfieId.

gyermeteg koholmánya volt, mikor a λόγχε görög szóból, ami dárdát jelent,[516] emberi nevet fabrikáltak, s elnevezték a katonát Longinusnak. S hogy a hihetőség légkörét keltsék a történetükhöz, ostobán azt állították, hogy korábban vak volt, majd miután visszanyerte a látását, hitre jutott. Így aztán belefoglalták őt a szentek katalógusába.[517] Mivel az ő imáik, valahányszor Istenhez fordulnak, efféle közbenjáróktól függnek, mit, kérdem én, nyerhetnek valaha is azokból? Azok, akik megvetik Krisztust, és a holtak közbenjárását keresik, megérdemlik, hogy a gonosz kísértetekhez és fantomokhoz vezesse őket.

És azonnal vér és víz jöve ki abból. Egyesek azzal csapták be magukat, hogy ez egy csoda volt, mert természetes dolog, hogy mikor a vér megalvad, elveszíti vörös színét, és a vízhez hasonlóvá válik. Az is közismert, hogy víz található a belekhez kapcsolódó hártyákban. Az vezette őket félre, hogy az evangélista különös gondot fordított annak elmesélésére, hogy a vér a vízzel együtt folyt ki, mintha valami szokatlan és a természet rendjével ellenkező dologról számolna be. Neki azonban egészen más volt a szándéka, nevezetesen hogy hozzáigazítsa a történetét a rögtön ezután hozzáfűzöttekhez, konkrétabban, hogy a hívők ebből arra következtethessenek, amit máshol mond, hogy Krisztus *víz és vér által* jött el (1Jn5:6). Ezalatt pedig azt érti, hogy Krisztus a valódi engesztelést és a valódi megmosatást hozta el, mert egyrészt a bűnbocsánatot és a megigazulást, másrészt a lélek megszentelését a törvény eme két előképe, az áldozatok és a mosakodások jelképezték. Az áldozatokban a vér ontatott ki a bűnökért, s ez volt Isten kiengeszteléséne a váltságdíja. A mosakodások az igazi szentség jelképei voltak, valamint a tisztátalanság és a test szennyeződései eltörlésének eszközei.

S hogy a hitnek ne kelljen tovább már erre a két elemre alapoznia, János kijelenti, hogy mindkét kegyelem beteljesedése Krisztusban található, s itt ugyanennek a ténynek a látható jelét mutatja be nekünk. A sákramentumok, amiket Krisztus az egyházára hagyott, ugyanezt a célt szolgálják. A lélek megtisztulása és megszentelődése, ami az élet újdonságában foglaltatik benne (Rm6:4), a keresztségben mutattatik be nekünk, s az úrvacsora a tökéletes engesztelés záloga. Ezek azonban nagyon különböznek a törvény régi előképeitől, mert Krisztust jelenlévőnek mutatják be, míg az előképek azt mutatták, hogy Ő még távol volt. Emiatt én nem ellenzem azt, amit Ágoston mondott, hogy sákramentumaink az Úr oldalából folytak ki. Mert mikor a keresztség és az úrvacsora az Úr oldalához vezetnek minket, hogy mintegy forrásból, meríthessünk onnan, ezek nem mást jelképeznek, mint hogy ténylegesen megmosattunk a szennyeződéseinktől, megújultunk szent életre, s igaz módon élünk Isten előtt, megváltván a haláltól és megszabadulván az ítélettől.

---

[516] "Du mot Gree *lonchi,* qui signifie une lance."

[517] Dr. Bloomfield az alábbi megjegyzést fűzi hozzá ehhez az igevershez: „A katona sírfelirata (ha ugyan valódi), állítólag a lyoni Szt. Mária székesegyházban található, és az alábbi: „*Qui Salvatoris latus CruceCuspfdefixit,* LO,'GINUS *Mc jacet*". „Itt nyugszik LONGINUS, aki átdöfte a Megváltó oldalát a kereszten a dárdájával". Mivel a tudós szövegmagyarázó sommásan utalt erre a legendás mesére, jó, ha az olvasó megismerkedik az egész történettel, amiképpen azt Tillemonti Moreri és más egyházi szerzők összeszedték „Névsorukban" a *Szt. Longin* (Szt. Longinus) címszó alatt. Ez a Szt. Longinus kettős: „egyesek azt mondják, hogy ő volt az a katona, aki átdöfte az Úr oldalát a dárdával, mások azt, hogy ő volt az a százados, aki a csapat parancsnoka volt a keresztnél. A legendák beszámolnak róla, hogy mindketten keresztyén hitre tértek, mártíromságot szenvedtek, majd szentté avatták őket". Morei, aki a római egyház szerzője volt, kénytelen volt hozzátenni: *A két Longinus cselekedetei nyilvánvalóan hamisak s az általuk ismertetett körülmények kölcsönösen cáfolják egymást*. Úgy látszik tehát, hogy a *Longinus* nevet a görög λόγχη szóból alkották, a *longinus* a λόγχιμνος, dárdás szó latin alakja. Azaz, Szt. Longinus hasonló szent, mint Santa Veronica, akiről Brydone számolt be. „A görögök", folytatja Moreri, „Longinus, a százados mártíromságát október 16-án, a latinok március 15-én, a koptok november 1-én ünneplik. Longinus, a katona mártíromságát a görögök nem ismerik el, a latinok azonban különböző napokon emlékeznek meg róla: egyesek március 15-én, mások szeptember 1-én, megint mások november 22-én, vagy december 11-én". Látjuk hát, hogy a hiszékenységnek és a babonának ez az ága mily kevéssé érdemli meg az evangélium olvasóinak figyelmét – G*ranville Penn's Annotations*.

36. *Az ő csontja meg ne törettessék*. Ez az idézet a 2Móz12:46-ból és a 4Móz9:12-bőlszármazik, ahol Mózes a páskabáránnyról értekezik. Igaz, Mózes biztosra vette, hogy a bárány a valódi és egyetlen áldozat előképe volt, ami által az egyháznak meg kell váltatnia. S ez nem ütközik azzal a ténnyel sem, hogy arra a megváltásra emlékeztetőként áldozták fel, ami már megtörtént, mert miközben Isten azt akarta, hogy a korábbi kegyet ünnepelje, azt is akarta, hogy az egyház lelki megváltását is jelképezze, ami akkor még jövőbeni esemény volt. Ezen az alapon vonatkoztatja Pál Krisztusra húzódozás nélkül azt a szabályt, amit Mózes a bárány elfogyasztásával kapcsolatosan köt ki: „hiszen a mi húsvéti bárányunk, a Krisztus, megáldoztatott érettünk. Azért ne régi kovászszal ünnepeljünk, sem rosszaságnak és gonoszságnak kovászával, hanem tisztaságnak és igazságnak kovásztalanságában" (1Kor5:7-8).

Ebből az analógiából, vagy hasonlóságból a hit nem közönséges nyereséget származtat, mert a törvény összes ceremóniájában azt az üdvösséget szemléli, ami Krisztusban mutatkozott meg. S ez a célja János evangélistának is, mikor azt mondja, hogy Krisztus nemcsak a mi megváltásunk záloga, hanem az ára is, mivel Benne látjuk beteljesedni azt, ami az ókori népnek a húsvét előképében mutattatott be. Így a zsidókat is arra emlékezteti, hogy Krisztusban keressék mindazon dolgok lényegét, amit a törvény előzetesen ábrázolt ki, de ténylegesen nem teljesített be.

37. *Néznek majd arra, a kit általszegeztek*. Ezt az igeverset brutálisan elcsavarták azok, akik megpróbálták akképpen magyarázni, hogy szó szerint Krisztusra vonatkozik. S az evangélista sem ebből a célból idézi, hanem inkább azért, hogy megmutassa: Krisztus az az Isten, Aki korábban arról panaszkodott Zakariásnál, hogy a zsidók átszegezték a szívét (Za12:10). Isten ott emberi módon beszél, kijelentvén, hogy Őt úgy sebesítették meg a népének bűnei, s különösen Ígéjének ostoba megvetése, ahogyan egy halandó ember kap halálos sebet, mikor a szívét átszegezik: amint máshol azt mondja, hogy az Ő Lelke nagyon megszomorodott[518].

Mivel Krisztus a testben megjelent Isten (1Tim3:16), János azt mondja, hogy az Ő látható testében végeztetett nyilvánvalóan el, amit az Ő isteni fensége eltűrt a zsidóktól, már amennyire képes volt eltűrni. Nem mintha Istent egyáltalán érintenék az emberek dühkitörései, vagy hogy a szidalmak, melyeket rá szórnak a Fölről, valaha is elérnék Őt, hanem ezzel a kifejezésmóddal akarta az evangélista kijelenteni, micsoda hatalmas szentségtöréssel vádolható az emberek gonoszsága, mikor a menny ellen lázadnak. Ami a római katona keze által történt, azt János evangélista joggal tulajdonítja a zsidóknak, amiképpen máshol meg van írva róluk, hogy ők feszítették meg Isten Fiát (Csel2:36), jóllehet egyetlen ujjal sem érintették az Ő testét.

Felmerült itt egy, a prófétától vett kérdés ezzel az igeverssel kapcsolatosan:[519] Vajon Isten a zsidóknak üdvösségre való megtérést ígér, vagy azzal fenyeget, hogy bosszúállóként jön el? Ami engem illet, ha részletesebben megvizsgálom az igeverset, úgy vélem, tartalmazza mindkettőt, nevezetesen hogy a méltatlan és erkölcstelen népből Isten kigyűjti a maradékot az üdvösségre, s hogy félelmetes bosszúállásával megmutatja a megvetőknek, hogy ki az, Akivel dolguk van. Tudjuk ugyanis, hogy olyan pökhendien szokták kezelni a prófétákat, mintha csakis meséket mondtak volna, s nem lenne semmi megbízásuk Istentől. Isten kijelenti, hogy nem ússzák meg büntetlenül, mert Ő végül majd megvédi az ügyét.

38. Ezek után pedig kéré Pilátust az arimathiai József (a ki a Jézus tanítványa vala, de csak titokban, a zsidóktól való félelem miatt), hogy levehesse a Jézus testét. És megengedé Pilátus. Elméne azért és levevé a Jézus testét.

---

[518] Itt Kálvin latin változata a mi áldott Urunk szavaira utal a Mt26:38-ban: „Felette igen szomorú az én lelkem mind halálig", de a francia változat az Ézs63:10-re: „és megszomoríták szentségének lelkét" – *a szerk.*

[519] "On fait une question sur ce passage du prophete."

39. Eljöve pedig Nikodémus is (a ki éjszaka ment vala először Jézushoz), hozván mirhából és áloéból való kenetet, mintegy száz fontot.

40. Vevék azért a Jézus testét, és begöngyölgeték azt lepedőkbe illatos szerekkel együtt, a mint a zsidóknál szokás temetni.

41. Azon a helyen pedig, a hol megfeszítteték, vala egy kert, és a kertben egy új sír, a melybe még senki sem helyheztetett vala.

42. A zsidók péntekje miatt azért, mivelhogy az a sír közel vala, abba helyhezteték Jézust.

38. *Ezek után pedig kéré Pilátust az arimathiai József*. János most elmeséli, hogy ki, hol, és milyen fényűzően temette el Krisztust. Két, Krisztus temetésében részt vevő személyt említ, nevezetesen Józsefet és Nikodémust. Előbbi kérte el Pilátustól a testet, ami egyébként ki lett volna téve a katonák törvénytelen erőszakoskodásának. Máté elmondja (Mt27:57), hogy gazdag, Lukács pedig, hogy tanácsos (Lk23:50), azaz szenátori rangú ember volt. Ami Nikodémust illeti, láttuk ennek az evangéliumnak a harmadik fejezetében, hogy nagy tiszteletnek örvendett a népe között, s hogy gazdag is volt, arra könnyen következtethetünk abból a nagy összegből, amit a kenet megvásárlására fordított.

Mostanáig a gazdagságuk meggátolta őket abban, hogy Krisztus tanítványaivá lehessenek, s később sem gyakorolhatott rájuk kisebb hatást a visszatartásukban egy ennyire utált és gyűlölt foglalkozástól. Az evangélista konkrétan elmondja, hogy Józsefet a félelem tartotta vissza attól, hogy nyíltan kijelentse, Krisztus tanítványa, ami pedig Nikodémust illeti, megismétli, amit már korábban láttunk, hogy éjszaka jött Jézushoz titokban (Jn3:2 és Jn7:50).

Honnan vették hát ezt a nagylelkűséget, hogy mikor hanyatlófélben voltak a dolgaik, félelem nélkül a nyilvánosság elé léptek? Nem mondok semmit arról a nagy és nyilvánvaló veszélyről, mellyel szembe kellett nézniük, de a legfontosabb az, hogy nem haboztak állandó háborúba lépni a saját nemzetükkel. Bizonyos tehát, hogy ezt mennyei indíttatásra tették, így azok, akik a félelem miatt nem adták meg a Neki kijáró tiszteletet még életében, most úgy sietnek a holttestéhez, mintha új emberekké váltak volna.

Hozzák a keneteiket Krisztus testét bebalzsamozandó, de soha nem cselekedtek volna így, ha nem érezték volna meg az Ő halálának édes illatát. Ez megmutatja annak igazságát, amit Krisztus mondott: „Ha a földbe esett gabonamag el nem hal, csak egymaga marad; ha pedig elhal, sok gyümölcsöt terem” (Jn12:24). Itt ugyanis annak szembeötlő példáját látjuk, hogy az Ő halála megelevenítőbb volt, mint az élete, s oly nagy volt Krisztus halála édes illatának a hatékonysága, ami eljutott ennek a két embernek az elméjéhez, hogy gyorsan kioltott bennünk minden testi szeszélyt. Amíg a becsvágy és a pénz szeretete uralkodott bennük, addig Krisztus kegyelme nem gyakorolt rájuk vonzerőt, de most elkezdték megutálni az egész világot.

Tanuljuk meg azt is a példájukból, hogy mivel tartozunk Krisztusnak. Ez a két ember hitük bizonyságtételeként nemcsak nagy kockázatot vállalva levették Krisztust a keresztről, bátran el is temették Őt. A lustaságunk aljas és szégyenteljes lesz, ha most, mikor a mennyei dicsőségben uralkodik, visszatartjuk tőle a hitünk megvallását. Annál megbocsáthatatlanabb azok gonoszsága, akik noha most a legalantasabb képmutatással tagadják Krisztust, teszik azt Nikodémus példájával takarózva. Egy dologban, elismerem, hasonlítanak rá, hogy amennyire a hatalmukban áll, megpróbálják eltemetni Krisztust, ám a temetés ideje már elmúlt, mivel Ő felemeltetett az Atya jobbjára, hogy dicsőségesen uralkodjon az angyalok és az emberek felett, s minden nyelv hirdethesse az Ő uralmát (Fil2:9-10).

Titokban, a zsidóktól való félelem miatt. Mivel ez a félelem szembe van állítva a szent bátorsággal, amit az Úr Lelke kovácsolt ki József szívében, van okunk arra gondolni, hogy ez nem volt mentes a szégyentől. Nem mintha minden félelem hiba volna, ami a hívőket óvatosságra inti az egyház zsarnokaival és ellenségeivel szemben, hanem mert a hit

gyengesége mutatkozik meg valahányszor csak a hitvallást a félelem miatt tartjuk vissza. Mindig arra kell ügyelnünk, amit az Úr parancsol, és milyen messzire akarja, hogy előrehaladjunk. Aki félúton megáll, az megmutatja, hogy nem bízik Istenben, s aki többre értékeli a saját életét, mint Isten parancsát, arra nincs bocsánat.

A ki a Jézus tanítványa vala. Mikor azt látjuk, hogy az evangélista Józsefre ruházza a tanítvány megtisztelő megnevezést akkor, amikor még rendkívül félénk volt, s nem merészelte megvallani a hitét a világ előtt, ebből megtanuljuk, milyen kegyelmesen cselekszik Isten az Ő népével, s milyen atyai kegyességgel bocsátja meg sértéseiket. Azoknak a hamis nikodemitáknak azonban nincs joguk hitegetetni magukat, akik nemcsak a szívükbe rejtve tartják a hitüket, de azt színlelve, hogy egyetértenek a bűnös babonasággal, mindent megtesznek annak tagadására, hogy ők Krisztus tanítványai.

40. *A mint a zsidóknál szokás temetni*. Miután Krisztus rendkívüli megaláztatást szenvedett el a kereszten, Isten úgy döntött, hogy a temetésnek tisztességesnek kell lennie, hogy az Ő feltámadásának dicsőségére való felkészülésként szolgálhasson. A Nikodémus és József által elköltött összeg nagyon nagy, s egyesek feleslegesnek is vélhetik, nekünk azonban Isten célját kell szem előtt tartanunk, Aki az Ő Lelke által vette rá őket arra: adják meg ezt a tiszteletet az Ő Fiának, hogy sírjáénak édes illata elvegye a mi kereszttel szembeni félelmünket. Azokat a dolgokat azonban, amelyek kilógnak a dolgok megszokott rendjéből, nem szabad példának tekintenünk.

Az evangélista emellett azt is kijelenti, hogy Őt a zsidók szokásainak megfelelően temették el. Ezekkel a szavakkal arról tájékoztat, hogy ez a törvény ceremóniáinak egyike volt. Az ókori emberek számára ugyanis, akik még nem kaptak oly világos kijelentést a feltámadásról, s akiknek nem állt a rendelkezésükre ennek olyan bemutatása és záloga, mint amilyen nekünk a rendelkezésünkre áll Krisztusban, efféle segítségekre volt szükségük, hogy szilárdan hihessenek és várhassák a Közbenjáró eljövetelét.[520] Nekünk tehát ügyelnünk kell a fennálló különbségre közöttünk, akiket megvilágosított az evangélium ragyogása, valamint azok között, akik számára az előképek pótolták Krisztus hiányát. Ez az oka annak, amiért akkor nagyobb juttatás volt adható a ceremóniák pompájához, ami napjainkban már szégyenteljes lenne. Azok ugyanis, akik manapság hatalmas költséggel temetik a halottakat, szigorúan szólva nem a holtakat temetik, hanem – amennyire a hatalmukban áll – Magát Krisztust, az élet Fejedelmét vonják le a mennyből és fektetik bele a sírba, mert az ő dicsőséges feltámadását[521] elhomályosítják azok az ókori ceremóniák.

A pogányok között is nagy volt a buzgalom és a ceremóniázás a holtak eltemetése során, ami eredetét tekintve kétségtelenül a zsidók ősatyjaitól származik,[522] hasonlóképpen az áldozatokhoz, mivel azonban közöttük nem létezett a feltámadás reménysége, ők nem az ősatyák utánzói, hanem majmai voltak, mert Isten ígérete és Ígéje az, ami mondhatni lélekként életet ad a ceremóniáknak. Vegyük el az Ígét, s minden, az emberek által betartott ceremónia, ami külsőleg ugyan hasonlíthat az istenfélő emberek által tartott istentiszteletthez, nem más, mint ostoba, vagy őrült babona. Ami minket illet, mint mondtuk, manapság józanságot és mértéktelenséget kell fenntartanunk ebben a dologban, mert a mértéktelen költekezés elfojtja Krisztus feltámadásának édes illatát.

41. *Azon a helyen pedig, a hol megfeszítteték, vala egy kert*. Ez a harmadik dolog, amit mind mondtam, meg kell figyelnünk a temetés történetében. Ezt az evangélisták különféle okokból mondják el. Először is, nem véletlen volt, hanem kétségtelenül Isten gondviselése, hogy Krisztus testét új sírba helyezték, mert bár úgy halt meg, mint minden más ember, mégis mivel Ő volt az elsőszülött a halottak közül (Kol1:18), a feltámadottak első zsengéje (1Kor15:20), új sírja lett, *a melybe még senki sem helyheztetett vala*. Igaz, Nikodémusnak és

[520] "Lt, venue du Messias;"—"a Messiás eljövetele."
[521] "Sa resurrection glorieuse"
[522] "Des Peres anciens des Juifs"

Józsefnek más volt a célja, mert a szombat kezdetét jelentő napkeltéig még hátralévő rövid idő következtében a hely kedvező elhelyezkedésére tekintettek, de szándékukkal ellentétben Isten olyan sírt biztosított a Fiának, amit még nem használtak. A jó emberek egyszerűen megelégedtek a kéznél levő hellyel, hogy meg ne sértsék a szombatot, de Isten valami olyasmit kínált nekik, amit nem kerestek: hogy Fiának temetése egyfajta jel lehessen a számukra, ami megkülönbözteti őket a többi embertől. A lokális elhelyezkedés az Ő feltámadásának bizonyítására is szolgált, s nem kevés fényt vet a következő fejezetben foglalt történetre.

20. fejezet

1. A hétnek első napján pedig jó reggel,[523] a mikor még sötétes vala, odaméne Mária Magdaléna a sírhoz, és látá, hogy elvétetett a kő a sírról.

2. Futa azért és méne Simon Péterhez és ama másik tanítványhoz, a kit Jézus szeret vala, és monda nékik: Elvitték az Urat a sírból, és nem tudjuk, hová tették őt.

3. Kiméne azért Péter és a másik tanítvány, és menének a sírhoz.

4. Együtt futnak vala pedig mindketten: de ama másik tanítvány hamar megelőzé Pétert, és előbb juta a sírhoz;

5. És lehajolván, látá, hogy ott vannak a lepedők; mindazáltal nem megy vala be.

6. Megjöve azután Simon Péter is nyomban utána, és beméne a sírba: és látá, hogy a lepedők ott vannak.

7. És a keszkenő, a mely az ő fején volt, nem együtt van a lepedőkkel, hanem külön összegöngyölítve egy helyen.

8. Akkor aztán beméne a másik tanítvány is, a ki először jutott a sírhoz, és lát és hisz vala.

9. Mert nem tudják vala még az írást, hogy fel kell támadnia a halálból.

1. *A hétnek első napján pedig jó reggel*. Mivel Krisztus feltámadása a hitünk legfontosabb cikkelye, s nélküle kialszik az örök életbe vetett reménység, emiatt az evangélisták annál gondosabban bizonyítják, amint János is sok bizonyítékát gyűjti itt össze avégett, hogy meggyőzzön: Krisztus feltámadt a halálból. Furcsának tűnhet azonban, hogy nem említ alkalmasabb tanúkat, merthogy egy nővel kezdi. Ezzel azonban beteljesedik az Írás: „Hanem a világ bolondjait választotta ki magának az Isten, hogy megszégyenítse a bölcseket; és a világ erőtleneit választotta ki magának az Isten, hogy megszégyenítse az erőseket” (1Kor1:27).

Természetesen nem volt nagyobb kiválóság a tanítványokban, mint a Krisztust követő asszonyokban, Krisztusnak azonban tetszett őket is a feltámadásának legfőbb tanúi közé számítani azon az egyetlen alapon, hogy bizonyságtételüket a legnagyobb tisztelet illeti meg, s nincs kitéve semmiféle ellenvetésnek. Ami a papokat, az írástudókat és magát Pilátust illeti, semmi más, mint a hatalmas és szándékos vakságuk gátolta meg őket, hogy szilárdan higgyék: Krisztus feltámadt. Ők valamennyien rászolgáltak tehát, hogy *látván ne lássanak*, s ezért mutatta meg magát Krisztus csak a kicsiny nyájnak. Mielőtt azonban továbbmegyünk, szükséges megmutatni, miképpen egyeznek meg egymással az evangélisták, mert első ránézésre ellentmondás látszik a szavaikban. János csak egyetlen nőt említ, Mária Magdalénát, a Mt28:1 kettőt, Mária Magdalénát és a másik Máriát, a Mk16:1 hármat, Mária Magdalénát, Máriát, Jakab anyját és Salomét, a Lk24:10, 22 pedig nem rögzíti a számukat, csak azt említi, hogy azok az asszonyok jöttek, akik Galileától fogva követték Krisztust. A problémát azonban könnyen megoldhatjuk. Mivel Máté a két legismertebb asszony nevét említi, akik a legnagyobb tiszteletnek örvendtek a tanítványok között, János megelégszik egyedül Mária Magdaléna említésével, de mégsem zárja ki a többit. S valóban nyilvánvaló az ő szavainak vizsgálatából azok szövegkörnyezetében, hogy nem volt egyedül, mert nem sokkal ezután Mária Magdaléna többes számban mondja, hogy *NEM TUDJUK, hová tették őt*. Így tehát noha János semmit sem mond az ő társaságáról, a többi evangélista, akik elmondják, hogy sokan voltak velem, semmi olyasmit nem mondanak, ami János történetével ellentétes lenne.

[523] “Or le premier (des join’s) du Sabbath, *ou, le premier jour de la semaine;” —”*(A napok közül) az első szombaton, vagy a hét első napján.”

Az időeltérés problémája is könnyen megoldható. Mikor János azt mondja, hogy napfelkelte előtt jöttek, ezalatt azt kell értenünk, hogy még az éjszaka sötétjében indultak útnak, s mielőtt elértek volna a sírig, felvirradt, s hogy azon az estén, mikor a szombat véget ért, vették meg a fűszereket. Ezzel a többi evangélista történetét is összhangba lehet hozni.

Gondolhatnánk, hogy még egy ellentmondás rejlik Jánosnak abban a kijelentésében, hogy Mária csak vele és Péterrel beszélt, miközben a Lk24:10-11 beszámol róla, hogy elment a tizenegy apostolhoz, de szavai csak üres beszédnek tűntek azok számára. Ez azonban könnyen megmagyarázható azzal, hogy János szándékosan nem említette a többi apostolt, mert csak ő és Péter voltak azok, akik a sírhoz jöttek. Ami pedig azt illeti, hogy Lukács egyedül Pétert említi, az ugyanazon okból történt, amit most Mária Magdalénával és a többi asszonnyal kapcsolatosan említettünk. Az is valószínű, hogy a többi kilenc tanítványt a félelem tartotta vissza, nehogy túl feltűnő legyen, ha testületileg mennek oda. S azzal sem összeegyeztethetetlen ez, amit Lukács mesél el, hogy nem vették komolyan Mária szavait. Rögtön utána azonban hozzáteszi, hogy Péter elfutott (Lk24:12). Így tehát csak azt akarja mindezzel mondani, hogy mikor először hallották, megdöbbentek, de végül Péter összeszedte a bátorságát s követte az asszonyt, hogy meglásson mindent a saját szemével.

Mikor Lukács elmeséli, hogy Krisztus még azelőtt megjelent Máriának, hogy elmondta volna a tanítványoknak: üres a sír, a történet sorrendje megfordul. Ez nyilvánvaló a szövegösszefüggésből, mert hozzáteszi, hogy amiről János beszél az azelőtt történt, hogy Mária látta volna Jézust. Nincs ebben semmi furcsaság, mert a héber szerzők gyakran mondják el azt először, ami időben később következik.

A hétnek első napján, vagy szó szerint *szombatok első napján*. Az evangélisták nem mondják el, mikor, vagy hol támadt fel Krisztus, számukra ugyanis elegendő volt annak elmondása, hogy mikor és kiknek adatott tudtára az Ő feltámadása. János tehát azt mondja, hogy Mária a *szombatok első napján* jött. Szó szerint a szavak fordíthatóak a szombatok EGY (μια) napjának is, szokásos azonban a héberben, hogy az אחד (ehad) szót *az első* helyett használja, mert a számolás során *az eggyel* kezdjük. S mivel minden hetedik nap a nyugalomnak volt szentelve, az egész hetet *szombatnak* nevezték, úgy ruházván át ennek a napnak a szentségét, hogy az idő többi részét is erről nevezték el. Az asszonyok tehát a szombat utáni napon mentek a sírhoz, ugyanaznap (de napszállta után) megvásárolván a fűszereket. Ezután titokban hagyták el a várost az éjszaka leple alatt, ahogyan az emberek szokták, mikor félnek valamitől. S ez *a szombatok első napja* volt a következő szombat vonatkozásában, mert ez volt a hét kezdete, aminek vége volt a szombat.

3. *Kiméne azért Péter*. Oly kicsiny, vagy majdnem semmi hit sem volt a két tanítványban és az asszonyban, hogy bámulatos, mekkora volt a buzgalmuk. Valóban, az nem lehetséges, hogy vallásos érzelmek vezették őket Krisztus keresésére. A hit bizonyos magva tehát megmaradt a szívükben, de egy időre kialudt, így nem voltak tudatában, hogy mijük van. Isten Lelke tehát gyakran titokban munkálkodik a választottakban. Röviden, hinnünk kell abban, hogy létezett valamiféle rejtett gyökér, melyből látjuk a gyümölcsöt megteremni. Jóllehet a kegyesség eme érzése, amivel rendelkeztek, össze volt zavarodva, s sok babona kísérte, én mégis – bár pontatlanul – a hit nevet adom neki, mert csak az evangélium tanítása által jött létre, s nem irányul másra, mint Krisztusra. Ebből a magból fakadt végül az igazi és őszinte a hit, ami elhagyván a sírt, Krisztus mennyei dicsőségéhez emelkedett.

Mikor a Szentírás a hit gyenge kezdeteiről beszél, azt mondja, hogy Krisztus megszületett bennünk, mi viszont Benne születtünk meg. A tanítványokat azonban majdnem a csecsemőkor elé kell helyezni, mert nem tudnak az Úr feltámadásáról, jóllehet maga az Úr táplálja őket úgy, ahogyan egy anya táplálja a méhében hordott gyermekét. Korábban gyermekekre emlékeztettek, de Krisztus halála úgy meggyengítette őket, hogy újra kell születniük és formáltatniuk, amint Pál mondja a galatáknak: „Gyermekeim! kiket ismét fájdalommal szülök, míglen kiábrázolódik bennetek Krisztus” (Gal4:19).

Mikor látjuk, hogy Péter, aki a lassabb, először lép a sírba, tanuljuk meg ebből, hogy sokaknak több adatott a végén, mint amennyi az elején látszik. S valóban látjuk, hogy sokan, akik tele voltak buzgósággal az elején, meghátrálnak, mikor konfliktusba kerülnek, mások viszont, akik lassúaknak és tudatlanoknak tűnnek, új bátorságot merítenek, ha közel a veszély.

5. *Látá, hogy ott vannak a lepedők*. A lepedőket a Krisztus feltámadásba vetet hitre vezető jeleknek kell tekinteni, mert nem valószínű, hogy a testét lemeztelenítették volna azért, hogy más helyre vigyék. Ezt sem barát, sem ellenség nem tette volna meg.

7. *És a keszkenő, a mely az ő fején volt*. Mikor az evangélista azt mondja, hogy a keszkenő körbe volt tekerve a fején, ezzel megcáfolja a pápisták hamisítványát, akik azt állítják, hogy egész teste egyetlen lenvászon lepedőbe volt betekerve, amit a nyomorult köznépnek mutogatnak, „szent szemfedőnek" nevezve.[524] Semmit sem mondok a latin nyelvben tanúsított hatalmas tudatlanságukról, aminek következtében azt feltételezték: a *keszkenő* – amivel az izzadságot törlik le az arcról, mint a *zsebkendővel*,[525] – az egész test becsavarására szolgál. S nem beszélek a pökhendiségükről is, amivel azzal dicsekednek, hogy ezt a keszkenőt öt, vagy hat különböző helyen birtokolják. Ez a hatalmas hamisítvány azonban tűrhetetlen, mert ellentmond az evangéliumi történetnek. Ehhez még hozzátettek egy mesébe illő csodát, amit arról koholtak, hogy Krisztus testének hasonlatossága jelent meg a lenvásznon. Könyörgöm, ha efféle csoda megtörtént volna, vajon azok az evangélisták nem mondtak volna róla semmit, akik a nem túl fontos részletekről is oly aprólékos gondossággal számolnak be? Elégedjünk meg azzal az egyszerű nézettel, hogy Krisztus, letéve a halál jeleit, arról akart bizonyságot tenni, hogy az áldott és halhatatlan életbe öltözött.

8. *És lát és hisz vala*. Szegényes magyarázat, amit egyesek adnak ezeknek a szavaknak, hogy János azt hitte el, amit Mária mondott, nevezetesen hogy Krisztus testét elvitték. Nincs ugyanis igevers, amelyben a *hisz* szó ezzel a jelentéssel bírna, különösen, mikor egyszerűen, minden kiegészítés nélkül használatos. S azzal a ténnyel sincs ellentétben ez, hogy Péter és János a hazaúton még mindig kételkednek és zavartak, egyes igeversekben János ugyanis akkor alkalmazta ezt a szóhasználatot, mikor a hit növekedését szándékozott leírni. Emellett a Lk24:12 azt is elmondja, Péter a sírt látván elment magában csodálkozva, s ezzel azt fejezi ki, hogy Péter valami nagyobbra és fennköltebbre gondolt, mint amit Mária mondott neki.

9. *Mert nem tudják vala még az írást, hogy fel kell támadnia a halálból*. Gyakran hallották Krisztus szájából azt, amit most a saját szemükkel láttak, de elfolyt a szívükből. A furcsa látványtól most megintetve elkezdtek Krisztusról, mint valami istenivel rendelkezőről gondolkodni, jóllehet még messze állnak a világos és pontos ismeretétől. János tehát vádolni kezdi magát, mikor felismeri, hogy először akkor hitt, mikor látta Krisztus feltámadásának bizonyítékait.

Sőt, még szigorúbban mutatja be a saját és testvérei vétkét annak hozzáadásával, hogy nemcsak Krisztus szavait felejtették el, de az Írásoknak sem hittek, ezt a tudatlanságot ugyanis szintén a hitük hiányosságának tulajdonítja. Ebből levonhatunk egy hasznos útmutatást: a gondatlanságunknak kell tulajdonítani, mikor nem tudjuk azt, amit tudnunk kellene Krisztusról, mivel nem húztunk akkora hasznot a Szentírásból, ami nyilvánvalóan kijelenti Krisztus kiválóságát, amekkorát kellett volna.

S ne menjünk túl messze egy ezzel kapcsolatos példáért: gondolható, hogy Krisztus feltámadásáról ködösen, csak szóképekben tanultak. A figyelmes olvasó azonban rendkívül világos bizonyságokat fog találni. Pál bizonyságot tesz (Csel13:34), hogy Krisztusnak fel kell támadnia a halálból, mert Isten Ézsaiás prófétán át kijelenti (Ézs55:3), hogy az Ő uralkodása alatt a Dávidnak megígért kegyelem bizonyos lesz. Egy tudatlan ember vélekedhet úgy amit Pál idéz, az egyáltalában nem erre vonatkozik, de azoknak, akik hisznek a hit alapelveiben, s

[524] "L'appelant le sainct suaire."
[525] "Comme pourroit estre un couvre-chef."

jól ismerik a Szentírást, nem lesz nehéz észrevenni ennek az érvnek az erejét. Annak érdekében ugyanis, hogy Krisztus örökre megerősíthesse Isten kegyelmét, Magának Krisztusnak is örökké kell élnie.

Sok hasonló igevers van amelyeket most nem szükséges összegyűjteni. Elégedjünk hát meg az alábbi hárommal. Meg van írva: „nem engeded, hogy a te szented rothadást lásson" (Zsol16:10). Péter és Pál ezt Krisztusra vonatkozóként magyarázzák (Csel2:27 és Csel 13:35), s joggal, mert egy sincs Ádám fiai között, aki ne lenne maga is felelős a romlásért. Következésképpen Krisztus halhatatlansága van itt kijelentve. Az is kétségtelen, hogy az alábbi igevers is Krisztusra vonatkozik: „Monda az Úr az én uramnak: Ülj az én jobbomon, a míg ellenségeidet zsámolyul vetem a te lábaid alá" (Zsolt110:1).

A halál nem semmisül meg az utolsó napig. A királyság átadatott Krisztusnak a világ végéig, s ez a királyság nem létezhet az Ő élete nélkül. Ézsaiás azonban mindenki másnál világosabban beszél, mikor miután előre jelezte Krisztus halálát, rögtön hozzáteszi, hogy *lehetetlen megmondani a korát* (Ézs53:8).[526] Röviden, hinnünk kell abban, hogy a Szentírás minden vonatkozásban annyira teljes és befejezett, hogy bármi hibázik a mi hitünkben, azt joggal a Szentírással kapcsolatos tudatlanságnak kell tulajdonítani.

10. Visszamenének azért a tanítványok az övéikhez.

11. Mária pedig künn áll vala a sírnál sírva. A míg azonban siránkozék, behajol vala a sírba;

12. És láta két angyalt fehér ruhában ülni, egyiket fejtől, másikat lábtól, a hol a Jézus teste feküdt vala.

13. És mondának azok néki: Asszony mit sírsz? Monda nékik: Mert elvitték az én Uramat, és nem tudom, hova tették őt.

14. És mikor ezeket mondotta, hátra fordula, és látá Jézust ott állani, és nem tudja vala, hogy Jézus az.

15. Monda néki Jézus: Asszony, mit sírsz? kit keressz? Az pedig azt gondolván, hogy a kertész az, monda néki: Uram, ha te vitted el őt, mondd meg nékem, hová tetted őt, és én elviszem őt.

10. *Visszamenének azért a tanítványok az övéikhez*. Lehetséges, hogy elméik még mindig a kétkedés és bizonytalanság állapotában voltak, mikor hazatértek, mert bár János azt mondja, hogy hittek, hitük mégsem volt erős, hanem csak a csoda emlékének valami összezavarodott emléke volt, s révületre emlékeztetett, míg tovább nem erősödött. S valóban, erőteljes hitet nem hozhatott létre pusztán a látvány, amit megláttak. Emellett Krisztus nem is jelenik meg nekik, míg jobban fel nem ébredtek a testi ostobaságukból. Valóban dicséretre méltó buzgóságot mutattak azzal, hogy a sírhoz siettek, Krisztus mégis elrejtőzött előlük, mert túl nagy babonasággal keresték Őt.

11. *Mária pedig künn áll vala a sírnál sírva*. Az evangélista most elkezdi leírni azt a módot, amivel Krisztus megjelent mind az asszonyoknak, mind a tanítványoknak, hogy bizonyságot tegyen a feltámadásról. Jóllehet csak az egyik asszonyt, Máriát említi, én mégis valószínűnek hiszem, hogy a többi asszony is ott volt vele, mert nem ésszerű azt feltételezni, mint tették egyesek, hogy a nők elaléltak a félelemtől. Azok a szerzők az ellentmondást igyekeznek kiküszöbölni, de amint már mutattam, nincs ellentmondás. Ami pedig az asszonyok sírnál maradására vonatkozik, miközben a tanítványok visszatérnek a városba, ezért nem illeti őket nagy dicséret, mert a tanítványok vigasztalást és örömöt visznek

[526] A Károli-féle fordítás szövege ez: „A fogságból és ítéletből ragadtatott el, és kortársainál ki gondolt arra…" az angol King James változat szerint pedig: „He was taken from prison and from judgment: and who shall declare his generation?", azaz „A börtönből és az ítéletből ragadtatott el; és ki fogja kinyilatkoztatni az ő generációját?"

magukkal, míg az asszonyok önmagukat kínozzák az üres és haszontalan siránkozással. Egyszóval egyedül a testi érzelmekkel vegyített babona az, ami a sír mellett tartja őket.

12. *És láta két angyalt*. Micsoda bámulatos türelmet mutat a mi Urunk Mária és a többiek hibáinak elviselésében! Nem kis megtiszteltetésben részesíti ugyanis őket azzal, hogy két angyalt küld, s végül Ő is megjelenik nekik, amit nem tett meg az apostoloknak. Jóllehet az apostolok és az asszonyok ugyanabban a betegségben szenvedtek, mégis, az apostolok ostobasága kevésbé volt megbocsátható, mivel oly kevés hasznukra volt az értékes és gondos tanítás, amit kaptak. Krisztus egyik célja, ami miatt először az asszonyoknak jelent meg, biztosan az volt, hogy az apostolok szégyelljék el magukat.

Fehér ruhában. Az, hogy tudta-e Mária, hogy ők angyalok, vagy azt gondolta, hogy emberek, kérdéses. Tudjuk, hogy a fehér ruhák a mennyei dicsőség jelképe volt, ahogyan Krisztusról is azt olvassuk, hogy fehér ruhába öltözött, mikor átváltozott a hegyen, s megmutatta dicsőséges fenségét a három apostolnak (Mt12:2). Lukács elmondja, hogy a Kornéliusnak megjelent angyal FÉNYES RUHÁBAN állt meg előtte. Azt sem tagadom, hogy a lenvászon ruhákat általánosan használták a keleti országok lakói, ám az angyalok öltözete valami figyelemre méltót és szokatlant mutatott, mintegy mondhatni megjelölte őket, hogy megkülönböztethetők legyenek az emberektől. Emellett a Mt28:3 az asszonyokkal beszélgető angyal tekintetét a villámláshoz hasonlítja. Mégis lehetséges azonban, hogy félelmeik abból fakadtak, hogy elméiket a bámulat töltötte el, mert úgy tűnik, megdöbbenten álltak ott.

Nos, valahányszor azt olvassuk, hogy angyalok jelentek meg az emberek számára látható formában és ruhába öltözötten, ez mindig az emberek tudatlanságának volt köszönhető. Ami engem illet, én nem kételkedem abban, hogy időnként valóságos testet öltöttek, de az, hogy vajon ennek a két angyalnak pusztán csak látszatteste volt-e, vagy sem, haszontalan tudakozódás lenne, ezért meghagyom határozatlanul. Számomra elégséges annyi, hogy az Úr emberformát adott nekik, hogy az asszonyok láthassák és hallhassák őket, közben a fenséges és szokatlan ruha megkülönböztette őket az emberek közönséges rendjétől, s valami istenire és mennyeire mutatott.

Egyiket fejtől, másikat lábtól. Máté csak egy angyalt említ (Mt28:3). Ez azonban nem mond ellent János történetének, mert a két angyal nem szólt egyszerre Máriához, hanem csak az beszélt vele, aki erre megbízást kapott. S nincs jó alapja Ágoston példázatának sem, mely szerint az angyalok helyzete – egyik fejtől, másik lábtól – azt jelképezi, hogy az evangéliumot majd Kelettől Nyugatig hirdetni fogják. Érdemesebb azt megfigyelni, hogy Krisztus ezzel a fajta előkészülettel kezdte az Ő királyságának dicsőségét, mert a sírnak az angyalok által való megtiszteltetése nemcsak a kereszt gyalázatát törölte el, de ezáltal Krisztus mennyei fensége is felragyogott.

13. *Asszony mit sírsz?* Az evangélista kijelentéseiből azonnal kikövetkeztethető, hogy az angyal hosszú beszélgetésbe elegyedett az asszonyokkal, de János csak rövid összefoglalóját adja az elhangzottaknak, mert ez elégséges Krisztus feltámadásának bizonyításához. A beszélgetésben a megrovás és a vigasztalás keveredik. Az angyal megrója Máriát az erőteljes siránkozásért, egyidejűleg azonban meg is örvendezteti, mikor elmondja: nincs oka sírni, mert Krisztus feltámadt.

14. *És látá Jézust ott állani*. Feltehető a kérdés: honnan ered az a hiba, hogy Mária nem ismerte fel Jézust, akivel bensőséges ismeretségben volt? Egyesek úgy vélik, hogy más formában jelent meg, én azonban inkább azt hiszem, hogy a hiba inkább az asszonyok szemével volt, amiképpen Lukács is elmondja a két tanítványról, hogy „az ő szemeik visszatartóztatának, hogy őt meg ne ismerjék” (Lk24:16). Mi nem mondjuk tehát, hogy Proteushoz hasonlóan,[527] Krisztus is állandóan új formákat öltött, hanem hogy Isten

[527] *Proteust,* (Πρωτευς,) Egyiptom királyát Hérodotosz említi, aki elmondja, hogy születési helyén, Memphisben egy csodálatos templomot épített. A történész szaktekintélyként az egyiptomi papokat említi, akikkel beszélt, s aki részletezték neki annak a birodalomnak a legemlékezetesebb történeteit, beleértve Heléna Egyiptomba

hatalmában áll, Aki szemet adott az embereknek, hogy csökkentse a látásuk élességét, valahányszor csak jónak látja, s így az emberek látván ne lássanak.

Máriában azoknak a hibáknak a példáját látjuk, amikbe az emberi elme gyakorta beleesik. Jóllehet Krisztus megjelenik a szemünk előtt, mi mégis azt képzeljük, hogy különféle alakokat ölt, így érzékeink bármi mást jobban felfognak, mint az igazi Krisztust. Értelmi képességeink ugyanis nemcsak becsaphatók, de a világ és a Sátán meg is tudja azokat babonázni, hogy ne vegyék észre az igazságot.

15. *Uram, ha te vitted el őt*. Népének szokása szerint szólítja Őt úrnak, mert ugyanezt az Úr[528] (Κυριε) megszólítást használják a zsidók a kétkezi munkások és más, alacsony rangú emberek megszólítására. Látjuk, hogy Máriának ezzel kapcsolatosan csak földi látása van. Csak Krisztus holttestét akarja megszerezni, hogy elrejthesse azt a sírban, de elhagyja a legfontosabbat: elméjének felemelését feltámadásának isteni erejéhez. Nem kell tehát csodálkozni, ha efféle alantas nézetek fátylat vonnak a szeme elé.

16. Monda néki Jézus: Mária! Az megfordulván, monda néki: Rabbóni! a mi azt teszi: Mester!

17. Monda néki Jézus: Ne illess engem; mert nem mentem még fel az én Atyámhoz; hanem menj az én atyámfiaihoz és mondd nékik: Felmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, és az én Istenemhez, és a ti Istenetekhez.

18. Elméne Mária Magdaléna, hirdetvén a tanítványoknak, hogy látta az Urat, és hogy ezeket mondotta néki.

16. *Monda néki Jézus: Mária!* Krisztus egy rövid időre megengedte Máriának, hogy hibába essen, s ez hasznos volt a hite megerősítése végett, most azonban egyetlen szóval kijavítja a hibát. Korábban már szólt hozzá, de az a beszélgetés mintha egy ismeretlennel folyt volna, most azonban felveszi a Mester alakját és szó szerint szólítja tanítványt, mint korábban láttuk, hogy a jó pásztor nyájának minden juhát a saját nevén szólítja (Jn10:3).

Az a hang tehát behatol Mária szívébe, megnyitja a szemeit, felébreszti az érzéseit és úgy befolyásolja őt, hogy azonnal átadja magát Krisztusnak.

Máriában tehát a mi elhívásunk élő képmását látjuk, mert az egyetlen mód, amellyel eljuthatunk Krisztus valódi ismeretére, mikor először Ő ismer minket, majd meghitten magához hív, de nem azzal a közönséges hanggal, ami mindenki füleiben egyformán cseng, hanem, azzal, amivel azokat a juhokat hívogatja Magához, akiket az Atya adott Neki. Ezért mondja Pál: „Most azonban, hogy megismertétek az Istent, sőt hogy megismert titeket az Isten” (Gal4:9).

Az megfordulván, monda néki: Rabbóni! A megszólítás hathatóssága nyilvánvaló abból a körülményből, hogy Mária rögtön megadja Krisztusnak a Neki kijáró tiszteletet. A Rabbóni szó ugyanis nemcsak hódolatteljes, de az engedelmesség gyakorlását is magában foglalja. Mária tehát azt jelenti ki, hogy ő Krisztus tanítványa, s Mestereként veti magát alá Neki. Az emberi értelemnek ezt a titkos és csodálatos változása akkor megy végbe, mikor

---

hozatalát is. Idéz részeket az Iliászból és az Odüsszeiából is annak bizonyítására, hogy Homérosz jól ismerte a fő tényeket, bár úgy döntött, hogy eltitkolja, vagy leplezi azokat, hogy jobb képet adjon a történetében. (Hérodotosz, 2. könyv). A kulcs azonban a szóban forgó célzáshoz Proteusról, a tengeri istenségről szóló meseszerű elbeszélésben keresendő, akit Ovidius PROTEA AMBIGUUM, *az alakváltoztató Proteus* néven ír le, (Metamorphoses, 2. könyv 1. mese), s akinek az állítólagos gyakori alakváltoztató szokása közmondásossá vált. „Megkapta (mondja Lempiere) a prófétálás ajándékát Neptunustól, s a jövőnek ebből az ismeretéből az emberiség a legnagyobb szolgálatokat kapta. Őt nehéz volt elérni, s mikor megkérdezték, nem adott választ, hanem azonnal más alakot öltvén kisiklott a szorításból, ha nem volt megfelelően leláncolva”. A közmondásszerű utalások erre a mesére gyakran előfordulnak az ókori szerzőknél – *a szerk.*

[528] A Κυριε megszólítást a különböző rangú emberekkel való kapcsolattartásban használták, és megfelel a modern *Uram* kifejezésnek – *a szerk.*

Isten, megvilágosítván őt az Ő Lelkével élesen látóvá teszi, pedig előzőleg lassú felfogású volt, sőt valójában teljesen vak. Emellett Mária példájának buzdítani is kell mindenkit arra, hogy akiket Krisztus megszólít, késlekedés nélkül válaszoljanak Neki.

A Rabbóni szó káldeai, s noha a káldeaiak Ribbóninak ejtették, mégis megszokott dolog volt a szó megváltozása, mikor másik nyelvbe került át. A jelentése ugyanaz, mintha azt mondta volna: Én Uram!, vagy Én Mesterem! Krisztus idejére azonban az a kifejezésmód már teret nyert, hogy a Rabbi, vagy Rabbóni szót használták a Mester helyett.

17. *Ne illess engem*. Ez ellentétesnek látszik Máté történetével, aki konkrétan elmondja, hogy az asszonyok MEGRAGADTÁK A LÁBAIT és imádták őt (Mt28:9). Mivel megengedte, hogy a tanítványai megérintsék, mi oka lett volna, hogy Máriának megtiltsa ugyanezt? A válasz könnyű, feltéve hogy emlékszünk arra, hogy az asszonyokat mindaddig nem utasította vissza, hogy megérintsék, míg buzgalmuk nem vált szélsőségessé. Amennyire ugyanis szükséges volt a kételyek eltörléséhez, kétségtelenül nem tiltotta meg nekik, hogy megérintsék, de látván, hogy figyelmük túlontúl a lábainak megragadására irányul, visszahúzódott és korrigálta a féktelen buzgóságot. Figyelmüket ugyanis az Ő testi jelenlétére irányították, s nem ismerték a Vele való közösség semmi más élvezetét, csak mikor beszélgettek Vele a Földön. Nekünk tehát arra kell ebből következtetnünk, hogy az Ő megérintése mindaddig nem volt megtiltva a számukra, amíg Krisztus nem látta, hogy ostoba és ésszerűtlen vágyakozással e világban akarják Őt tartani.

Mert nem mentem még fel az én Atyámhoz. Figyeljük meg az okot, amit hozzátesz, mert ezekkel a szavakkal parancsolja meg az asszonyoknak, hogy fékezzék érzelmeiket, míg Ő be nem fogadtatik a mennyei dicsőségbe. Röviden, megmutatta, hogy feltámadásának célja nem az, amire ők gondolnak, hogy miután visszatért az életbe, legyőzze a világot, hanem inkább az, hogy a mennybemenetellel birtokba vegye a Neki megígért országot, és az Atya jobbára ülve az Ő Lelke erejével vezesse az egyházat. Szavainak jelentése tehát az, hogy feltámadott állapota mindaddig nem lesz teljes és végleges, amíg az Atya jobbjára nem ült a mennyben. Ezért tehát az asszonyok rosszul teszik, ha megelégszenek az ő feltámadásának felével, s evilági jelenlétére vágyakoznak. Először is, akik sikeresek szeretnének lenni Krisztus keresésében, azoknak az elméjüket felfelé kell irányítaniuk, másodszor, mindenkinek, aki csak megpróbál Hozzá menni, meg kell szabadulni a test földi vonzalmaitól, amiképpen Pál buzdít: „Annakokáért ha feltámadtatok a Krisztussal, az odafelvalókat keressétek, a hol a Krisztus van, az Istennek jobbján ülvén” (Kol3:1).

Hanem menj az én atyámfiaihoz. Egyesek az *atyámfiai* szót Krisztus testvéreire és rokonaira korlátozzák,[529] de véleményem szerint helytelenül, mert miért hozzájuk küldte volna inkább a tanítványai helyett? Ők azt válaszolják: mert János máshol arról tesz bizonyságot, hogy az ő atyjafiai sem hittek Benne (Jn7:5).

Én azonban nem gondolom, hogy Krisztus ekkora megtiszteltetésben részesítette azokat, akik itt meg vannak említve. Azt is el kell ismerni, hogy Mária Magdaléna[530] teljesen engedelmeskedett Krisztus parancsainak. S mivel azonnal a tanítványokhoz ment, ebből arra következtetünk, hogy Krisztus róluk beszélt.[531]

Emellett Krisztus tudta, hogy a tanítványok, akiket azok az emberek a véleményük alapján úgy kezeltek, mint elkülönülteket, egy helyen gyűltek össze, s rendkívül abszurd lenne, hogy mit tudom én miféle emberekre kelljen figyelnie, de figyelemre se méltatni a tanítványokat, akik egy helyre gyűlve ki voltak téve a remény és a félelem közötti heves összeütközésnek. Ehhez még hozzátehető, hogy Krisztus ezt a kifejezést látszólag a Zsolt22:23-ból kölcsönözte, ahol az alábbi szavakat olvassuk: „Hadd hirdessem nevedet

[529] “Aux cousins et patens de Christ.”
[530] Marie Magdalene.
[531] “Que Christ avoit parle de ses disciples et Apostres;”—”hogy Krisztus a tanítványokról és az apostolokról beszélt.”

atyámfiainak", mert kétséget kizáróan ez az igevers tartalmazza annak a jóslatnak a beteljesedését.

Arra következtetek tehát, hogy Mária általánosságban küldetett a tanítványokhoz, s én ezt egyfajta megrovásnak tekintem, mert oly lassúak és lomhák voltak hinni. S valóban nemcsak arra szolgáltak rá, hogy asszonyok legyenek a tanítóik, hanem hogy ökrök és szamarak is, mert Isten Fia oly hosszadalmasan és dolgosan tanította őket, ők azonban oly csekély, majdhogynem semmi előrehaladást sem tanúsítottak. Ez azonban mégiscsak egy kedves és szívélyes megpirongatás, mikor Krisztus ily módon küldi el az asszonyok iskolájába a tanítványait, hogy aztán visszavezethesse őket Önmagához. Itt láthatjuk Krisztus felfoghatatlan kedvességét is abban, hogy asszonyokat választ az Ő feltámadásának tanújaiul az apostolok számára, mert a nekik adott megbízás az egyetlen alapja a mi üdvösségünknek, s a mennyei bölcsesség legfőbb pontját tartalmazza.

Azt is észre kell itt venni azonban, hogy ez rendkívüli – sőt majdnem azt mondhatjuk, hogy véletlen esemény volt. Az asszonyok azt a parancsot kapták, hogy azt adják az apostolok tudtára, amit majd később a hivataluk gyakorlása során nekik kellett elhirdetni az egész világnak. Ám ennek az utasításnak a végrehajtása közben nem úgy cselekedtek, mintha apostolok lettek volna, ezért hibás dolog törvényt alkotni Krisztusnak ebből az utasításából, s megengedni az asszonyoknak, hogy kereszteljenek. Elégedjünk meg annak tudásával, hogy bennük Krisztus az Ő kegyelmének határtalan kincseit mutatta be, mikor egyszer arra jelölte ki őket, hogy az apostolok tanítói legyenek, azt azonban mégsem akarta, hogy az egyszeri megtiszteltetésre példaképpen nézzenek. Ez különösen nyilvánvaló Mária Magdaléna esetében, akit korábban hét gonosz lélek uralt (Mk16:9, Lk8:2), mert ez megfelelt annak, hogy Krisztus a pokol fenekéről hozta őt fel, hogy a mennyekbe emelhesse. Ha ennek azt vetik ellenébe, hogy nem volt ok, amiért Krisztus az asszonyokat részesítette előnyben az apostolokkal szemben, mivel ők nem kevésbé voltak testiek és ostobák, erre azt mondom, hogy nem ránk, hanem a Bíróra tartozik, az apostolok és az asszonyok közötti különbségek felmérése. De még tovább is megyek és azt mondom, hogy az apostolok komolyabb korholásra szolgáltak rá, mivel nemcsak jobb képzést kaptak másoknál, de miután az egész világ tanítóiul jelöltettek ki, s miután a világ világossága (Mt5:14) és a föld sója (Mt5:13) elnevezést kapták, ilyen hitványul elhagyták hitüket. Mégis tetszett az Úrnak, hogy ezekkel a gyenge és nyamvadt edényekkel mutassa meg a hatalmát.

Felmegyek az én Atyámhoz. A *felmegyek* szóval támasztja alá azt a tanítást, amit nemrég magyaráztam, hogy nem azért támadt fel a halálból, hogy továbbra is a Földön maradjon, hanem hogy beléphessen a mennyei életbe, s így Magával vihesse a hívőket is a mennybe. Röviden, ezzel a kifejezéssel tiltja meg az apostoloknak, hogy egész figyelmüket az Ő önmagában vett feltámadására irányítsák, s arra buzdítja őket, hogy lépjenek tovább, míg el nem érnek a lelki királysághoz, a mennyei dicsőséghez, Magához Istenhez. Nagy hangsúly van tehát a *felmegyek* szón, mert Krisztus a kezét nyújtja a tanítványainak, hogy boldogságukat sehol máshol ne keressék, mint a mennyben, „mert a hol van a ti kincsetek, ott van a ti szívetek is" (Mt6:21).

Mivel Krisztus azt jelenti ki, hogy *felmegy*, így nekünk is fel kell emelkednünk, ha nem akarunk elválni Tőle.

Mikor hozzáteszi, hogy ISTENHEZ megy fel, ezzel gyorsan eloszlatja a szomorúságot és aggódást, amit az apostolok érezhettek a távozása miatt. Ennek jelentése ugyanis az, hogy Ő isteni hatalommal mindig a tanítványaival lesz. Igaz, a felmenetel jelenti a helyek távolságát, de jóllehet Krisztus nem lesz jelen testben, mivel Istennel lesz, az Ő mindenhol érezhető ereje világosan megmutatja majd a lelki jelenlétét. Mert mi másért menne fel Istenhez, minthogy Isten jobbjára ülve,[532] mennyen és földön uralkodjék? Röviden, ezzel a

[532] "A sa dextre glorieuse;"—": az Ő dicsőséges jobbjára."

kifejezéssel a tanítványok elméjébe akarta vésni az Ő királyságának isteni erejét, hogy ne szomorkodjanak testi távolléte miatt.

Az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, és az én Istenemhez, és a ti Istenetekhez. A nemrég említett testvéri egység előnye és hatékonysága fejeződik ki, mikor Krisztus kijelenti, hogy Vele közösen birtokoljuk Őt, Aki az Ő Atyja és Istene, de a mi Atyánk és Istenünk is. Felmegyek, mondja az én Atyámhoz, Aki egyben a ti Atyátok is. Más igeversekben részeseivé válunk Krisztus minden áldásának, de ennek a kiváltságnak az alapja az, hogy magában az áldások forrásában részesít minket. Kétségtelenül felbecsülhetetlen áldás, hogy a hívők biztonsággal és szilárdan hihetik, hogy Ő, Aki Krisztus Istene, az ő Istenük is, valamint hogy Ő, Aki Krisztus Atyja, az ő Atyjuk is. Semi okunk sincs attól félni, hogy ezt a meggyőződést elhamarkodottsággal fogják vádolni, mivel Krisztuson alapszik, vagy hogy büszke dicsekvés lesz, mert Maga Krisztus diktálta nekünk a saját szájával. Krisztus annyiban nevezi Őt az Ő Istenének, amennyiben „önmagát megüresíté, szolgai formát vévén föl" (Fil2:7). Ez tehát az emberi természetének sajátsága, de egész személyére vonatkozik az egység alapján, mert Ő Isten és Ember egyaránt. Ami a második mondatot illeti, hogy az Ő Atyjához és a mi Atyánkhoz megy fel,[533] itt szintén van különbség Közte és köztünk, mert Ő természeténél fogva Isten Fia, miközben mi örökbefogadás által lettünk Isten gyermekeivé. A kegyelem azonban, amit Rajta keresztül kapunk, olyan szilárdan megalapozott, hogy az ördög semmiféle erőfeszítése sem képes azt megrázni, s meggátolni minket abban, hogy mindig Atyánknak szólítsuk Őt, Aki az Ő egyszülött Fián keresztül fogadott örökbe minket.

19. Mikor azért estve vala, azon a napon, a hétnek első napján,[534] és mikor az ajtók zárva valának, a hol egybegyűltek vala a tanítványok, a zsidóktól való félelem miatt, eljöve Jézus és megálla a középen, és monda nékik: Békesség néktek!

20. És ezt mondván, megmutatá nékik a kezeit és az oldalát. Örvendezének azért a tanítványok, hogy látják vala az Urat.

21. Ismét monda azért nékik Jézus: Békesség néktek! A miként engem küldött vala az Atya, én is akképen küldelek titeket.

22. És mikor ezt mondta, rájuk lehelle, és monda nékik: Vegyetek Szent Lelket:

23. A kiknek bűneit megbocsátjátok, megbocsáttatnak azoknak; a kikéit megtartjátok, megtartatnak.

19. *Mikor azért estve vala*. Az evangélista most elmeséli, hogy Krisztus a feltámadását a tanítványainak a jelenlétével bizonyította. Nem Isten gondviselése nélkül történt, hogy valamennyien egy helyre gyűltek össze, hogy az esemény bizonyosabb, s nyilvánvalóbb legyen. Érdemes megfigyelni, hogy Krisztus milyen kedvesen cselekedett velük, mert annál az esténél tovább már nem tartotta őket bizonytalanságban. Emellett meg is világosította őket, elhozván az új élet zálogát, miközben a sötétség elárasztotta a világot.

A hol egybegyűltek vala a tanítványok. Ami az ő összegyűlésüket illeti, ez a hitnek, vagy legalábbis a vallásos hitnek a jele volt. Ami azt a körülményt illeti, hogy elbújtak a zárt ajtó mögött, ebben gyengeségük bizonyos bizonyítékát láthatjuk, mert bár időnként még a legerősebb és legbátrabb elméket is megragadja a félelem, mégis könnyedén kikövetkeztethetjük, hogy abban az időben az apostolok oly módon reszkettek, ami a hitük hiányosságait mutatta. Igaz, a veszély elől rejtőztek el, de mégis összeszedtek némi bátorságot ahhoz, hogy együvé gyűljenek, mert ellenkező esetben szanaszét szóródtak volna, s egyikük sem mert volna a szomszédjára nézni. Ezen a módon kell harcolnunk a testünk gyengesége ellen, s nem szabad utat engednünk a félelemnek, ami hitehagyásra kísért. Krisztus is

[533] "Ou il dit qu'il monte a son Pere et nostre Pere."

[534] "Qui estoit le premier jour des Sabbaths, *on, le premier de la septmaine;*- ami a szombatok első napja, vagy a hét első napja volt."

megáldja a buzgóságukat azzal, hogy megjelenik közöttük, miután összegyűltek, s Tamást joggal fosztja meg a többiekre ruházott kegytől, mert ő, mint egy bujdosó katona, kivonta magát az egységből. Itt leckét kapnak azok, akik rendkívül félénkek, hogy élénküljenek meg és szedjék össze bátorságukat testi félelmeikkel szemben, s különösen attól óvakodjanak, hogy a félelem nehogy szétszórja őket.

És mikor az ajtók zárva valának. Ezt a körülményt kifejezetten azért tette hozzá, mert látványos bizonyítékát tartalmazza Krisztus isteni hatalmának, ám ez végképp ellentétben áll az evangélista mondanivalójával. Hinnünk kell tehát, hogy Krisztus nem csoda nélkül lépett be közéjük azért, hogy istenségét megmutassa, amivel felkelthette az apostolok figyelmét. Én mégis messze állok attól, hogy elismerjem, amit a pápisták állítanak, miszerint Krisztus teste áthaladt a bezárt ajtón. Annak oka, hogy ők ezt vallják, az, hogy bizonyítani akarják: Krisztus dicsőséges teste lélekre emlékeztető, de végtelen, ezért nem köthető valamely helyhez. A szavak azonban nem hordoznak efféle jelentést, mert az evangélista nem azt mondja, hogy Krisztus a bezárt ajtón keresztül lépett közéjük, hanem azt, hogy hirtelen megjelent a tanítványok körében, noha az ajtó be volt zárva, s emberi kéz azt nem nyitotta meg Előtte.

Tudjuk, hogy Péter kiment a zárt börtönből (Csel10:10), de vajon ezért azt kellene mondanunk, hogy keresztülhatolt a vason és a deszkákon? El hát ezzel a gyerekes léhasággal, amiben semmi szilárdság sincsen, de rengeteg abszurditással jár együtt! Elégedjünk meg annak ismeretével, hogy Krisztus egy figyelemre méltó csodával meg akarta erősíteni tanítványainak az Ő feltámadásába vetett hitét.

Békesség néktek! Ez volt a köszöntés szokásos formája a zsidók között, s békesség szó alatt értették mindazt a vidámságot és bővülködést, amire rendszerint vágynak a boldog élethez. A kifejezés jelentése tehát ez: „Legyetek vidámak és bővölködők!” Ezt azért említem, mert vannak, akik eme szavak magyarázata során a békességről és a harmóniáról szóló szükségtelen fejtegetésekbe bocsátkoznak, jóllehet Krisztus nem vágyott másra, mint hogy a tanítványai boldogok és bővölködők legyenek.

20. *És ezt mondván, megmutatá nékik a kezeit és az oldalát.* Ezt a megerősítést azért volt szükséges hozzátenni, mert mindezeken a dolgokon át győződhettek meg biztosan arról, hogy Krisztus feltámadt. Ha bárki furcsának, és Krisztus dicsőségével összeegyeztethetetlennek tartja, hogy még feltámadása után is viselnie kell a sebeinek helyeit, akkor először is vegye azt tekintetbe, hogy Krisztus nem annyira Magának, mint inkább nekünk támadt fel. Másodszor pedig hogy bármi, ami hozzájárul a mi üdvösségünkhöz, Krisztus számára dicsőséges, mikor ugyanis egy időre megalázta Magát, ez nem vett el semmit az Ő dicsőségéből. Most pedig, miután ezek a sebek, melyekről beszélünk, az Ő feltámadásába vetett hit megerősítésére szolgálnak, nem homályosítják el az Ő dicsőségét. Ha azonban bárki arra következtet ebből, hogy Krisztusnak még mindig sebes az oldala és a kezei, az abszurdum, bizonyos ugyanis, hogy a sebek használata időszakosan csak addig tartott, míg az apostolok teljesen bizonyosakká nem váltak abban, hogy Ő támadt fel a halálból.

Örvendezének azért a tanítványok, hogy látják vala az Urat. Ez azt jelenti, hogy minden szomorúság, amit az Úr halála okozott nekik, eloszlott az Ő új élete hatására.

21. *Ismét monda azért nékik Jézus: Békesség néktek!* Ennek a második üdvözlésnek szerintem nincs más célja, minthogy az Úr olyan fokú figyelmet kapjon, ami megfelelt ama dolgok nagyságának és fontosságának, amelyekről beszélni szándékozott.

A miként engem küldött vala az Atya. Ezekkel a szavakkal, mondhatni, iktatja be őket Krisztus abba a hivatalba, amire előzőleg már kijelölte őket. Igaz korábban már kiküldettek Júdea-szerte, de csak mint hírnökök, hogy kiadják a parancsot a legfelségesebb Tanító meghallgatására, nem pedig mint apostolok, a tanítói hivatal állandó gyakorlására. Most azonban az Úr az Ő követeivé rendeli őket, hogy felállítsa királyságát a világon. Tekintsük hát megerősített igazságnak, hogy az apostolok most először rendeltettek az evangélium

közönséges szolgálóiul. Szavai megfelelnek annak a kijelentésnek,hogy mostanáig Ő látta el a tanítói hivatalt, most azonban, útjának végére érve ugyanezt a hivatalt rájuk ruházza. Úgy érti ugyanis, hogy az Atya azzal a feltétellel jelölte ki Őt tanítónak, hogy egy ideig az utat kell mutatnia másoknak, majd utána ezeket a személyeket kell a saját helyére állítania, az Ő hiányát pótlandó. Emiatt mondja Pál hogy „Ő adott némelyeket apostolokul, némelyeket prófétákul, némelyeket evangyélistákul, némelyeket pedig pásztorokul és tanítókul" (Ef4:11), hogy kormányozzák az egyházat a világ végezetéig. Krisztus tehát arról tesz bizonyságot, hogy jóllehet ő időszakosan viselte a tanítói hivatalt, az evangélium prédikálása viszont nem csak egy rövid ideig zajlik majd, hanem állandósult lesz. S hogy tanításának ne legyen kisebb tekintélye az apostolok szájából elhangozva, kötelezi őket annak a hivatalnak a folytatólagos ellátására, amit Atyjától kapott. A Maga helyére állítja őket és ugyanazt a tekintélyt ruházza rájuk, s helyes dolog volt ily módon megerősíteni a szolgálatukat, mert ismeretlenek és alacsony rangú emberek voltak. Sőt, jóllehet a legmagasztosabb ragyogással és fennköltséggel rendelkeztek, mi mégis tudjuk, hogy mindaz, amivel az emberek rendelkeznek, meg sem közelíti a hit kiválóságát.

Nem ok nélkül közli tehát Krisztus a tanítványaival azt a tekintélyt, amit Atyjától kapott: így jelentheti ki, hogy az evangélium prédikálása, nem emberi tekintéllyel, hanem Isten parancsával bízatott Rá. Ez azonban nem állítja őket úgy az Ő helyére, hogy átadná nekik a legfelsőbb tanítói tekintélyt, amivel az Atya egyedül Őt akarta felruházni. Így tehát Ő továbbra is az egyház egyetlen Tanítója, s az is marad, az egyetlen különbség az, hogy amíg a Földön élt, a saját szájával tanított, most azonban az apostolok által szól. Az utódlás, vagy helyettesítés[535] tehát olyan természetű, ami nem vesz el semmit Krisztustól, hanem az Ő tekintélye teljes és egész, tisztelete pedig csorbítatlan marad. Az a parancs ugyanis, ami megparancsolta nekünk, hogy Őt hallgassuk és senki mást, nem tehető félre: „Ez az én szerelmes Fiam, a kiben én gyönyörködöm: őt hallgassátok" (Mt17:5). Röviden, Krisztus itt az evangélium tanítását kívánta felékesíteni, nem az emberekét.

Azt is észre kell venni, hogy az egyetlen téma, amiről ebben az igeversben szó van, az evangélium prédikálása, mert Krisztus az apostolait nem a bűnökért való engesztelésre és a megigazulás kieszközlésére küldi, *amire Őt küldte az Atya*. Ennek megfelelően ebben az igeversben nem tesz célzást semmire, ami csakis Rá vonatkozik, hanem csak kijelöli az egyházat kormányzó szolgálóit és pásztorait. S azon az alapon, hogy egyedül Ő az egész hatalom birtokosa, ők semmire sem tartanak igényt önmaguknak, hanem csak a szolgálatuknak.

22. *És mikor ezt mondta, rájuk lehelle*. Senki emberfia nem alkalmas egy ennyire bonyolult hivatal ellátására, ezért Krisztus az Ő Lelkének erejével készíti fel az apostolait rá. S valóban, Isten egyházát kormányozni, az örök üdvösség követségét hordozni, Isten országát felállítani a Földön, s embereket a mennybe juttatni az emberi képességeket messze meghaladó feladat. Nem kell hát megdöbbennünk azon, hogy egyetlen ember sem találtatik tehát erre alkalmasnak, amíg nem a Szentlélek ihleti, mert egyetlen ember sem képes szólni az Ígét Krisztusról, míg nem a Szentlélek vezeti a nyelvét (1Kor12:3), s még kevésbé igaz, hogy létezne bárki, aki alkalmas ennek a kitűnő hivatalnak a hűséges és őszinte ellátására. Egyedül Krisztus dicsősége, hogy formálja azokat, akiket az egyház tanítóiul jelöl ki, s azért töltetett ki Rá a Lélek teljessége, hogy mindenkire ráruházhassa azt az adott mértékben.

Vegyetek Szent Lelket. Jóllehet továbbra is Ő az egyház egyetlen Pásztora, szükségszerűen ki kell mutatnia az Ő Lelkének hatalmát azokban a szolgálókban, akiket alkalmaz, s erről is bizonyságot tett az apostolokra való rálehelés külső jelével. Ez ugyanis nem lett volna alkalmazható, ha a Lélek nem Tőle származna. Annál undorítóbb tehát a pápisták szentségtörése, akik megragadják és maguknak követelik azt a megtiszteltetést, ami

[535] "La succession ou subrogation."

Isten Fiát illeti, mert süveges püspökeik, mikor papokat szentelnek, arcátlanul rájuk lehelnek a Szentlelket közlendő velük. Az a tény azonban világosan megmutatja, hogy bűzös leheletük mennyire különbözik Krisztus isteni leheletétől, hogy nem tesznek mást, mint a lovakat szamarakká változtatják. Emellett Krisztus nemcsak közli az Ő Lelkét a tanítványaival, de azt ruházza rájuk, ami a sajátja, mert azt a Lelket adja, amit az Atyával közösen birtokol. Következésképpen mindazok, akik azzal dicsekszenek, hogy leheléssel a Szentlelket adják át, az Istenség dicsőségére ácsingóznak.

Azt is észre kell venni, hogy akiket Krisztus elhív a pásztori hivatalra, azokat el is látja a szükséges ajándékokkal, hogy alkalmasak legyenek e tisztség betöltésére, vagy legalábbis ne üresen és felkészületlenül kezdjenek hozzá. S ha ez igaz, akkor nem nehéz megcáfolni a pápisták ostoba dicsekvését, akik miközben a dicséret fennkölt fogalmaival magasztalják a hierarchiájukat, püspökeikben a Szentlélek egyetlen szikráját sem tudják kimutatni. Azt akarják, hogy elhiggyük: ők az egyház törvényes pásztorai, valamint hogy ők Krisztus apostolai és helytartói, miközben nyilvánvaló, hogy a végtelenségig meg vannak fosztva a Szentlélek kegyelmétől. Itt az egyházat kormányzók elhívása megítélésének biztos ismérvét látjuk, s ez az ismérv nem más, mint annak meglátása, hogy *vettek-e Szentlelket*.

Krisztus ezzel azonban elsősorban az apostolok rangjának méltóságát akarta támogatni. Ésszerű volt ugyanis, hogy akik az evangélium legkorábbi és legmegkülönböztetettebb hirdetőivé választattak, ne közönséges tekintéllyel rendelkezzenek. Ha azonban Krisztus abban az időpontban rájuk lehelve adta át nekik a Szentlelket, feleslegesnek tűnhet, hogy utána el is küldje Őt. Erre azt mondom, hogy ezzel az alkalommal az apostolok oly módon kapták meg a Szentlelket, hogy csak meghintettek az Ő kegyelmével, de nem teltek meg teljesen erővel. Mikor ugyanis a Lélek tüzes nyelvek formájában jelent meg rajtuk (Csel2:3), akkor teljességgel megújultak. S valóban, Ő nem is jelölte ki őket az evangéliuma hirdetőivé, hogy azonnal útnak induljanak, hanem azt parancsolta nekik, hogy maradjanak veszteg, amint azt máshol olvassuk: „ti pedig maradjatok Jeruzsálem városában, mígnem felruháztattok mennyei erővel” (Lk24:49).

S ha minden dolgot helyesen veszünk számításba, arra a következtetésre fogunk jutni, hogy ő nem az azonnali használathoz látja el őket a szükséges ajándékokkal, hanem az Ő Lelkének eszközeivé jelöli ki őket a jövőre nézve, ezért ezt a rálehelést úgy kell értenünk, mint ami főként a Lélek elküldésének hatalmas cselekedetére utal, amit oly sokszor megígért. S bár Krisztus titkos ihletéssel ruházta apostolaira, Ő úgy döntött, hogy ehhez hozzáteszi a külső rálehelést őket még jobban megerősítendő. Krisztus ezt a külső jelet a Szentírás szokásos beszédmódjából vette, ami gyakorta hasonlítja a Lelket a szélhez, ezt az összehasonlítást röviden magyaráztuk ennek az evangéliumnak a harmadik fejezeténél. De figyelje meg az olvasó, hogy emellé a látható külső jel mellé az Íge is kapcsolódik. Ez a forrás ugyanis, amiből a sákramentumok a hatékonyságukat nyerik. Nem mintha Szentlélek hatékonysága abban az Ígében rejlene, ami a fülünkben cseng, hanem mindazon dolgok hatékonysága, amiket a hívők a sákramentumoktól kapnak, az Íge bizonyságtételétől függ. Krisztus rálehel az apostolokra, ők a lehelet mellett a Lelket is megkapják. S mi másért, mint hogy Krisztus megígéri nekik?

Hasonlóképpen a keresztségben Krisztust öltözzük fel (Gal3:27), az Ő vérével mosattunk meg (Jel1:5), s a mi óemberünk megfeszíttetik (Rm6:6). Az úrvacsorában lelkileg tápláltatunk Krisztus testével és vérével. Honnan máshonnan szereznének ezek ekkora hatékonyságot, mint Krisztus ígéretéből, aki teszi és elvégzi Szentlelke által azt, amit az Ígéjében megígér? Tanuljuk meg tehát, hogy az emberek által kiagyalt összes sákramentum nem más, mint abszolút utánzat, vagy jelentéktelen nevetségesség, mivel a jeleknek nincsen igazságtartalma mindaddig, amíg nem társul melléjük Isten Ígéje. S mivel mi soha nem tréfálkozunk a szent dolgokkal anélkül, hogy bűnös módon meg ne vetnénk Istent és ne rombolnánk a lelkeket, a leggondosabban kell óvakodnunk a Sátánnak eme hadicseleitől.

Ha ennek azt vetik ellenébe, hogy nem kellene megszégyenítenünk a pápista püspököket, akik ráleheléssel szentelik fel a papjaikat, merthogy ebben az esetben Krisztus Ígéje együtt jár a jellel, a válasz nyilvánvaló. Először is, Krisztus nem úgy beszélt az apostolokhoz, hogy ezzel mintegy állandó sákramentumot jelölt volna ki az egyházon belül, hanem csak azt akarta kijelenteni egyszer s mindenkorra, amit nemrég mondtunk, hogy a Lélek csakis Tőle származik, senki mástól. Másodszor, Ő soha nem jelöl ki embereket hivatalra anélkül, hogy ne közölne erőt az Ő szolgálóival és ne látná el őket képességekkel. Arról már ne is beszéljek, hogy a pápaságban a papokat teljesen más, vagy inkább ellentétes célból szentelik fel, nevezetesen Krisztus naponként való meggyilkolására, míg a tanítványok azért tétettek apostolokká, hogy az evangélium kardjával mészárolják az embereket. S azt is hinnünk kell, hogy egyedül Krisztus az, Aki adja mindazokat az áldásokat, melyeket külső jelekkel jelképez és ígér meg, Ő ugyanis nem arra kötelezi az apostolokat, hogy a külső rálehelésből vegyék a Szentlelket, hanem hogy Tőle Magától.

23. *A kiknek bűneit megbocsátjátok*. Itt a mi Urunk kétségtelenül az evangélium summáját foglalta össze néhány szóban, nekünk ugyanis nem szabad elválasztanunk a bűnbocsánat hatalmát a tanítói hivataltól, amihez szorosan kapcsolódik ebben az igeversben. Nem sokkal korábban mondta Krisztus: Amiként engem küldött az Atya, úgy küldelek én titeket.[536] Most azt jelenti ki, hogy mit akar ezzel a küldetéssel és mit ért alatta, csak beleszövi a kijelentést: azért adta nekik a Szentlelket, hogy semmit se kelljen a magukéból venni.

Az evangélium prédikálásának alapcélja az, hogy az emberek kibéküljenek Istennel, s ez a feltétel nélküli bűnbocsánat útján valósul meg, amiképpen Pál is erről tájékoztat, mikor az evangéliumot a békéltetés szolgálatának nevezi (2Kor5:18). Az evangéliumban még kétségtelenül sok minden más is van, de az alapcél, amit Isten általa szándékozik elérni, az emberek befogadása úgy, hogy nem tulajdonítja nekik a bűneiket. Ha tehát meg akarjuk mutatni, hogy az evangélium hűséges szolgálói vagyunk, a legkomolyabb figyelmet kell fordítanunk erre a dologra, mert a fő különbség az evangélium és a pogány filozófia között abban rejlik, hogy az evangélium az emberek üdvösségét az ingyenes kegyelem által történő bűnbocsánatba foglalja. Ez a forrása minden további, az Isten által ránk ruházott áldásnak, mint például hogy Isten megvilágosít és megújít az Ő Lelkével, újjá formál az Ő képmására, s felfegyverez bennünket rendíthetetlen állhatatossággal a világ és a Sátán ellen. Azaz, a kegyesség egész tanítása és az egyház lelki felépítése azon az alapon nyugszik, hogy Isten felmentvén minket a bűneink alól, ingyenes kegyelméből a gyermekeivé fogad minket.

Miközben Krisztus megparancsolja az apostoloknak a bűnbocsánatot, nem adja át nekik azt, ami egyedül Rá tartozik. Rá tartozik a bűnök megbocsátása. Ezt a megtiszteltetést, mivel sajátságosan Rá tartozik, nem adja át az apostoloknak, hanem azt parancsolja meg nekik, hogy az Ő nevében hirdessék a bűnbocsánatot, hogy az ő közreműködésükkel az emberek megbékélhessenek Istennel. Egyszóval, egyedül Ő az, Aki megbocsátja a bűnöket az Ő apostolain és szolgáin keresztül.[537]

Feltehető azonban a kérdés: Mivel csak az áldásainak tanúivá, vagy hírnökeivé jelöli ki őket, de nem a szerzőivé, miért magasztalja az ő erejüket ilyen fennkölt szavakkal? Véleményem szerint ezzel a hitüket akarta megerősíteni. Semmi sem fontosabb a számunkra, mint szilárdan tudni, hogy a bűneinkről Isten nem fog megemlékezni. Zakariás ezt az énekében az üdvösség ismeretének nevezi (Lk1:77), s mivel Isten az emberek bizonyságtételét használja fel a bebizonyítására, a lelkiismeret soha nem fog neki engedni, amíg észre nem veszi, hogy Maga Isten beszél az ő személyeikben. Pál ennek megfelelően mondja: „Krisztusért járván tehát követségben, mintha Isten kérne mi általunk: Krisztusért kérünk, béküljetek meg az Istennel” (2Kor5:20).

---

[536] A szerző itt látszólag két igeverset kever össze „A miként elküldött engem amaz élő Atya, és én az Atya által élek” (Jn6:57) és „A miként engem küldött vala az Atya, én is akképen küldelek titeket.” (Jn20:21). – *a szerk.*

[537] “Par ses apostres et ministres.

Látjuk hát az okát, miért használ Krisztus ilyen magasztos kifejezéseket, ezekkel dicséri és ékesíti fel azt a szolgálatot, amit az apostolokra ruház és amit megparancsol nekik. Teszi ezt azért, hogy a hívők teljes mértékben meggyőződhessenek arról, hogy amit a bűneik megbocsátásáról hallottak, az jóváhagyatott, s az emberek hangja által kínált megbékülést ne értékeljék kevesebbre, mintha Maga Isten nyújtotta volna ki a kezét a mennyből. S az egyház naponta a legbőségesebb előnyökhöz jut ebből a tanításból, mikor észreveszi, hogy pásztorai az örök üdvösség kezeseiül rendeltettek Isten által, s nem kell nagy távolságot bejárnia a bűnbocsánat keresésében, ami az ő gondjaikra bízatott.

S nem kell kevesebbre értékelnünk ezt a felbecsülhetetlen kincset azért sem, mert földi edényekben jelenik meg, hanem komoly alapja van a hálaadásunknak Isten felé, Aki akkora megtiszteltetésben részesítette az embereket, hogy Isten és az Ő Fia követeivé és helyetteseivé tette őket a bűnbocsánat hirdetésében. Vannak fanatikusok, akik lenézik ezt a követséget, de tudjuk meg, hogy így cselekedvén lábbal tapossák Krisztus vérét. A pápisták viszont a legabszurdabb módon tesznek erőszakot ezen az igeversen, hogy az támogassa mágikus feloldozásukat. Ha bárki emberfia nem vallja meg bűneit a pap fülébe, véleményük szerint nincs joga megbocsátást várni, mert Krisztus azt akarta, hogy a bűnök az apostolokon keresztül bocsáttassanak meg, ők pedig nem adhatnak feloldozást a dolgok megvizsgálása nélkül, így tehát a bűnvallás *szükséges*. Ez az ő csodálatos érvelésük.[538] Furcsa baklövést követnek azonban el, mikor elmennek a dolog legfontosabb része mellett: nevezetesen hogy ezt a jogot az apostolok azért kapták, hogy az evangélium hitelét fenntarthassák, aminek prédikálására a megbízást kapták. Krisztus itt ugyanis nem gyóntató papokat jelöl ki, akik aprólékosan megvizsgálnak minden egyes bűnt a fülbesuttogás útján, hanem az Ő evangéliumának hirdetőit, akik majd hallatni fogják a hangjukat és elpecsételik a hívők szívében a Krisztuson keresztül megszerzett engesztelés kegyelmét. Ügyelnünk kell tehát a bűnös bocsánatának módjára, ami azt a hatalmat illeti, amit az apostolok kaptak.

A kikéit megtartjátok, megtartatnak. Krisztus ezt a második mondatot az evangéliuma megvetőinek megfélemlítése végett teszi hozzá, hogy tudhassák: büszkeségükért nem kerülik el a büntetést. Mivel az üdvösség és az örök élet követsége bízatott az apostolokra, ezért fegyvereztettek fel viszont az istentelenek ellen, akik elvetik a nekik felkínált üdvösséget, ahogyan Pál is tanítja (2Kor10:6). Ez azonban a sorrendben az utolsó, mert helyes volt, hogy az evangélium prédikálásának igazi és valóságos oka legyen először bemutatva. Az, hogy mi megbékültünk Istennel, az evangélium természetéhez tartozik, s hogy a hívők az örök életre ítéltettek, az mondhatni véletlenül kapcsolódik hozzá.[539] Pál, mikor a hitetleneket fenyegeti abban az igeversben, amit utoljára idéztem, ezért teszi hozzá azonnal, hogy „mihelyst teljessé lesz a ti engedelmességtek" (2Kor10:6), úgy érti ugyanis, hogy egyedül Istenre tartozik mindenkit az üdvösségre hívogatni, de az véletlen, hogy ez egyesekre romlást hoz. Észre kell azonban venni, hogy bárki, aki hallja az evangélium hangját, ha nem ragadja meg a neki megígért bűnbocsánatot, méltó az örök kárhozatra. Amiképpen ugyanis az evangélium az élet illatja Isten gyermekeinek, ugyanúgy a halál illatja is a halálra az elkárhozóknak (2Kor2:16). Nem mintha az evangélium prédikálása szükséges lenne az elvetettek elkárhozásához, mert természetünknél fogva valamennyien elveszettek vagyunk, s az örökölt átok mellé még mindenki további okokat von a saját fejére a halálhoz, hanem mert azok makacssága, akik tudatosan és szándékosan vetik meg Isten Fiát, sokkal súlyosabb büntetés érdemelnek.

24. Tamás pedig, egy a tizenkettő közül, a kit Kettősnek hívtak,[540] nem vala ő velök, a mikor eljött vala Jézus.

---

[538] "Voila leur bel argument."
[539] "Cela luy est comme un accident."
[540] "Qui est appel, Gemeau;" — "akit Ikernek hívtak."

25. Mondának azért néki a többi tanítványok: Láttuk az Urat. Ő pedig monda nékik: Ha nem látom az ő kezein a szegek helyeit,[541] és be nem bocsátom ujjaimat a szegek helyébe,[542] és az én kezemet be nem bocsátom az ő oldalába, semmiképen el nem hiszem.

26. És nyolcz nap múlva ismét benn valának az ő tanítványai, Tamás is ő velök. Noha az ajtó zárva vala, beméne Jézus, és megálla a középen és monda: Békesség néktek!

27. Azután monda Tamásnak: Hozd ide a te ujjadat és nézd meg az én kezeimet; és hozd ide a te kezedet, és bocsássad az én oldalamba: és ne légy hitetlen, hanem hívő.

28. És felele Tamás és monda néki: Én Uram és én Istenem!

29. Monda néki Jézus: Mivelhogy láttál engem, Tamás, hittél: boldogok, a kik nem látnak és hisznek.

24. *Tamás pedig, egy a tizenkettő közül*. Tamás hitetlenségét itt azért meséli el, hogy az istenfélő emberek hite ennek segítségével még jobban megerősödhessen. Ő nemcsak lassú és vonakodó volt a hitben, de makacs is. Az ő érzéki tompasága miatt engedte meg Krisztus ismét nekik, hogy a korábbi módon meglássák és megérezzék. Ezzel Krisztus feltámadásának újabb bizonyítéka adatott, de nemcsak Tamásnak, hanem nekünk is. Emellett Tamás csökönyössége példa annak megmutatására, hogy az a gonoszság majdhogynem minden ember számára természetes, ami önszántukból tartja vissza őket, mikor a hit ajtaja megnyílik előttük.

25. *Ha nem látom az ő kezein a szegek helyeit*. Ez mutatja meg a bűn forrását: mindenki a saját értelméből kiindulva akar bölcs lenni és mértéktelenül hízeleg magának. Ha nem látom, mondja Tamás, és nem érintem, nem hiszem el.[543] Ezek a szavak meg sem közelítik a hitet, hanem ez az, amit érzéki ítéletnek nevezhetünk, ami alatt én az érzékelésen alapuló ítéletet értem.[544] Ugyanez történik mindenkivel, akik oly mértékben önmagukat szeretők,[545] hogy nem hagynak helyet Isten Ígéje számára. Nem számít, hogy a szögek helyét, mintáját, vagy lenyomatát olvassuk, mert a fordítók felcserélhették a τύπον (lenyomat) szót a τόπον (hely) szóval, illetve a τόπον szót a τύπον (lenyomat) szóval, a jelentés emiatt nem változott meg. Válassza hát az olvasó azt, ami neki jobban tetszik.[546]

27. *Hozd ide a te ujjadat*. Egyszer már beszéltünk Krisztus belépéséről, s az Általa használt üdvözlési formáról. Mikor Krisztus ilyen készségesen enged Tamás helytelen kérésének,[547] és saját magától odahívja, hogy nézze meg a kezeit, és érintse meg az oldalát, ebből megtanuljuk, milyen komolyan akarta a mi hitünket, valamint Tamásét is erősíteni. Nemcsak Tamásra nézett ugyanis, hanem ránk is, hogy semmi se hiányozzék, ami a hitünk megerősítéséhez szükséges.

Tamás ostobasága megdöbbentő és hatalmas, mert nem elégedett meg Krisztus puszta látványával, de a kezeit is Krisztus feltámadása tanúbizonyságainak akarta használni. Azaz nemcsak ostoba volt, de büszke és lenéző is azzal, ahogyan Krisztust kezelte. Most legalábbis, mikor meglátta Krisztust, el kellett volna telnie szégyenkezéssel és megdöbbenéssel, de éppen ellenkezőleg, merészen és félelem nélkül kinyújtja a kezét, mintha semmi bűnnek sem lenne tudatában. Az evangélista szavaiból ugyanis rögtön arra lehet következtetni, hogy nem tért

---

[541] "Ou, le lieu, ou, les enseignes;" — "vagy, a helyét, vagy a nyomait."

[542] "Et si je ne mets mon doigt ou estoyent les cloux;" — "és ha nem bocsátom az ujjaimat oda, ahol a szögek voltak."

[543] "*Si je ne voy point,* dit il, et si je ne touche, je ne croirai point."

[544] "C'est a dire, qui est fonde sur l'apprehension des sens."

[545] "Qui sont tellement adonnez a leur propre sens."

[546] ,"Car les deux mots Grecs ne sont point differens qu'en une lettre, et il est aisc de prendre Pun pour l'autre;" — "a két görög szó ugyanis egyetlen betűben különbözik és az egyik könnyen felcserélhető a másikkal."

[547] "Ce qu'il avoit demande par l'obstination et l'opiniastrete;"—"amit makacsságból, vagy konokságból kért."

meg, mielőtt meg nem győződött volna az érintéssel. Azaz megtörténik, hogy mikor Isten Ígéjének kisebb tiszteletet adunk, mint amennyi megilleti, titokban ránk telepszik az izzó makacsság anélkül, hogy tudnánk róla, s ezzel együtt Isten Ígéjének megvetése is, ami végül oda vezet, hogy minden iránta érzett tiszteletet elveszítünk. Annál komolyabban kell munkálkodnunk elménk féktelenségének feltartóztatásán, hogy közülünk nehogy valaki, helytelenül rászokván az ellenkezésre és, mondhatni, az istenfélelmet megoltva, elzárja előlünk a hit kapuját.

Én Uram és én Istenem! Tamás végül felébred, jóllehet későn, mint azok az emberek szoktak, akik elmezavarukból a tudatukra ébrednek, s megdöbbenten felkiált: *Én Uram és én Istenem!* A nyelvezet szaggatottsága nagy hevességet rejt, mert kétségtelen, hogy a szégyen késztette erre a kitörésre, hogy megrója saját ostobaságát. Emellett ez a hirtelen felkiáltás azt is megmutatja, hogy a hit nem aludt ki benne teljesen, jóllehet elhalványult, mert Krisztus oldalában, vagy kezein nem Krisztus Istenségét érinti, de ezekből a jelekből sokkal többre következtet, mint amennyit vártak tőle. S honnan máshonnan származna ez, mint hogy a feledékenység és a mély álom után hirtelen magához tér? Ez mutatja annak igazát is, amit nemrég mondtam, hogy a látszólag megsemmisült hit csak mintegy rejtve és eltemetve lapult a szívében.

Ugyanez a dolog sokakkal megtörténik, mert egy ideig zabolátlanok, mintha minden istenfélelmet elvetettek volna, ezért úgy tűnik, nincs már többé hit bennük. Abban a pillanatban azonban, amint Isten pálcája megfenyíti őket, a testük lázadása legyőzetik, s visszatérnek a helyes érzékeikhez. Bizonyos, hogy a betegség önmagában nem volna elegendő az istenfélelem megtanítására, így ebből arra következtetünk, hogy mikor az akadály elhárul, a jó mag, ami eddig rejtve és elnyomva volt, szárba szökken. Szembeötlő példáját látjuk ennek Dávidban, mert amíg kielégíthette a vágyát, látjuk, hogy milyen féktelenül veti magát abba. Mindenki azt gondolta volna abban az időben, hogy a hit mindenestől eltűnt az elméjéből, de mégis, a próféta rövid biztatásának hatására Dávid oly hirtelen kelt életre, hogy ebből könnyen megláthatjuk: valamekkora szikra, jóllehet elhalványulva, de megmaradt elméjében, s hirtelen lángra lobbant. Ami magukra az emberekre vonatkozik, ők természetesen bűnösek, mintha megtagadták volna a hitet és a Szentlélek kegyelmét, de Isten végtelen jósága megakadályozza a választottak oly fokú elbukását, ami teljesen elidegenítené őket Istentől. Ezért nekünk a legszorgalmasabban kell óvakodnunk attól, nehogy kibukjunk a hitből, de azt is hinnünk kell, hogy Isten megfékezi a választottakat titkos zablájával, nehogy végromlásra jussanak, s mindig táplálja a szívükben csodálatos módon a hit néhány szikráját, ami később, a megfelelő időben újra fellobban a Szentlélek lehelete által.

Ez a hitvallás két mondatból áll. Tamás elismeri, hogy Krisztus az ő Ura, majd a második mondatban[548] feljebb emelkedik, s Istenének is nevezi Őt. Tudjuk, hogy a Szentírás milyen értelemben adja Krisztusnak az Úr nevet. Annál is inkább, mert Ő jelöltetett ki legfőbb Kormányzónak, hogy minden dolgot az uralma alatt tartson, s minden térd Neki hajoljon meg (Fil2:10), röviden, hogy az Atya helytartója legyen a világ kormányzásában. Így az Úr név jogosan illeti meg, amennyiben Ő a testben megjelent Közbenjáró, és az egyház Feje. Tamás azonban, elismervén Őt Úrnak, azonnal tovább emelkedik örökkévaló istenségéhez, s joggal, mert annak oka, amiért Krisztus leereszkedett hozzánk, s először alázatos formát öltött, majd utána az Atya jobbjára ült és megszerezte az uralmat menny és föld felett nem volt más, mint hogy felemelhessen bennünket az Ő isteni dicsőségébe, és az Atya dicsőségébe. S hogy hitünk eljuthasson Krisztus örökkévaló istenségéhez, azzal a tudással kell kezdenünk, mi közelebb van és könnyebben megszerezhető. Ezért joggal mondták egyesek, hogy az Ember Krisztus vezet minket az Isten Krisztushoz, mivel a mi hitünk lépcsőzetes fejlődésen megy keresztül, megfigyelvén Krisztust, amint istállóban születik, majd függ a kereszten, tovább emelkedik az

[548] "Au second membre."

Ő feltámadásának dicsőségéhez, s továbbhaladva végül eljut az Ő örök életéhez és hatalmához, melyben az Ő isteni fensége dicsőségesen mutatkozik meg.

Hinnünk kell azonban, hogy nem ismerhetjük Krisztust megfelelően a mi Urunkként anélkül, hogy azonnal ne szereznénk tudomást az Ő isteni mivoltáról is. Nincs is semmi helye a kételkedésnek, hogy ennek a hitvallásnak közösnek kell lennie minden hívő számára, mikor azt is észrevesszük, hogy Krisztus is elfogadta. Ő természetesen soha nem tűrte volna el, hogy az Atyát megfosszák a Neki kijáró tisztelettől, s hogy ezt a tiszteletet hamis és alaptalan módon Iránta tanúsítsák. Világosan megerősíti azonban a Tamás által mondottakat, ezért ez az igevers bőségesen elegendő Arius őrültségének a megcáfolásához, mert nem törvényes dolog két Istent elképzelni. Itt a személyek egysége is ki van jelentve Krisztusban, mert Tamás ugyanazt a Jézust[549] nevezi Istennek és Úrnak. S hangsúlyosan, kétszer egymásután nevezi a sajátjának: ÉN Uram és ÉN Istenem!, kijelentvén ezzel, hogy a legkomolyabban beszél és a hit élő érzése által vezérelve.

29. *Mivelhogy láttál engem, Tamás*. Krisztus semmi mást nem fedd meg Tamásban, csak azt, hogy lassú volt hinni, hogy az érzékszervek megtapasztalása által keltett ennyire erőteljes impulzussal kellett neki hitre jutni, s ez teljesen ellentétes a hit természetével. Ha ennek ellene vetik, hogy semmi sem helytelenebb, mint azt mondani, hogy a hit az érintésből és látásból származó meggyőződés, a válasz könnyen megfogalmazható abból, amit már mondtam. Nem pusztán az érintéssel és a látással kezdte Tamás hinni, hogy Krisztus Isten, hanem az álomból felébredve eszébe jutott az a tanítás, melyről korábban már majdnem megfeledkezett. A hit nem származhat az események pusztán megtapasztalás-szerű megismeréséből, hanem Isten Ígéjéből kell erednie. Krisztus tehát azért feddi meg Tamást, mert kisebb tiszteletet tanúsít Isten Ígéje iránt, mint kellene neki, s úgy tekinti, hogy a hit – ami a hallásból származik és teljességgel az Ígére kell összpontosítania – a többi érzékszervhez kötött.

Boldogok, a kik nem látnak és hisznek. Krisztus itt azon az alapon dicséri a hitet, hogy az egyetért a puszta Ígével, s nem függ a testi nézetektől, vagy az emberi gondolkodástól.[550] Ezért rövid meghatározását adja a hit erejének és természetének, nevezetesen hogy nem nyugszik meg a látás közvetlen gyakorlásával, hanem behatol még a mennybe is, mondhatni azokban a dolgokban hisz, amik el vannak rejtve az emberi érzékszervek elől. S valóban meg kell adnunk Istennek azt a tiszteletet, hogy Igazságát mint (αυτόπιστος)-t[551] kell szemlélnünk mindenféle más bizonyíték nélkül.[552] A hitnek valóban megvan a maga látása, az azonban olyan, ami nem korlátozódik a világra és a földi tárgyakra. Ezért nevezik „a nem látott dolgokról való meggyőződésnek" (Zsid11:1), Pál a látással állítja szembe (2Kor5:7), úgy értvén, hogy nem elégszik meg a konkrét tárgy állapotának szemlélésével, s nem tekinget mindenfelé azokra a dolgokra, melyek láthatóak ebben a világban, hanem Isten szájától függ, Isten Ígéjére támaszkodik, mondhatni horgonyát a mennybe veti. Ez megfelel annak, hogy a hit nem a megfelelő hit mindaddig, amíg nem Isten Ígéjén alapszik, s fel nem emelkedik Isten láthatatlan királyságához, minden emberi képesség fölé.

Ha ennek azt vetik ellenébe, hogy Krisztusnak ez a mondása ellentétes egy másikkal, melyben azt jelenti ki, hogy az Őt szemlélő szemek boldogok (Mt13:16), arra azt mondom, hogy Krisztus ott nem pusztán a testi látásról beszél, mint ebben az igeversben, hanem a kijelentésről, mely közös minden hívő számára, mivel Ő a világnak Megváltóként jelent meg. Összehasonlítja az apostolokat a szent királyokkal és prófétákkal (Mt13:17), akik a mózesi törvény sötét árnyai alatt éltek. Azt mondja, hogy a hívők állapota most sokkal kívánatosabb, mivel ragyogóbb fény veszi körül őket, vagy inkább mert a jelképek lényege és

[549] "Un mesme Jesus Christ."
[550] "Du sens charnel, ne de la raison humaine."
[551] αυτόπιστος, ami önmagától fogva méltó arra, hogy elhiggyük.
[552] "Qua sa verite nous soit indubitable sans autre probation."

igazságtartalma ismertté vált a számukra. Sok hitetlen volt, akik abban az időben testi szemeikkel látták Krisztust, de ezen az alapon semmivel sem lettek áldottabbak. Mi viszont, akik szemmel sohasem láttuk Krisztust, azt az áldottságot élvezhetjük, amiről Krisztus dicsérettel beszél. Ebből következik, hogy azokat a szemeket nevezi áldottaknak, akik lelkileg szemlélik benne azt, ami mennyei és isteni, mert mi most ugyanúgy szemléljük Krisztust az evangéliumokban, ahogyan látható módon állt előttünk. Ebben az értelemben mondja Pál a galatáknak (Gal3:1), hogy Krisztus szemük előtt feszíttetett meg. Ezért ha látni akarjuk Krisztust, ami boldoggá és áldottá tehet minket, tanuljunk meg hinni, mikor nem látunk. Krisztus eme szavai megfelelnek annak, amit egy másik igeversben olvasunk ahol az apostol dicséri a hívőket, mert, mint mondja, „A kit, noha nem láttatok, szerettek; a kiben, noha most nem látjátok, de hisztek benne, kibeszélhetetlen és dicsőült örömmel örvendeztek" (1Pt1:8).

A mód, ahogyan a pápisták erőszakot tesznek ezen az igeversen a transzszubsztancia elméletüket bizonyítandó, szélsőségesen abszurd. Ahhoz hogy áldottak lehessünk, arra köteleznek minket, hogy higgyük: Krisztus kenyér formájában jelenik meg. Tudjuk azonban, hogy semmi sem állt távolabb Krisztus szándékától, mint a hitet az emberek koholmányainak alárendelni, mert amint ez a legcsekélyebb mértékben bekövetkezik, a hit megszűnik hit lenni. Ha fenntartás nélkül kell hinnünk mindabban, amit nem látunk, akkor minden szörny, amit az embereknek megalkotni tetszhet, minden mese, amit csak kiagyalhatnak, rabságban tarthatja a hitünket. Így Krisztusnak az a mondása vonatkozik erre az esetre, hogy először Isten Ígéjével kell bizonyítanunk a kérdéses dolgot. Ők valóban előrángatják Isten Ígéjét a transzszubsztancia általuk koholt elméletének igazolására, de mikor helyes módon fejtjük ki részletesen az Ígét, az nem ad támogatást ostoba fogalmuknak.

30. Sok más jelt is mívelt ugyan Jézus az ő tanítványai előtt, a melyek nincsenek megírva ebben a könyvben;

31. Ezek pedig azért irattak meg, hogy higyjétek, hogy Jézus a Krisztus, az Istennek Fia, és hogy ezt hívén, életetek legyen az ő nevében.

30. *Sok más jelt is mívelt ugyan Jézus*. Ha az evangélista nem figyelmeztette volna olvasóit ezzel a megjegyzéssel, akkor ők azt gondolhatták volna, hogy egyetlen csodát sem hagyott ki a Krisztus által tett csodákból, hanem teljes és befejezett beszámolót adott a történtekről. János tehát bizonyságot tesz róla, hogy először is csak néhány dolgot mondott el megannyi közül, de nem azért, mintha a többi nem lett volna méltó a feljegyzésre, hanem mert az elmondottak elégségesek voltak a hit létrehozásához. Ebből azonban mégsem következik, hogy a nem említettek hiába történtek meg, mert annak a kornak a hasznára voltak. Másodszor, jóllehet a legcsekélyebb ismeretekkel sem rendelkezünk manapság ezekről, mégsem szabad csekély jelentőségűnek vélnünk, hogy tudhatjuk: az evangélium sok csodával pecsételtetett el.

31. *Ezek pedig azért irattak meg, hogy higyjétek*. Ezalatt azt érti, hogy annyit akart megírni, aminek ki kell minket elégítenie, mert bőségesen elegendő a hitünk megerősítéséhez. Válaszolni akart ugyanis az emberek hiábavaló kíváncsiskodására, ami kielégíthetetlen és rendkívüli elnéző önmagával szemben. Emellett János jól ismerte, mit írt a többi evangélista, s semmi sem állt távolabb a szándékától, minthogy szükségtelenné tegye az ő írásaikat, mert kétségtelen, hogy nem választja el az ő történetüket a magáétól.

Furcsának tűnhet azonban, hogy a hit csodákon alapszik, miközben kizárólagosan Isten ígéretein és Ígéjén kell alapulnia. Erre azt mondom, hogy itt a csodáknak semmi más cél nem tulajdoníttatik, mint hogy hitünk segítségei és támogatói legyenek, mert az emberek elméinek előkészítésére szolgálnak, hogy nagyobb tiszteletet tanúsítsanak Isten Ígéje iránt. Tudjuk, hogy milyen hűvös és lassú a mi figyelmünk, ha nem izgat fel minket valami más. Emellett nem Isten csekély tekintélyt kölcsönöz a már hallott tanításnak, mert azt

megtámogatandó, kinyújtja hatalmas kezét a mennyből, ahogyan Márk mondja, hogy az apostol tanította: „az Úr együtt munkálván velök, és megerősítvén az ígét a jelek által, a melyek követik vala” (Mk16:20).

Jóllehet szigorúan szólva a hit Isten Ígéjén alapszik, s az Ígére, mint egyetlen lehetséges végére tekint, a csodák hozzáadása mégsem felesleges, feltéve, ha ezekre is az Ígéhez viszonyítva tekintenek, s a hitet is az Íge felé irányítják. S hogy miért nevezik a csodákat jeleknek, azt már elmagyaráztuk. Azért, mert általuk ébreszti az Úr az embereket az Ő hatalmának meglátására, mikor valami furcsa és szokatlan dolgot mutat.

Hogy Jézus a Krisztus. Úgy érti, a Krisztus, Aki megígértetett a törvényben és a prófétáknál Közbenjáróként Isten és az emberek között, valamint az Atya legfőbb Követeként, a világ egyetlen Helyreállítójaként, s a tökéletes boldogság Szerzőjeként. János ugyanis nem egy üres és jelentés nélküli titulust ragad meg Isten Fiának dicséretére, hanem a Krisztus név alatt mindazon hivatalokat összevonja, amiket a próféták Neki tulajdonítottak. Nekünk tehát úgy kell Őt elképzelnünk, ahogy itt le van írva. Ez jobban megmutatja, amit nemrég mondtunk, hogy a hit nem korlátozza a tekintetét a csodákra, hanem közvetlenül az Ígéhez vezet minket, mert ahogyan János mondta: amit a próféták korábban az Ige által tanítottak, az a csodák által bizonyíttatott be. S valóban látjuk, hogy az evangélisták maguk sem fordítják teljes figyelmüket a csodák elbeszélésére, hanem inkább a tanítás mellett időznek, mivel csodák önmagukban nem hoznának létre mást, csak zavart bámulatot. Ezen szavak jelentése tehát az, hogy *ezek pedig azért irattak meg, hogy higyjétek*, amennyire a hitet segíthetik a jelek.

Az Istennek Fia. Az evangélista azért teszi ezt hozzá, mert egyetlen közönséges rendű embert sem lehetne találni, aki ekkora dolgok megtételére lenne képes, azaz kiengesztelni az Atyát irántunk, engesztelést szerezni a világ bűneiért, legyőzni a halált, megsemmisíteni a Sátán királyságát, elhozni nekünk az igazságosságot és az üdvösséget. Emellett mivel az Isten Fia név csakis Krisztusra vonatkozik, ebből következik, hogy Ő nem örökbefogadás által Fiú, hanem természeténél fogva, ezért ez alatt a név alatt érjük Krisztus örökkévaló istenségét. S valóban, az, aki ennyire szembeötlő bizonyítékokat látott, mint amik az evangéliumban vannak, nem veszi észre, hogy Krisztus Isten, nem érdemli meg, hogy akár a Napot, vagy a Földet lássa, mert még délidőben is vak.

És hogy ezt hívén, életetek legyen. A hitnek erről a hatásáról is szól az emberek ostoba vágyainak féken tartásához, hogy ne ácsingózzanak nagyobb ismeretekre, mint amekkora elégséges az élet megszerzéséhez. Mert miféle ostobaság ne elégedne meg az örök üdvösséggel, s akarna túllépni a mennyei királyság határán? János itt a tanítás legfontosabb pontját ismétli, miszerint hit által nyerünk örök életet, mert Krisztuson kívül halottak vagyunk, s egyedül az Ő kegyelme által elevenedünk meg ismét. Erről azonban eleget szóltunk a jelen evangélium harmadik és ötödik fejezetének elemzése során.

Az ő nevében. Ami *az ő nevében* kifejezést illeti a *Rajta keresztül* helyett, a kifejezésmód okát az első fejezet tizenkettedik versének elemzésekor említettük. Az olvasó elolvashatja ott, ha jónak véli, hogy én ne vesztegessem az időt ugyanazon dolgok gyakori ismételgetésére.

21. fejezet

1. Ezek után ismét megjelentette magát Jézus a tanítványoknak a Tibériás tengerénél; megjelentette pedig ekképen:

2. Együtt valának Simon Péter, és Tamás, a kit Kettősnek hívtak,[553] és Nátánáel, a galileai Kánából való, és a Zebedeus fiai, és más kettő is az ő tanítványai közül.

3. Monda nékik Simon Péter: Elmegyek halászni. Mondának néki: Elmegyünk mi is te veled. Elmenének és azonnal a hajóba szállának; és azon az éjszakán nem fogtak semmit.

4. Mikor pedig immár reggeledék, megálla Jézus a parton; a tanítványok azonban nem ismerék meg, hogy Jézus van ott.

5. Monda azért nékik Jézus: Fiaim! Van-é valami ennivalótok?[554] Felelének néki: Nincsen!

6. Ő pedig monda nékik: Vessétek a hálót a hajónak jobb oldala felől, és találtok. Oda veték azért, és kivonni már nem bírták azt a halaknak sokasága miatt.

7. Szóla azért az a tanítvány, a kit Jézus szeret vala, Péternek: Az Úr van ott! Simon Péter azért, a mikor hallja vala, hogy ott van az Úr, magára vevé az ingét (mert mezítelen vala), és beveté magát a tengerbe.

8. A többi tanítványok pedig a hajón menének (mert nem messze valának a parttól, hanem mintegy kétszáz singnyire), és vonszszák vala a hálót a halakkal.

9. Mikor azért a partra szállának, látják, hogy parázs van ott, és azon felül hal és kenyér.

10. Monda nékik Jézus: Hozzatok a halakból, a melyeket most fogtatok.

11. Felszálla Simon Péter, és kivoná a hálót a partra, a mely tele volt nagy halakkal, százötvenhárommal; és noha ennyi vala, nem szakadozik vala a háló.

12. Monda nékik Jézus: Jertek, ebédeljetek. A tanítványok közül pedig senki sem meri vala tőle megkérdezni: Ki vagy te? Mivelhogy tudják vala, hogy az Úr ő.

13. Oda méne azért Jézus, és vevé a kenyeret és adá nékik, és hasonlóképen a halat is.

14. Ezzel már harmadszor jelent meg Jézus az ő tanítványainak, minekutána feltámadt a halálból.

1. *Ezek után ismét megjelentette magát Jézus*. Az evangélista még mindig Krisztus feltámadásán munkálkodik, s elmondja, hogy megjelent a hét tanítványnak, akik között Tamást is megemlíti, de nem az iránta érzett nagyobb tiszteletből, hanem mert az ő bizonyságtételét a hitetlensége csökönyösségének arányában jobban el kell hinni. Az evangélista eléggé belebocsátkozik a részletekbe, mert gondosan összegyűjt minden részletet, ami hozzájárul a történet igazságtartalmának bizonyításához. Korábban említettük, hogy a Tibériás tavát a héber szokásoknak megfelelően nevezték Tibériás tengernek.

3. *Elmegyek halászni*. Azt, hogy Péter figyelme a halászat felé fordult, nem szabad összeegyeztethetetlennek tartanunk a hivatalával. Rálehelvén Jézus apostolnak rendelte őt, amint nemrég láttuk, de rövid időre tartózkodott az apostolság gyakorlásától, míg fel nem ruháztatott új erővel. Még nem kapott ugyanis parancsot arra, hogy jelenjen meg a nyilvánosság előtt a tanítói hivatal ellátásával, csak emlékeztették jövőbeni hivatalára, hogy ő és mások megérthessék: nem hiába választattak ki kezdettől fogva. Időközben azt teszi, amit szoktak, s ami magánéletükben volt a foglalatosságuk. Igaz, hogy Pál, prédikátori feladatainak

[553] "Qui est dit Gemeau;" — "Akit Ikernek neveztek."
[554] "Avez-vous quehtue petit poisson k manger?" — "Van egy kis ennivaló halatok?"

ellátása közben a saját megélhetését a két kezével biztosította, de annak más volt az oka. Időbeosztása ugyanis úgy alakult, hogy a kétkezi munka nem vonta őt el a tanítástól. Péter és társasága viszont teljesen a halászatnak szentelték magukat, mivel semmi nyilvános elfoglaltság nem gátolta őket ebben.

És azon az éjszakán nem fogtak semmit. Isten megengedte, hogy haszontalanul fáradozzanak egész éjjel avégett, hogy bizonyítsa a csoda valódiságát, mert ha bármit fogtak volna,[555], akkor ami rögtön ezután következett, nem mutatkozott volna meg oly nyilvánvalóan Krisztus hatalma. Mikor azonban egy egész éjszakán át tartó kínlódás után hirtelen hatalmas fogásra tettek szert, jó okuk volt elismerni az Úr jóságát. Isten hasonló módon gyakran teszi próbára a hívőket, hogy rávegye őket: értékeljék többre áldásait. Ha mindig bővülködnénk, valahányszor munkálkodásra nyújtanánk ki a kezünket, aligha volna egyetlen ember is, aki Isten áldásának tulajdonítaná a fáradozását, mindenki a saját szorgalmával dicsekedne és a saját kezét csókolgatná. Mikor azonban néha minden haszon nélkül munkálkodnak és küszködnek, ha utóbb nagyobb sikerrel végzik ugyanezt, kénytelenek elismerni, hogy most valami nem a dolgok megszokott rendjében történik, s ennek következménye nem más, minthogy elkezdik Isten jóságának tulajdonítani bővülködésük és sikerük dicséretét.

6. *Vessétek a hálót a hajónak jobb oldala felől*. Krisztus nem a Mester és az Úr tekintélyével és hatalmával parancsol, hanem tanácsot ad, mint az emberek közül valaki, s a tanítványok, akik már elvesztették a fonalat, hogy mit is tegyenek, azonnal engedelmeskednek neki. Ha az első hálókivetés előtt mondtak volna nekik valami hasonlót, nem engedelmeskedtek volna oly sebesen. Ezt azért említem, hogy senki se csodálkozzék, miért voltak ők ennyire engedelmesek, ugyanis már fáradtak voltak a hosszas és haszontalan munkálkodástól. Mégis, a türelem és engedelmesség nem csekély bizonyítéka volt, hogy egész éjjel hiába fáradoztak, mégis folytatták erőfeszítéseiket napfelkelte után is. S valóban, ha lehetőséget akarunk adni arra, hogy Isten áldása ránk szálljon, folyamatosan várnunk kell rá, mert semmi sem lehet ésszerűtlenebb, mint azonnal elvonni a kezünket a munkától, ha az nem kecsegtet a siker ígéretével.

Az, hogy Simon Péter MEZÍTELEN volt, annak bizonyítéka, hogy a tanítványok szorgalmasan dolgoztak, de mégsem vonakodnak még egy kísérletet tenni a háló ismételt bevetésével, nehogy elhanyagoljanak egy lehetőséget. A Krisztus parancsa iránti engedelmességük nem tulajdonítható a hitnek, mert úgy hallgatják őt, mint egy ismeretlent. Ha idegenkedünk az elhívásunktól, mert az általunk felvállalt munka terméketlennek látszik, miközben az Úr állhatatosságra és kitartásra buzdít, fel kell bátorodnunk, mert a végén elérjük a boldog végeredményt, de azt a megfelelő időben érjük el.

És kivonni már nem bírták azt.[556] Krisztus itt két bizonyítékát adta az Ő isteni hatalmának. Az első a hatalmas halmennyiségben rejlik, a második pedig abban, hogy rejtett hatalmával megőrizte a háló épségét, ami egyébként darabokra szakadt volna. Más körülményekről is szó van: nevezetesen hogy a tanítványok parazsat, azon felül halat és kenyeret találtak. Ami a halak számát illeti, itt nem kell semmiféle nagy titok után szimatolnunk. Ágoston leleményes okfejtésbe kezd a darabszámot illetően, s azt mondja, hogy ez a törvényt és az evangéliumot jelenti, de ha gondosabban megvizsgáljuk, látjuk, hogy ez gyermekes hiábavalóság.

7. *Szóla azért az a tanítvány, a kit Jézus szeret vala, Péternek*. Az evangélista ezzel a példával megmutatja, hogy a mi kötelességünk felemelni szíveinket az Istenhez, valahányszor csak várakozáson felül sikeresek vagyunk bármiben, ekkor ugyanis meg kell arról emlékeznünk, hogy a kegyességnek eme cselekedete az Ő jóindulatából fakad, Aki minden

---

[555] " S'ils eussen, fait quelque prinse de poissons;' — ha lett volna bármilyen halfogásuk."

[556] A jelen kommentár latin eredetijében ennek a mondatnak a magyarázata megelőzi a 7. versét, de a francia változat követésével ügyeltem az olvasó kényelmére, amelyben ebben a vonatkozásban feltételezhetően a szerző legkésőbbi gondolatai szerepelnek, és amelyben ez a mondat az eredeti sorrendben található – *a szerk*.

áldás forrása. Isten kegyelmének ama szent elismerése, ami János szívében lakozott, Krisztus felismerésére is vezette őt, mert nem a szemeivel veszi észre Krisztust, hanem meg van róla győződve, hogy a halak sokaságát Isten keze vezette hozzá, így arra a következtetésre jut, hogy Krisztus vezette az ő kezeit. S ahogyan János megelőzi Pétert a hitben, úgy múlja őt felül Péter a buzgóságban, mikor a személyes veszélyre nem tekintvén beveti magát a tengerbe. A többiek a hajóban követik őt. Igaz, végül valamennyien Krisztushoz jutnak el, de Pétert a többiekhez képest sajátságos buzgóság ösztönzi. Az, hogy úszva, vagy gyalogolva jutott-e a partra, bizonytalan, de elégedjünk meg annyival, hogy tudjuk: a hajó elhagyása és a partra menetel nem az ostobaság és elhamarkodottság cselekedete volt, hanem másokhoz viszonyítottan a buzgóságának arányában cselekedett.

10. *Hozzatok a halakból, a melyeket most fogtatok*. Jóllehet a háló egy pillanat alatt megtelt anélkül, hogy nagyon kellett volna ezért dolgozniuk, ezt Krisztus mégsem a tanítványoknak tulajdonította. Ezért bár a naponta megevett kenyeret a MI kenyerünknek nevezzük, mégis azt kérjük, hogy adassék meg nekünk, elismervén ezzel, hogy az Isten áldásából származik (Mt6:11).

12. *A tanítványok közül pedig senki sem meri vala tőle megkérdezni*. Megkérdezhető: mi gátolta őket? Vajon a tiszteletből fakadó szégyenkezés, vagy valami más? Ha azonban Krisztus látta, hogy bizonytalankodnak, el kellett volna vennie minden kételkedésüket, ahogyan más esetekben is tette. Erre azt mondom, hogy más okuk nem volt a szégyenkezésre, mint hogy nem voltak eléggé bizonyosak benne: Krisztussal állnak szemben, nem szoktunk ugyanis kérdezősködni a kétséges, vagy homályos dolgok felől. Az evangélista tehát úgy érti, hogy nem kérdezték Krisztust, mert féltek, hogy rosszat tesznek Neki: ennyire világosak és látványosak voltak a jelek, amelyekkel megismertette Magát velük.

14. *Harmadszor*. A *három* szám az időbeni távolságra utal. Krisztus már több mint hét alkalommal jelent meg a tanítványainak, de mindaz, ami egy napon zajlott, egyetlen megjelenésbe foglaltatott bele. Az evangélista így azt mondja, hogy Krisztust a tanítványai időközönként látták, hogy a feltámadásába vetett hitük megerősödjék.

15. Mikor aztán megebédelének, monda Jézus Simon Péternek: Simon, Jónának fia: jobban szeretsz-é engem ezeknél? Monda néki: Igen, Uram; te tudod, hogy szeretlek téged! Monda néki: Legeltesd az én bárányaimat!

16. Monda néki ismét másodszor is: Simon, Jónának fia,[557] szeretsz-é engem? Monda néki: Igen, Uram; te tudod, hogy én szeretlek téged. Monda néki: Őrizd az én juhaimat!

17. Monda néki harmadszor is: Simon, Jónának fia, szeretsz-é engem? Megszomorodék Péter, hogy harmadszor is mondotta vala néki: Szeretsz-é engem? És monda néki: Uram, te mindent tudsz; te tudod, hogy én szeretlek téged. Monda néki Jézus: Legeltesd az én juhaimat!

18. Bizony, bizony mondom néked, a mikor ifjabb valál, felövezéd magadat, és oda mégy vala, a hova akarád; mikor pedig megöregszel, kinyújtod a te kezedet és más övez fel téged, és oda visz, a hová nem akarod.

19. Ezt pedig azért mondá, hogy jelentse, milyen halállal dicsőíti majd meg az Istent. És ezt mondván, szóla néki: Kövess engem!

15. *Mikor aztán megebédelének*. Az evangélista most elmondja, mi módon állíttatott helyre Péter arra a rangra, ahonnan kibukott. Az a hűtlen megtagadás, amit korábban leírt, kétségtelenül méltatlanná tette őt az apostolságra, hisz miképpen lehetne képes másokat a hitben vezetni az, aki oly aljas módon szakadt el attól? Ő apostollá tétetett, de ez Júdással

[557] "Simon (ills) de Jona;" — "Jóna (fia) Simon."

együtt történt, s mikor elhagyta a posztját,[558] ő is hasonlóképpen megfosztatott az apostolságtól. Most viszont a tanításnak mind a szabadsága, mind a tekintélye visszaadatott neki, amit a saját hibájából veszített el. S hogy hitehagyásának kegyvesztettsége ne jelenthessen akadályt, Krisztus eltörli és megsemmisíti ennek emlékét. Ez a helyreállítás mind Péter, mind a hallgatói számára szükséges volt. Péter ugyanis, hogy bátrabban elláthassa a hivatalát megerősítést kapott az elhívásban, mellyel Krisztus ismételten felruházta, hogy a hallgatói számára a személyéhez tapadó folt nehogy alkalmat adhasson az evangélium megvetésére. Számunkra manapság is rendkívüli fontosságú az, hogy Péter új emberként folytatta, akitől a tekintélyét esetlegesen csökkentő kegyvesztettség elvétetett.

Simon, Jónának fia,[559] szeretsz-é engem? Ezekkel a szavakkal Krisztus azt mondja ki, hogy senki sem szolgálhatja hűségesen az egyházat, s merülhet bele a juhok legeltetésébe, aki nem néz feljebb az embereknél. Először is, a legeltetés[560] hivatala önmagában is sok munkát igénylő és problémákkal teli, mert semmi sincs nehezebb, mint olyan embereket Isten igájában tartani, akik között sok a gyenge, mások zabolátlanok és állhatatlanok, megint mások ostobák és lusták, s vannak, akik lassúak és taníthatatlanok. A Sátán annyi támadást indít, amennyit csak tud, hogy meggyengítse a jó pásztor bátorságát.[561] Emellett még számításba kell vennünk sokak hálátlanságát és az ellenszenv megannyi más esetét is. Egyetlen ember sem fog tehát szilárdan kitartani a hivatalának ellátásában, míg nem Krisztus szeretete uralkodik a szívében úgy, hogy megfeledkezve magáról és teljesen Krisztusnak szánván oda magát legyőz minden akadályt. Ezt írja le Pál a saját érzelmi állapotának, mikor ezt mondja: „Mert a Krisztusnak szerelme szorongat minket" (2Kor5:14). Jóllehet a szeretet alatt azt a szeretetet érti, amivel Krisztus szeretett minket, mégis összekapcsolja velünk azt a kölcsönös szeretetet, ami abból fakad, hogy meggyőződünk ennek a hatalmas áldásnak a vételétről. Az istentelen és hamis tanítókra viszont egy másik igeversben jellemzi azzal a jellel, hogy ők nem szeretik az Úr Jézust (1Kor16:22).

Azoknak tehát, akik az egyház kormányzására hívattak el, emlékezniük kell arra, hogy ha helyesen és hűségesen akarják ellátni a hivatalukat, Krisztus szeretetével kell kezdeniük. Emellett Krisztus arról is bizonyságot tesz, hogy mily nagyra értékeli a mi üdvösségünket, mert ennyire komoly és megdöbbentő nyelvezetet használ, mikor ajánlja a pásztoroknak, s kijelenti, hogy ha a nyájuk üdvössége lesz számukra a legkomolyabb gondoskodásuk tárgya, azt Ő az Iránta való szeretetük bizonyítékának fogja tekinteni. S valóban semmi alkalmatosabbat sem lehetne mondani az evangélium szolgálóinak bátorítására, mint arról tájékoztatni őket, hogy semmilyen szolgálat sem lehet kedvesebb Krisztusnak, mint a nyáj legeltetésének rájuk ruházott feladata. Valamennyi hívőnek nem közönséges vigaszt kell merítenie abból, mikor megtanulják, hogy ők oly kedvesek és drágák Isten Fiának szemében, hogy mondhatni a saját helyére ülteti őket. Ugyanennek a tanításnak azonban nagyon meg kell rémítenie a hamis tanítókat, akik megrontják és felforgatják az egyházkormányzást, mert Krisztus, aki kijelenti, hogy ezzel Őt sértik meg, félelmetes büntetést fog kiszabni rájuk.

Legeltesd az én juhaimat. A legeltetést a Szentírás átvitt értelemben bármiféle kormányzásra alkalmazza, mivel azonban a szóban forgó dolog az egyház lelki kormányzása, fontos észrevenni, hogy mik azok a részek, amelyekből a pásztor, vagy juhász hivatala összeáll. Itt nem valami üres rangról van szó, és Krisztus sem ruház a halandó emberre olyan kormányzást, amit hányaveti módon láthatna el, a saját jótetszésének megfelelően. A tizedik fejezet magyarázatánál láttuk, hogy Krisztus az egyház egyetlen Pásztora. Azt is láttuk, miért adja Magának ezt a nevet. Azért, mert legelteti, azaz kormányozza a juhait, mivel Ő a lélek egyedül valódi tápláléka. Mivel azonban igénybe veszi az emberek közreműködését a tanítás

[558] "Depuis qu'il avoit este lache et desloyal;" — "mivel gyávaként és árulóként viselkedett."
[559] [559] "Simon (fils) de Jona;" — "Jóna (fia) Simon."
[560] "La charge du Pasteur; " — "a pásztor, vagy juhász hivatala."
[561] "De tons bons pastors; " — "minden jó pásztor."

prédikálásában, a saját nevét is közli, vagy legalábbis megosztja velük. Azokat az embereket tekinti tehát Isten pásztoroknak, akik az Íge szolgálatával kormányozzák az egyházat Krisztus alatt, Aki a Fejük. Ebből könnyen rájöhetünk arra, hogy miféle terhet ró Krisztus Péterre, s milyen feltételekkel jelöli őt a nyájának pásztorául.

Ez lehetővé teszi számunkra, hogy világosan megcáfoljuk a római egyház bűnös támogatóit, akik a pápaságuk zsarnokságának támogatása érdekében erőszakot tesznek ezen az igeversen. „Másokat megelőzően", mondják „Péternek mondatott: *Legeltesd az én juhaimat*". Már megmagyaráztuk annak okát, hogy miért mondta ezt inkább neki, mint másoknak Krisztus, nevezetesen, hogy a kegyvesztettség minden foltjától megszabadulván, bátran prédikálhassa az evangéliumot. S az ok, amiért Krisztus háromszor jelöli őt ki pásztornak, hogy az a három megtagadás, melyekkel örök szégyent hozott magára Péter, eltöröltethessék, s így ne legyen akadálya az apostolságának, amiképpen azt okosan megjegyzi Chrysostom, Ágoston, Cyril és más igemagyarázók. Emellett ezekkel a szavakkal Péternek semmi sem adatott, amit az evangélium valamennyi szolgálója ne kapott volna ugyanúgy meg.

Hiába vallják tehát a pápisták, hogy övé a legnagyobb rang, mert egyedül hozzá szólt Krisztus ilyen konkrétan. De ha elfogadjuk, hogy valamiféle speciális megtiszteltetésben részesült, akkor megkérdezem: miképpen bizonyítják ebből, hogy az elsőséget is elnyerte? Jóllehet ő volt az egyik fő apostol, vajon ebből az is következik, hogy az egész világ egyetemes püspöke is volt? Ehhez hozzá kell tennünk, hogy mindaz, amit Péter kapott, nem jobban a pápáé, mint Mohamedé, mert milyen alapon állítja ő magát Péter örökösének, s melyik normális gondolkodású ember állítaná azt, hogy Péterre itt valamiféle örökösödési jog ruháztatik rá? Mégis Péter követőjének akar számíttatni, s bárcsak az lenne! Közülünk senki sem gátolja őt abban ,hogy szeresse Krisztust, s legeltesse az Ő nyáját. Mikor azonban nem törődik Krisztus szeretetével, elveti magától Krisztus nyája legeltetésének feladatát, majd azzal dicsekszik, hogy ő Péter követője, az szélsőségesen ostoba és abszurd dolog. S mivel Krisztus azzal, hogy Péterre ruházta a tanítás feladatát, nem akart trónt állítani egy bálványnak, vagy egy lélekgyilkosnak, hogy aztán annak közreműködésével nyomorultul elnyomja az egyházat, ezért jelentette ki néhány szóban, hogy miféle egyházkormányzat az, amit Ő elfogad. Ez lerántja a leplet minden süveges püspökről, akik maguknak követelvén a püspöki tekintélyt, megelégszenek egy pusztán színpadi kinézettel és üres titulussal.

16. *Őrizd az én juhaimat*. Krisztus nem mindenféle ember legeltetésének feladatát adja Péternek és másoknak, hanem csak az ő juhaiét, vagy bárányaiét. Máshol leírja, hogy kit tekint az Ő nyájához tartozónak. Az én juhaim mondja, hallják a hangomat és követnek engem, idegen hangjára viszont nem hallgatnak (Jn10:5, 27). Az igazi., hűséges tanítóknak meg kell próbálniuk mindenkit Krisztushoz gyűjteni, de mivel nem tudnak különbséget tenni a juhok és a vadállatok között, minden módszert meg kell próbálniuk azok megszelídítésére, akik inkább farkasokra, semmint juhokra emlékeztetnek. De tegyék bár a legnagyobb erőfeszítéseket, munkájuk senki másnak nem válik hasznára, csak a választott juhoknak. Engedelmesség és hit ugyanis abból fakad, hogy a mennyei Atya átadja Fiát, hogy Neki engedelmeskedhessenek azok, akiket a világ teremtése előtt választott ki. S ebből a versből azt is megtanuljuk, hogy senki sem legeltethető az üdvösségre az evangélium tanítása által, csak az, aki lágy és tanítható, mert nem ok nélkül hasonlítja Krisztus juhokhoz és bárányokhoz a tanítványait. Azt is észre kell venni, hogy Isten Lelke azokat szelídíti meg, akik természetüknél fogva medvék, vagy oroszlánok voltak.

17. *Megszomorodék Péter*. Kétségtelen, hogy Péter nem értette meg a szóban forgó dolgot, amire Krisztus gondolt, mikor oly sűrűn ismételte ugyanazt a kérdést, ezért gondolja, hogy közvetve vádolja, mintha nem őszintén válaszolt volna. Emellett Péter még annak sem volt tudatában, hogy Krisztus szeretetének milyen mélyen kell belevésődnie azok szívébe, akiknek számtalan nehézséggel kell felvenni a harcot. Ezután hosszas tapasztalatokkal tanulta

meg, hogy az efféle próbára tétel nem volt hiábavaló. Azok, akik felvállalják az egyház kormányzásának feladatát, az ő személyében azt is megtanulják, hogy ne csak felületesen vizsgálják meg magukat, hanem aprólékos részletességgel nézzék meg, mekkora a buzgóságuk, nehogy félúton süllyedjenek, vagy halványuljanak el. Hasonlóképpen azt is megtanuljuk, hogy türelemmel és gyengéden alá kell magunkat vetni, valahányszor csak komoly próbára tesz minket az Úr, mert jó okai vannak rá, ha ezt teszi, bár azok általában számunkra ismeretlenek.

18. *Bizony, bizony mondom néked*. Miután arra buzdította Pétert, hogy legeltesse a juhait, Krisztus fel is fegyverzi őt arra a háborúra, amihez közeledett. Azaz nemcsak hűséges és szorgalmat követel tőle, de legyőzhetetlen bátorságot is a veszélyek közepette, s szilárdságot a kereszt hordozásában. Röviden, azt parancsolja, hogy álljon készen a halálra, amikor csak szükségessé válik. Nos, bár minden pásztor körülményei nem ugyanazok, ez az intés valamilyen mértékben mégis mindegyikükre vonatkozik. Az Úr sokakat megőriz, és tartózkodik a vérük ontásától, megelégedvén azzal az egy dologgal, hogy egész életükben őszintén és fenntartás nélkül szánják oda magukat Neki. Mivel azonban a Sátán folyamatosan új és különböző támadásokat indít, mindazok, akik felvállalják a legeltetés hivatalát, készen kell álljanak a halálra, mert nemcsak a juhokkal van dolguk, de farkasokkal is. Ami Pétert illeti, Krisztus előre akarta figyelmeztetni a haláláról ,hogy mindenkor azon töprenghessen, hogy a tanítást, melynek a szolgájává vált, a végén a saját vérével kell megpecsételnie. Mégis úgy tűnik, hogy Krisztus eme szavai nemcsak Péterhez szólnak, hanem hogy felruházta őt mások jelenlétében a megtisztelő mártír megnevezéssel. Mintha azt mondta volna, hogy Péter másféle bajnok lesz, mint amilyennek az előzőekben mutatta magát.

A mikor ifjabb valál. Az öregkor látszólag a nyugalom és a pihenés korszakának jelöltetet, ezért az idős emberek rendszerint visszavonulnak a nyilvános szolgálattól a katonák pedig leszerelnek. Péter tehát arra a korára békés életet ígérhetett magának. Krisztus azonban kijelenti, hogy a természetnek az a rendje megfordul, így azt, akinek könnyű élet jutott fiatal korában, más akarata fogja uralni, mikor megöregszik, s még erőszakos alávettetésnek is ki lesz majd téve. Péterben a mi szokásos állapotunk szembeötlő tükörképét látjuk. Sokaknak könnyű és élvezetes élete van, mielőtt Krisztus elhívná őket, de amint elkezdik az Ő nevét vallani, s tanítványokká válnak, vagy legalábbis nem sokkal ezután, veszélyes harcokba, nehéz életkörülmények közé, nagy veszélyekbe, néha magának a halálnak a közelébe kerülnek. Ezt az állapotot, noha nehéz, mégis türelemmel kell elviselnünk. Sőt Maga az Úr mérsékli a keresztet, amivel tetszik Neki próbára tenni a tanítványait, így megőrzi őket egy rövid ideig, míg erejük el nem éri a felnőttkorát, hisz jól ismeri gyengeségeiket, s nem teszi őket próbára annak mértékén felül. Ezért tartóztatta meg magát Péterrel, míg látta, hogy lágy és gyenge. Tanuljuk meg hát magunkat az utolsó leheletünkig odaszánni Neki, feltéve, ha ellát minket erővel ehhez.

Ebben a vonatkozásban sokakban szörnyű hálátlanságot látunk, mert minél gyengédebben bánik velünk az Úr, annál alaposabban szokunk hozzá a puhasághoz és nőiességhez. Így aligha találunk bárkit száz közül, aki ne morgolódna, ha miután hosszas béketűrést tapasztalt, meg bizonyos fokú szigorúsággal találja szembe magát. Nekünk azonban Isten jóságára kell figyelnünk, amivel egy időre könnyít a helyzetünkön. Ezért mondja Krisztus, hogy amíg a Földön élt, kedvesen beszélt a tanítványaival, mintha egy esküvőn lett volna jelen, de miután eltávozott, böjtölés és könnyek várnak reájuk (Mt9:15).[562]

Más övez fel téged. Sokan úgy vélik, hogy ez azt a halálnemet jelzi, amivel Péternek meg kellett halnia,[563] mármint hogy kinyújtott kézzel megfeszítik, én azonban azt hiszem, hogy a *felövezés* szó mindazokat a külső cselekedeteket jelenti, amelyekkel az ember

[562] "Mais qu'il faloit puis apres qu'ils se preparassent , pleurer et jeuner;" — "később azonban készen kell állniuk a sírásra és éhezésre.."
[563] "De laquelle Pierre devoit mourir."

szabályozza magát és egész életét. *Felövezed magadat*, azaz „hozzá voltál szokva, hogy olyan öltözéket viselj, amilyen neked tetszik, de a ruhaválasztásnak ez a szabadsága elvétetik tőled”. Ami Péter halálának a módját illeti, azzal kapcsolatosan jobb tudatlannak maradni, mint kétséges mesékben bízni.

És oda visz, a hová nem akarod. Ennek jelentése az, hogy Péter nem természetes halállal halt meg, hanem erőszak és kard által. Furcsának tűnhet, hogy Krisztus megmondja Péternek, hogy a halála nem lesz önkéntes, mert mikor valakit akarata ellenére halálba kergetnek, ott nincs sem szilárdság, sem a mártíromság dicsérete. Ezt azonban úgy kell érteni, mint ami a test és a Lélek közötti küzdelemre utal, amit a hívők éreznek magukban, mert soha nem tisztelik Istent oly szabad és kötetlen módon, hogy mondhatni kötelekkel ne vonná őket a világ és a test az ellenkező irányba. Ezt jelenti Pál panasza: „Mert nem a jót cselekeszem, melyet akarok; hanem a gonoszt cselekeszem, melyet nem akarok” (Rm7:19).

Emellett azt is észre kell venni, hogy a halálfélelem természetes módon van belénk ültetve, mert a testtől elszakadni vágyás természetellenes. Ennek megfelelően imádkozik Krisztus, noha teljes szívéből készen állt rá, hogy engedelmeskedjen Istennek, hogy megszabadulhasson a haláltól. Sőt, Péter is az emberek durvasága miatt félt a kereszttől, ezért nem kell csodálkoznunk, ha bizonyos fokig vonakodott a haláltól. Ez annál világosabban megmutatta, hogy magától próbálta meg akarattal elkerülni a halált, de mégis önként szenvedte el, mert tudta, hogy ez Isten akarata. Ha nem lett volna ugyanis küzdelem az elmében, nem lett volna szükség türelemre.

Ezt a tanítást nagyon hasznos ismernünk, mert imádkozásra serkent minket. Mi ugyanis soha nem leszünk képesek Isten rendkívüli segítsége nélkül legyőzni a halálfélelmet, ezért nem marad más nekünk, mint alázatosan megjelenni Isten előtt és alávetni magunkat az Ő irányításának. Arra is szolgál mindez, hogy támogassa elménket, nehogy teljesen elgyengüljünk, ha a megpróbáltatások megreszkettetnek minket. Azok, akik azt képzelik, hogy a mártírokban semmiféle félelem sem volt, a saját félelmüket teszik meg a kétségbeesésük alapjául. Arra azonban semmi ok, hogy gyengeségünk eltérítsen bennünket a példájuk követésétől, mert ők is a miénkhez hasonló félelmet tapasztaltak meg, így nem győzhettek az igazság ellenségeivel szemben, csak önmaguk legyőzésével.

19. *Ezt pedig azért mondá, hogy jelentse, milyen halállal dicsőíti majd meg az Istent*. Ez a körülírás nagyon hangsúlyos, mert minden hívő végének annak kell lennie, hogy mind életükkel, mind halálukkal Istent dicsőítsék, János mégis egy figyelemre méltó ajánlást akart tenni a halál dicséretére azok számára, akik vérükkel Krisztus evangéliumát pecsételik meg és nevét dicsőítik, amiképpen Pál tanít minket (Fil1:20). Most a mi kötelességük learatni azt a gyümölcsöt, amit Péter halála termett. A mi tunyaságunknak kell tulajdonítani ugyanis, ha hitünket nem erősíti meg, s nem ugyanaz a cél lebeg a mi szemeink előtt is, hogy Isten dicsőségét jelenítsük meg mi is. Ha a pápisták tekintetbe vennék a mártírok halálának ezt a végét, az a szentségtörő és utálatos koholmány soha nem bukkant volna fel az elméjükben, hogy a halál hozzájárul Isten haragjának kiengeszteléséhez és a bűneinkért való váltságdíj megfizetéséhez.

És ezt mondván. Krisztus itt azt magyarázza meg, mi volt a célja ennek az erőszakos halálnak az előre jelzésével. Az, hogy Péter felkészülhessen az elviselésére, mintha ezt mondta volna: „Mivel neked az én példám alapján kell meghalnod, kövesd a vezetődet”. S hogy Péter még inkább akarjon engedelmeskedni Istennek, Aki a keresztre hívja, Krisztus Önmagát kínálja vezetőjének, ez ugyanis nem általános buzdítás, amivel arra szólítja fel, hogy utánozza, csak a halál fajtáráról beszél. S ama egyetlen megfontolás hatalmasan csillapítja a halálban rejlő keserűséget, mikor Isten Fia megjelenik a szemünk előtt az Ő áldott feltámadásával, ami a mi halál feletti győzelmünk is.

20. Péter pedig megfordulván, látja, hogy követi az a tanítvány, a kit szeret vala Jézus, a ki nyugodott is ama vacsora közben az ő kebelén és mondá: Uram! ki az, a ki elárul téged?

21. Ezt látván Péter, monda Jézusnak: Uram, ez pedig mint lészen?

22. Monda néki Jézus: Ha akarom, hogy ő megmaradjon, a míg eljövök, mi közöd hozzá? Te kövess engem!

23. Kiméne azért e beszéd az atyafiak közé, hogy az a tanítvány nem hal meg: pedig Jézus nem mondta néki, hogy nem hal meg; hanem: Ha akarom, hogy ez megmaradjon, a míg eljövök, mi közöd hozzá?

24. Ez az a tanítvány, a ki bizonyságot tesz ezekről, és a ki megírta ezeket, és tudjuk, hogy az ő bizonyságtétele igaz.

25. De van sok egyéb is, a miket Jézus cselekedett vala, a melyek, ha egyenként megiratnának, azt vélem, hogy maga a világ sem foghatná be a könyveket, a melyeket írnának. Ámen.

20. *Péter pedig megfordulván*. A mi kíváncsiságunk példáját látjuk Péterben, ami nemcsak fölösleges, de még ártalmas is, mert a mások után való kacsingatás elvon minket a kötelességünk teljesítésétől. Majdhogynem természetes ugyanis nekünk, hogy vizsgálgassuk: miképpen élnek mások, ahelyett, hogy a saját életmódunkat vizsgálnánk, s megpróbálnánk benne megtalálni az üres kifogásokat. Szándékosan csapjuk be magunkat a mentegetőzés ama hasonlóságával, hogy mások nem jobbak nálunknál, mintha az ő tunyaságunk megóvna minket a szégyentől. Aligha érti meg egy ember a százból Pál eme szavainak a jelentését: „Mert kiki a maga terhét hordozza” (Gal6:5).

Egy ember személyében általános megrovással van dolgunk mindazok számára, akik mindenfelé tekingetnek, hogy lássák, miképpen cselekednek mások, s nem ügyelnek azokra a kötelességekre, amiket Isten rájuk ruházott. Mindenekfelett abban a dologban vétenek szomorú hibát, hogy elhanyagolják azt, amit minden ember speciális elhívása megkövetel. Tíz közül egy embert választ Isten arra, hogy súlyos nehézségekkel, vagy hatalmas munkákkal tegye próbára, s a másik kilencet könnyedén hagyja, vagy csak kis próbáknak veti alá. Mivel a keresztyén háborúnak különféle válfajai vannak, tanulja meg mindenki őrizni a posztját, s ne kérdezősködjünk minden lében kanálként erről, vagy amarról a személyről, mikor a mennyei Kapitány mindegyikünkhöz szól, s az Ő tekintélyének annyira alá kell vetnünk magunkat, hogy minden másról megfeledkezzünk.

A kit szeret vala Jézus. Ezt a körülírást azért szúrta be, hogy tájékoztasson minket, mi volt az oka annak, hogy Péter ezt a kérdést feltette, amiről itt beszámol. Furcsának tűnhet ugyanis, hogy egyedül ő kapjon Krisztustól elhívást, Jánost pedig elhanyagolja, akit pedig annyira szeretett. Péternek tehát látszólag jó oka volt, hogy megkérdezze, miért nincs szó Jánosról, mintha Krisztus vele szembeni hozzáállása megváltozott volna. Krisztus mégis rövidre metszi a kíváncsiságát, megmondván neki, hogy Isten elhívásának kell engedelmeskednie, s nincs joga az után kutakodni, hogy mások mit csinálnak.

22. *Ha akarom, hogy ő megmaradjon*. Szokásos dolog ezt a mondatot elkülönítve olvasni, s az előzőt kijelentő módban olvasni, mintha azt mondaná: *Azt akarom, hogy megmaradjon, míg eljövök.* Ez azonban a fordító tudatlanságának a következménye, mert nem hibázott volna a görög szót illetően, ha a latin változatba nem csúszott volna bele egy betű, ami az egész jelentést megváltoztatta.[564] Az egész mondat tehát egy kérdés, s közvetlen kapcsolatban állóként olvasandó, mert Krisztus rá akarta tenni a kezét erre a tanítványára,

[564] Kálvin itt azt feltételezi, hogy a SI *eum volo manere* mondat eredetileg a Vulgatában szerepelt, s hogy egy betű hozzáadásával valamelyik tudatlan fordító azt SIc *eum volo manere*-re változtatta. Lehetetlennek tartja, hogy a SIC szó valami más módon került volna bele a versbe, mert a fordító nem hibázhatott az ἐάν görög szót illetően – *a szerk*.

hogy elhívásának korlátai között tartsa. „Nem a ti dolgotok”, mondja „és nincs jogotok azután kérdezősködni, hogy mi lesz a társaitokkal: hagyjátok ezt meg nekem, s csak magatokra gondolván készüljetek oda, ahová hívattatok”. Nem mintha a testvérekkel való törődés nem lenne kívánatos, de lennie kell korlátainak, hogy csak buzgóság legyen, és ne kíváncsiság, ami leköti a figyelmünket. Tanuljon meg hát minden ember csak annyira figyelni a társaira, hogy bármilyen eszközzel sikerrel vezethesse őket Krisztushoz, de mások sérelmei ne hátráltassák az ő előrehaladását.

23. *Kiméne azért e beszéd*. Az evangélista elmeséli, hogy Krisztus szavainak félreértéséből egy tévedés terjedt el a tanítványok között, miszerint János soha nem hal meg. Ő azokat érti, akik jelen voltak a beszélgetésnél, azaz, az apostolokat. Nem mintha az atyafi név egyedül csak rájuk vonatkozna, de a szent közösségnek mondhatni, ők voltak az első zsengéi. Az is lehetséges, hogy a tizenegy mellett azokra is utal, akik akkor a társaságukban voltak, s a *kiment* kifejezéssel azt akarja mondani, hogy ez a tévedés mindenfelé elterjedt. Mégis valószínű, hogy nem tartott sokáig, hanem csak addig maradt fenn közöttük, míg a Szentlélektől megvilágosítván tisztább és helyesebb nézeteket alakítottak ki Krisztus királyságáról, félretéve a testi és ostoba képzelgéseket.[565]

S amit János az apostolokról elmond, az minden nap megtörténik és nem kell rajta csodálkoznunk, mert ha Krisztus tanítványai, akik a családjához tartoztak és bensőséges kapcsolatban álltak Vele, ekkora példátlan hibát vétettek, mennyivel volnának felelősebbek a hibáért azok, akiket nem oktattak ennyire bensőséges körülmények között Krisztus iskolájában? Vegyük azonban észre azt is, hogy honnan származik ez a hiba. Krisztus tanítása hasznos, és az okulást szolgálja, azaz világos, de mi elhomályosítjuk a fényt bűnös koholmányainkkal, amit saját nézeteinkből fabrikálunk. Krisztus nem akart semmiféle biztos, vagy határozott dolgot kijelenteni Jánosról, csak azt akarta mondani, hogy élete és halála teljesen az Ő hatalmában van. Így a tanítás önmagában egyszerű és hasznos, de a tanítványok képzelegnek és többet gondolnak, mint amennyi megmondatott nekik. Ennek megfelelően, avégett, hogy meg legyünk védve ettől a veszélytől tanuljunk meg bölcseknek lenni és józanul gondolkodni. Ilyen azonban az emberi gondolkodás féktelensége, hogy minden erejével a bolondságba igyekszik. Ennek a következménye volt ez a hiba, melyre az evangélista figyelmeztette őket, hogy konkrétan óvakodjanak, ne engedjék elterjedni a világban. Kialakult ugyanis az a mese, hogy egy sírt kellett neki ásni, majd bele kellett feküdnie, de másnap már üresen találták azt. Látjuk tehát, hogy soha nem hagyjuk abba a hibázást, amíg fenntartás nélkül nem fogadjuk el azt ,amit az Úr tanított nekünk, s el nem vetjük az emberek koholmányait.

24. *Ez az a tanítvány*. Eddig harmadik személyben emlegetve magát, János most kijelenti, hogy ő maga az, hogy nagyobb súlyt adhasson a szemtanú kijelentésének, aki mindent ismert, amit csak elmondott.

25. *De van sok egyéb is, a miket Jézus cselekedett vala*. Nehogy valaki azzal a gyanúval tekintsen a történetére, mintha részrehajlással írta volna, mivelhogy Jézus szerette őt, elébe megy ennek a vádnak, és kimondja, hogy többet hagyott el, mint amennyit megírt. Nem beszél Krisztus mindenféle cselekedeteiről, csak azokról, amik az Ő nyilvános szerepléséhez tartoznak. S nem kell azt sem gondolnunk, hogy abszurd a túlzó kifejezés, mikor a pogány szerzőknél ugyanarról a dologról szóló megannyi beszédfordulattal találkozunk. Nemcsak Krisztus munkáinak számát kell tekintetbe vennünk, hanem azok fontosságára és nagyságára is ügyelnünk kell. Krisztus fensége, ami által az Ő végtelensége, ha szabad így szólnom, nemcsak az emberek érzékelését nyeli el, de a mennyet és a földet is, csodálatos képét adta az Ő ragyogásának ezekben a cselekedetekben. Ha az evangélista a szemét erre a ragyogásra vetve lenyűgözötten úgy kiált fel, hogy az egész világ nem

[565] “Toutes imaginations charnelles et extravagantes rejettees.”

fogadhatná be a teljes történetet, ezen vajon csodálkoznunk kellene? Egyáltalában nem kell szégyenkeznie, ha gyakori és közönséges beszédfordulatokat alkalmaz Krisztus munkái kitűnőségének dicséretére. Tudjuk ugyanis, miképpen alkalmazkodik Isten a közönséges beszédmódhoz a mi tudatlanságunk miatt, sőt néha, ha megengedhető nekem így kifejezni, dadog is.

Mégis emlékeznünk kell arra, amit korábban mondtunk, hogy az összefoglaló, amit az evangélisták le akartak írni, elégséges mind a hit szabályozásához, mind az üdvösség megszerzéséhez. Az ember, aki annak rendje és módja szerint hasznot húzott ezekből a tanítókból, valóban bölcs lesz. S valóban, mivel Isten jelölte ki őket arra, hogy nekünk tanúbizonyságul szolgáljanak a kötelességük hűséges ellátásával, így viszont a mi kötelességünk, hogy teljességgel az ő bizonyságtételükre alapozva ne vágyjunk semmi többre, mint amennyit ők juttattak el hozzánk. Különösen azért, mert tollaikat Isten biztos gondviselése vezette, hogy ne nyomjanak el minket a történetek végeláthatatlan sorával, de kiválogatva mégis megismerhessük mindazt, amiről Isten tudta, hogy nekünk szükséges, Aki egyedül bölcs és Aki a bölcsesség egyedüli forrása, s Akinek imádat és dicsőség adassák mindörökké. Ámen.